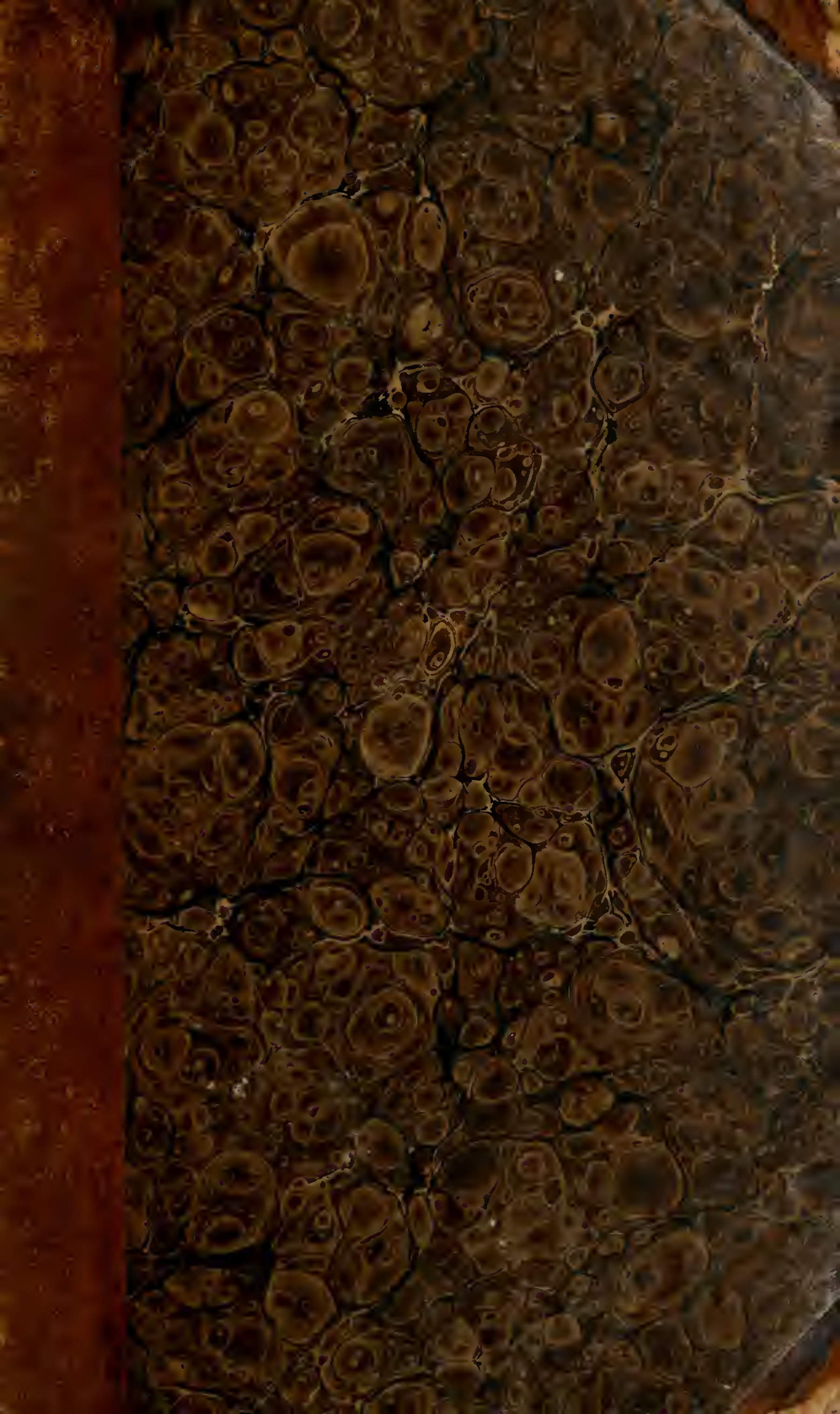

M. FABII QUINTILIANI

DE

INSTITUTIONE ORATORIA

LIBRI DUODECIM

AD CODICUM VETERUM FIDEM
RECENSUIT
ET
ANNOTATIONE
EXPLANAVIT

GEORG. LUDOVICUS SPALDING A. M.
GYMN. BEROL. PROFESSOR ET ACAD. REGIAE SODALIS.

VOLUMEN IV.
CONTINENS LIBROS X—XII.

LIPSIAE, 1816.
SUMTIBUS FRID. CHRIST. GUIL. VOGELII.

PRAEFATIO
PHILIPPI BUTTMANNI.

Quod ego non putaveram unquam futurum, ut Quintiliano, cui nunc demum juſtum obtigiſſe editorem laetabantur eruditi, edendi operam et ipſe navarem aliquando, id facere me coëgit caſus mihi, dum vivo, omnium prope acerbiſſimus. Nam cum G. L. Spaldingium operi, cui ille per viginti fere annos optimas horas ſingulari ac paene inenarrabili cum ſtudio impendiſſet, profligato jam et propemodum ad finem perducto ſubita mors die VII Jun. MDCCCXI eripuiſſet: me potiſſimum amicorum ejus deſtinabat voluntas, qui calamum ſumerem ipſo mortis die ab eo depoſitum, et perfectore ſuo orbatum opus, quoad proprium pateretur judicium, ipſius more et modo abſolverem. Demandatum negotium libenter ſuſcepi, non quod ad hunc praecipue ſcriptorem accuratius atque adeo cum editoris cura tractandum meorum me ſtudiorum ratio duxiſſet: ſed quod per intimam multorum annorum cum Spaldingio familiaritatem neceſſitudinemque, quam in maxima felicitatis meae

parte pono, ita virum pernoſſe atque in ingenii ſtudiorumque ejus habitum inſinuaſſe me videbar, ut, quam ille in expoliendo ſcriptore viam inſtitiſſet, eam ego perſequi facilius commodiusque poſſem; et, quidni proloquar, quod pectus jubet? quod certo ſciebam, ipſum mihi, ſi fatum praeſagiſſet, partes ſuas traditurum fuiſſe.

Opinabamur omnes, quibus cum Spaldingio vivere contigerat, telam eum plane pertexuiſſe praeter exiguam extremi voluminis partem. Et pertexuerat ſane, ſi ſummam rei ſpectes. Commentarium et criticum et exegeticum elaboratum reliquit usque ad libri XII. c. 3. §. 7. Quem dum accuratius inſpicio, facile intellexi, nondum talem ab auctoris manu exiiſſe, qualem ille emiſſurus in publicum fuiſſet. Quippe et ſingula prima fuderat manus, tot mutatis additisque, ut niſi diligentiore calamo exarata typothetae tradi non poſſent, et multas animadverſiones ut inchoatas et imperfectas notaverat Spaldingius ipſe, non pauca denique textum et apparatum criticum comparanti occurrebant ejusmodi, quae iterum ſcribens emendaſſet vir omnium prope, quos novimus, accuratiſſimus. Haec igitur deſcribendi, perficiendi emendandique operam ego ſuſceperam, et, quo in opere primarium ille

vitae ſuae munus exegiſſet, id meis ipſius adjunxeram laboribus, qui neque deponi poſſent nec deminui; a quibus non ita multum ſuperfore otii videbam negotio, quod ſumma cum fide et religione exequi ipſa deceſſoris auctoritas cogebat. Mox illa inciderunt tempora, per quae conſtat maximorum minimorum negotiorum tenorem interruptum ſubſtitiſſe aliquamdiu. Plura non attinet afferre ad excuſandam tarditatem meam, qui, quod intra menſium aliquot ſpatium peracturum me ſperaſſem, nunc demum, inito quinto poſt Spaldingii obitum anno, peregerim.

Novi apparatus critici inde a tertii voluminis editione nihil editori acceſſerat praeter duo codices non adeo magni quidem pretii, quos tamen paratos negligere noluit. Quippe vir illuſtriſſimus et doctiſſimus H. F. de Diez, in cujus ditiſſimo rerum ad noſtras litteras pertinentium theſauro primas partes occupat ſupellex Santenii litteraria, quique hujus uſum bonis permittere in laude ſua ponit, Spaldingio inde tum libellum obtulit varias lectiones Quintiliani ex codice aliquo excerptas continentem, tum Florilegium ab antiqua manu in membranis ſcriptum, ſententiasque ex Latinorum ſcriptorum operibus collectas exhibens. Horum librorum alter, quem hoc ſigno *Exc. Sant.* no-

tavit Spaldingius, ignotas aliunde ſcripturas non offert, ſed ita fere cum codice Guelferbytano conſpirantes omnes, ut ex hoc ipſo eas manaſſe pro comperto prope habeam; alter, quem *Floril. Sant.* nominat Spaldingius, haud raro quidem ab omnium librorum ſcriptura recedit, ita tamen ut variationes ab illo ipſo, qui flores hos excerpſerat, aut ſedulo, quo rotundiores exirent ſententiae, aut neglectu etiam quodam admiſſas fere eſſe, facile appareat. Tamen, ut de hoc ipſo conſtaret, Spaldingii ſecutus exemplum diligenter inde ſingula et ipſe enotavi. Nam in ceteris quoque deceſſoris morem ſervavi: quem cum ipſe non ſatis explicuerit, paucis attingam. Nimirum ſtatuerat ab initio editionem dare communi tantum uſui aptam, quam tamen parvo, quem tum fors obtulerat, apparatu ita exornaret, ut poſſet inde augeri penus critica illa, quae apud Burmannum et Geſnerum proſtat. Hinc factum eſt, ut tam parca appareat in primo volumine notatio critica: quippe ex omnibus iis, quae Burmannus habet, nihil repetebat Spaldingius niſi quo ad conſtituendam confirmandamque ſuam ſcripturam opus videretur. Mox creſcente codicum copia, cum jam velut ſe invito criticam ſibi evadere editionem videret, quod tum utique ratio ſuadebat, fecit: memoratis ſuorum codicum lectio-

nibus, Burmannianos etiam, qui cum quaque concordarent, libros annotavit, ut ſtatim hic lectori conſuleretur; illas autem variationes a Burmanno Geſnerove jam notatas, quibus nova nulla auctoritas accederet, quarumque uſum perſpiceret nullum, in ſuam quoque editionem congerere detrectavit. Atque ad hanc plenitatem, quae quamvis lectori docto criticoque ſufficeret, non tamen futuris editoribus aut rerum antiquarum indagatoribus ſupervacuas illas redderet editiones, priora etiam volumina ſupplementis augere aliquando conſtituerat. Haec itaque nunc reſtat provincia, quam et ipſam mihi traditam ego tum quidem non recuſavi, nunc recuſare invitus cogor; quippe qui expertus nunc intelligam, quantum mihi natu jam grandiori ille labor temporis ſit conſumpturus, neque tamen omittere mea debeam, quae proprio ductus ſtudio dudum mihi in his litteris pro virili elaboranda propoſui. Hoc igitur opto, ut ex juvenibus idoneus aliquis huic ſuccedat operi, *quintumque*, quod ſtudioſi adhuc expectant, *volumen*, ſupplementa et indices complectens, digna et Quintiliano et Spaldingio cura perficiat. Cujusmodi viro apud me praeſto ſunt ex apparatu Spaldingii volumina aliqua codicum collationes continentia, editiones priores, chartaeque aliquot editoris,

praecipue autem ejusdem manu adſcriptae priorum tomorum exemplis notationes, in quibus permulta ſunt, quae hujus operis lectoribus invideri nullo modo debeant.

Illa vero conſilii, quod in primo operis volumine ſequebatur Spaldingius, diverſitas aliud etiam incommodum peperit, quod, quamvis non grave, mancam tamen aliquatenus univerſam viri optimi operam effecit. Nam cum ei ad manum non eſſent multae ex ſaeculi XVI editionibus, nec niſi admodum paucarum exiguus uſus factus eſſet in Burmanni et deceſſorum ejus commentariis, fieri non potuit, quin multis eum locis receptae ſeu vulgatae ſcripturae fons et ex alia in aliam transitus plane lateret. Neque tamen id admodum curabat Spaldingius in tali qualem tum parabat editione. Mox augeſcente vetuſtorum librorum numero cum accuratius exponendum eſſet de plurimis varietatibus, aucta eſt etiam ſenſim neceſſitas illi criticorum deſiderio ſatisfaciendi; quod tamen quomodo fieri poſſet, in tanta illius aevi editionum raritate non apparebat. Igitur etiam tum iis quas habebat opibus contentus Spaldingius, quoties mutatam aliquam inveniſſet jam antiquitus ſcripturam, id ſaltem ubique diligenter notavit, in quonam *ſuorum librorum* primo quaeque appareret. Sunt autem illi

libri ejusmodi fere, quos nihil primitus dare ſatis conſtat, ut Baſil. 1541. Gryph. Stoer. Hunc defectum explere ego neque potui, neque, ſi potuiſſem, in tam exigua, quae mihi demandata fuerat, muneris parte operae pretium fuiſſet. Tenui itaque ad finem usque deceſſoris morem. Non tamen injuria a ſupplementorum illorum confectore requiretur, ut illarum, quibus ille caruit, editionum, de quibus prae ceteris indico Baſil. I. (1527.), ed. Vidovaei (Pariſ. 1527. 1538.), Vaſcoſani (Pariſ. 1538. 1549.), Aſcenſianam 1531. cum notis Philandri, et omnium maxime *Gallandianas* inde ab a. 1538., copiam ſibi e Germaniae bibliothecis comparet. De *Codice* autem *Turicenſi*, quod e Spaldingii ad Vol. I. praefatione conſtat, iterum moneo, collationem ab Ulrico factam incipere a tertio demum libro. Igitur cum Sulzbergeri libellus ibidem memoratus varietatem librorum 1 et 2 non plenam, ſed hic illic tantum excerptam praebeat, illorum etiam plena parari debebit collatio.

Jam, quamvis omnia, quae ſive augendis ſive corrigendis Spaldingii ad priores libros commentariis inſerviunt, ſupplemento illi reſerventur commodius: non tamen alienum videtur, hic quaedam proferre, quae poſt obitum

illius ad me pervenerunt. In quibus primo loco illa pono, quae in locum quemdam primi libri meo quidem judicio ingeniose pariter ac vere a se notata mecum per litteras communicavit vir in hoc litterarum genere celeberrimus C. G. Schützius. Verba Quintiliani haec sunt I, 1, 27. „Cum vero jam ductus (littera„rum) sequi coeperit (puer), non inutile erit „eas tabellae quam optime insculpi, ut per illos „velut sulcos ducatur stilus. Nam neque er„rabit, quemadmodum in ceris (continebi„tur enim utrinque marginibus) neque ex„tra praescriptum poterit egredi; et celerius „ac saepius sequendo certa vestigia formabit „articulos; neque egebit adjutorio manum „suam manu superimposita regentis." Ad haec cum Spaldingius annotarit, quid hoc *neque extra praescriptum poterit egredi* differret ab illo *neque errabit*, dicere se non posse, esse tamen in omnibus codd.: offendiculum removit Schützius verbis sic distinguendis: *Nam neque errabit, quemadmodum in ceris (continebitur enim utrinque marginibus neque extra praescriptum poterit egredi), et celerius ac saepius sequendo certa vestigia formabit articulos.* In quibus postremis neglectam a Spaldingio scripturam, quam cum plerisque libris Cod. Turic. pro hoc

formabit exhibet, *firmabit*, unice veram esse monet idem Schützius, cum *firma* puero manus quaeratur, dum *certa* sequitur illa vestigia, istud autem *formabit* commodum sensum hoc loco non praebeat.

His duo subjungam loca feliciter, opinor, tentata a Gustavo *Sarpio* in libello, quem inscripsit *Analectorum ad G. L. Spaldingii M. Fabium Quinctilianum specimen. Halis* 1815. 8. Alter est 1, 9, 3. *Quod opus* (fabellas Aesopi variando exprimere) *etiam consummatis professoribus difficile qui commode tractaverit, cuicunque discendo sufficiet:* ubi *consummatis profectibus*, quos ille reponit firmatos ex altero loco 10, 5, 14. (*dum adolescit profectus, — — cum est consummatus*) suffragor plane, ablativos tamen potius quam dativos agnoscens. Verior etiam, si modo veri sunt gradus, in altero loco videtur conjectura, ubi cum vulgatum sit *ita arbos, labos, vapos etiam et clamos, ac lases aetatis fuerunt*, e varia lectione *et as* pro *aetatis* hanc ille extudit scripturam, *ac lases et asa fuerunt.* Quae ut merito laudamus, ita non possumus non monere, cetera quae libellus ille contineat, si levioris momenti nonnulla exceperis, ejusmodi esse omnia, ut virorum doctorum oculis subjecta valde miremur.

Nam quae vel grammaticam vel aliam ob caussam ad mutandum textum conjectata, aut quae eodem ex genere obſervata ſunt, in iis plane deſideramus ſubactum illud grammatici judicium, ſine quo in his litteris effici nihil poteſt. Quod ne durius dixiſſe videar, ponam hic ſpecimina quaedam. Velut, cum in his verbis (1, 1, 36.) *Proſequitur haec memoria* (ſententiarum ad imitationem ſcribendi propoſitarum) *in ſenectutem, et impreſſa animo rudi usque ad mores proficiet*, ſatis dilucide a Spaldingio explicitis, Sarpius voce *usque* ſignificari vult *ſemper* ſive *per totam vitam*, in eoque uſu confirmando Almelovenum et Spaldingium non veretur admonere Horatiani illius *tamen usque recurret*, alia ſe praeterire dicens exempla „quae ſint *ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε*": qui ſi vel lexica inſpexiſſet, proſariae orationis exempla nonniſi pauciſſima, ſi locos ipſos, nulla inveniſſet. Sed fac, ita Cicerones etiam et Quintilianos locutos eſſe: ne illud quidem attendit vir doctus, particulas *usque ad* ſic junctas nullis machinis diſtineri poſſe. Paulo ſuperius in ejusdem capitis §. 24. 25. Quintilianus litterarum nomina et ſeriem prius quam formas docere pueros vetat; obſtare enim *hoc agnitioni earum, non intendentibus mox animum ad ipſos ductus, dum antecedentem*

memoriam ſequuntur. Haeſerat in extremis verbis Spaldingius diffiſus verae Gedoyni explicationi, quam in noſtro demum volumine ad 10, 7, 10. agnovit. Haerenti hic itidem Sarpio quis id vitio vertat? Sed quis ferat emendantem *dum antecedentem memoria ſequuntur*, et haec ita explicantem „dum ante„cedentem litteram memoria, nec ſequentem „intuitu ſequuntur"? Quod quid ſit, aut, ſi quid eſt, quomodo ex more illo litterarum nomina prius quam formas diſcendi enaſci queat, non facile aliquis dixerit; neque, quicquid eſt, deteriori illud oratione proferri potuit. Quale autem iſtud viri judicium eſt, cum in perverſiſſima illa loquendi forma 1, 4, 5. *quae* (muſica) *vel ſola omni ſtudiorum genere plus habeat operis quam oſtentationis*, facillimam certiſſimamque *in* ante *omni* inſerentium medelam reſpuit, et ablativum comparandi, quamvis ſtatim ſubjiciatur *quam*, agnoſcens hunc approbare conatur adhibito ablativo aeſtimandi, qualis eſt in hisce: „*una* „(*um Eine*) plures tribus antiquarunt, quam „juſſerunt", et „*uno die* (*um Einen Tag*) plus „vixi, quam vivendum fuit", ſimilibusque? Quid porro intolerabilius quam quod in difficili illo de cognominum origine loco 1, 4, 25., quem corruptum magis etiam corrupit,

poſita poſt vocem *Scauri* majore interpunctione novum ſenſum ita inchoat: *Taliaque et ex caſu naſcentium: hinc Agrippa etc. erunt:* ut *taliaque* ſit pro *talia quoque*, in quo ſecurus utitur valde lubricis virorum doctorum ad Vell. 1, 8, 2. Flor. 4, 2, 95. disputationibus; quae ut alio adhibitae certiſſimae ſint, ſunt tamen a Quintiliano et ab hoc potiſſimum loco, ubi particula *et* intercedit, alieniſſimae. Quae ſingula ideo monuimus, ut appareret, virum hunc, qui multos fortaſſe antiquorum libros, quos perlegerit diligenter, acute inventis juvare queat, tamen qualem in hoc quidem opuſculo cognovimus, neutiquam uni ſcriptori, certe non Quintiliano, toti ſoſpitando idoneum eſſe, neque ab illo nos expectare, quae plurima adhuc poſt optimorum virorum curas in his libris expolienda ſuperſint.

Ceterum quoniam de alio ſevere judicantem ſeverius etiam de ſe ipſo judicare oportet: eorum quidem, quae vel emendando vel explanando ſcriptori noſtra attulit opera, cenſorem hoc loco inepte agerem ipſe: illud tamen non poſſum reticere, cum alias, tum in hoc imprimis opere expertum me eſſe, quam parum ſim latini ſermonis peritus. Quippe ſaepius, ubi ex interiore ſermonis ſcientia ap-

probari lectori judicium noſtrum debebat, ejusmodi aut parum aut nihil in promptu fuit; quin etiam nonnullis de locis tacendum omnino putavi, cum certi nihil ex mea aliorumve obſervatione ſuppeteret. Hanc porro inſcitiam ſatis vel dictio noſtra arguet ita negligens interdum, ut hic illic incuria fuderit, quae ſermonis norma et uſus reſpuat: illa tamen una cum typothetae mendis ejicere per locorum diſtantiam non licuit. Haec itaque aequorum lectorum judicio permitto, ex graviori tantum illo genere quaedam hic ſtatim corrigens, et alia ſimul vel a me vel ab amicis de locis quibusdam obſervata adjiciens. Nam longiora quaedam additamenta, quae ad Spaldingii tantum animadverſiones pertinent, *Addendorum* nomine inſcripta extremo ſubjunxi volumini, eoque in locis ipſis lectores relegavi.

12, 3, 12. *qui ſubito.* Monere debebam de anacolutho quod eſt in hoc *qui*, velut in priori etiam parte fuerit *alii ſunt*, *qui ſe — tranſtulerunt*: lene tamen illud videtur, ut voculam *qui* tentari nolim, per quam oratio, qui nunc ejus eſt tenor, neſcio quomodo melius videtur procedere.

12, 4, 2. in not. exeg. poſt verba *inſtar ſenum ſimus* adde: immo doctiores etiam, cum plura ſaecula hiſtoriâ complectatur, vita ſenis nonniſi unum.

12, 5, 1. *animi praeſtantia, quam.* Veriſſima videtur Heindorfii obſervatio ſcribere *quem* jubentis.

12, 6, 6. *tenerisque — nitentem.* Ipſe nunc transeo in improbatam mihi antea ſententiam, participiumque *nitentem* a verbo *niti* repeto. *Nititur* enim revera juvenis, ſed *teneris* adhuc *viribus,* quae non ſint operi paulo graviori ſuffecturae.

12, 9, 20. *idque eſt tutius ſtilo.* Plane dormitavi in hoc loco, quem ita cepi, quaſi de cogitatione *ſtilo* juvanda loqueretur Qu. Sed ablativus *ſtilo* pendet a comparativo. Hoc autem dicit ſcriptor, quae cogitata tantum ſint, facilius poſtea et omitti et alio transferri, quam quae ſtilo praeparata.

12, 10, 12. 13. *molliorem. Poſtea.* Continuanda haec erant media tantum diſtinctione interpoſita.

12, 10, 14. Non recte vel exiguam de verbo *concupierant* dubitationem expreſſi. Nam qui *concupivit* idem *cupit,* qui *concupierat* idem *cupiebat.* Inchoativa forma *concupiſcebat* minus hic eſſet idonea.

12, 10, 25. *quia hanc ejus terrae fidem Menander eludit.* Ipſum Menandri locum indicavit mihi eruditiſſimus idem atque ſuaviſſimus ſenex, J. G. Schneider, proſtantem inter fragmenta ex ejus Γεωργῷ, ſervatumque a Stob. Serm. 55.

Ἀγρὸν εὐσεβέστερον γεωργεῖν οὐδένα
Οἶμαι. Φέρει γὰρ ὅσα θεοῖς ἄνθη καλά,

Κιττὸν, δάφνην· κριθάς τ' ἐὰν σπείρω, πάνυ
Δίκαιος ἀπέδωκεν ὁπόσας ἂν καταβάλω.

Quorum verſuum ultimum poſui ex emendatione Toupii in Epiſt. crit. p. 35. Lipſ. Paulo liberius autem Quintilianus, quod de ſuo agro dicit homo pauper in comoedia attica, in Atticam univerſam dilatavit.

12, 10, 49. *dum rem contineant.* Sero verior, quae mihi quidem videtur, loci emendatio occurrit, ut legamus *dum re contineantur.* Nam illam quam de concinnitate movi difficultatem non magni eſſe momenti ſentio. Heindorfius conjecit *dum rem contingant,* quod meo commento minime poſtpono.

12, 10, 60. *ut amnis.* In nota pro *ipſe orator* ſcribere debebam *ipſe hic dicendi modus.*

12, 10, 64. *et copia verborum, atque.* Oblitus ſum obſervare, aut voculam *et* abjiciendam aut pro *atque* iterum ſcribendum eſſe *et;* niſi altius latet corruptela, cujus index eſt diverſa etiam ſcriptura in libris vetuſtis. In proximis autem haec quoque verba *hunc ut deum homines intuebuntur* diverſo charactere notare debebam: nam, ut monet Heindorfius, locis his Homericis alium Qu. immiſcuit ex Odyſſea θ, 169 — 173. ubi ipſe Ulyſſes de homine facundo haec, Ἐρχόμενον δ' ἀνὰ ἄστυ θεὸν ὣς εἰσορόωσιν.

12, 10, 68. In textu verſu ult. pro *iis* dare volui *his,* vulgata in not. crit. relegata. Vid. not. exeg.

12, 10, 76. *Luceat—haec.* Non animadverti, femininum hoc non habere quo referatur. Sed facilis medela: legendum enim *Luceant.*

12, 10, 79. *copia habet modum.* Heindorfius ſuſpicatur fuiſſe *habeat;* non quod hic indicativus commodus non ſit, ſed quod non commode repetatur idem in ſeqq. *et nitor ille cultum virilem* cet. Veriſſima autem ejusdem eſt obſervatio in proximis diſtinctionem poſt *magna, ſublimia,* cet. delere jubentis, ut, quod primo ubique loco poſitum eſt, inſtar ſubjecti ſit: *magna erunt non nimia,* et ſic porro.

12, 11, 3. *illa qualiacunque mala.* In gratiam nunc redeo cum Gedoyno, qui hoc uno nomine reprehendi debuit, quod vocem *qualiacunque* non expreſſit, in ipſo ſenſu me oculatior. „Cependant on ne pouvoit pas lui „reprocher qu'il plaidât mal, mais ſeulement moins „bien." Hunc ſenſum non effeciſſet, niſi *mala* adjective et praedicati loco cepiſſet. Recte ille quidem. Sic pronomen *illa* transit in ſubſtantivi vicem, eique adhaeret hoc *qualiacunque,* non jam a pervulgata ſua ſignificatione recedens. „Neque illa in quibus deficiebat, qua„liacunque fuerint, erant mala, ſed minora."

12, 11, 15. Vix intelligas quid velit nota mea critica. Pro *noſtrum* repone *noſtra ſcriptura.*

M. FABII QUINTILIANI

ORATORIAE

INSTITUTIONIS

LIBRI XII.

ARGUMENTUM LIBRI X.

De Legendis Auctoribus C. 1. — 4 Facilitas paratur scribendo, legendo, dicendo. — 14 Copia verborum paranda; sed cum judicio; quod fit audiendo et legendo. — 15 eadem via exempla quoque dicendi accipimus. — 19 quid auditio praestet; — 20 quid lectio. — 22 qui et quomodo legendi: — 24 orationes et contrariae et pro eadem causa diversae. — 26 Cautum judicium in optimis etiam scriptoribus adhibendum. — 30 Usus poetarum, — 34 historicorum, — 36 philosophorum. — 46 De lectione veterum et novorum in universum. — 51 Poetae. Homerus. — 52 Hesiodus. — 53 Antimachus. — 54 Panyasis. Apollonius. — 55 Pisander, Nicander, Euphorion, Tyrtaeus. — 58 Callimachus. Philetas. — 60 Archilochus. — 61 Pindarus. — 62 Stesichorus. — 63 Alcaeus. — 64 Simonides. — 66 Aristophanes, Eupolis, Cratinus. Aeschylus. — 68 Sophocles, Euripides. — 72 Menander, Philemon. — 73 Historici. Thucydides, Herodotus. — 75 Theopompus, Philistus, Ephorus, Clitarchus, Timagenes. — 76 Oratores. Demosthenes. — 77 Aeschines. Hyperides. — 78 Lysias. — 79 Isocrates. — 80 Demetrius Phalereus. — 81 Philosophi. Plato. — 82 Xenophon. — 83 Aristoteles. Theophrastus. — 84 Stoici. — 86 Romani Poetae. Virgilius. — 87 Macer. Lucretius. Varro Atacinus. — 88 Ennius. Ovidius. — 89 Cornelius Severus. — 90 Valerius Flaccus. Salejus Bassus. Rabirius. Pedo. Lucanus. — 92 Domitianus Caes. — 94 Tibullus, Propertius, Ovidius, Gallus. Lucilius, Horatius, Persius. — 95 Varro. — 96 Iambographi et Lyrici: Catullus, Bibaculus, Horatius, Caesius Bassus. — 98 Accius. Pacuvius. Varius. Ovidii Medea. Pomponius Secundus. — 100 Plautus, Caecilius, Terentius, Afranius. — 104 Historici. Sallustius. Livius. Servilius Nonianus. Aufidius Bassus. — 112 Oratores. Ci-

cero. — 113 *Pollio. Meſſala.* — 114 *Jul. Caeſar.* — 115 *Coelius. Calvus.* — 117 *Ser. Sulpicius. Caſſius Severus.* — 118 *Domitius Afer. Julius Africanus.* — 119 *Trachalus. Vibius Criſpus.* — 122 *Julius Secundus.* — 124 *Philoſophi. Cicero. Brutus. Celſus. Plancus. Catius.* — 131 *Seneca.* C. 2. *De Imitatione.* — 3 *Imitatio neceſſaria;* — 13 *nec tamen ſatis imitari; contendendum etiam ad melius faciendum.* — 18 *judicio opus, ne omnia imitemur, et ne in pejus vertamus.* — 21 *vires etiam conſulendae.* — 26 *ſuo quodque loco imitandum.* — 28 *Imitatio non fit in verbis tantum.* C. 3. *De ſcribendo.* — 4 *Utilitas.* — 10 *ſcribendum cum mora et diligentia;* — 15 *neque tamen nimia moroſitate;* — 17 *ſed ratione adhibita.* — 22 *non dictandum.* — 30 *Secretum ſtudiis quaerendum: lucubratio.* — 33 *Ceris optime ſcribitur.* C. 4. *De Emendando.* C. 5. *Quae ſcribenda.* — 3 *Vertenda Graeca in latinum.* — 9 *Latina etiam convertenda et varianda.* — 13 *Quaeſtiones,* θέσεις; *loci communes.* — 16 *Declamationes. Dialogi. Carmina.* 20 *In veris cauſis exercendum.* — 23 *Ratio declamationum.* C. 6. *De cogitatione.* C. 7. *De facultate dicendi ex tempore:* — 4 *quam neceſſaria:* — 23 *quomodo paretur:* — 33 *quomodo conſervetur.*

M. FABII QUINTILIANI

DE

ORATORIA INSTITUTIONE

LIBER DECIMUS.

876 I. Sed haec eloquendi praecepta, ſicut cogitationi ſunt neceſſaria, ita non ſatis ad vim dicendi valent, niſi illis firma quaedam

Inſcriptio hujus libri in Turic. Flor. Guelf. haec: *De copia verborum. Quae legenda. Qui graecorum maxime legendi* (poſtremum ſic Guelf. et a ſec. manu Turic.; reliqui duo *elegendi*). *Qui Romanorum. De imitatione. Quomodo ſcribendum. Quomodo emendandum.* (Turic. *enim dandum*) *Quae maxime ſcribenda. De cogitatione. Quomodo ex* (Guelf. et a ſec. manu Turic. *et*) *temporalis* (Turic. *tempora vel*) *facilitas* (Guelf. *facultas*) *paretur et continuatur* (Turic. a ſec. manu *continuetur*. Guelf. *continetur*. lege: *contineatur*. vid. 10, 7, 18. 24.). Nihil horum in excuſis, nec ullus praeterea codex auctor eorum memoratur, niſi quod in illis *de copia verborum* exc. Gibſ. Obr. Gesn., nec e Camp. quidquam notavi. Caret inſcriptione et Goth.

1. *cogitationi.* Sic Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Tarv. cum Jenſ. Reliqui *cognitioni*, jubente etiam Regio, ſed dant Goth. Vall. Camp. Languet. Sic 10, 3, 19. *cognitioni* Steph. pro *cogitationi*. *firma quaedam.* Turic. Flor. *forma quadam.* Ille a ſec. manu, Guelf. Exc. Sant. Camp. *formae quaedam* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Repoſuit

1. De hac proprie disputat c. hujus libri 6. Nos hodie *meditationem* dicimus, et noſter 4, 5, 2. „nihil *cogitati praemeditati*que". Cf. et 2, 11, 4. Opponit *vim dicendi* huic cogitationi.

facilitas, quae apud Graecos ἕξις nominatur, acceſſerit: ad quam *ſcribendo* plus, an *legendo*, an *dicendo* conferatur, ſolere quaeri ſcio. Quod eſſet diligenti nobis examinan- 877
dum cura, ſi qualibet earum rerum poſſemus
2 una eſſe contenti. Verum ita ſunt inter ſe connexa et indiscreta omnia, ut, ſi quid ex his defuerit, fruſtra ſit in ceteris laboratum. Nam neque ſolida atque robuſta fuerit unquam eloquentia, niſi multo ſtilo vires acceperit: et citra lectionis exemplum labor ille,

noſtrum Regius e §. 59. ubi Turic. item *formam*, Flor. Guelf. rectam ſcripturam. ἕξις. Turic. *ex his*, a ſec. manu *lexis*, et ſic Flor. Guelf. (hic graec. litt.) Camp. Goth. Jenſ. (tac. Gesn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. *acceſſerit: ad quam.* Sic Guelf. Goth. Exc. Sant. Jenſ. (tac. Gesn.) Camp. Tarv. cum Voſſ. 2. Alm. et edd. ante Locat. quae cum reliquis omittit *ad*, expungente Regio. Sed Turic. Flor. *acceſſerat ad q.* Ille a ſec. manu *acceſſerit.* *conferatur.* Turic. Flor. *conferuntur* cum Alm. Sed Guelf. *conſequantur.* Tarv. *conſequemur.* Reliqui *conſequamur.* Noſtrum e conjectura. *Plus* igitur capiebant pro *magis;* an jungebant gerundiis iſtis, ut *plus ſcriberetur* cet.? Hoc quidem contortum, illud non latinum.

diligenti nobis. Ita Camp. Andr. Ald. Bad. uterque et aliquot ap. Burm. edd. Reliqui *diligentius nobis*, facili corruptela. *ex. cura, ſi.* Sic Turic. Guelf. Exc. Sant. Camp. cum Bodl. Bal. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. acc. Obr. Aliquot horum incidunt ante *cura*, ut ea regat genitivum; male. Turic. (a pr. man.) Flor. *ex citra ſi* cum Alm. Reliqui omittunt.

2. *ſunt inter.* Turic. Flor. *ſint inter.* *quid ex his defuerit.* Turic. *qui ſlex h. d.* a ſec. manu *qui flexus vel hisdem defuerint,* ut et Guelf. niſi quod ſine *vel* et quod *iisdem,* cum Bodl. Voſſ. 2. Jenſ. (err. Gesn.) et edd. ante Baſil. Sed Camp. *qui flexus hisdem d.* Flor. *qui flexus his defuerint* et ſic Goth. (err. Gesn.) *atque rob.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *ac r.* An fuit *aut rob.?*

carens rectore, fluit: qui autem ſcierit, quo quaeque ſint modo dicenda, niſi tamen in procinctu, paratamque ad omnes caſus, habuerit eloquentiam, velut clauſis theſauris incubabit. Non autem ut quidque praecipue neceſſarium eſt, ſic ad efficiendum oratorem maximi protinus erit momenti. Nam certe cum ſit in eloquendo poſitum oratoris officium, *dicere* ante omnia eſt; atque hinc initium ejus artis fuiſſe manifeſtum eſt; proximam deinde *imitationem*, noviſſimam *ſcri-*

qui autem ſcierit. Turic. (a prima manu) Flor. *autem qui ſcivit.* Guelf. *q. a. ſciunt.* Apud Riccium textus ita exhibetur: *fluitabit. Etiam qui ſciet*, monente etiam Landſidelio *fluitabit* praeſtare prae illo *fluit.* Ex his indiciis ſcribam *fluitat* (ſ. *fluitabit*) *: et qui ſcierit.* Ita concinnius etiam *neque — et — et —.* *quo quaeque ſint modo.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.). *quo quaeque modo ſ.* Jenſ. (tac. Gesn.) cum edd. ante Ald. *quae quoque ſ. m.* Turic. (a m. pr.) Flor. Reliqui *quo ſint quaeque m.*

tamen. Sic Turic. (a pr. m.) Flor. cum Alm. et Ricc. Reliqui *tanquam.* *paratamque.* Turic. (a pr. m.) Flor. cum Alm. Reliqui *paratam quidem.*

clauſis theſauris. Flor. *clauſos theſauros.*

3. *quidque.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *quicquid* cum Alm. Sed Goth. *quicque* (err. Gesn.).

2. *fluit.* Obſervat Gesn. hoc dici pro *fluitando*, *fluctuando* et ponit exempli loco Martial. 4, 66, 14. „Nec merſa eſt pelago, nec fluit ulla ratis", quae ſane fracta intelligitur, ut lacerae ejus tabulae fluitent per undas. Subit tamen dubitatio, an hic quoque *fluitat* noſter ſcripſerit, ſicuti eſt 7 praef. 3. loco plane gemino. Cf. not. crit. Etiam in theſauro ſuo Gesn. hoc uno *fluendi* ſic uſurpati exemplo defungi cogitur. Forcellinus ipſum quoque ignorat. Similius quid noſtro habet 9, 4, 129.

clauſis theſauris incubabit. cf. Georg. 2, 507. *defoſſoque incubat auro.*

3. *imitationem.* Apparet loco ipſo, quo hoc ponitur,

4 *bendi* quoque *diligentiam.* Sed ut perveniri ad ſumma, niſi ex principiis non poteſt: ita procedente jam opere minima incipiunt eſſe, quae prima ſunt. Verum nos non, quomodo inſtituendus orator, hoc loco dicimus: nam id quidem aut ſatis, aut certe uti potuimus, dictum eſt: ſed athleta, qui omnes jam per-

4. *perveniri.* Turic. Flor. *pervenire.* *ad ſumma.* Camp. Goth. Jenſ. (tac. Gesn.) *ad ſummam* cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Cf. 1 Pro. 20. 10, 4, 9. *jam opere minima.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Tacv. Jenſ. *j. o. jam m.* Expunxit Regius. An fuit *procedente etiam opere jam m.?* *quomodo inſtituendus.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui inſerunt *ſit.* *ſed athleta.* Turic. *ſ. adhleta.* Flor. *ſ. adleta* cum Alm. a ſec. manu uterque *ſ. ut a.* et ſic reliqui omnes et ſcripti et excuſi ante Ald. acc. Bad. Ille cum reliquis *ſ. ut athletam.* *omnes.* Sic Baſil. *omnis* Turic. Flor. Sed a ſec. manu uterque *omnia* cum reliquis.

intelligi debere *lectionem;* quae quomodo comprehendi poſſit et ſignificari *imitatione,* fateor me parum aſſequi. Nec quisquam haeſit in loco. Fortaſſe conſuetudine frequentatum fuit, ut, cum imitationis cauſa ſusciperetur lectio optimorum ſcriptorum, ipſa quoque haec tractandi libros induſtria imitatio appellaretur. Ita opus illud Dionyſii Hal. quo veterum oratorum judicia proponit, cujusque nonniſi aliquot partes reliquae factae ſunt, inſcriptum fuiſſe videtur *de imitatione,* quo indice memoratur a Scholiaſte Hermogenis τὸ περὶ μιμήσεως. Vid. Taylori Lectt. Lyſ. p. (Rsk.) 162.

4. *quomodo inſtituendus.* Quod recentiores hic neceſſario interponere ſibi viſi ſunt *ſit,* differtur et poſt *praeparandus* demum comparet; quanquam duriore hyperbato, ſed quo brevitatem et acumen quaeſierit noſter.

omnes — numeros. Palaeſtrici *numeri* iterum dicuntur a noſtro 12, 2, 12. cf. 9, 4, 8. item 2, 8, 13. ubi poſitus Senecae locus praeter *nexus* „magni luctatoris" etiam *numeros* habet. Adde Juvenal. 6, 249. ubi femina „*omnes* implet *numeros*" palaeſtricos, cui loco non male Forcellinus confert alterum ejusdem 5, 122., in quo ſtructorem menſae „volanti cultello" et „chi-

didicerit a praeceptore numeros, quo genere exercitationis ad certamina praeparandus ſit.
878 Igitur eum, qui res invenire et disponere ſciet, verba quoque et eligendi et collocandi rationem perceperit, inſtruamus qua ratione, quod didicit, facere quam optime, quam

numeros, quo. Sic Baſil. (ex Philandri, ut videtur, conjectura) cum Ricc. *num muro quae* Turic. (a pr. m.). *numeroque* Flor. Reliqui *nimirum quo.* Gallaeus (cf. 2, 11, 4. 6, 3, 47. 9, 4, 135.) gloſſam accuſat *nimirum — praeparandus ſit.* Burmannus *nimirum* gravatur; rectiſſime. Ceteri acquieſcunt. Satisfactum ſpero noſtra ſcriptura Morgenſternio, qui codd. deſtitutus probabilem eruerat ſuo ingenio rationem: „ſed ut *athleta*, qui omnia jam perdidicerit, a praeceptore eruditur, quo — praeparandus ſit; ita" cet.

genere exerc. Turic. Flor. Guelf. inſerunt *et.*

Igitur eum. Sic Turic. a pr. m. Flor. Baſil. cum Alm. Gryph. (1536.). Priores quidem duo capitis prope incipientis modo dirimunt ab antecedentibus. Reliqui *ita eum,* reſpiciendo ad *ut* ſuum ante *athlet.* *eligendi.* Turic. Flor. *elicendi* (cf. 5, 14, 29. 9, 2, 97. 9, 4, 113.).

qua ratione, quod didicit. Turic. Flor. Guelf. Camp. *qua in oratione quod* (ita pronomen Turic. *quam* Flor. *quae* Guelf. Camp. cum Turic. ſec. manu et reliquis) *dicere* cum Bodl. Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. niſi quod *quae in or.* Gryph. Baſil. Sed noſtrum jam Vaſcoſa. 1542. fol. et aliquot ap. Burm. Poſui *quod did.* pro reliquorum *quae d.* cum Philandro et Turicenſi. *optime, quam.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui inſerunt *et.* Guelf. *quam optime* omittit.

ronomonta" ſecare altilia dicit, „donec peragat dicta magiſtri Omnia." *Numeros* rectiſſime hic et legunt et interpretantur praeceptores noſtrates Melanthon, Velcurio, Stigelius in ed. Riccii.

verba — perceperit. Accuſativum in *verba* cave referas ad *perceperit;* pendet ille a gerundiis *eligendi,* quo omnis elocutionis doctrina demonſtratur, et *collocandi,* quo compoſitionis. Eleganter enim totum operis ſui tractatum comprehendit hisce: „qui — ſciet — perceperit."

inſtruamus. Non opus eſt cum Gallaeo hic reponere *inſtituamus* (quo ipſo ingrata

5 facillime possit. Num ergo dubium est, quin
ei velut opes sint quaedam parandae, quibus
uti, ubicunque desideratum erit, possit? Eae
6 constant *copia rerum ac verborum*. Sed res
propriae sunt cujusque causae, aut paucis
communes: verba in universas paranda: quae
si in rebus singulis essent singula, minorem
curam postularent: nam cuncta sese cum ipsis
protinus rebus offerrent. Sed cum sint aliis
alia aut magis propria, aut magis ornata, aut
plus efficientia, aut melius sonantia, debent
esse non solum nota omnia, sed in promtu,
atque, ut ita dicam, in conspectu, ut, cum

5. *Num.* Camp. *Non* cum Goth. et edd. ante Burm. Nostrum et Turic. Flor. Guelf. cum Alm. cf. 5, 10, 102. *parandae, quibus.* Turic. Flor. Guelf. *paranda e quib.* cum Goth. Jens. *parandae e q.* Ald. *uti, ubicunque.* Turic. *ubique cumque.* Flor. Guelf. Camp. omittunt *uti* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. *possit? Eae constant.* Turic. Flor. *posite constantia.* Ille a sec. manu *possit e* („vel *est*" additur a conferente) *constantia*, hic idem, sed *posit* una S. Cum Turicensis sec. manu Guelf. ut et Goth. sed Voss. 2. *p. est constantia.* Camp. *p. occurrere constanti.* Ald. *p. ei occurrere* (absque *const.*). Jens. *p. ei constare* cum edd. ante Basil. Hoc ut rotundius malit Burm. omisso *uti*, et cum *e* ante *quibus*. Sed destituit gravitatem praecipientis, quae prodit se in ingressu illo loci universi: *Eae constant.*

6. *si in rebus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Alm. et edd. ante Basil. Reliqui omittunt *in*, suadente jam Regio. *Sed res — offerrent* om. Guelf. *minorem curam.* Flor. (a pr. m.) *in aurem coram.* Alm. *Maurem coram.* cf. prooem. tert. vol. p. V. *offerrent.* Turic. (a pr. m.) *offerent.* Goth. *offerunt.* *atque, ut.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) inserunt *id.*

fit repetitio verbi quod erat modo in *instituendus*); si *instruamus qua ratione* dictum accipias pro *ea ratione instruamus qua.* cf. de *instr.* 8, 6, 2.

ſe judicio dicentis oſtenderint, facilis ex his optimorum ſit electio. Et quae idem ſignifi- 7
carent ſolitos ſcio ediſcere, quo facilius et occurreret unum ex pluribus, et, cum eſſent
879 uſi aliquo, ſi breve intra ſpatium rurſus deſideraretur, effugiendae repetitionis gratia

7. *Et quae idem ſignificarent.* Turic. Flor. (a pr. m.) *e. q. i. ſignificarentur.* Camp. *e. q. i. ſignificent.* Nobiscum faciunt Guelf. Goth. Vall. Voſſ. 2. item Alm. niſi quod *et* omittere narratur, me quidem incredulo, cum edd. ante Baſil. ſed Bad. ſec. *At q.* cet. Mox, e Philandri, opinor, conjectura, *Equidem ſcio quosdam collecta quae idem ſ. vocabula.* *ſolitos ſcio ediſcere.* Turic. *ſolitos ediſcere* (a ſec. m.) *ſolitos edicere.* Flor. *ſolito ſe diſcere.* (a ſec. facit cum Turicenſis prima.) Guelf. *ſolitos ſe dicere.* Camp. *ſoliti ſaepe dicere.* Goth. *ſolitos ſaepe dicere* cum Voſſ. 2. Vall. Ald. Sed Jenſ. *ſolitos ſcio dicere* cum rell. ante Bad. qui (in utraque) *ſolitos ſcio diſcere.* Reliqui hinc cum Turic. eximunt *ſcio,* quod ſupra poſuerant. Nihil facilius quam hinc excidiſſe *ſcio.* [Vid. infra Addenda.] *occurreret.* Camp. *occurrut* cum Ald. *eſſent uſi.* Turic. *eſſent uſui.* Flor. Guelf. Camp. (hic *et* quoque omittit poſt *plur.*) *eſſet uſui* cum Goth. Voſſ. 2. Alm. (quanquam e duobus poſtremis *eſſet* non affertur) et edd. ante Baſil. *aliquo.* Camp. *aliquid.* Goth. *aliquod* cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. *ſi.* Camp. omittit cum Goth. *ſpatium.* Turic. Flor. Guelf. *ſemet ipſum* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Jenſ. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui cum hoc et Bad. ſec. *ſemet ipſos.* Sed Badius noſtrum ex ſuperſcripta correctione Vallenſis. Qui vetuſtam ſcripturam tueri cupiat, ut ſit vocabulum poſt ſe prius poſitum rurſus ponendum, et modo pro *breve* legatur *brevi*; nunquam tamen probabit *intra* ſic poſſe dici pro *poſt.* Vera igitur cenſenda emendatio et mira corruptela interim notanda. Unus Bad. ſec. poſt *intra* de ſuo addit *tempus* cum marg. Vidovaei. *deſideraretur.* Turic. Flor. *deſideratur* cum Goth. Jenſ. et edd. ante Ald. Sed Bad. pr. *deſideretur.* Camp. Ald. *conſiderant.* Bad. ſec. *conſiderarent* cum marg. Vidov.

ſumerent aliud, quo idem intelligi poſſet. Quod cum eſt puerile et cujusdam infelicis operae, tum etiam utile parum: turbam enim modo congregat, ex qua ſine discrimine occu-
8 pet proximum quodque. Nobis autem *copia cum judicio* paranda eſt, vim orandi, non circulatoriam volubilitatem ſpectantibus. Id autem conſequemur *optima legendo atque audiendo.* Non enim ſolum nomina ipſa rerum cognoſcemus hac cura, ſed cui quod-

quo idem. Turic. Flor. Guelf. *quod i.* cum Jenſ. *quod* (absque *i.*) Camp. *poſſet.* Camp. *poteſt:* item *ſumunt* modo pro *ſumerent.* *turbam enim.* Turic. Flor. (hic a ſec. man.) Guelf. (poſteriores diviſim) *turbamentum* cum Palat. Gebhardi, unde is eruit *purgamentum*, amator talium, recte notante Burmanno, cui eadem de homine ſentit fratris filius ad Prop. 1, 1, 11. Cf. 10, 7, 26. Inde erant *cenuriones* illi 4, 2, 124. Flor. *turba amen.*

8. *volubilitatem.* Turic. Guelf. Camp. *voluptatem* cum Bodl. Bal. et edd. ante Baſil. Noſtrum huic in Vall. ſuperſcriptum narrat Badius, ſed vindicant Flor. Goth. item, ut ſuſpicor, Alm. *conſequemur.* Flor. Guelf. Camp. *conſequimur* cum Alm. Colb. Voſſ. 2. (ſed Goth. *ſequimur*) Vall. Jenſ. Tarv. *enim ſolum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (err. et tac. Gesn. etſi Goth. *ſola*) cum edd. ante Baſil. Reliqui *ſ. e.* *cui quodque loco ſit*

7. *infelicis operae.* cf. 8. Pro. 28. et 11, 2, 49. „haec rara infelicitas."

occupet. Poteſt quaeri, quod ſit verbi ſubjectum? Oratorem fortaſſe rectiſſime intelliges, ut ſit ἀπὸ κοινοῦ dictum et quaſi pro *occupes.* Nam ut artificium illud ipſum, quod puerile dixerat parumque utile, hic ſubjecti adhuc loco ſit, nemo probabit; quanquam eſt ſane in *congregat.* Fuit cum *proximum quodque* nominativum interpretarer, et *occupet* pro *occurrat, praeveniat.* Sed hoc inſolens nec perſpicuum.

8. *ſpectantibus.* An *ſectantibus*? cf. 8, 5, 25. Sed hic minus neceſſaria videtur mutatio; ſimile noſtro 5, 12, 22.

que loco ſit aptiſſimum. Omnibus enim fere 9
verbis, praeter pauca, quae ſunt parum vere-
cunda, in oratione locus eſt. Nam ſcriptores
quidem iamborum veteriſque comoediae etiam
in illis ſaepe laudantur: ſed nobis noſtrum
opus interim tueri ſat eſt. Omnia verba, ex-
ceptis de quibus dixi, ſunt alicubi optima:
nam et humilibus interim et vulgaribus opus,
et quae nitidiore in parte videntur ſordida,
ubi res poſcit, proprie dicuntur. Haec ut 10

aptiſſimum. Turic. Flor. *quod quoque locis ita petiſſimum.* Ille a ſec. man. *q. q. l. i. potiſſimum.* Guelf. *quid quoque loci ſita potiſſimum.* In pronominibus varie erratur.

9. *ſcriptores quidem iamb.* Sic Flor. Baſil. Gryph. Gibs. Obr. Burmanni aliquot et Bipont. Omittunt *quidem* Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui *ſ. quidam i.* *interim tueri ſat.* Turic. (a pr. m.) *inter inveteris at.* Flor. *item in veteris at.* Hic a ſec. *item in veteri ſat.* Baſil. pro *interim tueri* non ſine ratione aliqua *intueri;* cf. 5 Pro. 4. Sed *ſat* Turic. Flor. Guelf. Reliqui *ſatis.* cf. 8, 3, 53. *nam.* Turic. Flor. Guelf. omittunt cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Facillime excidebat. *vulgaribus opus.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Gesn.) cum edd. ante Baſil. Reliqui inſerunt *eſt:* Ald. hoc poſt *opus.* *nitidiore.* Sic Baſil. Gryph. (1536.). Sed Turic. *tidiorem.* Flor. *tediorē,* ſubjecta mox *a* ab alia manu. Ex Alm. *tidiore.* Guelf. *utiliore* cum Bodl. Bal. et edd. ante Ald. niſi quod Camp. *occultiore.* Reliqui *cultiore* cum Goth. Voſſ. 2. cf. 8, 3, 16.

9. *quae ſunt parum verecunda.* cf. 8, 3, 38 ſeq.

ſcriptores — iamb. Quatenus phallica continentur iambis, et illa Archilochi et Hipponactis rabies proprium habet iambum, quem vel ex Horatianis epodis novimus, quam ſit pudicus.

interim tueri. vid. not. crit.

nitidiore in parte. cf. §. 33. „vel hiſtorico — *nitore.*" 44. „*nitidi* — generis — amatores."

ſciamus, atque eorum non ſignificationem modo, ſed formas etiam menſurasque norimus et, ubicunque erunt poſita, an conveniant, niſi multa lectione atque auditione aſſequi nullo modo poſſumus; cum omnem ſermonem auribus primum accipiamus. Propter quod infantes a mutis nutricibus juſſu regum in ſolitudine educati, etiamſi verba quaedam emiſiſſe traduntur, tamen loquendi facultate caruerunt.
11 Sunt autem alia hujus naturae, ut idem pluribus vocibus declarent, ita ut nihil ſignificationis, quo potius utaris, interſit: ut *enſis* et *gladius:* alia, quae etiamſi propria

10. *ſciamus.* Flor. *ſcimus.* *et, ubicunque.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Baſil. niſi quod Bad. ſec. *ut et u.* Reliqui *ut u.* *an conv.* Sic Camp. Reliqui omittunt *an.* *atque auditione.* Camp. *aut a.* cum Obr. *nullo modo.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *non*, quod ipſum omittit Guelf. *poſſumus.* Turic. Flor. *poſſimus.* *omnem.* Turic. Flor. *omne mi.* Ille a ſec. man. *omne enim.* Guelf. *omnem enim* cum Baſil. Quid lateat non exputo.
caruerunt. Turic. Flor. *caruerint.*

11. *declarent.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *declarant.* *alia, quae.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *aliave.*

10. Recte hic Regius admonet Pſammetichi regis paſtori tradentis infantes, caprino ubere nutriendos, qui mox *becos* pronunciant; apud Herod. 2, 2. add. Schol. Apollon. 4, 262. Lutat. in Statii Theb. 4, 275. et Claudian. in Eutrop. II, 251 — 54. Cujus hiſtoriae cum memor hic profecto fuerit Qu. ſuſpicor *mutas nutrices* dictas ab eo eſſe pro beſtiis. Cf. 1, 10, 7. Gesnerus hic „Notum cete„roquin eſt" ait „ſurdos a „natura ob id ipſum mutos „eosdem eſſe, quod loquentes „alios non audiant: idemque „accidere, ſi qui ſint, θηριο„θρέπτεις."

rerum aliquarum ſint nomina, *τροπικῶς* quaſi tamen ad eundem intellectum feruntur, ut *ferrum* et *mucro*. Nam per abuſionem *ſica-* 12
rios etiam omnes vocamus, qui caedem telo quocunque commiſerint. Alia circuitu verborum plurium oſtendimus: quale eſt, *Et preſſi copia lactis*. Plurima vero mutatione figuramus, *Scio*, *Non ignoro*, et, *Non me fugit*, et, *Non me praeterit*, et, *Quis neſcit?* et, *Nemini dubium eſt*. Sed etiam ex proxi- 13
mo mutuari licet. Nam et *intelligo*, et *ſentio*,

quaſi. Sic Jenſ. Tarv. *quare* Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Sed edd. reliquae ante Bad. ſec. (acc. Baſil.) hoc ponunt poſt *tamen*; male; praeter Camp. qui omittit cum ceteris. *tropicos* autem latt. litt. mei codd. et aliquot edd. vett.

12. *commiſerint. Alia*. Turic. Flor. *commiſerit in talia*; a ſec. m. ille *commiſerint talia*, hic *commiſerit talia*. Poſtremum vocab. ſic Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Correxit Regius et repoſitum noſtrum jam in Vall.

fugit, et, Non. Sic Turic. Flor. Reliqui omittunt *et*.

Quis. Turic. Flor. Guelf. *qui* cum Goth. Voſſ. 2.

neſcit? et. Flor. (a pr. m.) *neſcite*. Reliqui omittunt *et*.

13. *licet*. Turic. Flor. Guelf. Camp. *libet*. Quamvis praeclari auctores non perſuadent.

11. *τροπικῶς quaſi*. Neque enim jam verus tropus in hisce agnoſcitur uſu nimium vulgatis.

feruntur. Mire dictum; malim *referuntur* vel *vertuntur*, et praeſtet conjunctivus in verbo.

ferrum et mucro. cf. 8, 6. 20.

12. *Nam — ſicarios*. Cave ad proximam ſententiam referas *nam*. Interjacet alia, ſed ſuppreſſa et facile a legente ſubaudienda. cf. ad 2, 11, 7. 9, 4, 84.

Et preſſi. Virg. Ecl. 1, 81.

13. *ex proximo*. Non modo, quae ſignificent eadem, verba poſſunt ſibi invicem ſuccedere, ſed etiam in quibus levis eſt ſignificationis differentia. Hoc enim eſt *ex proximo*. Locum non intellexit Gedoynus.

et *video*, ſaepe idem valent, quod *ſcio*. Quorum nobis ubertatem ac divitias dabit lectio, ut non ſolum quomodo occurrent, ſed etiam
14 quomodo oportet, utamur. Non ſemper enim haec inter ſe idem faciunt: nec ſicut de intellectu animi recte dixerim, *video*, ita de viſu oculorum, *intelligo:* nec ut *mucro* gladium
15 ſic *mucronem* gladius oſtendit. Sed ut copia verborum ſic paratur, ita non verborum tantum gratia legendum vel audiendum eſt. Nam 88

ut non. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui inſerunt *his.* *occurrent.* Sic Turic. Flor. (a pr. m. uterque). Reliqui *occurrerint.* *oportet.* A Gryphio inde ante Gesn. edd. *oporteat.*

14. *viſu.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) Guelf. *uſu* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Per ſe quidem potius eſt, ſed hic ob relationem ad „*intellectum* animi" praeſtare videtur noſtrum.

15. *copia v. ſic paratur.* Turic. (a ſec. quidem manu *ſit*) Flor. *copioſus v. ſic paratus*, mox et Guelf. Camp. niſi quod *ſit*, cum Goth. Voſſ. 2. Alm. et edd. ante Baſil. Error orſus a *paratus*, qualia menda ſunt frequentiſſima (cf. 8, 3, 3. 9, 4, 125. item hic §. 21.), cui primitus accommodatum *copioſus*, mox etiam *ſit*, pro quo *ſic* in vett. lacinia quaſi remanſit, per quam ex fuga retraheretur vera ſcriptura, a Philandro haud dubie, ut multa, velut hic §. 4, praeclare reſtituta.

14. *inter ſe idem faciunt.* i. e. poſſunt impune reciprocari.

viſu oculorum. cf. not. crit.

mucronem gladius. „Quin „nec *mucro* ſemper *gladium.* „Quis enim niſi fatuus dixe„rit, *I puer, affer mihi mu*„*cronem*, cum gladium ſibi „dari poſtulat? Scilicet in „ipſis etiam tropis verum „ineſſe debet; recteque poeta „*mucrone peremtum* aliquem „dicit: neque enim profecto „*capulo.* In hoc quidem „exemplo vix quisquam pec„cat; utinam nec in aliis." Gesnerus.

omnium, quaecunque docemus, hoc ſunt exempla potentiora etiam ipſis, quae traduntur, artibus, cum eo, qui diſcit, perductus eſt, ut intelligere ea ſine demonſtrante, et ſequi jam ſuis viribus poſſit: quia, quae doctor praecepit, orator oſtendit. Alia vero audien- 16
tes, alia legentes magis adjuvant. Excitat, qui dicit, ſpiritu ipſo, nec imagine et ambitu rerum, ſed rebus incendit. Vivunt omnia

hoc ſunt. Turic. *hec ſ.* Flor. Guelf. Camp. *haec ſ.* cum Goth. (tac. Gesn.) Voſſ. 2. (ſed hic a ſec. m. noſtrum) Alm. et cdd. ante Ald. Regius correxit, non ſine ingenio, cf. 2, 21, 14. item hic §. 34. ubi „*haec* potentiora" Turic. Flor. (a ſec. m. uterq.) Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. corrigente etiam Regio. *praecepit.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Jenſ. (tac. Gesn.) Tarv. Reliqui *praecipit.* Pro *doctor* autem *decor* Goth. Voſſ. 2. par nobile. cf. 9, 4, 86. item hic §. 27.

16. *aud. al. leg.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) cum Voſſ. 2. Reliqui *leg. al. aud.* *omnia enim.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *e. o.* Tertio loco poſitum *enim* vid. 5, 11, 37.

15. *docemus.* Suſpicabar fuiſſe *docemur.* Neque enim valde aptum, ut ſe ſuosque in docendo ſocios hic reſpiciat ſolos. Quid hominibus in genere accidat, oſtendendum eſt. Ii quidem diſcunt omnes, non docent. Quia tamen mox eſt *qui diſcit*, retinenda nunc videtur vulgata.

hoc — quia. Haec inter ſe invicem referuntur, quaſi *propterea — quod.* Nulla autem ratio *hoc* ſtruendi cum comparativo *potentiora* quaſi dictum pro *tanto.*

artibus. Cf. not. ad 2, 15, 4. p. 344. it. 8, 3, 2. 11, 1, 54. Apparet hic, pluralem dici de pluribus illis praeceptis, quibus continetur tota ars. Annotarant hoc Stigelius et Landſidelius.

16. *ambitu rerum.* Huic ego locutioni inſolentiori non concilior loco Pliniano, quo mollire eam ſtudet Gesnerus, H. N. 15, 30. ſ. 39. ubi aliquod lauri genus cum dictum eſt eſſe in *ambitu* nominum, deinde complura ejus vocabula recenſentur. Inde Ges-

enim, et moventur, excipimusque nova illa, velut naſcentia, cum favore ac ſolicitudine. Nec fortuna modo judicii, ſed etiam ipſorum,
17 qui orant, periculo afficimur. Praeter haec, vox et actio decora, commoda, ut quisque

ſolicitudine. Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *ſolitudine.* cf. 9, 2, 20. 6, 1, 18.

17. *vox et actio.* Flor. (a pr. m.) omittit *et.* *commoda, ut quisque.* Turic. Flor. *commodat aut quisquisque.* a ſec. m. uterque — *quid quisque.* et ſic Bodl. Sed Guelf. Jenſ. (tac. Gesn.) *commodat ut quid quisque* cum edd. ante Ald. *commendat ut quid quisque* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Bal. Bad. ſec. Cervic. item Ald. ſed hic ſine *ut.* Bad. pr. *commendatur quid quisque* ex Regii praecepto. Alii aliter. Noſtrum, in mea quidem ſupellectili, primum comparet in marg. Choueti, recte erutum e vetuſtiſſimis; unde male deflexit Obr. hisce: *accommodata ad quid quisque;* Ricc. *accommodata ut quid quisque*; item Beſſius de Rat. emend. leg. conjiciens *commodabit quid quisque.*

nerus efficit, ambitum eſſe pro *deſcriptione* ſive *periphraſi.* Facilius feram *habitu*, quanquam et ipſum ſatis nove dictum. Pertinet tamen ad omne tegumentum exterius; ut eſt ap. Cic. de Orat. 3, 52. „*habitus* orationis et quaſi color". Noſter 6, 3, 26. 9, 4, 54. „*habitus* oris". Landſidelius *ambitum* interpretatur „artificioſam comprehen„ſionem atque explicationem „rerum ad aucupandam gra„tiam". Reſpondet utique *imagini* hic ſive *ambitus* ſive *habitus,* opponunturque ſimul *rebus ipſis.* Modo *ſpiritus* eſt calor et vehementia dicentis, non quidem, ut Melanthonis fert ratio, *vita*; nec ſatis probo Stigelium, qui *motum* ait eſſe orationis „qui ſit ex „jure ſententiarum et ſche„mate."

17. *Praeter haec — docent.* Plurimis breviſſimisque inciſis faciendis elegantem ſenſum patefacere conatus ſum, quod quidem viris doctiſſimis parum probari non ignoro, qui talia adjumenta perſpicuitatis, veteribus incognita, iisdem neceſſaria negant. Attamen ſic, ut feci, a Qu. ipſo haec fuiſſe diremta intelligo, ipſaque naſcente ex hac interſtinctione elegantia doceor; quae ut primo quoque aſpectu unicuique pateret lectori, ad-

locus poſtulabit, pronunciandi, vel potentiſſima in dicendo, ratio, et, ut ſemel dicam, pariter omnia, docent. In lectione certius judicium, quod audienti frequenter aut ſuus cuique favor, aut ille laudantium clamor extorquet. Pudet enim diſſentire, et velut 18

poſtulabit. Turic. Flor. *poſtulavit* cum Bodl. Ricc.
et, ut. Camp. *eſt* omiſſo *ut.* *docent.* Camp. *docet* cum Goth. (Voſſ. 2. noſtrum. cf. §. 15.) Locat. (err. Burm.) eoque recentioribus ante Leid. Peſſime. *audienti.* Turic. *audiendi.* cf. 4, 5, 6. 6, 5, 20. *cuique.* Camp. Goth. Jenſ. (tac. Gesn.) *cujusque* cum edd. ante Baſil.

18. *velut.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *illud* cum Goth. Bodl. Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. *ab illis* Ald. Bad. uterque ex emendatione Regii. Noſtrum in Baſil. prima, de Philandri, puto, conjectura veriſſima. Mox §. 19. Flor. *et velud.*

miniculis iſtis ab arte libraria petitis uti licuit, opinor. Scilicet omne hoc pronunciatio erat doctura, ſi audiſſemus Fabium. Appoſitum *decora* utrique et *actioni* et *voci* redditur; actio autem, id quod male negat Stigelius, h. l. disjungitur a pronunciatione. Illud *vel potentiſſima in dicendo* parentheti vice fungitur, quo protinus cauſa indicetur, quare tantum ſit momentum ad animum excitandum in iis quae audimus, non legimus; quo in genere non minima vis eſt particulae *vel.* Ad *potentiſſ.* cf. 4, 5, 8. 5, 7, 37. Ad *ut ſemel dicam* 5, 13, 3. *Et* ante *ut ſemel dicam* tertio ſane loco comparet (cf. prooem. Vol. 3. p. extr.), ſed neque inter *decora* et *commoda* poni copula poterat, quia illa disjunxiſſet *vocem* ab *actione,* neque hic compendifieri eadem, quia debebat finem imponere et inſertum illud *ut — dicam* quaſi praecurrere. Qui *docet* ſingulari numero ſcripſerunt, aliud agebant; *omnia* non, quod eſt, nominativum interpretantes, ſed accuſativum.

extorquet i. e. aufert, ne quis interpretetur „certum aliquod judicium reddere adigit." cf. 4, 5, 6. Jucunda autem eſt Hieronymi narratio a Gesnero poſita neque noſtris lectoribus invidenda. Epiſt. ad Nepotianum de vita Clericorum fol. 16, b. Erasmi.

tacita quadam verecundia inhibemur plus nobis credere, cum interim et vitiosa pluribus placeant, et a corrogatis laudentur etiam quae
19 non placent. Sed e contrario quoque accidit, ut optime dictis gratiam prava judicia non referant. Lectio libera est, nec actionis impetu transcurrit: sed repetere saepius licet, 88
sive dubites, sive memoriae affigere velis. Repetamus autem et tractemus, et ut cibos

tacita. Turic. Flor. *tanta.* cf. 9, 4, 13. *placeant — laudentur.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *placent — laudantur* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. Correxit Regius. In Flor. tamen *laud.* non memoratur, in Turic. a pr. m. *laudetur*, vestigium veri.

19. *impetu.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *impetus.* *memoriae aff.* Sic MSS. et excusi ante Basil. Reliqui inserunt *penitus.* *Repetamus.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *repetimus* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Sed *tractemus*

Vol. IV, 1. p. 262. Ed. Bened. „Praeceptor quondam „meus, Gregorius Nazian„zenus, rogatus a me, ut „exponeret, quid sibi vellet „in Luca Sabbathum δευτε„ρόπρωτον, eleganter lusit, Do„cebo te, inquiens, super hac „re in Ecclesia, in qua mihi „omni populo acclamante, „cogeris invitus scire quod „nescis: aut certe si solus „tacueris, solus ab omnibus „stultitiae condemnaberis. Ni„hil tam facile, quam vilem „plebeculam et indoctam con„cionem linguae volubilitate „decipere, quae quidquid non „intelligit plus miratur." *Laudantium clamorem* cf. ad 4, 2, 37. ubi *corrogatos ad laudandum* invenies ipsos in *disposita ad clamorem multitudine.* De hocce autem recitantium ambitu bene hic exponit Landsidelius e Plinii maxime epist. 2, 14. item Juvenal. 1. init. Horat. Epist. 2, 2, 67. 68. Claudian. 74, 17. 18. ed. Gesn. Martial. passim. Cf. Qu. 11, 5, 121.

18. *vitiosa pluribus.* Conferantur haec ad 1, 6, 44. *interim* hic quidem non est pro *interdum*, sed suo significatu et quasi valens *tamen.*

19. *prava judicia.* cf. 5, 7, 18.

tractemus. Non dubito quin fuerit a Qu. *retractemus.*

manſos ac prope liquefactos demittimus, quo
facilius digerantur, ita lectio non cruda, ſed
multa iteratione mollita et velut confecta,
memoriae imitationique tradatur. Ac diu non 20
niſi optimus quisque, et qui credentem ſibi
minime fallat, legendus eſt, ſed diligenter,
ac paene ad ſcribendi ſolicitudinem: nec per
partes modo ſcrutanda omnia, ſed perlectus
liber utique ex integro reſumendus, praecipue
oratio, cujus virtutes frequenter ex induſtria
quoque occultantur. Saepe enim praeparat, 21
diſſimulat, inſidiatur orator, eaque in prima

tuentur Turic. Flor. Reliqui et hoc corrumpunt in indicativum. In *demittimus* praepoſitionis *I* litteram dant MſT. et excuſi ante Gryph. *manſos.* Turic. (a pr. m.) *menſae.* Flor. (a pr. m.) *menſes.* *iteratione.* Turic. Flor. Guelf. *alteratione* cum Alm. Pal. Gebh. qui vocabulum mirifice amplectitur, recte caſtigatus a Burmanno, artificium propriae in hisce ad cibos ſpectantibus orationis demonſtrante.

20. *ſibi.* Turic. (a pr. m.) Flor. *ſive.* *ſcrutanda.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *ſcrutandi* cum Alm. *ſcrutando* Guelf. *praecipue.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui *praecipueque.*

21. *diſſimulat, inſidiatur orator, eaque.* Turic. Flor. (quanquam hic primam vocem non videtur mutare) *diſſimilatim*

cf. 2, 4, 13. ubi Flor. Ambr. 2. *retractatam*, Ambr. 1. *tractatam.*

digerantur. Poteſtate *concoquendi* non quidem labentis, ſed recentioris eſt latinitatis, quod primum videtur in *dentibus* cibum *digerentibus* i. e. minuentibus dictum, velut Plin. H. N. 11, 37. ſ. 61. Seneca tamen et Celſus noſtro jam ſignificatu uſurpant. cf. Qu. 11, 3, 19.

20. *ſcribendi ſolicitudinem.* Non opus corrigente Lochmanno *ſcribentis*, quanquam hoc ipſum in interpretatione ponit Melanthon.

praecipue oratio „et maxime ſi liber ille ſit oratio „quaedam clari alicujus patroni." Gesner.

parte actionis dicit, quae sunt in summa pro-
futura. Itaque suo loco minus placent, adhuc
nobis, quare dicta sint, ignorantibus: ideo-
22 que erunt cognitis omnibus repetenda. Illud
vero utilissimum, nosse eas causas, quarum
orationes in manus sumserimus: et quoties 883
continget, utrinque habitas legere actiones:
ut Demosthenis atque Aeschinis inter se con-
trarias: et Servii Sulpicii atque Messalae,

insidiatis oratore atque cum Alm. ex quo duo postrema non memorantur: a sec. m. uterque — *insidias* (Flor. *insidiat*) *orator atque.* et sic Guelf. Goth. cum Voss. 2. Bodl. et edd. ante Basil. Sed Camp. *dissimulat in insidias orator atque.* Nostrum ex correctione verissima, qualis §. 15. Longe deterius Obr. *dissimulat interim insidias o. e.*, minimeque probanda Burm. conj. *dissimulat vim insidiens o. e.* *sunt in.* Basil. Stoer. Chouet. Leid. inserunt *forte*, quod rectissime codd. auctoribus ejecit Gibs. monens, non debere *temere* oratoribus verba excidere; quae ratio nunc vulgo negligitur.

dicta sint. Jens. (tac. Gesn.) *d. sunt* cum edd. recentt. ante Basil.

22. *Illud.* Turic. Flor. Guelf. *Illa*, per errorem jungendi cum proximis; cf. 5, 9, 13. *et Servii Sulpicii atque.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (err. Gesn.) Camp. Basil. Reliqui *ut S. S. et.* Modo ante *Aesch.* Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *et* cum edd. ante Basil. non Turic. Sed Camp. ante *Cass.* omittit *et.* Minutae hae *et*, *atque*, voculae non inconsulto sunt dispositae: iterum positum *ut* ante *Serv.* inepti fuerit tumoris. Praeterea monendum, in

21. *actionis.* Plane pro *oratione* etiam scripta: cf. ad 4, 1, 32.

22. *Ser. Sulp. atque Messalae.* cf. 6, 1, 20. Si in loco nostri 4, 2, 106. *pro Aufidia* liceret mutare in *contra Aufidiam*, salva res esset; sed obstat fragmentum Festi p. Dacer. 2. in quo et ipso Ser. Sulpicius *pro* Aufidia memoratur et est particula *pro* in ipsis, ut quidem docemur, MS. ductibus, loco alioqui mutilo. An igitur tantae oblivionis accusare sustinebimus nostrum, ut illo libri sexti loco aberraverit, cum scribere vel-

quorum alter pro Aufidia, contra dixit alter: et Pollionis et Caffii reo Afprenate, aliasque plurimas. Quin etiam, fi minus pares vide- 23
buntur, aliquae tamen ad cognofcendam litium quaeftionem recte requirentur: ut contra Ciceronis orationes, Tuberonis in Liga-

Turic. pro *Servii Sulpicii* a pr. m. fuiffe *fervi fulpici*; e Flor. *fervi*, nec poftmodo correctum, afferri; ficut mox Turic. a pr. m. *caffi:* cf. 3, 5, 17. et praef. noftr. to. 1. p. 75. Sed videtur in hac quaeftione neglecta Charifii (p. Putfch. 10. 11.) ipfiusque Varronis (ib. 59. 60.) auctoritas. *reo Afprenate.* Turic. Flor. (a fec. m. uterque; ille quidem a pr. *afpernatae*) *reos afpernatus eft*, et fic Guelf. Camp. qui et modo *Caffius* cum Goth. (tac. Gesn.) Voff. 2. Sed Goth. *reus afpernatus eft* cum edd. multis: neque ulla rectum habet ante Bafil. Ipfa autem cum plurimis peccat transponendo liquidam in nomine: cf. 11, 1, 57.

23. *cognofcendam.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *nos cogendam.* Guelf. *ignofcendam.* *Tuberonis.* Turic. Flor. Guelf. *tu vero nifi.* *in Ligar.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Bafil.

let „*M. Valerius Meffala* „contra Aufidiam"? Eft enim fane magis confentaneum, ut prius *alter* hic refpiciat ad priorem. Interim fi quis cupiat videre hominem mediocriter doctum, infultantem fe peritiori, jubebo legere notam Capperonerii vellicantis Burmannum; rei ipfius difficultatem ne attingentis quidem; quare factum bene, quod ille laceffenti non pepercit Epift. p. 17.

Poll. et Caff. reo Afpr. cf. dicta ad 6, 3, 78. et in prooem. Vol. II. p. 8. add. Ptolemaeus Flavius in Conjectaneis 58. (Lamp. Grut. I. p. 977.)

23. *minus pares — Tuberonis — Hortenfii.* „Tubero — „transiit a caufis agendis ad „jus civile; maxime poftquam Q. Ligarium accufa„vit, nec obtinuit —. Ser„mone — antiquo ufus affecta„vit fcribere, et ideo parum „ejus libri grati habentur." Pomp. de or. jur. Digeft. 1, 2, 2, 46. Vid. et Qu. 11, 1, 78. 80. — „Dicebat melius, „quam fcripfit, Hortenfius." Cic. Orat. 38. v. et Qu. 11, 3, 8.

rium, et Hortenſii pro Verre. Quin etiam, easdem cauſas ut quisque egerit, utile erit ſcire. Nam de domo Ciceronis dixit Cali-

Reliqui inſerunt *Q.* *Hortenſii.* Turic. Flor. *hortenſi*, a ſec. m. uterque *hortenſium*, et ſic Guelf. Mox Turic. *verri.* *Quin etiam, easd.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *quis e. e.* cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. Correxit Regius, ſed jam in Vall. repoſitum. *ut quisque egerit, utile erit.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *utrisque erit* cum Goth. Voſſ. 2. Bodl. (Alm. turbare dicitur) Jenſ. Tarv. Regius ingenioſe jam tentavit, quanquam recipiente nemine, *quis e. e. cr utrinque egerit, utile erit ſcire;* ſed poſt varias emendationes noſtra demum in Baſil. ex praeclara conj., niſi fallor, Philandri, qui Regianam ad verum ipſum deduxit. *ut quisque* quantivis eſt pretii. *de domo.* Sic Turic. Flor. Guelf. (niſi quod hic omittit *domo*) Camp. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. acc. Obr. Reliqui *pro d.* corrigente Regio. *Calidius.* Turic. Flor. *callidus.* Camp. *callidio.* cf. Cic. de Inv. 2, 9. ed. Burm. et Schütz. Retineo hic et ubique ſimplicem liquidam. Sic enim et 11, 3, 123. Flor. (Turic. et Ambr. 2. a Burm. qui ibi duplici nomen ſcribit, recedere non narrantur) Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *Calidio;* ſed Voſſ. 1. 3. *Calido;* et mox ibid. §. 155. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *Calidio;* ſed Turic. Flor. *calio.* Ambr. 2. non memoratur. Item 12, 10,

Quin etiam, easdem. Vide mihi ne in exquiſitiorum quidem vocabulorum uſu caventem ſibi ab iteratione noſtrum; nam modo erat *quin etiam* (cf. 9, 4, 131. 9, 3, 78.): nec anaphoram hic ullam potuit affectare.

de domo Ciceronis — Calidius. Hunc oratorem, quoque eloquendi genere uſus fuerit, cognoſcas e Ciceronis Bruto 79. 80. Meminerunt ejusdem Caeſ. B. C. 1, 2. Feſtus in Sufes, Euſebius in Chronico anno 1960, item noſter 11, 3, 155. 12, 10, 11. 39. Noſter autem locus nihil facit momenti in iſta orationis Ciceronianae, quam nunc legimus pro domo, cauſa. Neque enim dubitatur, quin ad pontifices de domo ſua dixerit Cicero: vid. ad Att. 4, 2. Orationem *de domo* (non *pro d.*) inſcriptam memorant Aquila Romanus et Julius Rufinianus, cf. Wolf. in praef. quatuor orationibus (Berl. 1801. 8.) praemiſſa p. 15. it. Marcland. ib. p. 68.

dius: et pro Milone orationem Brutus exercitationis gratia fcripfit, etiamfi egiffe eum
Cornelius Celfus falfo exiftimat. Et Pollio et 24
884 Meffala defenderunt eosdem, et nobis pueris infignes pro Volufeno Catulo, Domitii Afri, Crifpi Paffieni, Decimi Laelii orationes ferebantur. Neque id ftatim legenti perfuafum fit, omnia, quae magni auctores dixerint,

11. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *Calidii,* fed Turic. *calidi.* Flor. *callidi.* Denique 12, 10, 59. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Colb. *Calidio;* Turic. non memoratur; Ambroff. duo deficiunt in his extremis; edd. fibi non conftant. *et pro Mil.* Goth. omittit. *egiffe eum.* Flor. *e. eam.*

24. *et Meff.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Bafil. Reliqui *ac M.* *infignes pro.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) inferunt *at* cum Voff. 2. et edd. ante Ald. Sed Bad. pr. *tres,* quod in Vall. repofitum narrat. Vidimus *at* (5, 10, 9.) compendio fcribi pro *alia, aliae;* hoc autem librariorum errore interdum fuccedere voci *illae* (5, 14, 29.). An igitur fuerit hic *illae*? ut intelligantur celebratiffimae quaedam orationes, notae lectoribus. Supprimere vocem, quod fecit Regius, nimiae videtur levitatis. *magni.* Turic. *omni.* Flor. *omnis.* a fec. m. uterque *omnes,* et fic Guelf. Camp. cum Goth. Voff. 2. Colb. et edd. ante Bafil. Egregia emendatione et hic profecto Philander repofuit verum, cujus femina in vetuftiffima fcriptura. Nihili enim quae pro altero urget Burm. quanquam praeferens noftrum. Levius quod vetuftiffimi duo a pr. m. *auctoris,* et Turic. *dixerit.* Goth. Jenf. (tac. Gesn.) *dixerunt* cum edd. pofterr. ante Bafil.

pro Milone — Brutus. cf. 3, 6, 93. it. prooem. Vol. II. p. 6. Attende Celfum in eo errantem, quod fatis notum ei fuiffe nobis videri poterat. Pedianus idem quod Qu. narrat.

24. *Et Pollio et Meffala.* Sufpicor *et — et* dictum ut *tam — quam.*

infignes pro. cf. not. crit.

ferebantur. Huic verbo non utique ineft falfitatis infimulatio; cf. 10, 7, 30.

utique eſſe perfecta. Nam et labuntur aliquando, et oneri cedunt, et indulgent ingeniorum ſuorum voluptati: nec ſemper intendunt animum: nonnunquam fatigantur: cum Ciceroni dormitare interim Demoſthenes, Horatio vero etiam Homerus ipſe videatur. Summi enim ſunt, homines tamen: acciditque

animum: nonnunquam. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Gesn.) cum edd. ante Baſil. acc. Obr. Reliqui inſerunt *et Demoſthenes, Horatio vero.* Turic. *d. oratio v.*, a ſec. m. *demoſthenis oratio rerum,* et ſic Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Gesn.) cum edd. ante Bad. qui, recte ajens dormitare ſuperiores in h. l. verum reſtituit; male tamen omiſſo *vero*, quod loco reddit Baſil. cf. ad 7, 4, 8.

25. *acciditque.* Turic. Flor. Guelf. *occ.* Camp. *acced.*

Sic enim rectiſſime Burmannus: „*ferebantur* i. e. celebra„bantur, et in manibus homi„num et ore erant. Ita Suet. „Caeſ. 20. *vulgo ferrentur hi* „*verſus. Non Bibulo quid*„*quam* cet. c. 55. *inter quos* „*temere quaedam feruntur.* „c. 56. *feruntur et a puero* „*et ab adoleſcente quaedam* „*ſcripta.* Terent. Eun. 2, 3. „*audieras? Gn. ſaepe; et fer*„*tur in primis:* et ſic paſſim „*ita ferunt.*"

labuntur aliquando. „No„ſter cap. ſeq. (§. 15.) *nam et* „*magnis quoque auctoribus* „*excidunt vitioſa* cet." Almeloven.

Ciceroni dormitare — Homerus. Cic. Orat. 29. „Tantum „abeſt ut noſtra miremur, ut „usque eo difficiles ac moroſi „ſimus, ut nobis non ſatis„faciat ipſe Demoſthenes: qui „quanquam unus eminet inter „omnes in omni genere dicen„di, tamen non ſemper implet „aures meas. Ita ſunt avidae „et capaces et ſemper aliquid „immenſum infinitumque deſi„derant." Horat. ad Piſ. 359. „— Indignor quandoque bo„nus dormitat Homerus." Apparet uno *dormitandi* verbo defunctum Qu. in utroque auctore, quanquam ſolus eo Horatius uſus erat. cf. 12, 1, 22.

25. *homines tamen.* „For„mula ſolennis, de qua Burm. „ad Petro. 75. ubi etiam Te„rentianum illud *homo ſum* „initio Heautontimorumeni a „communi huc trahentium „errore vindicat." Gesn. Cf.

his, qui, quidquid apud illos reperietur, dicendi legem putant, ut deteriora imitentur, (id enim eſt facilius) ac ſe abunde ſimiles putent, ſi vitia magnorum conſequantur.
885 Modeſte tamen et circumſpecto judicio de 26
tantis viris pronunciandum eſt, ne, quod plerisque accidit, damnent quae non intelligunt. Ac ſi neceſſe eſt in alteram errare partem, omnia eorum legentibus placere, quam multa
displicere, maluerim. Plurimum dicit ora- 27
tori conferre Theophraſtus lectionem poëtarum: multique ejus judicium ſequuntur: neque immerito. Namque ab his in rebus ſpiritus, et in verbis ſublimitas, et in affectibus motus omnis, et in perſonis decor petitur,

his. Sic Turic. (a ſec. m. *hos*) Flor. Guelf. Camp. Reliqui *iis.* cf. 9, 4, 79. 110. 6, 4, 4. *reperietur.* Sic Turic. (a pr. m. *reperiertur*). *reperierunt* Flor. cum Baſil. *reperitur* Guelf. Camp. cum Ald. Obr. Baſil. marg. Reliqui *repererunt.*

26. *Modeſte.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *modeſta.* *Ac ſi.* Guelf. *At ſi* cum Goth. *displicere.* Flor. Camp. *diſpicere.* Guelf. *deſpicere* cum marg. Baſil. *maluerim.* Turic. Guelf. *maluerint.*

27. *his in.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Gesn.) Tarv. cum Voſſ. 2. Reliqui inſerunt *et* ſuadente Regio.

et Ruhnk. ad Rutil. Lup. p. 114. Heindorf. ad Plat. Soph. 30.

25. 26. *accidit — putant —.* *putent — accidit.* cf. ad §. 23. ſec. loc. ita mox 28. 29. *quaedam — quaedam — quaedam.*

26. *alteram.* cf. 5, 10, 69.

damnent quae non intelligunt. „Hoc ex Strabone lib. „VII. ſumtum, de Callimacho Grammatico, audaci et „inepto Homeri correctore, „putat Fabrett. ad Column. „Traj. p. 51." Almelov.

27. *Theophraſtus.* cf. 9, 4, 88.

in perſonis decor. cf. 6, 1, 25. 8, 3, 22. 4, 2, 19. 11, 1, 44.

praecipueque velut attrita quotidiano actu forensi ingenia, optime rerum talium blanditia reparantur. Ideoque in hac lectione
28 Cicero requiescendum putat. Meminerimus tamen, non per omnia poëtas esse oratori sequendos, nec libertate verborum, nec licentia figurarum; genus ostentationi comparatum, et praeter id, quod solam petit voluptatem, et eam, fingendo non falsa modo, sed etiam quaedam incredibilia, sectatur, patrocinio

blanditia. Turic. (a pr. m.) *blanditatum* cum Alm. *blanditia tum* Flor. (cf. 9, 4, 143. it. hic 54.). *reparantur.* Jens. Tarv. *reperiantur* cum Voss. 2. non Goth. (cf. §. 15. item 30.). Correxit Regius.

28. *figurarum; genus.* Sic Turic. Flor. (quanquam in hoc verba tantum *totumque illud* deesse narrantur) Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. et edd. ante Basil. Reliqui (Philandro, suspicor, suadente) inserunt *totumque illud studiorum.* *comparatum, et.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt *et.* *et eam.* Sic Jens. (tac. Gesn.) cum edd. poster. ante Basil. *etiam eam* Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *eamque etiam* Flor. cum Basil. Reliqui *eamque.* *sectatur.* Turic. (a pr. m.) *sectator.*

velut attrita quotidiano. „Hoc est, quod Petronius c. 5. „vult: *Interdum subducta foro* „*det pagina versum*, ubi v. „quae notavimus." Burmann.

Cicero — putat. Pro Arch. 6. „Quaeres a nobis, Grati, „cur tantopere hoc nomine" (poëtarum) „delectemur? „Quia suppeditat nobis, ubi „et animus ex hoc forensi „strepitu reficiatur, et aures „convicio defessae conqui„escant. An tu existimas, aut „suppetere nobis posse, quod „quotidie dicamus, in tanta „varietate rerum, nisi ani„mos nostros doctrina exco„lamus: aut ferre animos „tantam posse contentionem, „nisi eos doctrina eadem re„laxemus?"

28. *genus.* intellige *poeticum*, non *poetarum.* Minus hoc durum videbitur, si reputes, *genera dicendi* saepe dici a nostro; nec aliud esse, videri saltem rhetori, poësin.

quoque aliquo juvari: quod alligata ad 29
certam pedum neceſſitatem non ſemper uti propriis poſſit, ſed depulſa recta via, neceſſario ad eloquendi quaedam deverticula confugiat: nec mutare quaedam modo verba, ſed extendere, corripere, convertere, dividere cogatur: nos vero armatos ſtare in acie, et
886 ſummis de rebus decernere, et ad victoriam

juvari: quod. Vall. Bad. *juvari poſcit: quod.*
alligata — poſſit — depulſa recta — confugiat — cogatur. Sic Turic. Flor. (niſi quod hic *alligatam*) Guelf. Sed Jenſ. Tarv. *alligata — poſcit* (hoc et Vall. Bad. et aliquot edd. ap. Burm.) — *repulſi a recta — confugiant — cogantur.* Reliqui (quorum et Camp.) *alligati — poſſint — depulſi a recta — confugiant — cogantur.* Hinc recedunt eatenus Goth. (err. Gesn.) Voſſ. 2. quod *alligata — poſſit.* Ald. *repulſi a.* Baſil. *alligatum — poſſit — depulſum a — confugiat — cogatur* conſulto accommodans ad *genus.* *uti propriis.* Sic Flor. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Gesn.) cum edd. ante Baſil. *in propriis* Turic. Guelf. Reliqui *propriis uti.* *mutare quaedam.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *m. que.*

Simile quid, etſi noſtro mollius, 10, 7, 31. Ad *comparatum* ſubaudies *eſſe* referesque ad *meminerimus.*

29. *certam pedum neceſſitatem.* cf. 1, 8, 14.

alligata — depulſa. Feminina haec participiorum ſunt ab oblivione et grata, ſi cui ita appellare lubet, negligentia ejus, qui *genus* quidem, quod modo poſuerat, nollet, utpote neutrum, diutius uſurpare, et per ſyneſin intelligeret poeſin (cf. 9, 2, 79.), ſicuti mox eſt *hiſtoria.* Nimiae enim fortaſſe fuerit audaciae criticae, ſi quis modo pro *genus — comparatum* reponat *gentem — comparatam.* Saepe *gens* abit in *genus* et genitivus *figurarum* attrahebat *genus;* cui deinde accommodaretur participium; cf. §. 31. Si eſſent illa participia maſculina pluralia *alligati — depulſi* in vetuſtiſſimis libris, cum Badio interpretarer *genus* ſubaudiendo *hominum* (ut ap. Virg. Georg. 1, 63. noſtrum 1, 1, 8.), et appoſitionis loco haberem, ſubjectum voci *poëtas.* Cf. not. crit.

depulſa recta via. cf. 2, 5, 9. *recto itinere lapſi.*

30 niti. Neque ego arma ſqualere ſitu ac rubigine velim, ſed fulgorem ineſſe, qui terreat, qualis eſt ferri, quo mens ſimul viſusque praeſtringitur: non qualis auri argentique, im-
31 bellis, et potius habenti periculoſus. Hiſtoria

niti. Neque. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Alm. et edd. ante Ald. aec. Stoer. Chouet. Leid. probantibus Badio, Capper. (ſed ſua loquacitate), Gesnero; improbante Gibſono, cujus mira illa (§. 21.) eruditio cito decoxit. Reliqui inſerunt *decet*, Regio magis ſubaudiente quam interponi jubente.

30. *ego.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *ergo* cum Alm. Palat. Gebh. cf. 6, 5, 79. 9, 3, 70. Drakenb. ad Liv. 37, 53, 11. *ſqualere.* Turic. Flor. *ſqualore* cum Jenſ. Tarv. Correxit Regius. *rubigine.* Turic. (a pr. m.) *robigine.* *velim.* Turic. *verim.* Flor. Guelf. *verum.* *fulgorem ineſſe, qui.* Turic. Flor. (hic *fulgure*) *fulgore nimis ſeque* cum Goth. Voſſ. 2. (ſed ex hoc *qui*). *fulgore minus ſeque* Guelf. *fulgore ſepe* Camp. *fulgore muniſſe qui* Jenſ. cum edd. poſter. ante Ald. *fulgore munita eſſe qui* Ald. Bad. ex conj. Regii. Noſtrum in Baſil. Reliqui *his* inſerunt poſt *fulg.* *qualis eſt.* Flor. (a pr. m.) omittit *eſt.* *praeſtringitur.* Sic Flor. *perſtringitur* Turic. Guelf. Camp. eum Goth. Alm. Baſil. Gesn. Bip. Reliqui *perſtringatur.* Disputant Burm. et Gesn. de *perſtr.* an *praeſtr.* Hodie nemo dubitat: vid. Drakenb. ad Liv. 40, 58, 4. Cf. §. 92. ubi Guelf. *praeſtringit*, Goth. (tac. Gesn.) Camp. *perſtringitur* cum Voſſ. 2. Bodl. Andr. Roll. Verum autem Turic. Flor. et reliqui. In noſtro loco Voſſ. 2. omnia haec *ferri — qualis auri* omittit (cf. 27. it. 52.).

30. *fulgorem — qui terreat.* cf. 8, 3, 3. 5.

habenti periculoſus. Ablegat Gesn. ad Curt. 3, 10 extr. „aciem hoſtium auro purpura„que fulgentem intueri jubet, „praedam non arma geſtan„tem"; Freinshemius ibi ad Liv. 9, 17, 16. „(Darium „Alexander) inter purpuram „atque aurum, oneratum for„tunae apparatibus ſuae, prae„dam verius quam hoſtem „devicit" et ſua ad Flor. 1, 16, 7. commentata.

quoque alere orationem quodam uberi jucundoque ſucco poteſt. Verum et ipſa ſic eſt legenda, ut ſciamus, plerasque ejus virtutes oratori eſſe vitandas. Eſt enim proxima poëtis, et quodammodo carmen ſolutum: et ſcribitur ad narrandum, non ad probandum: totumque opus non ad actum rei, pugnamque praeſentem, ſed ad memoriam poſteritatis, et ingenii famam componitur: ideoque et verbis remotioribus, et liberioribus figuris narrandi taedium evitat. Itaque, ut dixi, neque illa 52

31. *quodam uberi.* Turic. Flor. Guelf. *q. moveri.* Reliqui *q. molli.* Noſtrum e conjectura. Sic mox 33. Turic. *mutiles* poſt *Xenophontem.* *ſucco.* Flor. Guelf. *ſuco* cum Goth. Praefertur a nonnullis, animadvertente jam Gesn. cf. Forcell. in v. *et ſcribitur.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *eſt et ſcribantur* (cum Alm. non memorato tamen *eſt*) a ſec. *eſt et ſcribuntur,* et ſic Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. exc. Camp. qui *eſt et ſcribitur.* Quid lateat fruſtra quaero. Nam ſi maxime repoſueris *et res ſcribuntur,* ad vetuſtam ſcripturam ne ſic quidem accedes.

ad actum. Turic. *ad tutum.* Flor. *a tactum.* Ille a ſec. m. *ad intuitum,* et ſic Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. acc. Obr. *remotioribus, et liberioribus.* Sic Flor. (a ſec. m.) Camp. Goth. (tac. Gesn.) cum Voſſ. 2.

31. *uberi — ſucco.* cf. Plin. H. N. 13, 4. ſ. 9. pag. Hard. 685. „caryotae — ſucco uberrimae". Saepiſſime *pinguis ſuccus* dicitur.

poëtis. Suſpicor legendum *poëſi.*

et ſcribitur. cf. not. crit.

ad actum — pugnam. Forum deſignatur, velut 7, 2, 41. 5, 12, 17. Cic. de Orat. 1, 34. Brut. 9. quae quidem loca, cum multis noſtri, ubi *pugnae forenſis* mentio, huc magis exiſtimo pertinere quam illud *κτῆμα* et *ἀγώνισμα* Thucydidis, quo hinc dimittimur a Gesnero, Pliniique locum Epiſt. 5, 8, 11.

verbis remotioribus. ab uſu, ut 4, 2, 36. 8, 2, 12: 8 Pro. 18.

52. *ut dixi.* 4, 2, 45.

Salluſtiana brevitas, qua nihil apud aures vacuas atque eruditas poteſt eſſe perfectius, apud occupatum variis cogitationibus judicem, et ſaepius ineruditum, captanda nobis eſt: neque illa *Livii lactea ubertas* ſatis docebit eum, qui non ſpeciem expoſitionis, ſed
33 fidem quaerit. Adde, quod M. Tullius ne Thucydidem quidem aut Xenophontem utiles

Baſil. Gryph. (1536.). *remetioribus e. l.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *temerioribus e. l.* Guelf. Reliqui *lib. et rem.* noſtrum probante Burmanno.

32. *qua.* Turic. Flor. Guelf. *quia* cum Jenſ. (tac. Gesn.) Tarv. et edd. poſter. ante Ald. Sed Voſſ. 2. omittit haec: *apud vacuas — perfectius* (cf. 30. it. 41.). *poteſt eſſe perfectius.* Turic. *potus eſſe perfectius.* Flor. (a pr. m.) *potius eſſe perfectius.* Ille a ſec. m. *poteſt eſſe perfectum*, et ſic Guelf. Nobis vetuſtam ſcripturam conſiderantibus videtur legendum *potius et perfectius.* *Livii.* Turic. (a pr. m.) Flor. *levi.* *docebit.* Goth. *decebit* cum Voſſ. 2. edd. ante Baſil. exc. Camp. Ald. *expoſitionis.* Goth. (err. Gesn.) *compoſitionis* cum Voſſ. 2.

33. *Adde, quod.* Turic. Flor. *audeo. quia* (cum Alm.) a ſec. m. uterque *audio quia.* Guelf. *audio qui.* Goth. *audio quod* cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui *Addo quod* cum marg. Baſil. Hujus autem contextum (multum licere ſibi rato, qui conjecit) habet: *Quod dicere fortius audeo, quia.* Quod non debebat probare Burm. ſi maxime ex libris eſſet: vid. 12, 1, 4. *ne Thuc.* Turic. Flor. Guelf. *nec Th.* Jenſ. (tac. Gesn.) et edd. poſter. ante Bad. *neque Th.* item *nec X.* Guelf.

poteſt eſſe perfectius. vid. Not. Crit.

Livii lactea ubertas. cf. 2, 5, 19.

expoſitionis. cf. 3, 9, 7.

33. *Tullius — Thucydidem — Xenophontem.* Loca Ciceronis ſunt in Orat. 9. 12. 19. Addit Gesnerus Brut. 83. De opt. gen. Oratt. 5 extr.; ſed de Demoſthene Thucydidis ſtudioſo Lucian. adv. ind. §. 4. p. Reiz. 102.: ſaepiſſime autem uti exemplis Thucydideis utrumque Dionyſium, et Halicarnaſſeum et Longinum.

oratori putat, quanquam illum *bellicum canere*,
887 hujus *ore Muſas eſſe locutas* exiſtimet. Licet tamen nobis in digreſſionibus uti vel hiſtorico nonnunquam nitore, dum in his, de quibus erit quaeſtio, meminerimus non athletarum toris, ſed militum lacertis opus eſſe: nec verſicolorem illam, qua Demetrius Phalereus dicebatur uti, veſtem bene ad forenſem pulverem facere. Eſt et alius ex hiſtoriis uſus, 34
et is quidem maximus, ſed non ad praeſentem pertinens locum, ex cognitione rerum exemplorumque, quibus imprimis inſtructus eſſe debet orator, ne omnia teſtimonia expectet a

illum — canere. Turic. *i. — canerem*, a ſec. m. *i. — canorem*, et ſic Guelf. Goth. (err. Gesn.) Camp. Sed Jenſ. *illius — canorem* cum edd. ante Gryph. *his.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *iis*, cf. §. 25. *toris — lacertis.* Sic Flor. Reliqui *toros — lacertos.* Nos, indicio Florentini uſi, *opus*, quod omnes omittunt, de conjectura addidimus. *nec verſic.* Turic. Flor. Guelf. *ne v.* et mox Guelf. *Valerius.*

34. *ne omnia.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Gesn.) *nec o.* cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. acc. Baſil.
expectet. Sic Flor. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Baſil. Obr. et aliquot edd. ap. Burm. *expectat* Turic. Guelf. cum Alm. (cf. 27. it. 45.). Hoc erat ab illo *nec* pro *ne.* Locat.

in his, de quibus erit quaeſtio. Opponuntur digreſſionibus et ſunt *qua de re agitur;* cf. 3, 11, 18.
toris — lacertis. „Vid. quae „de gladiatoria illa ſagina „Lipſ. Saturn. Serm. 1, 14.“ Gesner. Cf. 10, 5, 17. it. 8 Pro. 18.
verſicolorem—veſtem. „Quis „illa de Demetrio metaphora „uſus ſit, nondum inveniebam.“ Gesner. Vid. interim 8 Pro. 20.
ad — pulverem facere. cf. 4, 2, 55. not.
34. *ex cognitione — exemplorum.* cf. lib. 5. c. 11. et quidem propter verba *hos potentiora* cet. §. 37.

litigatore; ſed pleraque ex vetuſtate diligenter ſibi cognita ſumat, hoc potentiora, quod ea
35 ſola criminibus odii et gratiae vacant. A philoſophorum vero lectione ut eſſent multa nobis petenda, vitio factum eſt alio oratorum, qui quidem illis optima ſui operis parte ceſſerunt. Nam et de juſtis, honeſtis, utilibus, iisque quae ſint iſtis contraria, et de rebus divinis maxime dicunt, et argumentantur acriter: et altercationibus atque interrogatio- 888

Ven. Ruſc. *expetet.* Reliqui *expetat.* Poterat dicere *petat: expetat* non item. *gratiae.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Tarv. *gratia* cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Correxit et Regius.

35. *multa nobis.* Sic Turic. Flor. Reliqui *n. m.* *eſt alio oratorum.* Turic. Flor. *e. alia o.* cum Alm. (ſed illi et *vitia* modo pro *vitio*). *e. alias o.* Guelf. Camp. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui *eſt orat.* Noſtrum e conjectura.

orat. qui. Turic. (a ſec. m.) Guelf. Camp. Tarv. *o. quae* cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. Nobiscum facit Alm. quoque. *ceſſerunt.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Tarv. *cenſentur* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. (quanquam *cenſetur* ex eo Burm.) Vall. et edd. ante Ald. Correxit e conj. Regius. *iisque quae ſint iſtis c.* Turic. *iis quaeque ſ. i.* Flor. *que* (adhaerens voci *util.*) *ſ. i. c.* Guelf. *hisque q. ſ. his c.* Camp. *iisque q. ſ. c.* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui *quaeque ſunt his* (Baſil. *iſtis*) *c.* Turic. Flor. (a pr. m.) *contrarii.*

et altercat. Turic. (a ſec. m.) *ex a.* cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. *et ex a.* Guelf.

35. *vitio — alio oratorum.* Vide Prooem. tot. operis 9—18. et cf. dicta ad 8, 3, 39. Pſeudo - Turnebus ad Ciceronem quoque ablegat de Or. l. 3. disputantem de hac philoſophorum cum oratoribus conjunctione cap. 15-20. non male ille quidem. *Aliud* autem vitium appellare videtur noſter, quia modo pravam hiſtoricorum et poetarum imitationem reprehenderat: niſi forte malis pro eo ſcribere *illo* (cf. not. crit. §. 24.), vel *aliquo.*

nibus oratorem futurum optime Socratici praeparant. Sed his quoque adhibendum est 36
simile judicium, ut etiam cum in rebus versemur iisdem, non tamen eandem esse conditionem sciamus litium ac disputationum, fori et auditorii, praeceptorum et periculorum. Credo exacturos plerosque, cum tan- 37
tum esse utilitatis in legendo judicemus, ut id quoque adjungamus operi, qui sint, quae in quoque auctore praecipua virtus. Sed

36. *disputationum.* Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *dispositionum.* Post hanc §. in Guelf. haec novi capitis inscriptio: *Qui auctores legendi sint.* Sed in Goth. (tac. Gesn.) *Qui praecipue auctores sint legendi* cum Voss. 2. nisi quod ex hoc *sunt.*

37. *Credo exact.* Guelf. inserit *et.* male. *sint, quae.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *legendi*, Philandro, ut suspicor, auctore; nequaquam necessario. Nisi forte dicas, cum inferior versus in idem quod modo erat, *legendò*, verbum inciderit, omissam ab aberrante librario hanc, quam recentiores addunt, vocem; equidem tale quid accidisse non credo. *quoque auctore.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens.

Socratici. Dialogos Platonis, Xenophontis, Aeschinis maxime designasse putandus est noster; non eorum qui sectas novas condiderunt, quo nomine Gesnerus ponit Academicos, quorum mentionem etiam Cicero habeat in praef. Paradoxon. cf. 5, 7, 28. 11, 27. 12, 1, 10. Almelov. et Ciceronis admonet de Fin. 2, 1. qui tamen et ipse Arcesilam appellat.

36. *litium ac disputationum.* cf. 7, 3, 12. 11, 1, 35. 70.

praeceptorum et periculorum. Hoc posterius dici pro judiciis non adeo insolens. cf. 12, 7, 11. 4, 2, 122. Cic. pro Leg. Man. 1. Pro Arch. 2. 6. Nepos in Phoc. 2. Additis quibusdam vocabulis magis rem definientibus etiam frequentius. Almelov. monet, hoc modo (§. 16.) dictum *fortunam judicii.* In voce *praeceptorum* neutrum genus nemo non agnoscet.

37. *qui sint.* i. e. ii, quos maxime legendos censeam auctores.

persequi singulos, infiniti fuerit operis.
58 Quippe cum in Bruto M. Tullius tot millibus versuum de Romanis tantum oratoribus loquatur, et tamen de omnibus aetatis suae, quibuscum vivebat, exceptis Caesare atque

(tac. Gesn.) Tarv. *a. q.* cum edd. ante Gryph. exc. Bad. sec. cf. 4, 2, 128. Neque tamen certo dicam, an necessario transpositum sit.

38. *quibuscum vivebat.* Turic. *quidque contuuebit.* a sec. m. *quid quisque contuebat.* Flor. *quod quid' convivabit.* Guelf. *quid quisque convivebat* cum Goth. (err. Gesn.) Voss. 2. Vall. nisi quod hic quidem *connivebat* dare narratur. Sed Camp. *quibusque convivebat* cum Bad. sec. *quidem quisque connivebat* Jens. Tarv. Loc. Rusc. *quidem quisque convivebat* Venet. Nostrum ab Aldo inde obtinet, nisi quod Obr. *quid quisque condiderat,* improbante recte Burmanno. Regius legi vult *qua quisque connivebat* sensu, nisi fallor, hoc, ut unusquisque ad pejorem dicendi rationem Ciceronis aetate defluxerit, quasi dormitando i. e. *connivendo.* Robustior enim sententia, si oratores ipsos accipis conniventes, quam si judices oratorum, ut videtur intellexisse Badius, qui improbat rationem Regianam; recte ille. Burmannus vulgatae tautologiam gravatus optet: *qui cum maxime vigebant.* Gesnerus, idem esse negans in alicujus *aetate,* et *iis hominibus quibuscum vivat* (praeterquam quod in critica nota tentat *aetatis suae quidem, quique tum vivebant;* et id quidem manifestae iterationis) recte reponi censet *quisque* (pro *quibusque*) *convivebat*; nihil obstare putans, quod *convivere* notione *convivandi* usurpavit noster 5, 9, 14. 7, 3, 31. (addo 1, 6, 44.). Hanc ego difficultatem non adeo parvam censeo; nec satis comminiscor quid loco faciam. Ex Turic. illa scriptura for-

38. *tot millibus versuum.* cf. 7, 1, 37.

exceptis — Marcello. vid. Cic. Brut. 71 — 75. Cum errasse dictus esset noster in Ed. Leidensi, Burmannus, si forte Hortensii in Bruto facta mentio hujus accusationis argumentum urgeatur, negat illum recte posse accenseri iis, qui Ciceronis aetate maxime vigerent, quippe qui obierit a. u. c. 704. et aliquanto ante, quam in foro floruerit Cicero, celebrari desierit. De loco nostro vid. not. crit.

Marcello, ſilentium egerit: quis erit modus,
ſi et illos, et qui poſtea fuerunt, et Graecos
omnes, et philoſophos? Fuit igitur brevitas 39
illa tutiſſima, quae apud Livium in epiſtola
ad filium ſcripta, *legendos Demoſthenem atque*
889 *Ciceronem: tum ita, ut quisque eſſet Demo-*
ſtheni et Ciceroni ſimillimus. Non eſt tamen 40
diſſimulanda noſtri quoque judicii ſumma.

taſſe eruas *quisque* (i. e. *quibusque*) *conſuevit.* Sed praeterquam quod ſecunda modo manus habet *quisque*, alterum illud, quod in vetuſtiſſima ſcriptura comparet, U, nullum in noſtra emendatione momentum facit; male quidem. Nec certo exemplo docere contingit *conſueſſe hominibus* dici pro *conſuetudinem cum iis contraxiſſe.* Illam autem ταυτολογίας accuſationem juxta cum Geſnero deprecor, et comparo Plin. Ep. 4, 27, 5. *vivit cum Spurinna, vivit cum Antonio.*

philoſophos? Fu. Sic (niſi quod Turic. Flor. a pr. m. uterque *philoſophis*) Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. qui inſerit *perſequemur* (cum Regius vellet *perſequamur*), Bad. uterque *perſequar.* A Baſil. inde *et poetas perſequi velim.*

39. *Fuit.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. Reliqui *Fuerit*, ſuadente Regio. *quae apud.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Jenſ. Tarv. Reliqui inſerunt *eſt.*

40. *tamen.* Turic. Guelf. Camp. omittunt cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. Miror, ſed gaudeo, ſi habet Flor. Fortaſſe *ſed* intercidit poſt *ſimillimus.*

ſi — philoſophos. Repetendum *perſequar* ex illis „ſingu„los perſequi": duriuscula ſane, ſed, ut Badius ait, non invenuſta verbi ellipſi: cf. 5, 12 extr. ubi ne erat quidem quod certo ex prioribus ſubaudires; ſed, viciſſim, proverbialis locutio, qualis hic non poteſt agnoſci. Quare autem *poetas* hic non recenſeat, de quibus tamen et ipſis dicturus eſt, equidem non dixerim.

39. *Livium.* cf. 8, 2, 18.

40. *noſtri — judicii ſumma.* ita ut ne ſingulis ſuas rationes ſubjiciam, neque longiore disputatione utar.

Paucos et vix ullum ex his, qui vetuſtatem pertulerunt, exiſtimo poſſe reperiri, quin judicium adhibentibus allaturus ſit utilitatis aliquid, cum ſe Cicero ab illis quoque vetuſtiſſimis auctoribus, ingenioſis quidem, ſed arte carentibus, plurimum fateatur adju-
41 tum. Nec multo aliud de novis ſentio. Quo-

et vix ullum. Sic Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Sed Turic. Flor. Guelf. *enim vexillum.* Reliqui *enim vel potius v. u.* Alm. quoque *vel pot.* omittere narratur.

his. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *iis.* cf. §. 53.

quin. Sic cum Obrechto ſcripſi pro librorum omnium *qui*, cui a Locat. inde (acc. Camp.) addunt *non* poſt *adhib.*, quod abeſt a Turic. Flor. Guelf. Voſſ. 2. Alm. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Pro *adhibentibus* Jenſ. eoque poſterr. ante Ald. dant *adeuntibus.* Nullus autem ita Codex.

41. *aliud.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Voſſ. 2. Goth. Alm. et edd. ante Baſil. Reliqui *aliter.* Non erat quod mutaretur, etſi *multo aliter* apud Varronem legitur, *multo aliud* dictum alibi demonſtrare non contingit. Sed *multo optimum* noſter 9, 4, 26. *multo foediſſimum* ib. §. 72. et Plin. major ſaepiſſime, ubi plerumque *longe;* item noſter hic §. 53. *quanto aliud.* Nec quiſquam dubitabit, ſentio, ſic ſtruere. *novis.* Turic. Guelf. Camp. *nobis* cum edd. ante Obr. Sed Flor. Goth. item Camerar. (referente Geſn.) noſtrum: cf. 4, 2, 114. Capper. operoſe docet, quoties B et V confuſae. *Quotus.* Turic. *quot.* Idem a ſec. m.

ingenioſis — arte carentibus. cf. 1, 8, 8. Apparet, opinor, hic aliquid intereſſe inter *hos qui — pertulerunt* et *vetuſtiſſimos illos.* Nempe *ingenioſos* illos *arte carentes* ſejungere mihi Qu. videtur ab *his* cet. Non jam ſunt ii in omnium manibus, non celebrantur, igitur ne *vetuſtatem* quidem *pertulerunt,* locutione petita a vinis quae durent. cf. 2, 4, 9. ubi illuſtrat eam Pſeudo-Turnebus: ſed haec in Lexica nunc relata ſunt. *Hi* igitur *qui — pertulerunt* ſunt, quos dicunt critici et rhetores *antiquos, veteres,* de quibus vide nos ad 8, 5, 12. (Sic Plin. Ep. 9, 22. Propertium acceſet *veteribus:* cf. et Horat. Ep. 2, 1, 34 ſqq.). *Hos* quoque dixit quaſi demonſtrans eos, qui vulgo terantur.

tus enim quisque inveniri tam demens poteſt, qui ne minima quidem alicujus certe fiducia partis memoriam poſteritatis ſperaverit? qui ſi quis eſt, intra primos ſtatim verſus deprehendetur, et citius nos dimittet, quam ut ejus nobis magno temporis detrimento conſtet

Flor. Camp. *quod* cum Goth. Vall. Voſſ. 2. et edd. ante Bad., qui e conjectura *quid*, et ſic Guelf. Locum propter caliginem non aſteriſci ſed ſolis ſplendore indigere ſatis urbane Regins ait. Noſtrum, niſi fallor, a Philandro.

inveniri tam demens poteſt, qui. Turic. (niſi quod hic *inveritande*) Flor. *in veritate mens potens quod* (pronomen in Turic. eo compendio ſcriptum, quod ſaepe pro *qui*); a ſec. m. uterque *in veritate tumens potensque* (quanquam enclitica e Turic. non refertur) et ſic Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. *fuerit adeo timens poſteritatis qui* Obr., quam mutationem cum noſtra ſcriptura, a Philandro profecta repoſita, comparando intelliges, non quidem quid vir viro praeſtet (neque enim hoc proverbio uti velim in Obrechto) ſed aliud eſſe tentare locum, aliud perſanare. *minima.* Goth. Voſſ. 2. *nimia* (cf. §. 32. item 42.) *certe.* Turic. Flor. *ceteri.* Ille a ſec. m. *ceterae,* et ſic Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. (ni fallor, Vall.) et edd. ante Ald. Reliqui *certae* cum Camp. Noſtrum Vidov. et Vaſcoſ. (niſi forte per errorem hunc nominat Geſn.), probatum Geſnero. *ſcientiae* Obr. male ingenioſus. *poſteritatis ſperaverit.* Turic. *attis ſ.* Flor. *attidis peraverit:* a ſec. m. uterque *artis ſ.* et ſic Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Bodl. et edd. ante Baſil. acc. Obr., qui et modo *partiri* pro *partis*, ubi Burm. malit *ſortiri*; mihi *partiri* francogallicum videtur (*partager*), non latinum. Ex Alm. referunt *artus ſ.* Burmannum quidem miror hujus loci medicinam expectantem. *quam ut.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *q. et.*

41. *memoriam poſteritatis ſperaverit* i. e. nomen ſuum inter ſcriptores librorum profeſſus ſit, vel omnino aliquem librum ediderit. Nimiae ſane ſimplicitatis hoc videri poteſt in noſtro, quam ei excuſſiſſet profecto hodierna ſcribentium ſedulitas, ſi potuiſſet cognoſcere, *poſteritatis memoriam* nequaquam cogitantium, ſed Soſiorum obolum.

42 experimentum. Sed non quidquid ad aliquam
partem ſcientiae pertinet, protinus ad facien-
dam etiam *φράσιν*, de qua loquimur, accom-
modatum. Verum antequam de ſingulis lo-
quar, pauca in univerſum de varietate opi-
43 nionum dicenda ſunt. Nam quidam ſolos
veteres legendos putant, neque in ullis aliis
eſſe naturalem eloquentiam, et robur viris
dignum, arbitrantur: alios recens haec laſci-
via, deliciaeque, et omnia ad voluptatem
multitudinis imperitae compoſita, delectant.
44 Ipſorum etiam, qui rectum dicendi genus

42. *ſcientiae pertinet.* Voſſ. 2. *ſententiae p.* Goth. nil aliud niſi omittit *pertinet* (cf. §. 41. item 74.). *Φράσιν.* Multis modis inquinatur hoc vocabulum in libris, neque in meis ante Tarv. incorruptum apparet. Suſpicor autem fuiſſe *fac. et. ad Φρ.* cum in Turic. ſit *adfariſin,* a ſec. m. *affareſin.* *accommodatum. Verum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui inſerunt *eſt.* *loquar.* Obr. omittit nullo, quantum video, auctore (nam iterationem, *loquimur, loquar*, ferre didicimus); ſed et mox §. 43. *arbitrantur.*

43. *laſcivia.* Turic. (a pr. m.) *las quia.* Flor. (a pr. m.) *quia* (cf. ad prooem. Vol. 3. p. IV.). *deliciaeque.* Turic. Flor. *deliciaque* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Baſil. exc. Camp. conſulto etiam poſitum, ſuſpicante Badio.

44. *Ipſorum.* Turic. Flor. *ipſo* cum Alm. Sed Guelf. Camp. *ipſos* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Reliqui

42. *Φράσιν.* 8, 1, 1. hic §. 87. add. Senec. patr. p. 198. ubi opponitur *lexi.* Item Jo. Chryſoſt. 4. περὶ ἱερωσύνης et Schaeferum in indice ſubjecto libello Dionyſii de Comp. — De *faciendo* vid. 10, 3, 3.

43. *recens haec laſcivia.* cf. 2, 5, 22. *delicias* vide 1, 8, 9. Improbat autem Qu. et qui ad unam aetatem ſive antiquiorem ſive recentem ſe aſtringunt, et quos nonniſi unum ex tribus dicendi generibus (cf. 2, 17, 8.) delectat.

ſequi volunt, alii preſſa demum et tenuia, et quae minimum ab uſu quotidiano recedant, ſana et vere Attica putant: quosdam elatior ingenii vis, et magis concitata, et alti ſpiritus plena capit: ſunt etiam lenis, et nitidi, et compoſiti generis non pauci amatores. De qua differentia differam diligentius, cum de genere dicendi quaerendum erit. Interim ſummatim, quid et a qua lectione petere

ſunt cum maxima poſt *volunt* interpunctione, de conj. Regii. Noſtrum et ipſum e conjectura (cf. 5, 10, 91. not. crit. et 10, 7, 4. Sic et 11, 2, 41. Guelf. *jurisconſulto*). Eximendus igitur hic locus numero quem poſui ad 4, 3, 16. item alter 11, 1, 82. *tenuia, et quae min.* Turic. Flor. *tenui atque m.* Ille a ſec. m. *tenuia atque quae m.* et ſic Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. *alti ſpiritus plena.* Turic. *alia ſputius p.* Flor. *alios ſpurtius p.*, a ſec. m. ille *alias ſpurtitiis p.* hic *alios ſpurcitiis p.* cum hoc facientibus Goth. (niſi quod *ſpurcius;* err. Geſn.) Voſſ. 2. Vall. cum illo Guelf. Bodl. et edd. ante Ald., qui primus a Regio corrigente ſumpſit *ſpiritus.* Baſil. 1. *plena ſpiritus* (omiſſo *alias*) et ſic rell. praeter Obr. qui habet *acris ſ. p.* Noſtrum e Burmanni conj. *etiam lenis.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui *et l.*

ſummatim. Turic. Flor. *ſumat* cum Alm. a ſec. m. uterque *ſumma*, et ſic Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. niſi quod Bad. *ſummam.*

quid et a qua. Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *quia et a qua* cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. (Bad. quidem *quam et a q.*). Reliqui *quid a qua* praeter Gryph. (1536) et Vidov. qui habent *quid a quaque* (cf. 1, 6, 16.), et

44. *magis concitata* illuſtrat Capper. τῷ γοργῷ et τῇ γοργότητι, de quibus Hermog. περὶ τῶν ἰδεῶν 2, 1. p. Sturm. 373 ſqq. *altum* autem *ſpiritum* Burm. Ovidii loco Triſt. 4, 1, 74. „*Altior* humano *ſpiritus* „ille malo eſt," et Flori 2, 2, 27. „*ſpirantibus altius* Poenis" ubi vid. et Dukerum. Apud noſtrum eſt *alta mens* 6 Pro. 7. *ſublimis ſpiritus* 10, 5, 4.

differam diligentius. 12, 10, 63—70.

poſſint, qui confirmare facultatem dicendi
45 volunt, attingam. Paucos enim, qui ſunt
eminentiſſimi, excerpere in animo eſt. facile
eſt autem ſtudioſis, qui ſint his ſimillimi, 89
judicare: ne quisquam queratur, omiſſos
forte aliquos, quos ipſe valde probet. Fateor
enim plures legendos eſſe, quam qui a me
nominabuntur. Sed nunc genera ipſa lectio-
num, quae praecipue convenire intendenti-
bus, ut oratores fiant, exiſtimem, perſe-
46 quor. Igitur, ut Aratus *ab Jove incipiendum*

Obr. qui noſtrum. *petere* mox a Turic. Guelf. omittitur et recurrit poſt *confirmare*, non infrequenti transponendi errore. Quod mſſ. et edd. ante Bad. (exc. Camp.) dant *poſſit*, malit fortaſſe aliquis reponere *volet* pro *volunt;* ſed nihil neceſſe eſt.

45. *enim, qui ſunt.* Turic. (a pr. m.) Flor. omittunt *qui* cum Alm. Ille a ſec. m. *ſunt enim,* et ſic Guelf. Camp. cum Voſſ. 2. (Goth. non memoratur) et edd. ante Baſil. Hoc quoque a ſec. m. in Turic. quod Guelf. Camp. et edd. ante Ald. inſerunt *et* ante *excerpere.* Parentheſi ſignanda ſuccurrunt loco inde ab Aldo, qui et *paucis* pro *paucos* ſolus. Philander haud dubie, inſerendo *qui*, ſanavit. *ſint his.* Turic. Guelf. *ſunt his* cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv.

omiſſos. Turic. Flor. Guelf. *amiſſos.* cf. 8, 4, 29. 6, 2, 2.

aliquos, quos. Turic. Flor. Guelf. omittunt *quos* cum Goth. Voſſ. 2. Nobiscum facere narratur Alm. (cf. §. 34. item 46.). A Baſil. inde inſerunt *eorum*, vitandi cacophoni gratia, ſine auctore. *plures.* Turic. Flor. *plurimis* cum Alm. a ſec. m. uterque *plurimos* et ſic Guelf. Camp. cum Obr. Fuit antiquitus *pluris.* *qui a me.* Turic. Flor. *quia* cum Alm. Illi a ſec. m. *qui*, et ſic Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. acc. Obr. *nominabuntur.* Turic. Flor. *nominabantur* cum Alm. *nominantur* Goth. Voſſ. 2. cf. 95. *perſequor.* Sic Turic. (hic a pr. m. *perſecor*) Flor. Camp. cum Goth. Reliqui *perſequar.*

facultatem dicendi. cf. §. 1. quare fortaſſe hic malis *facilitatem.*

46. *Aratus ab Jove.* „Noto „initio Φαινομένων, Ἐκ Διὸς „ἀρχώμεσθα. Illud Homeri-

putat, ita nos rite coepturi ab *Homero* videmur. Hic enim, quemadmodum *ex oceano* dicit ipſe *amnium vim fontiumque curſus initium capere*, omnibus eloquentiae partibus exemplum et ortum dedit. Hunc nemo in magnis rebus ſublimitate, in parvis proprietate ſuperaverit. Idem laetus ac preſſus, jucundus et gravis, tum copia, tum brevitate mirabilis: nec poëtica modo, ſed oratoria virtute eminentiſſimus. Nam ut de laudibus, 47
exhortationibus, conſolationibus taceam: nonne vel nonus liber, quo miſſa ad Achil-

46. *Hic enim.* Turic. (a pr. m.) Flor. Camp. *Hinc e.* *ex oceano.* Turic. *ex aceono*, a ſec. m. *et cicero.* *vim.* Turic. Flor. Goth. (tac. Geſn.) Camp. omittunt cum Voſſ. 2. *magnis rebus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Bodl. Colb. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt *rebus.* *ſuperaverit.* Flor. (a ſec. m.) Guelf. *ſuperavit* cum Goth. et edd. ante Baſil. exc. Camp. *preſſus.* Guelf. *depreſſus* cum Jenſ. (non Goth. err. Geſn.) et edd. poſterr. ante Bad. ſec. item Alm. quod miror (cf. §. 45. item 63.). *poëtica.* Guelf. *poëtice* cum Voſſ. 5.

47. *conſolationibus.* Turic. Flor. (a ſec. m. uterque) Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. addunt *que* in fine cum edd. ante Baſil. *nonus.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *unus* cum Alm. Bodl. Voſſ. 3. Modo *non* pro *nonne* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. Bodl. *quo miſſa.* Turic. Flor.

„cum *ex oceano* eſt Il. Φ, 195. „Ἐξ οὗπερ πάντες ποταμοὶ καὶ „πᾶσα θάλασσα, Καὶ πᾶσαι κρῆ„ναι, καὶ φρείατα πάντα νάου„σιν. — Ceterum de Homero „omnium doctrinarum fonte „v. Fabr. B. G. 2, 6.“ Geſner. Vid. et Dionyſ. Hal. Vol. (Rsk.) 5. p. 187. (Ὅμηρος) ἐξ οὗ πως πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα καὶ πᾶσαι κρῆναι.

laetus — preſſus. Cf. 5, 14, 33. 8 Pro. 25. item 4, 2, 117. Recte revincit Cortium Geſn. *elatus* ſuadentem ad Plin. Ep. 1, 8, 5., nec Francii conjectura *latus* probanda.

47. *vel — vel — vel.* cf. 2, 20, 2. ut et hic mox §. 48. item 11, 2, 50.

lem legatio continetur, vel in primo inter duces illa contentio, vel dictae in ſecundo ſententiae, omnes litium ac conſiliorum ex-
48 plicant artes? Affectus quidem, vel illos mites, vel hos concitatos, nemo erit tam indoctus, qui non in ſua poteſtate hunc auctorem habuiſſe fateatur. Age vero, non utrius- 892

(a pr. m. uterq.) *qui omiſſa.* *dictae in ſecundo.* Turic. Flor. (hic nonniſi a pr. m.) *d. in dicendo in ſ.* cum Alm.

48. *non* (ante *utriusque*). Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. Reliqui *nonne.* Cf. Goerenz. ad Cic. Legg. p. 243. 285. Modo (§. 47.) *non* ſoli Goth. et Camp. neque §. 50. ulli. Addunt *in* poſt noſtram vocem edd. a Badio inde exc. Baſ. Obr. *utriusque.* Turic. Flor.

artes. cf. §. 15. Neque enim tam *artificia* hic ea voce indicari arbitror, quam *praecepta rhetorica*, propter id quod adjicitur *explicant.*

48. *illos mites — hos concitatos.* i. e. ἤθη καὶ πάθη. cf. 6, 2, 8. 9. „Hoc autem de Home„ro judicium Fabius hauſiſſe „videtur ex Dionyſ. Halic.“ Capper. Conferendus ſane ad omnem hunc ſcriptorum recenſum Dionyſ. ed. Rsk. t. 5. p. 415 — 436. Eodem enim fere procedit ordine Dionyſius, ſi modo is catalogi auctor, quo et Quintilianus; ut appareat utrumque ſectae fuiſſe Ariſtarcheae in elegendis quos imitationi proponerent ſcriptoribus. Quid autem diſſenſerint in hoc loco veteres Grammatici, velut in partibus Antimacho dandis Euphorion, ſatis exploratum nunc eſt VV. DD. induſtria, quos demonſtravimus ad 1, 4, 5. quibus mox acceſſit Wyttenbachius in vita ſummi magiſtri. Locum de Antimacho probe et erudite pertractavit Schellenbergius in Reliquiis Antimacheis (Hal. Sax. 1786. 8.). Ubi aliquid reconditius proponendum erit ex horum copia, monebo, in reliquis lectore ad hos fontes, itemque ad Bibl. Fabricianam ab Harlete auctam ablegato.

hunc auctorem. Inſolentius, ni fallor, de poeta. cf. 2, 15, 36. et mox §. 49. „hoc „poeta.“ Neque enim huc facit Cic. pro Muren. 14. „in„genioſus poeta *et* auctor valde „bonus.“

que operis ingreſſus in pauciſſimis verſibus legem prooemiorum, non dico, ſervavit, ſed conſtituit? Nam benevolum auditorem invocatione Dearum, quas praeſidere vatibus creditum eſt, et intentum propoſita rerum magnitudine, et docilem ſumma celeriter comprehenſa facit. Narrare vero quis bre- 49
vius, quam qui mortem nuntiat Patrocli, quis ſignificantius poteſt, quam qui Curetum Aetolorumque praelium exponit? Jam ſimili-

(hic a pr. m.) *utrisque*. Vocem hic omittit Bad. *operis ingreſſus*. Sic Guelf. Goth. Voſſ. 3. Vall. Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. quo acc. Baſil. *o. ſi i.* Turic. Flor. hic quidem a fec. manu *o. ſui i.* et ſic Camp. cum Voſſ. 1. 2. (contra ac Goth.) Ald. *ſui utriusque operis ingreſſu* Bad. *ſui o. ingreſſu* Gryph. cum reliquis exc. Obr. qui omittit *ſui*.

in pauc. Sic Mſſ. (de Goth. tac. Geſn.) et excuſi ante Bad. qui omittit praepoſitionem cum reliquis exc. Baſil. Obr.

Nam benev. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui inferunt *et*. *creditum*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *creditur m̄*.

49. *ſignificantius*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ſignificantibus*.

ingreſſus — conſtituit. Fortaſſe displiceat (et gravatur hoc Badius in nota) quod perſona hic imponitur ipſi *ingreſſui*, qui *ſervarit*, *conſtituerit*, deinde etiam „benevolum, intentum, docilem *faciat* auditorem", malitque aliquis hoc tribui Homero poetae; et ſic ſane procedit vulgata ſcriptura, quam tamen nequaquam praeſtant veteres libri.

49. *mortem — Patrocli*. „Il. σ, 20. Specimen brevitatis „haec verba laudat Plinius „quoque Epiſt. 4, 11, 12." Geſner. *Curetum Aetolorumque praelium eſt* Il. ι, 530. et mox *Priami* rogatio ω, 486.

ſignificantius. cf. 1, 7, 32. 12, 10, 21. Francogallum Capperonnerium hic ἐμφατικώτερον ſuum ingerere ſane non miror.

Jam ſimilitudines — ita multa, ut. Hanc ſtructuram, quam contra omnes libros mutare conati ſunt editores, equidem verbo finito carere

tudines, amplificationes, exempla, digreſſus, ſigna rerum et argumenta, ceteraque quae probandi ac refutandi ſunt, ita multa, ut etiam, qui de artibus ſcripſerunt, plurimi harum rerum teſtimonium ab hoc poëta petant.
50 Nam epilogus quidem quis unquam poterit illis Priami rogantis Achillem precibus aequari? Quid? in verbis, ſententiis, figuris, diſpoſitione totius operis, nonne humani ingenii modum excedit? ut magni ſit viri, virtutes ejus non aemulatione, quod fieri non poteſt,

ceteraque quae. Sic mſſ. omnes et edd. ante Ald. Hic cum reliquis ante Geſn. omittit *quae*, jubente Regio. Geſnerus *cetera quaeque.* Verbum autem *ſunt* omnes jungunt ſequentibus *ita multa.* *plurimi.* Turic. Flor. *plurime,* a ſec. ille manu *plurima*, et ſic reliqui. Noſtrum e conjectura. *harum.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *earum.* *teſtimonium.* Sic Turic. Flor.; a ſec. m. uterque *teſtimonia,* et ſic reliqui.

50. *epilogus.* Turic. *et philochus.* Flor. *et epiloghus.* Camp. *et epilogus* cum Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Baſil.

quis. Turic. (a pr. m.) *quas.* An forte mox pro *aequari* fuit *aequare?* *Priam. rog. Ach.* Guelf. *rog. Ach. Pr.* cum Goth. et edd. ante Baſil. accedente Obr. exc. Camp. quod probat Geſnerus. *excedit.* Guelf. *exceſſit* cum Voſſ. 3. Jenſ. et edd. poſter. ante Baſil. acc. Obr. *viri.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

exiſtimo, idque ſine vitio. *Sunt* refero ad relativum *quae:* ſunt enim ea *probandi* et *refutandi*, intellige *inſtrumenta.* Sic enumerantur per nominativos quaecunque peti poſſunt ex Homero. Et de his quidem nominativis abſolutis cf. 5, 14, 31. *Signa* et *argumenta* conjunctim applicanda ſunt genitivo *rerum*, et deſignantur ea, de quibus egerat libro 5, c. 9. 10. Quod copula *que* annexa eſt voci *cetera* in fine poſitae, non recedit ab uſu veterum; vid. prooemium noſtrum voluminis tertii p. XII. Ad *teſtimonium* cf. 1, 8, 12.

ſed intellectu ſequi. Verum hic omnes ſine 51
dubio, et in omni genere eloquentiae procul
a ſe reliquit; epicos tamen praecipue: videli-
cet quia clariſſima in materia ſimili comparatio
eſt. Raro aſſurgit *Heſiodus*, magnaque pars ejus 52
in nominibus eſt occupata; tamen utiles circa
praecepta ſententiae, levitasque verborum et
compoſitionis probabilis: daturque ei palma
in illo medio genere dicendi. Contra in *An-* 53

51. *epicos.* Sic Turic. Flor. cum Bodl. Alm. Voſſ. 2. (contra ac Goth.) Baſil. et marg. Gryph. *Epicuros* Voſſ. 3. Reliqui *heroicos.* Tot tantisque auctoribus obtemperare debui, quamvis deterritus ſilentio eorum, qui plurimi acerrimique hujus loci inveſtigatores vulgata ſcriptura acquieverunt. Sunt ii ſane illud ſecuti, quod metrorum genera hic diremta exiſtimabant, cum praeſertim Heſiodum protinus Homero ſubjici viderent. Sed qui Antimacho ſecundas datas refert, is epicorum profecto numero eximit Heſiodum, quem, ſi heroicorum cenſus ageretur, diſerte aut praeferri aut poſthaberi Antimacho oportebat. Nec „ſimilis *materia*" poteſt ad metrum trahi. cf. §. 88. *clariſſima.* Turic. *duriſſima.* *ſimili.* Turic. Flor. Camp. *ſimilis* cum Goth. Voſſ. 2. Bodl. et edd. ante Gryph. *ſimilitudinis* Guelf.

52. *levitasque.* Sic Turic. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. acc. Capper. probante, non imitante Geſnero. Reliqui *lenitasque,* quibus falſo eximere Goth. videtur Geſnerus. cf. 9, 4, 144. 2, 5, 9. Accedit, monentibus Capper. et Geſn., teſtimonium Dionyſii, apud quem p. Rsk. 419. eſt λειότητος ὀνομάτων de Heſiodo; cf. et §. 121. *probabilis* Turic. Camp. omittunt. *daturque.* Turic. *datur quae,* a ſec. m. omittitur *quae,* et ſic Goth. Jenſ. (tac. Geſn. qui hoc ipſum optabat) Voſſ. 2. Vall. Camp. cum edd. ante Ald. acc. Bad. pr. Mox *palam* Turic. pro *palma.* *medio.* Flor.

51. *epicos.* cf. not. crit.

52. *utiles circa praecepta ſententiae.* Exempli cauſa Pſeudo-Turnebus demonſtrat locum Ciceronis Famill. 6, 18. „Lepta ſuaviſſimus ediſcat Heſiodum, et habeat in „ore Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα."

in illo med. gen. dic. cf. 2, 17, 8. item hic §. 80.

timacho vis et gravitas, et minime vulgare eloquendi genus habet laudem. Sed quamvis 893
ei ſecundas fere Grammaticorum conſenſus deferat; et affectibus, et jucunditate, et diſpoſitione, et omnino arte deficitur, ut plane manifeſto appareat, quanto ſit aliud proxi-
54 mum eſſe, aliud ſecundum. *Panyaſin* ex utroque mixtum putant in eloquendo, neutriusque aequare virtutes: alterum tamen ab

(a ſec. m.) Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *mediocri* cum edd. ante Baſil. cf. §. 80. ubi *mediocri* Flor. (a ſec. m.) Goth. Voſſ. 1. 3. ſoli.

53. *ſecundum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

54. *neutriusque.* Sic Turic. Flor. Camp. (quanquam hic *ne utriusque*) cum Ald. Primus a ſec. m. aſcriptum ſupra habet *una pars.* Reliqui omittunt encliticam; et recentiores plerique virgulam, quam ego poſt *eloquendo,* poſt *putant* exhibent.

53. *ſecundas — ſecundum.* Cum *ſecundas* a Grammaticis fere tuliſſe dicitur Antimachus, nemini niſi Homero comparatus eſſe putandus eſt. Nec aliter intelligetur illa *proximi* et *ſecundi* differentia, quam ut *proximus* ſit inter quem et primum nihil intereſt, quamvis longo inde intervallo diremtum, *ſecundus* qui nonniſi unum gradum deſcendit ab illius praeſtantia. Hoc Geſnerus docuit advocandis verbis Horatii: „Jovi nil — „viget ſimile aut *ſecundum,* „*proximos* illi tamen occupa„vit Pallas honores.“ Non erat igitur quare haereret in loco et contrariam verborum interpretationem tentaret Schellenbergius l. c. p. 58. 59. Rem conficit verſus notiſſimus Virgilii Aen. 5, 320. „longo ſed *proximus* inter„vallo.“ Nec majore encomio Virgilium donat noſter §. 86. et Plin. Ep. 7, 20, 4. *Secundae* poſſunt dari ei, qui non ſit *ſecundus,* ſed tantum *proximus.* [Vid. Addenda.]

54. *Panyaſin,* Heracleae auctorem, de quo vide imprimis Heynium in Indice auctorum ab Apollodoro laudatorum. Si quaeris, ex *quo* tandem utroque in eloquendo mixtum putarint ve-

eo materia, alterum disponendi ratione ſuperari. *Apollonius* in ordinem a grammaticis datum non venit, quia Ariſtarchus atque Ariſtophanes, poëtarum judices, neminem ſui temporis in numerum redegerunt: non tamen contemnendum edidit opus aequali quadam mediocritate. *Arati* materia motu caret, ut in qua nulla varietas, nullus affectus, nulla perſona, nulla cujusquam ſit oratio: ſufficit

judices. Turic. *judicium* cum Alm. Sed a ſec. m. *juditio,* et ſic Camp. niſi quod per C. *edidit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *reddit* cum Goth. Voſſ. 2. *reddidit* ex Alm. affertur.

55. *varietas, null. aff. nulla.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſterr. ante Ald. *nulla cujusquam.* Sic Turic. Flor. Guelf. (niſi quod *cujuspiam*) Camp. (ſed *cujusque*) cum Goth. Voſſ. 2. 3. Alm. Ald. et aliquot edd. ap. Burm. quibus accedit Geſn. Roll. ex Harl. ed. Reliqui omittunt *nulla* et dirimunt *cui usquam,* Regio monente et Badio cauſante, eſſe quidem apud Aratum perſonas, ſed non loquentes.

teres Panyaſin, Heſiodum reſpondeo intelligi et Antimachum. Hoc is qui ſimilia hisce prodit Dionyſius dubitari vetat. Recenſito enim Homero, Heſiodo, Antimacho haec ſubjicit: Πανύασις — τὰς — ἀμφοῖν ἀρετὰς ἠνέγκατο. Spectari autem virtutes eloquendi apparet iis, quae memorantur in praecedentibus iſtis duobus: Ἡσίοδος μὲν — ἐφρόντισεν — ὀνομάτων λειότητος καὶ συνθέσεως ἐμμελοῦς —, Ἀντίμαχος δ' — ἀγωνιστικῆς τραχύτητος καὶ τοῦ συνήθους τῆς ἐξαλλαγῆς (*minime vulgare eloquendi genus* Qu.). Superat igitur Panyaſis *materia* Heſiodum, disponendi ratione (πραγματείᾳ καὶ οἰκονομίᾳ) Antimachum. Quanquam Graecus praeceptor utrique hac parte praefert Panyaſin.

aequali quadam mediocritate. ἄπτωτον appellat Longinus 33, 6. judicio inter eruditos vulgato, ut videtur, in quo non acquieſcit Heynius Opuſc. I. p. 81. Idem fere noſter 8, 5, 32. „dum „timent, ne aliquando cadant, „ſemper jacent". item 2, 4, 9. „dum ſatis putant — virtuti„bus carent."

tamen operi, cui ſe parem credidit. Admi-
rabilis in ſuo genere *Theocritus*, ſed muſa illa
ruſtica et paſtoralis non forum modo, verum 894
56 ipſam etiam urbem reformidat. Audire videor
undique congerentes nomina plurimorum
poëtarum. Quid? Herculis acta non bene
Piſandros? Quid? *Nicandrum* fruſtra ſecuti
Macer atque *Virgilius?* Quid? *Euphorionem*
transibimus? quem niſi probaſſet Virgilius,
idem nunquam certe conditorum Chalcidico

operi. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *operis.* *parem credidit.* Guelf. *aequalem c. parem* cum Voſſ. 1. 3. *p. c. vel aequalem* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. *Theocritus.* Turic. *te cus.* Flor. *tecus.* Ille a ſec. m. *textus,* hic noſtrum. Mox pro *ſed* uterque *et.* *paſtoralis.* Turic. *poſtularis,* a ſec. m. *popularis,* et ſic Camp. *paſturalis* Flor.

56. *Piſandros? Nicandrum.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui inferunt *Quid?* Guelf. dat *Menandrum.* Ex Voſſ. 3. refertur *Neandrum.* *Virgilius? — Virgilius.* Interjecta hisce cum altero ipſo nomine omittunt Turic. Flor.

56. *Piſandros.* Camiro, oppido Rhodi oriundus, Heracleae, epici carminis deperditi auctor. De eo vide luculentam disputationem Heynii in Exc. 1. ad Virg. lib. 2. - *Nicandrum — Macer atque Virgilius.* De *Macro* cf. 6, 3, 96. quibus add. J. H. Voſſ. ad Tibull. praef. p. X. *Virgilium* expreſſiſſe Nicandri carmen hinc diſcimus, nec memini qui praeter noſtrum prodat. Erat quidem in promtu Georgicon opus Nicandri, ſaepiſſime illud ad partes vocatum ab Athenaeo, quo uti poſſet Virgilius. Sed velim ex hisce deperditi carminis reliquiis aliquid oſtendi, in quo imitantem agnoſcamus poetam Latinum. Macrobius in Saturnaliorum opere Nicandrum quidem non recenſet inter Graecos eos, ex quibus profecerit Virgilius. Ubi vero expreſſum a Virgilio Nicandrum agnoverunt VV. DD. Theriaca exemplo illi fuiſſe apparet: cf. Heyn. in Prooemio ad Virgilii Georg.

Euphorionem — probaſſet Virgilius. Ecl. 10, 50. Recte monet J. H. Voſſius, aliorum

verſu carminum feciſſet in Bucolicis mentionem. Quid? Horatius fruſtra *Tyrtaeum* Ho-
mero ſubjungit? Nec ſane quisquam eſt tam 57
procul a cognitione eorum remotus, ut non indicem certe ex bibliotheca ſumtum transferre in libros ſuos poſſit. Nec ignoro igitur quos transeo, nec utique damno, ut qui dixerim eſſe in omnibus utilitatis aliquid: ſed ad illos jam perfectis conſtitutisque viribus

(hic a pr. m.) cum Alm. Voſſ. (quoto quidem non additur, nec credo horum ullum carere hisce). Mox qui habent iſta poſt *Euphor.* inſerunt *fruſtra* Guelf. Flor. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph.

in Bucolicis. Guelf. omittit cum Voſſ. 1. 3. Obr.

Tyrtaeum. Flor. (oblitterata prima manu) *dirceum.* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *Dyrcheum*, *Dircheum*, *Dircaeum*, cum Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald.

57. *damno.* Turic. Flor. *magno:* a ſec. m. ille *non agnovi*, et mox *quod* pro *ut qui;* hic noſtrum. *ſed ad illos j. perfectis.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *ſed illos j. perfectos.*

magis ſententiam hic proditam a Quintiliano quam ſuam. Neque enim ipſe agnoſcit, Euphorionem magni factum a Virgilio, ſed Virgilii auctoritate obtruſam ejus lectionem ab iis, qui docti videri vellent. Et ſatis profecto apparet, hos, qui velut invito ingerantur commemorandi ſcriptores minus placuiſſe noſtro: ait enim „nec *utique* „damno". De Euphorione autem qui cupiat tam veterum quam recentiorum judicia cognoſcere, adibit Harletem in Bibl. Fabr. 1, 594. Quantum Ciceroni ſordebat, tantum Tiberio probabatur hic grammaticus et poeta Chalcide oriundus, Euboeae oppido. Cum Cicerone in eo judicando ſentit Lucianus de Conſcr. Hiſt. 57.

Horatius — Tyrtaeum. Ep. ad Piſ. 401.

57. *indicem.* Alius eſt *index*, quales ſingulis libris inſcribuntur vel applicantur, alius libellus recenſum continens complurium ſcriptorum, velut apud L. Senecam Epiſt.

58 revertemur. Quod in coenis grandibus ſaepe facimus, ut, cum optimis ſatiati ſumus, varietas tamen nobis ex vilioribus grata ſit. Tunc et elegiam vacabit in manus ſumere, cuius princeps habetur *Callimachus:* ſecundas con-
59 feſſione plurimorum *Philetas* occupavit. Sed 895
dum aſſequimur illam firmam, ut dixi, facilitatem, optimis aſſueſcendum eſt: et multa magis quam multorum lectione formanda mens, et ducendus color. Itaque ex tri-

58. *Quod in.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Voſſ. 1. 2. 3. Goth. Reliqui inſerunt *etiam,* aliquot *et.* Camp. et hoc omittit et *in.* *in coenis.* Turic. Flor. *ingeniis* cum Alm. *in ſcenis* Voſſ. 3. *grandibus.* Turic. *grandiis,* a ſec. m. *grandia.* Guelf. *grandis.* *ut, cum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *ut.* Guelf. *et cum.* *ſumus.* Sic Turic. Flor. Floril. Sant. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Alm. Reliqui conjunctivum.

grata ſit. Tunc et elegiam vacabit. Turic. *gratia ſi tam certe licere jam vacavit,* a ſec. m. *grata ſi tamen — vacabit.* Flor. (oblitterata fere prima manu) *gratia* (mox *gratia*) *ſit. Tum et elegantiam licere jam* (poſtrema duo mox delentur) *vocabit* (mox *vacabit*). Etiam Alm. *Tum certe licere jam.* *confeſſione.* Turic. Flor. Camp. — *es.*

Philetas. Guelf. *Philatas* cum Voſſ. 1. 3. Ante Geſnerum fere *Philaetas.*

59. *aſſequimur.* Flor. a ſec. m. *adſequatur.* *et multa.* Turic. a pr. m. *ut m.* *duc. color.* Sic Turic. Flor.

39. *index philoſophorum,* et Plin. Epiſt. 5, 5, 2. ubi *indicis vice ſe functurum* ait. *Indices* unius cujusdam ſcriptoris a Romanis criticis factos vide Gell. 3, 3.

58. *et elegiam.* cf. 1, 8, 6.

Philetas. Cous, grammaticus et poeta, Ptolemaei Philadelphi praeceptor, Propertio ſaepe memoratus et cum Callimacho conjunctus, nec tamen niſi fragmentis nobis innoteſcens.

59. *ut dixi.* cf. §. 1.

ex tribus. Duos reliquos recte Ruhnkenius l. c. p. 99. deſignat Simonidem et Hip-

bus receptis Aristarchi judicio scriptoribus iamborum, ad ἕξιν maxime pertinebit unus *Archilochus*. Summa in hoc vis elocutionis, 60
cum validae, tum breves vibrantesque sententiae, plurimum sanguinis atque nervorum, adeo ut videatur quibusdam, quod quoquam minor est, materiae esse, non ingenii vitium.
Novem vero Lyricorum longe *Pindarus* prin- 61
ceps, spiritus magnificentia, sententiis, figuris, beatissima rerum verborumque copia, velut quodam eloquentiae flumine: propter quae Horatius eum merito credidit nemini imita-

Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *est*. In Guelf. *multo m. quia. m. l. formandus et duc.* cum Jens. (tac. Gesn.) et edd. posterr. ante Stoer. nisi quod hac *formanda mens.* Voss. 1. 3. mutili in h. l., si recte memorantur, ceterum consentientes cum Guelf. *multa m. quam m. l. formandus et duc.* Basil. In Goth. *festinanda* pro *formanda.* *ad ἕξιν.* Turic. Flor. Camp. *ad haec* cum Goth. Voss. 2. Alm. Vall. (err. Burm.) Ald. Bad. *ad exitum* Guelf. cum Jens. et edd. post. ante Ald. Nostrum egregie reposuit Philander. Modo Turic. a sec. m. *praeceptis*, cum a pr. *raeceptis.*

60. *quibusdam.* Turic. *quibus.* *quod quoquam.* Turic. (a sec. m.) *q. quoque.* E Flor. *quo que*, sed a sec. m. *quod quidem*, et sic Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum edd. ante Basil. *ingenii vitium.* Turic. *ingenitivum.*

61. *copia, velut quodam.* Turic. *c. q.* Nostrum Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. Reliqui inserunt *et* post *cop.*

ponactem. ἕξιν cf. ad §. 1. Archilochus a Cicerone principe loco positus Orat. 1.; quibus add. quae exhibet Fabric. Harl. Vol. 2. p. 106 sqq.

60. *vibrantesque sententiae.* Potestatem verbi intransitivam vide 9, 4, 55. Cic. Brut. 95, 6. Translatam, ut hic, 11, 3, 120. 12, 9, 3.

61. *Horatius.* Carm. 4, 2.

62 bilem. *Stesichorum*, quam sit ingenio validus, materiae quoque ostendunt, maxima bella et clarissimos canentem duces, et epici carminis onera lyra sustinentem. Reddit enim 896
personis in agendo simul loquendoque debitam dignitatem: ac, si tenuisset modum, videtur aemulari proximus Homerum potuisse: sed redundat, atque effunditur: quod ut est
63 reprehendendum, ita copiae vitium est. *Alcaeus* in parte operis *aureo plectro* merito

62. *Stesichorum.* Turic. *iste fichorus.* Flor. *Stesichorus* cum Locat. et edd. post. ante Gibs. exc. Bad. Gryph. (1544) et Stephano aliquotque praeterea, quibus obsecutus est Gibs. *Stersichorus* Camp. cum Voss. 1. 3. *Terpsicorus* Guelf. Jens. (err. Gesn.) Tarv. *canentem — sustinentem.* Turic. *canente — sustentem*, a sec. m. *canente — sustinente*, et sic Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. et edd. post. ante Ald. *canente — sustinentem* Flor. *canentem — sustinente* Jens. (err. Gesn.) Nobiscum facit Guelf. Tarv. et rell. edd., etiam nominativum dantes in *Stes.* *simul loquendoque.* Turic. *simullo quando*, a sec. m. *simullo quandoque*, et sic Flor. a pr. m. *est reprehend.* Turic. Flor. inserunt *respexit* cum Alm. Pro *repr.* Voss. 3. *respondendum.* cf. 3, 5, 15.

62. *Stesichorum.* Omnium maxime cum hoc judicio conspirat Dionys. Hal. l. c. p. 421. Ὅρα δὲ καὶ Στησίχορον ἔν τε τοῖς ἑκατέρου τῶν προειρημένων (Pindari et Simonidis) πλεονεκτήμασι κατορθοῦντα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὧν ἐκεῖνοι λείπονται κρατοῦντα· λέγω δὲ τῆς μεγαλοπρεπείας τῶν κατὰ τὰς ὑποθέσεις (materiae) πραγμάτων, ἐν οἷς τὰ ἤθη καὶ τὰ ἀξιώματα τῶν προσώπων (personis debitam dignitatem) τετήρηκεν. Himerensis fuit, aetatis Phalarideae, cujus *graves Camenas* laudat Horatius quoque 4, 9, 8. Ingeniosissime nostri nomen Aristidi reddit Taylorus in Lett. Lys. p. 242. Quod autem *epici carminis onera lyra* Stes. *sustinere* dicit Qu., id rectissime Propertio accommodat Wyttenbachius Bibl. Crit. III, 4. p. 49.

copiae vitium. cf. 2, 4, 4. 12, 10, 13.

63. *Alcaeus — — aptior.* cf. nott. crit.

donatur, qua tyrannos inſectatus multum etiam moribus confert: in eloquendo quoque brevis et magnificus, et diligens, et plerumque Homero ſimilis: ſed in luſus et amores deſcendit, majoribus tamen aptior.

63. *qua.* Turic. Flor. (a ſec. m. uterq.) Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. *quia* cum Voſſ. 1. et edd. ante Gryph. exc. Ald. qui noſtrum, et Baſil. qui dat *qui*, et ſic Guelf.

inſectatus. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Alm. Bodl. et edd. ante Ald. acc. Baſil. Reliqui *inſectatur.* *etiam moribus.* Turic. a ſec. m. *et de amoribus.* *confert.* In Turic. *confeſtim.* *eloquendo.* Guelf. *eloquentia.* *diligens.* Turic. *dicendi* cum Alm. non Flor. (cf. §. 46. item 89.). Mox copulam *et* ante *plerumque* habent Turic. Camp. cum Alm., reliqui omittunt. *plerumque.* Flor. Guelf. *plurimumque* cum Baſil. Gryph. Obr. *plurimum* Camp. cum Andr. Ald. Sed omittunt vocem Jenſ. Tarv. Venet. (err. et tac. Gibſ.) cum edd. ante Ald. acc. Bad.

Homero. Turic. et a pr. m. Flor. *orationis* cum Alm. Voſſ. 3. *Horatio* Ald. *ſed in luſus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ſed et ejus ſit* cum Alm. *ſed ethous ſit* Turic. a ſec. m. *ſed et luſit* Voſſ. 1. 3. *ſed in luſos* Guelf. *ſed in luxus* Tarv. *ſed et in luſus* Beſtius conjicit in De ratione emend. leges. *et amores.* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) inſerunt *in* cum edd. ante Baſil. exc. Camp. acc. Obr. *aptior.* Guelf. *altior* cum Voſſ. 3.

Haec de Alcaeo inquinata eſſe a mutantibus, apparet. Pro *Homero*, quod nunc vulgo legitur, repones *oratori*, ſi contuleris Dionyſium l. c. p. 422. πολλαχοῦ γοῦν τὸ μέτρον τις εἰ περιέλοι, ῥητορικὴν ἂν εὕροι πολιτείαν, pro quorum extremis aut cum Sylburgio legendum πολιτικὴν α. ε. ῥητορείαν, aut pro πολιτείαν reponendum πραγματείαν. Mox illud *et ejus ſit* nihil fere continere poteſt niſi haec: *et Teïus ſit*, cui longe aptius applicatur veterum prope omnium ſcriptura „et „*in* amores deſcendit". Habebit igitur locus ita: „in elo„quendo quoque brevis et magnificus et plerumque oratori „ſimilis: ſed et Teïus ſit et in amores deſcendit, majoribus „tamen aptior." Quid ſignificent ea quae ſic eruo, unusquisque facile agnoſcet; an ita a modeſto ſolutae orationis ſcriptore, qualis eſt noſter, dici potuerint, merito dubitabitur. Exempla quidem hunc in modum de Anacreontico poeſeos

64 *Simonides*, tenuis alioqui, ſermone proprio et jucunditate quadam commendari poteſt: prae-

genere loquendi afferre non contingit; niſi quod notus eſt locus Ciceronis Tuſcul. 4, 33. „Fortis vir in ſua republica „cognitus quae de juvenum amore ſcripſit Alcaeus? nam „Anacreontis quidem tota poeſis eſt amatoria.“ Conjunguntur vulgo Alcaeus et Anacreon, ut in illo Ariſtophanis fragmento p. Brunck. 238. *Ἆισον δή μοι σκολιόν τι λαβὼν Ἀλκαίου κἀνακρέοντος.* Max. Tyr. in defenſione Anacreontis Disp. 8. p. Dav. prioris ed. 96. *τὴν τοῦ Τηΐου σοφιστοῦ τέχνην* appellat; quanquam ſentio quid interſit. Debebat omnis amatoria poeſis oſtendi appellata *Τηΐα*. Neque enim ſufficit Horat. 1, 17, 18. (*ſide Teïa*). Addam protinus quae huc faciunt aliorum de Alcaeo prodita. *Aureum plectrum*, quo donatur poëta, ab Horatio accipit Carm. 2, 13, 26.; cujus judicium firmare hic noſter putandus eſt. Alcaei ipſius verba quaedam obverſata utrique Romanorum, quae eſt Meierottonis ſuſpicio (cf. Dubia p. 156), minus ſit probabile. Adde de eodem Horat. Carm. 1, 32, 6 — 12. 4, 9, 6. „*In* parte „operis“ laudari Alcaeum interpretaberis, ut aliquoties monui, *ob* partem, *de* parte. Huic autem parti, quae inſectando tyrannos locum faciebat ſententiis virtutem commendantibus (*multum confert moribus*), opponitur altera, lectioni nequaquam aſſumenda, de puerorum amoribus. Neque enim *ſed* referes ad *eloquendum* modo, ubi *plerumque* quidem *Homero*, vel *oratori*, ſit *ſimilis*, ſed in amores quoque deſcendat; verum ad omnem ejus poëſin, quae partim ſit admirabilis, partim levis, nec digna viri gravis cura (cf. §. 58.). Gemina Alcaei in eloquendo laus eſt apud Dionyſium: *Ἀλκαίου δὲ σκόπει τὸ μεγαλοφυὲς καὶ βραχὺ καὶ ἡδὺ μετὰ δεινότητος, ἔτι δὲ καὶ τοὺς σχηματισμοὺς μετὰ σαφηνείας.* [Vid. Addenda.]

64. *Simonides, tenuis.* Turic. *ſimo id eſt enim.* Flor. (a pr. m.) *S. enim.* Alm. omittere dicitur ſec. vocem.

ſermone. Turic. *ſermones.* An fuit olim *ſermonis proprietate et juc.*? Neque enim ſatis placet *jucunditate quadam* ita ſine genitivo ſtructum, et ne ablativus quidem ille nudus *ſermone proprio.* *praecipua.* Turic. Flor. Guelf. Camp.

64. *Simonides, tenuis alioqui.* Non memini, qui praeterea ſic ſentiat de Simonide. Dionyſius quidem haec l. c. p. 420. *Σιμωνίδου δὲ παρατήρει τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομά-*

cipua tamen ejus in commovenda miſeratione virtus, ut quidam in hac eum parte omnibus ejus operis auctoribus praeferant. Antiqua 65
comoedia cum ſinceram illam ſermonis Attici gratiam prope ſola retinet, tum facundiſſimae

praecipue cum edd. ante Ald. acc. Bad. pr. An fuit *praecipua eſt?* Modo *poteſt* omittit Guelf. *commovenda miſeratione.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *c. miſerationis.* Ille a ſec. m. *commovendo miſerationis*, et ſic Camp. Facile corrigas *miſerationes*; ſed contorta oratio. *ejus operis.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *ejusdem.* Alm. omittere dicitur.

65. *Attici gratiam.* Flor. (a pr. m.) *ad gratiam.* *facundiſſimae.* Turic. (a pr. m.) Flor. *fecundiſſimae*, cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. exc. Camp.

των, τῆς συνθέσεως τὴν ἀκρίβειαν· πρὸς τούτοις, καθ' ὃ βελτίων εὑρίσκεται καὶ Πινδάρου, τὸ οἰκτίζεσθαι μὴ μεγαλοπρεπῶς, ὡς ἐκεῖνος, ἀλλὰ παθητικῶς. (Extrema transponendo ſanavi: eſt enim in libris ἀλλ' ὡς ἐκεῖνος παθ.) Quae hic de οἰκτισμῷ ejus produntur et a Qu. de commovenda miſeratione, ſpectant ad Θρήνους, in quo opere excelluit Simonides, habuitque aemulum, ſed imparem Pindarum: cf. Schneider. in fragmm. Pind. p. 20. Aeſchylum quoque vicit idem laudandis iis, qui in victoria Marathonia occubuerant; qua de re propoſitum fuit praemium in ludis Olympicis. Sic enim auctor vitae Aeſchyli: Ἀπῆρε δὲ (Αἰσχύλος) ὡς Ἱέρωνα — ἐν τῷ εἰς τοὺς ἐν Μαραθῶνι τεθνηκότας ἐλεγείῳ ἡσσηθεὶς Σιμωνίδῃ· τὸ γὰρ ἐλεγεῖον πολὺ τῆς περὶ τὸ συμπαθὲς λεπτότητος μετέχειν θέλει, ὃ τοῦ Αἰσχύλου, ὡς ἔφαμεν, ἐστὶν ἀλλότριον. Vid. et Pauſan. 6, 9, 2. Threni in obtritos ruina conclavis Scopadas aliquod fragmentum ſervatur a Stobaeo Serm. 103. collatis Phavorini verbis eodem ſermone excitatis paulo inferius: vid. Jacobs. ad Simonidis fr. 2. Cf. noſtr. 11, 2, 14 — 16. Qualis autem vis fuerit Simonidis in miſeratione movenda, exemplum habemus praeclarum lamentationem Danaes apud Dionyſium de ſtructura extr. Ceterum in illo μὴ μεγαλοπρεπῶς ineſt aliqua *tenuitatis* ſignificatio.

65. *Antiqua comoedia — habet.* Scabri quid ineſſe ſen-

libertatis, etſi eſt inſectandis vitiis praecipua, plurimum tamen virium etiam in ceteris partibus habet. Nam et grandis, et elegans, et venuſta: et neſcio an nulla, poſt Homerum 897
tamen, quem, ut Achillem, ſemper excipi par eſt, aut ſimilior ſit oratoribus, aut ad ora-
66 tores faciendos aptior. Plures ejus auctores: *Ariſtophanes* tamen, et *Eupolis*, *Cratinus*que praecipui. Tragoedias primum in lucem *Aeſchylus* protulit, ſublimis et gravis, et grandiloquus ſaepe usque ad vitium, ſed rudis in plerisque et incompoſitus: propter quod correctas ejus fabulas in certamen deferre

eſt inſectandis. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. Ald. Reliqui inſerunt *in.* *venuſta.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *vetuſta.* Haereo ſane in recepta, deſiderans tenue illud quod inter *elegans* et *venuſtum* intercedere poteſt discrimen. Neque tamen *vetuſta* laudabili ſignificatione quomodo dici potuerit, comminiſcor. *an nulla.* Hoc dedi ex conjectura; libri enim *an ulla*, niſi quod Turic. Flor. (hic a pr. m.) *an illa* cum Baſil. cf. 9, 4, 1. 11, 3, 97. *quem.* Turic. *quae.*

66. *propter quod correctas.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.)

tio huic ſtructurae, in qua neceſſe eſt ad genitivum illum *fac. libertatis* graecam formam οὖσα intelligamus. Nemo enim, opinor, *gratiam* trahet ad *fac. lib.*, in qua ratione *retinet* debebat eſſe poſt *libert.*

venuſta. cf. not. crit.

Achillem — excipi par eſt. „Quem excipit Homerus v. g. „in laude Nirei in Boeotia „180. Νιρεὺς ὃς κάλλιστος „ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν Τῶν „ἄλλων Δαναῶν μετ' ἀμύμονα „Πηλείωνα.“ Geſn. Ad pronomen *nulla* optime ſubaudietur *poëſis*, non *comoedia.*

66. *correctas ejus fabulas.* De correctis veterum fabulis, et hoc, quod prodit Quintilianus, an recte narratum videri poſſit, nuper egerunt viri doctiſſimi Boeckhius et Godofr. Hermannus [ille in libello de Aeſchyli, Sophoclis, Euripidis quae ſuperſunt tra-

poſterioribus poëtis Athenienſes permiſere, ſuntque eo modo multi coronati. Sed longe 67
clarius illuſtraverunt hoc opus *Sophocles* atque *Euripides:* quorum in dispari dicendi via uter ſit poëta melior, inter plurimos quaeritur. Idque ego ſane, quoniam ad praeſentem

p. quia rectas (poſtremum Flor. ſolus corrigit) cum Alm. Sed Camp. *quod p. correptas.* *poſterioribus.* Guelf. *poſterioris*; qui et modo *pleris.* *permiſere, ſuntque.* Turic. *permiſerunt quae*, a ſec. m. *quod.* Camp. *permiſerunt ſ. q.*

67. *dicendi.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *diſcendi.*

uter. Turic. Flor. *uterque*; ille a ſec. m. *uter quidem* cum Camp. hic noſtrum. Vocem omittit Voſſ. 1. *ego ſane, quoniam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *eo ſ. q.* Guelf.

goediis; hic in commentatione luci tum quidem deſtinata, ſed nondum edita] quorum alter recte fidem abrogare videtur noſtro, nemine praeterea ſimile quidquam prodente. Et quoties turbantem aliquid deprehendimus Fabium in rerum veterum memoria! Cf. 2, 15, 30. 2, 16, 4. 3, 6, 49. 3, 7, 19. 4, 1, 68. 73. 5, 10, 3. 17. 6, 1, 20. (adde 10, 1, 22.) 6, 3, 67. 6, 5, 8. 7, 1, 14. 8, 3, 84. 8, 4, 28. 9, 3, 8. 89. 9, 4, 101. vide et 10, 7, 27. Id quidem aliorum quoque teſtimoniis confirmatur, Aeſchyli etiam mortui fabulas victoriam reportaſſe, qua de re Philoſtratus ſuo more Ἀθηναῖοι ait ἐκάλουν (αὐτὸν) καὶ τεθνεῶτα εἰς Διονύσια· τὰ γὰρ τοῦ Αἰσχύλου ψηφισαμένων ἀνεδιδάσκετο καὶ ἐνίκα ἐκ καινῆς (Vit. Apollon. 6, 6.): cf. Petit. Legg. Att. p. 68. Fabric. Harl. II. p. 168. Addit Boeckhius (p. 52.) locum Suidae v. Εὐφορίων, ubi hic Aeſchyli filius narratur τοῖς τοῦ πατρὸς — οἷς μήπω ἦν ἐπιδειξάμενος, τετράκις νικῆσαι. Unum quidem correctae fabulae Aeſchyleae exemplum per ingenioſam conjecturam affert idem Boeckhius (p. 132.). Suſpicatur enim, Sophoclis ſatyricam fabulam, Ἀχαιῶν σύλλογον ſive σύνδειπνον eſſe correctum ex Aeſchyli priore, cujus rei argumentum ſit ſumma illa loci ab Athenaeo poſiti ſimilitudo l. 1. p. 17. C. D. — Stigelius ſui ſeculi eruditis hominibus hoc de Aeſchylo judicium probari negat.

materiam nihil pertinet, injudicatum relinquo. Illud quidem nemo non fateatur neceſſe eſt, iis, qui ſe ad agendum comparant, utiliorem
68 longe fore Euripidem. Namque is et in ſermone (quod ipſum reprehendunt, quibus gravitas et cothurnus et ſonus Sophoclis vide- 898
tur eſſe ſublimior) magis accedit oratorio generi: et ſententiis denſus, et in iis, quae a ſapientibus tradita ſunt, paene ipſis par, et dicendo ac reſpondendo cuilibet eorum, qui fuerunt in foro diſerti, comparandus; in affectibus vero cum omnibus mirus, tum in iis, qui miſeratione conſtant, facile praeci-

ego quia et ſic Obr. *ego* om. Camp. *fore Euripidem.* Sic Turic. Reliqui *E. f.* Hic quidem Turic. *Euripiden.*

68. *et in ſermone.* Flor. *qui et ſ.*, a ſec. m. *et vi et ſ.* et ſic Turic. Camp. cum Bodl. Ald. Omittunt *in* Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. et rell. edd. ante Baſil. acc. Obr. Si poſſet probari hic *vim* et *ſermonem* (cf. 5, 10, 55.) opponendi uſus, placeret ſane talis ratio prae recepta, in qua ſcabrities eſt conjungendi hasce locutiones: „*et* — accedit — „*et* — comparandus“ ſine verbo finito in altera parte.

ipſum reprehendunt. Turic. *i. quod reprehendet.* Flor. *i. qui reprehendet*, a ſec. m. *reprehendit.* Camp. *i. reprehenderet.* Modo pro *quod* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *quo* cum edd. poſterr. ante Baſil. acc. Obr. *ſublimior) magis.* Turic. Flor. inſerunt *erit.* *et dicendo.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.). Reliqui inſerunt *in.* Mox Turic. Camp. Goth. *atque.* Guelf. *et.* Mox pro *cuilibet* Guelf. *civiliter* cum Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *qui miſeratione.* Turic. Flor. inſerunt *in.* *conſtant.* Turic. (a pr. m.) *conſtat.*

68. *ſententiis denſus.* cf. in locutione §. 102. item 2, 5, 8.

facile praecipuus. Ariſtoteles quoque πολλαὶ ait (Εὐριπίδου τραγῳδίαι) εἰς δυστυχίαν τελευτῶσι — καὶ ὁ Εὐριπίδης, εἰ καὶ τὰ ἄλλα μὴ εὖ οἰκονομεῖ, ἀλλὰ τραγικώτατός γε τῶν ποιητῶν φαίνεται. Reliqua de

puus. Hunc et admiratus maxime eſt, ut 69
ſaepe teſtatur, et ſecutus, quanquam in opere
diverſo, *Menander:* qui vel unus, meo quidem
judicio, diligenter lectus, ad cuncta, quae
praecipimus, efficienda ſufficiat: ita omnem
vitae imaginem expreſſit; tanta in eo inve-
niendi copia, et eloquendi facultas; ita eſt
omnibus rebus, perſonis, affectibus accom-
modatus. Nec nihil profecto viderunt, qui 70
orationes, quae *Chariſii* nomine eduntur, a

69. *praecipuus — maxime.* Turic. *praecipus et admiratus miratus m.* a ſec. m. *praecipuus et admirandus m.* et ſic Bodl. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Baſil. Sed Flor. *p. et admirandus miſeratus m.* a ſec. m. *p. e. admiratus m.* et ſic Camp. Nobiscum faciunt Guelf. et Goth. niſi quod omittunt *et.* *teſtatur.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *preſtatur.* *et ſecutus.* Turic. Flor. (a ſec. m. uterq.) Camp. inſerunt *eum* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil.

efficienda. Quos Codd. Gibſonus *effingenda* dare ait, neque ipſe indicavit, neque vidi ullos, MSS. duntaxat; nam edd. ſane dant a Baſil. ante Gibſ. cf. 5, 12, 21. Placuiſſe hoc Gibſono nec miror nec probo.

70. *eduntur, a.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *adductura.* Ex Alm. *adducuntur.*

hujus tragici ſapientia et eloquentia in vulgus nota; et copioſe illuſtravit Valckenarius in Diatribe.

69. *Hunc — Menander.* Imitationis veſtigia et ipſi deprehendimus, de qua ſaepe monet Valckenarius; cf. Fabr. Bibl. Gr. Harl. II. p. 456. Ubi admirationem teſtetur, fragmenta nobis relicta non oſtendunt. Sed Philemonis eſt in eam ſententiam illud in Anthologia Epigrammatum nobis ſervatum: Εἰ ταῖς ἀληθείαισιν οἱ τεθνηκότες Αἴσθησιν εἶχον ἄνδρες, ὥς φασίν τινες, Ἀπηγξάμην ἄν, ὥστ' ἰδεῖν Εὐριπίδην. (Cleric. p. 364. Jacobſ. ad Anthol. to. II, 1. p. 187.)

vitae imaginem expreſſit. Notiſſima vox Ariſtophanis Byz. Ὦ Μένανδρε καὶ βίε, πότερος ἄρ' ὑμῶν πότερον ἐμιμήσατο; et Manilii (5, 470.) „Menander Qui vitam oſten„dit vitae.“

70. *Chariſii nomine.* Fragmenta ejus aliquot ſervavit

Menandro ſcriptas putant. Sed mihi longe magis orator probari in opere ſuo videtur, niſi forte aut illa mala judicia, quae Epitrepontes, Epicleros, Locri habent, aut medi- 899

putant. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 3. et edd. ante Stoer. acc. Obr. Reliqui *putent.* *illa mala.* Turic. *alia m.* cum Bodl. Voſſ. 1. 3. (ſed Guelf. *alia* ſolum, omiſſo *mala*) Jenſ. et edd. poſt. ante Baſil. *illa civilia* Obr. *Epitrep.* — *Locri.* Sic latinis litt. Flor. Camp. Guelf. (in ultimo quidem Λοκροὶ hic dare videtur) Goth. (niſi quod ultimum *lectos*, err. Geſn., cum edd. ante Stoer. exc. Bad. pr. qui *Locre* et Baſil. qui *Locros*, de Jenſ. item err. Geſn.). Mox edd. *lochos* et ab Obr. inde graecis litt. Hic tamen vitioſe ἐπιτρέφοντες. Illud quoque a Baſil. inde plerorumque eſt vitium, *epitrepontas* accuſativum facientium et reliqua eodem caſu accipientium, (nam et ἐπικλήρους Baſil.) quod vitavit Obr. Is effinxit λοχὸς (*puerpera*), cujusmodi nulla memoratur alibi Menandri. Mei quidem Flor. Camp. et reliqui *Locre*, quod e Voſſ. 2. et Vall. afferunt, cum ipſe diligenter alterum notarim e Goth. niſi forte error eſt meus, debentis deſignare Guelf. dantem *lectos.* E Turic. nihil ponitur, quaſi conſentiente plane cum Burm. graeca emendatiſſima dante; quod contra eſſe ſuſpicor. Geſnerus primus auctore Fabricio in bibl. Λοκροὶ dedit; ego malui, per levem mutationem e *Locre,* Romana retinere elementa. *meditationes.* Obr. *illae dictiones.*

Rutilius Lupus v. polyptoton, proſopopoeïa, antitheton; ubi primo loco (p. 37.) videndus Ruhnk. Cf. Cic. Brut. 83. Fuit aequalis Demetrii Phalerei.

orator probari etc. „In „opere ſuo h. e. in ipſis co„moediis orator probatur Me„nander.“ Ita Geſnerus; qui ſimul rectiſſime monet, ineſſe ironiam, quam plerumque inducit formula *niſi forte.* Neque vox *mala* alteri *judicia* conjungenda eſt tanquam faciens unum ſubjectum, ſed eſt adjectivum pro attributo vel praedicato. Turpiter autem ſe dedit Pavius in libro de Graecis *mala* haec *judicia* interpretatus poſthabitum Menandrum Philemoni. Jam qualia ſint ea, quae memorantur *judicia*, etſi facile in argumentis τῶν Ἐπιτρεπόντων, quam comoediam Sidonius

tationes in Pſophodee, Nomothete, Hypobolimaeo non omnibus oratoris numeris ſunt abſolutae. Ego tamen plus adhuc quiddam 71

Pſophod. — Hypob. Flor. Camp. (hic tamen *Sophode*) *Sophocle enomothete hippobolimeo* (ultimo in Flor. ſupraſcriptum y, item *Hypobolime* Camp.) cum Guelf. Goth. (tac. Geſn.) quanquam variante in quibusdam litteris ſcriptura, velut quod Guelf. dat *enomotheti,* Goth. *enomothetae.* Noſtra ex hisce quam recte eruatur, apparet; neque attinuit imitari eos qui graecis litteris utuntur. Turic. ne hic quidem memorari miror. *oratoris.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 1. 2. et edd. ante Bad. Reliqui *oratoriis.* Hos imitari religio fuit, cum *oratorii numeri* apud Qu. quidem nihil plane poſſint indicare, niſi compoſitionis artificium (cf. 9, 4, 57.), quod hinc prorſus eſt alienum. Noſtrum ipſum eſt quidem non adeo conſuetum, ſed facile ferre poſſe videtur, quod ſolitae illi locutioni *omnibus numeris abſolutae* hic adjicitur, cujus tandem artificii *numeros* accipere debeamus. Nec convenientius erat *orationis* hic ponere, quanquam *eloquentiae* fortaſſe praeferendum. In hoc loco *niſi forte — abſolutae* laborat et infelices conjecturas tentat Stigelius.

Apollinaris Hecyrae Terentianae ſimilem ait, τῆς Ἐπικλήρου (cf. 7, 1, 14.), poteſt animo concipi, in fragmentis quidem nobis relictis non apparet. *Meditationes* autem ſunt μελέται, orationes de re non judiciali, cujusmodi dixeris illam ῥῆσιν, diſertiſſimam profecto et ſpiritus generoſi plenam, quam habemus inter fragmenta ex Hypobolimaeo reliqua p. ed. Clerici 184 ſeq. cui add. Bentl. in emendatt. Phileleutheri p. 64. multa dexterrime ſanantem; item Toup. Epiſt. p. 33. De ipſa quidem hac fabula vide nos ad 1, 10, 18. Poterat autem haec ipſa Menandrei operis pars, quae meditationibus cernitur, accommodatior dici declamatoribus quam patronis. Fabularum quae hic recenſentur tituli aliis quoque ſcriptoribus commemorati poſſunt inſpici apud Fabricium ab Harlete auctum Vol. 2. p. 463 ſqq. *Nomotheten* ut noſter ſingulari numero deſignat Athenaeus p. 247. plurali Ammonius v. Λυχνίον.

oratoris. cf. not. crit.

collaturum eum declamatoribus puto, quoniam his necesse est, secundum conditionem controversiarum plures subire personas, patrum, filiorum, militum, rusticorum, divitum, pauperum, irascentium, deprecantium, mitium, asperorum. In quibus omnibus mire
72 custoditur ab hoc poëta decor. Atque ille quidem omnibus ejusdem operis auctoribus abstulit nomen, et fulgore quodam suae claritatis tenebras obduxit. Habent tamen alii quoque Comici, si cum venia leguntur, quae-

71. *eum.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Voss. 2. *cum* Goth. Omittunt vocem Camp. et edd. a Gryph. ante Obr. Reliqui *esse.* *filiorum, militum.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui inserunt *maritorum*, improbante recte Burm. qui monet in reliquis omnibus paria induci, quod hic repente deficiat. Saltem debebat esse *coelibum, maritorum.*

custoditur. Turic. Flor. *custodietur.* *decor.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. 3. et edd. ante Gryph. Reliqui *decorum* (cf. 11, 3, 177.) quod non quidem (ut censebat Badius, referente Burmanno, neque enim in meo exemplo invenio) facit caudam hexametri, ut nec *archipiratae*, censente, mirum, sic ipso Burmanno; cf. 11, 2, 1.

72. *operis auctoribus.* Turic. Flor. (hic quidem a pr. m.) *operibus* cum Alm. *tenebras* Guelf. omittit cum Voss. 1. *obduxit.* Turic. *adduxit.* Camp. *induxit.* *Habent tamen.* Turic. *t. h.* *leguntur.* Sic Turic. Flor. reliqui *legantur.*

71. *declamatoribus — necesse — subire personas.* cf. 3, 8, 51. 6, 2, 36. 4, 1, 47. 11, 1, 55.

decor. cf. §. 27. et 11, 1, 41.

72. *si cum venia leguntur.* Fateor me, quid sit *legere cum venia*, ignorare. Cuinam datur haec venia? Legenti an scriptori legendo? Posterius probat Gesnerus in Thesauro Lat. memor hujus, quem hic transcurrerat, loci: *excusando si quid minus probabile occurrat.* Sed quae haec

dam, quae poſſis decerpere: et praecipue *Philemon*, qui ut pravis ſui temporis judiciis Menandro ſaepe praelatus eſt, ita conſenſu tamen omnium meruit credi ſecundus. Hiſto- 73
riam multi ſcripſere praeclare, ſed nemo dubitat longe duos ceteris praeferendos, quorum diverſa virtus laudem paene eſt parem

poſſis. Guelf. *poſſunt.* Voſſ. 1. 3. *poſſint.* Goth. *poſſit.* *decerpere.* Guelf. *decernere* cum Voſſ. 1. 3. *pravis.* Turic. Flor. Camp. *prave* cum Goth. Voſſ. 2. Colb. (non Vall. ut Burm.) et edd. ante Ald. Error eſt a confuſione litterarum I et E, qualis modo in *locre.* Guelf. omiſſo *ut* (cum Voſſ. 1.) dat *quamvis* pro noſtro. Multi excuſi *quamvis* pro *ut.* *judiciis.* Flor. (a pr. m.) Ruſc. *judicis.* Guelf. omittit cum Voſſ. 3. *tamen.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Alm. et edd. ante Bad. acc. Baſil. Reliqui omittunt, quorum eſt Guelf. *credi ſec.* Flor. (a ſec. m.) *c. eſſe ſ.* cum Jenſ. (err. Geſn.) et edd. ante Bad. Sed Guelf. *eſſe ſ.*

73. *multi ſcripſere.* Turic. *multis ſcribere*, a ſec. m. *in multis ſcribere.* *longe duos.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *d. l.* *parem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *priorem.*

eſt ratio addendi hoc de animo ad indulgentiam compoſito, qui bona quaedam in hisce ſcriptoribus ſit inventurus? Qui indulget vitioſis, is ſane multa poterit probare; ſed verendum erit, ne plura quam opus ſit. An accipiemus *veniam* legendorum talium a praeceptore diſcenti conceſſam? At hoc plane jejunum; neque enim plus inveniet boni qui volente magiſtro leget, quam qui nolente. Longe aptius erat, ſi *cum delectu* dixiſſet, vel *cum cautione*, vel ut §. 116. *cum judicio.* An forte hoc inerit, ſi repoſueris *cum verecundia?* [Mihi tamen ſatisfacit Geſneri ratio. Nam venia utique et indulgentia opus eſt, ſi quis ceteros comicos, a Menandro obſcuratos, legere animum inducat. Qui igitur a vitiis illorum non abſterretur, is inveniet, quae excerpere etiam volet. BUTTM.]

Philemon. cf. 3, 7, 18.

meruit. impetravit, non *dignus fuit:* cf. 9, 2, 98.

confecuta. Denfus, et brevis, et femper inftans fibi *Thucydides:* dulcis, et candidus, et fufus *Herodotus:* ille concitatis, hic remiffis affectibus melior; ille concionibus, hic fer-
74 monibus; ille vi, hic voluptate. *Theopompus* his proximus, ut in hiftoria praedictis minor, ita oratori magis fimilis: ut qui, antequam eft ad hoc opus folicitatus, diu fuerit orator. *Philiftus* quoque meretur, qui turbae quam- 901
vis bonorum poft eos auctorum eximatur, imitator Thucydidis, et ut multo infirmior, ita aliquatenus lucidior. *Ephorus*, ut Ifocrati

fufus. Turic. (a fec. m.) Guelf. Camp. *effufus* cum Goth. Voff. 2. Bodl. et edd. ante Gryph. *ille concitatis — melior.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.
vi. Guelf. *ut* cum Voff. 1. *voluptate.* Turic. Flor. (uterq. a fec. m.) *voluntate* cum Jenf. (tac. Gefn.) et edd. poft. ante Ald. ῥώμη — Θουκυδίδης· ἡδονῇ — διενεγκόντα τὸν Ἡρόδοτον. Dionyf. l. c.
74. *ad hoc.* Turic. *ab hoc:* cf. 3, 6, 53. Mox §. 80. *ab hoc* pro *ob hoc* Flor. (a pr. m.) Camp. Jenf. Tarv.
qui turbae. Turic. *qui turpe,* a fec. m. *quid turpe.* Camp. *quid turbae* cum Voff. 2. (non Goth. cf. §. 42. it. 82.) Guelf. *qui tubae.* *eos.* Sic Turic. Flor. Guelf. Voff. 2. Reliqui *hos.* *eximatur.* Turic. (a fec. m.) Guelf. Camp. *exiftimatur* cum Goth. Voff. 2. et edd. ante Ald.

73. *Thucydides — Herodotus.* Hic quoque Dionyfium l. c. p. 424 fqq. conferre operae pretium fuerit, cui cum fere judicio confentiat nofter, eloquendi virtute profecto non eft pofthabendus.

candidus. cf. §. 32.

74. *praedictis.* cf. 8, 3, 83.

folicitatus, ab Ifocrate magiftro: vide Cic. de Or. 2, 13. item ut in Ephoro: cf. 2, 8. 11.

meretur. Hic quidem alio quam modo (72.) fignificatu; et plane ftructum ficut *dignus,* quod alias me legere non memini.

aliquatenus. Sufpicor fuiffe *aliquanto.*

visum, calcaribus eget. *Clitarchi* probatur
ingenium, fides infamatur. Longo post in- 75
tervallo temporis natus *Timagenes* hoc est vel
ipso probabilis, quod intermissam historias
scribendi industriam nova laude reparavit.
Xenophon non excidit mihi, sed inter philo-
sophos reddendus est. Sequitur oratorum 76
ingens manus, ut cum decem simul Athenis
aetas una tulerit. Quorum longe princeps
Demosthenes, ac paene lex orandi fuit: tanta
vis in eo, tam densa omnia, ita quibusdam

75. *Timagenes.* Turic. Flor. (hic a sec. m. *t* anteponit) *imagines.* *hoc est vel.* Turic. *hoc e vel.* Camp. *h. v.* Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *v. h.* cum Voss. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *v. h. est.* *sed inter.* Turic. Flor. inserunt *mihi,* iterum positum.

76. *ut cum.* Sic Turic. Flor. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. 3. et edd. ante Gryph. exc. Camp. qui omittit *cum.* Sed Guelf. *ut tum.* Reliqui omittunt *ut.* *lex orandi.* Turic. *lexoran.*

Clitarchi — infamatur. Hic (reliqui enim hic commemorati notiores sunt, quam ut mea oratione indigeant) comitatus Alexandrum mox ejus res exposuit. Fidem scriptoris cum nostro elevat Cicero Brut. 11. et quamvis ingeniosum judicio in elocutione destitutum notat Longinus 3, 7. item Demetr. de Eloc. extr. Vide et Heynium de fontibus Diodori in fronte Diod. Bip. p. 84. 85. In *Philisto* cf. Cic. ad Q. fr. 2, 13. ubi *paene pusillum Thucydidem* appellat.

75. *Timagenes.* cf. 1, 10, 10.

76. *ut cum.* cf. 9, 1, 3.

tam densa omnia. Hoc *densi* vel *crebri* vocabulum frequentat in hisce; vid. §. 68. 73. 102. 106. cf. 2, 5, 8. Sic et πυκνὸν est ap. Dionys. Vol. (Reisk.) 5. p. 463. 470. item συγκεκροτημένη λέξις p. 538. Hermogenes de Formis p. 470. ταῖς πυκνότησι τῶν ἐννοιῶν.

quibusdam nervis. Eadem comparandi forma §. 82. *quandam — deam.* §. 81. *quodam Delphico — oraculo.*

nervis intenta ſunt, tam nihil otioſum, is dicendi modus, ut nec quod deſit in eo, nec
77 quod redundet invenias. Plenior *Aeſchines*, et magis fuſus, et grandiori ſimilis, quo minus ſtrictus eſt: carnis tamen plus habet, 902
minus lacertorum. Dulcis imprimis et acutus *Hyperides:* ſed minoribus cauſis, ut non

invenias. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *invenies.*
77. *Plenior.* Turic. *pleniora*, a ſec. m. *planiora.* cf. 9, 4, 34. *minus lacertorum.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Baſil. Reliqui *l. m.*
minoribus cauſis. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. a quo *ſed* quoque abeſſe narrant.

77. *Plenior.* Recte contra Barthium ad Stat. Theb. 8, 683. defendit noſtram vocem Burmannus, ne reponatur, quod vult ille, *planior.* Neque enim quidquam magis proprie opponitur *ſtricto* et *gracili* quam *plenum*, velut, indicante Burm., Ovid. art. am. 2, 661. „Dic habilem, „quaecunque brevis, quae „turgida, plenam." et Rem. 327. „Turgida, ſi plena eſt, „ſi fuſca eſt, nigra vocetur." Qu. Declam. 7. p. Bip. 140. „ſolidum plenumque corpus." Ubi *plus carnis*, ibi *plenius* corpus.

Hyperides. Qui hoc de minoribus cauſis Hyperidis ingenio accommodatis diſerte dicat praeter noſtrum, non invenio. Eo tamen tendunt fere quae leguntur apud Dionyſium (p. 434 ſeq.), Hermogenem (p. 420. 491.), Longinum c. 34., Ciceronem de Or. 3, 7. Or. 26. 31. De Lyſia quidem ſic cenſet Dionyſius p. 488. 542. et Cicero de opt. gen. Oratt c. 3. extr. Dolendum eſt autem, illam quam Dionyſius promiſit Hyperidis, Demoſthenis et Aeſchinis cenſuram deſiderari: vid. p. 451. 629. Funebris ejus laudationis fragmentum a Stobaeo ſervatum p. 618. (ed. Geſn.) merito certatim laudant VV. DD. In quo pro hisce ὅμως δὲ χρὴ θαῤῥεῖν καὶ τῆς λύπης παραινεῖν εἰς τὸ ἐνδεχόμενον legendum ſuſpicor — τῇ λύπῃ π. aut τῆς λύπης παραιρεῖν —. Si Libanio credimus, Hyperideam eſſe, non Demoſtheneam, orationem περὶ τῶν πρὸς Ἀλέξανδρον συνθηκῶν, ſatis illa oſtendit leniorem quam eſt Demoſthenis characterem.

dixerim utilior, magis par. His aetate *Lyſias* 78
major, ſubtilis atque elegans, et quo nihil,
ſi oratori ſatis eſſet docere, quaeras perfectius:
nihil enim eſt inane, nihil arceſſitum; puro
tamen fonti, quam magno flumini propior.
Iſocrates in diverſo genere dicendi nitidus et 79
comtus, et palaeſtrae, quam pugnae magis
accommodatus, omnes dicendi Veneres ſectatus
eſt; nec immerito: auditoriis enim ſe,
non judiciis compararat: in inventione facilis,
honeſti ſtudioſus: in compoſitione adeo diligens,
ut cura ejus reprehendatur. Neque 80
ego in his, de quibus locutus ſum, has ſolas
virtutes, ſed has praecipuas puto: nec ceteros
parum fuiſſe magnos. Quin etiam *Phalerea*

78. *eſſet.* Turic. Camp. *eſt.* Reliqui *ſit.* Noſtrum e conjectura: cf. 1, 8, 5.

79. *in diverſo.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *judici verſo.* *auditoriis.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *audituris.* Guelf. *Auditoribus.* Voſſ. 3. *auditoris.* *ſe, non.* Turic. *venit.* Flor. *venum*, a ſec. m. nil niſi *non.* *judiciis.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *judicis.* *compararat.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *comparat* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. (exc. Loc. Ven.) acc. Leid. Gibſ. Obr.

80. *locutus ſum.* Sic Turic. Camp. Reliqui *ſ. l.* *Phalerea illum.* Sic Voſſ. 1. 3. *phalere attillum* Turic., a ſec. m. *p. atilii,* item *demetrii.* Reliqui *Phalereum illum.* Guelf.

78. *ſatis eſſet.* At non eſt: cf. 4, 5, 6.

79. *Iſocrates.* Non opus erat cum Capperonnerio apponere locum Dionyſii (p. 432.), qui etſi non alienus ab hoc ipſo noſtri, non tamen adeo congruit, ut poſſit Quintilianeus inde expreſſus videri. Eſt copioſius praeterea de Iſocrate Dionyſii judicium (p. 534 — 585), multa et ipſum continens huc facientia.

illum *Demetrium*, quanquam is primus inclinaſſe eloquentiam dicitur, multum ingenii habuiſſe et facundiae fateor, vel ob hoc memoria dignum, quod ultimus eſt fere ex Atti- 903
cis, qui dici poſſit orator: quem tamen in illo medio genere dicendi praefert omnibus Cicero.
81 Philoſophorum, ex quibus plurimum ſe traxiſſe eloquentiae M. Tullius conſitetur, quis dubitet *Platonem* eſſe praecipuum, ſive acumine diſſerendi, ſive eloquendi facultate divina quadam et Homerica? multum enim ſupra proſam orationem, et quam pedeſtrem Graeci vocant, ſurgit: ut mihi non hominis ingenio, ſed quodam Delphico videatur ora-
82 culo inſtinctus. Quid ego commemorem

Camp. *Phalerium i.* *is primus.* Turic. Flor. *is primum.* *eloquentiam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *eloquentiae.* *medio.* Flor. (a ſec. m.) Guelf. *mediocri* cum Voſſ. 1. 3. 81. *traxiſſe.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *transiſſe.* *dubitet Platonem.* Turic. Flor. Camp. inſerunt *et.* Guelf. *dubitat P.* *quodam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quaedam.* *oraculo inſtinctus.* Turic. Flor. *o. de inſtrictus.* Ille a ſec. m. *o. dei inſtructus,* hic *de inſtinctus.* Camp. *o. dei inſtinctus.* Ex Alm. nil niſi *inſtrictus.*

80. *Demetrius — is primus inclinaſſe — dicitur.* cf. Cic. Brut. 9. „Hic primus inflexit orationem."

praefert — Cicero. „Reſpicit, puto, quod jam obſervatum Almelovenio, ad Orat. „27., qui et alia quoque illius „elogia citat ex de Orat. 2, 23. „et Offic. 1, 1." Geſnerus. — Adde Leg. 3, 6. Fin. 5, 19. De medio genere dicendi cf. §. 52.

81. *M. Tullius conſitetur.* cf. Orat. 3. „Fateor me oratorem, ſi modo ſim, aut „etiam quicunque ſim, non „ex rhetorum officinis, ſed „ex Academiae ſpatiis extitiſſe."

et quam pedeſtrem. Parum placet conjunctio *et*, cujus nullam hic idoneam vim agnoſco.

Delphico—oraculo. Laudant Cic. Brut. 51. ubi cum Jove

Xenophontis illam jucunditatem inaffectatam, ſed quam nulla conſequi affectatio poſſit? ut ipſae ſermonem finxiſſe Gratiae videantur, et, quod de Pericle veteris comoediae teſtimonium eſt, in hunc transferri juſtiſſime poſſit, in labris ejus ſediſſe quandam perſuadendi deam. Quid reliquorum *Socraticorum* elegan- 83
904 tiam? Quid *Ariſtotelem?* quem dubito ſcientia rerum, an ſcriptorum copia, an eloquendi ſuavitate, an inventionum acumine, an varietate operum, clariorem putem. Nam in

82. *illam jucunditatem.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum edd. ante Gryph. Reliqui *j. i.* *conſequi affectatio poſſit.* Sic Turic. Flor. (uterque tamen *adſ.*) Camp. *poſſit affectatio ſequi* Guelf. cum Voſſ. 1. 3. *a. conſ. p.* Goth. Jenſ. cum edd. ante Baſil. Reliqui *p. a. c.* *ſermonem finxiſſe G.* Sic Turic. Flor. *ſ. g. f.* Goth. Camp. Ald. Bad. *fluxiſſe ſ. g.* Guelf. *ipſe ſ. graecis f. videatur* Jenſ. cum edd. ante Ald. quod recte improbat Badius, qui et *ipſi* non male ſcribi poſſe monet. Singularem *videatur* et Turic. (a ſec. m.) et Goth. *de Per. — teſtimonium.* Guelf. *de veteri peride t.*, item *comoediae* omittente Voſſ. 1. *peride* autem dante Voſſ. 3. *labris.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *laboribus* cum Alm. E Voſſ. 2. *laboris;* nil tale Goth. (cf. §. 74. it. 86.)

83. *elegantiam.* Turic. Flor. *elegentium.* Ille a ſec. m. *elegantium*, hic noſtrum. *eloq. ſuavitate.* Turic. Flor.

comparatur Plato. Adde Cic. Legg. 2, 7. de Or. 3, 4. Valde ſimilis ſententiae figura de Legg. 1, 22. „praecepti „tanta vis — ut ea non ho„mini cuipiam, ſed Delphico „deo tribueretur.“

82. *vet. comoed. teſtim.* Locus eſt notiſſimus Eupolidis in Δήμοις comoedia. Cf. Plin. Ep. 1, 20. ibique Geſn. Vide et nos ad Qu. 2, 16, 19. ubi ponitur locus Ariſtophaneus, ad quem ipſos hosce Eupolidis verſus profert ſcholiaſtes. Ciceroni commemorantur in Bruto c. 9. 15.

Theophrasto tam eſt loquendi nitor ille divinus, ut ex eo nomen quoque traxiſſe dicatur.
84 Minus indulſere eloquentiae *Stoici* veteres: ſed cum honeſta ſuaſerunt, tum in colligendo probandoque, quae inſtituerant, plurimum valuerunt: rebus tamen acuti magis, quam, id quod ſane non affectant, oratione magnifici.

(hic a pr. m.) *e. uſus ſ.* cum Goth. Voſſ. 2. *e. vis ſ.* Alm. *e. uſu ſ.* Guelf. cum Voſſ. 3. Jenſ. Tarv. *loquendi nitor.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Omittit *eſt* Guelf. dans *eloq.* Sed *loquendi* totum deſiderat Veneta. Reliqui *eloquendi n.*

84. *Stoici.* Turic. *hyſtori*, a ſec. m. *hyſtorici.* Flor. *hyſtoriae*; ſed et *eloquentiae* omittit a pr. m., a ſec. ipſam noſtram reponit ſcripturam. *colligendo.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *coligendo.* Hic a ſec. *eligendo*, et ſic Jenſ. cum edd. poſt. ante Ald. acc. Bad. Colon. Pariſ. Colin. *probandoque, quae.* Turic. om. *quae*, Guelf. encliticam cum Voſſ. 3. *probandoque quod* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum edd. ante Ald. acc. Bad. Placet. *inſtituerant.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *inſtitueram.* *valuerunt.* Guelf. om. cum Voſſ. 3. *ſane.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ſene.* *affectant.* Turic. Flor. *adfecti tacuerunt.* Ille a ſec. m. *affecti tacuerunt*, hic noſtrum ipſum. Camp. *affectaverunt.* Goth. *affectarunt* cum Baſil. et edd. poſt. ante Obr. acc. Roll.

85. *magnifici. Idem.* Guelf. inſerit *Quid romanorum?* cum Jenſ. (err. Geſn.) et edd. poſt. ante Ald. *qui romanorum* inſerit Voſſ. 3.

83. *loquendi nitor.* Cum variandi cauſa, tum quia magis ſermone familiari quam ſcriptis meruiſſe hoc nomen videtur Theophraſtus, *loquendi* quam *eloquendi* maluiſſe Quintilianum ſuſpicor: cf. 9, 4, 147. Miras loquendi delicias ſectatum vides apud noſtrum 8, 1, 2. ſed et veſtitus cultusque apud Athenaeum 1. p. 21. a. indicante Almelovenio. De nomine, quo ſuum Tyrtami mutavit, cf. Diog. Laërt. 5, 38. — Facilius aliquanto fuerit, ſi pro *tam eſt* ſcribatur *tantus eſt.*

84. *Stoici — colligendo probandoque.* cf. 2, 20, 7.

Idem nobis per Romanos quoque auctores 85
ordo ducendus eſt. Itaque ut apud illos Ho-
merus, ſic apud nos *Virgilius* auſpicatiſſimum
dederit exordium, omnium ejus generis poë-
tarum, Graecorum noſtrorumque, haud du-
bie proximus. Utor enim verbis iisdem, quae 86
ex Afro Domitio juvenis excepi: qui mihi
interroganti, quem Homero crederet maxime
accedere, *Secundus*, inquit, *eſt Virgilius*,
propior tamen primo, quam tertio. Et hercule
ut illi naturae coeleſti atque immortali ceſſeri-

Homerus, ſic. Turic. Flor. (hic quidem *ſit*) *homeros ſit ſ.* a pr. uterque m. Graecam formam retinet Turic. et habet Alm. *apud nos Virg.* Turic. omittit *nos,* mox pro eo reponit *Romanos,* et idem pro *nos* Camp. A pr. m. Flor. omittit *apud.* *noſtrorumque, haud.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. acc. Baſil. Reliqui Regio jubente inſerunt *illi.*

86. *Utor.* Sic Turic. Flor. *Ut* Guelf. cum Voſſ. 3. Reliqui *Utar.* *ex Afro.* Praepoſitionem a pr. m. omittunt Turic. Flor. *quae* deſiderare narratur Alm. *ab A.* Jenſ. cum edd. poſt. ante Baſil. *excepi.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. et edd. ante Baſil. (niſi quod Veneta *cepi*). Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *excipi.* Reliqui *accepi.* Malim ſine praepoſ. *quae Afro — elicui.* *hercule.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cf. 5, 12, 16. 10, 2, 3. Reliqui *hercle.* *ut illi.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *cum i.* cum Goth. *coeleſti atque immortali.* Guelf. *c. atque divinae* cum Voſſ. 2. (cf. §. 82. it. 88.) Sed Camp. *divinae atque c.* cum Ald. Baſil. (niſi quod haec *divine at*)

86. *Utor enim.* Quare *proximum* appellarit, tuetur ſe auctoritate Domitii; nec opus igitur *utar* ſcribere cum recentioribus, cum nihil novi mox proferat.

quae ex Afro — excepi. Parum terſa oratio. cf. not. crit. In *accedendo* cf. 6, 2, 35.

ut — ceſſerimus, ita. Cave conjunctivum repetas ab *ut;*

mus, ita curae et diligentiae vel ideo in hoc plus eſt, quod ei fuit magis laborandum: et quantum eminentibus vincimur, fortaſſe
87 aequalitate penſamus. Ceteri omnes longe ſequentur. Nam *Macer* et *Lucretius* legendi quidem, ſed non ut phraſin, id eſt, corpus eloquentiae faciant: elegantes in ſua quisque materia, ſed alter humilis, alter difficilis.

cf. 5, 10, 91. et hic §. 95. Sic et 10, 1, 5. *ergo* (cum edd. poſt. ante Ald.) pro *igitur*; item 10, 4, 4. *ideo.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *idoneo.* *quantum.* Guelf. *quanto plus* cum Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. acc. Baſil. *quanto* Ald. Obr. *eminentibus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *eminentioribus.*

87. *longe.* Turic. omittit. *ſequentur.* Camp. Obr. *ſequuntur;* male. *Lucretius legendi.* Turic. *L. loquendi.* Flor. (a pr. m.) *L. ejus loquendi.* *phraſin, id eſt, corpus.* Turic. *pars in idem c.* Flor. (a pr. m.) *pars in i. e. c.* Guelf. *ph. i. e. ut c.* cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Bad. *elegantes.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *legentes* cum Alm. *humilis.* Flor. *luminis.*

eſt indefinite poſitus pro eo: *cedendum eſt.* Uſus autem ſatis frequens Latinorum in comparandis ſuis et Graecorum aliorumve virtutibus, gentem ſuam ſuosque cives prima pluralis numeri perſona deſignandi: cf. §. 93. 99. 107. Ita Tacitus Ann. 1, 50. 2, 3. bis. Agitur ipſorum qui ſcribunt res, cum decertat Romanus cum alius populi cive.

aequalitate. „*Aequalitatem* „interpretor *aequabilitatem.*" Geſnerus. Cf. §. 54. „*aequali* „quadam mediocritate." Virgilius nunquam infra ſe deſcendit, quod Homero tacite quidem hic imputatur. Cf. etiam dicta nobis de nomine *aequalius* ad 3, 8, 60.

87. *Macer et Lucretius.* cf. §. 56. item de Lucretio 1, 4, 4. unde apparet, quare difficilis appelletur: vid. et not. noſtr. ad 1, 8, 8. Recte autem Burm. monet, idem operis propoſitum reſpicientem Ovidium *ſublimem* appellare Lucretium Amor. 1, 15, 23. Eadem cauſa Statio Sylv. 2, 7, 76. eſt „dat furor *ar*„*duus* Lucreti." *Humilis* igitur Macer propter herbarum proprietates, quas carmine conſectatur.

Atacinus Varro in iis, per quae nomen eſt aſſecutus, interpres operis alieni, non ſpernendus quidem, verum ad augendam facultatem dicendi parum locuples. *Ennium*, ſicut 88
906 ſacros vetuſtate lucos, adoremus, in quibus grandia et antiqua robora jam non tantam habent ſpeciem, quantam religionem. Propiores alii, atque ad hoc, de quo loquimur, magis utiles. Laſcivus quidem in heroicis quoque

verum ad augendam. Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *verus augendam.*

88. *vetuſtate lucos.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *vetus tamen locus.* Ille a ſec. m. *vetuſtatem locutos.*

alii, atque ad hoc, de quo loquimur. Ita Guelf. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Baſil. *aliasque ad hoc de qua loquamur* Turic. a ſec. m. *a. atque ad hanc de qua loquimur,* et ſic Flor. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Locat. Venet. Ruſc. *ad hanc atque de qua l.* Jenſ. Tarv. *alii ad hanc phraſin de qua l.* Ald. Reliqui *a. a. a. hanc phraſin de qua l.* *heroicis.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *erois.* Ex Alm. *ereis.* Quid ſit quod e Voſſ. 3. quaſi varians ſcriptura ipſum noſtrum profertur *heroicis*, non exputo. Fateor mihi aliquam de noſtra ſcriptura ſuſpicionem ſubnaſci (cf. §. 51.). An et hic fuit *epicis*? Niſi materiam magis quam metrum reſpexiſſet noſter, non profecto laſciviam notaſſet, quam nemo in verſu hexametro erat miraturus, cum tot ſint ſatirarum hexametri nequitiis referti. An voluit aliquam Heroidum mentionem injicere? Non puto. Neque

Atacinus Varro. Scribo ſimplici T. contra quidem libros pleroſque, ſed auctore Horatio Serm. 1, 10, 46. Cf. Qu. 1, 5, 18. ſed imprimis Ruhnk. Ep. Cr. p. 199—201.

88. *Ennium — religionem.* Miranda elocutionis in noſtro proprietas et majeſtas. Cf. nos ad 1, 8, 8.

heroicis. cf. not. crit. De *Ovidio* nota omnia, dignus tamen imprimis, cujus de hoc poëta prodita conferantur, Seneca pater Controv. 2, 10. Philippus quidem Melanthon natura gravem et tetricum hic agnoſcit Qu., cui Ovidius *partibus* modo *laudandus* ſit viſus; eſſe enim *totum laudandum.*

Ovidius, et nimium amator ingenii ſui: lau-
89 dandus tamen partibus. *Cornelius* autem *Se-verus*, etiamſi verſificator quam poëta melior, ſi tamen, ut eſt dictum, ad exemplar primi libri bellum Siculum perſcripſiſſet, vindicaret

enim in elegiis quisquam luxuriantis ingenii delicias magnopere improbabit, ſi maxime alienas a matronarum heroicarum dignitate. *Epica* profecto metamorphoſes potuerunt appellari, quarum noſter alibi quoque tetigit levitatem et luſus 4, 1, 77. *tamen partibus.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Baſil. Sed a ſec. m. Flor. *t. parcius,* et ſic Camp. cum Goth. et edd. a Jenſ. ad Baſil. *laudandis partibus* ſine conjunctione Guelf. E Voſſ. 3. *laudandus partibus.* Voſſ. 2. *laudandus in partibus* (cf. 86. it. 89.). Reliqui *t. in p.* Praepoſitio omittitur etiam 9, 9, 111.

89. *etiamſi.* Turic. *etiam ſit.* Guelf. etiam ſic cum Voſſ. 3. Fateor mihi terſiorem videri orationem, ſi reponatur *etiamſi ſit*, propter illud quod mox infertur alterum *ſi tamen.* Camp. *et ſi.* *exemplar.* Turic. *exempla.* Goth. *exemplum* cum Vall. (cujus cum nulla ap. Badium ſit mentio, ſuſpicor eſſe in Voſſ. 2. cf. §. 88. item 91.). *perſcripſiſſet.* Turic. (a pr. m.) *praeſcripſiſſet.*

89. *Cornelius — Severus.* Cf. Voſſ. de Hiſtorr. Latt. p. 109. Si propter locum de Cicerone a Seneca patre prolatum, Suaſ. 6., Joſ. Scaliger conjectabat, pro *Siculum* in noſtro reponendum eſſe *civile* bellum; poterat viciſſim, id quod monent Colomeſius et Geſnerus, Aetnae illa deſcriptio, quam adhuc terimus, commemorata Senecae filio epiſt. 79. ſuſpicionem injicere particulae ex illo opere *Siculae expeditionis* decerptae. Carminis Severiani titulum non memorat ſcholiaſtes Perſii ad 1, 95.

etiamſi. cf. not. crit.

ut eſt dictum. Nihil ego hic ſignificari exiſtimo niſi communem et pervulgatum inter homines iſtius vel ſuperioris temporis ſermonem, qui de opere Severi ita judicaverint. Non opus igitur requirere, a quo tandem *hoc dictum ſit*, multo minus etiam memoriam torquere, ut is in opere Quintilianco locus inveniatur. Neque enim ſolet ita ſua *dicta* deſignare.

ſibi jure ſecundum locum. Sed eum conſummari mors immatura non paſſa eſt: puerilia tamen ejus opera et maximam indolem oſtendunt et admirabilem, praecipue in aetate illa, recti generis voluntatem. Multum in *Valerio* 90
Flacco nuper amiſimus. Vehemens et poëticum ingenium *Saleji Baſſi* fuit, nec ipſum

Sed eum. Flor. *ferrenum.* Guelf. *Uarrenum.* Voſſ. 1. 3. *ſarrenum.* Alm. *Terrenum.* Baſil. *Varenum* cum Gryph. marg. Steph. Ricc. „Latere hic poëtam aliquem certum „mihi eſt; ſed quia ille raptus in prima aetate, paucis forte „notus et memoratus fuit. *Varenum* ſi legatur, forte" (fortaſſe) „ille fuit, vel ipſi gentilis, quem a Cicerone defen„ſum ſaepe apud Fabium noſtrum legimus. Varenum accu„ſatum a Bithynis memorat Plinius 7, c. 6. ſed quem hic „intelligi vix puto." Burmann. „Cum Gothanus et primae „editiones conſentiant, et praeterea videantur haec Severo „Cornelio convenire, ut de quo modo dixerit, eum *ad* „*exemplar primi libri bellum Siculum non perſcripſiſſe:* neſcio „an opus ſit quaerere, quod forte" (fortaſſe) „nusquam eſt." Geſner. Turicenſem, ſummae auctoritatis librum, commemorari non video (cf. 63. item prooemium noſtrum tertio volumini praemiſſum p. 4. 5.). A Mediolanenſibus duobus nihil opis expectandum, quorum uterque mutilus eſt in noſtro loco. Nec tamen dubito, quin verum viderit Burmannus. Eum quem modo *verſificatorem* appellarat tantis profecto laudibus Qu. non mactavit. Quis vel Bentlejus vel Ruhnkenius vel Porſonus nobis eum demonſtraturus eſt, qui hic delitеſcit?

admirabilem. Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Alm. Bodl. et edd. ante Baſil. Reliqui *mirabilem.*

90. *Saleji.* Flor. *ſali.* Camp. *Salei* cum Ruſc. Ald.

ſecundum locum. Inter epicos Latinos a Virgilio.

Sed eum cet. cf. not. crit.

90. *in Valerio Flacco.* Cf. Fabr. Bibl. Lat. ed. Ern. Vol. 2. p. 250 ſeqq. Maligne hic laudatum poëtam criminatur is, qui multa in hoc ſuper poetis judicio Quintilianeo reprehendit, Caſpar Barthius Adverſ. 56, 11. item ad Stat. Theb. 6, 93. 10, 700.

ingenium Saleji Baſſi. cf.

ſenectute maturum. *Rabirius* ac *Pedo* non
907 indigni cognitione, ſi vacet. *Lucanus* ardens,

Bad. Baſil. Sed Goth. *Salii* cum Jenſ. Tarv. Voſſ. 2. Palat. Gebh. *Syllae* Guelf. cum Voſſ. 1. 3. quanquam hi *ſile.*

ſenectute maturum. Turic. *ſ. ma turbi*, a ſec. m. *ſenectus maturavit* cum Barthii cod. Bodl. Anderana, et ſic haud dubie Palat. Gebh. Sed Flor. (a pr. m.) *ſ. turbit.* Colinaei et Vidovaei edd. *ſ. maturuit* et hoc ineſſe ſuſpicor Turic. et Flor. In hac autem ſcriptura an ſit reprehenſio, qualem vulgo agnoſcunt in recepta, merito dubitatur. Res manifeſta foret, ſi pro *ipſum* legeretur *ipſa*, ut ne ipſa quidem ſenectus attuliſſe ejus ingenio maturitatem diceretur. Nunc, quae eſt Gebhardi ſententia, poteſt ſane intelligi immaturae tantum mortis ſignificatio, et habet „nec ipſum" quo referatur, ſi memineris, illum ſive Varenum ſive Cornelium Severum ante diem mortuum modo narrari, idemque in Valerio Flacco oſtendi. Fatendum tamen, ingratum eſſe aſyndeton in verbo *maturuit*, orationem autem terſiorem et molliorem in recepta; quanquam vel ipſa haec, propter illud *nec ipſum*, poteſt nonniſi in juventute extinctum Salejum teſtari. Quo tamen ordine recenſetur, totusque dicentis de eo habitus is fere eſt, ut colligas, non valde laudabilem ei viſum Salejum. In nos ad 6, Pro. 3. p. 425. De *ſenectute maturum* conſule not. crit.

Rabirius. Hic, qui carmine perſecutus eſt bellum Achaicum, aliquot ſcriptoribus cum eximia laude memoratur, velut Ovidio (Pont. 4, 16, 5.) et Vellejo 2, 36. et L. Senecae (Benef. 6, 3.). Cf. Voſſ. de Hiſtorr. Lat. 1, 21. Nihil ejus reliquum.

Pedo. cf. 6, 3, 61. Ejusdem Theſeida, quae et ipſa intercidit, demonſtrat Ovid. Pont, 4, 10, 71. Verſus de navigatione Germanici profert M. Seneca Suaſor. 1. Cf. idem Voſſ. de Poett. Lat. p. 52.

Lucanus. Nota de hoc omnia. Alii hiſtoricis eum potius quam poëtis annumerant. Serv. ad Aeneid. 1, 386. „Lucanus ideo in numero „poëtarum eſſe non meruit, „quia videtur hiſtoriam compoſuiſſe, non poëma." Cf. interprr. ad Petron. 118. et nos ad 3, 8, 23. Sed hic conſule not. crit.

et concitatus, et ſententiis clariſſimus; et, ut dicam quod ſentio, magis oratoribus quam poëtis annumerandus. Hos nominavimus, 91
quia Germanicum Auguſtum ab inſtitutis ſtudiis deflexit cura terrarum, parumque diis
908 viſum eſt, eſſe eum maximum poëtarum. Quid tamen his ipſis ejus operibus, in quae,

Epiſt. ad Tryph. 1. pro *maturuiſſe* Flor. (a pr. m.) Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Ald. *maturaviſſe*. *annumerandus.* Turic. *mitandus*, a ſec. m. *imitandus*, et ſic Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Bodl. Bal. Voſſ. 1. 2. 3. Vall. Bad. Baſil. Gryph. marg. item Vaſc. marg. Steph. Obr. *numerandus* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſt. ante Gryph. Quam ſcripturam Regio probatam Badius (cui accedere Gallaeum narrat Burmannus) recte ferendam negat, vel enim *inter oratores* vel *oratoribus annumerandus* ſcribendum fuiſſe. Praefert igitur quod dant Mſſ. cui firmando adhibet Gallaeus locum 10, 2, 21; non male ille. Quanquam, fateor, terſius aliquanto magisque explere animum lectoris videtur, quod nunc legimus, ita tamen ut in hac ratione ſcribere malim „*ſed*, ut dicam quod ſentio." Quomodo autem haec ſcriptura, ſi ipſa fuit Quintiliani, abire potuerit in eam, quam praeferunt antiquiſſimi quique libri, non exputo. Eſt tamen praeterea, quod avertat a vulgata: fit enim clauſula hexametri plena in hac; quod ſecus eſt in *imitandus*. Acutioribus itaque locum hunc relinquo.

91. *parumque diis.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *parum quae his.* Alm. *parumque his*, et ſic Camp. Sed Guelf. omittit encliticam cum Voſſ. 3. Scribendum cenſeo *dis*, monoſyllabo. *tamen his.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *t. iis.* Guelf. *his* om.

91. *Germanicum Auguſtum.* Diu eſt cum viderunt VV. DD. de Germanici Arateis hic nequaquam eſſe cogitandum, ſed ſolum demonſtrari Domitianum imperatorem, de cujus poetica laude vide nos ad 4 Pro. 3. Poetas, qui eum adulati ſint hoc nomine, refert Dodwellus Annal. Quintil. §. 14. hosce: Sil. Ital. 3, 618 — 20. Valer. Flacc. 1, 12. Martial. 8, 82.

donato imperio, juvenis ſeceſſerat, ſublimius, doctius, omnibus denique numeris praeſtantius? Quis enim caneret bella melius, quam qui ſic gerit? Quem praeſidentes ſtudiis deae propius audirent? Cui magis ſuas artes aperiret familiare numen Minerva?

donato. Sic Turic. Flor. Guelf. cum Goth. (non Jenſ. err. Geſn.) Bodl. Voſſ. 1. 5. Baſil. Geſn. Bip. Sed pro *in quae donato* Voſſ. 2. *iniquae donatus*, quorum prius et Goth. (tac. Geſn.) cf. §. 89. item 109. Sed ſuſpicor male excerptum Voſſ. 2. Editorum primus Camp. *donatus* et ſic reliqui.

ſeceſſerat. Hoc e Lipſii conjectura (ad Tacit. Hiſt. 4, 86.) dedi poſt Geſn. Bip. Libri omnes *ſucceſſerat.* Cf. Drakenb. ad Liv. 2, 50, 3. *gerit.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Vall. Camp. Ald. et edd. poſt. ante Burm. acc. Bip. Reliqui *egerit.* Burmannus, curioſus inſolentioris verbi, appellat Gronovium in Obſſ. 2, 3. p. 178. docentem exemplis, *agere* quoque *bellum* dici ab antiquis, (add. Oudend. ad Suet. Caeſ. 45.) nec attendit (id quod negat etiam) bellorum, quae, quoad rei publicae praeeſt, adhuc gerat Domitianus, fieri mentionem, non eorum quae *egerit.* Geſnerus, recta probans, librum ſuum ſecurius inſpexit. Probabat Regius Codd. ſcripturam *gerit*, non ſuam emendationem reponebat. Cf. Drakenb. ad Liv. Epit. 49. p. 957.

deae propius. Turic. *ea propriis*; a ſec. m. *eo propius.* Flor. (a pr. m.) *ea p.* cum Alm. *familiare numen Minerva.* Sic Flor. Baſil. Sed Turic. *familia rennum minerva;*

donato imperio. „*Donato* „*imperio* militari, condonato „tum ſuſpicionibus fratris, „tum ſuo in optimarum artium „ſtudia amori, *in opera* poe„tica, h. e. ad ea elaboranda, „a ſtrepitu rerum gerendarum „ſeceſſerat Domitianus." Geſner. Illuſtrantur haec locis Taciti et Suetonii ſupra a me citatis. Valde geminus Quintilianeo adulandi color eſt apud Statium Achill. 1, 15. 16. „— cui geminae florent „vatumque ducumque Certa„tim laurus: olim dolet altera „vinci."

praeſidentes ſtudiis deas tam *prope audientes* imperatorem recte Geſnerus refert ad agonem muſicum, quem inſtituit ille auctore Suet. Dom. 4. Cf. Stat. Sylv. 3, 5, 28. 31 — 33. et noſtr. 9, 4, 11.

familiare numen Minerva. Se enim Minervae filium jacta-

Dicent haec plenius futura fecula. Nunc enim 92
ceterarum fulgore virtutum laus ifta praeftringitur. Nos tamen facra litterarum colentes feras, Caefar, fi non tacitum hoc praeterimus, et Virgiliano certe verfu teftamur,

Inter victrices hederam tibi ferpere lauros.

Elegia quoque Graecos provocamus, cujus 93
mihi terfus atque elegans maxime videtur auctor *Tibullus*. Sunt qui *Propertium* malint. *Ovidius* utroque lafcivior: ficut durior *Gallus*. Satira quidem tota noftra eft, in qua

a fec. m. *familiarem ennium minervae*. Guelf. *f. nomen Minerva*. Stoer. Chouet. Leid. *f. nomen Minervae*. Reliqui *f. numen Minervae*, quorum et Bal.

92. *Dicent*. Turic. (a fec. m.) Guelf. *dicunt*. *fecula* om. Turic. *ceterarum*. Camp. *exterarum*. *feras*. Guelf. *feres* cum Voff. 1. 3. *tacitum*. Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *tantum*. Ille a fec. *totum*, quod poffit blandiri. *praeterimus*. Guelf. *praeteribimus*.

93. *quoque Graecos*. Sic MSS. quos vidi omnes (negligentibus fere iis qui contulerunt) quo acc. Voff. 2. et Vall. cum edd. ante Ald. Regius transpofuit *G. q.*, et fic reliqui. *Satira*. Quid h. l. fcripturae dent Codd. parum difco. Turic. quidem et Flor. videntur *Satyra* cum Burm. At Guelf.

bat Domitianus, quam in rem narrat Philoftratus Vit. Apoll. 7, 12. periiffe quendam, ἐπειδὴ θύων ἐν Τάραντι, οὗ ἦρχε, μὴ προςέθηκε ταῖς δημοσίαις εὐχαῖς, ὅτι Δομιτιανὸς Ἀθηνᾶς εἴη παῖς.

Inter victrices. Virg. Ecl. 8, 13. de Pollione.

93. *Elegia quoque*. H. e. non epico folum carmine.

Gallus. Cf. 1, 5, 8. Prodita de eo erudite collegit J. H. Voffius ad Virg. Ecl. 6, 64. Copiofius habes expofita ap. Fabr. Bibl. Lat. ed. Ern. I. p. 425 — 30.

tota noftra eft. Idem profitetur Diomedes Gramm. 3, 482. Putfch.

primus inſignem laudem adeptus *Lucilius* quosdam ita deditos ſibi adhuc habet amato- 909
res, ut eum non ejusdem modo operis auctoribus, ſed omnibus poëtis praeferre non dubi-
94 tent. Ego quantum ab illis, tantum ab Ho-

Goth. Camp. cum Geſn. per I. Vulgo ſane per Y. Cf. 9, 3, 9. et Drakenb. ad Liv. 7, 2, 7. Sed mox §. 95. Turic. *ſatur egenus*, quanquam a ſec. m. *ſatyrae genus*, ut et reliqui, niſi quod poſt Geſn. per I. *adeptus Lucilius.* Sic Turic. Baſil. Reliqui inſerunt *eſt.* *Luc. quosdam.* Sic Guelf. Baſil. (cum Voſſ. 1. 3.) quanquam priorum quidem uterque interpuncto ante, et majuscula littera Q. Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *L. quodam.* Reliqui *L. qui. quosdam.* *amatores* Baſil. ſola omittit. Blanditur ſane.

Lucilius. Vix erit cui hic noſtro primum loco objiciatur. Ipſi aliquoties a Qu. commemoratum vidimus. Cupidum notitia locorum de eo tractantium inſtruet Fabr. ab Ern. auctus III. p. 230. 31. add. J. G. Voſſium de poëtis lat. p. 9. 12. Agentem ſaepiſſime et verboſiſſime de hoc operis ſui deceſſore Horatium habes Serm. I, 4 et 10. II, 1. Qui hic a noſtro improbatur verſus Horatianus, eſt I, 4, 11.; neque dubium, quin illa *tollendi* ratio ſit in expungendo et reprehendendo, non in aſſumendo, eligendo, probando, ut cenſuere aliquot poſt Acronem et Porphyrionem VV. DD., quorum eſt hic etiam Gedoynus; vid. Turneb. Adverſ. 15, 9. et Burm. ad h. l. Horatius, cum *lutulentus fluat* Lucilius, mirandum eſſe negat, ſi *ſit quod tollere* ex eo *velis.* Quod ſane judicium, ut parum memor eſt Qu. lectorum ſibi in auctoribus (cf. 8, 4, 28.), debilitavit immutando, cum faciat dicentem Horatium „*aliquid* eſſe quod tollere „*poſſis.*" Sed ipſa ea notatio veteris poetae, tanquam qui flueret *lutulentus*, movebat ſtomachum noſtro. *Eruditionem* Lucilii maxime in praeceptis linguam ſpectantibus agnoſces, qualia tractavimus 1, 6, 8. (et ibi *eruditiſſimum* appellat noſter) 1, 7, 15. 19. Nec Horatius diffitetur 1, 10, 64 — 66. „fuerit Lucilius — „limatior — Quam rudis et „Graecis intacti carminis „auctor." Cf. nos ad 1, 5, 25. [Vid. Addenda.]

ratio diſſentio, qui *Lucilium fluere lutulentum*, et, *eſſe aliquid, quod tollere poſſis*, putat. Nam eruditio in eo mira, et libertas, atque inde acerbitas, et abunde ſalis. Multo eſt terſior ac purus magis *Horatius*, et ad notandos hominum mores praecipuus. Multum et verae gloriae, quamvis uno libro, *Perſius*

94. *lutulentum.* Guelf. *luculenter* cum Voſſ. 1. *luculentum* Voſſ. 3. ſuſpicor 2, nam ſic Goth. (tac. Geſn.) Camp. Sed Jenſ. (tac. eod.) *lutulenter* cum edd. ante Ald. — *Nam eruditio.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui inſerunt *et.* *abunde.* Turic. Flor. (hic quidem a pr. m. et *hab.*) Camp. *abundantia* cum Alm. cf. 4, 5, 15. *Multo eſt.* Turic. *multum et eſt.* Flor. Camp. *multum etiam eſt.* Guelf. *Multum eſt* cum Alm. Voſſ. 3. et edd. ante Ald. Sed Goth. *multo etiam eſt* cum Voſſ. 2. Noſtrum et in Voſſ. 1. ut quidem videtur, etſi turbante aliquid Burmanno. Mirum profecto, quod vetuſtiſſimi libri *abunde* non dant, quod ſua quidem ſe commendat latinitate. An fuit „acerbitas et *abundantia, ſalis multum etiam*"? Sed ei, qui hoc probarit, docendum fuerit, quid ſit *abundantia* ſic per ſe poſita, deinde defendenda affectatio ſtructurae in ultimis iſtis *ſalis multum etiam.* Quod mox recurrit *multum,* in noſtro non magnopere moror (cf. §. 42.); et amplificatio iſta comparativi „*multo* terſior" nimia, fateor, mihi videtur in Quintiliano, non magno quidem Horatii admiratore. *ad notandos hominum mores.* Turic. *non labor ejus amore* cum Alm. Sed Flor. (cf. ad §. 89.) Guelf.

94. *Multum et verae gloriae.* Non uno modo accipi poteſt conjunctio *et*, ut vel adjungat modo Perſium Horatio, vel, id quod praefero, valeat *et quidem*, hac ſententia: „*multum* gloriae et quidem „*verae* gloriae." Eſt autem conjunctio in omnibus, quantum video, libris. — *meruit.* cf. ad §. 72. — Perſium, cujus tenebrae vix poterant delectare noſtrum, cur tanta laude proſequatur, nondum ſatis intelligo. Neque enim nunc de ipſo quaero, verum de Quintiliano eum judicante. Idem quod noſter de Perſio ſentit Martialis loco notiſſimo 4, 29, 7. 8. „Saepius in libro „memoratur Perſius uno, „Quam levis in tota Marſus

meruit. Sunt clari hodieque, et qui olim nomi-

nisi labor ejus amore cum Goth. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui manifesto nostram dat scripturam. Haec igitur, quam merito praetulit Regius, ubi inventam, quanquam aliquot exemplaria appellans, non testatus, nobis nunc ab editione principe sola commendatur (in qua hic quidem aliquid consulto mutatum non credo, cf. 6, 3, 47. et 9, 4, 113. ubi profecto aliquid interpretationi dedit Camp.); nisi forte fidele est illud Gibsoni in Britannicis suis silentium. „Sunt tamen, qui legant *et in scrib ndo labor ejus amore* „*praecipuus:* sed non procedit, de lyrico enim, in quo de „amore labor sit, paulo post dicet." Badius. Non male ille; qui *in scribendo*, i. e. describendo, *amore* junxisse videtur. Postrema ejus parum intelligo. Quid enim de *amoris labore* in paucissimis istis, quae mox sequuntur, de lyrico genere? Reliqui in vocibus *nisi* — *amore* agnoscunt eam sententiam, quae supra legitur 6, 3, 3. ubi nostrum locum designabat Burmannus, me quidem frustra quaerente. Poterat ea rectissime poni a Qu. agente de Cicerone suo, de Horatio nequaquam; cf. proximam notam et malignam mox ejusdem laudem, item 1, 8, 6. Quod qui spectet, eruat fortasse e Turic. scriptura „non enim labor ejus amore" i. e. tuto pronunciare possum, *non enim* cet. Nihili tamen hoc collatum ad nostrae lectionis proprietatem et veritatem et elegantiam, quae unice digna est Quintiliano nec potuit profecto sic sponte nasci. Quomodo ea lateat in illis Turicensis ductibus, difficile dictu, quanquam nec despero peritum criticum et diplomaticum hoc demonstraturum, si praesertim ad obscuratam scriptionem mature accesserit molesta corrigentis sedulitas, qui illa ex sexto libro huc obtorto collo attraxerit, nixus maxime voce *praecipuus*. *hodieque.* Camp. *hodie quoque* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. Burmannus ablegat ad Gronovii notam in Liv. 1, 26, 13. unde a Drakenborchio dimittimur ad Liv. 5, 27, 1. *nominabuntur.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *nominabantur.* cf. 45.

„Amazonide"; ubi an Marsus sit is, de quo egimus ad 6, 3, 102. plurimis locis Martiali ob epigrammatum elegantiam laudatus, merito dubitatur.

Sunt — *nominabuntur.* cf. 3, 1, 21. unde hujus quoque loci interpretationem pete, si forte haeres. Neque enim dubium, quin utrobique idem testari voluerit Qu. Qui sint

nabuntur. Alterum illud etiam prius ſatirae 95
genus, ſed non ſola carminum varietate mixtum condidit *Terentius Varro*, vir Romanorum eruditiſſimus. Plurimos hic libros et doctiſſimos compoſuit, peritiſſimus linguae Latinae, et omnis antiquitatis, et rerum Graecarum, noſtrarumque, plus tamen ſcientiae collaturus, quam eloquentiae. Iambus non 96

95. *etiam* — *ſed.* Sic libri omnes et mei et aliorum ante Ald. qui recepit Regianam emendationem *eſt et* — *quod*, cum omnibus rell. exc. Baſil. *eſt etiam* dare narratur Alm. me quidem incredulo, cum nihil tale ſit in Flor. (cf. §. 94.). *quod* pro *ſed*, niſi ipſe dormitavi, habet Camp. *doctiſſimos.* Guelf. *eruditiſſimos* cum Voſſ. 3. Vide permutatas ejusdem poteſtatis voces §. 86. 98. *Graecarum.* Turic. (a ſec. m.) *geſtarum.* *collaturus, quam eloquentiae.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt, cum Alm.

autem, quorum hic nomina reticeat noſter, non eſt dictu facile, ut nec altero loco quisquam divinavit. Juvenalem, cujus fere in mentem venire ſolet interpretibus, hic non intelligi, ſatis liquet, ſi vera ſunt quae disputavimus in praef. noſtra to. I. p. 32 ſeqq. Intra ſatirae autem ſcriptores omnem hanc quae nunc fit cenſuram coercitam eſſe, nemo attentior neget; quare nec Martialem cum Almelovenio ſignificatum credam.

95. *Alterum illud* — *condidit Terentius Varro.* Hanc quae eſt vetus, ſcripturam probans Geſnerus interpretatur *prius* quaſi dictum pro *praeſtantius*, cum Caſauboni ratio (de Sat. 2, 2. pag. Ramb. 199.) vocandi Varronianam Satiram *priorem*, quia Ennium auctorem habeat, Lucilio majorem, nimis diſerte pugnare videatur iis quae §. 93. dicat Fabius. Hoc quidem mihi adeo manifeſtum non fit, nec tamen magis quam Geſnerus fido vocabulo *prius* tanquam incorrupto. Ipſe dubitat, an ex compendio *poſterius* *perius* ortum ſit. Quid ſi *proprium* fuit, ut reſpiceret Qu. ad ſignificatum illum priſtinum *ſaturae*, quo leges dicuntur rogari *per ſaturam* i. e. *miſcellae?* (Vid. Novell. 4, 1, 43.) In qua ratione *ſed* locum optime inveniret; poterat enim

ſane a Romanis celebratus eſt, ut proprium
opus; quibusdam interpoſitus: cujus acerbi-
tas in *Catullo*, *Bibaculo*, *Horatio:* quanquam 911
illi epodos intervenire reperiatur. At Lyrico-

96. *opus; quibusdam.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Guelf. Reliqui inſerunt *a*. Voſſ. 3. et hoc et *quib.* omittere narratur. *Horatio.* Guelf. *macro.* mire. *illi.* Guelf. *illa* cum Voſſ. 1. 3. *ille* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſter. ante Ald. *intervenire rep.* Guelf. cum Voſſ. 1. *intervenit rep.* Turic. Flor. *interve* (cf. 115.) *non rep.*, a ſec. uterque m. *intervenire non r.* et ſic reliqui omnes ante Gryph. qui meorum primus omittit *non* de conjectura Regii, cum poſterioribus exc. Geſn. Bip. Accedunt quos in transcurſu evolvi codd. Italici *non* dantes omnes. Recte omitti ſententia non magis oſtendit quam ipſi vetuſtiſſimorum libb. ductus. Nam ſyllaba *re* hauſta a ſequentis vocabuli initio, *ni* vel ſolum *n* a librario accipiebatur *non* (cf. 10, 2, 24. et leviore etiam occaſione *non* exiſtens hic §. 98.). Argumento eſt Guelf. quoque ſcriptura. Qui vero cum Geſnero et Boettigero (ad Horat. p. 279.) tueri cupiat *non*, ei ſaltem *illis* reponendum erit pro *illi*, ut intelligantur Catullus et Bibaculus, non prior ſolus; quanquam ne ſic quidem exiſtit ſententia loco idonea. Ecce autem iterum, vel centies potius, Criſpinus Gallaeus, qui *a quibusdam — reperiatur* tanquam gloſſam proſcribit; cf. §. 4. *reperiatur.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *reperietur.* Sic 99. *referentur* uterque horum a pr. m., cum Alm. *At.* Turic. (a pr. m.)

videri mixtura iſta maxime diverſorum carminum conſociatione effecta. Caſaubonianam loci noſtri interpretationem ſequitur Dacerius in commentatione de Satira inſerta tertio Vol. Acad. Inſcriptt. probatus ille Gedoyno in verſione francogallica. De Satira Varroniana cf. 1, 4, 4. Heinrichius, Kilonienſis philologus (Explanatt. Horatian. prooem. 1808. Januar. 4.) *peregrinum* ſuadet pro *prius*, voculam *quod* librorum auctoritate confirmari putans.

96. *ut proprium opus.* Quale inter Graecos condiderunt Archilochus, Hipponax, Simonides; cf. §. 59.

quibusdam interpoſitus i. e. aliis metris mixtus eſt a quibusdam Romanis.

Bibaculo. Cf. 8, 6, 17. item Voſſ. de Poetis. De acerbitate *iambi* cf. 9, 4, 141.

quanquam — reperiatur. Cui hic intervenire epodos dici-

rum idem *Horatius* fere ſolus legi dignus. Nam et inſurgit aliquando, et plenus eſt jucunditatis et gratiae, et variis figuris et verbis feliciſſime audax. Si quendam adjicere velis, is erit *Caeſius Baſſus*, quem nuper vidimus:

a. Guelf. omittit cum Voſſ. 1. 3. Nec Locat. *An* (ut Burm. ait), ſed *At.* Illud autem Ruſc. *legi.* Guelf. *lege.* Goth. (tac. Geſn.) omittit *ſolus.* *Nam et inſ.* Guelf. omittit *et.* *figuris et verbis.* Jenſ. (tac. Geſn.) *v. e. f.* cum edd. poſter. ante Ald. *feliciſſime.* Turic. (a ſec. m.) *ferociſſime* cum Bodl. Bal. Jenſ. Tarv. *quendam.* Sic Guelf. *quidem* Turic. cum Voſſ. 1. Reliqui *quem.* An forte erat *quem tamen?* *adjicere.* Turic. *adicere* (cf. 9, 3, 19. 3, 6, 10.) Flor. *ac dicere*, a ſec. m. *addicere.*
is erit. Turic. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. omittunt *is*, Flor. (a pr. m.) utramque vocem, Jenſ. ſolum *erit*, cum edd. poſter. ante Ald. *Caeſius.* Turic. Flor. *celſius.* Tarv. Ald. *ceſſius.* *vidimus.* Flor. (a pr. m.) *videmus.*

tur, is neque Horatius eſt neque, id quod etiam alienius, Catullus; ſed intelligendus *iambus*, qui cum ſubjungit ſibi epodon, jam non purus eſt et videtur alius ab eo, quod proprium appellatum erat opus. Epodos, minor verſus accedens alteri, invento Archilochi narratur frequentari coeptus; vid. Hephaeſt. p. 70. Terent. Maur. p. Putſch. 2422.

inſurgit aliquando. Malignam hujusmodi laudem Horatii multi indignati non tamen eo pervenerunt ineptiarum, ut cum C. Barthio pro *aliquando* reponi vellent *aquilae modo.* Neque ego Burmanno accedam geminanti ſua interpretatione adverbium quaſi partite poſitum „aliquando inſurgit, aliquando „jucunditatis plenus eſt“: ſic enim Graecorum virtutes, quorum Pindarus, Alcaeus, Steſichorus ſublimitate, lenitate et jucunditate Anacreon Simonidesque praeſtiterint, ab Horatio conſociatas hic commendari. Quod vereor ne ſit ambitioſius pro Horatio interpretari.

verbis. Fateor parum plenam mihi videri hanc orationem, quae ſic ſimpliciter *verba* ponit, nullo comitante appoſito; nam huc quoque *variis* trahere, etiam magis jejunum. Suſpicor autem, *varius* reponendum eſſe pro *variis.*

quendam. v. not. crit.

Caeſius Baſſus. Hic eodem, quo et Plinius major, Veſuvii

fed eum longe praecedunt ingenia viventium.
97 Tragoediae fcriptores veterum *Accius* atque 912
Pacuvius clariffimi gravitate fententiarum, verborum pondere, auctoritate perfonarum. Ceterum nitor, et fumma in excolendis operibus manus, magis videri poteft temporibus, quam ipfis defuiffe. Virium tamen Accio plus tribuitur: Pacuvium videri doctiorem, qui
98 effe docti affectant, volunt. Jam *Varii Thye-*

97. *veterum.* Sic Flor. cum Alm. (cf. 95.) Gryph. (1556.) Bafil. Sed Guelf. *Verum.* Reliqui omittunt, quorum et Turic. effe miror. *clariffimi.* Turic. Flor. *graviffimus.* *verborum.* Camp. *verborumque* cum Goth. et edd. ante Bafil. acc. Gryph. *pondere, auctoritate.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) cum Alm. Tarv. Reliqui inferunt *et.* *manus.* Turic. *manu.* Guelf. *magnis.* Hoc quidem pro *magis* dare narrantur Voff. 1. 3. *videri doctiorem.* Guelf. *vendicare d.* cum marg. Bafil. Ex Voff. 1. 3. *venderet doctiorem.*

98. *Varii Thyeftes cuilibet.* Flor. *variis tuo teftis c.* Guelf. *Varrus c.* Goth. (tac. Gefn.) *varus c.* cum Vall. Voff. 1. 2. 3. Colbert. Bafil. et aliquot Burmanni; cf. 3, 8, 45.

incendio periit, tefte Probo apud Scholiaften Perfii. Apparet congruentia temporum. Perfius fextam ei infcripfit fatirarum fuarum.

longe — viventium. Miror, fi eum quem folum Horatio adjicere poffis „longe praecedunt ingenia viventium". Videbantur ne ipfa quidem digna, quae cognofcerentur, cum Horatius „folus legi „dignus" effet. Horum quidem aliquem, qui Quintiliano obverfaretur, Statium fuiffe fufpicor, cujus in Silvis funt Lyrica.

97. *veterum.* Refpicit hoc ad illud, quod mox eft in Vario et Ovidio *Jam*, et in fubfequentibus, *quos viderim.* Cf. 1, 8, 8.

Accio — Pacuvium. Horat. Epift. 2, 1, 55. „— aufert „Pacuvius *docti* famam fenis, „*Accius alti.*" De Pacuvio idem fentientem vid. Cic. Orat. 11. init.

ſtes cuilibet Graecarum comparari poteſt. *Ovidii Medea* videtur mihi oſtendere, quantum ille vir praeſtare potuerit, ſi ingenio ſuo temperare quam indulgere maluiſſet. Eorum quos viderim, longe princeps *Pomponius Secundus*, quem ſenes parum tragicum putabant, eruditione ac nitore praeſtare confitebantur.

Graecarum. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. probante jam, nec recipiente Burmanno, qui recte vulgatam repetit inde, quod *Jam Varus* fuerit in quibusdam codd. Sic enim ſcribendum in Burmanni nota, pro *Jam Variis*, quod ſphalma non debebat propagare corrector ille Capper. Reliqui *Craecorum.* *poteſt.* Guelf. *valet* cum Voſſ. 1. cf. §. 95. Sic et mox 102. Voſſ. 1. *nominaſſe* pro *dixiſſe*, quanquam ſine ſenſu. *ille vir.* Sic Turic. Camp. Reliqui *v. i.* *temperare — indulgere.* Turic. *operari — indulgere.* Offecit *o* praecedens verbo *temperare*, mox iſtud *operari* formae *indulgere.* Alm. *operum — i.* Baſil. *imperare — i.* quod aliquatenus tuetur Burm. ad partes vocato Senecae patris loco Controv. l. 1. praef. „Nemo (Latrone) „plus ingenio ſuo *imperavit*, nemo plus *indulſit*" hinc alieno. *ſenes parum tragicum.* Turic. *ſ. quem p. tradicum*, a ſec. m. *ſ. pindarum traicum*, et *Pindarum* quidem Jenſ. Tarv. Invenit et procuravit monſtrum jam Regius. *ſ. non p.* Guelf. cum Voſſ. 3. Equidem pro illo Turic. *quem* repoſuerim *quidem;* cf. 96.

98. *Ovidii Medea.* Cf. 8, 5, 6. De hoc ſibi nimium indulgente cf. §. 88.

Pomponius Secundus. Cf. 8, 3, 31. Quos ſe vel alios *vidiſſe*, eos horum pueritiam vel adoleſcentiam vivendo attigiſſe ſignificat, ut modo §. 96. 118. 3, 1, 18. Sic et „qui a nobis *auditus eſt*" 102. *Senes* igitur tum, cum ipſe juvenis eſſet Qu., faventes illi veteribus ſuis et animati fere ut ii, quos redarguendos ſibi ſumit Horatii epiſtola ſecundi libri prima, „parum tragicum" eſſe judicabant Pomponium, quippe qui nimium concederet nitori cuidam novitio. Horatius item comparandus mox in Comicis judicandis, ut et Gellius 15, 24. Ad *ſenes parum* cf. not. crit.

99 In comoedia maxime claudicamus; licet Varro *Muſas*, Aelii Stilonis ſententia, *Plautino* dicat *ſermone locuturas fuiſſe*, *ſi Latine loqui vellent*; licet *Caecilium* veteres laudibus ferant; licet *Terentii ſcripta* ad Scipionem Africanum referantur: quae tamen ſunt in hoc genere elegantiſſima, et plus adhuc habitura gratiae, ſi intra verſus trimetros ſtetiſſent.
100 Vix levem conſequimur umbram, adeo ut

99. *Varro Muſas.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. exc. Baſil. acc. Roll. Reliqui hic inſerunt *dicat*, quod nos cum illis infra poſt *Plautino*. Quae ratio (agnita illa, niſi dormitavi, a Guelf. ipſo) facilior ſane et minus implicita. *Muſas, Aelii Stilonis ſententia.* Turic. *muſa ſepi ſtilonis ſ.*, a ſec. m. *muſas epiſtilonis ſententiae.* Flor. *m. epiſtilonis ſ.* Guelf. *m. eliſtelionis ſ.* Camp. *m. Epiſtolonis ſ.* et ſic Goth. Jenſ. (err. Geſn.) cum edd. ante Baſil. niſi quod excuſi plerique *Aep.*, Ald. autem diremtim *Epi Stol.* Litteram I *Stiloni* poſt Hadr. Junium hoc docentem primus dedit Burm. Ex Voſſ. 3. afferunt *Eliſtilonis.* Burmannus malit *ex Aelii St. ſententia.* Remanent tamen in vulgata ipſa ambages, et malis: *V. ex Ae. St. ſ. Muſas P. dicat ſ.* E noſtra certe moroſior aliquis poſſit eruere, Varronem dixiſſe, Muſas ſententias quidem ab Aelio Stilone, ſermonem a Plauto mutuaturas. Nemo tamen, opinor, dixit: *ſententia alicujus loqui* pro eo: *cogitata et ſenſa ejus proloqui.* Turic. (a pr. m.) *locutura.* *Terentii.* Flor. *ferenti.* *tamen.* Turic. (a pr. m.) *tam.*

100. *levem.* Turic. *legem*, a ſec. m. *legem gentes.* Flor. *lenem.*

99. *Aelii Stilonis.* cf. 1, 5, 61. Sed et hic not. crit.

plus — intra verſus trimetros. An tuo labori parcebas ita judicando, Fabi? Ariſtophanem ad tam ſimplicem numerum aſtringere noluiſſes puto. Sed hunc fortaſſe tam Menandro, quam Sophoclem Euripidi poſtponebat noſter, oratori formando ſcilicet intentus. Noſtri judicium prorſus improbat Bentlejus in ſchediaſmate de metris Terentianis. — De *Scipione*, cui Terentiana aſcripta fuerint, cf. Sueton. in vita Terentii.

mihi ſermo ipſe Romanus non recipere videatur illam ſolis conceſſam Atticis venerem, quando eam ne Graeci quidem in alio genere linguae obtinuerint. Togatis excellit *Afranius*, utinamque non inquinaſſet argumenta puerorum foedis amoribus, mores ſuos faſſus. At non hiſtoria ceſſerim Graecis, nec oppo- 101

quando. Turic. Camp. *quoniam.* Flor. *quum,* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *cum* cum cdd. ante Ald. An fuit antiquitus *quoniam* ſine *eam?* *obtinuerint.* Guelf. *obtinuerunt.* Placet: ſed ſolus. Idem *linguae* omittit, pro quo Flor. *linguae quae.* *Afranius.* Turic. *africanus.*
utinamque. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *utinam.* cf. 6, 3, 5. 9, 3, 1.

101. *non hiſtoria.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. Tarv. Transpoſuit Regius, quem ſecuti recentiores omnes. Noſtrum acrius eſt in negatione, velut illud Virgilii Georg. 4, 530. *At non Cyrene*, quanquam ibi deſit verbum. *ceſſerim.* Alm. omittit; nec aliter Turic. quantum notantem capio Ulricum V. C. Sed manifeſto *ceſſerit* Flor. (cf. 97.) cum reliquis omnibus. Nos primi expreſſimus emendationem Burmanni „ut ſint jactantis Fabii „verba, qui antea faſſus erat, *claudicare* Romanos in comoe„dia. et hoc convenit ſequenti *verear.*" Rectus caſus *hiſtoria,* qui eſt in vulgata, et improprius eſt et languet. Vide tamen, an reponendum fuerit *ceſſerimus.* cf. 86. item 10, 7, 29. ubi Guelf. *fecerim* pro *fecerimus.*

100. *obtinuerint,* v. not. crit.

mores ſuos faſſus. Cf. Auſon. Epigr. 72, 4. Agnoſco hic frugi hominem rhetorem noſtrum, nec adeo me deliciae artis capiunt, ut, quod hodie ſolent plerique, indigner teſtantem ſenſus ſuos et aliquid virtuti concedentem. Idem optimus Geſnerus et hic fecit et, quo ablegat, ad Plin. Epiſt. 4, 27, 4., acri nec infacunda oratione exagitans nimiam hujusmodi ſordium patientiam. Similis apud Boilavium Renierii reprehenſio in A. P. l. 2. — De *Afranio* cf. Rutgerſ. Var. Lectt. 4, 19.

nere Thucydidi *Sallustium* verear: neque indignetur sibi Herodotus aequari *T. Livium*, 914 cum in narrando mirae jucunditatis, clarissimique candoris, tum in concionibus, supra quam enarrari potest, eloquentem: ita quae dicuntur omnia, cum rebus, tum personis, accommodata sunt: affectus quidem, praecipue eos, qui sunt dulciores, ut parcissime dicam, nemo historicorum commendavit ma-

neque ind. — aequari. Turic. *ne i. s. hero doctis* (a sec. m. *dotis*) *ae.* Camp. *neque i. H. equari sibi*, cujus ordo sane placet, et similem suaserat Regius *n. i. H. sibi ae.*, cui nonnisi Ald. et Colin. auscultarunt, teste Burm. adde Bad. *neque* e Goth. (tac. Gesn.) et Camp. assumsimus; reliqui *nec.* *clarissimique candoris.* Guelf. omittit. *enarrari.* Guelf. *narrari* cum Voss. 3. Steph. Colin.; male. *ita quae dic.* Sic Turic. Guelf. cum Voss. 3. *itaque d.* Flor. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. Voss. 1. 2. cum edd. ante Ald. acc. Basil. Reliqui *ita d.*, corrigente Regio. *cum rebus.* Turic. *cum in rebus.* *sunt.* Sic Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) cum Alm. Reliqui *sed.* Pro *accommodata* Turic. *accommoda.* Flor. (a pr. m.) *adcommoda.* *quidem, praec.* Guelf. inserit *et*, non male. Nostras voces cum *eos* omittit Goth.

101. *clarissimique candoris.* Cf. 32. et nos ad 2, 5, 19. Sed video exortum nostrae rationi novum adversarium Wyttenbachium, qui *candorem* malit ad animi sinceritatem ac benevolentiam referri (Bibl. Crit. III, 4. p. 29.). Hoc, opinor, dedit suae de Patavinitate Livio exprobrata sententiae; et vellem nostras rationes attigisset et convellisset. Nunc eas teneo.

supra quam enarrari potest. Plane pro *inenarrabiliter*, quod est apud Liv. 41, 15, 2. cf. 6, 3, 6.

commendavit. Fateor me haerere in voce. Quod hic maxime expectabas, quodque reddidit Gedoynus, *tractavit*, inesse non puto; nisi forte est pro „*approbavit* suis lectori„bus.“ Nam *ornavit*, *amabiles reddidit* non sufficit.

gis. Ideoque immortalem illam Sallustii velo- 102
citatem diversis virtutibus consecutus est. Nam mihi egregie dixisse videtur *Servilius Nonianus*, pares eos magis, quam similes: qui et ipse a nobis auditus est, elati vir inge-

102. *illam.* Turic. Flor. (hic a pr. m., sed reponit ante *immort.* quo loco et Guelf. habet) omittunt, cum Alm. Suspicor haustum a praecedentis extremis. *Sallustii.* Turic. (a sec. m.) Camp. *Sallustius* cum Jens. Tarv. Correxit Regius. *velocitatem.* Turic. (a sec. m.) *civilitatem.* *Servilius Nonianus.* Guelf. *Virgilius* (cf. ad 8, 3, 33.) *Novianus*, et sic in sec. nomine Jens. cum edd. poster. ante Burm. *S. Nomanus* Goth. (err. Gesn.) cum Voss. 2. *S. Nomianus* Camp. Nostrum et Vall. et vetustissimi. *elati vir ingenii.* Turic. Flor. *clarius ingenii.* Ille a sec. m. *clarus ingenio*, et sic Camp. cum Goth. Voss. 2. Colb. et edd. ante Basil. *Claret v. i.* Guelf. Ex Voss. 3. affertur *daret v. i.* Goth. *elatus ingenio*, in quo, nisi post Gesn. et ipse connivi, verae demum scripturae semina servantur. Quis enim „*clarum* ingenium" dixit, nisi forte ipsum hominem significaret, cujus esset ingenium, ut 119. *Elatum*, quod idem est ac *sublatum* i. e. amplum, sublime, poterant optime ii, qui *sublatius* vel *elatius* dicere opponunt ei, quod est *pressius* et *tenuius*. Quod faciunt Cicero et Pli-

102. *velocitatem.* Cf. 4, 2, 107. Animadvertendum autem summa hic proprietate positam vocem subjecto *consequendi* verbo. Et hoc quidem unusquisque sentiet non dici nunc pro *habendo*, *acquirendo*, sed esse *pensare*, praecurrentem ita consequi, ut non sit potior ipso qui sequebatur; quo nomine „*diversae* virtutes" aptissime dicuntur. De *consequendo* cf. 10, 2, 7. *Immortalem* ad §. 86. 10, 2, 18.

Servilius Nonianus. Homo et morum et ingenii fama florens, qui Romanis rebus tradendis inclaruit, postquam diu foro celeber fuerat. Verbis utor Taciti Annal. 14, 19. cf. Dial. de Oratt. 23. Plin. Epist. 1, 13, 3. Hunc ut patrem coluit Persius; vid. Suet. in vita. Ejus in sepulcro in via Appia nuper effossa statua, consulari habitu, cura Canovae, eximii sculptoris optimique viri.

elati vir ingenii; vid. not. crit.

nii, et ſententiis creber, ſed minus preſſus,
103 quam hiſtoriae auctoritas poſtulat. Quam, paulum aetate praecedens eum *Baſſius Aufidius*, egregie, utique in libris belli Germanici, praeſtitit, genere ipſo probabilis in omnibus, ſed in quibusdam ſuis ipſe viribus
104 minor. Supereſt adhuc, et exornat aetatis noſtrae gloriam, vir ſeculorum memoria dig-

nius minor. Cf. 6, 2, 19. et hic 104. „*elatum* — ſpiritum," it. 44. „*elatior* ingenii vis," ubi Goth. Voff. 2. *clarior* pro *elatior*. Etiam 129. *clarae ſententiae* poſſint videri eſſe potius *elatae*; neque tamen opus mutatione; cf. §. 46. Noſtrum itaque hic repoſui. *creber*. Turic. Flor. *crebor;* a ſec. m. uterque *crebrior*, et ſic Camp. cum Goth. Voff. 2. Colb. et edd. ante Baſil. *preſſus*. Turic. (a ſec. m.) Camp. *expreſſus* cum Bodl. Pariſ. (1542.) Colin. *poſtulat* Guelf. omittit cum Voff. 1. 3.

103. *Quam*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quia*. Guelf. *Quem* cum Voff. 1. 3. *praecedens*. Turic. *pendens*.

Aufidius. Guelf. *Aſſiduus*. ex Voff. 3. *Aſſidius*. *ſed in*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *ſuis ipſe*. Turic. Flor. *vis ipſe*. Guelf. *ipſe* omittit cum Voff. 3. Utrumque omittit Camp. cum Goth. Voff. 2. et edd. ante Baſil.

104. *Supereſt*. Turic. *ſuper ejus*, a ſec. m. *ſermone ſuperior ejus*. *adhuc, et*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ad hoc*, omiſſo *et*. *memoria*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *memoriae*.

ſententiis creber; cf. 68. *preſſus;* cf. 4, 2, 117.

103. *Baſſus Aufidius*. Ab hujus (hiſtoriarum) fine avunculum ſuum rerum geſtarum libros condidiſſe XXXI, narrat Plinius minor Epiſt. 3, 5, 6. Lecti erant hi Aufidii libri jam Senecae patri, elogia Ciceronis inde haud dubie proferenti in Suaſoria VI. Quare illum, cujus, quanquam ſenis admodum, multa cum laude meminit L. Seneca Epiſt. XXX. filium illius fuiſſe, ſuſpicantur Lipſius et Gerh. Jo. Voſſius (de Hiſtoricis Lat. I, 22.).

104. *Supereſt adhuc — vir ſeculorum memoria dignus*. „Illa Quinctiliani fortaſſe ad „Tacitum referuntur. Ambigo „ideo, quia haec vivo Domi„tiano Fabius ſcripſiſſe vide-

nus, qui olim nominabitur, nunc intelligitur.

„tur. Atqui noſter tunc, ut „opinor, nil vulgaverat.“ Lipſius in teſtimoniorum de Tacito recenſione. Plinium majorem ſignificari cum aliis putat et defendit Geſnerus. Burmannus (quae et Gedoyni ſententia) neutrum intelligendum cenſet, idemque ſuſpicatur in iſto *rem* vel *remitti* (cf. nott. crit.) latere nomen alicujus hiſtorici. „Nam haec „verba,“ inquit, „neceſſe eſt „capere de aliquo, qui hiſto„riam ſuam, antequam ederet, „recitavit; quae cum liber„rime eſſet ſcripta, fuere „quaedam quae dixerat cir„cumciſa, et ita libertas ei „nocuit.“ Plinium quidem, quidquid ad commendandum talem loci intellectum eruere ſibi videtur Geſnerus e Pliniana, quam modo indicavi, epiſtola, manifeſto arcet temporum ratio, cum nimis incredibile ſit, haec a Qu. ſcripta jam fuiſſe ante Domitiani imperium (cum Tito imperante Plinius perierit), illo autem rerum potiente retractata modo atque edita. Sic enim hanc difficultatem amoliri conatur Geſn. Quidquid nobis offertur in hisce Inſtitutionum libris, quanquam meditatum diu et probatum a maturo ſcribentis ingenio, ſpeciem tamen habet ſponte et illico naſcentis, non praeparati, operisve tanquam ex pridem artificioſe politis edolatisque fruſtis compoſiti et teſſellati. Nec poterat ferri talis commemoratio, velut viventis, quam nulli certo homini eſſet aſſignaturus vel peritiſſimus lector, cum praeſertim *intelligi* eum, quem nunc quidem non nominet, tam confidenter dicat ſcriptor. Id quoque excludi videtur his tam effuſis ſcriptoris laudibus, intercidiſſe temporum injuria et nomen et famam ejus, quem hic commendarit noſter. Aliqua tanti ingenii memoria ad nos quoque erat perventura, ſi maxime ſcripta ſublata eſſent. In illo *intelligendi* verbo cf. 6, 3, 38. Tacitum autem quo minus hic inveniamus, multa ſane poſſunt vetare; quorum tamen illud, quod a tempore editi ab eo operis repetitur, argumentum ſatis infirmatur, ſi, id quod Burm. monet, recitantem inter amicos quae nondum vulgaverit fingamus. Quales non ſolis poetis et oratoribus conſuetas fuiſſe recitationes nemo dubitaverit; cf. in Servilio Noniano Plin. Epiſt. 1, 13. l. c. Sueton. Claud. 41. Remanet ſcrupulus, quod ipſa illa Taciti libertas Domitiano maxime timenda erat, nec videtur eo ſuperſtite a tam obnoxio cultore cum ulla laude potuiſſe commemorari. Etiam hoc

Habet amatores, nec imitatores; ut libertas, quanquam circumciſis quae dixiſſet, ei

Habet. Turic. *habent.* *imitatores; ut.* Turic. *inmerito remitti.* Flor. (a pr. m.) *inmerito remuti.* Ex Alm. affertur *immerito remitti.* Ex Voſſ. 1. *immeritorem ut.* Ex Voſſ. 3. *immeritores ut.* Guelf. *imitatores uti,* et ſic Flor. (a ſec. m.) Camp. — et *uti* Goth. quoque (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. — *immerito ut* Bodl. Ald. item marg. Baſil. (unde per errorem refert Burm. *H. imitatores nec immerito*) et Gryph. cum aliquot apud Burm. *ei.* Turic. Flor.

aſſenſum cohibet, quod ampliora fere ſunt, quae hic in hominem congeruntur encomia, quam quae cadant in aliquem conditionis et ordinis ejus, cujus fuit Tacitus. Dicas principis domum contingere eum vel magna rerum geſtarum gloria florere, quem ſic laudat noſter. Alioqui tempora belle congruunt, cum ex Dodwellianis rationibus ſcribendi hujus libri Quintilianei annus incidat in quartum et trigeſimum vitae Taciti. Si quis lentam illam et fere timidam dicendi rationem, quam maxime probat Fabius, abhorruiſſe judicet a vehementia et novitate Taciti, eum recordari velim, inſignem in aliquo genere, quamvis improbato, praeſtantiam vix repudiari ab intelligentiſſimo pulchrique et honeſti ſtudioſiſſimo judice, qualem nemo neget noſtrum. Praeterea, quanquam rei manifeſta non reperio teſtimonia, nihil habet alienum a veri ſimilitudine, diſciplina quoque Quintilianea fuiſſe uſum Tacitum, cui cum Plinio Fabii diſcipulo familiaritatem interceſſiſſe novimus. Saltem conciliatum magiſtri animum et generoſis quibusdam vitiis minus infenſum mihi fingo in eo, quem fortaſſe Plinius commendarit. Cum primum autem victum eſſet illud periculoſae eloquentiae odium, non poterat non vehementer amplecti et admirari noſter impreſſas ingenio Corneliano altiſſimae ſapientiae et magni animi notas. Sic equidem quo magis hunc ſcriptoris mei locum animo revolvo, tanto facilius in eam concedo ſententiam, ut Tacitum hic quaſi poſteris promiſſum et annunciatum putem. Multum tamen abeſt, ut verba ipſa Quintiliani recte planeque interpretari mihi videar, qui ne ſana quidem aut emendata hic omnia cenſeam.

Habet amatores — nocuerit. Mirum dictu eſt, quam inſolita etſi diverſa ratione verba *ut — nocuerit* in hoc

nocuerit. Sed elatum abunde ſpiritum, et audaces ſententias deprehendas etiam in iis,

(hic a pr. m.) *vel.* Ex Alm. affertur *illa.* In hoc et in illo *uti* latere aliquid ſuſpicor. [Vid. Addenda.] *nocuerit.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *nocuerat* cum Voſſ. 1. 2. 3.

Sed elatum. Turic. Flor. *ſe latum.* Hic a ſec. m. *ſe elatum.* Camp. *ſed latum.* *et audaces.* Turic. Flor. *ut a.* Hujus quidem ſecundam manum non ſatis agnoſco, et fortaſſe nil niſi recepta. *deprehendas.* Turic. Flor. *deprehendenda ſed jam in his;* a ſec. m. uterque *deprehendendas,* Flor.

loco acceperint Badius et Burmannus; et Geſnerus magis etiam inſperata affert. Badius *ut* idem eſſe ait ac *poſtquam.* Burmannus, hoc improbans, particulam interpretatur *quamvis* „quamvis „libertas ei nocuerit." Annon ſentiebat huic rationi obſtare „*quanquam* circumciſis"? Nam omittere ſe id vocabulum nusquam dicit. Et quomodo credibile erat „eum, „cui libertas nocuerit, habi„turum imitatores"? Geſnerus ita ordinat ſententias: „Scri„ptor hic a Qu. laudatus nul„lum habet imitatorem, ut „nec ipſa libertas habet imi„tatorem, quanquam huic „libertati, circumcidendo no„cuit." Quanquam enim non his ipſis verbis interpretationem profert, quae ſi ponere voluiſſet, ipſe eam rejecturus erat, eo tamen res redit. Adeone, quod in promtu eſt, Latine doctiſſimos viros non vidiſſe! Nempe Gedoynus non ignoravit, *ut* — *nocuerit* eſſe frequentatiſſimam illam appendiculam, in qua ante *ut* ſubauditur *ita:* „l'amour de „la vérité lui ayant été fatal". Ego tamen et in eo haereo, quod nocuiſſe dicitur libertas ei, cui amatores quidem dederit, ſed imitatores abstulerit; nec omnia haec manifeſto ſic praeſtat vetuſtiſſima ſcriptura. Ex ea quidem *imitatorem* magis ernas quam pluralem; quo tamen ipſo non multum proficimus. Paulo clarius videbatur, ſi transponeretur: *H. imitatores nec amatorem:* volunt multi ſimiles videri tanto ingenio, ſed eidem laudes debitas invident; tantum nocuit ei, quod multos, libere vitia notando, laeſit. Sed quo ablegat Geſnerus §. 126. geminam nimis oſtendit orationem, quam ut hic quidquam ſolicites. Fateor tamen, me mihi non ſatisfacere in hisce. Rollinus ſumit, Tacitum multa tunc e ſcriptis ſuis metu temporum detraxiſſe, quae poſtea reſtituta ſint. [Vid. Addenda.]

quae manent. Sunt et alii ſcriptores boni: ſed nos genera deguſtamus, non bibliothecas
105 excutimus. Oratores vero vel praecipue Latinam eloquentiam parem facere Graecae poſſint. Nam *Ciceronem* cuicunque eorum fortiter oppoſuerim. Nec ignoro, quantam mihi concitem pugnam, cum praeſertim non ſit id propoſiti, ut eum *Demoſtheni* comparem hoc tempore: neque enim attinet, cum Demoſthenem imprimis legendum, vel ediſcendum

ſolus *etiam*, alter ibi relinquit priorem. *Sunt et alii.* Turic. (a pr. m.) *ſue et alie.* *non bibliothecas.* Jenſ. (non Camp.) omittit *non* cum edd. ante Ald. Correxit Regius; cf. 9, 2, 103. 9, 3, 12. Iidem mox male interponunt poſt *parem.*

105. *poſſint.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui *poſſunt.* *eorum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *forum*, cum Alm. Ille a ſec. m. *foro.* *non ſit id.* Hoc ordine Flor. *n. i. ſ.* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Reliqui *i. n. ſ.* quorum et Turic. videtur.

ſcriptores. Hoc nomen, ſicut συγγραφεῖς apud Graecos, hiſtoricos maxime ſignificat. Vetuſtiſſimos autem Caelium, Siſennam, alioqui ſibi memoratos, hic recenſere noluit.

105. *parem facere.* Hoc, niſi fallor, conſulto aſſumſit e vocabulis rationum ſubducendarum. Cf. nos ad 6, 3, 93.

eorum. Facile hoc per ſyneſin promitur ex eo quod erat „Latinam *el.* parem fa„cere *Graecae*", ut non opus ſit corrigere cum Francio *Graecorum* (cf. 9, 2, 79.). De *fortiter* v. 1, 5, 72.

cum praeſertim — comparem. H. e. „Gratis videor „ſuſcipere tantas lites, quales „tum demum ſuſtinere co„gerer, ſi propoſitum operis „mihi eſſet, quod a multis „fit, ut Dem. cum Cic. com„pararem. Et facilius tum „poteram, velut in legitima „concertatione, impetum ho„rum, qui hoc pro piaculo „abominantur, repellere." Haec monui, ut ſatisfacerem Geſnero, haerere ſe fatenti, qui hoc minuat augeatve pugnam, ſi compares, vel non compares. Genitivum *propoſiti* cf. ad 7, 1, 50.

potius putem. Quorum ego virtutes pleras- 106
que arbitror ſimiles, conſilium, ordinem dividendi, praeparandi, probandi rationem, denique, quae ſunt inventionis. In eloquendo eſt aliqua diverſitas: denſior ille, hic copioſior; ille concludit aſtrictius, hic latius; pugnat ille acumine ſemper, hic frequenter et pondere; illi nihil detrahi poteſt, huic nihil adjici; curae plus in illo, in hoc naturae.
Salibus certe, et commiſeratione, qui duo plu- 107
rimum affectus valent, vincimus. Et fortaſſe epilogos illi mos civitatis abſtulerit: ſed et nobis illa, quae Attici mirantur, diverſa Latini ſermonis ratio minus permiſerit. In

106. *dividendi.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *videndi* cum Goth. Voſſ. 2. 3. et edd. ante Ald. *probandi rationem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *probandi rationi.* Ille a ſec. m. *probandae rationi.* Camp. *probandae rationis.* *rat. denique.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui inſerunt *omnia.* *aſtrictius.* Turic. *adſtructii,* a ſec. manu *adſtrictum.* *illi — huic.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *illic — hic.*
107. *qui — affectus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *q. — adfectibus* cum Alm. Ille a sec. m. *quae — in affectibus,* et ſic Obr. *quae — affectus* Camp. *Latini ſermonis.* Turic. *l. ſermoni,* a ſec. m. *latino ſermoni.* Guelf. *nominis l.* (ſed et *diverſi*) cum Voſſ. 1. 3. *latinis ſermonis* Goth. (tac. Geſn.)

106. *et pondere.* Comparat Burmannus 9, 1, 20. ubi tamen cum reprehenſione ponitur, quod hic ſecus eſt.
huic nihil adjici. cf. 6, 3, 5. 12, 1, 20.
107. *qui duo — affectus.* In joco quoque *affectum* eſſe vidimus libri 6 capite 3, quanquam diſerte quidem non inditur hoc nominis.
vincimus. cf. 86. De *ſalibus* cf. 6, 3, 2.
mos civitatis. cf. 2, 16, 4.
et nobis. Conjunctio *et* hic fere vim habet vocis *viciſſim.* In iſtis *diverſa — ratio* cf. 100.

epiſtolis quidem, quanquam ſunt utriusque, dialogisve, quibus nihil ille, nulla contentio
108 eſt. Cedendum vero in hoc quidem, quod 916
ille et prior fuit, et ex magna parte Ciceronem, quantus eſt, fecit. Nam mihi videtur M. Tullius, cum ſe totum ad imitationem Graecorum contuliſſet, effinxiſſe vim Demoſthenis, copiam Platonis, jucunditatem Iſocra-
109 tis. Nec vero quod in quoque optimum fuit, ſtudio conſecutus eſt tantum, ſed plurimas,

quanquam ſunt. Goth. (tac. Geſn.) *q. ſint.* *dialogisve — ille.* Turic. Flor. *dialogi ſui quibus nihil illi.* Ex Alm. affertur *dialogiſmi quibus nihil illi.* Obr. nihil dat niſi *dialogisve,* profecto ex Argentoratenſi. Reliqui haec omnia omittunt. Apparet repoſuiſſe nos e conjectura *ille.*

108. *quidem.* Turic. *quod*; a ſec. manu omittit; et ſic Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. *et* edd. ante Baſil.

ille et. Turic. Flor. Guelf. Camp. omittunt *ille*, cum Goth. Voſſ. 1. *et ille* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer.

fecit. Sic et Turic. Flor. cum nec ullus praeter Leid. *facit* (err. Harlete) quem per ſphalma expreſſit Burm. editio; exprobrante immodeſte Capper. vide Epiſt. Burm. p. 36.

Iſocratis. Turic. Flor. *Socratis* cum Bern.

109. *quoque.* Guelf. *quocunque.* E Voſſ. 1. affertur

dialogisve, quibus nihil ille. Spectat ad libros Ciceronis de Oratore, Brutum, item de philoſophia agentes, in quibus eſt familiarium inter ſe confabulatio, cuiusmodi nihil ſcripſit Demoſthenes. Orationem vero hic ego non praeſtem, neque exemplis ſimilibus illuſtrem. Saltem *in* inſeram ante *quibus*, ut ſubaudiatur *effecit, protulit.* Niſi forte *ſimile* reponas ante *ille.*

nulla contentio eſt. Tantum praeſtat Cicero. Demoſthenis quidem epiſtolae pauciſſimae, numero ſex, et de publicis negotiis ſcriptae ad ſenatum pleraeque, ut ne potuerint quidem tam varias formas induere, totque ſententias ad ſcientiam rerum humanarum divinarumque pertinentes tractare. In epiſtolis Ciceronianis viciſſim totus homo cernitur, isque Cicero, agilis mente neque ullius non virtutis ut artis capax.

vel potius omnes ex ſe ipſo virtutes extulit immortalis ingenii beatiſſima ubertate. Non enim *pluvias*, ut ait Pindarus, *aquas colligit; ſed vivo gurgite exundat*, dono quodam providentiae genitus, in quo totas vires ſuas eloquentia experiretur. Nam quis docere dili- 110
gentius, movere vehementius poteſt? Cui tanta unquam jucunditas affuit? Ipſa illa, quae extorquet, impetrare eum credas, et,

quoquam. *omnes.* Turic. Flor. Camp. omittunt cum Alm. Sed Flor. (a ſec. manu) *ſ. vel plurimas potius ex ſe.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *ſ. vel pl. p. omnes ex ſe.* Locat. *ſ. v. p. ac p. o. e. ſ.* cum edd. poſterr. ante Ald. jubente Regio. Noſtrum et Vall. *extulit.* Guelf. omittit cum Voſſ. 1.

ubertate. Turic. Flor. Guelf. Camp. *ubertas* cum Alm. Bodl. Joann. Voſſ. 1. 2. (? an forte 3? neque enim Goth, cf. 91. item 10, 2, 17.) Bern. et edd. ante Gryph. exc. Bad. Noſtrum dant et Goth. Vall. Si *ipſa* eſſet in MSS. praeferrem alteram ſcripturam. *pluvias.* Goth. (tac. Geſn.) *ut pluviales.* Camp. *plurimas.* *ait Pindarus.* Flor. (a pr. manu) *ad pindoras.* *aquas.* Camp. *aliquis.*

vires ſuas. Turic. al. (cf. §. 24. item 10, 7, 14.) *curas ſ.* Flor. *alias vires ſ.* Guelf. *virtutes ſ.* cum Bern. Jenſ. eoque poſterr. ante Ald. Burmannus hunc e gloſſemate errorem repetit (quo hinc ablegat) ad 2, 1, 5. in quo loco Obr. *virtus* pro *vis*, citatis Servio ad Aeneid. 1, 169. et Schol. ad Hor. Carm. 3, 4, 66. Turicenſem ſcripturam natam ſuſpicor ex nota critica ad *vires* appoſita: „alii *curas.*“

110. *Cui tanta.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) *alicui quanquam.* Suſpicor fuiſſe *aut cui.* *affuit? Ipſa.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. manu) cum Alm. Jens. et poſterr. ante Ald. Reliqui inſerunt *ut.* *Ipſa — eum.* Turic.

109. *ut ait Pindarus.* Neque extant haec hodie in carminibus Pindari, neque dum recepta ſunt in fragmentorum collectionem; indicata tamen ab Heynio in Indice auctorum fragmentis ſubjecto.

110. *Cui tanta.* cf. not. crit.

cum transverſum vi ſua judicem ferat, tamen
111 ille non rapi videatur, ſed ſequi. Jam in
omnibus, quae dicit, tanta auctoritas ineſt, ut
diſſentire pudeat: nec advocati ſtudium, ſed
teſtis aut judicis afferat fidem; cum interim
haec omnia, quae vix ſingula quisquam inten-
tiſſima cura conſequi poſſet, fluunt illaborata,
et illa, qua nihil pulchrius auditu eſt, oratio
prae ſe fert tamen feliciſſimam facilitatem.
112 Quare non immerito ab hominibus aetatis
ſuae *regnare in judiciis* dictus eſt: apud poſte-
ros vero id conſecutus, ut Cicero jam non

ipſae illae quae extorque enm. Flor. (a pr. manu) *ipſe ille quae extorquet eum,* omiſſo uterque *impetrare.* *ferat.* Turic. (a ſec. manu) Jenſ. *feriat* cum edd. poſterr. ante Ald. Non Camp. correxit Regius. *non rapi.* Turic. *n. repe.* Flor. (a pr. manu) *n. repente.* Goth. (tac. Geſn.) omittit *non.* cf. 104. *ſequi.* Turic. *ſi qui,* a ſec. manu *ſi cui.*

111. *quae dicit.* Flor. (a pr. manu) *q. dicet.* Camp. *q. dixit.* *interim.* Turic. (a ſec. manu) Camp. Jenſ. Tarv. *inter.* *quisquam intentiſſima.* Flor. inſerit *et.* *fluunt illaborata.* Obr. inſerit *ut,* male. *nihil pulchr.* Turic. Flor. inſerunt *quae;* et pro *auditu* iidem habent *auditum.* Suſpicor fuiſſe: *qua nihil unquam pulchrius auditum eſt.* *prae ſe fert.* Camp. *p. ſ. ferat.*

112. *hominibus.* Turic. Flor. Guelf. *omnibus* cum Alm. Voſſ. 3. *id conſecutus.* Turic. (a ſec. manu) *id eſt*

videatur. Malim *videtur.* Neque enim probarim, quod plerique ante *ipſa illa* inſerunt *ut.* Noſtra ratio longe acrior et vehementior, cum praeſertim mox ſit „tanta in-„eſt *ut,*" in quo nimia foret cum noſtris ſtruendi ſimilitudo. Sed fortaſſe et ſic ferri poteſt conjunctivus in hoc verbo, δοκοῖ ἄν.

111. *ſtudium* — *fidem.* cf. 4, 1, 7.

auditu. cf. not. crit.

112. *regnare in judiciis.* „Reſpicit huc ipſe Fam. 7, 24. „*olim, cum regnare exiſtima-„bamur,* et Fam. 9, 18. *amiſſo*

hominis nomen, ſed eloquentiae habeatur.
917 Hunc igitur ſpectemus: hoc propoſitum nobis ſit exemplum: ille ſe profeciſſe ſciat, cui Cicero valde placebit. Multa in *Aſinio Pol-* 113
lione inventio, ſumma diligentia, adeo ut quibusdam etiam nimia videatur: et conſilii et animi ſatis: a nitore et jucunditate Ciceronis ita longe abeſt, ut videri poſſit ſeculo prior. At *Meſſala* nitidus et candidus, et quodammodo praeferens in dicendo nobilitatem ſuam; viribus minor. *C.* vero *Caeſar* ſi foro 114
tantum vacaſſet, non alius ex noſtris contra Ciceronem nominaretur. tanta in eo vis eſt, id acumen, ea concitatio, ut illum eodem animo dixiſſe, quo bellavit, appareat. Exornat

ſecutus (ubi recte videtur admonere Ulricus V. C. primam manum intellectam, quaſi eſſet *idem ſecutus,* compendio *c̄* accepto pro *em*). Camp. Jenſ. (de Goth. err. Geſn.) *id eſt c.* cum edd. ante Bad. *nom. ſed el.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Goth. omnesque Mss. et editi ante Baſil. Reliqui praeter Geſn. Bip. *ſ. e. n.*

113. *inventio.* Turic. Flor. *ventio.* Hic a ſec. m. *invenio,* et ſic Guelf. cum Goth. Bern. Jenſ. Tarv. *ſeculo.* Jenſ. *ſecundo* cum edd. poſterr. ante Ald. non Camp. Correxiſſe ex ingenio Regium fatetur Badius. *praeferens.* vide ad 6, 2, 14. accedunt Flor. Goth. (tac. Geſn.) Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Reliqui *prae ſe ferens.* *in dicendo.* Turic. *incidendo*, a ſec. m. *incedendo.*

114. *C. vero.* Camp. *G. vero.* cf. 1, 7, 28. 4, 3, 13. *alius.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *aliud.* *acumen, ea.* Turic. Flor. (hic etiam *aen;* a pr. m. uterque) *actum en ea.*

„*regno forenſi.*" Geſnerus. Ad priorem locum recte Manutius alterum demonſtrat pro Sulla 7.

113. *ſeculo prior.* cf. Dial. de orr. 21. „Aſinius — videtur mihi inter Menenios „et Appios ſtuduiſſe."

Meſſala. cf. 1, 5, 15. add. Voſſ. de Hiſt. Lat. I, p. 88.

114. *eodem animo — appareat.* Comparat Burman-

tamen haec omnia mira ſermonis, cujus pro-
115 prie ſtudioſus fuit, elegantia. Multum ingenii in *Coelio*, et praecipue in accuſando multa urbanitas, dignusque vir, cui et mens melior, et vita longior contigiſſet. Inveni qui *Calvum* praeferrent omnibus, inveni qui Ciceroni crederent, eum nimia contra ſe ca- 918

115. *accuſando multa.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *accuſanda muta.* *dignusque.* Turic. a pr. m. copulam omittit. *Inveni — Ciceroni.* Turic. at (cf. 109.)

nus locum Livianum 39, 50. extr. *Dicebantur enim ab eodem animo ingenioque, a quo geſta erant;* cui ipſe medelam hanc afferre conatur: *d. e. ab eo, eodem a. i. quo g. e.*, merito non receptus a Drakenborcho, quanquam judicium ſuum tacente. Saltem in Burmanniana illa emendatione *a quo* non in *quo* refingi debebat, ſed in *atque.* Alia de Caeſare ſententia Dialogi de orr. c. 21.

cujus proprie ſtudioſus. Tentantem *proprii* Geſnerum, ut ſignificetur Caeſar omnis inſolentiae dicendi impatientiſſimus (cf. Gell. N. A. 1, 10.), probare non poſſum. Verius videtur quod ipſe ſubjicit, *proprie* ſtudioſum eſſe in primis et maxime ſtudioſum. Tacita mentio ineſt librorum de analogia, de quibus vide 1, 7, 34. Burm. recte demonſtrat locum Cic. Brut. 75. „Caeſar autem rationem adhibens, conſuetudinem vitioſam et corruptam, pura „et incorrupta conſuetudine „emendat."

115. *in Coelio.* vide 4, 1, 123.

Calvum. vide 9, 3, 56. et cf. Wezelium ad locum Bruti Cic. mox ponendum.

qui Ciceroni crederent. „In „Bruto 82. ubi inter alia: „*Accuratius quoddam dicendi* „*et exquiſitius afferebat genus:* „*quod quanquam ſcienter ele-* „*ganterque tractabat, nimium* „*tamen inquirens in ſe, atque* „*ipſe ſeſe obſervans, metuens-* „*que ne vitioſum colligeret,* „*etiam verum ſanguinem de-* „*perdebat.* Haec eſt illa *ca-* „*lumnia*, quae κακιζότεχνον „fecit. Vid. ſupra ad 8. pr. 31. „*Infelicem calumniandi ſe* „*poenam* damnat etiam noſter „10, 3, 10. et 10, 4, 3. et „*infelicem verborum cavillatio-* „*nem* 10, 7, 14. add. omnino „12, 10, 77." Geſnerus.

lumnia verum ſanguinem perdidiſſe. ſed eſt et ſancta et gravis oratio, et cuſtodita, et frequenter vehemens quoque. Imitator autem eſt Atticorum, fecitque illi properata mors injuriam, ſi quid adjecturus ſibi, non ſi quid detracturus fuit. Et *Servius Sulpicius* in- 116 ſignem non immerito famam tribus orationi-

inve qui con calva praeferent omnibus inve qui ciceronem, a ſec. manu: *alii invectiva praeferunt omnibus in verrem.* Flor. Guelf. (niſi quod hic *Calvium praeferant*) *I. q. C. p. i. q. Ciceronem* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. Jenſ. Tarv. Sed Camp. —— *qui contra* (pro *qui Ciceroni*) cum Locat. Ruſc. Ald. Gryph. Gibſ. Obr. Noſtra eſt in Goth. Voſſ. 2. Vall. Pro *Calvum* Baſil. *Caelium.* *perdidiſſe.* Guelf. *perfudiſſe.* *gravis.* Flor. (a ſec. m.) Guelf. *brevis* cum Bal. Joann. Voſſ. 3. Bern. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald.

oratio. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

cuſtodita. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *caſtigata.* *autem eſt.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. exc. Ald. Reliqui *e. a.* *ſibi.* Sic Turic. Flor. (hic quidem a ſec. m. *fuit*, non omiſſum mox, et ſic Guelf., ſed Bern. *fuerit*) Camp. cum Alm. Voſſ. 2. Goth. Andr. Reliqui omittunt.

116. *detracturus — tribus.* Turic. *d. ſulpicius inſignum fuit ut ſervius ſulpicius inſignem non in mero* (poſtrema duo

Locus Plinii minoris 1, 2, 2. quem huc advocat Regius, vereor ut recte ſit ab eo captus. Demoſthenem quidem Latinum ibi Calvum dici exiſtimat. Fluctuat ejus ſcriptura, et Cortianam ſi ſequaris in extremis, eruas ſane *Calvum, qui tibi* (Arriano, ad quem eſt epiſtola data) *ſemper, mihi nuper eſt viſus Demoſthenes.* Neque abſonum ſtrigoſam illam Calvi brevitatem quibusdam viſam eſſe δεινότητα Demoſtheneam.

oratio — cuſtodita. Sic a Plin. minore 9, 26, 12. quae *cuſtoditius preſſiusque* dicuntur, opponuntur ſublimibus et audentibus; et modo in loco Ciceroniano erat Calvus *ipſe ſeſe obſervans.*

116. *Servius Sulpicius.* cf. §. 22. De *non immerito — meruit* cf. 6, 4, 5.

bus meruit. Multa, ſi cum judicio legatur, dabit imitatione digna *Caſſius Severus:* qui, ſi ceteris virtutibus colorem et gravitatem orationis adjeciſſet, ponendus inter praecipuos
117 foret. Nam et ingenii plurimum eſt in eo, et acerbitas mira; et urbanitas ejus ſumma: ſed plus ſtomacho, quam conſilio dedit. Praeterea ut amari ſales, ita frequenter amaritudo

vocabula ſola e Flor. afferuntur, non correcta illa a ſec. m.) *f. id t.* a ſec. manu: *d. inſignis — in merito f. id t.* neque enim quidquam praeterea immutatum refertur. Jenſ. Tarv. *d. fuit. Inſignis et S. S. inſignem immerito f. t.* Mox Locat. et poſterr. ante Ald. *Inſignis et S. S. i. non immerito f. t.* Ald. jubente Regio *Inſignem et S. S. n. i. f. t.* Goth. (err. Geſn.) a pr. tantum manu *non* ante *inſignem* inferit, alioqui noſtram ipſam dans cum Guelf. Vall. (ut videtur) Camp. Eam ex ipſa Turic. prima manu veram cenſeo, quanquam minus placet *Et* in fronte poſitum. *colorem.* Flor. (a pr. m.) *calorem.* *foret.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

117. *eſt in eo.* Turic. omittit. *et acerbitas.* Turic. Flor. omittunt copulam. *ejus ſumma.* Sic Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Andr. et edd. ante Bad.

Caſſius Severus. cf. §. 22.

colorem. Nimiam affectuum, irae, malignitatis, invidiae, ſimplicitatem improbat in Caſſio noſter. Neque enim ille quidquam eorum diſſimulare ſolebat, quae animum pungerent et exaſperarent; ſecurus qualis ipſe videretur judicibus, modo infamaret adverſarium. Tale quid hic *coloris* vocabulo ſignificari, totius orationis ſeries docet. Et video mecum facere elegantiſſimum Erneſtium in Technol. Lat. p. 65. qui minus, ut opinor, erat affecutus Technol. Graec. p. 384. *Colorem* omnem depoſitum imprimis videmus 11, 1, 57.

117. *Praeterea — ridicula eſt.* Refertur hoc ad eam, quam in Caſſio laudaverat urbanitatem, interjecta brevi, quae ſenſum non interpellet, ſententia de errore Caſſii. Adjuvatur enim illa ſumma hujus oratoris urbanitas ipſa

ipsa ridicula est. Sunt alii multi diserti, 118
quos persequi longum est. Eorum, quos viderim, *Domitius Afer*, et *Julius Africanus*, longe praestantissimi. Arte ille, et toto genere

acc. Basil. Sed Turic. (a pr. m.) *et summo* cum Voss. 3. Ex Alm. affertur *et summa* (cf. 95.). Flor. Guelf. *et sermo* cum Voss. 1. Bern. Reliqui *et vis s.* a quibus stant Goth. Vall.

118. *Sunt alii.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Basil. *S. autem a.* Jens. cum edd. ante Bad. Reliqui inserunt *et.* — *persequi longum est. Eorum, quos* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. In causa est homoeoteleuton *quos.* — *viderim.* Turic. *viderem*, a sec. m. *videram.* — *Afer, et Julius.* Turic. *feret j.* a sec. m. *ferettius.* — *longe praestantissimi.* Turic. *l.* at (cf. 115.) *praesentissimi*, a sec. manu reponitur nostrum, nec deleto tamen, quod interjectum erat. Flor. *l. aliis praesentissimi*, a sec. m. *l. a. praestantissimi.* Ex Alm. nihil nisi *praesentissimi* affertur. Suspicor criticam fuisse notam, ut §. 109. — *Arte.* Sic

ejus amaritudine, quae, vel sine salibus, per se ipsa ridicula est i. e. risum movet auditorum. *Ridiculum esse* in laude dicitur, non in vituperio. Vid. 6, 3, 22. seqq. Francii conjectura *amantur* pro *amari*, speciem magis habet quam substantiam.

118. *diserti.* An minus honesto illo significatu hic usurpat, ex quo est dictum Antonii 8. Pro. 13. ? Sed hoc vix credibile in magistro sub facturum Domitio.

longum est. cf. not. crit. ad 1, 6, 9.

Julius Africanus. vide 8, 5, 15. Fortasse filius ejus, qui Tacito perisse narratur sub Tiberio Annal. 6, 7. e Santonis Gallica civitate oriundus. Quae hic *concitatio* ei tribuitur, eadem sunt *vires* 12, 10, 11. *compositione longior* quod dicitur, refero ad longiora, quae compositionis gratia faciat, hyperbata. cf. 8, 6, 65. 9, 4, 145. *Domitium* vide ad 5, 7, 7. cujus loco modo designato *maturitas* non longe est ab ea, quae hic agnoscitur, *arte;* judicium ejus est acerrimum, nunquam ablatum illud vehementia vel nimia elegantiae affectatione. Similiter Terentium Horatius Epist. 2, 1, 59. *arte* ait *vincere;* quanquam Bentlejus hoc ad me-

dicendi praeferendus, et quem in numero veterum locare non timeas: hic concitatior, ſed in cura verborum nimius, et compoſitione 919
nonnunquam longior, et translationibus parum modicus. Erant clara et nuper ingenia.
119 Nam et *Trachalus* plerumque ſublimis, et ſatis apertus fuit, et quem velle optima crederes: auditus tamen major. Nam et vocis, quantam in nullo cognovi, felicitas, et pronuntiatio vel ſcenis ſuffectura, et decor, omnia denique

Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui praemittunt *verborum*. *locare*. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *bitare*, cum Alm. ſed Flor. a ſec. *habere*, et ſic Guelf. cum Bern. et edd. inde a Jenſ. ante Ald. acc. Baſil. Stoer. Chouet. Leid. aliisque apud Burm. An primitus fuit *citare* vel *recitare?* *modicus*. Turic. (a pr. m.) *modicum*. Guelf. *modicis*.

119. *Nam et Trach.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. omittunt *nam*, cum Alm. Sed Camp. *ut* (pro *nam et*), quod poſſit placere, ut vitetur iteratio horum *Nam et* hac §. et 117. Sed cf. not. exeg. ad §. 25. 26. *apertus*. Turic. Camp. *aptus* cum Bodl. Andr. *decor*. Turic. (a ſec. m.)

tricam etiam virtutem refert in Schediasmate.

locare. vide not. crit.

119. *Trachalus*. vide 6, 3, 78. Conferendo ſingula, quae demonſtrantur, loca apparebit, Trachalus quantopere debuerit lectus deſcendere ab eo, qualis videbatur auditus. Talis patrum noſtrorum memoria fuit, quem eloquentiae Germanicae exemplar laudat Fridericus magnus in libello de eruditione Germanorum, Regiomontanus olim eccleſiaſtes, Quantius nomine.

velle optima. Quo hoc optimorum ſtudium pertinet? An ad genus dicendi optimum? Qualem vidimus bonam mentem 2, 12, 12. et mox eſt §. 122. *ad optima tendentium* et §. 131. *meliora vellet*. Malim tamen hic quidem ad honeſtatem et recti amorem trahere, qui in hoc oratore apparuerit. Neque enim bonum dicendi genus

ei, quae ſunt extra, ſuperfuerunt. Et *Vibius Criſpus*, compoſitus, et jucundus, et delectationi natus: privatis tamen cauſis quam publicis melior. *Julio Secundo* ſi longior 120
contigiſſet aetas, clariſſimum profecto nomen oratoris apud poſteros foret. Adjeciſſet enim, atque adjiciebat ceteris virtutibus ſuis, quod deſiderari poteſt. Id eſt autem, ut eſſet multo magis pugnax, et ſaepius ad curam rerum ab elocutione reſpiceret. Ceterum interceptus 121
quoque magnum ſibi vindicat locum. Ea eſt facundia, tanta in explicando, quod velit,

decora cum Jenſ. et edd. poſter. ante Bad. *extra*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ex ira*.

120. *Id eſt*. Turic. *Idem*. *pugnax*. Turic. Flor. *pugnans* cum Alm. *et ſaepius*. Turic. (a ſec. m.) Camp. *ut ſ*. *reſpiceret*. Turic. (a ſec. m.) *reſipiſceret* cum Jenſ. Tarv. Correxit Regius.

121. *velit*. Turic. *vellet* cum Alm. Sed Flor. *vellit*. (cf. 117.)

adeptus fuit, ſi viſus modo id velle.

Vibius Criſpus. vide 5, 13, 48.

120. *Julio Secundo*. cf. 10, 3, 12. et nos ad 6. Pro. 3. p. 427. item 12, 10, 11.

adjiciebat. Attende vim imperfecti. Semper *adjiciebat*, neque tamen *adjecerat* antequam moreretur.

reſpiceret. cf. 3, 11, 26. ubi notatum fere Secundi illum errorem invenies, ut et hic §. 33. *pugna* autem eſt cauſae ipſius tractatio, ſolita illa negligi a cupidis ſententiarum et locorum communium. Nimium igitur Secundus dabat rebus extra cauſam, nec ſatis *pugnabat*, ut ei magis *pugnaci* fieri optandum eſſet. Hunc *pugnae* et *pugnandi* uſum habes 4, 3, 2. 5, 12, 22. 6, 4, 4. 6. hic §. 79. et paſſim locis in indice quaerendis. Sic apud Senecam patrem Controv. 2. praef. „Deerat illi oratorium „robur et ille *pugnatorius* „mucro."

121. *in explicando* — *gratia*. Verbi originem ipſam tenere oportet, ne forte *expli-*

gratia: tam candidum et lene et ſpecioſum dicendi genus: tanta verborum, etiam quae aſſumta ſunt, proprietas: tanta in quibusdam
122 ex periculo petitis ſignificantia. Habebunt qui poſt nos de oratoribus ſcribent, magnam eos, qui nunc vigent, materiam vere laudandi. Sunt enim ſumma hodie, quibus illuſtratur

gratia: tam. Turic. *gratam;* a ſec. manu *gratia,* nec tamen repoſito *tam.* *lene.* Turic. *levo,* a ſec. m. *leve,* et ſic Flor. Guelf. cum Bern. Jenſ. Tarv. (cf. §. 52.) Non improbanda Capperonnerio videtur ſcriptura; mihi prorſus, cum hic nulla ſit compoſitionis mentio, ſed vehementi et forti opponatur *lene d. g.* velut 12, 10, 66. cf. et 9, 4, 130. 136. hic §. 44. Eo quaecunque mox laudantur in hoc oratore conſpirant omnia; in aſſumtis proprietas, in periculoſis ſignificantia. Mox 10, 2, 23. in ſolis Jenſ. et Tarv. *levi, leviter,* improbante recte Geſnero.

in quibusd. ex. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *ex q. in.* Ex Alm. affertur tantum *q. in.* Goth. (tac. Geſn.) noſtris verbis anteponit *etiam* cum Voſſ. 2.

122. *Habebunt.* Turic. Flor. (a pr. manu uterque) *habebant.* *ſcribent.* Turic. (a pr. m.) *ſcribet.* *magnam eos.* Turic. (a ſec. manu) inſerit *in* cum Jenſ. Tarv. *materiam.* Flor. *materiem* (cf. 8, 6, 7.). *laudandi.* Turic. (a ſec. m.) *laudanda* cum Jenſ. Tarv.

care accipias *interpretari.* Quidquid ſcire vult auditorem, tam apte et decenter verbis eloquitur, ut nihil obſcurum remaneat in magnis, nihil vile videatur in parvis. cf. 8, 6, 8. Haec ipſa et Fabii noſtri vel praecipua eſt virtus. Apud Senecam patrem Controv. l. 2. Praef. „*explicatio* — ſplendida quidem, „ſed operoſa et implicita.“ Fateor autem placiturum magis mihi, ſi fuerit *quid v.* quam *quod v.* Nam alia ratio eſt 8, 3, 61.

lene. vide not. crit.

aſſumta — proprietas. cf. 8, 6. totum caput: ubi *arceſſita* ſunt, quae hic *aſſumta.*

ex periculo — ſignificantia. Vel audaciſſime novata in elocutione non carent perſpicuitate. cf. 2, 11, 3. 8, 6, 11. 11, 1, 32. item hic §. 49.

122. *Sunt enim ſumma.* „Florebat Aper, Marcellus, „Maternus, Meſſalla, Caecilius

forum, ingenia. Namque et consummati jam patroni veteribus aemulantur, et eos juvenum ad optima tendentium imitatur ac sequitur industria. Superfunt, qui de philo- 123
sophia scripserint, quo in genere paucissimos adhuc eloquentes litterae Romanae tulerunt.
920 Idem igitur *M. Tullius*, qui ubique, etiam in hoc opere Platonis aemulus extitit. Egregius vero, multoque, quam in orationibus, praestantior *Brutus*, sufficit ponderi rerum: scias

123. *scripferint.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Guelf. cum Goth. Jenf. et edd. posterr. ante Bad. Reliqui *scripserunt*, quorum ergo et Camp. *adhuc.* Camp. omittit.

qui ubique. Sic Flor. Guelf. cum edd. inde a Basil. ante Burm. *qui ubi* Turic., sed a sec. m. *ut ubique.* Goth. (tac. Gesn.) *q. et ubique* (et pro *etiam in hoc* mox, item tac. Gesn., *et in hoc,* sibi constans) cum Voss. 2. Sed Camp. *q. ut ubique,* et sic reliqui, in qua ratione parum grate subauditur *est* ad *idem.* *orationibus.* Guelf. *oratoribus.* *ponderi.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) *pondere* cum Alm.

„Plinius, et multi alii: vide „Tacitum." Pseudo-Turnebus. „Vide Plinianas epistolas passim, et l. 9. Ep. 26. „de summis ingeniis quasi „scatentes." Almelovenus.

veteribus aemulantur. Hoc ipsum hujus Quintilianei seculi videtur, quod promiscua utitur structura *aemulandi.* cf. §. 62. ubi est accusativus verbo junctus. Alioqui dativus additus *aemulando* significationem habet invidiae et animi iniqui. Sic aliorum quoque verborum structuram inflexerant novi; vide 9, 3, 1.

123. *etiam in hoc.* Leve sane in hac oratione vitium, quasi ubique Platonis maxime aemulus sit Cicero. Sed hoc ut vitaretur longiore anfractu opus erat. Nempe ut ubique Graecorum praestantissimi cujusque, ita in hoc opere Platonis.

Egregius — Brutus. Hoc, etsi iniquior, Tacitus agnoscit Dial. De Oratt. 21. „Brutum philosophiae suae „relinquamus. Nam, in Ora„tionibus minorem esse fama „sua, etiam admiratores ejus „fatentur." Cf. hic. Brut. 1, 97. de Finib. 1, 3.

124 eum ſentire, quae dicit. Scripſit non parum multa *Cornelius Celſus*, *Sextios* ſecutus, non ſine cultu ac nitore. *Plancus* in Stoicis rerum

124. *Sextios.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Cod. antiquiſſimo Danielis (cf. 6, 2, 11.) teſte Nicolao Fabro l. c. Goth. Voſſ. 2. Bern. et edd. ante Ald. *Sextius* Turic. a ſec. m. Ex Alm. affertur *Sextus*. Ald. Bad. *Sceptios.* E Voſſ. 1. *Sceptior.* E Voſſ. 3. *ſcectios.* Reliqui *Scepticos*, quae videtur Philandri conjectura, fruſtra illuſtrata a Pſeudo-Turnebo, ipſoque nuper Geſnero. Burmannum, qui Schottum inſpexerat ad Senecam Patr., ſordes reliquiſſe imprimis miror.

Plancus. Turic. Flor. *plauſtus.* Hic quidem a ſec. m. *Plautus*, et ſic Guelf. Jenſ. cum Bern. et edd. ante Ald. qui tamen per ſphalma *Plaucus.* Qua vero auctoritate eos, qui noſtrum dant (quorum ſunt Goth. cf. 2, 14, 2. Camp.), caſtigate nomen exhibere dixerit Regius, equidem ignoro, nullo, quod ſciam, usquam memorato Stoïcae philoſophiae

124. *non parum multa.* Almelovenum *multa* volentem tollere recte revincit Burmannus, amandans lectorem ad 6, 2, 3. ubi exemplis Ciceronianis defendit uſum noſtrum.

Cornelius Celſus, Sextios ſecutus. „Duo — fuerunt Sextii. „Q. videlicet Sextius pater, „qui a divo Julio latum cla-„vum ſibi oblatum recuſavit, „et ejus filius, de quo B. „Hieronymus anño quo Chri-„ſtum natum tradit, haec re-„fert: *Sextius Pythagoricus* „*philoſophus naſcitur.* — Sex-„tiorum, praeter Senecam in „Epiſtolis et libris de ira „ſaepe, et cap. ult. lib. 7. „naturalium quaeſtionum, me-„minit Qu. c. 1. lib. 10.“ Nicolaus Faber, ad Senec. patr. Controv. l. 2. praef. p. 98. (ed. Pariſ. 1613. Fol.) Vide et F. A. Wolfium ad Sueton. Illuſtr. Gramm. 18. et Fabricii Bibl. Graec. ab Harlete auctam Vol. I. p. 870. ſeqq. Ille Senecae in quaeſt. naturall. locus hic eſt: „Sex-„tiorum nova et Romani ro-„boris ſecta inter initia ſua, „cum magno impetu coepiſ-„ſet, extincta eſt.“ cf. et Plutarch. *Quomodo ſentias te proficere* p. 77. Loca de Sextio plurima apud Senecam invenies in Indice ed. Pariſ. 1613. Fol. Horum igitur philoſophorum ſectam, Pythagorae aemulam, ſcriptis exprimere conatus eſt is, qui omnis fere doctrinae commentarios adornavit Celſus. cf. 2, 15, 22.

Plancus. cf. not. crit.

cognitione utilis. In Epicureis levis quidem, ſed non injucundus tamen auctor eſt *Catius*.
Ex induſtria *Senecam* in omni genere elo- 125
quentiae distuli, propter vulgatam falſo de

auctore, qui hoc nomine fuerit. Recenſetur nunc ſane *Plancus* in Stoïcorum Catalogo, quem adornavit Fabricius in Bibl. Graeca Vol. 3. p. 572. cui loco ſubjicit Heumannus notam, demonſtrantem Cic. Famil. 10, 12. unde Stoïcus agnoſcatur Plancus. Quod ut mihi in hoc homine perſuadeat, multum abeſt; minus tamen adducar, ut eum aliquid de philoſophia litteris mandaſſe credam. In alia omnia abit Geſnerus in Indice Quintilian. eundem hunc Plancum cenſens atque eum, cujus mentio eſt ex Cicerone 6, 3, 44.; (et hoc repetiit Erneſtus in Fabr. B. L.) nam ne certum quidem ejus nomen. In hac memorati hic ſcriptoris ignoratione, is videtur loco conſulturus, qui *P.* aliquem *Fauſtum* oſtenderit Stoïcorum dogmatum ſcriptorem. Ineſt enim hoc maxime nominis in vetuſtiſſima ſcriptura. Cf. Lipſius ad Tacit. Ann. 3, 48. e *M. Folio* exculpens *M. Lollium*. [Non inutile tamen erit obſervare, Rubellium illum Plautum, qui Auguſti ſtirpem attingebat et ſub Nerone periit, Stoïcae ſectae addictum et Muſonii familiarem fuiſſe, ut docet Tacitus Ann. 14, 57. 59. Buttm.]

cognitione. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *cognitioni* cum edd. poſterr. ante Stoer. exc. Baſil. acc. Rollino. Poteſt placere, ſed obſtat quodammodo §. 128. „multa rerum cognitio."

Epicureis. Turic. Flor. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *epicuris* cum edd. ante Bad. *injucundus.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *injucundis.* *auctor eſt Catius. Ex.* Flor. *a. e. cautius. Ex.* cum Baſil. Sed Guelf. *Auctorem ex.* cum Voſſ. 3. Sed Goth. (tac. Geſn.) *Catius eſt. Ex.* omiſſo *auctor.* Camp. *a. Cacius eſt ex.* Voſſ. 1. *a. et cujus. Ex.* Jenſ. *ductorem ex* cum Tarv.

125. *eloquentiae distuli.* Ald. Baſil. inſerunt *verſatum,*

cognitione. cf. not. crit.

Catius. „Ille, cujus *ſpectra* „(εἴδωλα Epicuri) ridet Tullius Fam. 15, 16 et 19." Geſnerus.

125. *Senecam — distuli.* „Distuli de Seneca loqui, cum

me opinionem, quia damnare eum, et invisum quoque habere sum creditus. Quod accidit mihi, dum corruptum et omnibus vitiis fractum dicendi genus revocare ad severiora
126 judicia contendo. Tum autem solus hic fere

Regio jubente, quem bene revincit Badius. Nec ab ejus et Burmanni ratione me abducit Gisbertus Koen in obss. MSS. mecum communicatis, quanquam demonstrans Jo. Saresberiensem, qui hoc *versatum* ipsum praefert Policrat. 8, 13. p. 600. Quod enim Koenius negat, recte Fabium potuisse dilatum a se in omni genere eloquentiae Senecam dicere, quia restarent aliae hujus doctrinae partes ab ipso explicandae hoc et seqq. libris; non attendit vir doctus, solum hic significari censum scriptorum, quem adhuc egit Fabius hoc capite, in cujusque fine collocatur Seneca. cf. §. 75. „Xenophon — „inter philosophos reddendus."

quia. Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Jens. et edd. posterr. ante Basil. *quae* Voss. 1. Reliqui *qua.* Cf. 2, 15, 6. *eum, et.* Guelf. omittit *et.* *et omnibus.* Goth. (tac. Gesn.) *ex o.* cum Voss. 2. *revocare ad.* Turic. *r.* al (cf. 118.) *ad;* a sec. m. *r. aliquos ad.* *severiora.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *severia.* mox ille *severa,* et sic Camp. Goth. (tac. Gesn.).

126. *Tum autem.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *cum* cum Goth. Voss. 2. (err. Burm.) Jens. Tarv. *hic.* Turic. (a pr. m.) Flor. *huic.*

„de quocunque genere eloquentium, qui oratori sint „imitandi, loquerer: et cum „de poëtis: et cum de oratoribus et cum de philosophis Romanis." Badius. Hoc, quod jam lecturi sumus, de Seneca judicium quantivis est pretii. Conferendum autem cum eo Gellianum (12, 2.) in quo et ipso accusatur Senecae protervitas in carpendis veterum scriptis. Nec negligendum est, quidquid ibi exprobratur Senecae, in iis quidem, quae sunt reliquae, ejus operum partibus non inveniri. cf Fabr. Bibl. lat. ed. Ern. Vol. 2. p. 107. 8. Sallustium non ipsum carpit aut irreverentius tractat, sed pravos imitatores notat Epist. 114. Fortasse tamen noster et familiares ejusdem sermones respexit.

in manibus adolescentium fuit. Quem non equidem omnino conabar excutere, sed potioribus praeferri non sinebam, quos ille non destiterat incessere, cum diversi sibi conscius
921 generis, placere se in dicendo posse, quibus illi placerent, diffideret. Amabant autem eum magis, quam imitabantur: tantumque ab eo defluebant, quantum ille ab antiquis descenderat. Foret enim optandum, pares, aut saltem 127
proximos, illi viro fieri. Sed placebat propter

Quem. Flor. (a pr. m.) Camp. omittunt. *conabar.* Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn.; posteriorum uterque a pr. m.) Camp. *conabor.* *praeferri.* Turic. *perferre.* Flor. (a pr. manu) *praeferre.* *cum diversi.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *cum* cum Alm.

posse, quibus. Sic Turic. Camp. (nisi quod hic *possem*) cum Alm. Basil. Gryph. (1536.). Inserunt *in* Flor. (cf. 121.) Guelf. cum Goth. Voss. 1. 2. Vall. Jens. et edd. posterr. ante Gryph. Reliqui inserunt *iis,* jubente Regio. *illi.* Turic. (a sec. m.) *ille,* quod et ex Alm. affertur. *placerent.* Turic. *placere* cum Alm. *diffideret.* Flor. (si recte interpretor excerpentem) *diffiderent.* *Amabant autem eum.* Turic. *am. eum.* Guelf. *et am. aut. e.* *ab eo.* Sic Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Ald. Bad. Basil. Reliqui *ab illo.*

127. *enim optandum.* Turic. Flor. *e. aliquid o.* cum Alm. Suspicor fuisse *alioqui.* Sed pro *foret* Turic. *fore*, Alm. *fere* (cf. 126.). *aut saltem.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *ac s.* cum Voss. 2. 3. et edd. ante Bad. acc. Basil. *proximos, illi viro.* Turic. Flor. *primos i. viros.* Guelf. *illo* pro *illi.* *Sed placebat.* Turic.

126. *defluebant — descenderat.* Cf. 1, 8, 9. Egregia proprietas elocutionis. Qui cupiat nosse, quid sit sana et elegantia mutando corrumpere, is videat mihi conjecturam Francianam *desciverat* pro *descenderat.* Et en, ita dantem Campanum! (cf. §. 94.)

127. *enim optandum.* cf. not. crit.

ſola vitia, et ad ea ſe quisque dirigebat effingenda, quae poterat: deinde cum ſe jactaret eodem modo dicere, Senecam infamabat.
128 Cujus et multae alioqui, et magnae virtutes fuerunt: ingenium facile et copioſum, plurimum ſtudii, multa rerum cognitio: in qua tamen aliquando ab his, quibus inquirenda quaedam mandabat, deceptus eſt. Tractavit
129 etiam omnem fere ſtudiorum materiam. Nam et orationes ejus, et poëmata, et epiſtolae, et dialogi feruntur. In philoſophia parum

Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *ea.* Turic. Flor. omittunt.

128. *alioqui, et magnae virt.* Turic. (a ſec. manu) *aliae quidem m. v.* Camp. *alie quidem virt.* *multa.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Baſil. Reliqui *multarum* (cf. 9, 2, 47. 5, 10, 91.) Jenſ. (tac. Geſn.) huic voci praemittit *et* cum edd. ante Baſil. acc. Gryph. *cognitio.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *ab his.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *ab iis.* cf. 8, 6, 63. *omnem.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *omnium.* Jo. Saresber. *omnem fere omnium ſtud. mat.* unde Goth. ſcripturam commendat Gisb. Koen. cf. §. 125. Noſtrae ſcripturae favet 1, 4, 5. „*omni* „ſtudiorum genere“. *materiam. Nam.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *nam materiam.* Ille a ſec. m. tollit priore loco *nam,* nec reponit altero, et ſic Alm.

129. *orationes.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *orationem.* *dialogi feruntur.* Turic. Flor. *dialoge f.* Ille a ſec. m. *dialogi efferuntur,* et ſic Camp. Jenſ. cum edd. ante Ald.

129. *orationes.* „Sive cauſarum actiones. Egit multas et illuſtres, atque in ipſo „ſenatu: ut omittam quas „principi ſcripſit, in ſenatu „recitandas. Neque dubito „*Edicta* ad populum et *Epi*„*ſtolas* graviores, ab illo conſcriptas, aut dictatas; quorum omnium levis memoria „ſupereſt, et tulit, ut ſolet, „aevum.“ Lipſius in Vita Senecae. *poëmata* „certum „eſt ubertim ſcripſiſſe. Ipſe „in exilio feciſſe oſtendit, et „Tacitus, jam etiam ſeniorem,

diligens, egregius tamen vitiorum inſectator fuit. Multae in eo claraeque ſententiae, multa etiam morum gratia legenda: ſed in eloquendo corrupta pleraque, atque eo pernicioſiſſima, quod abundant dulcibus vitiis. Velles 130
eum ſuo ingenio dixiſſe, alieno judicio. Nam ſi aliqua contemſiſſet, ſi parum non concupiſſet, ſi non omnia ſua amaſſet, ſi rerum

Secunda Flor. manus, noſtra ipſa. Noſtris vocibus Jenſ. (tac. Geſn.) ſubjicit *et* cum edd. poſterr. ante Ald. pro quo Regius ſuadebat *etſi*. *Multae — morum gratia.* Turic. Flor. *multo multi amorum g.* Ille a ſec. m. *multa multis amorum g.* Hic noſtram ipſam. *M. i. e. clarae ſ. m. e. m. g.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. Viciſſim e Voſſ. 1. *multaeque i. e. c. ſ. m. e. m. g.* Vocem *fuit* ante noſtra omittit *Goth.*

legenda. Turic. Flor. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *legendo.*

atque eo. Goth. (tac. Geſn.) inſerit *in.* *abundant.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *abundat.*

130. *eum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *enim.* Voſſ. 1. *cum.* *Nam ſi aliqua.* Turic. Flor. omittunt *ſi:* viciſſim 10, 2, 3. Guelf. *quam ſi fuit* pro *quam fuit.* Camp. *n. in a.* Flor. (a ſec. m.) *n. ſ. nil aequalium,* et ſic Goth. Jenſ. (err. Geſn.) cum Voſſ. 2. Vall. et edd. poſterr. ante Baſil. exc. Ald. (hic enim *n. niſi a.*) acc. Gryph. *n. ſimile quam* Guelf.; ex Voſſ. 1. *n. ſimile* ſine *quam.* *parum non concupiſſet.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum

„et in aula. Ita enim invidi „calumniantur apud Neronem: *Objiciebant etiam, eloquentiae laudem uni ſibi aſciſcere, et carmina crebrius factitare, poſtquam Neroni amor eorum veniſſet.*" Idem. *dialogi.* „Quos Fabius nominat, nec ultra." Idem.

130. *ſi parum non concupiſſet.* Hic cum plerique, contra MSS. quidem, omittant *non*, eorum ſolus Rollinus dignatus eſt explanationis aliquid aſpergere: „Si quaedam" ait ille „orationis lenocinia minus ſtudioſe ſectatus eſſet." Praeter neglectum hic accuſativum ad *concupiſſet*, qui omitti ita latine quidem non poterat, *parum* nimis leviter accipitur pro *minus*, vel *non.* Gedoynus multa licere ſibi ratus, noſtrum in-

pondera minutiſſimis ſententiis non fregiſſet: conſenſu potius eruditorum, quam puerorum

Voſſ. 1. Reliqui omittunt *non*, inter quos meorum primus Jenſ. *conſenſu.* Guelf. *ratio ſenſu.* (cf. 5, 13, 19.)

ciſum priori continuat: „s'il „eût mépriſé certaines beau- „tés, qui à le bien prendre „ne ſont pas des beautés“ (vide mihi Francogallos iſtos omnia in veteribus vertendis circumloquentes!); „s'il en „eût médiocrement deſiré „*quelques autres.*“ Extundit ſibi ſententiae objectum! Standum autem eſt auctoritate MSS. qui omnes vindicant *non.* Inde ego, timidus tamen, nec mihi ſatisfaciens, haec interpretando eruo: „Si „non conſulto quaeſiviſſet ea, „quae nimis tenuia infraque „dignitatem rerum poſita eſ- „ſent.“ *Parum* igitur accuſativi loco habeo et interpretor *id ipſum quod non eſt ſatis, quod eſt exile et minutum.* Fateor interim hoc quod confeci ſententiae nimis ſimile videri illi alteri „rerum „pondera — — non fregiſ- „ſet“. Verum eadem accuſatio providenda eſt in altero ſententiarum pari. Quid enim eſt *omnia ſua amare* niſi hoc *nihil eorum, quae ſuccurrant ſcribenti, contemnere?* Niſi illud fortaſſe diſcrimen agnoſcas, ut *contemnere aliqua* ſit, tranſire omnino aliqua nec in ſcripto ponere; *non omnia ſua amare*, quaecunque inveneris, iis non ad taedium usque indulgere omnibus, aut multifariam variando et figurando lectoribus ea obtrudere. Et ſane horum quoque vitiorum bona eſt copia apud Senecam. Vellem tamen in cultiſſimo hoc de Seneca loco nihil parum effectum aut pondere ſuo vacuum a nobis inveniri. Quare nec ſufficio mihi in iis, quae protuli. Fortaſſe reconditius aliquid latet in noſtris ipſis, quae potuerunt et corrupta eſſe, antequam ad nos perferrentur. Nihil minus fero, quam quod Gedoynus: *ſi non omnia ſua amaſſet* vertit: „s'il n'eût „pas été amoureux de toutes „ſes productions“. Neque enim *ſua* iſta ad juſta opera refero, ſed ad ſubnatas inter ſcribendum quascunque ſententias. Ad *fracta* illa *minutiſſimis ſententiis rerum pondera* Colomeſius verba Gelliana ponit, non aliena ſane, ſed quorum mentionem ſupra jam injeciſſet Pſeudo-Turnebus ad 126. (cf. 3, 1, 14. et quae Burmannus eidem exprobrat ad 4, 1, 61.); quod

amore comprobaretur. Verum ſic quoque 131
jam robuſtis, et ſeveriore genere ſatis firmatis
legendus, vel ideo, quod exercere poteſt
922 utrinque judicium. Multa enim, ut dixi,
probanda in eo, multa etiam admiranda ſunt: eligere modo curae ſit, quod utinam ipſe feciſſet. Digna enim fuit illa natura, quae meliora vellet, quae, quod voluit, effecit.

II. Ex his ceterisque lectione dignis auctoribus et verborum ſumenda copia eſt et varietas figurarum, et componendi ratio: tum ad exemplum virtutum omnium mens dirigenda. Neque enim dubitari poteſt, quin artis pars magna contineatur *imitatione.* Nam ut invenire primum fuit, eſtque praecipuum:

131. *legendus.* Guelf. *legendum.* *judicium.* Turic. Flor. Camp. *judicem,* cum Vall. a ſec. m. *quae, quod.* Turic. Flor. Guelf. omittunt *quae* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Jenſ. Tarv. Habent Goth. et Vall. E Voſſ. 3. refertur et *quod meliora.* *effecit.* Turic. Camp. *efficit* cum Alm. Jenſ. Tarv.

1. *copia eſt et.* Turic. Flor. Camp. omittunt *eſt* cum Goth. Jenſ. et edd. ante Ald. Malim paene pro *et verb.* ſcribi *eſt v.,* hic autem omitti verbum. Inſcribitur caput *de imitatione* in Guelf. Goth. cum edd. omnibus ante Geſn. exc. Obr. Nihil inſcriptionis in Turic. Flor. Camp. *invenire.* Guelf. omittit cum Voſſ. 1. 3. Bern. *eſtque praecipuum.* Guelf. *eſt quae praecipue* cum Voſſ.

Almeloveno quoque, doctiori quidem illi, accidit in voce illa Caligulae *calcem ſine arena* appellantis Senecae orationem (Suet. Cal. c. 53.), itidem a Turnebo memorata. [Vid. Addenda.]

131. *utrinque judicium.* „Tam laudantium quam vituperantium". Badius. Sic *utrumvis* et facere et non facere apud Cic. pro Roſc. Amer. 30.

ſic ea, quae bene inventa ſunt, utile ſequi.
2 Atque omnis vitae ratio ſic conſtat, ut, quae probamus in aliis, facere ipſi velimus. Sic litterarum ductus, ut ſcribendi fiat uſus, pueri ſequuntur: ſic muſici vocem docentium, pictores opera priorum, ruſtici probatam experimento culturam in exemplum intuentur. Omnis denique diſciplinae initia ad propoſi-
3 tum ſibi praeſcriptum formari videmus. Et hercule neceſſe eſt, aut ſimiles aut diſſimiles bonis ſimus. Similem raro natura praeſtat, frequenter imitatio. Sed hoc ipſum, quod tanto faciliorem nobis rationem omnium facit, quam fuit iis, qui nihil, quod ſequerentur, habuerunt, niſi caute et cum judicio
4 apprehenditur, nocet. Ante omnia igitur imitatio per ſe ipſa non ſufficit, vel quia pigri 923

1. 3. Bern., niſi quod hi tres *praecipua*. *utile*. Camp. *utiliter*.

2. *ut, quae*. Flor. *utique*. *ipſi*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ipſe*. *ductus, ut*. Flor. *doctus*, a ſec. m. *u* pro *o*, ſed non additum *ut*. *vocem docentium*. Turic. Flor. *ducentium*, omiſſo *voc.*, hic a ſec. m. *o* tantum pro *u*. *intuentur*. Jenſ. *tuentur* cum edd. ante Baſil.

initia. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

3. *hercule*. Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *hercle*. cf. 10, 1, 86. *frequenter imitatio*. Flor. *frequentem imitatis*, a ſec. manu *o* pro *s*.

rationem omnium. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. cum Alm. Reliqui inſerunt *rerum*. *iis*. Flor. (a pr. m.) omittit. An erat *q. his fuit qui?* cf. 10, 1, 150.

apprehenditur. Camp. *apprehendatur*.

4. *ſufficit*. Flor. (a pr. m.) *ſuffecit*.

2. *ruſtici — intuentur*. „Vide „Columell. 11, 1." Almelovenius.

4. *Ante omnia*. cf. 5, 13, 6. *vel*. „etiam propterea."

eſt ingenii, contentum eſſe iis, quae ſint ab
aliis inventa. Quid enim futurum erat tem-
poribus illis, quae ſine exemplo fuerunt, ſi
homines nihil niſi quod jam cognoviſſent,
faciendum ſibi aut cogitandum putaſſent?
Nempe nihil fuiſſet inventum. Cur igitur 5
nefas eſt reperiri aliquid a nobis, quod ante
non fuerit? An illi rudes ſola mentis natura
ducti ſunt in hoc, ut tam multa generarent,
nos ad quaerendum non eo ipſo concitemur,
quod certe ſcimus inveniſſe eos, qui quae-
ſierunt? Et cum illi, qui nullum cujusquam 6
rei habuerunt magiſtrum, plurima in poſteros
tradiderint, nobis uſus aliarum rerum ad

quae ſint. Sic Turic. Flor. Reliqui *q. ſunt.* *quae ſine.* Turic. *qui ſ.*, a ſec. m. *quis ſ.* Camp. *cum ſ.*

jam. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *imago.* Guelf. Camp. omittunt. Ex Alm. affertur *in mago.* Inde Burm. eruit *jam majores*, fruſtra ille. *cognoviſſent.* Turic. Goth. (tac. Geſn.) *cognoviſſet.* Camp. *agnoviſſet.*

5. *nefas.* Turic. Flor. *inventus* cum Alm. Ille a ſec. m. *inventum*, hic noſtrum. Pro *eſt* Turic. (a pr. m.) *es.*

reperiri. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *reperire.* *An.* Turic. *tam* cum Alm. (non Flor. cf. 10, 1, 127.); a ſec. manu *tamen*, et ſic Camp.

6. *cujusquam.* Guelf. Camp. *cujusque* cum Goth. Niſi me retineret vetuſtiſſimorum librorum religio, mallem prope hoc, poteſtate ea, de qua egi ad 4, 1, 46. In omnibus enim artibus (ea eſt *quaeque res*) magiſtro caruerunt primi illi.

habuerunt. Jenſ. Tarv. Ald. *habuerint.* *tradiderint.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *tradiderunt* cum Jenſ. Tarv. Ald.

uſus. Turic. Flor. (hic a pr. manu) omittunt cum Alm.

aliarum. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *aliorum.* Loc. *illarum* cum poſterr. edd. ante Bad. acc. Baſil. Gryph. item

5. *Cur igitur nefas.* „Ut „hic *nefas*, ſic *fas* ſ. 9. ad „*fatum* quoddam ſive aeter- „nam legem refertur, qua

eruendas alias non proderit, ſed nihil habebimus, niſi beneficii alieni? quemadmodum quidam pictores in id ſolum ſtudent, ut deſcribere tabulas menſuris ac lineis ſciant.
7 Turpe etiam illud eſt, contentum eſſe id conſequi, quod imiteris. Nam rurſus quid erat futurum, ſi nemo plus effeciſſet eo, quem

Gibſ. Obr. Capper. Mox pro *eruendas* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Guelf. Camp. *erudiendas* cum Bern. et edd. ante Ald. Noſtrum, quod conjicere videtur, aut videri vult, Regius, Goth. Vall. item Alm. Fateor tamen displicere mihi *rei* et *rerum* continuationem, in quotidiano illo maxime *rei* vocabulo, quod ipſum languorem ingenerat orationi. Etiam, quo nomine Badius *aliarum* tuetur prae *illarum*, uſus notiſſimae locutionis *aliarum alias* hic quidem non bene procedit, ubi nonniſi bipertita diviſio intelligitur, ut novae res ex prioribus illis eruantur, non *aliae ex aliis*. Quod ſi peteretur, poſitus talis decebat: *rerum aliarum ad alias eruendas uſus.*

quidam. Turic. *poeta et*, a ſec. manu *poetae et*, et ſic Camp. *deſcribere — menſuris.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *deſcriberent — menſuras.* Guelf. *d. tabula ac m.*

7. *etiam.* Goth. (tac. Geſn.) *enim.* *conſequi, quod imiteris.* Turic. *conſequi dimiteris*, a ſec. manu *conſequi de metris.* Voſſ. 2. *c. quod mireris.* *Nam rurſus.* Turic. *rurſus nam.* *erat.* Goth. *eſſet.* *nemo.* Goth. *nihil.* *effeciſſet.* Guelf. *efficiet.* Camp. *efficiſſet.*

eo, quem. Jenſ. Tarv. *eo quae.* Locat. *eo quod* cum edd. poſterr. ante Bad. qui verboſius, etſi non ſine acumine, de „perfectiones rerum poſſibiles „(φιλοσοφητέον γὰρ) determi„nantur: h. e. qua ſui quidam „fines rebus earumque virtu„tibus aſſignantur, ultra quos „aſcendere per conditionem „ſuam illis non liceat. Sic „11, 3, 181. *Neque tamen „illud eſt nefas.* Simile mox „10, 2, 26. *Totum exprimere „paene homini inconceſſum.* „Et quoties *licet* ita ponitur." Geſnerus.

6. *pictores — ac lineis ſciant.* Fateor parum hoc capi a me, niſi forte intelligantur ii pictores, qui, ut aliena opera in ſuas tabulas diligenter transferant, ſingulas eorum partes antea menſuris et lineis dimetiuntur.

7. *Nam rurſus.* Adverbium

ſequebatur? Nihil in poëtis ſupra *Livium Andronicum;* nihil in hiſtoriis ſupra *Pontificum annales* haberemus: ratibus adhuc navigaretur: non eſſet pictura, niſi quae lineas
924 modo extremas umbrae, quam corpora in ſole feciſſent, circumſcriberet. Ac ſi omnia per- 8
cenſeas, nulla ſit ars, qualis inventa eſt, nec intra initium ſtetit: niſi forte noſtra potiſſimum tempora damnamus hujus infelicitatis, ut nunc demum creſcat nihil. Nihil autem creſcit ſola imitatione. Quodſi prioribus 9

ſcripturae utriusque diſcrimine agit. *hiſtoriis.* Flor. (a pr. manu) *poſteris.* Camp. *poſterius.* *navigaretur.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *navigaremus.* *circumſcriberet.* Flor. *circumſcriberent,* et ſic Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. Sed Jenſ. Tarv. et modo *feciſſet.* Correxit Regius.

8. *ſit.* Turic. (a ſec. m.) *fit.* *damnamus.* Guelf. *mandamus.* *creſcat nihil. Nihil.* Turic. alterum *nihil* omittit, quapropter transpoſui voces, quae in reliquis quidem libris ita continuantur: *nihil creſcat. Nihil.* Stoer. Chouet. *creſcet.* *autem.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Vall. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Baſil. Gryph. (1536). Reliqui *enim.*

9. *ſi* Turic. Flor. (a pr. m.) omittunt.

reſpicit ad 4. „Quid enim „futurum erat".

Livium Andronicum — Pontificum annales. Recte ablegant VV. DD. ad Cic. de Or. 2, 12. item Brut. c. 18. De Livio cf. et Bentlej. ad Horat. Epiſt. 2, 1, 71. Malim prope *poëſi* prae *poëtis* in loco noſtro. cf. 10, 1, 29.

pictura — circumſcriberet. „Hanc picturae originem aſ„ſignant omnes: cui debea„tur, non convenit. vid. Plin. „35, 3. ſ. 5. Athenag. Leg. pro „Chriſti. p. 59. Dechair. etc." Geſnerus.

8. *damnamus — infelicitatis.* cf. 2, 5, 24.

adjicere fas non eſt, quomodo ſperare poſſumus
illum oratorem perfectum? cum in his, quos
maximos adhuc novimus, nemo ſit inventus,
in quo nihil aut deſideretur, aut reprehenda-
tur. Sed etiam qui ſumma non appetunt,
10 contendere potius, quam ſequi debent. Nam
qui agit, ut prior ſit, forſitan etiam, ſi non
transierit, aequabit. Eum vero nemo poteſt
aequare, cujus veſtigiis ſibi utique inſiſten-
dum putat. Neceſſe eſt enim, ſemper ſit
poſterior, qui ſequitur. Adde quod plerum-
que facilius eſt plus facere, quam idem.
Tantam enim difficultatem habet ſimilitudo,
ut ne ipſa quidem natura in hoc ita evaluerit,

adjicere. Flor. *addicere,* ut et mox 20. Voſſ. 3. (a pr. m.) *addere.* Sed Voſſ. 1. *prioribus* omittit. *poſſumus illum.* Jenſ. *poſſimus ullum* cum edd. poſterr. ante Baſil. Mox *p. ullum* ante Obr. acc. Roll. Sed noſtram vindicant mei quoque MSS. et Camp. *cum.* Turic. Flor. *quam.* Ille a ſec. m. *quamquam,* hic *quum.* *his.* Sic Turic. Flor. Guelf. Reliqui *iis.* *quos.* Turic. (a pr. m.) *quo.* *inventus.* Flor. (a pr. m.) *infeſtus.* *ſumma.* Flor. Camp. *ſummam* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. acc. Bad. cf. 8 Pro. 1. *appetunt.* Turic. Flor. *adpetent.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. *appetent.*

10. *agit.* Guelf. omittit. *qui ſequitur.* Turic. *equitur,* a ſec. m. *equatus.* *evaluerit.* Turic. *evalueris.* Jenſ. *valuerit* cum edd. ante Ald. acc. Bad. cf. 9, 3, 13. et debebat in eodem capite §. 1. reponi *evaluit* pro *valuit.*

9. *illum oratorem perfectum.* Geſnerus recte ablegat ad totius operis Prooem. §. 9. hic §. 28. item Ciceronis imprimis oratorem, initio: adde et noſtr. 8, Pro. 13. 12, 1, 21.

10. *res ſimpliciſſimae* i. e. minime variae, in quibus nihil magnopere expectetur diſcriminis, qualis fuerit gramen, folium. Recte Geſnerus hic admonet *indiſcernibilium* illorum. cf. 7. Praef. 4.

ut non res ſimpliciſſimae, quaeque pares
maxime videantur, utique discrimine aliquo
discernantur. Adde quod quidquid alteri 11
ſimile eſt, neceſſe eſt minus ſit eo, quod imi-
tatur, ut umbra corpore, et imago facie, et
actus hiſtrionum veris affectibus. Quod in
orationibus quoque evenit. Namque eis,
quae in exemplum aſſumimus, ſubeſt natura,
et vera vis: contra omnis imitatio ficta eſt, et

res ſimpliciſſimae — discrimine. Sic Turic. Flor. Camp. (niſi quod hic *quae*) cum Alm. Bodl. Andr. Baſil. ſed poſtremus omittit *utique.* Obr. item, ſed pro *ſimpl.* dat *ſimillimae,* et ſic narratur locum dare Bern. Sed e Voſſ. 1. *r. quae diſſimillimae videbantur* refertur. Reliqui *r. quae ſimillimae v. d.* niſi quod Jenſ. et rell. ante Ald. acc. Bad. Gryph. (1544.) inſerunt *utique,* Goth. autem et Voſſ. 2. *videntur*, indicativum habent. *discernantur.* Turic. *disnantur*, a ſec. m. *diſſocientur,* et ſic Obr. At Flor. *deſinantur,* a ſec. m. noſtrum. Hoc quidem non ferendum duco, ob ingratam etymi iterationem *discrimine discernantur.* Latere ſuſpicor *distineantur.* cf. Drakenb. ad Liv. 4, 59, 3.

11. *eſt minus ſit eo.* Turic. *e. m. eo,* a ſec. m. *eſſe m. eo.* Bern. *eſt eſſe m. ſit eo.* Camp. *e. eſſe m. eo,* et ſic Obr. *neceſſe eſt* omittit Guelf. *et imago — et actus.* Turic. Flor. omittunt copulam ſecundam cum Alm., utramque Camp. et ſic Obr. *orationibus.* Voſſ. 1. 3. *oratione,* ſoli. Placet. *oratoribus* Gryph. *evenit.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *venit.* *eis.* Sic Flor. Camp. *his* Guelf. Reliqui *iis.* cf. 8, 6, 63. 6, 1, 9. *aſſumimus.* Flor. *abſumimus.* Guelf. *ſumimus* cum Voſſ. 1.

natura, et vera. Turic. *naturam et* $\overset{a}{u}$, a ſec. manu *naturae varia.* Obr. *naturae vera.* *contra.* Turic. (a ſec. m.) *contraria.* *ficta.* Turic. Flor. *facta* cum

discernantur. cf. not. crit.

11. *actus hiſtrionum veris affectibus.* cf. *falſos affectus* 6, 2, 35. *minus* accipe de tota rei cujusque vi, non de ſola magnitudine, ne forte haereas in *umbra;* quare et Gedoynus vertit „ainſi „l'ombre eſt plus *foible* que „le corps."

ſubeſt natura, et vera vis. cf. 1, 3, 5.

12 ad alienum propoſitum accommodatur. Quo fit, ut minus ſanguinis ac virium declamationes habeant, quam orationes: quia in illis vera, in his aſſimulata materia eſt. Adde quod ea, quae in oratore maxima ſunt, imitabilia non ſunt, *ingenium*, *inventio*, *vis*, *faci-*
13 *litas*, et quidquid arte non traditur. Ideo

Alm. Stoer. Chouet. Leid. cf. 2, 13, 9. Neque enim vel hic plane eſt de nihilo. Praefero tamen receptam, propter ſequentia maxime. *accommodatur.* Guelf. *commodatur* cum Leid. et marg. Choueti.

12. *Quo fit.* Turic. Flor. Camp. *quod facit* cum Alm. *quod fit* Jenſ. Tarv. *declamationes.* Turic. Camp. *declamatores.* *habeant.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *habent.* *orationes.* Turic. (a ſec. m.) Camp. *oratores.* Ineſt aliquid ſcabri cum in oratione tum in argumentatione horum. Malim e vetuſtiſſimis libris ſic reſcribere: *et ad alienum propoſitum accommodat quod facit: ut minus ſanguinis et virium habent declamationes quam orationes.*

quia. Sic Flor. ſed a pr. m. et hic et Turic. *quam* cum Alm.; a ſec. m. Turic. *quamquam.* Reliqui *quod.*

aſſimulata. Turic. Flor. Camp. *diſſimulata.* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *aſſimilata* cum Bern. Ald. cf. 9, 2, 27. Dicas *dis* natum e praecedente *his*, ut et hic malis reponere *ſimulata;* ſed videtur frequentatum noſtro hoc compoſitum. *quod ea.* Camp. *qui ea.* Goth. (a ſec. m.) omittit *quod.* *oratore.* Jenſ. *oratione* cum edd. poſterr. ante Ald. *inventio, vis.* Turic. Flor. Camp. *inventionis* cum Bodl. Colbert. Voſſ. 2. Goth. (err. Geſn.) Loc. Ven. Ruſc. Bad. Andr. *inventiones* Jenſ. Tarv. Ald. cum Voſſ. 1. 3. Noſtrum, niſi dormitavi, Guelf. In edd. prima Baſil. et eſt fortaſſe a conjectura Philandri.

13. *Ideo.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *Ideoque.*

11. 12. *accommodatur* — *quam orationes.* cf. nott. critt.

12. *vis.* cf. 8, 3, 88. 9, 2, 104. hic §. 25. *Adde quod* attende ter poſitum, breviſſimo intervallo (cf. 10, 1, 25.); ſed hoc fortaſſe conſulto.

plerique, cum verba ex orationibus excerpſerunt, aut aliquos compoſitionis certos pedes, mire a ſe, quae legerunt, effingi arbitrantur: cum et verba intercidant invaleſcantque temporibus, ut quorum certiſſima ſit regula in conſuetudine, eaque non ſua natura ſint bona aut mala: nam per ſe ſoni tantum ſunt: ſed prout opportune proprieque aut ſecus collocata ſunt: et compoſitio cum rebus accommodata ſit, tum ipſa varietate gratiſſima. Qua- 14

verba ex. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui inſerunt *quaedam.* *ſe, quae legerunt.* Turic. *ſequa elegerunt*, a ſec. m. *ſequi eleg.* Goth. (tac. Geſn.) *ſe que elegerunt.* Flor. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *ſ. quae elegerunt* cum edd. ante Leid. acc. Roll. Sed Guelf. noſtrum.

effingi. Turic. *effendi*, a ſec. manu *offendi.* Flor. (a pr. m.) *effenci.* Voſſ. 3. *affingi.* cf. 10, 3, 4.

arbitrantur. Turic. Flor. *arbitrabantur.* *cum et.* Turic. Flor. Guelf. *et cum* cum Alm. Jenſ. Tarv. Sed omittit *et* Camp. cum Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Baſil.

intercidant. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *intercident.* Correxit Regius. *invaleſcantque.* Turic. Camp. *invaleſcant* cum Jenſ. Tarv. *et invaleſcant* Loc. cum Ven. Ruſc. jubente Regio. *eaque.* Guelf. *ea quae.* Goth. (tac. Geſn.) *ea* ſine enclitica. *non ſua.* Guelf. inſerit *ſunt.*

proprieque. Turic. *proprie.* *accommodata ſit, tum.* Camp. omittit *ſit* cum Goth. et edd. ante Baſil. exc. Ald. *ſunt* poſt *collocata* omittere narratur Voſſ. 1. qui et *tamen ipſa* pro *tum i.*

13. *intercidant invaleſcantque.* Unicuique ſuccurrant verſus nobiliſſimi Horatiani *Multa renaſcentur quae jam cecidere cadentque* cet. Ad Piſ. 70. ſeqq. cf. Qu. 8, 6, 32. Hic autem contra omnes quidem libros reponere libet *tempore* pro *temporibus*, qui pluralis numerus deberi videtur librariorum ſocordiae, *quorum* jungenti huic vocabulo, non, ut par erat, *verbis.* Potuit etiam adhaereſcere *bus* ex eo quod ſequitur *ut*, cum antiqua ratione ſcriptum eſſet *tempori.* cf. 3, 8, 17. Eadem opera recte reſcribas

propter exactiſſimo judicio circa hanc partem ſtudiorum examinanda ſunt omnia. Primum, quos imitemur. nam ſunt plurimi, qui ſimilitudinem peſſimi cujusque et corruptiſſimi concupierunt. Tum in ipſis, quos elegerimus, quid ſit, ad quod nos efficiendum comparemus. Nam in magnis quoque auctoribus incidunt aliqua vitioſa, et a doctis inter ipſos etiam mutuo reprehenſa. atque utinam tam bona imitantes dicerent melius, quam mala pejus dicunt. Nec vero ſaltem iis, quibus ad evitanda vitia judicii ſatis fuit, ſufficiat imaginem virtutis effingere, et ſolam, ut ſic 926

14. *ſtudiorum examinanda.* Turic. Flor. inſerunt *alia* cum Alm. ſed Obr. *illa.* *quos imitemur.* Turic. Flor. *q.* ad (cf. 10, 1, 125.) *imitendum:* ex Alm. modo *q. imitendum.* Ille a ſec. m. *q. ad imitandum*, hic noſtrum.

concupierunt. Sic Flor. cum Goth. et edd. ante Baſil. exc. Camp. Sed Turic. *non cupierunt.* Reliqui *concupierint.* cf. 4, 3, 16. *Tum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui *Deinde.* *ſit, ad quod.* Turic. Flor. Guelf. Camp. omittunt *ad* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Colbert. Voſſ. 1. 3. Jenſ. Tarv. *nos efficiendum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Jenſ. et edd. ante Gryph. exc. Bad. *efficiendum nobis* Goth. Vall. Voſſ. 2. Colb. probante Badio, ſed *comparare* ſic dici non docente. Reliqui *efficiendum nos.*

15. *in magnis.* Guelf. omittit *in.* Contra Camp. *quoque.*

imitantes. Flor. (a pr. m.) *imitandos.* *pejus.* Turic. *pius*, a ſec. m. *prius*. Flor. (a pr. m.) *ejus.* *dicunt.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *dicant* cum Voſſ. 1. et edd. ante Gryph. exc. Bad. *evitanda.* Camp. *evitandum.*

judicii ſatis. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *judicatis.* Ille a ſec. m. *judicatur.* *ſic.* Turic. Flor. Guelf.

quaeque pro *eaque;* quod aliquantum turbat orationem.

15. *Nam in magnis — vitioſa.* cf. 10, 1, 24. *mutuo reprehenſorum* exemplum 8, 3, 31.

Nec — ſaltem. De *ſaltem* cf. 8, 4, 25.

dixerim, cutem, vel potius illas Epicuri figuras, quas e ſummis corporibus dicit effluere. Hoc autem his accidit, qui non introſpectis 16
penitus virtutibus, ad primum ſe velut aſpectum orationis aptarunt: et cum iis feliciſſime ceſſit imitatio, verbis atque numeris ſunt non multum differentes, vim dicendi atque inventionis non aſſequuntur, ſed plerumque declinant in pejus, et proxima virtutibus vitia comprehendunt, fiuntque pro *grandibus tumidi*, *preſſis exiles*, *fortibus temerarii*, *laetis corrupti*, *compoſitis exultantes*,

Camp. omittunt cum Voſſ. 1. 3. *dixerim.* Turic. (hic per compendium $\overline{ri}$) Flor. *dux urim*, a pr. manu uterque. *cutem.* Guelf. *artem.* *Epicuri.* Guelf. Excerpta Santeniana *epicarmi.* *quas e ſummis.* Flor. (a pr. m.) *quae ſe ſ.* Guelf. *quae ſummis.* Goth. (tac. Geſn.) *quas ſummis* cum Voſſ. 1. 2. 3. ut fertur. *q. ex ſummis* Camp.

16. *his.* Sic Turic. Flor. Guelf. Baſil. Reliqui *iis.* cf. §. 11. *iis.* Guelf. Camp. Baſil. *his.* *imitatio, verbis.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Vall. Jenſ. Tarv. Capper. Reliqui inſerunt *qui*, jubente Regio, quem, etſi obſequens ei, recte improbat Badius.

virtutibus. Guelf. *virtutis.* Camp. omittit.

cutem. cf. 5, 12, 18. quanquam uſu hinc diverſo.

illas Epicuri figuras. „A quibus ſunt *ſpectra* illa *Catiana*, „de quibus ad 10, 1, 124. „Diſertiſſime, ut ſolet, Lucretius 4, 48. cujus verba cum „reſpexerit aperte noſter, hic „aſcribenda ſunt. *Dico igitur* „*rerum effigias tenuesque figuras Mittier ab rebus ſummo* „*de corpore earum; Quae* „*quaſi membrana eſt vel cortex* „*nominitanda, Quod ſpeciem* „*ac formam ſimilem gerit ejus* „*imago, Quojuscunque cluet* „*de corpore fuſa vagari.*" Geſnerus. Ablegant praeterea ad Gell. N. Att. 5, 16. ubi e noſtro *effluere* pro *affluere* legendum monet Burmannus.

16. *exultantes.* cf. 8, 3, 56. Geſnerus confert 9, 4, 66.

17 *ſimplicibus negligentes.* Ideoque qui horride atque incompoſite quamlibet illud frigidum et inane extulerunt, antiquis ſe pares credunt: qui carent cultu atque ſententiis, Atticis ſcilicet: qui praeciſis concluſionibus obſcuri, Salluſtium atque Thucydidem ſuperant: triſtes ac jejuni Pollionem aemulantur: otioſi

17. *quamlibet.* Sic Flor. cum Goth. Vall. (ſed hic a ſec. m.) Geſn. Bip. *quam licet* Camp. *qui licet* Turic., a ſec. m. *quid licet.* Reliqui *quidlibet.* *illud frigidum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. exc. Bad. qui omittit *illud.* Reliqui *f. i.*

extulerunt. Jenſ. (non Goth. err. Geſn.) *extulerint* cum edd. ante Ald. acc. Bad. *carent.* Turic. *parent.*

Atticis. Turic. (a ſec. m.) Camp. *atticos* cum Voſſ. 2. (nil tale in Goth. cf. 10, 1, 109. item hic 24.) Obr. *attici* Guelf. cum Voſſ. 1. 3. Bern. *ſcilicet.* Camp. omittit cum Goth. Bad. *ac jejuni.* Turic. *acie juli,* a ſec. m. *ac ejuli.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. *et j.* cum edd. ante Ald. acc. Bad. et mox Baſil. *ac ſupini.*

17. *quamlibet illud frigidum.* Affectu nata transpoſitio adverbii, pro: *illud quamlibet frigidum.* [Mihi ante vocem *quamlibet* mente concipiendum videtur *aliquid,* ad quod referatur *illud.* Buttm.]

Atticis ſcilicet. Facile dativo huic applices ex prioribus vocabulum *pares,* ſc. *ſe credunt.* Sed caret concinnitate haec oratio, cum unicuique praeterea corruptorum generi certum reddatur verbum: *ſuperant, aemulantur, jurant.* Quare ſuſpicor legendum: *Attici ſunt ſcilicet.* Quibus carere dicuntur *ſententiis,* ſunt eae, quas tractavit noſter l. 8. c. 5. Mox relativum *qui* libenter compendifaciam, ad quod ſubaudiendum erat *ſunt,* minime neceſſario loquendi amfractu, cum *triſtes ac jejuni, otioſi et ſupini* ſine his impedimentis procedant. *Concluſiones* autem cave ad numeros referas: ſunt ſubtiles illae *concluſiones,* de quibus agit v. c. Cornificius memoratus noſtro 9, 3, 98.

et ſupini, ſi quid modo longius circumduxerunt, jurant ita Ciceronem locuturum fuiſſe. Noveram quosdam, qui ſe pulchre 18
expreſſiſſe genus illud coeleſtis hujus in dicendo viri ſibi viderentur, ſi in clauſula poſuiſſent, *Eſſe videatur.* Ergo primum eſt, ut, quod imitaturus eſt quisque, intelligat, et quare bonum ſit, ſciat. Tum in ſuſcipiendo onere conſulat ſuas vires. Nam quaedam 19
927 ſunt imitabilia, quibus aut infirmitas naturae non ſufficiat, aut diverſitas repugnet.

circumduxerunt. Camp. *circumduxerint.* *locuturum.* Turic. (a ſec. m.) Camp. *locutum* cum Goth.
18. *dicendo.* Turic. (a pr. m.) *dicendi.* *viri.* Turic. omittit. *ſi.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *poſuiſſent.* Guelf. *potuiſſent* cum Bern. cf. 8, 6, 30. *videatur.* Guelf. *viderentur.*
ut. Guelf. omittit. *vires.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) *res.*
19. *imitabilia.* Sic Turic. Guelf. cum Goth. et edd. ante Ald. exc. Camp. *Mirabilia* Voſſ. 1. Reliqui *inimitabilia.*
infirmitas. Camp. *firmitas.* *ſufficiat.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *ſufficit.* *aut.* Turic. Flor. (a pr. manu uterque) *an.* *repugnet.* Turic. (a ſec. m.)

ſupini. „Qualis Maecenas „fuiſſe dicitur, qui *ſupinus* „Juvenali Sat. 1, 66. et ita „carpit compoſitionem vitio- „ſam Maecenatis noſter lib. „9, 4.“ (hoc quidem *ſupinitati* non tribuam) „vid. Mei- „bom. Maecen. cap. 23. ita et „Martialis 6, 42. *Non attendis, et aure me ſupina Jam* „*dudum, quaſi negligenter* „*audis.*“ Burmannus.

18. *in clauſula — Eſſe videatur.* cf. 9, 4, 73.

19. *imitabilia.* Jam quidem de iis non agit, quae imitatione exprimi nequeant, nec prius illud, quod dederat praeceptum, tractat, ut, quae quisque imitanda ſumeret, quare bona eſſent, ſciret; ſed ea quoque, quae et digna ſint imitatione eamque admittant in genere, non cuivis promiſcue ſperanda eſſe monet. Perſequitur enim alteram ſuam legem „conſulat vires.“ Quare ſine negatione ſcriben-

Ne, cui tenue ingenium erit, ſola velit fortia et abrupta: cui forte quidem, ſed indomitum, amore ſubtilitatis et vim ſuam perdat, et elegantiam, quam cupit, non aſſequatur. Nihil eſt enim tam indecens, quam cum mollia dure fiunt. Atque ego illi praeceptori, quem inſtituebam in libro ſecundo, credidi non ea

Camp. *repugnat.* *Ne, cui.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 1. 2. 3. Vall. Bad. Reliqui *Nec cui.* *velit.* Guelf. *velut.* *cui forte.* Turic. Flor. Guelf. *qui f.* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Jenſ. Tarv. A ſec. manu Turic. *qui fortem*, et ſic Camp. Mox *amorem* Turic. (a ſec. m.) Camp. cum Voſſ. 1. 3. *ſubtilitatis.* Flor. (a ſec. m.) *ſublimitatis* cum Goth. Vall. Bad. Baſil. Gryph. et aliquot apud Burm. *perdat.* Turic. Camp. *perdet.* *aſſequatur.* Guelf. *ſequatur.* Turic. Flor. Camp. *perſequatur* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bodl. Alm. Colb. Ioann. et edd. ante Baſil. *dure fiunt.* Sic Turic. Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. (quanquam hic *durae*) Vall. (err. Badio) Bad. Stoer. Chonet. Leid. *dureſcunt* Turic. (a ſec. m.) Camp. cum Bodl. et edd. ante Bad. acc. Obr. Reliqui *dura f.*

20. *Atque.* Camp. *At quae.* *illi.* Turic. *illa.* *inſtituebam.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Obr. Reliqui *inſtitueram.* *in.* Voſſ. 1. 3. omittunt. *credidi.*

dum erat nomen *imitabilia;* quanquam non eſt quod dubitemus de voce *inimitabilis,* circa quam haeret et paululum aeſtuat optimus Geſnerus in Theſauro, ſui Qu. immemor, cujus locum deſignat alios ſecutus 2, 17, 2. qui debebat eſſe 2, 16, 16. Virgilius metro ſolo coactus variavit *non imitabile fulmen* Aen. 6, 590.

Ne, cui. Pendet hoc ab illo „conſulat ſuas vires"; et jam percenſentur ſingula, quae illo praecepto continentur.

cum mollia dure fiunt. Is qui natura acer et vehemens (*ingenium indomitum*), ſi ſupra modum velit elegans eſſe, eo maxime diſplicebit, quod dure et rigide faciet mollia ea, quae captabit.

20. *praeceptori — in libro ſecundo.* Vide ejus libri cap. 8. Nexum harum ego ſententiarum talem comminiſcor. „Poſſum videri con-

ſola docenda eſſe, ad quae quemque diſcipulorum natura compoſitum videret. Et adjuvare debet, quae in quoque eorum invenit bona, et, quantum fieri poteſt, adjicere, quae deſunt, et emendare quaedam et mutare. Rector enim eſt alienorum ingeniorum atque formator. difficilius eſt naturam ſuam fingere.

Sic Flor. (a prima quidem manu *credi*) Guelf. cum Alm. Ioann. Voſſ. 1. 3. Jenſ. et edd. poſterr. ante Gryph. exc. Bad. *credi* Turic., a ſec. manu *c* mutatur, incertum in O an T. Reliqui *tradidi*, quorum Goth. Vall. Camp. probante Regio. cf. 3, 3, 4. *quae quemque.* Turic. *quem quem*, a ſec. manu *quemquam*, et ſic Camp. cum Voſſ. 3. *quem* ſolum Guelf. *videret — debet.* Turic. *ut deret ea dutare debent*, a ſec. m. *ut de re ea dubitare debeat.* Flor. (a pr. m.) *videret ea diuare debent.* Reliqui *v. Nam is et adjuvare* (niſi quod Flor. *N. et is*, Camp. *n. ipſe et*, Guelf. *adiuare*) *d.* Noſtram cum in ipſis vetuſtis ſcripturis latere videremus, omiſimus *nam is.* Breviter ſubjiciuntur haec omnia *et adj. — fingere;* habentque ſpeciem parentheſeon. Pluralis *debent* natus, poſtquam *et adjuvare* abierat in *ea dutare* vel *diuare.*

invenit. Sic Turic. Flor. Camp. cum edd. ante Gryph. exc. Bad. Reliqui *invenerit.* Ex Voſſ. 1. affertur *viderit et invenerit.* Ex Voſſ. 3. *viderit bona et invenit.* *Rector — formator.* Turic. (a ſec. m.) *rectorem — formatorem*, et ſic Camp. *alienorum.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *aliorum* cum edd. poſterr. ante Baſil. *difficilius.* Camp. *Difficile.*

„traria iis, quae ſupra ſua„ſerim, nunc docere. Si enim, „id quod libro ſecundo prae„cepi, magiſter non debet in„dulgere diſcipulorum cujus„que ingenio, ſed fingere „illud iisque, quibus natura „careat, inſtruere: quidni „ipſi quoque imitando virtu„tes, ad quas minus nati „ſumus, acquiramus? Sed „cum difficilius eſt ſuam na„turam immutare, quam alie„norum ingeniorum fieri „rectorem; tum ne ille qui„dem, qualem volebam, „doctor quidquam contra „naturam conabitur.“ Apparet nihil minus ferendum, quam Gallaei (cf. 10, 1, 96.)

21 Sed ne ille quidem doctor, quanquam omnia, quae recta ſunt, velit eſſe in ſuis auditoribus quam pleniſſima, in eo tamen, cui naturam obſtare viderit, laborabit. Id quoque vitandum, in quo magna pars errat, ne in oratione poëtas nobis et hiſtoricos, in illis operibus oratores aut declamatores imitandos putemus.
22 Sua cuique propoſita lex, ſuus cuique decor eſt. Nam comoedia non cothurnis aſſurgit, nec contra tragoedia ſocculo ingreditur.

21. *tamen, cui.* Turic. inſerit *hi.* Volebat profecto *ſi.* *errat.* Camp. *erat* cum Voſſ. 3. *illis.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Voſſ. 1. 2. Goth. et edd. poſt Jenſ. ante Gryph. exc. Bad. qui in margine noſtrum. *ullis* Turic. a ſec. manu, et ſic Bodl. *nullis* Camp. Reliqui *illorum*, operoſa quadam ἀκριβείᾳ, commendante Badio.

22. *Sua cuique propoſita.* Turic. (a pr. m.) *tua cujusque propoſito.* Bern. *ſ. c. propoſitio* cum Voſſ. 3. qui et addit *eſt.* *ſuus cuique.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *ſuis c.* *Nam.* Sic Turic. Camp. cum Andr. quae tamen addit *neque.* Reliqui *Nec.* *comoedia.* Turic. Flor. (a pr. manu uterque) *comoediae.* Quid lateat, non exputo. *non.* Hoc dedimus e conjectura pro librorum omnium *in.* *cothurnis.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui *cothurnos.* *nec.* Turic. (a ſec. m.) Camp. omittunt. *ſocculo.* Sic Turic. (quanquam *tragoedias occulo*) cum Obr., a ſec. manu *ſacculo.* Camp. *ſacco.* Reliqui *ſocco.* Apparet hoc maxime loco, ſicut et §. 20. et 10, 1, 107. 10, 3, 9. Argentoratenſem Obrechti codicem habere aliquid Turicenſis et Florentinae auctoritatis. cf. praef. noſtr. p. 52. 61.

illam tollendi audaciam, qui verba „difficilius — fingere" proſcribenda cenſet. Nec tamen recte junguntur haec praecedentibus per vocem *Atque*, et ſuſpicor reponendum *atqui.*

22. *decor.* cf. 10, 1, 71. item hic §. 27.

Nam comoedia. „Ex Horatii arte poëtica ſumtus „eſt hic ſenſus ſcribentis" (v. 89 — 92.) „Verſibus ex-„poni tragicis res comica non

Habet tamen omnis eloquentia aliquid com-
mune. imitemur, quod commune eſt. Etiam 23
928 hoc ſolet incommodi accidere eis, qui ſe uni
alicui generi dediderunt, ut ſi aſperitas iis
placuit alicujus, hanc etiam in leni ac remiſſo
cauſarum genere non exuant: ſi tenuitas ac
jucunditas, in aſperis gravibusque cauſis pon-
deri rerum parum reſpondeant: cum ſit
diverſa non cauſarum modo inter ipſas con-

tamen. Camp. *enim.* cf. 9, 4, 63. item 10, 3, 27. Goth. (tac. Geſn.) *enim* pro *tamen* cum Voſſ. 2. 3. *commune. imitemur.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui inſerunt *Id.*

23. *incommodi.* Turic. *incom.* a ſec. m. *in eo.* Camp. transponit *acc. inc.* Modo Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *ſolet hoc* cum edd. poſterr. ante Baſil. *eis.* Turic. *ejus,* a ſec. m. noſtrum, et ſic Flor. *his* Guelf. Baſil. Reliqui *iis.* cf. §. 11. *uni.* Turic. (a ſec. m.) Flor. (a pr. m.) Camp. omittunt. Turic. pro *qui ſe uni alicui* a pr. m. *quis eum a.* in quo eſt noſtrum ipſum. *iis.* Sic Turic. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Baſil. Reliqui *his.* cf. §. 16.

etiam Flor. (a pr. m.) omittit. *ac jucunditas,* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Bodl. Alm. (niſi quod ex his tribus *aut*). A ſec. manu Flor. *vel nuditas.* Reliqui *aut* (ſed Jenſ. [tac. Geſn.] Tarv. *ac* cum edd. poſterr. ante Baſil. exc. Aldo) *nuditas.* *ponderi.* Turic. *in ponderi,* a ſec. manu *in pondere.* *parum.* Turic. (a ſec. m.) *parium.*

reſpondeant. Turic. (a pr. m.) *reſpondeat.* *inter ipſas.* Flor. (a ſec. m.) Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) inſerunt *ſe* cum Voſſ. 2. et edd. poſterr. ante Bad. Hic (nihil ad noſtrum quidem locum monens) ſupra (§. 15. *inter ipſos*) ut et 8, 6, 1. refert Vallam (vid. Elegg. p. 604.) annotaſſe, utroque modo recte dici Grammaticis *inter ipſos* et *inter ſe.* adde 4, 2, 13.

„vult: Indignatur item pri-„vatis ac prope ſocco Dignis „carminibus narrari coena „Thyeſtae. Singula quaeque „locum teneant ſortita decen-„tem.“ Regius. Monet Capperonn. Ciceronem aliquam tamen „tragicas res paene „comice tractandi“ rationem tribuere Caeſari, quem facit

ditio, ſed in ſingulis etiam cauſis partium; ſintque alia leniter, alia aſpere, alia concitate, alia remiſſe, alia docendi, alia movendi gratia dicenda: quorum omnium diſſimilis atque
24 diviſa inter ſe ratio eſt. Itaque ne hoc quidem ſuaſerim, uni ſe alicui proprie, quem per omnia ſequatur, addicere.

et de quo Valla ipſe agit l. c. 6, 3, 32. Noſtrum tamen locum ibidem ponit cum pronomine *ſe*. *cauſis partium.* Camp. *patium cauſae* cum Vall. (niſi quod hic et in reliquis ſine ſphalmate *partium*) Locat. et edd. poſterr. ante Baſil. *partium cauſis* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. quorum alter modo *ſimilibus* pro Jenſiano *ſimilis;* emendata Regio et in *ſingulis* mutata ſcriptura; et ſanum habent MSS. et Camp. cum reliquis. *partibus cauſae* Goth. (err. Geſn.) cum Voſſ. 2.

ſintque. Turic. *ſint quique.* Camp. *ſint.* Jenſ. *ſintque qui* cum Locat. et edd. poſterr. ante Bad. *ſintque quia* Tarv.

movendi. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *moriendi.* Camp. *monendi.* *dicenda.* Turic. *dicit* cum Alm. a ſec. m. *dicant,* et ſic Flor. *dicent* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Bad. qui noſtrum (ut et *ſintque*) eſſe in Vall. teſtatur. Addicunt Guelf. Goth. Camp. Contractum et corruptum indicativum e gerundiis et participiis paſſivis vidimus, et viciſſim, ut 7, 1, 9. 7, 3, 9. (quo loco id ipſum quod Alm. habet Flor.) 9, 2, 77. adde 9, 4, 130. Qui *dicant*, *dicent* ſcripſerunt, inſervierunt ſuo illi, quod interpoſuerant ſupra *qui.*

diviſa. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui *diverſa.*

24. *ſuaſerim, uni ſe al.* Turic. Camp. *ſuaſerimus non u. a.* Flor. (a pr. m.) *ſ. non u. a.* cum Alm. *addicere.* Turic. *addici rei* cum Alm. (nihil tale dante Flor. cf. §. 5.). Guelf. Camp. *adjicere* cum Goth. (quod miror, cum Voſſ. 1. non memoretur, et e Vall. noſtrum diſerte Badius. cf. §. 17. item 27.) Jenſ. Tarv. Eſt aliquid incommodi in *ſequatur* illo, tertia perſona, quae quo referatur proprie non habet, quanquam interpreteris ἀπὸ κοινοῦ velut illud, de quo egimus, *velit* 2, 15, 12; durius tamen in minus generali verbo,

in Dialogis de Oratore confabulantem 3, 8.

24. *uni — addicere.* cf. nott. critt.

Omnium perfectiſſimus Graecorum *Demoſthenes.* aliquid tamen aliquo in loco melius alii: plurima ille. Sed non qui maxime imitandus, et ſolus imitandus eſt. Quid ergo? non eſt ſatis omnia ſic dicere, quomodo *M. Tullius* dixit? Mihi quidem ſatis eſſet, ſi omnia conſequi poſſem. Quid tamen noceret, vim *Caeſaris*, aſperitatem *Coelii*, diligentiam *Pollionis*, judi-

quam eſt *velle, dicere.* Facile accommodandi cauſa librarius poſt *uni* poterat ſcribere *alicui,* etiamſi in exemplo eſſet *aliquem.* Sic ernas: *uni ſe aliquem p. q. p. o. ſequatur a.* Vel, transponendo, ut manifeſtior appareat omiſſi in vetuſtiſſimis pronominis *ſe* cauſa: *ſe uni aliquem.* Discerpta enim haec in *ſuaſerimſeu ni* (pro quorum poſtremo *non,* velut 10, 1, 96.). Advertit autem, quod vetuſtiſſimi illi dant *addici* paſſivum, cujus ope ſupervacuum fit *ſe.* Turic. et Alm. tamen illud *rei* errorem prodit. Simpliciſſimam loci medelam hanc dicas: *uni nos alicui p. q. p. o. ſequamur* (leni mutatione, cf. 4, 2, 89. 8, 3, 82. 10, 1, 1. hic 7. et mox §. 27. Turic. *imitabitur,* item Voſſ. 1. *adhibeamus* 10, 3, 5. Goth. Voſſ. 2. *quaeratur* 10, 5, 13.) *addicere.* Ex illo *rei* efficias *Eſt enim.* *Omnium perf.* Sic Flor. (a pr. m.). Sed Turic. *omnem p.* cum Alm. (cf. modo). *longe omnium p.* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Leid. exc. Baſil. acc. Roll. A ſec. m. Flor. *omnium longe p.* Reliqui *Longe p.* quibus, niſi dormitavi, addicit Guelf. *aliquo in loco.* Turic. omittit *in.* Camp. *in a. l.* *alii.* Guelf. *aliis.*

ille. Burm. *illi,* ex ſphalmate, ut videtur, propagato a Capper. *et ſolus imitandus.* Turic. Flor. Camp. omittunt cum Goth. Alm. Pro *et,* quod Guelf. dat, edd. poſt Baſil. *etiam* acc. Bad. Transponit Tarv. *et ſ. eſt i.*

25. *omnia ſic.* Camp. omittit. *Mihi.* Flor. (a pr. m.) *mihil.* Turic. *nihil* cum Alm. *conſequi.* Guelf. *ſequi.* *noceret.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. et edd. ante Stoer. acc. Chouet. Roll. Reliqui *nocet.* Pro *vim* Turic. *vi,* a ſec. m. *divi.*

25. *noceret.* Intellige: „etiamſi conſequi poſſem." cf. 1, 8, 5. *vim Caeſaris* vide et 1, 7, 54. 12, 10, 11. et cf. hic §. 12. De *Coelii* aſperitate conſule 4, 2, 123.

cium *Calvi*, quibusdam in locis aſſumere?
26 Nam praeter id, quod prudentis eſt, quod in quoque optimum eſt, ſi poſſit, ſuum facere: tum, in tanta rei difficultate, unum intuentes vix aliqua pars ſequitur. Ideoque cum totum exprimere, quem elegeris, paene ſit homini inconceſſum: plurium bona ponamus ante oculos, ut aliud ex alio haereat, et, quod
27 cuique loco conveniat, aptemus. Imitatio autem (nam ſaepius idem dicam) non ſit tantum in verbis. Illuc intendenda mens, quantum fuerit illis viris decoris in rebus atque perſonis, quod conſilium, quae diſpoſitio, quam omnia etiam, quae delectationi videan-

26. *tum.* Guelf. *tamen.* cf. §. 13. item 10, 3, 10. Camp. *ſed tamen* pro *ſed tum.* *quod cuique loco.* Sic Turic. (a ſec. manu) Camp. cum Bodl. *quod de cuique longo* (cf. 9, 4, 94.) Turic. Flor. cum Alm. *quod cuique* (omiſſo *loco*) Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Vall. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. acc. Bad. Reliqui *quo quidque loco*, et ſic Guelf. ſed mox *veniat* cum Voſſ. 1. et *aptaremus* Baſil. (mire).

27. *intendenda mens.* Turic. *intenda mens.* Flor. (a pr. manu) *intendamus.* Alm. *intendamꝰs.* *quantum.* Turic. *quae cum.* Flor. (a pr. m.) *quae tum.* *decoris.* Turic. (a ſec. m.) Obr. *decori;* male. *diſpoſitio.* Flor. *depoſitio.* Goth. (tac. Geſn.) *diſputatio.* *quam omnia etiam.* Turic. *quod omne jam.* ex Alm. nil niſi *Qđ* i. e. *quod.*

aſſumere i. e. foris arceſſere. Vult enim in toto quam ſimillimus quidem eſſe Ciceronis noſter; nec tamen recuſat virtutes ab hujus ingenio alienas aliunde mutuari, Ciceronianisque adjungere. Sic Cic. Inv. 2, 24. vocabuli *aſſumtiva* ratio redditur, quod „*foris* adjuncto „argumento" cauſa defendatur. vide et 10, 1, 121.

26. *ſequitur.* cf. 8 Pro. 18. adde 11, 2, 39. Mox ad §. 27. Almelov. ponit locum Plinii Epiſt. 1, 8, 14. „*ſequi* — gloria, non appeti „debet."

27. *ſaepius idem.* cf. §. 13. 16.

tur data, ad victoriam ſpectent: quid agatur prooemio, quae ratio et quam varia narrandi, quae vis probandi ac refellendi, quanta in
929 affectibus omnis generis movendis ſcientia, quamque laus ipſa popularis utilitatis gratia aſſumta, quae tum eſt pulcherrima, cum ſequitur, non cum arceſſitur. Haec ſi perviderimus, tum vere imitabimur. Qui vero etiam 28
propria his bona adjecerit, ut ſuppleat, quae deerant, circumcidat, ſi quid redundabit, is erit, quem quaerimus, perfectus orator: quem nunc conſummari potiſſimum oporteat,

ſpectent. Turic. *ſpectat.* *agatur.* Goth. (tac. Geſn.) *agant.* *affectibus omnis.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *actibus omnibus.* Ille nil niſi *omnis* corrigit. Ex Alm. *actibus.* *movendis.* Turic. Camp. *movendi.* Voſſ. 3. *movenda.* *quamque — gratia.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Pro *quamque* Guelf. *quam quod.* Jenſ. *quantaque* cum edd. poſterr. ante Geſn. Noſtrum Goth. Camp. Bern. margo Baſil. et ſuaſit Regius. *tum eſt.* Turic. *cum e.* Jenſ. Tarv. *tamen e.* Mox Guelf. ante *ſeq.* omittit *cum.* *Haec ſi.* Turic. Flor. inſerunt *cum.*

perviderimus. Guelf. *providerimus.* Goth. (tac. Geſn.) *pervidebimus.* Voſſ. 2. *praeviderimus* (cf. §. 24. item 10, 3, 18.) cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Stoer. exc. Baſil. acc. Gibſ. Obr. Capper. Noſtrum dat et Vall. *vere* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

28. *redundabit, is.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. Alm. *redundabit* omittere dicitur. A Camp. abeſt *is.*

potiſſimum. Camp. *perfectiſſimum.* *oporteat.* Sic

ad victoriam ſpectent. cf. 2, 4, 32. 5, 12, 22. item 12, 10, 48.

laus — popularis — aſſumta. Quidquid coronae datur ad plauſum petendum. Sic 12, 10, 72. *laus vulgi* dicitur. Eſt *fragor,* qualis Ciceronem ſequebatur 8, 3, 3. ubi §. 2. eſt ipſum noſtrum.

28. *deerant.* Non male Francius ſuadet reponendum *deerunt.*

cum tanto plura exempla bene dicendi ſuperſint, quam illis, qui adhuc ſummi ſunt, contigerunt. Nam erit haec quoque laus eorum, ut priores ſuperaſſe, poſteros docuiſſe dicantur.

III. Et haec quidem auxilia extrinſecus adhibentur: in iis autem, quae nobis ipſis paranda ſunt, ut laboris, ſic utilitatis etiam longe plurimum affert ſtilus. Nec immerito M. Tullius hunc *optimum effectorem ac magiſtrum dicendi* vocavit. Cui ſententiae perſonam L. Craſſi in disputationibus, quae ſunt de

Turic. Flor. Camp. Reliqui *oportebat.* *cum tanto.* Turic. (a ſec. m.) *imitando.* Camp. *imitando cum tanto.*

plura. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *plurima.* Gallaeus, nimium ſibi ſumens, ſuadet *c. t. pauciora e. b. d. ſ. quanto plura illis qui* cet. *ſuperſint.* Guelf. Camp. *ſuperſunt* cum Goth. et edd. ante Gryph. Sed Turic. *qua ſuper.* Flor. (a pr. m.) *quia ſuper.* *contigerunt.* Jenſ. (err. Geſn.) *contigerit* cum edd. poſterr. ante Ald. qui *contigerant.* *poſteros.* Flor. (a pr. manu) *poteras.*

1. Turic. inſcr. dat *quomodo ſcribendi ſit,* a ſec. manu *qui modus ſcribendi ſit,* et ſic Goth. cum edd. ante Stoer. *Quomodo ſcribendum ſit* Guelf. cum edd. rell. ante Geſn. exc. Obr. Nihil inſcriptionis in Flor. Camp. *Et.* Jenſ. hoc ipſum, ex quo *At* refert Geſn. Sed fortaſſe in ejus exemplo *A* repoſitum erat a miniatore, omiſſa enim a typotheta prima littera in Jenſ. et Tarv. *At* Goth. Ald. male.

in iis autem. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt, Alm. nonniſi *in* deſiderare narratur. Guelf. Flor. *i. his a.*

utilitatis. Flor. (a pr. manu) *utilitas.* Goth. (tac. Geſn.) transponit *etiam ut.* *ſtilus.* Turic. *ſterilis.*

ac mag. Goth. (tac. Geſn.) *et m.* *vocavit.* Sic Turic. a ſec. m., a pr. *vocatii.* Reliqui *vocat.*

Cui. Turic. Camp. *cujus.* *L. Craſſi.* Turic. *t C.*

1. *ſtilus.* cf. 7, 1, 54. Inferioris quidem aetatis auctores non moror, velut Gell. N. A. 3, 3. „*ſtilo* atque facetia ſermonis Plauto congruentis.“

M. Tullius. de Or. 1, 33.

oratore, aſſignando, judicium ſuum cum
illius auctoritate conjunxit. Scribendum ergo 2
quam diligentiſſime, et quam plurimum.
Nam ut terra altius effoſſa generandis alendisque ſeminibus fecundior fit: ſic profectus non a ſummo petitus, ſtudiorum fructus et fundit uberius, et fidelius continet. Nam, ſine hac quidem conſcientia, ipſa illa ex tem-

a ſec. m. ‡ *Craſſus*, et ſic Camp.; dat enim *vel Craſſus*, (cf. 6, 1, 20.).

2. *altius*. Flor. (a pr. m.) *altum*. Guelf. *alte*, et ſic Stoer. Chouet. Leid. Noſtrum et Bodl. et ſic Gebhardus (Crepp. 3, 8. p. 123.) legi jubet e Palat. ſuo, uti videtur.
generandis. Camp. *germinandis*. *fecundior fit*. Sic Turic. (a ſec. m.) Camp. cum Ald. Bad. Baſil. A pr. m. ille omittit *fit*, et ſic Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. 3. et edd. ante Ald. acc. Obr. Reliqui *f. eſt*.
ſic profectus. Turic. *ſi p.* a ſec. m. *ſi profecto*. Ruſc. *ſit p.*
a ſummo. Turic. *aſſumo*. *et fundit*. Sic Camp.

2. *profectus non a ſummo petitus*. cf. 1, 3, 5.
hac — conſcientia. Nihil aliud eſt *haec conſc.* niſi *hujus rei conſc.* Eſt autem haec res *inſumtus in ſcribendo labor*. Is demum, qui etiam dum ex tempore dicit, memor eſſe poteſt plurimorum a ſe exercitii cauſa ſcriptorum, ſine inverecundia aut levitate prodibit ad orandum. Reliqui extemporalitatis gloriam pudoris tantum et ſeveritatis jactura acquirent. Huic ego ſententiae quid deſit, non video; quare *conſcientiam*, hinc, ut putat, alienam, voce *conſtantia* mutantem Geſnerum nequaquam ſequor. Noſtra ratio eſt Rollini et videtur fuiſſe eorum, qui huic loco haec interpretationis cauſa adhibuerunt: *niſi tibi conſcius ſis laboris*, Stigelii et Landſidelii. Idem ſenſit Gedoynus, ita reddens ille noſtra, quanquam nimis ad novitium vocis ſignificatum: „ſi notre propre conſcience „ne nous répond de cette „précaution.“ *Facultas* autem vel hic commode ceſſerit alteri voci *facilitas*, cf. 10, 1, 44. cujusmodi uſus eſt 2, 4, 17. 4, 1, 54. vide et 4, 1, 61. Noſtrum quidem hic libri tuentur. Sic et §. 10. *faci-*

pore dicendi facultas inanem modo loquacitatem dabit, et verba in labris naſcentia.
3 Illic radices, illic fundamenta ſunt: illic opes velut ſanctiore quodam aerario reconditae, unde ad ſubitos quoque caſus, cum res exiget, proferantur. Vires faciamus ante omnia, quae ſufficiant labori certaminum, et uſu non

cum Goth. Baſil. Gryph. (1536.) Geſn. Bip. Sed Turic. *effunditur* (hoc ipſum conjectat Gallaeus, ſed omiſſis modo *non* et *petitus*, refieto *continetur*, verbisque his omnibus *Nam ſine — labris naſcentia* pro gloſſemate proſcribendis, *ſummum* interpretans *profundiſſimum* e Plauti *ſummo puteo;* cuius medici culter, quavis ſica magis nefarius (cf. 10, 2, 20.) retunditur a loquacitate Capperonnerii bonam quidem cauſam tuente, ſed taedii pleniſſima). Colb. *etiam ſandit.* Vidovaei ed. (1538.) *et effundit.* Reliqui *effundit.* *dicendi facultas.* Flor. (a pr. m.) *d. difficultas;* natum ex male continuando vitium.

3. *aerario reconditae.* Turic. *ea rarios conditae;* a ſec. m. *ſacrario ſunt conditae* cum Palat. Gebh. (Crepp. 3, 18. p. 151.), et ſic Camp. Sed Flor. *ae. ſunt conditae.* Guelf. *ae. conditae,* quod et ex Alm. refertur. *ſacrario r.* Jenſ. cum Bodl. Andr. et edd. ante Ald. Noſtrum et Goth. Vall.

quoque. Obr. omittit. *exiget.* Guelf. *exigent.* Voſſ. 1. *exigunt.* Camp. *exigit.*

litas, quod habent duo editi, ut convenientius, blanditur; collato maxime loco §. 7. ubi eſt *ſuſpecta facilitas.*

3. *ſanctiore — aerario.* Quanquam non uno loco hoc vocabuli legitur apud ſcriptores, tamen non male Badius cenſet Livium maxime ob oculos fuiſſe noſtro 27, 10, 11. Vid. de *ſanctiore* Romae *aerario* Manut. ad Cic. Att. 7, 15.

ſubitos quoque. „Sic omnes „habent: forte" [fortaſſe] „quod *quisque* ſuperlativum „exigit. Sed tamen aptius „*ad ſubitos quosque caſus* di„xiſſe mihi quidem videre„tur." Badius, non male.

Vires faciamus. cf. 7, 10, 14. 10, 1, 42. 87. hic §. 10. *facere* in his eſt acquirere, colligere, alere. Illuſtrat maxime illud a Geſnero in v. *facere* poſitum Phaedri (3, 8, 5.) *quo cibo feciſti tantum Corporis?*

labori certaminum. „Cum

exhauriantur. Nihil enim rerum ipſa natura 4 voluit magnum effingi cito, praepoſuitque pulcherrimo cuique operi difficultatem; quae naſcendi quoque hanc fecerit legem, ut majora animalia diutius viſceribus parentis continerentur. Sed cum ſit duplex quaeſtio, *quomodo*, et *quae* maxime ſcribi oporteat, jam

4. *effingi cito.* Turic. *effugitio*, a ſec. m. *effugere*, ſine adverbio; *effugere cito* Palat. Gebhardi, qui hoc ipſum probat, Latinos, quod cito effectum ſit, *effugiſſe* dicentes narrans. Hoc cuiquam facile perſuaſurum eum rectiſſime negat Burmannus, prolata de ſuo conjectura *effingere*, unde noſtram extudimus. Reliqui *effici cito.* cf. 10, 2, 13. Confuſionem verbb. *effingere* et *efficere* vide ad 10, 1, 69.

difficultatem; quae. Turic. *difficultatemque quae*, a ſec. manu *difficultatem quoque.* *quoque hanc fecerit.* Turic. (a ſec. m.) *quaeque h. fecerat.* *diutius.* Turic. *dijunctis.* Flor. *disjunctis.* *parentis.* Sic Guelf. Camp. cum Goth. *parentibus* Turic. Reliqui *parentum.* Noſtrum probat Geſnerus. *Sed.* Camp. omittit. Mox ante

„reſpectu ad ſacra Graecorum, „vel ſolennia Romanorum, et „ipſa quoque Diis dicata, „ſpectaculorum certamina. „Quin ipſa illa oratorum pro„feſſio, *certamen* eſt, ἀγὼν, et „togata quaedam militia.“ Geſnerus.

4. *effingi.* „Ita capite „praecedenti“ (§. 15.) „*imaginem virtutis effingere.*“ Burmannus. Vid. not. crit.

praepoſuitque — difficultatem. An aliquid obverſabatur noſtro Heſiodiani illius προπάροιθεν ἔθηκαν? Ἔ. 289.

majora animalia diutius. „Elegans eſt de elephante „locus Achillis Tatii ab Al„melovenio indicatus lib. 4. „(c. 4.) p. 225 ſq. Κύει μὲν „αὐτὸν ἡ μήτηρ, χρονιώτατον δέ. „Καὶ γὰρ δέκα ἐνιαυτοῖς πλάτ„τει τὴν σποράν. Μετὰ δὲ το„σαύτην ἐτῶν περίοδον τίκτεται, „ὅταν ὁ τόκος γέρων γένηται. „Διὰ τοῦτο, οἶμαι, γίνεται μέγας „τὴν μορφὴν, ἄμαχος τὴν ἀλκὴν, „πολὺς τὴν βιοτὴν, βραδὺς τὴν „τελευτήν.“ Geſnerus. Ariſtotelis et Plinii in eandem rem loca jam Regius demonſtravit, et deinceps alii.

5 hinc ordinem ſequar. Sit primo vel tardus, dum diligens, ſtilus: quaeramus optima, nec protinus offerentibus ſe gaudeamus: adhibeatur judicium inventis, diſpoſitio probatis. Delectus enim rerum verborumque agendus eſt, et pondera ſingulorum examinanda. Poſt ſubeat ratio collocandi, verſenturque 93[1]
omni modo numeri: non, ut quodque ſe
6 proferet verbum, occupet locum. Quae qui-

quomodo inſerit *et.* *hinc.* Guelf. *hic.* Obr. *hunc.* cf. 2, 11, 1. 3, 1, 1.

5. *protinus.* Turic. *primus,* a ſec. manu *primo ſe,* et ſic Camp. cum Bodl. Andr. Ald. *off. ſe.* Hoc ordine Guelf. Bad. Baſil. *efferentibus ſed* Turic., a ſec. manu *ferentibus.* Flor. *efferentibus ſe.* Reliqui *ſ. o.* *gaudeamus.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *gaudemus.* *inventis — probatis.* Guelf. *intuentis* (hoc ſolum e Bern. quoque affertur) — *probantis* cum Voſſ. 1. quanquam in poſtremo per apicem modo. *intentis* Flor. (a pr. m.) *agendus.* Jenſ. *habendus* cum edd. poſterr. ante Baſil. acc. Gryph. Gibſ. Roll. Utrumque recte dici Burmannus putat, auctore Valla elegg. 5, 60, et adeſt ſane verbi *agere* exemplum e Plinio (7, 29.) a Geſnero in Theſauro poſitum. In ipſo tamen *delectus* vocabulo frequentius ſaltem eſſe *habere* Gibſonus recte ſtatuit. An differt, quod hic improprie uſurpatur ille *delectus* et eſt quaſi pro *cenſura?* Interim ſtandum videtur libris vetuſtiſſimis. cf. 5, 6, 3. item 6, 3, 73. *Poſt.* Turic. Flor. *poteſt,* a ſec. m. uterque *poſtea,* et ſic Camp. cum edd. ante Stoer. exc. Ald. Baſil. *Poema* Goth. (tac. Geſn.) Noſtrum tuetur Guelf. et latet in antiquis. *verſenturque.* Turic. *verſetur,* a ſec. m. *ſerventur,* et ſic Camp. Suſpicor a Turic. abeſſe encliticam, ut abeſt a Camp. *omni modo.* Guelf. Camp. *omnino,* proclivi errore. *proferet.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *properet.* Guelf. *proferat.* Camp. *profert.* Voſſ. 1. 3. omittunt *non, ut — ſcriptorum proxima,* Guelf. diſſimiles, ut et Bern. quantum video.

6. *Quae.* Bad. *quem,* ſed per ſphalma, ut ſuſpicor.

5. *protinus — gaudeamus.* Jungendum eſt verbo finito adverbium, non participio.

dem ut diligentius exequamur, repetenda ſaepius erunt ſcriptorum proxima. Nam praeter id, quod ſic melius junguntur prioribus ſequentia, calor quoque ille cogitationis, qui ſcribendi mora refrixit, recipit ex integro vires, et velut repetito ſpatio ſumit impetum; quod in certamine ſaliendi fieri videmus, ut conatum longius petant, et ad illud aliud, quo contenditur, ſpatium curſu ferantur: utque in jaculando brachia reducimus, et, expulſuri tela, nervos retro tendimus. Interim tamen, 7
ſi feret flatus, danda ſunt vela, dum nos

ut — exequamur. Turic. Flor. (hic a pr. manu) *exequimur,* omiſſa conjunctione. *ſcriptorum.* Turic. (a ſec. m.) Flor. *ſcriptori* cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Bad.

Nam. Turic. *non.* *mora refrixit, recipit.* Turic. *morare reſinxit ſinxit r.*, a ſec. manu *mora revixit ſic r.* in margine appoſitum *vel refrixit.* Flor. *morare refrixit ſix r.* Jenſ. (tac. Geſn.) *m. r. ſic r.* cum edd. poſterr. ante Bad. quorum Loc. Ven. Ruſc. etiam *recepit*, male. Dicas ſane latere *ſic* in illo *ſix;* diſplicet tamen eo ingeſtum.

impetum — conatum. Turic. *impetu — conatu,* in altero cum Camp. *ad illud aliud.* Sic Flor. A prima quidem manu cum Turic. *aliud* ſolum. Hic a ſec. m. *in aliud.* Obr. *in illud.* Reliqui omittunt *aliud.* *utque.* Turic. *utique.* Guelf. *ut quae.* Voſſ. 1. *ut.* *expulſuri tela.* Camp. inſerit *uti.*

7. *feret.* Turic. Flor. Guelf. (qui et *cum* pro *ſi*) *fieret* cum Voſſ. 1. 3. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald.; a ſec. m. illorum uterque *fuerit,* et ſic Camp. cum Bodl. Goth. Voſſ. 2. Bad. et aliquot edd. apud Burm. Noſtrum recte tuetur Burm. advocatis de *vento ferente* Servio ad Aen. 7, 27. Barthio ad

6. *in certamine ſaliendi — in jaculando — expulſuri tela.* Nimis ſibi indulſit; eſt prope Homericus ſimilium proventus, et in re levicula, non in inceſſu exercituum duorum.

7. *Interim tamen.* Quid ſit h. l. *interim*, oſtendit §. 18. *Aliquando tamen.* cf. 1, 1, 8.

indulgentia illa non fallat. Omnia enim
noſtra, dum naſcuntur, placent: alioqui nec
ſcriberentur. Sed redeamus ad judicium, et
8 retractemus ſuſpectam facilitatem. Sic ſcri-
pſiſſe Salluſtium accepimus: et ſane mani-
feſtus eſt etiam ex opere ipſo labor. Virgi-
lium quoque pauciſſimos die compoſuiſſe
9 verſus, auctor eſt Varus. Oratoris quidem

Stat. Theb. 3, 29. *ferri* et *fieri* commutata, praeter Burm. hic e Victorii VV. LL. 22, 7, docet Drakenb. ad Liv. 5, 54, 6. Modo *flautus* Turic. a pr. manu, et *fletus* Ruſc. per errorem.

8. *Sic ſcripſiſſe.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ſed ſ.* *accepimus.* Turic. *accepemus*, a ſec. m. *acceptemus.* Flor. (a pr. m.) *accipimus.* *labor.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *labore.* Ille a ſec. m. praemittit *et.* *Varus.* Flor. (a pr. m.) Guelf. *variis.* cf. 6, 3, 78. et prooem. noſtr. Vo-

8. *Virgilium — Varus.* cf. not. crit. Cognoſcimus igitur aliquem ex iis, quos Gellius refert amicos familiaresque P. Virgilii de ingenio moribusque ejus memoriae quaedam prodidiſſe. Ii „dicere „ſolitum ferunt, parere ſe „verſus more atque ritu ur„ſino. namque, ut illa beſtia „fetum ederet ineffigiatum „informemque, lambendoque „id poſtea, quod ita edidiſſet, „conformaret et fingeret; „proinde ingenii quoque ſui „partus recentes rudi eſſe fa„cie et imperfecta: ſed dein„ceps tractando colendoque „reddere iis ſe oris et vultus „lineamenta." N. A. 17, 10. Ita lambendo pauciores factos eſſe verſus recte conjicitur ex eo, quod Pſeudo-Donatus prodit in vita poëtae: „Cum „Georgica ſcriberet, traditur „quotidie meditatos mane „plurimos verſus dictare ſoli„tus, ac per totum diem re„tractando ad pauciſſimos red„igere, non abſurde carmen „ſe urſae more parere dicens, „et lambendo demum effin„gere."

die compoſuiſſe. „Rarior „locutio pro *in die*, ut Petron. „cap. 44. loquitur: et ita de „Lucilio Horat. Serm. 1, 4, 9. „*in hora ſaepe ducentos —* „*verſus dictabat.*" Burmannus. An reponemus *quotidie*? Geſnerus, ut ex indice apparet, *quoque* (pronomen) *die* junxit, quod quidem non placet.

alia conditio eſt. Itaque hanc moram et ſollicitudinem initiis impero. Nam primum hoc conſtituendum, hoc obtinendum eſt, ut quam optime ſcribamus: celeritatem dabit conſuetudo. Paulatim res facilius ſe oſtendent, verba reſpondebunt, compoſitio proſequetur: cuncta denique, ut in familia bene
932 inſtituta, in officio erunt. Summa haec eſt
rei. Cito ſcribendo non fit, ut bene ſcriba- 10

lumini ſecundo praemiſſum. Ibi per errorem recenſetur Colbert. codex in ſcriptura *Varrus;* eſt enim Colinaei editio (Pariſ. 1541. 4.). Optes ſane in hoc nomine aliquem oſtendi MS. qui habeat: *Varius;* quem virum hoc prodidiſſe multo credibilius ſit, quippe familiarem Virgilii et circa opera ejus, ut conſtat inter ſcriptores, occupatum. Malim igitur vel nullo libro auctore hoc nomen reſtitui, nixus imprimis varietate, de qua vide 10, 1, 98. In Flor. ad 3, 8, 45. nihil a vulgata recedit. Idem, qui hic error, in MSS. Virgilii Bucol. 9, 35. et in commentariis Philargyrii ad Virg. Ecl. 2, 70. Servii ad Ecl. 5, 20.

9. *hoc conſtituendum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *eſt c.* Voſſ. 1. *h. inſtituendum.* *hoc obtinendum.* Turic. (a ſec. m.) *ac o.* cum Obr. vide 5, 2, 3. *eſt* poſt *obt.* omittit Camp. *oſtendent.* Turic. Flor. Guelf. *oſtendit.* Flor. a ſec. m. *oſtendet.* Voſſ. 1. 3. *oſtendunt.* *reſpondebunt.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) *reſpondemus.* *proſequetur.* Sic Turic. Flor. cum Alm. et Obr. pro cujus nomine apud Burm. Capper. Geſn. Harl. per errorem *Voſſ.* Sed Turic. a ſec. m. *proſequentur.* Camp. *perſequentur.* Goth. *perſequetur;* unde Geſnerus eruit *per ſe ſequetur,* minus feliciter. Reliqui *ſequetur.* *fam. bene inſt.* Turic. Flor. Camp. omittunt *bene* cum Alm. Videtur librarii ad proxima aberrantis error, cum voculam huc pertinere non putaret.

10. *bene ſcribatur: bene.* Turic. Flor. (hic a pr. m.)

9. *in officio erunt.* Minus memori ſententia ſupra poſita recurrit; vide 8 Pro. 30. cf. infra §. 15.

10. *Cito ſcribendo — ut cito.* „Pollio apud Plin. Se„cund. 6 epiſt. 29. *Commode „agendo factum eſt, ut ſaepe „agerem: ſaepe agendo, ut „minus commode.*“ Pithoeus.

tur: bene ſcribendo fit, ut cito. Sed tum maxime, cum facultas illa contigerit, reſiſtamus, ut provideamus, et ferocientes equos frenis quibusdam coërceamus: quod non tam moram faciet, quam novos impetus dabit.

omittunt *ſcr. bene.* Error eſt ex homoeotelento. Mox Turic. (a pr. m.) *ſcribendi.* *facultas.* Ald. Bad. (err. Burm.) *facilitas.* *reſiſtamus.* Turic. *reſtitamus.* Flor. (a pr. m.) *reſtituamus.* An fuit *reſtitemus?* Frequens confuſio, cf. Drakenb. ad Liv. 10, 19, 5. Sed ipſum noſtrum aliquoties apud Qu. hac poteſtate, velut 9, 3, 55. et mox §. 19.

ut provideamus. Flor. Camp. *et p.* cum Alm. Obr. (err. Burm.) marg. Baſil. Steph. Sed Flor. a ſec. m. *ut prohibeamus* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. exc. Ald. qui *ac prohibeamus*, quod ex Vall. quoque refert Badius, et Bad. qui *prohibeamus*, omiſſa conjunctione. *provideamus* et Bern. de conjunctione nil proditur. *et ferocientes equos.* Turic. Flor. *efferentis e.* cum Alm. Guelf. Camp. Bern. et edd. ante Gryph. niſi quod praeter antiquos illos *efferentes*, ad quos redit Baſil. Sed Ald. *et ferentes.* Goth. (err. Geſn.) *ferentes* cum Voſſ. 2. Vall. ex quorum altero Badius *et* quoque ponit. Noſtrum qui conjecit, non recepit Badius. Turic. a ſec. m. *efferentibus equis.* Poſt *equos* Flor. a ſec. m. *quos* inſerit cum Vidov. Baſil. *quibusdam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quibus* cum marg. Baſil. Sed omittit vocem Vidov. *coërceamus.* Turic. (a pr. m.) *coërceamur.* item *frenos* a ſec. m. Non eſt perſanatus locus, in quo, cum Badii illud *ferocientes* quantumvis ſit ingenioſum, et melius certe invento Burmanniano, placente Geſnero, *efferentes ſe* (neque enim de *equis* proprie hoc me legere memini, aliud autem eſt *efferre* ſine reciproco, cf. Drakenb. ad Liv. 4, 33, 10. ſed hoc indigebat addito objecto); ſubita illa nec ullo remedio mollita *equorum* mentio non eſt ferenda. Ingenio ſane caret, ſed ſenſui fortaſſe ſufficiat ante *ferocientes* inſertum *velut.* Tum pro *ut prov.* malim *et p.* Multum tamen abeſt, ut duplicem illam mutationem τοῦ *efferentes* κριτικῶς fieri cenſeam. *furentes* reponentis Burmanni eruditioni condonabimus. Regio deſideranti aliquot hic verba nil tamen niſi aſcribendam eſſe particulam *ac* liquet. Inferebat ille profecto ante *coërc.* *novos.* Turic.

Neque enim rurſus eos, qui robur aliquod in ſtilo fecerint, ad infelicem calumniandi ſe poenam alligandos puto. Nam quomodo 11
ſufficere officiis civilibus poſſit, qui ſingulis actionum partibus inſeneſcat? Sunt autem, quibus nihil ſit ſatis; omnia mutare, omnia aliter dicere, quam occurrit, velint: increduli quidam, et de ingenio ſuo peſſime meriti, qui diligentiam putant, facere ſibi ſcribendi difficultatem. Nec promtum eſt dicere, utros 12
peccare validius putem, quibus omnia ſua

novus, miro errantis torpore. *Neque enim.* Sic Turic. Flor. Guelf. *Nec vero* Camp. cum Ald. cf. 3, 3, 1. Reliqui *Nec e.* cf. 9, 3, 79. *fecerint.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *fecerunt* cum edd. poſterr. ante Baſil.

calumniandi ſe. Turic. (a ſec. m.) *c. eſſe.* Obr. *c. ſeſe.* cf. 10, 2, 22. male. vid. 9, 4, 84. 137.

11. *officiis civilibus poſſit.* Turic. *officibus civiliis ſit.* a ſec. m. noſtrum, et ſic Flor. Camp. *o. p. c.* Guelf. Reliqui *c. o. p.* *ſingulis actionum.* Turic. Flor. inſerunt *vel,* quod prior ſec. m. mutat in *velut,* et ſic Camp. Suſpicor transponendum *vel ſingulis a.* *inſeneſcat.* Guelf. *inſueſcat.* Camp. *inſeneſcatur.* *occurrit.* Camp. *occurrat* cum Obr. *velint.* Turic. Flor. *velut* cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. *quidam.* Turic. Flor. *quidem* cum Baſil. *peſſime meriti.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *poſſim emeriti.* Modo *ſuo* omittunt Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. cum Alm. Fortaſſe nec male; „ingenio nocent; ingenium infamant omne, non „ſuum ſolum."

calumniandi ſe. cf. 8 Pro. 31. item 10, 7, 14. ubi idem illud *infelicitatis* vocabulum.

11. *ſingulis actionum.* vide not. crit.

de ingenio ſuo peſſime meriti. cf. not. crit.

12. *validius.* „valdius non „eſt in uſu, ſicut contra raro „valide dicimus." Badius, memoratus etiam Burmanno. Viciſſim ad Declam. 9, 14. p. Burm. 202. idem deſiderare narratur *valdius,* ubi vide

placent, an quibus nihil. Accidit enim ingenioſis adoleſcentibus frequenter, ut labore conſumantur, et in ſilentium usque deſcendant nimia bene dicendi cupiditate. Qua de re memini narraſſe mihi Julium Secundum illum, aequalem meum, atque a me, ut notum eſt, familiariter amatum, mirae facundiae virum, infinitae tamen curae, quid eſſet ſibi
13 a patruo ſuo dictum. Is fuit Julius Florus, in

12. *enim ingenioſis.* Sic Guelf. cum Baſil., ſed Flor. *etiam i.* cum Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. Reliqui *enim etiam i.* Noſtra ratio placet, quanquam vetuſtiſſimis libris auctoribus non factis; vulgata vel ob inſuavem compoſitionem alienior. Ex male capta emendatione orta videtur geminatio conjúnctionum. cf. 6, 3, 9.

Julium Secundum — familiariter amatum. Turic. nil niſi *viroter amatum,* a ſec. m. *viriliter armatum.* Flor. a pr. m. et ipſe omittit omnia haec, cum Alm. *mirae facundiae virum.* Turic. *mira fecundiae ferum,* a ſec. m. *mira facundia virum.* Flor. duo poſtrema itidem, a pr. m.

quid eſſet. Goth. *quod e.* Placet. *patruo.* Turic. Burm. Poëtae quidem in hisce recedunt a reliquo uſu, velut Horat. Epiſt. 1, 9, 6. Ad Piſ. 321.

memini narraſſe. „Ob hunc „locum reor Vallam ridere „eos qui *memini* cum prae-„ſenti modo conſtruendum „putant: cum quo tamen „Cicero fere conſtruxit: et „Maro non raro.“ Badius. An forte tale quid in codice ipſo allitum a Vallae manu? Neque enim in Elegg. invenio. Sed tum non erat Badius dicturus „reor.“ Et ſane non deeſt bona copia exemplorum in ea qualis hic conſtructione.

13. *Is fuit Julius Florus.* „Raphael qui ſe codicem Val„lenſem vidiſſe diſſimulat: „ex eo tranſcripſit nulla ſyl-„laba mutata“ ſcil. notam ſuam. Badius. Quae in commentario Regiano hic comparet nota, Julium Florum facit ex majoribus Flori hiſtorici aliquem, nulli, ut ait, poſteriorum ſecundi. Fuiſſe autem hunc hiſtoricum Quintiliani diſcipulum, ut ex ipſius eloquentia liqueat. Sic enim conjungo ſententias

eloquentia Galliarum, quoniam ibi demum
953 exercuit eam, princeps, alioqui inter paucos
diſertus, et dignus illa propinquitate. Is cum

Flor. *patrio;* a ſec. m. ille *patre,* et ſic Camp., hic noſtrum. Guelf. *patrono.*

apud Regium, cum „liquere „*quod nulli ſecundus ſit* ex „ejus eloquentia", nimis fatue dicatur, quanquam eo ducit diſtinctio in editionibus commentarii. Illud alterum tamen, Quintiliani diſcipulum fuiſſe auctorem breviarii Florum, quare tanta fiducia ex oratione ejus colligatur a Valla Regioque, ignorare me fateor. Volaterranus, ut notum eſt, Epitomatorem Livii hiſtoriaeque Romanae ſcriptorem credidit eſſe ipſum noſtri Julium Secundum, cum aliquot librorum ſcripturam in titulo breviarii, *Julii* prae altera *Annaei*, probaret. Parum ille probabiliter; nam ne aetas quidem congruit, cum Florus exeunte Trajani principatu ſcripſerit, Secundus fuerit Qu. aequalis. Burmannus quidquid eſt mentionis Flororum apud veteres, temporum reliquarumque diverſitatum fere ſecurus, congeſſit. Mihi ea magnopere ſe commendat ratio, ut hic, quem noſter demonſtrat, ipſe ille fuerit, ad quem ſcripta eſt Horatii epiſtola libri primi tertia. Si enim, id quod cenſeo et agnoverunt VV. DD., Florus Senecae patri memoratus Controv. 25., quanquam nomine non addito, idem eſt noſtro, plane congruit aetas, ut Latronem audierit is, qui Tiberii nondum principis fuerit familiaris, vid. nos ad 9, 2, 91. Et praeterquam quod eſt ex „*ſtudioſa* co„horte" Horatianus ille v. 6., idem v. 23. „linguam cauſis „acuit." Reſtat ut in Gallia verſatum probemus, quod inde quodammodo eruo, quia vocatus fuit Julius Florus ille apud Tacitum 3, 40. Treverorum rebellis; civitate donatus, quam fortaſſe noſter ei impetravit. Galliae quantum floruerint eloquentia, Lugdunenſis illa *academia* et *ara* (Suet. Calig. 20. Juvenal. 1, 44.) argumento ſunt.

alioqui. cf. 5, 6, 4. cujusmodi uſus adverbii eſt et 2, 1, 4. item Tacit. Annal. 4, 37. „(Tiberius) validus *alio*„*qui* ſpernendis honoribus." Simile *et alias* apud eundem Annal. 16, 1. ubi fruſtra Heinſius *ei* ſuadet pro *et.* Non deſiderare illud *et* videtur *alioqui*, ſed ipſum complecti. Florus praeterquam

Secundum, ſcholae adhuc operatum, triſtem forte vidiſſet, interrogavit, quae cauſa frontis
14 tam adductae? nec diſſimulavit adoleſcens, tertium jam diem eſſe, quod omni labore materiae ad ſcribendum deſtinatae non inveniret exordium: quo ſibi non praeſens tantum dolor, ſed etiam deſperatio in poſterum fieret. Tum Florus arridens, *Numquid tu*, inquit, *melius dicere vis*, *quam potes?*
15 Ita ſe res habet. Curandum eſt, ut quam optime dicamus: dicendum tamen pro facultate. Ad profectum enim opus eſt ſtudio,

13. *Secundum.* Turic. Flor. *ſecundo.* *ſcholae.* Turic. (a ſec. manu) *ſcevole.* *adductae.* Sic Turic. Flor. (a ſec. m. uterque) Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. Bern. Baſil. Gryph. (1544.) aliisque apud Burm. edd. *abducte* Camp. cum Jenſ. niſi quod *ae.* Reliqui *obductae,* quod jam Tarv. Ablegat Burm. ad Heinſ. in Ovid. Heroid. 21, 165. Turic. *adducentem.* Flor. *addlucente.*

14. *tertium.* Turic. *tertiam.* *quod.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Bodl. Voſſ. 1. Obr. *quo* Camp. cum Jenſ. (tac. Geſn.) Goth. Voſſ. 2. Tarv. Reliqui *ex quo.* Noſtrum probat Burm. *deſtinatae.* Turic. (a ſec. m.) *deſtinato.*

15. *pro facultate.* Turic. *proter facultatem,* a ſec. m. *propter facultatem,* et ſic Flor. a pr. m. *Ad profectum.* Turic. Flor. *adfecero tum.* Ille a ſec. m. *ut id*

quod „Galliarum in eloquentia princeps," ubicunque eum judicares, „inter paucos diſertus" erat. Cave tamen *alioqui* ad *loci* ſignificationem aſtringas. De *demum* vide 6 Pro. 11.

ſcholae — operatum. „Fabiana elegantia dignum eſt vocabulum. Cum enim *facere* et *operari* ad omnia „ſint communia, tamen, cum „per ſe ponuntur, rebus „ſacris, utpote divinis, et ſtudiis ſanctioribus propria „ſunt." Badius.

14. *tertium — diem eſſe, quod.* Plane ſic Plinius Epiſt. 4, 27, 1. „Tertius dies eſt, „*quod* audivi recitantem Sentium."

non indignatione. Ut possimus autem scribere etiam plura celerius, non *exercitatio* modo praestabit, in qua sine dubio multum est, sed etiam *ratio;* si non resupini, spectantesque tectum, et cogitationem murmure agitantes, exspectaverimus; quid obveniat, sed quid res poscat, quid personam deceat, quod sit tempus, qui judicis animus, intuiti, humano quodam modo ad scribendum accesserimus. Sic nobis et initia, et quod sequitur, natura ipsa praescribit. Certa sunt enim pleraque, 16

fecero tum, hic *ad perfectum* cum Goth. *plura celerius.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. acc. Bad. Reliqui inferunt *et.* In Guelf. videtur esse hoc. Camp. modo *et* pro *etiam.*

tectum. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt.

cogitationem murmure. Turic. *cogitationum murmere.*

obv. sed quid. Turic. Flor. Guelf. Camp. omittunt *sed* cum Goth. Voss. 1. (Voss. 2. nulla in hoc mentio) et edd. ante Gryph. Inserta est particula ex ingenio, cujus quidem nescio, sed necessario. *intuiti.* Turic. *intulit.* Flor. *intulitu*, a sec. m. *intuitu*, et sic Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Vall. et edd. posterr. ante Ald. acc. Bad. Sed Camp. pro his *intuiti h. q. m. a. scrib.* dat: *quo interim animo tandem ad scrib.* et sic Ald. Nostrum reposuisse videtur Philander; ingeniose. Bonam copiam ejurat Regius, cui et corrupta nostra, et illa legebantur, quae ab audaculo Campano videntur profecta. *quod sequitur.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui *quae sequuntur.* *praescribit.* Camp.

15. *resupini — quid obveniat.* Accidit nostro, quod supra §. 9, ut sua repeteret immemor, quae sunt 2, 11, 4. (cf. nos in praef. p. 88.). Sunt tamen utrique loco suae veneres, ut geminatione carere nolis. Malim hic *quod obv.* quo ipse locus geminus deducit.

humano — modo. Sic F latinam „paene non *humana* „voce" efflandam dicit 12, 10, 29, unde putes „*humanum* modum" opponi *murmuri* supra posito. Sed quid-

et, niſi conniveamus, in oculos incurrunt: ideoque nec indocti nec ruſtici diu quaerunt, 934
unde incipiant: quo pudendum eſt magis, ſi difficultatem facit doctrina. Non ergo ſemper putemus optimum eſſe, quod latet; immuteſcamus alioqui, ſi nihil dicendum videatur,
17 niſi quod non invenimus. Diverſum eſt huic eorum vitium, qui primo decurrere per

praeſtabit cum Ald. Gryph. et aliquot Burm. nec tamen (ut ille ait) Baſil.

16. *conniveamus.* Turic. omittit cum Alm. Nulla mentio Flor. cf. 10, 1, 89. *commoneamus* Voſſ. 3. *ideoque.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Guelf. Camp. omittunt encliticam, cum edd. ante Ald. acc. Bad. *pudendum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *putandum* cum Alm. Sed Turic. a ſec. m. *quos.* *ſemper putemus.* Sic Turic. (quanquam hic a pr. m. *petemus*) Flor. Camp. Reliqui *p. ſ.*

immuteſcamus. Turic. *ininmuteſcamus*, a ſec. m. *ne inmuteſcamus*, et ſic Flor. (niſi quod *imm.*) cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Stoer. acc. Gibſ. item Geſn. ipſe in Theſauro h. v. Sed Camp. *nec imm.* cum Goth. Voſſ. 2.

quod non inv. Guelf. omittit *non.* Contra habet Goth. err. Geſn. qui omiſſionem et probat et ad notam ſuam amandat lectorem, quae nulla eſt.

17. *eorum.* Turic. (a ſec. m.) *ergo.* *qui primo.* Turic. *inquiri modo.* a ſec. m. *in quo queri eſt mos.* Camp. *q. primum* cum Goth. Addidit noſtris *quaſi* Jenſ. cum edd.

quid certa ratione fit, humanum eſt et decet „ſanctius — „animal mentisque capacius „altae", cum ille, quem modo adumbravit, advocandi afflatus divini impetus aut dei cujusdam ſit aut beſtiae.

16. *immuteſcamus.* „Rario„ris uſus hoc verbum etiam „occurrit apud Statium lib. 6, „184. *ſic fata repente Con„cidit, abruptisque immutuit „ore querelis ;* ubi tamen „quidam codices *obm.* ſed „Barthius ex ſimillimo loco „lib. 5, 542. defendit *imm.*" Burmannus. Ex ea autem quae hic eſt forma *immuteſcamus alioqui* facile apparet juſta emendatio loci 2, 4, 30. Legemus ibi *appareat alioqui.*

materiam ſtilo quam velociſſimo volunt, et ſequentes calorem atque impetum, ex tempore ſcribunt; hanc *ſilvam* vocant: repetunt deinde, et componunt, quae effuderant: ſed verba emendantur et numeri, manet in rebus temere congeſtis, quae fuit, levitas. Protinus 18
ergo adhibere curam rectius erit, atque ab initio ſic opus ducere, ut caelandum, non ex integro fabricandum ſit. Aliquando tamen affectus ſequimur, in quibus fere plus calor,

poſterr. ante Baſil. Sunt haec tentamina emendandi monſtri illius Turic. in quo tamen nihil latet niſi noſtra ipſa, antecedente *vitium*, inſequente *decurr.* *volunt.* Turic. *velunt*, a ſec. m. *velut.* An fuit *velint?* cf. §. 11. Frigere videtur illud *volunt.* Unam vidi Leid. hic protinus ſubjicientem *hanc ſilv. voc.* parentheti loco; ordinem Gibſono merito improbatum. *manet.* Turic. (a ſec. m.) *manent*, et ſic Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. *congeſtis.* Turic. *conceſtis*, a ſec. m. *contextis*, et ſic Flor. (ſed a pr. m. *conteſtis*). cf. 10, 7, 16. *fuit.* Goth. *fudit* cum Voſſ. 2. Jenſ. et edd. poſterr. ante Baſil. Placet Geſnero, immerito.

18. *Protinus.* Guelf. *Propter.* *caelandum.* Camp. *edendum.* Alm. *celendum.* *ſequimur.* Sic Turic. Flor. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. (Goth. non notavimus,

17. *volunt.* cf. not. crit.

ſilvam vocant. In hac vocabuli poteſtate conferendus maxime Cicero, qui ſaepe ea utitur. Sed loca demonſtrantur in Lexicis, ubi et reliqua de hac voce quaerenda.

18. *opus ducere.* cf. dicta ad 2, 17, 3. et Burm. ad Val. Flacc. 1, 429.

Aliquando — ſequimur. In hisce non eſt praeceptum, ut futuro opus ſit in verbo; ſed quo interdum ſpectet conſilium orantis oſtenditur, cui ſane illam, cujus ante mentio fuit, velocitatem magis conducere, quam conſideratam nimis diligentiam. Ita modo §. 15. quae ſit perpetua naturae ratio definiebatur, *praeſcribit*, non quid, certo cogitandi modo uſurpato, eventurum ſit. *Sequimur*, interpretare *ſectamur*, *quaerimus.*

quam diligentia, valet. Satis apparet ex eo, quod hanc ſcribentium negligentiam damno, quid de illis dictandi deliciis ſentiam.

per errorem profecto. cf. 10, 2, 27.) et edd. ante Ald. acc. Bad. Reliqui *ſequemur.* *valet — damno.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. In repoſitis Flor. omittit *ex eo.* *ſentiam.* Flor. (a pr. m.) Camp. *ſententiam.*

dictandi deliciis. „Scilicet „jam tum notabilis erat ea „mollities, ut circa ſcribendi „artem negligentiores eſſent „homines in aliquo faſtigio „conſtituti (vid. 1, 1, 28.): „quae poſtea ita invaluit, ut „*dictare* jam eſſet eruditorum „hominum opus, quemad„modum antea *ſcribere.* Ita„que *vario dictandi genere* „ſupergreſſum ſe alios dicit „Sidonius Apollinaris 8, 6. et „ab initio ejusdem epiſtolae „conjungit *ſtudia certandi,* „*dictandi, lectitandique.* Vid. „quae hic Savaro, itemque ad „*latiſſimae dictationis cam*„*pum* 9, 9. Hinc apud Caſ„ſiodorum Var. 8, 13. ex „perſona Athalarici Regis „Ambroſius *dictationibus ad*„*hibetur,* et ſubjicitur, *omnia* „*bona cumulat lingua diſerta,* „et *Quod a nobis praecipitur,* „*gratia dictantis ornatur.* „Sermo eſt de Quaeſturae „dignitate, cui nihil hodie „ſimilius munere Secretario„rum intimorum. Hinc nati „*de arte dictandi* (h. e. epi„ſtolas ſcribendi) libelli. „Quae cum ita ſint, non „erraſſe cenſeo, qui Eginhardi „de Carolo M. verba c. 25. „ita interpretantur, ut ſcri„bendi artis et formandorum „ſtilo, calamo, penna elemen„torum imperitum fuiſſe di„xerit: quod nec in mentem „aliter venire poteſt cuiquam „ipſa verba intuenti. *Ten*„*tabat et ſcribere, inquit, ta*„*bulasque et codicillos ad hoc* „*in lectulo ſuo cervicalibus* „*circumferre ſolebat, ut cum* „*vacuum tempus eſſet,* manum „effingendis litteris aſſueface„ret. *Sed parum proſpere* „*ſucceſſit labor praepoſterus ac* „*ſero inchoatus.* At incredi„bile eſt, doctum adeo prin„cipem pingere litteras ne„ſciſſe? At non minus incre„dibile, niſi crederemus Caſ„ſiodoro, Quaeſtorem Prin„cipis in ſcribendis quae for„maret Edictis Principalibus „manu ſua non uſum, ſed „dictaſſe. At ſunt loca aucto„rum idoneorum, ubi *ſcri*„*pſiſſe* Carolus dicitur? At „potuit hoc per alios. Sed „*correxit,* Thegano teſte de

Nam in ſtilo quidem quamlibet properato dat 19
aliquam cogitationi moram non conſequens celeritatem ejus manus: ille, cui dictamus, urget, atque interim pudet etiam dubitare, aut reſiſtere, aut mutare, quaſi conſcium infirmitatis noſtrae timentes. Quo fit, ut 20
935 non rudia tantum, et fortuita, ſed impropria interim, dum ſola eſt connectendi ſermonis cupiditas, effluant: quae nec ſcribentium curam, nec dicentium impetum conſequantur.

19. *Nam in.* Turic. Flor. Camp. omittunt *in* cum Voſſ. 1. 3. Alm. *quamlibet properato.* Guelf. *quaelibet et p.* Inſerit *et* Voſſ. 1. quoque, cum Jenſ. Tarv. Expunxit Regius. Goth. *perpetrato*, ſolus. *ejus.* Turic. Flor. omittunt. *ille.* Camp. omittit. *aut reſiſtere, aut mutare.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

„geſtis Ludov. c. 7. *libros* „*ſacros?* Ita nimirum, ut ipſe „oculis uteretur, et quid cor- „rigi deberet, oſtenderet. Ex „Synodo ad S. Macram pro- „fertur, *Carolum annotaſſe* „*quaedam in tabulis, quas ad* „*capitium lecti ſui cum gra-* „*phio haberet, et cum conſi-* „*liariis inde tractaſſe*, idque „*quidam ab illis audiſſe* dici- „tur, *qui interfuerunt.* Nempe „animadverſi ſunt pugillares: „quid ſibi vellent, aliquis „pro ſua de Carolo opinione „interpretatus eſt, Oſtendit „doctiſſimus Fontaninus Vin- „dic. diplom. 2, 3. p. 170. „Caroli tempeſtate vulgo „principes viros et epiſcopos „quoque ejus artis imperitos „fuiſſe. A quibus ea res ini- „tiis profecta ſit, ſatis hic „ipſe Fabii locus docet, et „Plinii utriusque conſuetudo. „Junior enim de avunculo „ſuo narrat 3, 5, 15. de ſe „9, 36, 2. 9, 40, 2. etc." Geſnerus.

19. *reſiſtere.* cf. not. crit. ad §. 10. Item 10, 7, 14. 11, 2, 46. 11, 3, 121.

20. *impropria.* Geſnerus hic recte remittit ad 8, 2, 6.

conſequantur. cf. 10, 1, 102. 10, 2, 25. Eſt „parem obti- „nere dignitatem."

At idem ille, qui excipit, ſi tardior in ſcribendo, aut inertior in legendo, velut offenſator fuerit, inhibetur curſus, atque omnis, quae erat, concepta mentis intentio mora et
21 interdum iracundia excutitur. Tum illa, quae altiorem animi motum ſequuntur, quaeque ipſa animum quodammodo concitant, quorum eſt jactare manum, torquere vultum, ſimul vertere latus et interim objurgare,

20. *ille, qui.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *qui* cum Alm. *tardior* — — *legendo.* Turic. (hic quidem cum Camp. etiam prius *in* omittit) Flor. (hic a pr. m.) *t. i. ſ. a. incertior et diligendo,* cum Alm. niſi quod ex hoc *et* non refertur. *Incertior* etiam Guelf. cum Bern. marg. Baſil. et Vidov. *offenſator.* Turic. *offenſatur*, a ſec. m. *offenſatus.* Flor. (a pr. m.) *offenſatum.* *fuerit.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) Guelf. *fuit* cum Voſſ. 1. Diſplicet recepta. Quid enim eſt illud putidi diſcriminis, *tardior aut inertior?* Et quare *legat* is cui dictatur? Puto, cum jubetur a dictante. Sed ſic non ſcriba miſer, verum ipſe ſibi impedimento eſt, qui cogitat. Inſuave etiam aſyndeton ante *velut.* Refingam iſta hunc in modum: *A. i. i. q. e. ſi tardior ſcribendo* (ſive *in ſ.*) *aut incertior, et delendo velut offenſator fuit* (ſive *fuerit*). Nihil profecto ſimilius equo *offenſatori* (ejus enim proprium hoc vocabulum arbitror, quanquam hic ſolum oblatum, quare additum *velut*), quam delendo ſe interpellans, qui ſcribit. *Oſcitatorem* conjectanti Badio condonabimus. cf. 10, 7, 10. 11, 3, 130. *curſus.* Turic. (a ſec. m.) *cura ejus.* *concepta.* Hoc conjecit Regius, male improbatus Badio. Libri quidem omnes *conceptae.*

21. *altiorem.* Sic Guelf. cum Gryph. (1536.) Colin. Vidov. marg. Baſil. Obr. *aptiorem* Turic. Flor. Camp. cum Bern. cf. 10, 1, 63. Reliqui *apertiorem.* Mox Turic. Flor. *motum animis,* hic deleto a ſec. m. S. *vultum.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *volutum.* *ſimul vertere latus et interim.* Turic. *ſinti elatus i.*, a ſec. m. *ſintie latus i.*

tardior — *offenſator fuerit.* vid. not. crit.

21. *ſimul* — *objurgare.* vid. not. crit. Quae hic niſi ſolum

quaeque Perſius notat, cum leviter dicendi genus ſignificat,

> *Nec pluteum*, inquit, *caedit*, *nec demorſos ſapit ungues;*

etiam ridicula ſunt, niſi cum ſoli ſumus. Denique ut ſemel, quod eſt potentiſſimum, 22
dicam: ſecretum in dictando perit. Atqui

Flor. *ſimul et elatus i.* Guelf. *ſimul et interim*, cum Stoer. Chouet. Leid. Unde ſit *vertere*, niſi forte e Goth. et Voſſ. 2., nondum diſco, et haereo ſane in verbo, quod ita ſimpliciter junctum *lateri* non novi. An haec fuit Quintiliani manus: *vultum ſimul, interim et latus* (ſcil. *torquere*), *interim objurgare* (ſcil. *latus*)? Quanquam vel voci *ſimul* diffido, velut natae e ductibus vocis *vultus*. Unde autem littera S in Turic.? Neque enim potuit eſſe *vultus*. Illud imprimis tenendum, *objurgare* hoc loco eſſe *ferire* (cf. Graev. ad Flor. 1, 1, 8. et intpp. ad Petron. 34.), et referendum ad *latus*, accuſativum. cf. 2, 12, 10. 11, 3, 123. *quaeque Perſius.* Guelf. *quae P.* male. *demorſos — ungues.* Turic. Flor. *demorſus — unguis*, niſi quod Turic. *jurguis*, et a ſec. m. *jurgiis*. *ſoli ſumus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ſolis.*

22. *potentiſſimum.* Turic. Flor. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *potiſſimum* cum Voſſ. 2. (Goth. non notavimus) et edd. ante Baſil. *in dictando perit.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Baſil. Reliqui *quod d. p.* niſi quod Guelf. *q. d. comperit* et marg. Baſil. *q. d. conpetit* (err. Burm.). *Atqui.* Hoc dedi ex conjectura. Libri enim omnes *atque*, multi tamen poſt maximam diſtinctionem.

decere negat, eorum ſimilia qui uno modo praeſente faciat, furioſum paene judicat 1, 2, 31; utrumque tamen recte et congruenter.

Perſius — cum leviter dicendi genus. Sat. 1, 106. Cave autem cum Geſnero praeferas *leniter.* Eſt genus dicendi negligentia corruptum, in quo ſumma eſt *levitas*, rerum pondere carens, nulla *lenitas.* cf. §. 17. „in „rebus — *levitas.*"

22. *ut ſemel — dicam.* cf. 10, 1, 17. 11, 1, 66.

liberum arbitris locum, et quam altiſſimum
ſilentium ſcribentibus maxime convenire
nemo dubitaverit. Non tamen protinus
audiendi, qui credunt, aptiſſima in hoc nemora
ſilvasque; quod illa coeli libertas, locorum
amoenitas, ſublimem animum, et beatiorem
23 ſpiritum parent. Mihi certe jucundus hic
magis, quam ſtudiorum hortator, videtur eſſe
ſeceſſus. Namque illa, quae ipſa delectant,

coeli libertas. Flor. (a pr. m.) *cicilii liberatis.*
locorum. Sic Turic. Flor. Reliqui *locorumque.*
parent. Goth. *parant,* ſed et modo *quid* pro *quod* (ubi Camp. *qui*) cum interrogatione in clauſula. Schelius ad Dial. de Oratt. c. 12. conjicit *pariant,* noſtrum recte tuente Burm. qui ponit loca Ovidii Art. 1, 237. Remed. 805.
23. *certe jucundus.* Flor. inſerit *vim demoni,* Alm. *videmoni.* cf. §. 16. Bene mecum agitur, quod nihil ejusmodi habet Turic. meus. Sed vel nunc aegerrimo animo bonam copiam hic ejuro. *quae ipſa.* Sic Turic. Flor. Guelf. Omittit *ipſa* Camp. Reliqui *i. q.* Blanditur ſane alter ordo, ſed noſter cum difficilior videatur, deſerere eum non ſum auſus. Interpretor: „haec cum per ſe, nullis litterarum „lenociniis, voluptatem faciant." Vulgata jejunior.
delectant. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *delectent* cum Ald. male: ut et *advocent* (cf. not. exeg.) cum edd. poſterr. ante

aptiſſima — nemora ſilvasque. Locum, in ipſa harum deliciarum reprehenſione, mirifice comtum nitidumque, vix legas ſine recordatione eorum quae Plinius, noſtri diſcipulus, in diverſam ſententiam; et adhibuit Geſnerus; Epiſt. 1, 6. 9, 36, 6.; ſed et alterius, quem ego Tacitum eſſe adhuc teneo, qui in Dial. de Oratt. c. 9. extr. et 12. ſuaviſſimam habet ſtudendi in agris commendationem. Eo reſpexit, ut monitum eſt, Plinius ipſe 9, 10, 2. Ut illic *nemora et luci*, ita et hic uno variato vocabulo. *Beatiorem* autem *ſpiritum,* pro quo *laetiorem* reponere auſus eſt Obrechtus, rectiſſime defendit Burmannus, allegans locum noſtri 10, 1, 109. Nec aliud *dives vena* Horatii.
23. *quae ipſa.* vid. not. crit.

neceſſe eſt avocent ab intentione operis deſtinati. Neque enim ſe bona fide in multa ſimul intendere animus totum poteſt: et, quocun-
936 que reſpexit, deſinit intueri, quod propoſitum erat. Quare ſilvarum amoenitas, et praeter- 24
labentia flumina, et inſpirantes ramis arborum aurae, volucrumque cantus, et ipſa late circumſpiciendi libertas, ad ſe trahunt: ut mihi remittere potius voluptas iſta videatur cogitationem, quam intendere. Demoſthenes 25
melius, qui ſe in locum, ex quo nulla exaudiri vox, et ex quo nihil proſpici poſſet,

Ald. Sed Voſſ. 1. (a m. pr.) *amovent.* *reſpexit.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Bad. acc. Baſil. Reliquae *reſpexerit.* Parum recte. cf. 9, 4, 96.

24. *inſpirantes — volucrumque.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *i. rami* (hoc et Guelf. cum Voſſ. 1. 3.) *a. arme* (Flor. tamen *ae*) *volucrum.* Turic. a ſec. m. *i. rami a. volucrum,* et ſic Camp. niſi quod *ramis.* *vol. iſta.* Camp. *v. ipſa* cum Goth. *voluptatis iſta* Flor. *quam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

25. *nulla exaudiri.* Turic. *n. extuidire*, a ſec. m. *nullam exaudire,* et ſic Camp. qui et *vocem.* Flor. (a pr. m.) *nulla exaudire.* Goth. *n. audire.* Obr. modo *a quo* pro *ex quo.*

et ex quo. Turic. (a pr. m.) Flor. *eſt et quo.* Guelf. *et e quo.* Goth. (tac. Geſn.) *et ex qua.* Jenſ. (tac. Geſn.) *poterat*

avocent. Vomanus in Anthol. Burm. III, 51. „Oblectat hortus, avocat, paſcit, „tenet;" quam ſcripturam ibi Burmannus e codd. repoſuit et noſtro quoque loco firmavit; nam *advocat* illic etiam vulgatum erat.

bona fide. i. e. plane, prorſus. (*da vero* Forcell. ex noſtro loco.) Cf. Declam. Qu. 12, 1. ibique Burm. item Senec. patr. Controv. l. 5. praef. Duk. ad Flor. 2, 1. Geſn. Theſ. v. Bonus p. 625. Interdum reſpondet Graeco ἀτεχνῶς, non quidem hic, ſed illo declamm. loco. Minus recte hic Badius interpretatur *ſedulo et diligenter.*

25. *Demoſthenes melius, qui ſe — recondebat.* cf. 11, 3, 54.

recondebat, ne aliud agere mentem cogerent oculi. Ideoque lucubrantes, ſilentium noctis, et clauſum cubiculum, et lumen unum velut
26 tectos maxime teneat. Sed cum in omni ſtudiorum genere, tum in hoc praecipue bona valetudo, quaeque eam maxime praeſtat,

et ex quo cum edd. ante Bad. niſi quod Aldus mox *poteſt* pro *poſſet;* utrumque recte improbante Badio, qui omiſſis noſtris *nihilque* cum edd. ante Obr. exc. Baſil. acc. Roll. Sed Obr. mox *poterat* pro *poſſet.* *recondebat.* Jenſ. *recumbebat* cum edd. poſterr. ante Ald. qui *recipiebat.*

mentem cogerent. Turic. inſerit *occuli,* ſequente tamen mox *oculi.*

Ideoque. Camp. *Ideo.* Placet. *clauſum.* Goth. (tac. Geſn.) *cluſum* cum Vall. Bad. cf. 9, 4, 102.

velut tectos. Turic. Flor. *et velud rectos.* In illo inter *et* et *velut* ſupraſcriptum *vel.* Guelf. Camp. *v. rectos* cum Alm. Voſſ. 1. 2. Goth. Bern. et edd. ante Leid. acc. Gibſ. Interpretatur Badius: „velut recta in rem unam intentos, in „eam videlicet quam propoſuerint.“ Tentat Burm. *vel etiam lectus*, multos teſtatus qui de Romanis in lecto ſtudentibus prodiderint. Huic respondent Capper. ac Geſnerus, modeſtius hic et eruditius. Apparet, quam exigua ſit, qua hi nituntur, receptae auctoritas. Mihi juxta ac Burmanno „nec *tectos* nec *rectos* ſatis placet.“ Quare enim *„velut* „tectos“? Num in *cubiculo clauſo* non ſunt *tecti?* Inprimis autem attendendum cenſeo *et* illud praemiſſum in vetuſtiſſimis. Latet aliquid, ni fallor, in iſto *rectos*, quem nominativum ſuſpicor Graecae alicujus vocis. Ad Plinium quoque 9, 36, 2. vulgatam noſtram tuetur Geſnerus.

Plutarch. in Vit. Demoſth. c. 7. ἐκ τούτου κατάγειον μὲν οἰκοδομῆσαι μελετητήριον, ὃ δὴ διεσώζετο καὶ καθ' ἡμᾶς. Enarrantur ibidem et reliquae viri exercitationes, de quibus conferendus etiam Libanius in vita Demoſth. (p. 4. ed. Demoſth. Reisk.)

lumen unum. Ablegat Burmannus ad Bynkershoekii Obſerv. Juris Rom. 1, 14. ex hoc loco oſtendentes, quid ſit *lumen unicum* apud Ulpianum.

velut tectos. vid. not. crit.

frugalitas, neceſſaria eſt: cum tempora ab ipſa rerum natura ad quietem refectionemque nobis data, in acerrimum laborem convertimus. Cui tamen non plus irrogandum eſt,
937 quam quod ſomno ſupererit, haud deerit.
Obſtat enim diligentiae ſcribendi etiam fati- 27
gatio: et abunde, ſi vacet, lucis ſpatia ſufficiunt: occupatos in noctem neceſſitas agit. Eſt tamen lucubratio, quoties ad eam integri

26. *frugalitas.* Alm. *fragilitas*, Tolus. *ab ipſa.* Turic. Flor. *ipſa cum ipſa.* Hic ab altera manu *ipſa ab ipſa.* *data.* Camp. *datam.* *haud deerit.* Turic. Guelf. Camp. *aut d.* cum Goth. Voſſ. 1. 2. et edd. ante Gryph. exc. Bad. qui noſtrum, quod repoſitum inveniebat in Vall. Nulla hic varietas notatur, neque in Flor. neque Alm. ut hos duumviros (cf. §. 22.) ſponſores habere videamur optimae emendationis. Fuit cum alteram ſcripturam ſic interpretarer: tempus quod aut nimium impenditur ſomno, aut natura ipſa eidem ſubtrahitur, cum inſomnes ſumus caſu aut valetudine (cf. 10, 6, 1. *intermiſſus ſomnus*). Sed hoc parum conveniret ſequentibus. Nec perſpicua oratio, ſi hoc voluit. Nimium auſus Regius, recidens ille noſtra; quem ſolus expreſſit Aldus. Modo pro *ſupererit* Palat. *ſuperarit*, quod praefert Gebhardus (Crepp. 3, 18.), ſine cauſa.

26. *frugalitas.* Cave ad noſtram hodie rationem circumſcribas vocis poteſtatem, et de ſola cibi et potus temperantia intelligas. cf. 1, 6, 17. 11, 3, 19. ubi noli ad *facilem ciborum digeſtionem* aſtringere vocabulum. 12, 1, 8. Sunt *boni mores.*

cum — convertimus. Diſplicet et indicativi ſtructura, et cumulatum *cum.* Malim reponi *quo*, ut referatur ad *ſtudiorum genus.*

quam quod ſomno — deerit. Ad *cui* intellige *labori;* ne forte neutrum accipias, de toto negotio in genere pronunciatum. Quod *ſupereſt* ſomno, illud intelligitur tempus, quod nimium a plerisque ſomno concedi ſolet; *deeſt* autem, quidquid corpori reficiendo parum eſt.

27. *ſi vacet — occupatos.* Attende oppoſita, grate variata ſtructura.

ac refecti venimus, optimum ſecreti genus.
28 Sed ſilentium et ſeceſſus, et undique liber animus, ut ſunt maxime optanda, ita non ſemper poſſunt contingere: ideoque non ſtatim, ſi quid obſtrepet, abjiciendi codices erunt, et deplorandus dies: verum incommodis repugnandum, et hic faciendus uſus, ut omnia, quae impedient, vincat intentio. quam ſi tota mente in opus ipſum direxeris, nihil eorum, quae oculis vel auribus incur-
29 ſant, ad animum perveniet. An vero frequenter etiam fortuita hoc cogitatio praeſtat, ut obvios non videamus, et itinere deerremus: non conſequemur idem, ſi et voluerimus?

28. *ut ſunt.* Turic. (a ſec. m.) Camp. *quae ſ.* *ita non.* Turic. Flor. Camp. *n. i.* male. *impedient.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. exc. Bad. Reliqui *impediunt.* Ex Alm. Voſſ. 1. afferunt *impediant.*

29. *An vero.* Turic. (a ſec. m.) *At v.* Ald. Baſil. Gryph. (1536.) *An non,* ſuadente Regio. Sed poſt *vero* inſerunt *ſi* Gryph. (1544.) Steph. *frequenter etiam.* Turic. (a ſec. m.) *f. et e.* Camp. *f. ac e.* cf. 5, 2, 3. *fortuita.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *fortuitu.* *hoc cogitatio.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. *haec c.* cum edd. ante Bad. male. *itinere deerremus.* Turic. Flor. *ita erremus* cum Alm. A ſec. manu Turic. *ita erramus.* Guelf. *ita ne e.* cum Voſſ. 3. Bern. niſi quod hi juncta

28. *codices.* Plane pro *codicillis, pugillaribus,* cf. §. 32. quales ſunt apud Plinium l. c. inſtrumenta laboris extemporalis.

faciendus uſus. Simili modo hic *facere* dicitur, ut in *viribus faciendis* §. 3. *facienda forma* 10, 6, 3.

29. *An vero — non conſequemur.* cf. 6, 2, 30. item Cic. pro Rabirio perd. c. 5. „An vero ſervos noſtros — „nos neque — neque — „neque.“

Non est indulgendum causis desidiae. Nam si non nisi refecti, non nisi hilares, non nisi omnibus aliis curis vacantes, studendum existimaverimus, semper erit, propter quod nobis ignoscamus. Quare in turba, itinere, 30
conviviis etiam faciat sibi cogitatio ipsa secretum. Quid alioqui fiet, cum in medio foro, tot circumstantibus judiciis, jurgiis, fortuitis etiam clamoribus, erit subito continua ora-
958 tione dicendum, si particulas, quas ceris mandamus, nisi in solitudine reperire non possu-

voce. *non nisi hilares.* Turic. *nonnisi nihil apres*, a sec. manu *nonnisi nihilo pressi.* Flor. (a pr. m.) *non nisi nihil aps.* Ipsa haec omittunt Voss. 1. 3. non Guelf. qui mox non habet *omnibus*, ut nec Basil. Gryph. (1536.), cum vicissim *aliis* desideret Jens. cum edd. posterr. ante Ald.

existimaverimus. Guelf. *existimarimus* cum Alm. *existimavimus* ex Voss. 1. affertur. *erit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt.

30. *Quare in.* Turic. (a sec. m.) Camp. inserunt *si.*

itinere. Turic. *itur esse*, a sec. m. *itur et.* Flor. (a pr. m.) *intuere.* Voss. 1. *itineri.* Voss. 3. *itinerum.* *conviviis etiam.* Jens. inserit *vel concione* cum edd. posterr. ante Burm. exc. Bad. Stoer. Chouet. Leid. male voces reducente Gibsono, suorum Codd. securo. Neque enim ullus MS. haec (err. Gesn.) neque Camp. Badius quidem rectissime „hoc" inquit „ab aliquo imperito e margine in contextum „intrusum opinor. Nam si *in concione* auctor posuisset, in„epte intulisset: *Quid alioqui fiet, cum in medio foro* etc. cum „in concione longe plus strepitus sit quam in foro: in foro „enim ad judices modo fit oratio, in concione ad universum „populum." *sibi.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ibi.*

alioqui. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *aliquid.*

judiciis, jurgiis. Flor. (a pr. m.) *judicis, jurgis.* Ex Alm. affertur *virgis.* *mandamus.* Turic. (a sec. m.)

30. *continua oratione* — *particulas.* Lucubrando enim et meditando nonnisi particulae orationum et disjecti sensus effinguntur.

mus? Propter quae idem ille tantus amator ſecreti Demoſthenes, in litore, in quod ſe maximo cum ſono fluctus illideret, meditans, conſueſcebat concionum fremitus non ex-
31 paveſcere. Illa quoque minora (ſed nihil in ſtudiis parvum eſt) non ſunt transeunda, ſcribi optime ceris, in quibus facillima eſt ratio delendi: niſi forte viſus infirmior mem-

mandemus. *quae idem.* Turic. *quidem*, a ſec. m. *quod quidem*, et ſic Camp. *in quod.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *i. quo* cum Goth. Voſſ. 1. 2. Vall. et Jenſ. Tarv. Baſil. *ſe.* Camp. omittit cum Goth. Vall.

maximo. Guelf. *maxime.* *illideret.* Goth. *illiderentur*, ſed e Voſſ. 2. *illideretur*, et ſic Vall. Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. *illuderet* Voſſ. 3. an cum *ſe*, non doceor. vide 5, 14, 34. ablegante Burm.

31. *parvum.* Turic. Flor. Camp. *parum* cum Alm. Hic quidem maximae auctoritatis libros ſequendos eſſe non putavi. Neque enim probatus vocis *parum* ſignificatus, de quo vide 10, 1, 130. 3, 1, 5. 1, 1, 18., noſtro loco congruit, et plerumque in ſimilibus ei, quae hic promitur, ſententiis *parvi* nomine utitur auctor, velut 1, 1, 8. 21. 1, 5, 7. 1, 6, 20. 1, 7, 33. Comparatur quoque *parvum*, non *parum*, recte *minoribus.* Quanquam dicat aliquis, *parvum* ſane eſſe in ſtudiis, nihil autem quod *nimis parvum* ſit i. e. *parum.*

Demoſthenes, in litore. Διὰ δὲ τοῦτο (τὸ εὐκατάπληκτον εἶναι) φασὶν αὐτὸν ἄνεμον ῥαγδαῖον τηροῦντα καὶ κινουμένην σφοδρῶς τὴν θάλατταν, παρὰ τοὺς αἰγιαλοὺς βαδίζοντα, λέγειν καὶ τῷ τῆς θαλάττης ἤχῳ συνεθίζεσθαι φέρειν τὰς τοῦ δήμου καταβοάς. Libanius in vita Dem. „— ex me — qui „in Phalericum etiam deſcenderim: quo in loco ad „fluctum ajunt declamare ſolitum Demoſthenem, ut fremitum aſſueſceret voce vincere.“ Cic. de Fin. 5, 2.

31. *parvum.* vide not. crit.

ſcribi — ceris. Neceſſarium videtur, quod in ſolo Flor. a ſec. manu invectum video, ut praemittatur praepoſitio: *in ceris.* Niſi forte vitavit inſuavem iterationem „*in* „ceris *in* quibus“, facili ad ſubaudiendum particulae adjectione.

branarum potius uſum exiget: quae ut juvant aciem, ita crebra relatione, quoad intinguntur calami, morantur manum, et cogitationis impetum frangunt. Relinquendae autem in 32
utrolibet genere contra erunt vacuae tabellae, in quibus libera adjicienti ſit excurſio. Nam interim pigritiam emendandi anguſtiae faciunt; aut certe novorum interpoſitionem priora confundant. Ne latas quidem

Sed hoc proprie reddes *quod non eſt ſatis*, neque id huc facere quisquam putabit. cf. 12, 2, 4.

exiget. Turic. (a ſec. m.) Camp. *exigat.*

juvant. Turic. *vigant,* a ſec. m. *vigeant.* Flor. (a pr. m.) *figant.* Alm. *jugant.* *ita.* Guelf. omittit.

crebra — calami, morantur. Turic. Flor. *crebro relationi quod* (Flor. a ſec. m. *quoad*) *inguitur* (Turic. a ſec. m. *jungitur,* Flor. *intinguntur*) *calami repetitione m.* cum Alm., niſi quod *quoad* ſolum refertur, et, quos Philander memorat, aliis, ex quibus tamen *relationis quoad intinguntur.* Guelf. *crebro relationi q. i. c. m.* Voſſ. 1. 3. *crebro relationi quod i. c. m.* cum Jenſ. Tarv. *crebrae r. q. i. c. m.* Ald. *crebro r. q. i. c. m.* Baſil. Burmannus, *relatione* vocabuli *repetitione* gloſſam ratus, haec conjectat: *crebra, quoad tinguitur, calami repetitione.* Significatus, qualis hic, *relationis* plane phyſicus, ſi ita loqui licet, ferendus quidem non videtur, medelam tamen loco non reperio.

32. *contra erunt vacuae.* Turic. Flor. *c. e. vel quae,* ille a ſec. m. *vel* ſolum, hic noſtrum. Guelf. *c. eum v.* cum Goth. Voſſ. 1. 2. Bern. Vall. Jenſ. Tarv. Reliqui omittunt interjectum, ſuadente etiam Regio. Sed Badius *vacuae* ſolum habet. *adjicienti ſit.* Flor. *ſit adjicienda ſint.* Ex Alm. *adjicienda ſunt.* Guelf. *adjicienda ſ.* cum Voſſ. 1. Bern. *adjiciendi ſ.* Camp. cum Goth. et edd. ante Stoer. acc. Obr. Cur non corrigebat Regius ut 4, 5, 6? Turic. quin noſtrum ipſum det, non dubito. *interpoſitionem.* Sic Turic. a pr. m. cum Alm. Reliqui *interpoſitione.* *confundant.*

crebra — calami, morantur. vide not. crit.

32. *confundant.* Conjunctivus recte ponitur, cum de-

ultra modum eſſe ceras velim, expertus juvenem ſtudioſum alioqui praelongos habuiſſe ſermones, quia illos numero verſuum metiebatur, idque vitium, quod frequenti admonitione corrigi non potuerat, mutatis codici-
33 bus eſſe ſublatum. Debet vacare etiam locus, in quo notentur, quae ſcribentibus ſolent extra ordinem, id eſt, ex aliis, quam qui ſunt 939
in manibus loci, occurrere. Irrumpent enim optimi nonnunquam ſenſus, quos neque inſerere oportet, neque differre tutum eſt: quia interim elabuntur, interim memoriae ſuae

Sic Turic. Flor. Guelf. cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Jenſ. Tarv. Baſil. *confunduntur* Locat. cum poſterr. edd. ante Ald. acc. Bad. Reliqui *confundunt*. *ultra modum*. Camp. *admodum*. *praelongos habuiſſe*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *p. alius* cum Alm. Ille a ſec. manu *poſt longos alios*.
quia — verſuum. Turic. (hic a ſec. m. *numeris*) Flor. (hic a pr. m.) *qui illis numeros uſum*. Camp. *quod i. numeris v*.
admonitione. Camp. *ammonitione*. *potuerat*. Flor. (a pr. m.) *potuerant*.
33. *id eſt, ex*. Turic. *idem et*. a ſec. m. *item et*, et ſic Camp. *quam qui*. Goth. (tac. Geſn.) *quanquam*.
in manibus. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) *immanibus* cum Tarv.
loci. Camp. *locis* cum Goth. et edd. ante Baſil.
Irrumpent. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.). Reliqui *Irrumpunt*. *tutum*. Guelf. *tantum*. *interim elabuntur, interim*. Turic. Flor. (hic a pr. manu) omittunt cum Alm. *ſui*. Turic. Flor. Camp. *ſuae* cum reli-

monſtretur, quod fieri poſſit alio quodam eveniente; nec ſimilis ratio in *faciunt*, ubi adjicitur *interim*. „*confuſus* „ſtilus" eſt 1, 1, 28.
alioqui. cf. §. 13. Neque enim video, quomodo praelongorum ſermonum conſuetudo parum ſtudioſum arguat; niſi forte imparatus qui ad orandum accedat verboſus fit, idque fuerit expectandum a deſidia raro aut nunquam ſtudentis. Et haec fortaſſe rectior ratio. Ad *habuiſſe* male retuleris adverbium.

intentos, ab alia inventione declinant: ideoque optime ſunt in depoſito.

IV. Sequitur *emendatio*, pars ſtudiorum longe utiliſſima. Neque enim ſine cauſa creditum eſt, ſtilum non minus agere, cum delet. Hujus autem operis eſt, *adjicere*, *detrahere*, *mutare*. Sed facilius in iis ſimpliciusque judicium, quae replenda vel dejicienda ſunt: premere vero tumentia, humilia extollere, luxuriantia aſtringere, inordinata digerere,

quis, exceptis Guelf. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Jenſ. et edd. poſterr. ante Baſil. tum Gryph. (1544.) Steph. Rollin. Geſn. (refertur et Alm.; cf. §. 26.), qui omnes tuentur eruditiſſimam ſcripturam.

1. *iis.* Sic Turic. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Baſil. Reliqui *his.* *dejicienda.* Guelf. *adjicienda.* *aſtringere.* Sic Camp. cum edd. ante Burm. (exc. Gryph. Roll.) Reliqui *adſtringere.* Solus Obr. *ſtringere.* Male, cf. 2, 2, 4. Alterum eſt brevitatis, ut 4, 1, 128. *inordinata digerere.* Turic. Flor. (a pr. manu) omittunt cum Alm. Pro altero Guelf. *dirigere* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Bad. et aliquot Burm. fruſtra defendente Badio, Burmanno ſaltem ferente. Cf. 11, 1, 6. Burm. mo-

1. *ſtilum — delet.* Cum „luxuriem illam, quae in „ſumma ubertate ineſt, de„paſcitur.“ (Cic. de Or. 2, 23.) Fateor autem, pro illo quod modo eſt *creditum* malle me *traditum.* cf. 1, 10, 17. Quanquam utraque ſcriptura aliquod dictum vel praeceptum a veteribus memoriae proditum deſiderat; quod equidem demonſtrare non poſſum.

replenda — dejicienda. Exquiſitius variata verba pro *adjiciendo* et *detrahendo.* Illius commoda in Lexicis afferuntur exempla Digeſt. 42, 1, 4. „lege *repletur* quod ſen„tentiae *deeſt*“ et Ovid. Her. 10, 37. „— quod voci „*deerat* plangore *replebam*“. Hujus, rarioris item ſignificatus, mentionem habet Erneſtus in Clave Cic.

ſoluta componere, exultantia coërcere, duplicis
2 operae. Nam et damnanda ſunt, quae placuerant; et invenienda, quae fugerant. Nec dubium eſt, optimum eſſe emendandi genus, ſi ſcripta in aliquod tempus reponuntur, ut ad ea poſt intervallum, velut nova atque aliena, redeamus, ne nobis ſcripta noſtra,
3 tanquam recentes fetus, blandiantur. Sed neque hoc contingere ſemper poteſt, praeſertim oratori, cui ſaepius ſcribere ad praeſentes uſus neceſſe eſt: et emendatio finem habeat. Sunt enim qui ad omnia ſcripta, tanquam vitioſa, redeant, et quaſi nihil fas ſit rectum 940
eſſe, quod primum eſt, melius exiſtiment, quidquid eſt aliud, idque faciant, quoties

nente. Mox *reſoluta* Turic. Flor. (a pr. m.) Camp. Sed hoc adhaereſcebat ex omiſſis illis et antecedente quoque.

2. *placuerant.* Turic. Camp. Tarv. *placuerunt.* Placet, et tum ad hunc modum reſingendum *fugerunt*, quod non facit Tarv. Mox *et inv.* — *dub. eſt* Turic. Flor. (a pr. m.) Camp. omittunt. *eſſe.* Turic. (a ſec. m.) Camp. *eſt.*

reponuntur. Sic Turic. Flor. (a pr. m.) Camp. Reliqui *reponantur.* *tanquam.* Turic. Flor. (a pr. m.) *quam.* Ille a ſec. m. *quaſi*, et ſic Camp. cum edd. ante Baſil.

3. *et emendatio.* Sic Turic. Flor. (a ſec. m.) Reliqui inſerunt *ipſa.* Quanquam Turic. *mendatio.* *habeat.* Sic Camp. *habent* Turic. Reliqui *habet.* *vitioſa.*

ſoluta — exultantia. cf. 10, 2, 16. Apparet haec pertinere ad numeros. Sed ipſa *inordinata* quoque eodem referenda ſuſpicor, vid. 9, 4, 23 — 32, quoniam de *dispoſitione*, quam ſane intelligere poteras, nunc non agit noſter, ſed de ſola elocutione.

2. *placuerant.* vid. not. crit.

tanquam recentes fetus. Pſeudo-Turnebus recte remittit ad Epiſt. ad Tryph. 2.

3. *melius exiſtiment.* Remittit Geſnerus ad 10, 1, 115.

librum in manus reſumſerunt, ſimiles medicis etiam integra ſecantibus. Accidit itaque, ut cicatricoſa ſint, et exanguia, et cura peiora. Sit ergo aliquando, quod placeat, aut certe 4
quod ſufficiat: ut opus poliat lima, non exterat. Temporis quoque eſſe debet modus. Nam quod Cinnae Zmyrnam novem annis accepimus ſcriptam, et Panegyricum Iſocratis,

Guelf. *vitia* cum Voſſ. 1. *manus.* Guelf. *manibus* cum Voſſ. 1. 2. (an 3?) Jenſ. et edd. poſterr. ante Bad.

reſumſerunt. Sic Turic. (a pr. m.) Flor. Guelf. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Bad. acc. Baſil. Reliqui *reſumſerint.*

4. *ergo.* Sic Turic. Flor. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. Reliqui *igitur.* *opus — exterat.* Turic. *pus ſpolliati* (a ſec. manu ſimplex L) *ima exterat.* Flor. (a pr. m.) *o. p. ima exterat.* *Cinnae — ſcriptam, et.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Pro *Panegyricum* autem nihil habent niſi *cum.* *Zmyrnam.* Sic

cura pejora. „Non abſimilis eſt locus ille Plinii 35, „10." [p. Hard. 695.] „nocere ſaepe nimiam diligentiam." Paſſerat. „De Tiberio hoc notat Sueton. cap. „70. *illum ex tempore praeſtantiorem habitum quam a* „*cura.*" Burm.

4. *poliat — non exterat.* „Plin. lib. 5. epiſt. 11. *Itaque opus non jam ſplendeſcit* „*lima, ſed atteritur.*" Pithoeus. „vide et Plin. lib. 9. Ep. 35." Alm.

Cinnae Zmyrnam novem annis. C. Helvius Cinna hiſtoriam Zmyrnae vel Myrrhae (cf. 9, 2, 64.) brevi ſed obſcuriſſimo carmine expoſuit, cui velut defoſſo theſauro novem annis incubuiſſe dicitur. Notum eſt Epigramma Catulli: *Zmyrna mei Cinnae nonam poſt denique meſſem, Quam coepta eſt, nonamque edita poſt hiemem,* cet. vide Burm. ad Anthol. 2, Ep. 250. et F. A. Wolfium ad Sueton. Gramm. c. 18. Inde Horatii illud ad Piſ. 388. Affert huc Geſnerus, non intempeſtive quidem, jocum in carmen de virgine Aurelianenſi conjectum non, ut ille putat, a Menagio, ſed a Mommorio, ſupplicum libellorum magiſtro: *Illa Capellani dudum expectata puella Longo poſt tandem tempore prodit anus.* Cinnae Zmyrnam a Gedoyno

qui parcissime, decem annis dicunt elaboratum, ad oratorem nihil pertinet: cujus nullum erit, si tam tardum fuerit, auxilium.

V. Proximum est, ut dicamus, *quae praecipue scribenda* sint. Hoc exuberantis quidem est operis, ut explicemus,

Goth. (tac. Gesn.) nisi quod per I. Reliqui *Smyrnam*. cf. 9, 2, 64. item VV. DD. ad Tac. Annal. 4, 56.

qui parcissime. Turic. *q. partissimum*, a sec. m. *parcissimum*. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *quam p.* *tam*. Goth. (tac. Gesn.) omittit.

1. *scribenda sint*. Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *s. sunt* cum edd. ante Bad. Modo *est* omittit Flor. a pr. m. Inscriptionem autem nullam habent neque hic, neque in proximo capite, Turic. Flor. Camp. Sed Guelf. et Goth. *Quae scribenda sint* (rell. *sunt* ante Basil.) *praecipue* cum edd. ante Gesn. exc. Obr. *Hoc*. Turic. *Haec* cum Jens. Tarv. *hec* Camp. cum Goth. Voss. 2. cf. 8, 6, 2. *exuberantis*. Turic. *experantibus id.* a sec. manu *exsuperantibus id.* Flor. (a pr. m.) *ex imperantibus id*, cum Guelf. Voss. 1. 3. (nisi quod in his tribus *id* non compareт) Jens. (err. Gesn.) Tarv. *Id* tamen et Goth. habet.

quidem est operis. Turic. *qua idem oporis* (an fuit *laboris?*), a sec. m. *quia idem operis*. Flor. (a pr. m.) *qua id operis*. In hoc inciso *quidem* alieno est loco, si refertur ad *Hoc*, et facilius applicetur ei, quod in plerisque vett. antecedit, *id*. Tum reponat aliquis *Haec exuperantis*, ubi tamen neque *Haec* placuerit, neque vulgarius verbum succedens exquisitiori *exuberantis*. An igitur *Hic* erit probandum prae *Hoc?* Libentius tamen, quoniam *est* exulat e vetustissimis, modo transpositionibus indulgeri possit, haec eruam: *Hoc quidem exuberantis sit operis*. cf. 10, 1, 38. item hic §. 19. et 5, 1, 3. *Sit* corruptum in *id*. Ille autem ablativus *imperantibus* natus ex male divulso *ex*. Similis usus τοῦ *sit* pro *fuerit* 7, 9, 5. *explicemus*. Turic.

fabulam scenicam acceptam recte notat Capper.

qui parcissime. Alii enim quindecim annos assignant, ut Plutarchus narrat in vita Isocratis.

1. *Hoc — est operis*. vid. nott. critt.

quae ſint materiae: quae prima aut ſecunda, aut deinceps tractanda ſint: nam id factum eſt etiam primo libro, quo puerorum, et ſecundo, quo robuſtiorum ſtudiis ordinem dedimus: ſed, de quo nunc agitur, unde copia ac facilitas maxime veniat. Vertere Graeca in Latinum 2
941 veteres noſtri oratores optimum judicabant. Id ſe L. Craſſus in illis Ciceronis de Oratore

exeplice in eis, a ſec. m. *exempli cui in eis.* Flor. (a pr. m.) *explicem eis.* *quae ſint.* Turic. (a ſec. manu) Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *q. ſunt* cum Voſſ. 2. Ald. *et ſecundo.* Flor. inſerit *in.* *quo robuſtiorum.* Sic Turic. *quo jam robuſtiorum* Guelf. *quo robuſtorum* Flor. (a pr. m.) Alm. Reliqui *quo jam robuſtorum.* Noſtrum conjecit Francius. cf. 2, 2, 14. *facilitas.* Turic. (a ſec. m.) Goth. (tac. Geſn.) Camp. Baſil. *facultas.* cf. 2, 2, 11. 4, 17. 10, 1, 59. Pro *ac* dant *et* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Gryph.

2. *judicarant.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. *Id ſe.* Turic. Camp. *ipſe.* *Oratore.* Turic. (quanquam per compendium) Flor. (hic a pr. m.) *oratoriis.* Ille a ſec. m. *oratore id ſe.* Camp. poſt vocem noſtram inſerit

primo libro — ſecundo. 1. cap. 9. 2. capp. 4. 10.

ſed, de quo nunc agitur. Commodum *hoc* pro *quo* legendum ſuadet Geſnerus. Fortaſſe lenius *eo.* Recepta ſcriptura impeditam habet ſtructuram, ſi ex illo *explicemus* repetitur *explicandum eſt.*

2. *Craſſus — Cicero.* Prius vide de Or. 1, 34. Alterum demonſtrare non contingit. Neque enim niſi in genere commendatam Graecarum litterarum exercitationem memini me reperire in ſcriptis Ciceronianis, velut initio libb. de Officiis, de Finibus, eaque parte Bruti, ubi de ſtudiorum ſuorum ratione exponit. Suſpicor et hanc *frequentiſſime de vertendo Graeca praecipientis Ciceronis* mentionem eſſe ab illa toties nobis animadverſa ſecuritate Quintiliani, qui libros cummaxime laudatos neque memoria tenuerit neque inſpexerit. Sed ſuam inopiam hic teſtari interpretes debebant.

libris dicit factitaſſe. Id Cicero ſua ipſe perſona frequentiſſime praecipit: quin etiam libros Platonis atque Xenophontis edidit hoc genere translatos. Id Meſſalae placuit: multaeque ſunt ab eo ſcriptae ad hunc modum orationes: adeo ut etiam cum illa Hyperidis pro Phryne difficillima Romanis ſubtilitate contenderet.
3 Et manifeſta eſt exercitationis hujusce ratio. Nam et rerum copia Graeci auctores abundant, et plurimum artis in eloquentiam intulerunt: et hos transferentibus, verbis uti optimis licet: omnibus enim

maximum. Id Cicero. Camp. *Idcirco. Id Meſſalae.* Turic. *in M.* Obr. *Idem M.* Jenſ. *Marco i. M.* cum edd. ante Baſil. exc. Camp. *Id* Flor. (a pr. m.) omittit.

Romanis — contenderet. Turic. *romanus* (a pr. manu *romana*) — *contendere.*

3. *hujusce.* Turic. (a ſec. m.) *hujus eſſet.* Voſſ. 1. 3.

Platonis — translatos. Platonis quidem Timaeum et Protagoram, Xenophontis autem Oeconomicum. Ruhnkenius in praefatione Rutilio Lupo praemiſſa p. 18. lacunam arguit in hoc loco, quanquam nemini animadverſam, quia non potuerit non eſſe memor Qu. verſarum a Cicerone orationum Aeſchinis et Demoſthenis de cauſa Cteſiphontis, cui operi praepoſita de optimo genere oratorum disputatio reliqua facta eſt.

illa Hyperidis — ſubtilitate. cf. 10, 1, 77. ubi citatis ſcriptorum locis apparet, ſubtilitatem magis quam robur laudari in Hyperide. Quae hic notatur in Romano ſermone talium Venerum inopia, eam ſupra quoque ſignificavit noſter 10, 1, 100.

3. *omnibus — noſtris.* „In interpretatione e Graecis quidquid verborum bonorum adhibeamus noſtrum eſt, nemo occupavit, libere utimur; at in altero exercitationis genere, quo aliorum vel poetarum vel oratorum, Romanorum quidem, ſenſus aliis Latinis conamur reddere, difficultatem res habet, cum optima jam occupata ſint.“ Geſnerus.

utimur noſtris. Figuras vero, quibus maxime ornatur oratio, multas ac varias excogitandi etiam neceſſitas quaedam eſt: quia plerumque a Graecis Romana diſſentiunt. Sed et illa ex 4
Latinis converſio multum et ipſa contulerit. Ac de carminibus quidem neminem credo dubitare, quo ſolo genere exercitationis dicitur uſus eſſe Sulpicius. Nam et ſublimis ſpiritus attollere orationem poteſt: et verba, poëtica libertate audaciora, non praeſumunt eadem proprie dicendi facultatem. Sed et

hujus eſſe. *excogitandi etiam neceſſitas.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

4. *et illa.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *etiam i.* cum Voſſ. 2. et edd. poſterr. ante Baſil. *dicitur uſus eſſe.* Turic. *ducitur eſt.* Flor. (a pr. m.) *ducitur eſſe.* Alm. *dicitur eſſe.*

et ſublimis. Turic. *eſt ſ.* Flor. (a pr. m.) *e ſ.*

audaciora. Turic. Flor. *audatiore,* a pr. m. ille *audititiore,* hic *auditiore.* Guelf. *audacior* cum Voſſ. 3. *non praeſumunt.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Baſil. Burm. Geſn. Bip. *nec p.* Obr. Reliqui MSS. et excuſi ante Locat. *et p.* et Camp. quidem *praeſumit.* Mox omnes *praeſumunt* ſolum, quo redit Capper. hinc alieniſſima effutiens in nota. Gedoynus quoque e prava ſcriptura meras nugas eliciens defungitur.

eadem. Turic. Flor. Guelf. *eandem* cum libris, ut videtur, omnibus exc. Camp. (nam hic expreſſe noſtrum) Obr. Burm. Geſn. Bip. Noſtrum ſuaſit Rollinus. *proprie.* Jenſ.

Figuras vero — excogitandi. Quae hic ſignificantur *figurae*, ſunt illae verborum primum, deinde etiam grammaticae potius quam rhetoricae, quoniam id ſpectatur, quod Romani et Graeci ſermonis diverſitas facere vertentem cogit. cf. 1, 1, 13. 4, 2, 118.

4. *non praeſumunt — facultatem.* Nihil difficultatis in loco, modo memineris *praeſumere* eſſe *in anteceſſum auferre*, cujus ſignificationis teſtem Geſnerus recte citat locum 11, 1, 27. Sed eodem faciunt levi differentia, quibus utitur Burmannus, 2, 4, 7. 1, 10, 27, 8, 6, 63. cf. nos ad 1, 1, 20.

ipſis ſententiis adjicere licet oratorium robur, et omiſſa ſupplere, effuſa ſubſtringere. Neque ego paraphraſim eſſe interpretationem tantum volo, ſed circa eosdem ſenſus certamen atque 942 aemulationem. Ideoque ab illis diſſentio, qui vertere orationes Latinas vetant, quia, optimis occupatis, quidquid aliter dixerimus, neceſſe ſit eſſe deterius. Nam neque ſemper eſt deſperandum, aliquid illis, quae dicta ſunt, melius

omittit cum poſterr. edd. ante Ald. *ſupplere, effuſa.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. cum Alm. Reliqui inſerunt *et.* Pro *effuſa* Guelf. *admiſſa.* Bern. autem omittit *ſupplere effuſa.*

5. *paraphraſim.* Sic Turic. Flor. (niſi quod *pha,* quod a ſec. m. emendat Flor.) cum Locat. Ven. Ruſc. *paraphraſin* Goth. (tac. Geſn.) et ſic ſec. Turic. manus. *per yfraſim* Camp. *periphraſim* (err. Geſn.) Jenſ. Tarv. Reliqui graecis litt.

eſſe. Turic. Flor. (hic a pr. manu) omittunt.

volo. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *vero*, ſed per compendium *ū*. *vertere orationes.* Guelf. *veteres oratores.*

Latinas. Turic. *latina.* *vetant.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) omittunt cum Alm. *veteut* Camp.

optimis occupatis. Turic. *optimus o.*, a ſec. m. *optimis occupati.* *neceſſe ſit eſſe deterius.* Turic. *neceſſet ſed erius.* a ſec. m. *neceſſe ſit ſed erius.* Flor. (a pr. m.) *n. ſ. deterius.* *ſemper eſt deſperandum.* Turic. *ſed per*

oratorium robur. cf. 2, 4, 2. „tanto *robuſtior*, quanto ve- „rior." Poeticae enim fictioni inanem quendam tumorem tribuit.

ſubſtringere. „Neſcio an „haec legerit Tertullianus, „certe ſimili modo hoc verbo „utitur *de Oratione c.* 1. de „brevitate orationis domini- „cae *quantum* — *ſubſtringitur* „*verbis, tantum diffunditur* „*ſenſibus.*" Burmannus. Elegantiſſimum hujus verbi uſum habet et Ovidianus ille *ſubſtricta gerens* — *ilia Ladon* Metam. 3, 216. *aſtricta ilia* noſter 8, 3, 10.

5. *paraphraſim* — *interpretationem.* Facile apparet attendenti, prius eſſe ſubjectum, alterum attributum; ne forte quis propter vim oppoſitionis attributum priore loco poſitum putet.

ab illis diſſentio. Aliquid

poſſe reperiri: neque adeo jejunam ac pauperem natura eloquentiam fecit, ut una de re bene dici, niſi ſemel, non poſſit. Niſi forte 6
hiſtrionum multa circa voces easdem variare geſtus poteſt, orandi minor vis, ut dicatur aliquid, poſt quod in eadem materia nihil dicendum ſit. Sed eſto, neque melius, quod invenimus, eſſe, neque par: eſt certe proximus locus. An vero ipſi non bis ac ſaepius 7

illud d. a ſec. m. *ſic per illud d.* Flor. (a pr. m.) *ſed per illud eſt d.* Alm. *ſemper illud d.* Obr. *ſemper eſt ſperandum* et modo *et* pro *neque.* *niſi.* Turic. *non.*

non poſſit. Camp. omittit *non.*

6. *Niſi forte.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. *multa circa voces easdem.* Turic. *muta c. vetes eadem.* Flor. (a pr. m.) *muta c. veteres eadem.* Guelf. quoque *muta.* Baſil. in marg. *mutus.* *poſt.* Goth. *praeter* cum Voſſ. 2. et edd. a Jenſ. inde ante Baſil. acc. Gryphio.

Sed. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

eſſe. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Alm. Vall. et edd. ante Gryph. exc. Ald. Reliqui *ſit,* corrigente Regio; ſed eadem noſtrae ſtructura eſt apud Horatium Epiſt. 1, 1, 81. *Eſto — teneri.* *par.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *pars.* *proximus locus.* Guelf. *proximis locis.* Camp. *proximis l.* cum Bad. Gryph. Stoer. Chouet. Rollin. Capper. Sed MSS. reliqui noſtrum.

7. *An vero ipſi non bis.* Flor. Guelf. *A. v. i. nobis* cum Voſſ. 1. 3. *an non ipſi nos* Goth. cum Voſſ. 2. (err. Burm.): addat an omittat Goth. *bis,* parum attendi. *A. v. i. nos* ſine *bis* Camp. *An non ipſi nobis* Jenſ. (err. Geſn.) Tarv. *An non ipſi nos bis* Loc. Ven. Ruſc. Bad. Gryph. Rollin. *An vero*

eorum, quos hic improbat noſter, opinionis ſimile demonſtrat Pſeudo - Turnebus apud Cic. de Or. 1, 34 initio.

6. *hiſtrionum — geſtus.* „Satis conſtat, contendere „eum" [Ciceronem] „cum „ipſo hiſtrione ſolitum, utrum „ille ſaepius eandem ſententiam variis geſtibus efficeret, „an ipſe per eloquentiae copiam ſermone diverſo pronunciaret." Macrobius Saturn. 2, 10.

de eadem re dicimus, et quidem continuas nonnunquam ſententias? Niſi forte contendere nobiscum poſſumus, cum aliis non poſſumus. Nam ſi uno genere bene diceretur, fas erat exiſtimari praecluſam nobis a prioribus viam. Nunc vero innumerabiles ſunt
8 modi, plurimaeque eodem viae ducunt. Sua brevitati gratia, ſua copiae; alia translatis virtus, alia propriis. Hoc oratio recta, illud figura declinata commendat. Ipſa denique utiliſſima eſt exercitationi difficultas. Quid?

ipſi nos bis Ald. *contendere*. Turic. *ad intendere*, a ſec. manu *ad id intendere*. Flor. (a pr. m.) *intendere*. Poſitus voculae *non* mirus eſt in noſtra ſcriptura, ubi duobus verbis divellitur ab *An* ſuo. Mox *Niſi forte*, exquiſitior figura loquendi ingrate recurrit poſt paucos verſus. Quanquam cf. 10, 1, 23. An hic potius quam ſupra §. 6. omitti debebant haec duo vocabula et ſic ſcribi tota ſententia: *An vero ipſi nos bis ac ſaepius — ſententias, ac contendere nobiscum poſſumus, cum aliis non poſſumus?* cf. 10, 3, 29.

cum aliis non poſſumus. Turic. Flor. (a pr. m.) omittunt cum Alm. Voſſ. 1. 3. *uno genere*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. Hic noſtris *duntaxat* ſubjungit, Regio ſuadente; reliqui inſerunt *tantum*. *diceretur*. Guelf. *dicetur* cum Goth. Voſſ. 3. Jenſ. et edd. poſterr. ante Leid. exc. Baſil.

erat. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *erit* cum edd. poſterioribus ante Leid. exc. Baſil. *viam. Nunc*. Flor. (a ſec. m.) Camp. inſerunt *in dicendo* cum Goth. Voſſ. 2. (ut videtur) et edd. ante Stoer. exc. Baſil. acc. Gibſ. Obr. Pro *nunc vero* Alm. *numero*.

8. *Sua brevitati gratia, ſua copiae; alia*. Jenſ. *ſive brevitatis g. ſive c. a.* cum edd. poſterr. ante Bad. Sed Turic. *ſ. b. gratiam ut alia*, a ſec. m. *gratia*, retento an omiſſo *ut* neſcio. Flor. prima manus penitus abraſa, et *ſua copiae* repoſitum. Alm. haec duo verba omittit. Guelf. *ſ. brevitate*

quod auctores maximi ſic diligentius cognoſcuntur? Non enim ſcripta lectione ſecura transcurrimus: ſed tractamus ſingula, et
943 neceſſario introſpicimus, et, quantum virtutis habeant, vel hoc ipſo cognoſcimus, quod
imitari non poſſumus. Nec aliena tantum 9
transferre, ſed etiam noſtra pluribus modis tractare proderit: ut ex induſtria ſumamus ſententias quasdam, easque verſemus quam numeroſiſſime, velut eadem cera aliae atque
aliae formae duci ſolent. Plurimum autem 10
parari facultatis exiſtimo ex ſimpliciſſima quaque materia. Nam in illa multiplici *perſonarum*, *cauſarum*, *temporum*, *locorum*, *dicto-*

g. *ſ. copia* cum Voſſ. 1. 3. *auctores.* Camp. *oratores.* *cognoſcuntur.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *cognoſcantur* cum Alm. *ipſo.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *ipſi.* *poſſumus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *poſſimus.* a ſec. m. Turic. modo *imitare.*

9. *pluribus.* Goth. Jenſ. *plurimis* cum edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad.; omittit *modis* Obr. per errorem. *aliae atque aliae formae — ſolent.* Turic. *in alia alias quae forma — ſolent,* a ſec. m. *ſolet.* Flor. *in alias quae formae — ſ.,* a ſec. m. *aliae aliaeque ſ. — ſ.* Guelf. *alia aliaeque ſ. — ſ.* Alm. *in alia aliasque formas — ſ.* Camp. *in alias atque alias formas — ſolet.*

10. *parari.* Turic. *parare* cum Voſſ. 1. 3. *paratae* Guelf. *Nam in.* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. Tarv. omittunt *in* cum Voſſ. 1. 2. *N. in ulla* Voſſ. 3. *cauſarum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Viciſſim *dictorum* abeſt a Voſſ. 3.

9. *numeroſiſſime.* cf. 8 Pro. 2. *eadem cera — duci.* cf. 10, 3, 17. Eandem cerae fingenti habilis imaginem demonſtrant VV. DD. apud Demetrium de eloc. §. 296. p. Schn. 115. Plin. 7, 9, 11. Cic. de Or. 3, 45. §. 177.

10. *cauſarum.* cf. not. crit.

rum, *factorum* diverſitate facile deliteſcet infirmitas, tot ſe undique rebus, ex quibus ali-
11 quam apprehendas, offerentibus. Illud virtutis indicium eſt, fundere, quae natura contracta ſunt, augere parva, varietatem ſimilibus, voluptatem expoſitis dare, et bene dicere multa de paucis. In hoc optime facient infinitae quaeſtiones, quas vocari θέσεις diximus, quibus Cicero jam princeps in re publica

Paria deſiderantur tria, ſed ego *rerum* fuiſſe ſuſpicor pro *cauſarum*, et illud quidem facillime excidebat.

deliteſcet. Goth. (err. Geſn.) *delireſcet* cum Vall. Bad. male hoc probante. *ſe undique.* Turic. *ſecundi.* Flor. (a pr. m.) *ſecundique.* *ex quibus.* Turic. Flor. *et quibus*, ille a ſec. m. *e q.*, hic noſtrum. *aliquam apprehendas.* Turic. Flor. Guelf. *aliquem a.* (Guelf. *depr.*) cum Alm. *offerentibus.* Turic. *offertium.*

11. *virtutis.* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *virtutum* cum Voſſ. 3. *parva.* Turic. Flor. *parte.* Ille a ſec. m. *parca*, hic noſtrum. Alm. *partes.*

voluptatem. Alm. *voluntatem.* Nil tale mei. cf. 10, 4, 33.

infinitae. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *infinitas.*

θέσεις. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. *theſis* cum edd. ante Ald. ſed Bad. *Theſeis.* *re publica.* Turic. *rebus.*

11. *fundere — contracta.* Contrarium eſt illi §. 4. *effuſa ſubſtringere.* Sic et Cic. de Finib. 3, 15. *fundi — et — dilatari*, ubi poſito a Daviſio Senecae loco „*latius* virtus „*funditur*" et aliquoties Plin. Hiſt. N. *fundi in latitudinem.* Noſter 8, 3, 10. Novatum dicendi genus, quod is, qui dilatat aliquam rem, dicitur *fundere* eandem.

expoſitis. cf. 2, 5, 19. Latioris illius ſignificationis illud quoque Senecae Epiſt. 55. p. Bip. 159. „Frontem — „— tantum novi, et *expoſita* „quae oſtendit etiam transeun- „tibus."

θέσεις. cf. 2, 1, 9. Recte demonſtrant Cic. ad Att. 9, 4. „Ne me totum aegritudini „dedam, ſumſi mihi quasdam „tanquam θέσεις" cet. cf. ep. 9. „θέσεις meas commentari non „deſino." Monet Geſnerus,

exerceri ſolebat. His confinis eſt deſtructio 12
et confirmatio ſententiarum. Nam cum ſit ſententia decretum quoddam atque praeceptum; quod de re, idem de judicio rei quaeri poteſt. Tum loci communes, quos etiam ſcriptos ab oratoribus ſcimus. Nam qui haec recta tantum, et in nullos flexus
944 recedentia copioſe tractaverit, utique in illis plures excurſus recipientibus magis abundabit, eritque in omnes cauſas paratus. Omnes 13

12. *deſtructio.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *reſtructio.* Ille a ſec. m. *reſtrictio,* et ſic Camp. cum Bodl. Andreana ed.
quoddam. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.
de re. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *de reo* cum Voſſ. 2. Vall. et edd. poſterr. ante Baſil. item compluribus apud Burm.
idem. Jenſ. (tac. Geſn.) *id eſt* cum edd. poſterr. ante Ald.
judicio rei quaeri poteſt. Turic. Flor. (hic a pr. m., ſed *quae) judicio que p.* Ille a ſec. m. *j. quoque p.* *flexus recedentia.* Turic. *f. al* (cf. 10, 1, 118.) *recentia,* a ſec. m. *f. alios recedentia,* et ſic Camp. Sed Flor. (a pr. m.) *f. recentia.* Guelf. *f. recidentia.* *copioſe.* Turic. *compioſe.* Guelf. *compoſitione* cum marg. Baſil. et Vidov. *excurſus.* Turic. Flor. *recurſus* cum Alm. *omnes cauſas paratus.* Turic. *omnis cauſa ſcratas,* a ſec. manu *omni c. ſcr.* Palatinus Gebhardi *o. c. ſerutas.* Flor. (a pr. m.) *o. c. eratas,* a ſec. m. *o. c. gratus,* et ſic Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Obr.

Paradoxa eſſe ejusdem generis, quae et ipſa maturus jam et honoribus defunctus Cicero tractavit.

12. *deſtructio et confirmatio ſententiarum.* Transfertur ad ſententias et decreta ab hominibus propoſita id quod uſurpari proprie ſolebat de rebus narratis. Narrationum enim proprie eſt ἀνασκευὴ καὶ κατασκευή. Geſnerus ad eos, quos indicavimus 2, 4, 18. addit Theonem in progymnn. p. Camerar. 64. ſeqq. In ſententia, quae eſt de re judicium, fieri poteſt idem quod in facto narrato, quod eſt res ipſa. Idem, qui hoc monet, Geſnerus ablegat ad 8, 3, 21. ut *deſtruere* oſtendatur eſſe *refutare.*

loci communes, quos — ſcriptos. cf. 2, 4, 27. 4, 2, 117.

enim generalibus quaeſtionibus conſtant. Nam quid intereſt, *Cornelius Tribunus plebis quod codicem legerit*, reus ſit: an quaeramus, *Violeturne majeſtas, ſi magiſtratus rogationem ſuam populo ipſe recitaverit? Milo Clodium rectene occiderit*, veniat in judicium: an, *Oporteatne inſidiatorem interſici, vel pernicioſum reipublicae civem, etiamſi non inſidietur? Cato Marciam honeſtene tradiderit Hortenſio:* an, *Conveniatne res talis bono viro?* De perſonis judicatur, ſed de rebus contenditur.
14 Declamationes vero, quales in ſcholis rhetorum dicuntur, ſi modo ſunt ad veritatem accommodatae, et orationibus ſimiles, non tantum dum adoleſcit profectus, ſunt utiliſ-

acc. Rollin. exc. Jenſ. Tarv. quae *Gracchus.* E Gebhardi emendatione noſtrum. Modo *habundavit* Flor.

13. *quaeſtionibus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. *conſtat* Turic. *Tribunus plebis.* Turic. *r. pl.* *ſi magiſtratus rogationem.* Turic. *immajeſtas r.* a ſec. m. *quod r.* Camp. *ſi r.* Flor. (a pr. m.) *ſi magiſtratus* omittit. *recitaverit.* Turic. *recitavit.* *judicium: an.* Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) omittunt *an* cum Voſſ. 3. et edd. poſterr. ante Ald. acc. Badio, qui proſcribendum falſo judicat. Mox pro *ne* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *nec.* *non inſidietur.* Turic. Flor. inferunt *niſi.* *honeſtene — Hortenſio.* Flor. *honeſteque — hortentia* (hoc a pr. m.). *res talis.* Flor. (a pr. m.) *re ſalis.*

14. *dicuntur.* Turic. Flor. *dicentur.* *ſimiles.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ſimilibus.* *adoleſcit profectus.* Turic. Flor. (hic a pr. m. ſed *ado*) *aduleſcent in-*

13. *Cornelius — codicem legerit.* cf. 4, 4, 8. Cornelianarum fragmentum adhuc neglectum legitur apud Aquilam Romanum p. Ruhnk. 156. *Cato Marciam.* cf. 3, 5, 11. Capperonnerius Catoni hoc exprobrantes demonſtrat Tertullianum *Apologetic.* 39. et Auguſtinum *de bono coniugii*

ſimae, quae inventionem et diſpoſitionem pariter exercent, ſed etiam cum eſt conſummatus, ac jam in foro clarus. Alitur enim atque enitefcit, velut pabulo laetiore, facundia, et aſſidua contentionum aſperitate fatigata renovatur. Quapropter hiſtoriae non- 15
nunquam ubertas in aliqua exercendi ſtili parte ponenda, et dialogorum libertate geſtiendum. Ne carmine quidem ludere contrarium fuerit: ſicut athletae, remiſſa quibusdam temporibus ciborum atque exercitationum certa neceſſitate, otio et jucundioribus epulis reficiuntur. Ideoque mihi videtur 16

ventus. Ille a ſec. m. *adoleſcet juventus,* et ſic (niſi quod *o*) Camp. cum Alm. Bodl. Andr. (ſed hi praeſens *adoleſcit*).

et diſpoſitionem. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. omittunt *et,* male. *conſummatus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *conſummatis,* ille etiam *claris* a ſec. m.

Alitur. Turic. *aliter.* *enitefcit.* Goth. (tac. Geſn.) *niteſcit* cum Voſſ. 2.

15. *epulis.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *et ullis,* cum Alm. Ille a ſec. m. *eduliis,* et ſic Bodl. Palatin. Gebh. Vox quidem non eſt rejicula.

18. et lib. *de fide et operibus* 7. item mentionem facti habentem Strabonem lib. 11. p. 515.

14. *pariter exercent* i. e. ſimul cum elocutione, cujus proprie eſt in ſtilo exercitatio.

15. *ciborum — certa neceſſitate.* Redditur preſſe Graeca victus athletici appellatio, *ἀναγκοφαγία,* de qua vide Salmaſ. ad Tertullian. de Pallio p. 261. 2. item citatos in *ἀναγκοφαγεῖν* apud Heſych. et Valcken. in Diatriba p. 79. 80. Eodem redit illa §. 17. *ſagina.* cf. et Cic. pro Sextio 36. Tacit. Hiſtor. 2, 88. Noſtr. 11, 3, 26. 12, 10, 41. Declam. 9, 5. p. 173. Apparet in gladiatore, qui comparatur declamanti, eſſe obeſitatem, in milite, qui dicenti in foro, robur nervis aſtrictum.

M. Tullius tantum intuliſſe eloquentiae lumen, quod in hos quoque ſtudiorum ſeceſſus excurrit. Nam ſi nobis ſola materia fuerit ex litibus, neceſſe eſt, deteratur fulgor, et dureſcat articulus, et ipſe ille mucro ingenii
17 quotidiana pugna retundatur. Sed quemadmodum forenſibus certaminibus exercitatos, et quaſi militantes reficit ac reparat haec velut ſagina dicendi: ſic adoleſcentes non debent nimium in falſa rerum imagine detineri, et inanibus ſimulacris, usque adeo, ut difficile ab his digreſſos ſit aſſuefacere, ne ab illa, in qua prope conſenuerint, umbra, vera diſcrimina, velut quendam ſolem, reformident.

16. *deteratur.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *deteretur.* Guelf. *deterreatur.* *quotidiana pugna.* Turic. Flor. (hic duplici *T*) *cotidiano alia p.* Ille a ſec. m. *cotidiani a. p.* hic noſtrum. Ex Alm. *Quotidio alia p.* Etiam Camp. per *co.*

17. *exercitatos.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *excitatos* cum Alm. *et quaſi.* Turic. *et quas,* a ſec. m. *equos.* *ſic adoleſcentes — nimium in falſa.* Turic. *recaleſcentes ſ.* Flor. (a pr. m.) *ſecalescentes ſ.* cum Alm. Sed Camp. *in* omittit. *difficile.* Turic. Flor. *difficilius* cum Alm. *difficilis* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. 3. et edd. ante Gryph. exc. Bad. cujus, quamquam tacentis, noſtra ſcriptura videtur eſſe emendatio. An fuit antiquitus *difficile iis digreſſos?* *digreſſos.* Turic. (a pr. m.) Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *digreſſus* cum Voſſ. 2. 3. et edd. ante Gryph. exc. Bad. Mox Baſil. *aſſuefieri* ex conjectura Philandri. *conſenuerint.* Flor.

16. *dureſcat articulus.* Recte comparant *mollem articulum* 2, 12, 2.

17. *umbra — ſolem.* Notiſſimae ſimilitudines, velut 12, 10, 15. et apud Ciceronem, ubi vide Erneſtum in Clave.

Quod accidisse etiam Porcio Latroni, qui primus clari nominis professor fuit, traditur: ut cum ei, summam in scholis opinionem obtinenti, causa in foro esset oranda, impense petierit, uti subsellia in basilicam transferrentur. Ita illi coelum novum fuit, ut omnis ejus eloquentia contineri tecto ac parietibus videretur. Quare juvenis, qui rationem inveniendi eloquendique a praeceptoribus diligenter acceperit: quod non est infiniti operis, si docere sciant et velint: exercitationem quoque modicam fuerit consecutus, oratorem sibi

18 (beside "Quod accidisse … qui pri-"); 19 (beside "videretur. Quare juvenis … in-")

consuerint, a sec. m. *consuerunt*. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *consueverunt*. Camp. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *consueverint*.

18. *etiam Porcio*. Turic. Flor. inserunt *in*. An fuit *M?* *professor*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *professus*. Item Flor. (a pr. m.) *numinis*. *traditur: ut*. Turic. *traditus autem*. *ut — ejus*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

19. *infiniti*. Turic. Flor. Guelf. Camp. *finiti* cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Jens. Tarv. cf. 10, 1, 38. *velint*. Turic. (a sec. m. sed ab eadem et *sciat*, et id quoque Camp.) Camp. *velut*. Guelf. *vel in*. Jens. *vel* cum edd. ante Basil. quae omittit cum reliquis ante Obr. acc. Rollin. Nostrum

18. *Porcio Latroni*. cf. 9, 2, 91. In *basilica* cf. 12, 5, 6. et Lexica. M. Seneca in praef. lib. 4. Controv. „narratur, — „declamatoriae virtutis Latro- „nem Porcium unicum exem- „plum, cum pro reo in Hispa- „nia Rustico Porcio propin- „quo suo diceret, usque eo „esse confusum, ut a soloe- „cismo inciperet, nec ante „potuisse confirmari, tectum „ac parietes desiderantem, „quam impetravit, ut judi- „cium ex foro in basilicam „transferretur. Usque eo „ingenia in scholasticis exer- „citationibus delicate nutriun- „tur, ut clamorem, silentium, „risum, coelum denique pati „nesciant.“ Vide his utentem Wolfium in praef. ad edit. Marcellianae p. 23.

19. *et velint*. cf. 2, 3, 5.

aliquem, quod apud majores fieri ſolebat, deligat, quem ſequatur, quem imitetur; judiciis interſit quam plurimis, et ſit certaminis, cui deſtinatur, frequens ſpectator. Tum cauſas vel easdem, quas agi audierit, ſtilo et ipſe componat, vel etiam alias, veras modo, et utrinque tractet, et, quod in gladiatoribus fieri videmus, decretoriis exerceatur, ut feciſſe 946
Brutum diximus pro Milone. Melius hoc, quam reſcribere veteribus orationibus, ut fecit

et Flor. Alm. Goth. Voſſ. 2. *ſpectator. Tum cauſas.* Turic. Flor. *ſpectatorem cauſis.* Ille a ſec. m. *ſpectator in cauſis,* hic noſtrum.

20. *vel etiam alias.* Turic. Flor. *ſed v. e. alias vel alias.* Hic noviſſima duo vocabula tollit ſec. m. *utrinque.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *utrumque* cum Goth. et edd. ante Gryph. *decretoriis.* Turic. *al — delectoris* (cf. §. 12. ſed quid ibi ſit lineolae interjectae non exputo). Flor. *de lectoris* cum Alm. (ubi tamen hoc eſſe narratur pro varia lectione) a ſec. m. *de rhetoricis,* cum Tarv. Ald. Bad. *de rhetoriis* Guelf. cum Jenſ. (tac. Geſn.) Loc. Ven. Ruſc. *retiariis* Baſil. cum margine Cod. Vall. *vel directoriis* Camp. *de rectoriis* Vall. a pr. m. *in derectoriis* Voſſ. 1. 3. Bern. (ſed hic fortaſſe ſine *in*). *in rebus actis* Gryph. Stoer. Chouet. Leid. Gibſ. Rollin. *dextris et laevis* Obr. Noſtrum tuentur Vall. (a ſec. m.) Voſſ. 2. Goth. et ſuo ingenio Nic. Faber ad Senecam. *orationibus.* Camp. *actionibus.* cf. 4, 1, 32.

quod — fieri ſolebat. cf. notam noſtram ad 6 Pro. 3. p. 426. item 12, 11, 5.

20. *quas agi audierit* i. e. quibus agendis interfuerit.

decretoriis. cf. 6, 4, 6. Noſter quidem locus an ſolo adjectivo defungi poſſit, recte dubitabitur; et ſuſpicor praemittendum *armis* (cf. not. crit.). Rem magnopere illuſtrat Seneca pater praef. lib. 4. Controv. „Gladiatores gravioribus armis diſcunt „quam pugnant.“ Sic Caligula (Sueton. 54.) „Battuebat „*pugnatoriis*“ (ea ſunt *decretoria*) „armis.“

Brutum diximus. cf. 10, 1, 23.

Cestius contra Ciceronis actionem habitam pro eodem, cum alteram partem satis nosse non posset ex sola defensione. Citius autem 21
idoneus erit juvenis, quem praeceptor coëgerit in declamando quam simillimum esse veritati, et per totas ire materias: quarum nunc facillima, ut maxime favorabilia decerpunt. Obstant huic, quod secundo loco posui, fere turba discipulorum, et consuetudo classium

Cestius. Sic Flor. cum Basil. *tertius* Guelf. *Sextius* Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. (cf. §. 11.) et edd. posterr. ante Basil. Reliqui *Sestius.* Nostrum probant Burmannus, Gesnerus, Wolfius. Vicissim M. Senecae (in praef. lib. 2. Controvv.) obtrusus *Cestius* pro *Sextio*, monentibus Fabro, Schotto et ad nostrum locum Burmanno. *satis.* Turic. Flor. *sitis* cum Alm. Ille a sec. m. *litis,* et sic Camp. cum Ald. et marg. Bad. Gryph. item aliquot apud Burm. Hic nostrum.

21. *autem idoneus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. *a. si i.* Guelf. cum Voss. 1. 2. Goth. Jens. Tarv. Reliqui *a. sic i.* *totas ire.* Turic. *tota scire,* a sec. m. *totas scire,* et sic a pr. m. Flor. *ut maxime.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Ille a sec. m. *aut m.* et sic Camp. Reliqui *et m.* *Obstant.* Sic Turic. Flor. Guelf. Reliqui *obstat.* *loco.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. Ioann. Reliqui *libro.* cf. 1, 10, 18.

fere turba discipulorum. Turic. Flor. *feretur d.* Ille a sec. m. *fremitus populorum.* Hic nostrum, ut et Guelf. cum Goth.

Cestius. Homo fuit Graecae originis, rhetoricen factitans Romae, qui, id ipsum quod hic in Miloniana causa fecisse narratur, solebat *rescribere* Orationibus Ciceronis. Testis est Seneca pater p. Bip. 599, a quo et refertur *in Milonem recitans.* Eandem Caligulae fuisse temeritatem prodit Suetonius c. 53, recte monente Capper. cf. Wolfius in praef. quatuor orationibus, a Marclando notatis, adjecta p. 20. item nos in disputatione de Marcelliana p. 34.

21. *quod secundo loco posui,* i. e. „per totas ire „materias." cf. 7, 2, 9. „quod „tertio loco posui." 9, 2, 6. *primo l. posuimus.*

consuetudo — aestimantium.

certis diebus audiendarum: nonnihil etiam perſuaſio patrum, numerantium potius decla-
22 mationes, quam aeſtimantium. Sed, quod dixi primo, ut arbitror, libro, nec ille ſe bonus praeceptor majore numero, quam ſuſtinere poſſit, onerabit: et inanem loquacitatem recidet, ut omnia, quae ſunt in controverſia, non, ut quidem volunt, quae in rerum natura, dicantur: et vel longiore potius dierum ſpatio laxabit dicendi neceſſitatem, vel materias divi- 947
23 dere permittet. Una enim diligenter effecta

Voſſ. 1. 2. Vall. Bern. Jenſ. et edd. poſterr. ante Baſil. exc. Ald. Reliqui *frequens t. d.* (rectiſſime improbatum Regio) niſi quod Camp. lepide *fremens t. d.* Capper. noſtrum voluiſſe videtur, appellans aliquot loca libri 1. cap. 2. (velut §. 15.) ubi *turba* ſine illo *frequens* (neque amant ejusmodi additamenta qui ſtilo pollent); ſed operae defuerunt: omittitur enim *fere.*

22. *ſuſtinere.* Turic. Guelf. *ſuſtineri* cum Ald. Stoer. Chouet. Leid. *inanem.* Sic Camp. Sed Turic. *animam.* Flor. (a pr. m.) *animiam.* Reliqui *nimiam.* cf. 10, 3, 2. *recidet.* Turic. Flor. Guelf. *recidere* cum Goth. Voſſ. 2. Alm. Bern. *quidem.* Sic Turic. Flor. (a pr. m. uterque). Reliqui *quidam*, quaſi ſerio aliqui hoc vellent. *dierum.* Guelf. *dixerim.* *materias dividere.* Turic. *materiam ſi d.*, a ſec. m. *materiam ſibi d.* et ſic Camp. cum Bodl. Andr. *materias ſibi d.* Jenſ. cum edd. ante Bad. *materiam d.* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2.

23. *Una enim.* Turic. Flor. Guelf. omittunt cum Alm.

Recte Almelovenus ablegat ad 2, 7, 1.

22. *primo — libro.* 1, 2, 15. Illud *ut arbitror* deliciandi magis cauſa dixiſſe mihi videtur, quam propter oblivionem. Ad *quam ſuſtinere* an forte *quem* inferemus?

ut quidem volunt. Declamantes quidem juvenes hoc volunt, aut velle potius videntur.

materias dividere. Hoc ne videatur pugnare illi, quod cupit fieri, ut per totas eatur materias, tenendum eſt, (quod

plus proderit, quam plures inchoatae et quafi deguftatae. Propter quod accidit, ut nec fuo loco quidque ponatur: nec illa, quae prima funt, fervent fuam legem: juvenibus flofculos omnium partium in ea, quae funt dicturi, congerentibus: quo fit, ut timentes, ne fequentia perdant, priora confundant.

VI. Proxima ftilo *cogitatio* eft, quae et ipfa vires ab hoc accipit, et eft inter fcribendi

Voff. 2. 3. Goth. Jenf. Tarv. Mox Loc. cum pofterr. ante Bad. *Una* folum. *quidque.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *quicquid* cum Alm. Ille a fec. *quicquam,* et fic Camp. cum edd. ante Gryph. *confundant.* Guelf. *confundunt.*

1. Infcriptione carere videntur Turic. Flor. Habent receptam illam *de cogitatione* Guelf. Goth. Jenf. et reliqui, non Camp. *accipit, et eft inter.* Turic. *accipiet quae i.* a fec. m. *accipiet quod i.* Flor. *accipet quae i.*, a fec. m. *accipiet et eft quae i.* Camp. (qui et *hac*) *accipiet quod i.* Sufpicor, primitus fuiffe: *accipit eftque i.* neque enim commoda relatio eft inter *et — et*, cum prius rectius coalefcat

Rollinus monuit, vertendoque expreffit Gedoynus) pluribus declamandi diebus ab uno quodam difcipulo totam pertexi materiam. *Longius dierum fpatium* pertinet ad „claffes *certis diebus* audien„das.“

23. *fervent fuam legem.* Ampliora fere fiunt principia declamationum, refertaque iis, quae minime ejus fint loci. Neque enim inchoantes illi et deguftantes difcipuli humano, ut par eft, et civili ingreffu (3, 8, 59.) utuntur, occafione promendi bellas fuas fententias mox deftitutum fe iri timentes. *Confundere priora* erit igitur permifcere ea rebus alienis, nec legitimo ordine tractari finere.

1. *cogitatio eft.* Placet omittens *eft* Codex unus Florentinus.

accipit, et eft. cf. not. crit.

laborem, extemporalemque fortunam media quaedam, et neſcio an uſus frequentiſſimi. Nam ſcribere nec ubique, nec ſemper poſſumus: cogitationi temporis ac loci plurimum eſt. Haec paucis admodum horis magnas etiam cauſas complectitur. Haec, quoties intermiſſus eſt ſomnus, ipſis noctis tenebris adjuvatur. Haec inter medios rerum actus aliquid invenit vacui, nec otium patitur.
2 Neque vero rerum ordinem modo, quod ipſum ſatis erat, intra ſe ipſa diſponit, ſed verba etiam copulat, totamque ita contexit orationem, ut ei nihil praeter manum deſit. Nam memoriae quoque plerumque inhaeret

cum *ipſa.* *uſus frequentiſſimi.* Turic. *unus frequentiſſime vim*, a ſec. m. *unius frequentiſſimi vim.* Flor. *unus frequentiſſimi vim*, in quo manus ſec. mutat. *uſus.* Càmp. *uſus frequentiſſimus* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. (ſed hic obſcure.)

nec ubique. Flor. Guelf. *non ubique* cum Voſſ. 1.

cogitationi. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *cogitatio.*

admodum horis. Turic. Flor. inſerunt *eſt*, idem mox inter *intermiſſus ſomnus* omittit Camp. *vacui — patitur.* Turic. Flor. *v. n. experientium* cum Alm. Ille a ſec. m. *v. n. experientiam*, hic noſtrum. Guelf. *vacuum otium p.* cum Voſſ. 1. 3. Bern. *vacuum o. non p.* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. *v. n. o. pariter* Camp. Suſpicor fuiſſe *v. n. patitur otium.* cf. 7, 2, 14.

2. *rerum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *eum.*

copulat, totamque. Turic. *compula tamque*, a ſec. m. conjunctim. Flor. (a pr. m.) Camp. *copulatamque.* Sed ille a ſec. (praeter repoſitam noſtram) poſt *contexit* inſerit *plerumque.* *Nam.* Turic. Camp. *namque.* Flor. *nam et.* Turic. et *memoria.* *quoque.* Guelf. omittit.

media quaedam. cf. 11, 2, 3.

2. *praeter manum* i. e. praeter ſtilum.

fidelius, quod nulla ſcribendi ſecuritate laxatur. Sed ne ad hanc quidem vim cogitandi perveniri poteſt aut ſubito, aut cito. Nam primum facienda multo ſtilo forma eſt,
948 quae nos etiam cogitantes ſequatur: tum aſſumendus uſus paulatim, ut pauca primum complectamur animo, quae reddi fideliter poſſint: mox per incrementa tam modica, ut onerari ſe labor ille non ſentiat, augenda vis, et exercitatione multa continenda eſt, quae quidem maxima ex parte memoria conſtat: ideoque aliqua mihi in illum locum diffe-

fidelius, quod. Turic. Flor. *f. que* diremtim, ſed Guelf. *fideliusque.* Goth. *f. quae* cum Alm. Voſſ. 2. *inhaerent f. quae n. ſ. ſ. laxantur* Camp. quod placet. Omittit Guelf. *ſcribendi.*

3. *multo ſtilo.* Turic. poſterius, Camp. cum Goth. et Vall. prius omittit. *etiam cogitantes.* Jenſ. *incogitantes* cum edd. poſterr. ante Ald. qui *nec cogitantes.*

tam modica — labor. Turic. *tam odit autonetari l.,* a ſec. m. *t. edita ut on.* reliqua non adduntur a conferente. Flor. (a pr. m.) *tam odit aut onerari l.* *vis.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Reliqui *uſu.*

3. *augenda vis — quae — memoria conſtat.* Significatur *vis* animi longam quoque orationem ſine ſcriptione complectentis; eaque *augenda* eſt (ut vitulum ferre aſſueſcendo mox taurum ferat, cf. 1, 9, 5.) *et exercitatione continenda* (cf. de tali hujus verbi uſu dicta ad inſcr. noſtri libri et Burm. ad Petron. 2.), poſtquam *forma* comparata fuit plurima ſcribendo. Sed illa „inſcripta complectendi „vis“ quid magnopere eſt niſi memoria? Itaque *in illum locum* (lib. 11. cap. 2.) differendus ex magna parte ejus tractatus. cf. ejus cap. §. 41. ubi Milonis Crotoniatae ſimilitudine etiam Geſnerus utitur in nota.

4 renda ſunt. Eo tamen pervenit, ut is, cui non refragetur ingenium, acri ſtudio adjutus tantum conſequatur, ut ei tam quae cogitarit, quam quae ſcripſerit atque edidicerit, in dicendo fidem ſervent. Cicero certe Graeco-

4. *ingenium.* Turic. Flor. omittunt cum Alm. Alter a ſec. m. reponit *ingenio.* *ut ei tam.* Turic. Flor. *ut ei etiam.* Guelf. *ut etiam* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Reliqui *ut ea etiam.* Noſtrum e conjectura. *quam quae.* Sic Turic.; a pr. manu *quamque.* Voſſ. 1. 3. *quoque.* Reliqui *quaeque,* niſi quod Obr. *aeque ac quae,* probatus, non compilatus, ut criminatur Burm., Rollino; et ſic Bip.

edidicerit. Turic. Flor. *ederint.* Ille a ſec. m. *ediderit,* et ſic Guelf. Camp. Hic, noſtrum. Vulgatam horum *ut — ſervent* ita refingi jubet Geſnerus: *ut eandem q. c. quam quae ſ. a. e. i. d. ſ. ſ.* magis ille conſulens auribus quam Obrechtus. Pro *atque* modo *an* Goth. mire!

4. *Eo tamen pervenit, ut — tantum conſequatur, ut.* Niſi negligentiorem toties experti eſſemus noſtrum in vocabulis iisdem geminandis (cf. 10, 5, 7.), magis fortaſſe offenderemur duplici hoc *ut,* quod ſtilo, ut ait ille, depaſcendum fuiſſe videbitur. Quare enim non ita ordinavit orationem, ut defungeretur uno *ut* cum ſuo conjunctivo? Aliena tamen fuerit κρίσις, quae prius *ut,* itemque haec, *tantum conſequatur,* expungenda ſuadeat, ut talis ſtructura contingat. Conſtitui autem debet, quod ſit ſubjectum in verbo *pervenit.* Recte Geſnerus ſimilem formulam demonſtrat 10, 7, 19. In harum locutionum neutra imperſonale verbum *pervenire* agnoſces, vel ſubaudies *res,* quo expreſſo opus erat, velut 6, 3, 51. Erit igitur noſtro quidem loco *vis* illa e prioribus huc vocanda, in altero *facilitas extemporalis.* Ita ſimul apparet, quare verboſior fieri maluerit Qu. quam omittere mentionem ipſius, quam nunc tractabat, virtutis oratoriae. Haec quousque pervenire poſſet, oſtendere volebat, non quid homini ſtudioſo accideret; quanquam res eodem redire poteſt videri. Verum ſic ad exemplum tantum recidebat id, cui dignitas praecepti quaerebatur.

Cicero — Metrodorum Sce-

rum Metrodorum Scepſium et Empylum Rhodium, noſtrorumque Hortenſium tradidit,

Scepſium. Turic. Flor. (hic a ſec. m. noſtrum) *Scerſium.* Camp. *Scepcium.* Voſſ. 1. *Eſcepſium.* Voſſ. 3. Bern. *Eſceptium.* Jenſ. *Epheſium* cum edd. poſterr. ante Ald. Hic *Septium.* Vall. *Sceptium* cum edd. rell. ante Capper. exc. Baſil. Noſtro addicere videntur Guelf. Goth. Infra 11, 2, 26. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *Sceptius* cum Ald. Sed Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *Septius:* ibi noſtram aſſerit Regius, et eſt jam in Locat. *Empylum.* Sic Turic. Flor. (niſi quod minuscula E) cum Vall. Bern. *empilium* Guelf. *Empilum* Voſſ. 1. *Empillum* Voſſ. 3. *Emphylum* Goth. cum marg. Bad. *Emphilum* Voſſ. 2. cum marg. Vall. *Euripilum* Camp. *Emphillum* Jenſ. Tarv. *Eriphilum* Loc. Ven. Ruſc. Reliqui *Eriphylum.* Hunc non apud Ciceronem ſolum, qui ejus memor dicitur a noſtro in vulgatis, ſed apud omnes omnino ſcriptores fruſtra quaeri teſtantur VV. DD. quod non debebat praetermitti ab editore Bibliothecae Fabricianae Vol. 6. p. 129. Apparet autem aliquid auſum Camp. refingendo nomine ad 11, 2, 15. in quo ipſo vitioſo, exigua eſt librorum meorum varietas. Sed ille Lariſſaeus eſt, noſter Rhodius. Nomen, quale poſui, vel reliqui potius ex vetuſtiſſimis, etſi alias ignotum, memoratur tamen a Plutarcho in Bruto (initio), diciturque ita audiiſſe rhetor quidam familiaris Bruti, ab ipſo aliquoties in epiſtolis appellatus, cujus ſuperſit exiguus quidem nec contemnendus de Caeſaris caede libellus, inſcriptus Brutus. Patria rhetoris a Plutarcho non proditur. Sed debebat ejus nomen adjici catalogo illi Fabriciano. Schneiderus ſane (ap. Wezel. ad Cic. Brut. 88.) *Charmadam* ex Cic. de Or. 2, 88. et altero noſtri 11, 2, 26. loco, reſtituendum hic pro illo Eriphylo cenſet; ſed mihi hoc non perſuadet, cum propter ductuum diverſitatem, tum propter patriam; Charmadas enim Athenienſis videtur, quanquam expreſſum hoc apud neminem invenio. Quintiliano aliquem hic errorem imputare religio mihi quidem non fuerit. Verum hominem aliquem, Empyli nomine, qui memoria imprimis polleret, inter veteres celebratum omnino negare non ſuſtineo; cum vel Brutianus ille poſſit intelligi. Ille alter 11, 2, 15. *Eurypylus Lariſſaeus*, ut protinus confeſſione hac ignorantiae defungar, etiam minus, quis et qualis

pſium et Empylum Rhodium. cf. not. crit.

quae cogitaverant, ad verbum in agendo retuliſſe. Sed ſi forte aliquis inter dicendum effulſerit extemporalis color, non ſuperſtitioſe

eſſet, indagari potuit. Longe enim ſane abeſt quod Petrus Gerardus Dukerus (libro infra memorando) demonſtrat apud Diogenem Laërtium mentionem fieri *Eurylochi*, ſceptici (lib. 9, 68.), item *Eurylochi Lariſſaei* (2, 25.), hominis Socratis aetate potentis et divitis, qui Libanio (Decl. 29.) ſit Caryſtius (mendoſe tamen, ut recte monet Menagius): et ipſe hoc agnoſcit Dukerus. Quod autem ad Ariſtot. Polit. (in Addendis p. 491.) Schneiderus *Eurypylum* ex Aleuadarum familia (in quo quidem eſt patriae cum noſtro communio) oſtendit apud Herodotum 9, 58, item *Eurypylum* ſcriptorem apud Athenaeum 11. p. 508., ut et plures *Eurypylos* et *Eurypylen* in bibliotheca Apollodori, hoc, inquam, ſemina ſaltem quaedam habet inveniendae fortaſſe aliquando probabilis de hoc noſtro conjecturae. Nihil praeterea apud VV. DD. reperi, nec ipſe quidquam erui.

5. *aliquis.* Turic. Flor. (hic a ſec. m.) *aliqui* cum Voſſ. 1. 3. Burm. inde efficit *alicui;* ſed pronomine indiget *color.*

effulſerit. Guelf. *obfulxerit.* Goth. *effluxerit* cum Vall. Voſſ. 2. marg. Colb. Cf. Burm. ad Declam. 9, 7. ubi *offulſit* reſtituit e Codd., et Drakenb. ad Sil. 13, 114. (Cum ſubito dextrum offulſit conatibus omen) ubi itidem pro *effulſit* alterum illud e MS. repoſitum. Quod quo minus hic quoque placeat, obſtare videtur *inter dicendum.* Litteram X huic vocabulo infulciri ſolitam vide apud Drakenb. ad Liv. 21, 62, 4. *color.* Turic. *cohors* cum Alm.

5. *effulſerit extemporalis color.* Quem Obrechtus hic ſubſtituere velit, *calor*, probatus Burmanno et Geſnero, leniſſima reponatur mutatione. Et in extemporalitate eſt ſane *calor;* cujusmodi aliquid e ſequenti capite §. 12. huc advocat Burm. „ſi *calor* „ac ſpiritus — ſucceſſum *ex*„*temporalem.*" Opponitur *calor* diligentiae 10, 3, 18. Ipſi cogitationi idem ille *calor* tribuitur 8 Pro. 27. 10, 3, 6. Sed *effulgendi* verbum *calori* parum convenit, qui non ſpectatur, verum ſentitur. *Color* autem, quem technico illo tantum ſignificatu accipere nimis fortaſſe aſſuevimus, de quo vide 4, 2, 88. acc. 10, 1, 116., hic fuerit *ſplendor, nitor.* Alius *extemporalitatis* color, alius

cogitatis demum eſt inhaerendum. Neque enim tantum habent curae, ut non ſit dandus et fortunae locus, cum ſaepe etiam ſcriptis ea, quae ſubito nata ſunt, inſerantur. Ideoque totum hoc exercitationis genus ita inſtituendum eſt, ut et digredi ex eo, et regredi in id facile poſſimus. Nam ut primum eſt, domo 6
afferre paratam dicendi copiam, et certam: ita refutare temporis munera longe ſtultiſſimum eſt. Quare *cogitatio* in hoc praeparetur,

(non Flor. cf. 10, 5, 20.) Fuiſſe *colos* ſuſpicatur Burm., non ego. An *aliqui — effulſerint extemporales colores?* Sed hoc diſplicuerit. *regredi.* Sic Turic. (a ſec. m.) Camp. cum Palat. Gebh. A pr. ille cum Flor. *redi,* qui a ſec. m. *redire,* et ſic reliqui.

6. *ut primum.* Turic. *et primo.* *domo.* Turic. Flor. (ſed in hoc recentioris hoc manus eſſe narratur, quae veterem ſcripturam eraſerit) Guelf. *domum.* *refutare.* Turic. Flor. *res futuri* cum Alm. Alter a ſec. m. *refutari,* et ſic Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 1. 2. et edd. poſterr. ante Ald. Sed Camp. *futari.* *munera.* Turic. omittit. *ſtultiſſimum.* Turic. (a ſec. m.) *ſtultiſſima.*

extemporalis; ille ſpeciem dat ex tempore fuſae orationis, hic ex ipſo rei praeſentis inſtinctu oboritur. Proprie uſurpantes *colorem* rhetores ſimulationem magis ſignificant, quam ornatum; latiore uſu *color* tribuetur ſingulis in dicendo locis, qui exquiſitiore cultu niteſcunt, quaedam velut orandi munditiae. Ita Cicero Pompejum, conferens eum tabulae magni cujusdam pictoris, „omnibus a ſe pictum et „politum artis *coloribus*" ait (ad Att. 2, 21.). Sunt quales λήκυθοι (ib. 1, 14.). Mox noſter 10, 7, 7. „ſcriptorum „*colorem*" quem „ſubito effuſa reddant" ſignificat quidem ſpeciem, ſed ornatam eandem et ſplendore aliquo renidentem. Laudatum in extemporalibus, non quidem Gallionem, ſed Caſſium Severum, ſuaque praeparata longe antecedentem, apud Senecam patrem (praef. lib. Exc. Controvv. 3.) demonſtrat Geſnerus.

6. *refutare.* Valde huic verbi poteſtati congruit locus Ciceronis pro Rabir. Poſt. 16.

ut nos fortuna decipere non poſſit, adjuvare 949
poſſit. Id autem fiet memoriae viribus, ut illa, quae complexi animo ſumus, fluant ſecura, non ſollicitos et reſpicientes, et una ſpe ſuſpenſos recordationis, non ſinant providere: alioqui vel extemporalem temeritatem malo, quam male cohaerentem cogitationem.
7 Pejus enim quaeritur retrorſus, quia dum illa deſideramus, ab aliis avertimur: et ex memoria potius repetimus, quam ex materia. Plura ſunt autem, ſi utrumque quaerendum

adjuvare poſſit. Guelf. omittit, ſolito errore.
ut illa. Camp. *u. ea* cum Goth. et edd. ante Ald. acc. Bad. Gryph. *complexi.* Turic. *compleri.*
ſumus. Turic. (a ſec. m.) *ſumimus.* Camp. *ſimus* cum Goth. et edd. ante Baſil. *ſecura.* Goth. omittit.
non ſollic. Turic. (a ſec. m.) *nec ſ.* Jenſ. *ne ſ.* cum edd. poſterr. ante Leid. exc. Baſil. acc. Roll. Capper.
ſollicitos et. Turic. Flor. *ſollicito ſic.* Ille a ſec. m. *ſollicitos ſic*, hic noſtrum.

7. *dum illa.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *cum i.* cf. 11, 3, 48. *repetimus.* Flor. (a pr. m.) *reſpectibus.* Voſſ. 3. Obr. *res petimus.* *ſi utrumque.* Turic. Flor. *ſtrutius utrumque.* Ille a ſec. m. *ſed ſtrictius u.*, hic noſtrum. Camp. *ſi ſtrictius u.* cum edd. ante Bad. Aliquid turbare dicitur Alm. Emendat Burm. *ſi utrum rectius,* Geſn. *ſi utcunque,* ut ſit *utcunque* „quovis modo, omnino“; appellatis locis 11, 2, 24. 11, 3, 101. Ego tali ſententiae

„quam bonitatem non modo „non aſpernari ac *refutare,* „ſed complecti etiam et „augere debetis;“ et conjungit eundem cum noſtro Geſnerus in Theſauro. Cf. et Salm. ad Capitolin. in Ant. Pio 5. p. 257. Incidit hoc plane in Franco-Gallorum *refuſer,* ut et alio quodam *fruſtrandi* ſignificatu. vide mox *renunciabit.*

7. *ſi utrumque.* Cf. not. crit.

eſt, quae inveniri poſſunt, quam quae inventa ſunt.

VII. Maximus vero ſtudiorum fructus eſt, et velut praemium quoddam ampliſſimum longi laboris, *ex tempore dicendi facultas:* quam qui non erit conſecutus, mea quidem ſententia civilibus officiis renunciabit, et ſolam ſcribendi facultatem potius ad alia opera convertet. Vix enim bonae fidei viro convenit auxilium in publicum polliceri, quod in praeſentiſſimis quibusque periculis deſit: ut monſtrare

neceſſarium cenſeo *utique*, non *utcunque*, in quo, ſi *ſtrutius* illud nihil in receſſu habere judicetur, equidem acquieſcam.

1. Turic. inſcriptionem hanc habet *Quemadmodum extemporalis facilitas pateretur.* Guelf. Goth. *Q. e. facultas paretur et contineatur* cum reliquis ante Geſn. exc. Obr. Nihil ejusmodi in Flor. Camp. *et velut.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. omittunt *et.* *praemium quoddam ampliſſimum.* Turic. *primus quidam plius* (poſtremae vocis primis duabus litteris ſuperponitur *v* littera). Flor. Guelf. *primus quid amplius* cum Voſſ. 1. 3. Bern. Omittit *ampliſſimum* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. (ſed ex hoc expuncta dicitur vox *amplius*) Gryph. Sed *amplius* pro ſuperlativo reliquae edd. ante Stoer. *Praemium* et *primum* confundi a librariis docet hic Burm. cf. 3, 11, 28.

bonae fidei. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *bona fide.* Poſtremus et *Nec* pro *Vix* cum Ald. et marg. Vidov.

quod in. Turic. Flor. omittunt. Ille a ſec. m. *quod* ſolum, et ſic Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Baſil.

ut monſtrare. Turic. Flor. Guelf. Camp. *intrare* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Vall. Bern. Iohann. Alm. et edd. ante

1. *renunciabit.* cf. dicta ad 1, 2, 20. p. 45.

ut monſtrare. cf. not. crit.

portum, ad quem navis accedere, niſi
2 lenibus ventis vecta, non poſſit. Siquidem innumerabiles accidunt ſubitae neceſſitates, vel apud magiſtratus, vel repraeſen-

Ald. acc. Baſil. Aldus quidem et Cervic. *monſtrare* de conjectura Regii, Badius ut propius veteres ductus repoſuit *indicare*, quod habent reliqui, addito a Gryph. inde *ut*. Quod Bad. longius eſſe putabat ab antiqua ſcriptura *monſtrare*, id proxime ad eam accedit, teſtibus diplomatum tabulis; nec verbi poteſtas ipſa tam apta eſt in *indicando* quam in *monſtrando*. Sed inſerendo *ut* poſt *deſit* non poterant defungi, qui reſtitutum cuperent locum.

portum, ad quem navis. Turic. Flor. *p. at al* (cf. 10, 5, 20.) *intra poſſum n.* Hic a ſec. m. noſtrum, ille pro *intrare p. — n.* reliquis omnibus deletis haec: *intra portum navis.* Quae quidem ſcriptura eo me deducit, ut Qu. ipſius manum hanc fuiſſe putem: *ut intrare portum navis niſi l. v. v. n. p.* Implicatur ſimilitudo ipſi orationi et per inſperatum adnectitur rei, cui illuſtrandae inſervit. Sic modo 10, 4, 4. *ut opus poliat lima* et 9, 2, 78. *ut — eludant,* ubi non debebam nullam agnoſcere comparationem. Subito oborta comparatio eſt et infra §. 23. item 10, 3, 7. *flatus, danda vela.* et 10, 1, 4. *athleta.* 10, 3, 10. *ferocientes equos.* 12 Pro. 23. *nec adhuc a littore.* 12, 7, 4. *portum.* Praeterea frequentiſſimum eſt noſtro ſubjungere ſententias per *ut* inductas, de quo genere egi in diſputatione de Marcelliana p. 61 — 65. Illa profecto in Turic. et Flor. prima manus nihil niſi criticam continebat animadverſionem: „*intrare portum* at alii" (vel potius *alii* ſolum) „*intra portum.*" Mox cum obſcuratum eſſet verbum *intrare,* altero indigere ſe ſenſerunt librarii, qui inſeruerunt *accedere,* quod nunc ſane eſt in ipſis vetuſtiſſimis.

niſi lenibus ventis vecta, non poſſit. Turic. *non l. ventibus v. n. p.*, a ſec. m. *non l. ventis vectari p.* Camp. *niſi l. v. vecta p.*

2. *accidunt.* Turic. Flor. Camp. *accedunt.* *apud magiſtratus, vel.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum

vecta. Malim *acta.* Navem enim *ventis vectam* poëtis, puto, relinquemus. cf. §. 23.

2. *apud magiſtratus.* Aliquoties noſter oſtendit cauſas apud magiſtratus oratas extraordinario judicio, velut 3, 10, 1. 4, 1, 72. 5, 13, 6.

tatis judiciis continuo agendi. Quarum ſi qua, non dico cuicunque innocentium civium, ſed amicorum ac propinquorum alicui evenerit, ſtabitne mutus, et ſalutarem petentibus vocem, ſtatim, ſi non ſuccurratur, perituris, moras et ſeceſſum et ſilentium quaeret, dum illa verba fabricentur, et memoriae inſidant, et vox ac latus praeparetur? Quae vero patitur 3
hoc ratio, ut quisquam ſit orator imparatus ad caſus? Quid, cum adverſario reſponden-

Alm. Eſt homoeoteleuton, ut ſupra 10, 6, 6. et hic §. 24.

judiciis. Flor. *judicis*, a ſec. m. *judicibus.* *cuicunque.* Turic. *quicumque.* *ſtatim.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *ſtatimque* cum Goth. Voſſ. 1. 2. et edd. ante Stoer.

quaeret. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *quaerat.*

fabricentur. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *fabricantur.* Jenſ. Tarv. *fabricetur.* cf. 9, 3, 6.

3. *vero.* Turic. Flor. (hic a ſec. m.) *mora* cum Alm.

ratio. Turic. Flor. Guelf. *oratio* cum Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Sed Turic. a ſec. m. *orto.* Goth. (tac. Geſn.) omittit *patitur* cum Voſſ. 2. *imparatus ad caſus.* Turic. Flor. Guelf. *aliquando mittere caſus* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Alm. Bern. *aliquando mitteretur c.* Jenſ. Tarv. Noſtra quidem in ipſo Camp. ſed repoſita haud dubie a corrigente. Burmannus tentat: *qui aliquando mutiret ad caſus,* verbum *mutiendi* errori locum dediſſe tenens, etiamſi aliter ordinata fuerit ſtructura. Mihi tale quid ſuccurrit: *ut quisquam neſciat orator aliqua committere caſui.* Dativum quidem illum alibi vix reperio. Neque tamen *caſu* ſcribere auſim, antiquo more. *caſus? Quid.* Camp. inſerit *Aut.*

repraeſentata judicia, ſunt maturata ante diem.

petentibus — perituris. Dum petunt ii, qui, niſi ſuccurratur, ſtatim perituri ſunt.

illa verba. i. e. illa tam egregia, quibus ſuperbit. Sic §. 8. „velocitas *illa*,“ etiam quodammodo §. 10. „brevia „*illa*“ et §. 32. „*illa* elabo„rata“; ut non indigeamus mutatione, quam ad Dial. de Oratt. c. 9. ſuadet Schelius „*illic* verba.“

3. *ut quisquam — ad caſus.* cf. not. crit.

dum erit, fiet? Nam ſaepe ea, quae opinati ſumus, et contra quae ſcripſimus, fallunt, ac tota ſubito cauſa mutatur; atque ut gubernatori ad incurſus tempeſtatum, ſic agenti ad
4 varietatem cauſarum ratio mutanda eſt. Quid porro multus ſtilus, et aſſidua lectio, et longa ſtudiorum aetas facit, ſi manet eadem, quae fuit incipientibus, difficultas? Periiſſe profecto confitendum eſt praeteritum laborem, cui ſemper idem laborandum eſt. Neque ego hoc ago, ut ex tempore dicere malit, ſed ut poſſit. Id autem maxime hoc modo conſe-
5 quemur. Nota ſit primum dicendi via. Neque enim prius contingere curſus poteſt, quam ſcierimus, quo ſit et qua perveniendum. Nec ſatis eſt, non ignorare, quae ſunt cauſarum judicialium partes, aut quaeſtionum
ordinem recte diſponere: quanquam iſta ſint 951
praecipua: ſed quid quoque loco primum

ut gub. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *ut.*
ad varietatem. Turic. Flor. (hic tamen retinet accuſativum) *aut varietate.*
4. *multus.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *multis.*
aſſidua. Flor. (a pr. m.) *ad ſua* cum Alm.
ſtudiorum. Guelf. *ſtudio* cum Voſſ. 1. 2. 3. Goth. cf. 10, 1, 44. 11, 3, 50. *idem.* Turic. omittit cum Voſſ. 3. *dicere malit.* Flor. (a pr. m.) *diceremus alit.* Bern. *dicerem aliter.* *conſequemur.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) Camp. *conſequimur.*
5. *dicendi.* Turic. Flor. *at* (cf. §. 1.) *aliquendi* cum Alm. (ſed hic omiſſo *at*). Ille a ſec. manu *alloquendi,* hic noſtrum. Camp. *eloquendi.* *cauſarum.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) omittunt. *quanquam — ſint.* Sic

4. *longa — aetas.* Cf. 1, 8, 8.

ſit ac ſecundum, et deinceps: quae ita ſunt natura copulata, ut mutari aut intervelli ſine confuſione non poſſint. Quisquis autem via 6
dicet, ducetur ante omnia rerum ipſa ſerie, velut duce: propter quod homines etiam modice exercitati, facillime tenorem in narrationibus ſervant. Deinde, quid quoque loco quaerant, ſcient, nec circumſpectabunt; nec offerentibus ſe aliunde ſenſibus turbabuntur, nec confundent ex diverſis orationem, velut ſalientes huc illuc, nec

Turic. Flor. Reliqui *q. — ſunt.* *ſit ac ſec.* Turic. *ſed ad ſ.*, a ſec. m. noſtrum cum Voſſ. 1. 3. Sed Flor. *ſi ad ſ.*, a ſec. m. *ſit quid ſ.* et ſic reliqui exc. Guelf. qui *ſ. atque ſ.* et Camp. qui *ſ. quidque ſ.* *et deinceps.* Sic Turic. Flor. Reliqui *ac d.* *confuſione.* Guelf. *confeſſione.* cf. 4, 2, 47.

6. *via dicet, ducetur.* Sic Flor. *vi adicet ducet ducetur* Turic. *vi adiciet d.* a ſec. m. *adducet d.* Guelf. *viamque diſcet d.* Camp. *viam diſcet d.* Goth. Voſſ. 2. Vall. Bad. Baſil. *viam ducet d.* Voſſ. 3. *via ducetur d.* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. (err. Burm.). Reliqui *viam qua ingrediendum ſit diſcet d.* quod in quibus exemplaribus is qui hoc teſtatur Regius invenerit, equidem non reperio, ut ipſius gloſſam putem. *circumſpectabunt.* Turic. Flor. *rum ſp.* Ille a ſec. m. *iterum ſ.*, hic noſtrum. *confundent ex.* Turic. Flor. inferunt *ſed.* *velut ſalientes huc illuc.* Turic. Flor. *valet ſalientibus hic illud*, ille a ſec. m.

5. *mutari aut intervelli.* „Cf. 12, 9, 17.“ Geſnerus.

6. *via dicet* i. e. ordine et ratione utetur in dicendo. cf. 2, 17, 41. 4, 5, 3. 7, 10, 5. 7, 2, 56. Cic. Orat. 33. initio. Quanquam nullo horum quidem locorum adeo praeciſe uſurpatur haec locutio. Sed referebat hic breviorem eſſe, ut in re modo diligenter explicata, quid eſſet „dicendi „via.“

ante omnia — Deinde. cf. 5, 13, 6. Inſolens tamen, quod poſt *quisquis* ſecundo loco pluralem uſurpat; ſed intervenerant iſti *homines*, ad quos deflexit oratio.

7 usquam inſiſtentes. Poſtremo habebunt modum et finem, qui eſſe citra diviſionem nullus poteſt. Expletis pro facultate omnibus, quae propoſuerint, perveniſſe ſe ad ultimum ſentient. Et haec quidem *ex arte*, illa vero *ex ſtudio:* ut copiam ſermonis optimi, quemadmodum praeceptum eſt, comparemus; multo ac fideli ſtilo ſic formetur oratio, ut ſcriptorum colorem, etiam quae ſubito effuſa ſunt, reddant; ut cum multa
8 ſcripſerimus, etiam multa dicamus. Nam

velut ſal. (neſcio dativumne an accuſ.) *hinc in illud*, hic, *velut ſalientes hinc illuc.* *usquam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *unquam.* Goth. omittit *nec usquam.*

7. *Expletis pro facultate.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *pro.* *omnibus — perveniſſe ſe ad.* Turic. *o. propoſuiſſe ad.* Flor. *o. propoſuiſſem ad*, a ſec. m. noſtrum, niſi quod *propoſuerunt.* *ſentient.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ſentiunt.* *ex arte.* Turic. *et arta.*

etiam quae. Goth. (err. Geſn.) *e. ea q.* cum Voſſ. 2. Jenſ. et edd. poſterr. ante Baſil. *effuſa ſunt.* Flor. (a pr. m.) *effulſa ſ.* Guelf. *e. ſint.* *etiam multa.* Turic.

inſiſtentes. cf. not. crit. ad 9, 4, 18.

7. *Expletis — ſentient.* Scabra haec eſt oratio ex copulae defectu. Inferam *enim* poſt *expl.* Sed in eo quoque haereo, quod additur *quae propoſuerint*, in quo magis eorum eſt ſignificatio, quae cum auditoribus communicaverint orantes, quam quae ipſi intra ſe taciti diſpoſuerint (cf. lib. 4. cap. 4.). Haſce difficultates vitaris legendo *omnibus perveniſſe ſe.* Quod ſi audacius videatur, ſcribe *o. propoſitis perveniſſe ſe.* In participio enim illa, quam dixi, poteſtas minus ineſt. (cf. ad 3, 8, 42. p. 584, ſed et hic not. crit.)

quemadmodum praeceptum eſt. „Ab initio inde hujus „libri." Geſnerus.

comparemus; multo. Inferendum cenſeo *ut*, quod concinnitas poſtulat; nec geminationem moror protinus recurrentis alia poteſtate *ut.* (cf. 10, 6, 4.)

etiam multa. cf. not. crit.

conſuetudo et *exercitatio* facilitatem maxime parit, quae ſi paululum intermiſſa fuerit, non velocitas illa modo tardatur, ſed ipſum os quoque concurrit. Quanquam enim opus eſt naturali quadam mobilitate animi, ut, dum

etiamque multa, a ſec. m. *etiam quam m.* Camp. *etiam et m.* Jenſ. *etiam qui m.* cum edd. ante Ald. In *quam* hoc *qui* depravari a quibusdam narrat Regius; inter interpretandum in auditoriis, ſuſpicor; neque enim in libris reperio excuſis. Badius hoc ipſum fortaſſe in codice ſublatum a Valla exiſtimat, cum ſententiam ſuam tueri voluerit; vide Elegg. Vall. 1, 17. p. 55. ſeqq. Dubitari nequit, quin *quam multum*, abſterſa jam et evaneſcente exclamationis forma, in poteſtatem intentionis abierit apud ſcriptores, velut eſt Cic. Verr. 3, 88. *Fecerunt alii alia quam multa.* Plin. H. N. 14, 21. p. Hard. 728. *quam multis peremtis.* vide Lexica. Itaque ſane hic illud ipſum *quam* a Qu. profectum ſuſpicor.

8. *non veloc.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *non* cum Goth. 2. *ſed.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Vall. Alm. et edd. ante Bad. Ex hujus quidem conjectura reliqui (praeter Baſil.) noſtrae voculae ſubjiciunt *et νάρκημα*, mira levitate. Idem et ἄγημα (cf. Steph. Theſ. Vol. 1. p. 7 et 91.) hariolatus erat et αἷμα. Graecum nomen ullum aut lacunam inſerendo relictam cave credas inveniri in ullo librorum, quos negligentiores hic critici tacent. *os quoque concurrit.* Turic. Flor. *atque c.* cum Alm. Alter a ſec. m. *coit atque c.* et ſic Guelf. Voſſ. 3. cum reliquis omnibus. Noſtrum primi recepimus ex veriſſima Geſneri conjectura, qui et ipſe in textu ponere debebat. Turic. a ſec. m. *eque c.* Quod autem idem *concurret* habet, verius puto, ſed ſupra ſcribendum *tardabitur.* Lochmanni conjecturae nihil hic proficiunt, ſuadentis „ſed *ipſa*" [velocitas] „coit atque concurrit," vel „ſed *ut hoc* ipſum „coit atque concurrit." *Quanquam.* Turic. *qui*, a ſec. m. *quid.* *animi, ut.* Turic. Flor. (hic a pr. m.)

8. *os quoque concurrit.* Quid apud Romanos ſit *os concurrens*, Lexica docent in voce *concurrendi.* De tempore hujus verbi conſule not. crit.

proxima dicimus, ſtruere ulteriora poſſimus,
ſemperque noſtram vocem proviſa et formata
9 cogitatio excipiat: vix tamen aut natura, aut
ratio in tam multiplex officium diducere
animum queat, ut inventioni, diſpoſitioni,
elocutioni, ordini rerum verborumque, tum
iis, quae dicit, quae ſubjuncturus eſt, quae
ultra ſpectanda ſunt, adhibita vocis, pronun- 952
ciationis, geſtus obſervatione, una ſufficiat.
10 Longe enim praecedat oportet intentio, ac
prae ſe res agat: quantumque dicendo con-
ſumitur, tantum ex ultimo prorogetur: ut
donec perveniamus ad finem, non minus pro-

omittunt *ut* cum Voſſ. 3. *ſ. ulteriora poſſimus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *in cra ſ. pôſſumus.* Guelf. *u. ſ. poſſumus.*

9. *diſpoſitioni.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *diſpoſitio.* Mox *elocutioni* omittit Guelf. cum Voſſ. 1. 3.

iis, quae dicit. Turic. *isque dicit,* a ſec. m. *is qui dicit.* Flor. (a pr. m.) *iis quae edidit.* *adhibita vocis.* Turic. *adhibati v.* a ſec. m. *adhib at pr.* *geſtus obſervatione, una.* Turic. *guſtus in ... obſervationum in una.* a ſec. m. *in* deletur et praecedenti voci *pron.* applicatur *que* enclitica. Flor. *geſtus in geſtu obſervatione in una.* Guelf. *g. obſervationem in luna,* cum Voſſ. 1. 3. in ultimis duobus. Camp. *g. obſervationem una.*

10. *oportet.* Guelf. omittit cum Voſſ. 3.

ut donec. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Mox pro *perveniamus* Guelf. *perveniat.* *non minus* —

10. *praecedat — intentio.* Sit intentio ultra id quod cummaxime pronunciant. Ejusmodi eſt illa, in qua haerebam, *antecedens memoria* 1, 1, 25. ut plane verum reddiderit Gedoynus: ſed cf. 11, 2, 5.

prorogetur i. e. repraeſentetur, poteſtate ad ſolutionem pecuniarum pertinente, de qua vide Lexica. Et idem *praerogare.*

ſpectu procedamus, quam gradu, ſi non interſiſtentes offenſantesque brevia illa atque conciſa ſingultantium modo ejecturi ſumus. Eſt igitur uſus quidam irrationalis, quem 11 Graeci ἄλογον τριβὴν vocant, qua manus in ſcribendo decurrit, qua oculi totos ſimul in lectione verſus, flexusque eorum et transitus intuentur, et ante ſequentia vident, quam priora dixerunt. Quo conſtant miracula illa in ſcenis pilariorum ac ventilatorum, ut ea,

procedamus. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *id unus — procedimus.* *gradu — offenſantesque.* Turic. *gradus interſicientes offenſansque.* In Flor. *ſi non* ſunt recentioris manus. *atque conciſa.* Turic. inſerit iterum *illa.* Camp. *a. conſcia.* *ſingultantium.* Turic. *ſingultatium,* a ſec. m. *ſigillatim.* *ejecturi.* Turic. *elucturi* cum Alm. a ſec. m. *elicturi.* Flor. *electuri* (cf. 10, 5, 20.). Burm. ſuadet *eructaturi,* appellato Heinſio ad Ov. Metam. 14, 211. Nos, *eluctaturi.* De voce et verbis hoc Tacit. Annal. 4, 51. Stat. Achill. 1, 125. *Ejicere* enim vix eſt *ſingultantium,* ſed nimis properum. *ſumus* pro reliquorum *ſimus* dedimus e Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Stoer.

11. *uſus quidam.* Turic. *vivi q.* Camp. *via quaedam.* *irrationalis.* Turic. (hic *in.*) Flor. Guelf. *irrationabilis* cum Goth. Voſſ. 2. 3. Alm. et edd. poſt Camp. ante Stoer. acc. Gibſ. Obr. Roll. (non Leid.). cf. 2, 16, 16.

qua — qua. Sic Turic. (niſi quod ſec. loco a pr. m. *quam*) Flor. Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. 2. 3. Bern. (hic tamen in priore non memoratur) Jenſ. Tarv. Ald. Baſil. Reliqui *quo — quo.* *flexusque.* Turic. Camp. *fluxusque.* *dixerunt.* Turic. (a ſec. m.) *dixerint.* *ventilatorum.* Flor. (a pr. m.) Guelf. *ventulatorum* cum

ejecturi. cf. not. crit.

11. ἄλογον τριβήν. cf. 2, 15, 23.

qua manus in ſcribendo. Appoſite demonſtrat Geſnerus locum Ciceronis de Or. 2, 30. §. 130.

pilariorum ac ventilatorum. Illos reſpondere praeſtigiatoribus quos hodie ſcyphorum

quae emiſerint, ultro venire in manus credas,
12 et qua jubentur decurrere. Sed hic uſus ita proderit, ſi ea, de qua locuti ſumus, ars anteceſſerit, ut ipſum illud, quod in ſe rationem non habet, in ratione verſetur. Nam mihi ne dicere quidem videtur, niſi qui diſpoſite, ornate, copioſe dicit, ſed tumul-
13 tuari. nec fortuiti ſermonis contextum

Voſſ. 1. 2. (An 3?) Bern. *emiſerint.* Guelf. *miſerint.* *jubentur.* Turic. *juventur.* Alm. *juventus.* cf. §. 10.

12. *ſi ea, de qua locuti.* Turic. *alia ſi eum tota loca l.* a ſec. m. nihil reponitur niſi *ad alia.* Flor. *alia ſi ea tota loca locutis.* a ſec. m. *ſi ea tota de qua l.* Goth. (tac. Geſn.) *ſ. de ea q. l.* *illud — in ratione.* Turic. *i. non habet in oratione.* Flor. item a pr. m. niſi quod *ratione.* Camp. omittit *in ſe.* *Nam mihi ne d.* Turic. Flor. (a pr. m.) *n. m. d.* cum Alm. Sed Turic. a ſec. manu *non m. d.*

ſed tumultuari. Sic Turic. Guelf. Ille a ſec. m. *ſ. tumultuati.* Flor. Alm. Voſſ. 1. Jenſ. Tarv. *ſ. tumultuarii.* Sed Goth. (tac. Geſn.) Camp. *nec tumultuarii* cum Voſſ. 2.

vel perarum luſores appellamus, Lexica docent et quidem ex hoc modo loco, itemque unius inſcriptionis auctoritate apud Fabrettum. Plures enim ne apud Forcellinum quidem teſtes invenio, ſedulum alioqui lapidum litteratorum exploratorem. Hos plane nusquam praeterea reperimus hac quidem poteſtate, niſi forte huc pertinet, quem Geſnerus excitat in Theſauro, Prudentii verſus Periſteph. 14, 78. „Tu *ventilator* urbis", ubi commode agnoſcas praeſtigiatorem, imponentem vulgo; poſſis tamen et eum, qui ignem ventilet. Accedit proxime ad Fabii notationem Suidas in voce ψηφολόγοι, qui οἱ ψηφολόγοι ait; τοὺς ὀφθαλμοὺς τῷ τάχει τῆς μεταθέσεως τῶν ψήφων ἀπατῶντες συναρπάζουσιν. Hujusmodi artificum mentionem apud veteres perſequitur, quem indicat Burm., Caſaubonus ad Athen. 1, 16. p. 19. B. et magis quidem perfunctorie ad Theophr. περὶ ἀπονοίας p. (Fiſch.) 85. Cave ad *miracula* referas genitivum *pilariorum* cet., qui pendet a *ſcenis;* ſicut et Alciphron 3, 20. ait ſe εἰς τὸ θέατρον adductum, cum veniſſet ad praeſtigiatorem.

mirabor unquam, quem jurgantibus etiam mulierculis ſuperfluere video: cum eo quod,
955 ſi calor ac ſpiritus tulit, frequenter accidit, ut ſucceſſum extemporalem conſequi cura non poſſit. Deum tunc affuiſſe, cum id 14
eveniſſet, veteres oratores, ut Cicero ait, dictitabant. Sed ratio manifeſta eſt. Nam

Reliqui *Sed nec tumultuarii,* revellentes ab antegreſſis, quae diremtio eſt in ipſo Guelf.

13. *video: cum eo quod.* Sic Voſſ. 2. Goth. (niſi quod ex hoc *video cum cum e. q.* affertur, quod quidem ego non praeſtiterim) Jenſ. Tarv. cum edd. ante Bad. *cum eo quod* (omiſſo *video*) Turic. Flor. Guelf. *video quod* Camp. cum Vall. Bodl. Andr. Obr. *quod* ſolum Voſſ. 1. 3. Reliqui *video quem.* *frequenter accidit.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. acc. Baſil. Reliqui inſerunt *enim,* cujus auctorem appellare Valleuſem videtur Bad. ſed per errorem haud dubie.

14. *tunc.* Turic. *tamen.* *id eveniſſet.* Turic. *inter.* Flor. (a pr. m.) *interim.* Alm. *id eveniſſet em nt,* unde Burmannus eruit *cum maxime,* cujus gloſſa fuerit *cum id eveniſſet.* Voſſ. 3. *id eveniſſe.* *ait, dictitabant.* Sic Camp. ex conjectura profecto, cf. 5, 13, 19. ſed quae ſola ſani quidquam coloris habeat. Guelf. *dictitabant* ſolum. *dictabant* Voſſ. 1. 3. *ajebant* ſolum Goth. cum Voſſ. 2. Reliqui (Flor. ſane a pr. m. *d. agebant*) *dicit ajebant,* in quo ipſo latere puto *dictitabant.* Neque tamen eo acquieſcendum, quaſi Cicero ipſe *veteribus* annumeretur iſtis *oratoribus,* ubi opus erat ſcribere *velut,* non *ut.* Locum quidem Ciceronis, in quo legatur hujusmodi vel ipſius vel veterum ab ipſo memoratorum ſententia, oſtendere non eſt in promtu. Quod enim demonſtrant de Orat. 1, 46. §. 202. quicunque inſpexerit, alia omnia inveniet. cf. 3, 1, 8. Congruet aliquis eorum, ſi repertus fuerit, locorum, ubi quae ſumma cum elo-

13. *cum eo quod — frequenter accidit.* Eſt ſtructura, qualem vidimus 2, 4, 30. Sequentia autem *ut ſucceſſus — non poſſit* ita intellige: „ut ſucceſſus orationis extemporalis vincat ſucceſſum „curae et meditationis."

14. *ut Cicero ait, dictitabant.* cf. not. crit.

bene concepti affectus et recentes rerum imagines continuo impetu feruntur, quae nonnunquam mora ſtili refrigeſcunt, et dilatae non revertuntur. Utique vero cum infelix illa verborum cavillatio acceſſit, et curſus ad ſingula veſtigia reſtitit, non poteſt ferri contorta vis, ſed, ut optime vocum ſingularum cedat electio, non continua, ſed compoſita eſt.
15 Quare capiendae ſunt illae, de quibus dixi, rerum imagines, quas vocari *φαντασίας* indicavimus, omniaque, de quibus dicturi erimus, *perſonae*, *quaeſtiones*, *ſpes*, *metus*, habenda in oculis, in affectus recipienda. Pectus eſt enim, quod diſertos facit, et vis mentis. Ideoque imperitis quoque, ſi modo ſunt aliquo affectu concitati, verba non

quentia per extemporalem impetum fuſa ſint, divinitus dicta perhibentur. *affectus et.* Turic. *adfectet.* a ſec. m. (reficto etiam modo *concepto*) *affectu ad.* *quae nonnunquam mora.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. *reſtitit.* Obr. *reſiſtit.* Placet. cf. 10, 3, 19. *ferri.* Turic. Flor. (ſed hic a ſec. m. *at ferri.* cf. 5. item 10, 1, 109.) Guelf. *fieri* cum Alm. *ſurti* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald.

15. *Quare capiendae.* Turic. (a pr. m.) *ſi qua re capienda.* *indicavimus.* Camp. *diximus* cum Bodl. Andr.
affectus. Guelf. *affectibus.* Turic. *adfectis.*
ſunt aliquo. Turic. *ſint alio quo.* Flor. *ſint a.*

dilatae non revertuntur. cf. 10, 3. extr.

infelix illa — cavillatio. cf. 10, 3, 10.

reſtitit. cf. not. crit.

ferri contorta vis. Imitatur Ciceronem in eo qui ſupra poſitus eſt, loco 9, 4, 55. Eſt enim *contortus* in laude. *Ferendi* verbum vide etiam ad 9, 4, 18.

15. *de quibus dixi.* cf. 8, 3, 64. Item 11, 3, 62. 12, 10, 6. demonſtrante Geſnero.

deſunt. Tum intendendus animus, non in 16
aliquam rem unam, ſed in plures ſimul con-
954 tinuas: ut, ſi per aliquam rectam viam mittamus oculos, ſimul omnia, quae ſunt in ea circaque, intuemur, non ultimum tantum videmus, ſed usque ad ultimum. Ad dicendum etiam pudor ſtimulos habet et dicendorum expectata laus: mirumque videri poteſt, quod, cum ſtilus ſecreto gaudeat, atque omnes arbitros reformidet, extemporalis actio auditorum frequentia, ut miles congeſtu ſignorum,

deſunt. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ſunt.*
16. *Tum intendendus.* Guelf. *tamen i.* cum Jenſ. Tarv. *non in aliquam.* Flor. (a pr. m.) omittit *in.*
plures. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm
continuas: ut, ſi per. Turic. *continua ſunt ſuper.* Flor. (a pr. m.) *continuas ſi ſuper.* Ex Alm. *ſuper* pro *ſi per.*
ſunt in ea circaque. Flor. *quae ſiunt quae ſemper i. e. circa quae,* a ſec. m. *quae ſiunt in ea circa quae.*
intuemur, non. Turic. Flor. (hic a pr. m.) inſerunt *omnis* cum Alm. *tantum.* Goth. (tac. Geſn.) *tamen.*
Ad dicendum. Sic Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Colbert. Sed Turic. Flor. *addiſcendum.* Flor. (a ſec. m.) anteponit *addit.* Reliqui *Addit ad d.* Mox pro *ſtimulos* Turic. (a ſec. m.) *ſtimulus.* *habet.* Sic Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Colb. et edd. ante Gryph. Sed Turic. Flor. (hic a pr. m.) haec omnia *habet — laus* omittunt cum Alm. Voſſ. 1. 3. Reliqui *addit.* *mirumque.* Turic. *marumque,* et a ſec. m. *amarumque.* Guelf. *utrumque* cum Voſſ. 1. 3. Jenſ. Tarv. Sed Bern. *mirum utrumque.* Mox pro *ſtilus* Flor. (a pr. m.) *ſtimulos.* *arbitros.* Flor. (a pr. m.) Camp. *arbores.* *congeſtu.* Flor. Camp. *concentu* cum Andr. Ald. Baſil. Gryph. (1536.). *contentus* Alm. (cf. §. 14.) *cum geſtu* Voſſ. 1. Valde obnoxium permutationi vocabulum (cf. 10, 3, 17.), nec eſt quod averſemur *concentum ſignorum,* quae toties apud Livium aliosque ſcriptores *canere* dicuntur. Sed, id quod recte monet

16. *congeſtu ſignorum.* cf. not. crit.

17 excitatur. Namque et difficiliorem cogitationem exprimit et expellit dicendi neceſſitas, et ſecundos impetus auget placendi cupido. Adeo praemium omnia ſpectant, ut eloquentia quoque, quanquam plurimum habeat in ſe voluptatis, maxime tamen praeſenti fructu
18 laudis opinionisque ducatur. Nec quisquam

Badius, aliena hinc fuerit commemoratio eorum, quae auditum feriunt, non oculos. Signa ſua ſinguli habent manipuli (cf. Duker. ad Liv. 33, 9, 8. it. Lipſ. de militia 2, 8. p. 86.); quo plura ergo ſigna, eo frequentior militum concurſus. Burmanno tamen *militem* hic accipienti de duce exercitum alloquente, cujusmodi exhibitos ſane in nummis recte ille demonſtrat apud Spanhemium de U. e. P. N. Diſſert. 9. circumſtantibus ſignis, nequaquam accedo. Nimium jacet ſimilitudo oratori petita ab oratore et ipſo, quanquam militari.

17. *difficiliorem cogitationem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) inſerunt *eſſe.* *expellit.* Turic. *explevit.* Flor. (a pr. m.) *explebit.* In Alm. turbari aliquid narratur. *expolit* Gryphii (1544.) margo, Stoer. Chouet. Leid. recte improbatum Gibſono. *praemium.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *pretium* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Bern. et edd. ante Ald. acc. Baſil. Correxit Regius, rectiſſime et laudabiliter iſta aetate. cf. quem demonſtrat Burm. Gronovium Obſerv. 2, 25. item Drakenb. ad Liv. 26, 40, 15. et Bentl. ad Terent. Andr. 2, 1, 20. *ſpectant.* Camp. *expectant* cum Voſſ. 2. Vall. Goth. et edd. ante Baſil. *habeat.* Flor. (a pr. m.) omittit.

17. *expellit.* Auget hoc et intendit id quod praeceſſerat *exprimendi* verbum, et in utroque eſt vehementiae et niſus, per quem aliquid eluctamur, ſignificatio. Sic erant 10, 3, 6. „*expulſuri* „tela." Reſpondent ei contra „*ſecundi* impetus."

ut — ducatur. Malim *et — ducitur,* ut ſint haec epiphonematis loco, non juſtae et a reliquis diremtae ſententiae, quae abrupte nimis inducitur. cf. Drakenb. ad Liv. 2, 43, 10. Locus Virgilii ſimilis eſt Georg. 3, 112. *Tantus amor laudis, tantae victoria curae!* cf. noſtr. 1, 12, 7. De *opinione* vide 2, 12, 5.

tantum fidat ingenio, ut id ſibi ſperet incipienti ſtatim poſſe contingere; ſed, ſicut in cogitatione praecipimus, ita facilitatem extemporalem a parvis initiis paulatim perducemus ad ſummam: quae neque perfici, neque contineri, niſi uſu, poteſt. Ceterum pervenire 19
eo debet, ut cogitatio non utique melior ſit ea, ſed tutior; cum hanc felicitatem non proſa
955 modo multi ſint conſecuti, ſed etiam carmine, ut Antipater Sidonius, et Licinius Archias: credendum enim Ciceroni eſt: non quia noſtris quoque temporibus non et fecerint quidam hoc, et faciant. quod tamen non ipſum tam probabile puto, (neque enim habet aut uſum res, aut neceſſitatem) quam exhor-

18. *incipienti ſtatim* Camp. omittit. Mox Flor. *poſſit.* *praecipimus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. (An 2?) et edd. ante Ald. Reliqui *praecepimus.* Modo pro *ſicut* Turic. *ſic.* *facilitatem extemporalem.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui inſerunt *quoque.*

19. *tutior.* Turic. *utior,* a ſec. m. *utilior,* et ſic Flor. cum Baſil. Gryph. (1536.). *felicitatem.* Turic. Flor. Camp. *facilitatem* cum Bodl. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. acc. Obr. cf. 5, 7, 17. *non proſa — etiam carmine.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Alm. et edd. ante Ald. Reliqui *in* bis inſerunt. *enim.* Turic. Flor. *ergo.* *non ipſum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Reliqui *i. n.* Mox, Regio jubente, Guelf. Jenſ. Tarv. omittunt *tam.* *puto.* Goth. *credo* cum Voſſ. 2. Colb. cf. 10, 1, 98. *habet aut uſum res, aut neceſſitatem.* Turic. *h. viſum tamen*

18. *in cogitatione.* 10, 6, 3.
19. *Antipater — Archias.* „De illo Cic. de Orat. 3, 50. „de hoc pro ipſo c. 8.“ Geſnerus.

non quia. „Poteram aequa- „les memorare, ſed malo Ci- „ceronis auctoritate uti, cui „fidem negare nemo audebit.“ Geſnerus.

tandis in hanc ſpem, qui foro praeparantur,
20 utile exemplum. Neque vero tantam eſſe unquam fiduciam facilitatis velim, ut non breve ſaltem tempus, quod nusquam fere deerit, ad ea, quae dicturi ſimus, diſpicienda ſumamus; quod quidem in judiciis ac foro datur ſemper. Neque enim quisquam eſt,
21 qui cauſam, quam non didicerit, agat. Declamatores quosdam perverſa ducit ambitio, ut expoſita controverſia protinus dicere velint: quin etiam, quod eſt imprimis frivolum

eſt tamen habet aut n. Flor. (a pr. manu) *h. habet viſum eſt tam tamen habet aut n.* a ſec. m. *tam* anteponit ſenſui. Camp. *h. tam aut u. r. a. n.* *ſpem.* Turic. Flor. ſubjiciunt *al* (cf. 14.) *ſpeciem.* Camp. *ſpeciem.*

20. *tantam — ſaltem tempus.* Turic. Flor. *tantas eum brevem* (Flor. *breve*) *ſaltem qui foro tempus.* Ex Alm. *tantam breve ſaltem t.* (cf. §. 16.) Guelf. *t. e. u. fiducia ut n. b. ſ. t.* Voſſ. 1. 3. *e. u. tanta fiducia f. u. n. b. ſ. t.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *e. u. t. f. — t.* per transpoſitionem, itemque omittunt *velim* cum Voſſ. 2. Tarv. et edd. poſterr. ante Ald. qui et ipſe cum Bad. eodem modo transponit. Bern. *tanta e. u. f. f. ut n. b. ſ. t.* Camp. *tanta cuiquam eſſe debet fiducia f. u. n. b. ſ. t.* (cf. §. 14.) cum Andr. niſi quod hic *cuique.* Inſeruit Regius *velim*, vere, ut videtur; nam hoc cum abiiſſet in *vel*, evanuit. *nusquam.* Camp. *nunquam* cum Goth. *ſimus.* Sic Turic. Flor. Reliqui *ſumus.* *diſpicienda ſumamus.* Turic. *deſpicientia ſummus.* Guelf. *deſpicienda ſ.* cum Voſſ. 3. *quod quidem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Trajiciendo hic peccatum a librariis ſuſpicor. Verus ordo erat hic: *ſaltem tempus ad ea, quae dicturi ſimus, diſpicienda ſumamus: quod nusquam fere deerit, in judiciis ac foro datur ſemper.* *non.* Flor. (a pr. m.) omittit. Camp. *nec.*

21. *ducit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum

20. *quod quidem.* cf. not. crit.

ac ſcenicum, verbum petant, quo incipiant. Sed tam contumelioſos in ſe ridet invicem eloquentia: et qui ſtultis videri eruditi volunt, ſtulti eruditis judicantur. Si qua 22
tamen fortuna tam ſubitam fecerit agendi neceſſitatem, mobiliore quodam opus erit ingenio, et vis omnis intendenda rebus, et in praeſentia remittendum aliquid ex cura verborum, ſi conſequi utrumque non dabitur.
956 Tum et tardior pronunciatio moras habet, et ſuſpenſa ac velut dubitans oratio: ut tamen deliberare, non haeſitare, videamur. Hoc, 23
dum egredimur e portu, ſi nos nondum aptatis ſatis armamentis aget ventus: deinde

Alm. *diſcet* Guelf. cum Voſſ. 1. 3. Bern. *ac ſcenicum, verbum.* Flor. (a pr. m.) *at enim controverſio.*

contumelioſos in ſe ridet. Flor. *c. irridet*, a ſec. m. inſerit *in ſe.* *volunt.* Camp. *velint* cum Goth.

judicantur. Sic Flor. cum Baſil. Reliqui *videntur.* cf. 9, 4, 107. Ceteroqui multa hic turbat Flor. qui ſic: *et qui ſtulti* (a ſec. m. *ſtultis*) *videri eruditis res eruditis* (poſtrema duo tolluntur a m. ſec.) *volunt ſtultis* (ſec. m. *ſtulti*) *eruditis judicantur.* In *judicando* cf. 11, 1, 66.

22. *mobiliore.* Flor. *meliore.* *et vis.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *et in praeſentia.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ne i. p.* *ſi conſequi.* Flor. *ſi non ſequi.* Guelf. *ſi* ſolum cum Bern. et edd. Steph. Rognii, Gryph. (1544.) Stoer. Chouet. Leid. Reliqui *ſi ſequi.* Noſtrum ex conjectura. *non dabitur.* Flor. (a pr. m.) omittit *non.* *non haeſitare.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *non.*

23. *aptatis.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *optatis.* *ventus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ventis.*

21. *qui ſtultis — judicantur.* Egregia eſt oppoſitionis proprietas in hisce *videri volunt — judicantur.*

22. *in praeſentia.* cf. dicta 9, 4, 109.

23. *Hoc, dum egredimur e portu.* cf. 6, 4, 10. Minus

paulatim ſimul euntes aptabimus vela, et diſponemus rudentes, et impleri ſinus optabimus. Id potius, quam ſe inani verborum torrenti dare, quaſi tempeſtatibus, quo volent,
24 auferendum. Sed non minore ſtudio continetur haec facultas, quam paratur. Ars enim ſemel percepta, non labitur: ſtilus quoque intermiſſione paululum admodum de celeri-

aptabimus — *disponemus*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *aptarimus* — *disponimus*. *potius*. Turic. Flor. Guelf. *protinus* cum Voſſ. 1. 2. 3. (non Goth. cf. 10, 3, 18.) *inani*. Goth. *mari* cum Voſſ. 2. *quo volent*. Turic. Flor. Guelf. Camp. *qui v.* cum Voſſ. 1. 3. Vall. (ſed Voſſ. 2. non memoratur) et edd. ante Bad. Sed mox Camp. Ald. *auferentur*.

24. *percepta*. Flor. (a ſec. m.) Guelf. *praecepta* cum Goth. Voſſ. 2. Stoer. Chouet. Leid. *non labitur*. Turic. Flor. Guelf. Camp. *n. capitur* cum Goth. Voſſ. 2. Bern. Vall. et edd. ante Bad. ſec. ſed Baſil. *n. rapitur*. Obr. *mora l.* Unde ſit noſtrum, nondum reperio. Neque enim Voſſ. 1. 3., qui tacentur, vindices credo hujus ſcripturae. *capitur* dici poſſe eo intellectu, quo *captos oculis*, *mente*, *membris* uſurpemus, ſi quis defendat, eum auctoritate carere recte monet Geſnerus. *paululum*. Sic Turic. Flor.

apte huc advocat Gallaeus loca Virgiliana Georg. 2, 312. 352. 3. In hac egregia quidem ſimilitudine, inſignem tamen naevum agnoſco incuriam illam, qua in idem verbum *aptandi* noſter relabitur. cf. §. 7.

24. *Ars* — *non labitur*. Maxime accedit huic *labendi* ſignificatui, quod miniſtrat Forcellinus ex Virgilio Ecl. 1, 64. ubi *labatur* Servius reddit „reſpuatur vel *oblivioni* „*tradatur*.“ In genere quidem, quidquid in animo non eſt firmum aut rectum, *labare* et mox *labi* dicitur, in quo eſt *errandi* poteſtas. Velut Ovid. Faſt. 1, 190. „Pars mihi de „feſto ne *labet* ulla tuo.“ Eſt etiam *labi* evaneſcere, ut apud Stat. Theb. 4, 645. Alius eſt generis et longe expeditius Plin. Epiſt. 2, 3, 4. „ne „verbo quidem *labitur*.“ Ceterum gradus eſſe in hisce unicuique facile apparet; ars firmiſſime durat, ſtilus ipſe non multum damni accipit a de-

957 tate deperdit: promtum hoc, et in expedito poſitum, exercitatione ſola continetur. Hac uti ſic optimum eſt, ut quotidie dicamus audientibus pluribus, maxime de quorum ſimus judicio atque opinione ſolliciti: rarum eſt enim, ut ſatis ſe quisque vereatur. Vel ſoli tamen dicamus potius, quam omnino non dicamus. Eſt illa exercitatio cogitandi, totas- 25

Camp. *paulum* Guelf. Goth. Jenſ. cum reliquis omnibus exc. Geſn. Bip. qui per errorem *paulo*. cf. 11, 3, 63.

deperdit. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *perdit* cum edd. ante Gryph. Sed Vall. noſtrum. *promtum*. Guelf. *in promptu*. *in expedito poſitum*. Guelf. *inexpeditum p.* Flor. (a pr. m.) *i. e. portum*. Camp. *inexpedito portu*.

atque opinione. Sic Camp. Ald. Reliqui *ac o.* cf. 5, 2, 3. Pro altero Goth. (err. Geſn.) *optime*. *enim*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *quisque*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 3. Bern. et edd. ante Gryph. exc. Bad. Reliqui *quisquam*, jubente Regio. *ſoli tamen*. Guelf. *ſolita mendicamus* (prava conjunctione). Flor. *ſolita enim*. Colb. *ſolitae tamen*. Goth. *ſolita* cum Vall. et edd. ante Ald. exc. Camp.

dicamus — omnino non. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. (a quo tamen *potius* abeſſe non narratur.) Camp. mox *dicamus* ignorat. Goth. (err. Geſn.) *d. p. q. non animo* cum Voſſ. 2. Reliqui omnes *non omnino*, quod primi, ſuadente jam Geſnero, transpoſuimus.

25. *Eſt illa*. Flor. *et alia*. Guelf. Camp. *Eſt alia* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. acc. Gibſ. Obr. Roll.

fectu exercitationis; promtum hoc ex tempore dicendi artificium ſolo uſu tenetur.

rarum — ut — ſe quisque. cf. dicta ad 4, 1, 46. ſed et 10, 2, 6.

25. *Eſt illa*. Inſerendum cenſeo *et*. Structuram vide ad 9, 3, 20. item 1, 7, 10. 9, 4, 97. Cave autem hic aliam quandam ab adhuc memoratis *cogitandi* exercitationem agnoſcas; eſt et ipſa *ex tempore dicendi*, ſed quae *cogitando* fiat. cf. Plin. Epiſt. 9, 36, 2.

que materias vel ſilentio (dum tamen quaſi dicat intra ſe ipſum) perſequendi, quae nullo non et tempore et loco, quando non aliud agimus, explicari poteſt: et eſt in parte utilior,
26 quam haec proxima. Diligentius enim componitur, quam illa, in qua contextum dicendi

(Capper. idem volebat, ſed operae non paruerunt.) Noſtram dat et Turic. *intra ſe ipſum.* Flor. (a pr. m.) Camp. omittunt *ſe* cum Vall. Locat. Ven. Ruſc. *contra ipſum* Guelf. cum Voſſ. 1. 3. Jenſ. Tarv. *et tempore.* Flor. Guelf. *eſt t.* cum Voſſ. 1. 3. Jenſ. Tarv. *et* omittunt Locat. et poſterr. ante Gryph. *ex t.* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. *et loco.* Flor. (a pr. m.) omittit *et* (cum Voſſ. 2. non Goth. cf. §. 23.). *te l.* Guelf. cum Voſſ. 1. 3. *locoque* Camp. cum Ald. Baſil. *re l.* Jenſ. cum poſterr. ante Ald. *quando.* Turic. Flor. (hic quidem a ſec. m. noſtrum, ſed praemiſſo *vel*) Guelf. *quomodo* cum Voſſ. 1. 3. Bern. *explicari.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *explicare.*
utilior. Turic. Flor. Guelf. *utilitatis* cum Alm. Bern. Sed Voſſ. 1. 3. *poteſtate utilitatis* pro *parte u.*

26. *componitur.* Flor. (a pr. m.) *componuntur.*

dicat intra ſe. Malis ſane e communi formula *dicas intra te;* ſed reſpondet, quod ſupra erat §. 23. „quam *ſe* „dare" pro „quam *te.*" cf. et illum tertiae perſonae uſum, de quo egimus ad 2, 15, 12. item 12, 7, 6.

explicari. Ineſt etymi vis, ut quaſi tota aliqua res nullis vel temporis vel ſpatii anguſtiis coartata expromi poſſit. cf. 10, 1, 121.

26. *Diligentius — componitur.* Cum *exercitatio* ipſa dicitur *componi*, intelligendus eſt animus ejus, qui ſe exercet. Is enim accuratius ſeveriusque ad prudentem rerum dicendarum delectum *componitur* et temperatur; cum contra, ſimulatque eloqui verba coepimus, ſi vel ſoli ſimus, tamen interrumpere illum curſum et quaerendo ſaniora interim obmuteſcere reformidemus, leviora potius et putida inſercientes. Mox *rurſus* proprie dicitur pro *contra, exadverſo:* vide Serv. ad Virg. Georg. 3, 158.

intermittere veremur. Rurſus in alia plus prior confert, vocis firmitatem, oris facilitatem, motum corporis, qui et ipſe, ut dixi, excitat oratorem, et jactatione manus, pedis ſupploſione, ſicut cauda leones facere dicuntur, hortatur. Studendum vero ſemper, et
ubique. Neque enim fere tam eſt ullus dies 27
occupatus, ut nihil lucrativae, ut Cicero Brutum facere tradit, operae ad ſcribendum,

veremur. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *deberemus* cum Alm.

in alia plus prior. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum marg. Baſil. *i. a. prior plus* Goth. cum Voſſ. 2. 3. Vall. et edd. ante Ald. qui (err. Burm.) *illa alia pr. pl.* Voſſ. 1. *in illa pr. pl.* Mox cum Badio reliqui *illa pr. pl.*

firmitatem — facilitatem. Camp. *firmitate — facilitate* cum Goth. Voſſ. 2. Alm. (nihil tale Flor. cf. §. 16.) et edd. ante Leid. exc. Baſil. acc. Roll. Sed poſt Camp. et *motu* pro *motum.* Inde, pro ea, quam inveniebat, ceterorum conſtitutione, belle Geſnerus *firmitati — facilitati, motu* (i. e. *motui*). *qui et ipſe.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quae et ipſae.* Camp. *quae et ipſa.* *excitat.* Turic. Camp. *excitant.* Flor. (a pr. m.) *exertant.* Gebh. (Crepp. 3, 18.) e Palatino affert et commendat *exſertat,* recte improbatus Burmanno, homo ſine judicio ingenioſus. cf. 10, 1, 7.

oratorem. Turic. *oratore.* Guelf. *orationem.*

27. *ullus dies occupatus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ullis occupatis.* Ab Alm. nonniſi *dies* abeſſe narratur.

lucrativae — operae. Sic Guelf. Camp. cum Goth. Vall.

in alia — vocis firmitatem. Haec ineunda eſt ſtruendi ratio, ut accuſativi illi, *firmitatem, facilitatem, motum,* epexegeſi inſerviant, pendeantque a praepoſitione *in.*

ut dixi. 10, 3, 21. Fruſtra Geſnerus reſpicit ad 1, 2, 31.

dicuntur, hortatur. Inſuavis ſoni iteratio. An praeſtabit ſcribere *dicunt?*

Studendum — ubique. Almelovenus et Capperonnerius indicant locum ſanctiſſimi philoſophi de Legg. libro 7. aſſiduum nec intermiſſum nocte dieque ſtudium commendantem ingenuorum et a reliquis laboribus vacantium p. Steph. 807. d. e.

27. *lucrativae — operae.* Primum, ubi hoc tradat Cicero,

aut legendum, aut dicendum rapi aliquo 958
momento temporis poſſit. Siquidem C. Carbo

et edd. ante Ald. acc. Baſil. eaque poſterr. ante Roll. *lucra vel ut — opera* Turic. (ſed hic et *tradi* pro *tradit*). *lucretur vel ut — opera* Flor. Reliqui, quorum primus Andreas Alerienſis (1470.), *lucri vel, ut* — (quanquam Ald. *lucri velut* ineptiſſime), *operae*. Poſt *lucri* omittunt *vel* Gryph. (1536.) Vidov. *aut legendum.* Sic Turic. Flor. *vel ad l.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. Omittit haec Guelf. Reliqui *a. ad l.* niſi quod mox ante *dic.* quoque *ad* inſerit Rollin. Harl. *momento.* Flor. (a pr. m.) *moden.* Camp. *modo.*

non eſt in comperto. Demonſtrant quidem VV. DD. locum Oratoris cap. 10. §. 34. „Jam „quantum illud eſt, quod „in maximis occupationibus „nunquam intermittis ſtudia „doctrinae! ſemper aut ipſe „ſcribis aliquid, aut me vocas „ad ſcribendum," ſed ipſi non acquieſcunt. Quanquam fateor mihi hoc ſufficere, qui perfuſoriam illam ſcriptorum loca commemorandi rationem in noſtro toties agnoverim. Deinde *lucrativum* hujus aevi vocabulum eſſe negant, nedum ut eo Cicero uſus ſit (nam et hoc cavet Burmannus) in ipſo, qui reſpicitur, loco. Ciceroni ſane nihil tale obtrudemus; ſed nec neceſſe eſt ipſa ejus verba poſuiſſe noſtrum. Vox ſane iſta nec vetuſtiſſimis libris defenditur, neque apud alios quam juris civilis auctores legitur. Attamen ſtructura, qualis eſt in vulgata, aptiſſime decurrit nec quidquam habet peregrini coloris; cum illa aliorum *lucri vel — operae*, plane non ſit ferenda. Neque ego hujus aetatis ſcriptores abhorrere video a fingendis talibus adjectivis. cf. dicta ad 3, 3, 9. *Lucrum* imprimis eſt, quod inſperatum commodis noſtris acquiritur. Itaque *operam lucrativam* a Qu. dici potuiſſe cenſeo quidquid operae injunctis et neceſſariis laboribus negotiisque velut ſurriperetur et dilectis ſtudiis accederet. Simili modo *ſubſeciva temporum* uſurpavit 1, 12, 13.

C. Carbo etiam in tabernaculo. Hoc ipſum de tabernaculo apud nullum alium invenio auctorem; ſed Carbonis induſtriam in exercitationibus commemorat Cicero Brut. c. 27. (ubi vide Wezelium) et de Orat. 1, 34. Hoc, eloquentiſſimo ſui temporis patrono, percellendo primum inclaruit magnus orator L. Licinius Craſſus, unius tum et viginti annorum ado-

etiam in tabernaculo ſolebat hac uti exercitatione dicendi. Ne id quidem tacendum, quod 28
eidem Ciceroni placet, nullum noſtrum usquam negligentem eſſe ſermonem: quidquid loquemur ubicunque, ſit pro ſua ſcilicet portione perfectum. Scribendum certe nunquam eſt magis, quam cum multa dicemus ex tempore. Ita enim ſervabitur pondus, et innatans illa verborum facilitas in altum

28. *tacendum, quod.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Reliqui inſerunt *eſt.* *eidem.* Turic. Camp. *idem.* *loquemur.* Turic. Flor. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *loquimur* cum Voſſ. 2. *loqueremur* Voſſ. 3. Mox Camp. inſerit *vel.* *ſit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ſint.* *ſcilicet.* Camp. *ſit.* *perfectum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *perfecte* cum Alm. *innatans.* Turic. *ina trans.* Flor.

leſcens. Sed eundem bellicas res geſſiſſe non reperio, ut in tabernaculo meditari potuerit, et vereor quam maxime, ne quid hic turbaverit noſter permutatis inter ſe Cn. Papirio Carbone ter conſule, Cinnae amico, Sullae adverſario, qui multis rebus geſtis turpi ſupplicio interemtus eſt a Pompejo, et C. Papirio Carbone, tribuno plebis, mox conſule, Gracchanarum turbarum ſocio. Accedat igitur hoc reliquis ejus erroribus, cf. 10, 1, 66. Pſeudo-Turnebus non male huc advocat Brutum in tentorio nocte ante pugnam Pharſalicam Polybii hiſtorias excerpentem, quod narrat Plutarchus.

28. *Ciceroni placet.* Fruſtra quaeſivi, quod reliqui ſecuri transcurrerunt, ubi hoc eſſet apud Ciceronem. Qui locus dum appareat, ignorabimus, quantum ex ipſo ſumſerit noſter, quid de ſuo addiderit. Id quod hic deeſſe videtur *debere* poſt vel ante *eſſe,* minus neceſſario deſideratur, quia praecedit *placet.* Ad *loquemur* autem nequaquam incidendum eſt, ne *ubicunque* diremtum inde pendeat et vacillet.

innatans illa verborum facilitas. cf. 7, 1, 44. Advocant huc VV. DD. Colum. 4, 8. qui ruſticorum illud artificium amputandi ſummas radices vitium tangit, de eoque praecipit. cf. et I. H. Voſſium ad Georg. lib. 2. p. Comment. 394. *Ablaqueationis* eſt voca-

reducetur: ſicut ruſtici proximas vitis radices amputant, quae illam in ſummum ſolum ducant, ut inferiores penitus deſcendendo
29 firmentur. Ac neſcio an utrumque, cum cura et ſtudio fecerimus, invicem proſit, ut ſcribendo dicamus diligentius, dicendo ſcribamus facilius. Scribendum ergo, quoties licebit; ſi id non dabitur, cogitandum: ab utroque excluſi, debent tamen anniti, ut

Camp. *intrans* cum Goth. Voſſ. 2. Andr. Ald. Bad. utraque Baſil. et aliquot Gibſ. et Burm. *jura trans* Guelf. *una trans* Voſſ. 1. 3. *trans in* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. *vibrans* Gryph. (1544.) cum aliquot Burm. Meorum primus Stoerius habet noſtram, veriſſimam illam; quanquam unde ſumtam juxta cum Burm. ignoro. *reducetur.* Turic. *reducemur.* (cf. 10, 2, 24.) Guelf. *reducatur* cum Voſſ. 1. 2. Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. *proximas — amputant.* Turic. *proximus vitiis a.* Flor. (a pr. m.) *proximis vitibus a.* Et Alm. omittere *radices* narratur. Guelf. *p. vires r. ara putent.* Conjunctivum *amputent* etiam Jenſ. Tarv.

ducant. Turic. *dicunt.* Flor. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *ducunt.* *ut — firmentur.* Turic. Flor. (hic a pr. m. ſed et ab ea in fine *formantur*) *et i. p. diſcendi formantor.* Guelf. *u. inferiore p. d. f.*

29. *an.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ac ſi.* Camp. *an ſi.*

dicamus diligentius, dicendo. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *dic. dilig.* Goth. (tac. Geſn.) *d. diligentias.*

excluſi. Guelf. *excluſu.* Optabat Burm. *excluſus*, ſed fruſtra. *anniti.* Turic. Flor. Guelf. *inicere* cum Bern. (ex quo *injicere*). *vincere* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. Sed Alm. *micere.* Vall. *initere.* Camp. *inniti* cum Goth. (err. Geſn.) Voſſ. 2. (cf. 6, 2, 7.) Ald. Bad. utr. *anniti* vel *adniti* Baſil. et reliqui. Suadet Badius *id agere.* Ego antiquum illud *vincere* reponerem, ſi aliud ejus exemplum ad manus eſſet pro *efficiendo* uſurpati, ut vice verſa *efficere* ſaepiſſime eſt pro *vincendo* ſive *probando.* Nunc reliqui vulgatum, etſi longa correctionum ſerie e veſtigiis antiquae ſcripturae deribulum. *Innatare* autem comparant Graeco ἐπιπολάζειν.

29. *anniti.* v. Not. Crit.

neque deprehensus orator, neque litigator destitutus esse videatur. Plerumque autem multa 30
agentibus accidit, ut maxime necessaria, et utique initia scribant, cetera, quae domo afferunt, cogitatione complectantur, subitis ex tempore occurrant. Quod fecisse M. Tullium commentariis ipsius apparet. Sed feruntur aliorum quoque, et inventi forte, ut eos
959 dicturus quisque composuerat, et in libros digesti; ut causarum quae sunt actae a Ser. Sulpicio: cujus tres orationes exstant; sed ii, de quibus loquor, commentarii ita sunt exacti, ut ab ipso mihi in memoriam posteri-

vatum. *neque deprehensus.* Turic. Flor. inserunt *at* (cf. §. 19.). *destitutus.* Turic. *destinatus.*

30. *complectantur.* Turic. *complectuntur*, et vicissim *afferant* Jens. Tarv. *commentariis ipsius.* Guelf. *c. suis.* Goth. *suis c.* cum Voss. 2. Colb. *commentari si per suis* Voss. 1. qui et *appareret.* *et inventi forte.* Turic. *et tinuenti f.* Flor. (a pr. m.) *et tumenti fore.* Camp. *e. i. quoque f.* *dicturus.* Turic. *dicturis.*
sunt actae a. Turic. *s. at acta ea.* Flor. *s. at actae a* (cf. §. 29.) Guelf. *s. apte a.* *orationes.* Turic. *oratores.*
ii. Sic Goth. (tac. Gesn.) Camp. Ald. *iis* Turic. Flor. Reliqui *hi.* *loquor.* Turic. Flor. (hic a sec. m. *locor*)

30. *commentariis ipsius.* vide dicta ad 4, 1, 69. it. Sigon. aut Andr. Patric. ad Cic. fragm. Or. pro Gabin.
in libros digesti. In verbo *digerendi* cf. *regerere* ad 3, 6, 59.
causarum — tres orationes. Cum non plures tribus orationes prodierint Ser. Sulpicii, aliquam multas tamen egit causas: quarum cum forte modo servati videri possint commentarii, tamen curam paene posteritati scribentis ostendunt. De ipso cf. 10, 1, 116.

31 tatis videantur eſſe compoſiti. Nam Cicero-
nis ad praeſens modo tempus aptatos libertus
Tiro contraxit: quos non ideo excuſo, quia
non probem, ſed ut ſint magis admirabiles.
In hoc genere prorſus recipio hanc brevem
annotationem, libelloſque, qui vel manu
teneantur, et ad quos interim reſpicere
32 fas ſit. Illud, quod Laenas praecipit,
displicet mihi, quae ſcripſerimus, in ſum-
mas, ſive commentarios et capita, conferre.

locis cum Alm. Vocem omittit Voſſ. 3. *videantur eſſe.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. exc. Bad. qui omittit *eſſe.* Reliqui *e. v.*

31. *Nam.* Guelf. *Jam* cum Voſſ. 3. *ideo.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *in eo* cum Alm. Ald. *libelloſque — teneantur.* Turic. *libelluſque — teneatur.* *vel.* Flor. omittit cum Ald. *fas ſit.* Flor. (a pr. m.) *faxit.* (vide 2, 20, 9.) Guelf. *dixit* cum Voſſ. 3.

32. *Laenas.* Guelf. *laudas* cum Bern. *praecipit.* Turic. *praecepit*, ſed et mox *displicit.* *mihi, quae.* Turic. Flor. Guelf. Camp. inſcrunt *ne in his* cum Bodl. Alm. Goth. Voſſ. 2. (horum uterque *nec*) 1. (hic *hoc ne in his*) 3. Bern. et edd. ante Bad. (poſt Camp. quidem *iis*). *ea* ſolum inſerit Obr. *ſcripſerimus, in.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. inſerunt *vel* cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. Sed Flor. Obr. *velut.* *ſummas, ſive commentarios.* Turic. *ſummas commentarium.* Flor. (a pr. m.) *ſ. ſine c.* Guelf. *ſ. in commentarium* cum Voſſ. 1. 3. Badius multum ſibi licere ratus eam, quae hodie obtinet, invexit ſcripturam. Nimis leviter ille, cum de loco deſperaſſet Regius. Equidem ſic eum reſtitui poſſe arbitror: *mihi, vel in iis quae ſcripſerimus velut in ſummas commentarium et capita conferre.* Hyperbaton quod eſt in accuſativo *commentarium*

31. *qui vel manu teneantur.* „Id quoque permittam, ut „ipſa manu teneat orator „ejusmodi libellos et ſubinde „inſpiciat.“ Fateor tamen displicere mihi *vel* illud. cf. not. crit.

32. *Laenas.* cf. 3, 1, 21. *quae ſcripſerimus — conferre.* cf. not. crit.

facit enim diſcendi negligentiam haec ipſa fiducia, et lacerat ac deformat orationem. Ego autem ne ſcribendum quidem puto, quod ſimus memoria perſecuturi. Nam id quoque accidit, ut revocet nos cogitatio ad illa elaborata, nec ſinat prae-

locum dedit erroribus. Neque enim cuiquam credam, *commentarios* eſſe poſſe pro ſynonymo *ſummarum* et *capitum*. „Conferre" autem „commentarium in ſummas et capita" nihilo aut paulo durius dictum cenſeo quam „conferre ea „quae ſcripſerimus in ſummas et capita". Alias quidem „conferre aliquid in libros" perhibentur, velut Prooem. tot. op. §. 25. 3, 3, 10. 8 Pro. 1. Erit igitur hic *conferre* idem quod *digerere*. cf. §. 30. „*Vel* in iis" interpretor, quia convenientius magisque probandum erat, eorum quae cogitaramus modo, non autem ſcripſeramus, commentarium condere in capita et ſummas digeſtum. *enim diſcendi.* Sic Turic. Flor. Camp. *ediſcendi* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. Ioann. Reliqui inſerunt *et*. *quod ſimus.* Sic Guelf. Camp. (niſi quod hic *ſcimus*) cum edd. ante Capper. exc. Ald. Colin. Sed Turic. *non ſimus*. Flor. (a pr. m.) *quae ſimus*. Alm. *ñ ſimus* (cf. §. 26.). Reliqui inſerunt *non*, quorum et Goth. (tac. Geſn.) qui et *ſumus*. *Quod* et *non* ſibi invicem officientia vide §. 12. *nec* modo pro *ne* Turic. Flor. *perſecuturi.* Sic Flor. (a pr. quidem m. *perſecutura*) Guelf. cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſterr. ante Bad. item a Stoer. inde ante Obr. *perſecuturia* Turic. Reliqui *proſecuturi*. *id quoque.* Sic Turic. Flor. Camp.

lacerat ac deformat. „Cum „enim quaedam eorum quae „ſcripta ſunt in commentariis „amplioribus, memoriae adhuc obverſentur, quaedam „exciderint, quaedam ex parte „tantum ſe oſtendant, emergantque: hinc tenorem ora„tionis multum interpellari, „ac diſſimilitudinem quan„dam oriri neceſſe eſt, quin „illa *concurrentis oris* vitia „exiſtere, de quibus 11, 3, „121." Geſnerus.

quod ſimus — perſecuturi. „Ubi ſatis fidere poſſumus „memoriae, ne ſcribendum „quidem eſſe cenſeo." Talia ſunt 10, 6, 2. *memoriae — laxatur.* item ibid. §. 4. de Hortenſio aliisque. Igitur indigere locum negatione

33 ſentem fortunam experiri. Sic anceps inter utrumque animus aeſtuat, cum et ſcripta perdidit, et non quaerit nova. Sed de memoria deſtinatus eſt libro proximo locus, nec huic parti ſubjungendus, quia ſunt alia prius nobis dicenda.

cum Alm. *hoc q.* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. Colb. Vall. Ald. Bad. Baſil. Reliqui *hic q.*

33. *perdidit.* Flor. (a ſec. m.) *perdit* cum Goth. Voſſ 2. Jenſ. et edd. poſterr. ante Stoer. *locus.* Turic. Flor. (a pr. m.) omittunt cum Alm. *dicenda.* Turic. Flor. Camp. ſubjiciunt *de his* (Turic. *deis*, Camp. *de iis*) *quae ſunt* cum Voſſ. 1. 3. Alm. (hic *de is*). Sed Goth. (tac. Geſn.) Guelf. *de his* modo. Paulo ante Turic. *ſali pius* pro *ſunt alia prius.*

non puto, quam inferunt poſt *quod.* Et hanc fidelitatem memoriae ſignificari credo verbo *perſequendi,* non *proſequendi.* Alioqui ſane ediſci vult quae ſcripta ſint ab oratoribus, velut, quod refert Capper. 11, 2, 2. 44.

ARGUMENTUM LIBRI XI.

Apte dicendum esse. Cap. 1 — 3. in diversis causarum generibus — 6. in singulis orationis partibus — 8. quid deceat, ante omnia spectandum — 12. non revera diversum hoc ab utili — 15. imprimis dedecet jactatio eloquentiae — 17. an Ciceronis hoc vitium fuerit. — 25. concedendam tamen nonnunquam fiduciam. — 27. suam auctoritatem oratori vel non vel parce esse interponendam. — 29. alia morum vitia. — 31. ipsa eloquentiae genera pro personis diversa — 39. neque pro personis oratorum tantum, sed eorum etiam pro quibus et de quibus dicunt. — 45. sed interesse etiam, apud quem dicamus — 46. habendam rationem temporis et loci — 49. conditionis causarum — 57. eorum contra quos dicimus — 68. quomodo interdum cavendum, ne offendas eos contra quos dicere cogeris — 75. quomodo judex captandus. — 78. quomodo tractanda in aliis ea, quorum nos ipsi nobis conscii — 84. quomodo res pudendae — 85. ratio minuendae invidiae. — 92. Diversissima dicendi genera merito laudari — Cap. 2. Memoria excolenda. — 4. causa et natura memoriae — 11. Simonides artis memoriae auctor — 18. ejus artis ratio — 24. ejusdem tamen in ediscendis iis, quae sunt orationis, nullus usus — 27. Simplicior ediscendi ratio. — 40. Omnium maxime confert exercitatio. — 44. An ad verbum sit ediscendum. — 50. Celebria memoriae exempla. — C. 3. Pronunciatio sive Actio. — 10. an rudis actio sufficiat. — 12. Naturae vitia. — 14. Vocis vir-

tutes et vitia — 19. *cura vocis* — 24. *exercitatio* — 33. *pronuntiatio dilucida* — 35. *diſtincta* — 40. *ornata* — 43. *aequalis eadem et varia.* — 53. *Spiritus ratio.* — 57. *Cantandi vitium.* — 61. *Pronuntiatio apta.* — 65. *Geſtus ratio* — 69. *decor* — 71. *ſignificatio.* — 72. *Vultus.* — 82. *Ceterae corporis partes.* — 88. *Nimia imitatio.* — 92. *Recepti quidam manuum et digitorum geſtus.* — 116. *Vitioſi geſtus.* — 131. *de aliis quibusdam quae inter orandum fieri et agi ſolent* — 137. *Cultus et amictus ratio.* — 150. *Actionis diverſitas pro perſonis et pro rebus, cum promiſcuis quibusdam ad actionis decorem praeceptis.* — 177. *Non omnia tradi et doceri poſſe, cum alia alios deceant, et naturam ſuam quisque conſulere debeat.*

M. FABII QUINTILIANI

DE

ORATORIA INSTITUTIONE

LIBER UNDECIMUS.

960 I. Parata, ſicut ſuperiore libro continetur, facultate ſcribendi, cogitandique, et ex tempore etiam, cum res poſcit, orandi; proxima eſt cura, ut *dicamus apte:* quam virtutem quartam elocutionis Cicero demonſtrat, quaeque eſt meo quidem judicio maxime neceſſa-

Inſcriptionis nihil in Turic. Flor. Guelf. Camp. Sed Goth. (tac. Geſn.) litteris aureis *De apte dicendo;* in Ambr. 2. litteris uncialibus deſignatur finis X. initium XI. libri.

1. *ſuperiore.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Leid. Reliqui *ſuperiori.*
poſcit. Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *poſcet.*
quaeque eſt meo. Sic Flor. Camp. cum Goth. et edd. ante Stoer. *quemque eſt m.* Turic. Reliqui omittunt *eſt*, quod mox ponunt in fine poſt *neceſſ.* praeter Ambr. 2. Guelf. Tum Turic. *neceſſario: eſſe* autem poſt *Cicero* inſerit Goth. male.

1. *ut dicamus apte.* Rectiſſime Capperonnerius remittit nos ad Hermogenem *de Formis dicendi* 2, 9. qui locus praeceptis refertus eſt prudentiſſimis.

Cicero. De Orat. 3, 10. *Quinam igitur dicendi eſt modus melior, — quam ut latine, ut plane, ut ornate, ut ad id, quodcunque agetur, apte congruenterque dicamus?*

2 ria. Nam cum ſit ornatus orationis varius et multiplex, conveniatque alius alii: niſi fuerit accommodatus rebus atque perſonis, non modo non illuſtrabit eam, ſed etiam deſtruet, et vim rerum in contrarium vertet. Quid enim prodeſt, eſſe verba et latina, et ſignificantia, et nitida, figuris etiam numeriſque elaborata, niſi cum iis, in quae judicem duci
3 formarique volumus, conſentiant? ſi genus ſublime dicendi parvis in cauſis, parvum limatumque grandibus, laetum triſtibus, lene 961

2. *ſit.* Guelf. *omnis.* *illuſtrabit.* Turic. Flor. *luſtrabit* cum Alm. *is luſtrabit* Camp. Mox *et* poſt *deſtr.* omittit Turic. *prodeſt.* Turic. *pudem.* Ex Alm. *putē.* De Flor. ſiletur. cf. 10, 7, 20. *et nitida.* Turic. *eſt n.* Flor. (a pr. m.) *eſſe et n.* *etiam numeriſque.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Flor. pro *iis in quae* dat *his quae.* *duci.* Flor. *dici.*

3. *ſi genus.* Voſſ. 1. *ſegnius.* *parvum limatumque.*

2. *non modo non illuſtrabit.* Poſterius *non* codices aliquot, meorum quidem nullus, omittunt: quod defendunt, qui hujus ſtructurae plurima apud veteres exempla agnoſcere ſibi videntur. Nec facile reſponderi poteſt iis, quae Drakenborchus et diſputat et auctoritate vincit ad Liv. 25, 26, 10. item ad 4, 21, 6. Adde Geſn. ad Plin. Epiſt. 8, 7, 2. Plerumque ſane negante apodoſi opus eſt, ut recte omittatur in protaſi altera negatio; quod ſolum ſe cum Perizonio ad Sanctium ferre teſtatur ad hunc locum Geſnerus. cf. praeter Lexicographos Ern. in Clave Cic. vocc. *non* et *modo*, nimis tamen leviter defungentem.

ſignificantia. Reſpondet hoc voci *plane* in loco Ciceronis ſupra indicato. cf. 10, 1, 49. item, in re quoque ipſa, 8 Pro. 51. Capper. et hic ἔμφασιν crepat.

3. *parvis in cauſis.* Salva elegantia praepoſitionem retineri hic poſſe non credo, cum praeſertim *adhibendi* verbum dativum flagitet. Neque tamen abeſt ea ab ullo libro.

parvum limatumque. Vide not. crit.

asperis, minax supplicibus, summissum concitatis, trux atque violentum jucundis adhibeamus? ut monilibus, et margaritis, ac veste longa, quae sunt ornamenta feminarum, deformentur viri; nec habitus triumphalis, quo nihil excogitari potest augustius, feminas deceat. Hunc locum Cicero breviter in tertio 4
de Oratore libro perstringit: neque tamen videri potest quidquam omisisse, dicendo, *non omni causae, neque auditori, neque personae, neque tempori congruere orationis unum*

Pro duobus hisce Basil. *limitatumque*, pessime. *parum l.* Guelf. Ex Voss. 2. *parvum limatum*, absque copula, non conspirante Goth. (cf. 10, 7, 25.). An et ibi „*parum* lima„tum"? neque enim in reliquis plus uno apposito, praeterquam quod ultimo loco *trux atque violentum.* Sed quid tum fiet sententiae? *Satis limatum* ut sit „ornatu sufficiente, „non parco et maligno, conditum", magnopere vereor. Nam Cic. de Or. 1, 39. jungit „maxime, *limatum* atque „*subtilem*" et Plin. Epp. 1, 20, 21. opponit „*limatioris*" et „*majoris*" ingenii vitium. Nostr. 2, 8, 4. item hic §. 31.

summissum. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Jens. cum edd. ante Gesn. exc. Camp. Roll. Reliqui *subm.* cf. 6, 2, 16. 4, 2, 48. 7, 4, 27. Idem iidem mox §. 9. 16. (ubi tamen et Camp. sed per errorem *sum mittentes*, vicissim *subm.* Guelf. Goth. Jens. et edd. posterr. ante Gryph. acc. Roll. Gesn.)

concitatis. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *cogitatis.* cf. 9, 4, 113. Modo *leve* Guelf. et mox *ac*, item Camp. *et veste* pro *ac v.* *deformentur.* Camp. *deformetur.* Goth. *deformantur*, recte improbante Gesn.

4. *Hunc locum.* Flor. inserit *librum.* cf. 10, 5, 21.

in tertio. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt, cum Alm. nisi quod *in* ibi remanere significatur. *quidquam omisisse.* Turic. *quiquam misisse.* Flor. *q. submisse.* Goth. (tac. Gesn.) *omisse.* *neque — neque — neque.* Sic

4. *Cicero.* „de Orat. 3, 55. „Nec tamen haec Fabii verba „ita accipienda, quasi plane „nihil, praeter verba laudata,

genus. Nec fere pluribus in Oratore eadem.
Sed illic L. Craſſus, cum apud ſummos orato-
res, hominesque eruditiſſimos dicat, ſatis
habet, partem hanc velut notare inter agno-
5 ſcentes. Et hic Cicero alloquens Brutum
teſtatur eſſe haec ei nota; ideoque brevius a
ſe dici, quanquam ſit fuſus locus, tractetur-
que a philoſophis latius. Nos inſtitutionem
profeſſi, non ſolum ſcientibus iſta, ſed etiam
diſcentibus tradimus: ideoque paulo pluri-
6 bus verbis debet haberi venia. Quare notum
ſit ante omnia, quid *conciliando*, *docendo*,
movendo judici conveniat: quid quaque parte
orationis petamus. Ita neque vetera, aut
translata, aut ficta verba in *incipiendo*, *nar-*

Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *nec* — *nec* — *nec.* Modo Guelf. *nec* (quod et Goth. tac. Geſn.) *tamen.* Mox §. 6. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. *nec vetera* cum edd. ante Gryph. acc. Obr. item Camp. *nec decurr.*

fere. Flor. (a pr. m.) *flere.* *Oratore.* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Camp. *oratione.*

5. *haec ei.* Flor. Goth. (tac. Geſn.) *e. h.* *latius.* Camp. *latinis.* *inſtitutionem.* Turic. *inſtitutione* cum Voſſ. 1. 3. *debet haberi.* Guelf. *d. habere.* Goth. *decet h.* cf. 3, 9, 8. 8, 3, 11. nec tam male, quam videbatur Geſnero, ſi *veniam* ſcribatur. cf. 9, 4, 67. Tac. Ann. 15, 67. „noſci *decebat* militaris viri ſenſus incomtos „et validos."

6. *ſit ante.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. cum Alm. Reliqui inſerunt *nobis.* *aut translata.* Camp. *nec t.* cum Bad. Baſil. Obr. male. *in incipiendo.*

„eſſet apud Ciceronem de „hoc argumento. Sunt enim „pluſcula. Ita illud *aptum*, „quod πρέπον vocat, tractat in „Oratore c. 21. ſq." Geſnerus.

notare. cf. 1, 5, 17.

6. *conciliando.* cf. 4, 5, 9.

rando, *argumentando* tractabimus, neque decurrentes contexto nitore circuitus, ubi dividenda erit cauſa, et in partes ſuas digerenda,

Guelf. Camp. omittunt praepoſitionem cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. acc. Roll. *imponendo* Goth. cum Voſſ. 2. *verbo* Flor. a pr. m. *decurrentes.* Flor. Guelf. Ambr. 2. *decurrentis* cum Goth. et edd. ante Burm. exc. Camp. Modo §. 4. *agnoſcentis* quoque Ambr. 2. et mox *partis,* ſed ſolus. Noſtrum et Rollinus reponi juſſerat.

dividenda. Turic. *dividendo.* Guelf. *videnda.*

digerenda. Turic. Flor. *digendas.* Alter a ſec. m. quan-

tractabimus. Non eſt dubitandum, quin *tractare* hic plane dicatur pro *uſurpare,* in quo cum haereret Rollinus, *aptabimus* ſuaſit reponere. Neque erat quod huc traheret Burmannus eum *tractandi* ſignificatum, in quo eſt religioſa quaedam cura et diligentia, anxiumque, ut ipſe dicit, examen, et de hoc quidem cf. nos ad 4, 1, 18. Sufficit quod *tractare* eſt manu apprehendere, qua ratione *arma tractare* dicimus, unde facile elicitur, qua hic opus eſt, uſus frequentis ſignificatio. Hanc ipſam ſeorſim ex hoc loco recenſet Forcellinus in v., uſus ille *adhibendi* verbo in declarando, quod recte in hac poteſtate improbat Ruhnkenius, indicante doctiſſimo Schaefero ad Dionyſ. de Compoſ. p. 41. Quo hinc remittit Burm. 7, 1, 20. *tractare* aliud eſt. Sed ſupereſt aliquid, quod vetet me acquieſcere in hoc loco. Quod enim *tractare* vim ſuam extendere etiam ad ſequens *decurrentes circuitus* dicit Burmannus, etſi nemo oblocutus eſt, quicunque tamen locum diligenter inſpexerit, nequaquam probabit. Noluit Quintilianus ſingula hic verba opponere (quare errarunt, qui pro „*aut* translata" mallent „*nec* t."), ſed integras ſententias, velut *neque* — *tractabimus*, *neque* — *dabimus*, *nec* (malim *neque*) — *ſiccabimus.* Ita, puto, apparet, *decurrentes* quoque illos *circuitus* deſiderare ſuum verbum, nec poſſe illo *tractandi,* quod *verbis* aſſignatum erat, defungi. Cujus neceſſitatis imprimis admonet, quod poſtremo loco itidem intercurrit *ubi* — *erit*, ſicut et hic. Quale autem hoc fuerit verbum, equidem non dicam, cum nullum ſuccurrat adeo proprium aut ductibus congruens, ut aſſenſum imperet. Interim ſuadebo poſt *digerenda* inſerere *continuabimus*, in cujus clauſula reliquis hic comparentibus nimis

P 2

neque humile atque quotidianum ſermonis 962
genus, et compoſitione ipſa diſſolutum, epilogis dabimus, nec jocis lacrimas, ubi opus
7 erit miſeratione, ſiccabimus. Nam ornatus omnis non tam ſua, quam rei, cui adhibetur, conditione conſtat: nec plus refert, quid dicas, quam quo loco. Sed totum hoc, *apte dicere*, non *elocutionis* tantum genere conſtat, ſed eſt cum *inventione* commune. Nam ſi tantum habent etiam verba momentum, quanto res ipſae majus? Quarum quae eſſet obſervatio, ſuis locis ſubinde ſubjecimus.

tum quidem agnoſco, *diſenda*. Guelf. Camp. *dirigenda* cum Goth. Voſſ. 2. Bodl. Andr. et aliquot Burm. cf. 10, 4, 1. item Drakenb. ad Liv. 8, 22, 5. *neque humile*. Turic. *nege h.* Flor. (a pr. m.) *neget h.* *lacrimas, ubi.* Aldus, Regio obſecutus, inſerit *nec* Badio recte improbatus. *opus.* Flor. (a pr. m.) *potius.*

7. *omnis non tam.* Camp. negationem omittit.

totum. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *circum* cum Alm.

ſed eſt — commune. Turic. *ſ. et cum inventione.* Flor. *ſ. et in inventione.* Ab *Alm.* nonniſi exulare dicitur vox *commune.* Goth. *ſ. etiam c. i. c.* cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. An primitus fuit *ſ. eſt commune inventioni?*

habent. Guelf. *habeat* cum Voſſ. 1. 3. *habeant* Ambr. 2. cum Ald. *res ipſae.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *re in ipſa.* Ambr. 2. *r. ipſe.* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *r. ipſa.*

majus. Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *magis* cum Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. Correxit Regius. *ſubjecimus.* Turic. *ſubiemus.* Camp. *ſubjiciemus.*

ſimili erroris cauſa facile deprehenditur. cf. 11, 3, 84. ubi habes „*continuos* et d. l." *Circuitus* quidem pro *periodis* dici nemo non videt, et cf. §. 49.

compoſitione — diſſolutum. cf. 10, 4, 1.

7. *conditione conſtat — genere conſtat.* Vide mihi iisdem vocibus iterandis non parcentem! cf. 10, 2, 12.

Illud eſt diligentius docendum, eum demum 8
dicere apte, qui, non ſolum *quid expediat*,
ſed etiam *quid deceat*, inſpexerit. Nec me
fugit, plerumque haec eſſe conjuncta. Nam
quod decet, fere prodeſt: neque alio magis
animi judicum conciliari, aut, ſi res in con-
trarium tulit, alienari ſolent. Aliquando 9
tamen et haec diſſentiunt. Quoties autem
pugnabunt, ipſam utilitatem vincet quod
decet. Nam quis neſcit, nihil magis profu-
turum ad abſolutionem Socrati fuiſſe, quam ſi

8. *diligentius.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ſubdiligentis.* Tuber hoc eminens natum ſuſpicor eodem errore, quo iſtam paulo ante omiſſionem, §. 6. poſt *digerenda.* *docendum.* Camp. *dicendum* (qui et mox omittit *demum*) cum Jenſ. Tarv. *quid exp.* Turic. Camp. *quod e.* cum Goth.

ſed etiam — conjuncta. Nam. Turic. Flor. (hic a pr. m., nec fortaſſe omnia haec, ſed poſt *deceat* modo) omittunt. Alm. et ipſe ignorat haec: *inſpexerit — conjuncta. Nam.* (cf. 10, 7, 26.) Inter haec pro *q. deceat* Goth. (tac. Geſn.) *q. decet.* *quod decet.* Flor. (a ſec. m.) Ambr. 2. Camp. *q. deceat* cum Alm. (qui et *quid*) Voſſ. 1. 2. 3. Goth. Jenſ. Tarv. *judicum.* Flor. (qui et mox *ſolet*) Camp. *judicium* cum Voſſ. 3. cui Burmannus, ut et aliquot praeterea noſtri etiam in Declamm. locis, praeſidium fruſtra quaerit ex grammatica, remittens ille ad VV. DD. notas in Declam. 310. (p. Burm. 610.). Tu vide nos ad 2, 16, 4. ubi totum cap. 16. libri ſec. de Analogia Voſſiani conſulendum.

9. *profuturum ad abſolutionem.* Turic. Flor. *profuturam abſ.* Ex Alm. nil niſi *profuturam.* Camp. hoc ſolum mutat, ut *abſolutionem* praeferat. *Socrati.* Flor. Guelf.

8. *quod decet, fere prodeſt.* „Vid. quae laudamus ad 8 pr. „19.“ Geſnerus.

9. *vincet.* Fruſtra Francius reponere volebat *vincat.* Neque enim tam ſuadet Fabius, quam praedicit, quid facturus ſit optimus quisque orator, idemque vir.

profuturum ad abſolutionem Socrati. De hac re vulgo nota omnia, et recte lectorem

eſſet uſus illo judiciali genere defenſionis, et oratione ſummiſſa conciliaſſet judicum animos ſibi, crimenque ipſum ſollicite redarguiſſet? Verum id eum minime decebat: ideoque ſic egit, ut qui poenam ſuam honoribus ſummis eſſet aeſtimaturus. Maluit enim vir ſapientiſſimus, quod ſupereſſet ex vita, ſibi perire, quam quod praeteriſſet. Et quando ab hominibus ſui temporis parum intelligebatur, poſterorum ſe judiciis reſervavit, 963

Camp. *Socratis* cum edd. ante Bad. Noſtrum tueri videtur Turic. *illo*. Turic. Flor. *ille*. Guelf. omittit *uſus*.
10. *poſterorum*. Turic. Flor. Guelf. Camp. *poſteriorum* cum Voſſ. 3.

Geſnerus remittit ad Apologiae Socratis Xenophonteae principium, ubi in editione Bachio-Zeuniana referuntur veterum loca huc facientia; item conſulendi VV. DD. ad Diogenem Laërtium 2, 40. Quod eſt mox de *Lyſia*, cf. 2, 16, 30.

10. *poenam — aeſtimaturus*. Cum lites, id quod monet Geſnerus, dicantur aeſtimari quinquaginta v. c. talentis, ingenioſe potuit a Fabio dici Socrates *poenam* (i. e. quod adverſarii imperitique cives poena dignum cenſerent) *aeſtimaſſe ſummis honoribus*, qui ſibi victum in Prytaneo publice praebendum adjudicaſſet. Idem Geſnerus hoc noſtri loco *poenae* vocabulum vindicari cenſet apud Cic. de Or. 1, 54. contra Criticorum dubitationes, cui accedit Erneſtus.

Maluit — praeteriſſet. Vix ſublimius ullum et gravitatis plenius dictum reperias ex ingenioſis illis et *a periculo petitis* (2, 11, 5.), quae vocantur ὀξύμωρα. Doleas, quod ſuam quodammodo vim infringit, ſibique ipſe officit noſter mox eadem iterando. Neque enim *brevi detrimento — ultimae ſenectutis aevum ſeculorum omnium conſecutus* Socrates (quanquam et haec per ſe egregie dicuntur) quidquam aliud eſt, quam hoc ipſum, quod nunc laudamus. Et *ſecula* illa mox quoque recurrunt §. 13. Praeſtabat prius ſolum ponere, quod haud dubie melius eſt altero.

brevi detrimento jam ultimae senectutis aevum seculorum omnium consecutus. Itaque 11
quamvis Lysias, qui tum in dicendo praestantissimus habebatur, defensionem illi scriptam obtulisset, uti ea noluit: cum bonam quidem, sed parum sibi convenientem, judicasset. Quo vel solo patet, non persuadendi, sed bene dicendi finem in oratore servandum, cum interim persuadere deforme sit. Non fuit hoc utile absolutioni: sed, quod est majus, homini fuit. Et nos secundum communem potius 12
loquendi consuetudinem, quam ipsam veritatis regulam, divisione hac utimur, ut ab eo, quod deceat, utilitatem separemus. Nisi forte prior ille Africanus, qui patria cedere, quam

11. *qui tum.* Inserunt *unus* marg. Basil. et ed. Gryph. (1536.) quod collaudat Burm. Sed auctoritate caret.
obtulisset. Sic Turic. Flor. (hic per *p*) Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *attulisset.* *cum bonam.* Flor. Camp. inserunt *eam* cum Ald. Dicitur *ea* inserere Alm. (cf. §. 8.) *persuadendi.* Turic. *persuadendum.* *interim.* Camp. *interdum.*
absolutioni. Flor. *absolutione.*
12. *Et nos.* Guelf. *Etiam n.* cum Jens. et edd. posterr. ante Ald. (qui omittit particulam.) Non displicet.
quam. Turic. omittit. Goth. pro *quam cum* dat *quantum.*

jam ultimae. Nisi abesse prius, transponi tamen velim.
11. *non persuadendi — in oratore servandum.* Conferendam esse nostri disputationem lib. 2. cap. 15. certatim monent VV. DD. Vix tamen hic acquiesco in *oratore,* pro quo reponendum mihi videtur *oratione,* frequentissima confusione. cf. inter plurima 9, 4, 101. Saltem *oratio* magis quam *orator* accedit ad illud *rhetorices* vocabulum, quo proprie indigebat locus noster.
Non — absolutioni: sed — homini. In *homine* cf. 6, 3, 54.
12. *Africanus, qui patria.*

cum tribuno plebis humillimo contendere de innocentia ſua maluit, inutiliter ſibi videtur conſuluiſſe: aut P. Rutilius, vel cum illo paene Socratico genere defenſionis eſt uſus, vel cum, revocante eum P. Sulla, manere in exilio maluit, quid ſibi maxime conduceret, neſcie-
13 bat. Hi vero parva illa, quae abjectiſſimus quisque animus utilia credit, ſi cum virtute conferantur, deſpicienda judicaverunt: ideoque perpetua ſeculorum admiratione celebrantur. Neque nos ſimus tam humiles, ut
14 quae laudamus, inutilia credamus. Sed hoc

Mox *de inn.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Ambr. 2. Guelf. Tarv. omittunt *de* cum Voſſ. 1. 2. 3.

Rutil. vel. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. *Sulla.* Libri quidem mei et hic *Sylla,* nec quidquam contra eos annotatur e Turic. Flor. Ambr. 2. ut nec ullo praeterea, ubi hoc nomen legitur, loco, vel ex his, vel ex Ambr. 1. Sed viciſſim quoque ſilent conferentes ad 11, 1, 85. ubi repente Burm. et cum eo Geſn. *Sulla,* praeter 1, 4, 25. nam et ibi *Sullae* Burm. Geſn. ſed Flor. Ambr. 1. *Syllae.* Turic. ſiletur. Veterem formam fuiſſe per U, argumento ſunt iſta *ſullaturit* 8, 3, 32. 8, 6, 32. ubi nulla de U in vett. dubitatio; cf. nos ad 5, 10, 30.

quid ſibi. Turic. Flor. Guelf. Camp. *quod ſ.* cum Goth. Jenſ. Tarv. Modo *revocantem* Flor.

13. *ſimus.* Flor. Camp. *ſumus* cum Alm. Noſtrum Turic. (cf. §. 11.), quod praeſtat.

14. *hoc.* Ambr. 2. Guelf. omittunt cum Goth. Voſſ. 2. 3.

„Enarrat Liv. 38, 51 ſq.“ Geſnerus. adde et cap. 56. item Gell. 4, 18. Appian. Syriac. c. 40. p. (Schweigh.) 597 ſeq,

Rutilius. cf. 5, 2, 4. Repulſae hujus, quam ab eo Sulla tulit, gloriam celebrant et Seneca aliquot ibi poſitis locis et Ovidius ex Ponto 1, 3, 63—66.

qualecunque diſcrimen raro admodum evenit. Ceterum idem fere, ut dixi, in omni genere cauſarum et proderit, et decebit. Eſt autem, quod omnes et ſemper et ubique deceat,
964 *facere ac dicere honeſte:* contraque neminem unquam ullo in loco, *turpiter.* Minora vero, quaeque ſunt ex mediis, plerumque ſunt talia, ut aliis ſint contemnenda, aliis non ſint, aut *pro perſona, tempore, loco, cauſa* magis ac

Ald. *evenit.* Ambr. 2. Camp. *eveniet* cum Goth. Voſſ. 3. (an 2?) Ald. *eveniret* Guelf. cum Voſſ. 2. (an 3?). *Ceterum.* Flor. Ambr. 2. Guelf. omittunt cum Goth. Voſſ. 1. Mox Turic. *id eſt* pro *idem.*

ubique deceat, facere. Sic Turic. Omittit Flor. *facere,* ſed a ſec. m. eo loco reponit *perſuadere.* Ambr. 2. Guelf. Camp. *u. perſuadere* cum Voſſ. 3. et edd. (de Jenſ. err. Geſn.) ante Gryph. exc. Bad. pr. qui noſtrum, niſi quod *decet.* Ex Alm. refertur, *deceat* trajectum eſſe poſt *honeſte.* (cf. §. 13.) Goth. *u. ſuadere* cum Voſſ. 1. et reliquis edd.

honeſte: contraque. Camp. Ald. Bad. ſec. Baſil. inſerunt *honeſteque deceat facere* (praeter primum, ultimo loco ponentes *deceat*) cum aliquot apud Burm. Mox edd. ante Geſn. haec tantum inſerunt, *facere deceat,* quae nullus agnoſcit codex. *unquam ullo.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. acc. Roll. Reliqui transponunt. Mox *in* omittunt Flor. (a pr. m.) Camp. cum Voſſ. 1. *quaeque.* Camp. *quae,* quod volebat Regius. *plerumque.* Flor. (a ſec. m.) Ambr. 2. Guelf. *plura* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Bern. Jenſ. et edd. poſterr. ante Gibſ. exc. Ald. Baſil. Gryph. *talia, ut.* Turic. *alii aut.* *contemnenda.* Sic (niſi quod per *p* poſt *m*) Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui *con-*

14. *ut dixi.* §. 8.

Eſt autem — honeſte. Recte Geſnerus confert §. 42. Mox poſt *contraque* an forte excidit *quod?*

ex mediis. Ita *medias artes* dixit 2, 20, 1. *quae neque laudari per ſe neque vituperari poſſent.*

contemnenda. cf. 5, 13, 22.

minus vel excuſata debeant videri, vel reprehendenda.
15 Cum dicamus autem de rebus aut alienis, aut noſtris, dividenda ratio eſt eorum, dum ſciamus pleraque neutro loco convenire. Imprimis igitur omnis ſui vitioſa jactatio eſt, eloquentiae tamen in oratore praecipue; affertque audientibus non faſtidium modo,

cedenda. *excuſata.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Goth. Colb. Bern. et edd. ante Stoer. Reliqui *excuſanda.* Mox Camp. *debent.* Sed Bern. pro *m. ac m. vel e.* modo *m. vel m. e.*

15. *tamen in oratore — audientibus non faſtidium.* Turic. Flor. (etſi hic *mentionibus*, nec apparet, an det *non;* ſed omnia vulgata habet a ſec. m.) *t. entionibus non f.* cum Alm. Modo *eloquentiae* omittit Camp. Diffidendum ſane eſt ſupplementis iis, quae recentiores praeſtant Codd. et illud „*in* „*oratore praecipue*" ſupervacuum poteſt videri, quippe cujus vis ipſa lateat in *eloquentiae* vocabulo. Deinde, niſi forte ſuperſtitioſa veterum libb. reverentia labor, *affert* non eſſe illud, quod requirebatur, verbum dixerim, ſed magnopere languere. *Movet* expectabas, velut eſt 2, 4, 29; quanquam non nego ſimilem fere uſum verbi 11, 3, 5. Neque tamen, ſi maxime haec recte a me ſentiuntur, expedio et eruo loci conſtitutionem, quae vetuſtiſſimorum Codd. veſtigia referat;

excuſata. Magis pro nomine hoc accipiendum quam pro participio.

15. *loco.* Attende hoc fere dici hic pro *perſona.* Qui enim *ſua* tractat, alio eſt *loco* quam qui *aliena.* Agitur hoc praecepto de eo quod in orando aut ut litigatores dicimus, aut ut advocati. cf. 4, 1, 45. 46. 6, 2, 36. item hic §. 38. 55. 59. 84. Hoc ſi animadvertiſſet Gedoynus, non erat, quod haereret in verbis hiſce. Sunt autem multa (h. e. *pleraque*) neque ab litigatore proferenda, neque ab advocato.

vitioſa jactatio. „Cic. Divin. „in Caec. 11. *Cum omnis ar-* „*rogantia odioſa eſt, tum illa* „*ingenii atque eloquentiae* „*multo moleſtiſſima.* Id. Orat. „42. *Eloquentiam illi ipſi qui* „*conſecuti ſunt, tamen ea ſe* „*valere diſſimulant* etc. plura „enim ſunt ibi patre eloquen- „tiae digniſſima." Geſnerus.

eloquentiae tamen — audientibus. cf. not. crit.

ſed plerumque etiam odium. Habet enim 16 mens noſtra natura ſublime quiddam et erectum, et impatiens ſuperioris. Ideoque abjectos, aut ſummittentes ſe, libenter allevamus; quia hoc facere tanquam majores videmur: et, quoties disceſſit aemulatio, ſuccedit humanitas. At qui ſe ſupra modum extollit, premere ac deſpicere creditur, nec tam ſe majorem, quam minores ceteros facere.
Inde invident humiliores (nam hoc vitium eſt 17
eorum, qui nec cedere volunt, nec poſſunt contendere), rident ſuperiores, improbant boni. Plerumque vero deprehendas arrogan-

quid in iſtis *tionibus* (*en* enim eſt a *tamen*) lateat nequaquam comminiſcens. Cave *tironibus* inde exculpas, quorum nulla hic ratio. Illud ſatis intelligere videor, *ſui* eſſe delendum, quippe natum ex male geminatis vicinis inter ſe litteris. *Eloquentiae* enim genitivus non recte procedit, cum jam alter auditus eſt *ſui*, nec locus convenit voci diremtae ab eo unde pendet: *jactatio*. Alia res eſt §. 50. Totum hunc ſenſum, *vitioſa* — *humanitas*, exhibet Florilegium Santenianum. In quo quidem omittuntur, ſed conſulto, *eloquentiae* — *praecipue* et pro *abj. aut* eſt *a. et*, et in fine *humilitas* (monachum decente vitio) ſcribitur (cf. 9, 4, 88.). Cetera congruunt receptae. Sententiae cauſa Almelovenus comparat 1, 6, 40. ubi tamen longe minus *odioſum* quam hic *odium*. Etiam 4, 1, 9. habes *jactationem eloquentiae*.

16. *erectum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *rectum* cum Alm. cf. 11, 3, 72.

17. *nam hoc vitium.* Sic Flor. (a ſec. m.) Camp. Ald. Baſil. Gryph. cum Vaſcoſ. Steph. Roll. Capper. Sed Turic. Flor. *nam hoc officium.* Officiunt ſibi invicem *nam* et *H* (cf. 9, 4, 140.), et *officium* facile oriebatur ex *hoc vitium.* Illud ex Alm. quoque refertur, *nam* non item (cf. §. 14.).

boni. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. cum Goth.

17. *invident humiliores* — *boni.* Hac, quam Capper. *rident ſuperiores, improbant* ſignavit, parentheſi apparet

tium falſam de ſe opinionem: ſed in veris quoque ſufficit conſcientia. Reprehenſus eſt in hac parte non mediocriter Cicero, quanquam is quidem rerum a ſe geſtarum major quam eloquentiae fuit in orationibus utique
18 jactator. Et plerumque illud quoque non

Voſſ. 2. Vall. Alm. Locat. Venet. Ruſc. Obr. Roll. Capper. Geſn. Bip. Sed Guelf. *bonis* cum Jenſ. Tarv. Reliqui *bonos.* Noſtrum volebat et Regius. *falſam.* Sic Flor. Camp. cum Bodl. Andr. Ald. Vidov. *falſum* Turic. Reliqui *fallacem.* *de ſe.* Ambr. 2. Guelf. omittunt cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. *in veris.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. cum edd. ante Gryph. acc. Obr. Geſn. Bip. *in his veris* Voſſ. 1. 3. Reliqui *in his veri.* *major quam.* Ambr. 2. omittit, relicta lacuna.

18. *Et plerumque.* Sic Turic. Flor. Goth. (tac. Geſn.) Camp. continuari iſta, *invident — rident — improbant;* ſalva et eleganti ſtructura. Vulgo, quae et mea primum erat ratio, *vitium* refertur ad id quod proprie hic tractatur, *jactationis vitium,* ſicut aliquoties, quorum maxime illud ſit, quod reprehendat, ſolet ſubjicere noſter, velut 10, 2, 16. Sed primum vix poteſt demonſtrari, eos *qui ſe ſupra modum attollant* omnes eſſe tales, ut *nec cedere velint nec poſſint contendere,* deinde nonniſi trajiciendo vocabula plura talis contingit interpretatio; et ſuaſit ejusmodi quid Burmannus, duriore ſane nec facile probanda medicina. Sine *nam* tamen procedere nequaquam poteſt interjecta haec ſententia. Cum illo, ut carere poteramus hoc additamento, ita ſua ſe illud tuetur elegantia et proprietate.

in veris quoque. Intellige „in veris *rebus*“ vel, quod commendat Geſnerus, „*eloquentiae bonis.*“

Reprehenſus — Cicero. Teſtem hujusmodi de Cicerone judicii Pſeudo-Turnebus demonſtrat Plutarchum in comparatione Demoſthenis et Tullii. Is quidem contra quam noſter τελευτῶν δὲ ait οὐ τὰ ἔργα καὶ τὰς πράξεις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς λόγους ἐπαινεῖ τοὺς εἰρημένους ὑπ᾽ αὐτοῦ καὶ γεγραμμένους, ὥσπερ Ἰσοκράτει καὶ Ἀναξιμένει τοῖς σοφισταῖς διαμειρακευόμενος, οὐ τὸν Ῥωμαίων δῆμον ἄγειν ἀξιῶν καὶ

ſine aliqua ratione fecit. Aut enim tuebatur eos, quibus erat adjutoribus uſus in opprimenda conjuratione, aut reſpondebat invidiae: cui tamen non fuit par, ſervatae patriae poenam paſſus exilium: ut illorum, quae egerat in conſulatu, frequens commemoratio poſſit videri non gloriae magis, quam defenſioni, data. Eloquentiam quidem cum 19
pleniſſimam diverſae partis advocatis concederet, ſibi nunquam in agendo immodice

Ac p. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui *At p.* Ambr. 2. omittit haec omnia, *utique — quoque*, cum lacuna item. *fecit.* Turic. Flor. *facit* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. pr. ut et infra §. 43. Turic. *fecit.* Hic Voſſ. 3. vehementer turbare et mutilare orationem dicitur. *adjutoribus uſus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Reliqui *u. a.* Mox *in* omittunt Turic. Flor. (hic a pr. manu). Hic quoque Ambr. 2. pro *enim — erat* dat *in* et mox lacuna intercedente *a. u. i. o.*, iterum poſt aliquod intervallum *pondebat.* In altera omiſſione peccare dicuntur idem Voſſ. 1. 3. ſed ſine lacunae mentione, ex quibus refertur *ponebat,* unde aliquid exculpere conatur Burmannus; fruſtra ille. Nobis animadvertenda eſt Ambr. 2. et Voſſianorum 1. 3. conſpiratio. Nihil ejusmodi in Guelf. *in conſulatu.* Ambr. 2. *conſula.* Voſſ. 1. 3. *conſulatu.* Guelf. Exc. Santen. *conſul cum* Goth. Voſſ. 2.

19. *concederet, ſibi nunquam.* Turic. Flor. *concedere ſ.* omiſſo *nunquam,* quod et abeſt ab Alm. ſed a ſec. m. reponit

ἐϱϑοῦν. Vocem *utique*, quae mox legitur, aſtringes ad *in orationibus*, ut, etiamſi forte in alio ſcribendi genere vel eloquentiam jactaverit Cicero, in orationibus ſaltem nihil ejusmodi fecerit. Eſt igitur *utique* pro *duntaxat:* cf. mox §. 21.

18. *reſpondebat.* cf. 5, 7, 14.

19. *diverſae partis advocatis.* Velut Hortenſio Pro Quintio.

arrogavit. Illius ſunt enim, *Si, judices, ingenii mei, quod ſentio quam ſit exiguum.* et, *Quo ingenio minus poſſum, ſubſidium mihi*
20 *diligentia comparavi.* Quin etiam contra Q. Caecilium de accuſatore in Verrem conſtituendo, quamvis multum eſſet in hoc quoque momenti, uter ad agendum magis idoneus veniret, dicendi tamen facultatem magis illi detraxit, quam arrogavit ſibi: *ſeque non conſecutum, ſed omnia feciſſe, ut poſſet eam con-*
21 *ſequi*, dixit. In epiſtolis aliquando familia-

Flor. *arrogavit.* Turic. *interrogavit.* Flor. (a pr. m.) *inrogavit.* Alm. *introgavit.* *enim, Si, judices, ingenii mei.* Sic Flor. (quanquam non doceor, an *mei* habeat) Ambr. 2. (hic quidem *ingeni*). Sed Turic. ex hisce proſcribit *enim* cum Voſſ. 3. et Guelf. ut opinor, neque enim ſatis clare notavi. *Illius enim ſi jud. i. mei* Bern. Omittunt Goth. Voſſ. 2. *ſunt enim*, et videtur, id quod ex Voſſ. 2. referunt, etiam Goth. dare *ingenii mei.* Camp. *ſunt ſi quid eſt in me ing. jud.* Reliqui *ſ. enim ſi quid eſt in me ing. jud.* cf. 11, 3, 97. Duplex I genitivi in Cicerone non tulerim, in Quintiliano referente Ciceronem libentiſſime. cf. praef. noſtr. p. LXXV. *et, Quo ingenio minus.* Sic Turic. Flor. (hic quidem *poſſum* antevertit vocabulo *minus*) Ald. Conſentiunt Ambr. 2. Guelf. Voſſ. 3. Bern. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. qui tamen pro *quo* dant *quod;* item Camp. Goth. (err. Geſn.) Voſſ. 2. Vall. ſed *quia* exhibentes pro *quo.* Reliqui *et nam quo m. i.* *diligentia.* Turic. Camp. *diligentiam.* Ald. *ſubſidio — diligentiam* cum Bad. Baſil. et edd. Cic.

20. *magis idoneus.* Flor. *minus i.* *non conſecutum, ſed omnia.* Flor. *n. ſecus o.* a ſec. m. *n. c. o.* Mox *ea* pro *eam* idem cum Camp. Sed Ambr. 2. *etiam.*

Illius ſunt — comparavi. Principia ſunt vel ex principiis Quintianae et orationis pro Archia; mutatâ illa paulum ab iis quae legimus in noſtris edd.

riter apud amicos, nonnunquam in dialogis, aliena tamen perſona, verum de eloquentia ſua dicit. Et aperte tamen gloriari, neſcio an ſit magis tolerabile vel ipſa vitii hujus ſimplicitate; quam illa in jactatione perverſa, ſi abundans opibus pauperem ſe, nobilis obſcurum, et potens infirmum, et diſertus imperitum plane et infantem vocet. Ambitioſum

21. *aliena.* Ambr. 2. Guelf. omittunt cum Voſſ. 1. 3. Jenſ. et poſterr. ante Ald. *ſub* Goth. (tac. Geſn.)

tamen. Goth. *cum,* cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald.

verum — gloriari. Interjecta omittunt Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Kapp. *ipſa vitii.* Turic. Flor. (niſi quod ex hoc *cupit*) *i. alia cupi* cum Alm. *i. illa v.* Camp. cum Ald. Vidov. *illa in jactatione.* Sic Turic. Flor. Reliqui omittunt *in.* *ſe, nobilis.* Turic. *ſed n.* Flor. *ſi n.* Nobiscum faciunt Alm. Vaſcoſ. Steph. Capper. Geſn. Bip. Reliqui et ſcripti et excuſi inſerunt *neget,* Camp. *neget ſi.* *infirmum, et diſertus.* Bad. inſerit *i. quam ſi ſe d.* cum poſterr. ante Capper. Ipſe ſane Bad. invexit hoc, ſed ut remedium, ſi retineretur *neget,* quod ipſum improbabat; et *ſic* ſuadens, nec recipiens tamen, pro *ſi* ante *abundans.* Geſnerus, carens ille prima Badii ed., auctorem hunc perverſae quae obtinebat ſcripturae ſuſpicatur; ſed recta ante ſe reſtituentem Capper. tacet. *vocet.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *vocent.* *Ambitioſum.* Sic Turic. Flor. Reliqui *Ambitioſiſſimum.*

21. *illa in jactatione perverſa.* Neutro genere accipe *illa perverſa*, nec quidquam offendet in loco, quem varie tentarunt VV. DD. cum abeſſet *in* praepoſitio. *Simplicitatem* vide ad 2, 2, 5. et cf. Juvenalem 2, 18. „Horum „*ſimplicitas* miſerabilis."

Ambitioſum. Plane pro *ſuperbum.* cf. §. 50. 67. 12, 11, 14. et aliquot Senecae loca in epiſtolis p. Bip. 407. 408. bis. 410. Martial. 9, 63. item nos ad 6, 4, 6. *Deridetur* auditor, cum quem divitem novit is ei ſe pauperem venditat, ne ſperans quidem ullum mendacii ſucceſſum.

22 gloriandi genus est, etiam deridere. Ab aliis 966
ergo laudemur. Nam ipsos, ut Demosthenes ait, *erubescere, etiam cum ab aliis laudabimur, decet.* Neque hoc dico, non aliquando de rebus a se gestis oratori esse dicendum, sicut eidem Demostheni pro Ctesiphonte: quod tamen ita emendavit, ut necessitatem id faciendi ostenderet, invidiamque omnem in
23 eum regereret, qui hoc se coëgisset. Et M. Tullius saepe dicit de oppressa conjuratione Catilinae; sed modo id virtuti senatus, modo providentiae deorum immortalium assignat. Plerumque contra inimicos atque

22. *Ab aliis ergo.* Turic. *alia ab illis* cum Alm. sed Flor. (a pr. m.) *alia ab aliis.* (cf. §. 17.) Illud consulto novatum puto, quod in Florilegio est, *ab aliis laudari mereamur*, ut mox *nam nos erub.* *erubescere, etiam cum.* Turic. *e. id jam et c.* Flor. *e. etiam et c.* *laudabimur.* Guelf. *laudamur* cum Jens. et posterr. edd. ante Stoer. exc. Ald. *hoc se coëgisset.* Guelf. Excerpta Santeniana *haec s. dicere c.* Obr. nostris subjicit *eloqui.* Burmannus Gronovium appellat ad Liv. 4, 26, 10. ubi etiam copiosior Drakenb.

23. *sed modo.* Turic. inserit *id*, quod modo ante *faciendi* omittit Flor. a pr. m. Semel *id* hic ponit Camp. ante *modo.*

22. *ut Demosthenes ait.* pro Corona p. Rsk. 270. ποῦ δὲ παιδείας σοι θέμις μνησθῆναι; ἧς τῶν μὲν ὡς ἀληθῶς τετυχηκότων οὐδ' ἂν εἷς εἴποι περὶ αὑτοῦ τοιοῦτον οὐδὲν, ἀλλὰ κἂν ἑτέρου λέγοντος ἐρυθριάσειεν. Alter locus ejusdem est orationis in principio p. ib. 226. 27.

23. *Et M. Tullius.* „Eleganter ipse causam dicit pro „Domo c. 35. *Quis unquam „audivit, cum ego de me nisi „coactus ac necessario dicerem?* „etc.“ Gesnerus. Haec iis quidem, qui cum Marclando faciunt, minus ad rem pertinere videbuntur. Fateor autem scabri aliquid me sentire in Quintiliani oratione. Quid est quod *id* sequitur

obtrectatores plus vindicat ſibi. Erant enim tuenda, cum objicerentur. 24 In carminibus utinam peperciſſet, quae non deſierunt carpere maligni,

Cedant arma togae, concedat laurea linguae:

et

O fortunatam natam me conſule Romam.

Erant — objicerentur. Turic. *erat — obiceretur.*
24. *laurea linguae.* Turic. Flor. *laudare.* Ille ſubjicit *al linuae*, criticam annotationem (cf. 10, 7, 29.); hic praecedente *oppreſſa conjuratione?* Nec pluralem illum facile concoquo, *Erant — objicerentur.* An reponemus haec: „ſed" (intellige *eam* i. oppreſſam conj.) „modo — „aſſignat. Plerumque — vin- „dicat. — Erat — objicere- „tur." ut iterum intelligatur *oppreſſa conj.* cf. nott. critt.

24. *In carminibus.* Aptius videtur ſtrui locus, omiſſa praepoſitione, ut *carminibus* fiat dativus; neque enim facile intelligitur, cui tandem rei *parcere* debuerit Cicero, niſi forte *ſuis laudibus*, ſed nemo talia lectori ſubaudienda reliquerit. Verſus illi tot calumniis adverſariorum obnoxii praeterea leguntur alter apud ipſum Cic. In Piſ. c. 30. et Philipp. 2, 8. alter apud Juvenalem 10, 122. item noſtrum 9, 4, 41. Eſſe depromtos ex carmine heroico *de ſuo conſulatu* vel *de ſuis temporibus*, ſatis apparet. Nec dubito, quin hi tituli ſint ejusdem operis, cum Manutius diverſa carmina exiſtimet ad Familiar. 1, 9. p. Graev. 91. Nihildum condidiſſe de rebus ſuis Ciceronem, aperte colligo ex epiſtola ad Luccejum Famill. 5, 12. quae ſcripta eſt Coſſ. Lentulo Marcellino et Marcio Philippo A. V. C. 697. Quod tertium ponit noſter, numeris reſolutis, ex eodem opere decerptum facile credo, miror tamen, quare maluerit Qu. deſtruere metra. Huc quoque aliquid ex illa pro domo oratione confert Geſnerus, nec tamen ſatis manifeſto cum noſtris conjunctum, cum ibi c. 34. Clodius irridere fingatur, quod Cicero ſoleat dicere, ſe Jovem eſſe, Minervam autem ſororem ſuam. Qui ſint Graeci, quorum exempla ſecutus ſit Cicero, non equidem dixerim. Pericles enim ille Olympius et Aſpaſia Juno (cf. 2, 16, 19.) huc facere non videntur;

Et, *Jovem illum, a quo in concilium deorum advocatur.* et, *Minervam, quae artes eum docuit:* quae ſibi ille, ſecutus quaedam Grae-
25 corum exempla, permiſerat. Verum eloquentiae ut indecora jactatio, ita nonnunquam concedenda fiducia eſt. Nam quis reprehendat haec? *Quid putem? contemtumne me? Non video nec in vita, nec in gratia, nec in rebus geſtis, nec in hac mea mediocritate in-*
26 *genii, quid deſpicere poſſit Antonius.* Et

noſtrum a ſec. m. Noſtrum praeſtare illi alteri, *laurea laudi*, quod eſt in libris Cic. in Piſ. ex ipſa dicti ratione nemo neget, aſtipulante etiam Plutarcho in comparatione Cic. et Dem. 2.; ſed locus Piſonianus *laudem* retinere paene cogit. Poſt noſtras voces *et* omittunt Turic. Flor. Camp. Contra *O* deſiderant Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 1. 3. *in conc.* Praepoſitionem omittunt Ambr. 2. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) cum Voſſ. 1. 3. *advocatur.* Turic. *advocatus* cum Alm. Sed Flor. *vocatus.* (cf. §. 22.) *quae artes eum docuit.* Sic Turic. *q. a. e. edocuit* Guelf. *q. e. a. edocuit* Ambr. 2. cum Alm. non Flor. *q. a. e. omnes d.* Camp. *q. e. a. edocuit* Jenſ. (tac. Geſn.) cum poſterr. ante Gryph. exc. Ald. qui cum reliquis *q. omnes e. a. edocuit.*

25. *ita nonnunquam.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. *ita* omittunt Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 3. Reliqui *ſic n.*

reprehendat. Turic. *reprehendetur.* Flor. Camp. *reprehendet.* Alm. *reprehendatur* (cf. 24.). *nec in vita, nec in gratia.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. bis omittunt *in*, Alm. ante *gr.*

etiam minus Piſiſtratus a Minerva reductus. Minervae proprium Ciceroni cultum recte demonſtrat Geſnerus, de quo vide Cic. de Legg. 2, 17. Dion. Caſſ. 38, 17.

25. *Quid putem?* Philipp. 2, 1. Similem Antonii, ſed patrui, ſuperbiam ipſe Cicero expertus erat 9, 3, 94. Quod in altero, qui hic ſequitur, loco non tam eloquentiam laudari monet Geſnerus, quam ubertatem materiae, recte id quidem animadvertitur, ſed ineſt tamen etiam facundiae ſuae conſcientia, quam commodiſſime diſſimulata.

paulo poſt apertius: *An decertare mecum*
967 *voluit contentione dicendi? Hoc quidem beneficium eſt. Quid enim plenius, quid uberius, quam mihi, et pro me, et contra Antonium*
dicere? Arrogantes et illi, qui ſe judicaſſe de 27
cauſa, nec aliter affuturos fuiſſe proponunt. Nam et inviti judices audiunt praeſumentem partes ſuas: nec hoc oratori contingere inter adverſarios, quod Pythagorae inter diſcipulos, poteſt, *Ipſe dixit.* Sed iſtud magis minusve vitioſum eſt pro perſonis dicentium.
Defenditur enim aliquatenus *aetate*, *digni-* 28
tate, *auctoritate:* quae tamen vix in ullo tanta fuerint, ut non hoc affirmationis genus tem-

26. *mihi, et pro.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. et libris Cic. quanquam noſtri mox omittunt *et*, male. Reliqui hic ignorant *et*. Pro *uberius* Flor. *verius* cum Alm. (ut et mox 32. *veriora* Turic. Flor.); ſed ex hoc ante inſertum *alia* affertur.

27. *affuturos.* Obr. *eam tuituros,* mira audacia.

inviti judices. Turic. *inutium d.* Flor. noſtrum, ſed a rec. manu in loco raſo. *nec hoc.* Turic. Flor. Guelf. *ne hoc.* *diſcipulos, poteſt.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui inſerunt *contigit.* Camp. etiam *philoſophos* dat pro *diſc.* *minusve vitioſum.* Flor. (a pr. m.) *in uſu vitiorum.*

28. *quae tamen.* Turic. *quantum* cum Alm. (cf. 25.) Sed Flor. *quae tanta.* *fuerint.* Turic. Flor. *fuerunt.*

27. *proponunt.* Nove dictum videtur. Accedit 12, 1, 13. ſed ipſum mollius noſtro. Apparet ibi maxime uſum hunc verbi eſſe rhetoribus peculiarem, qualem vidimus lib. 4. c. 4. In ipſa igitur cauſae *propoſitione* hoc praedicunt judicibus arrogantes illi, ſe ſui litigatoris juſtam agnoſſe vel petitionem vel defenſionem; ni feciſſent, ne acturos quidem fuiſſe; nunc illico probaturos talem.

praeſumentem. cf. 10, 5, 4. item 3, 6, 35.

perandum ſit aliqua moderatione, ſicut omnia, in quibus patronus argumentum ex ſe ipſo petet. Fuiſſet tumidius, ſi accipiendum criminis loco negaſſet Cicero, Equitis Romani eſſe filium, ſe defendente? At ille fecit hoc etiam favorabile, conjungendo cum judicibus dignitatem ſuam. *Equitis autem Romani eſſe filium, criminis loco poni ab accuſatoribus, neque vobis judicantibus oportuit, neque defendentibus nobis.*
29 Impudens, tumultuoſa, iracunda actio, omnibus indecora: ſed ut quisque aetate, dignitate, uſu praecedit, magis in ea reprehendendus. Videas autem rixatores quosdam neque judicum reverentia, neque

Camp. *fuerit.* *petet. Fuiſſet.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Reliqui inſerunt *Quod.* *ſi accipiendum criminis.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.); pro *acc.* Alm. *dec.* Reliqui interjectum omittunt. Camp. *niſi* pro *ſi* cum Goth. et ſec. m. Vallenſis. *loco negaſſet.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Baſil. Reliqui inſerunt *eſſe*, quorum recenſeri et Camp. miror; ſed me dormitaſſe ſuſpicor. *autem Romani.* Transponunt Turic. Flor. Guelf. *vobis judicantibus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Bodl. Andr. Ald. Reliqui *his j.* cum libris Cic.

29. *dignitate, uſu.* Turic. *dignitatem ſuam u.* cum Alm. (cf. 28.) Nil niſi *ſuam* inſerit Flor. *reprehendendus.* Flor. *reprehendens* cum Ambr. 2. (niſi quod *reprendens*) Goth. *reprehendes* Guelf. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante

28. *Equitis autem Rom.* Cic. Pro Coelio c. 2.

29. *Videas — rixatores.* Aliquid ſimile horum vide lib. 6. cap. 4.

agendi more ac modo, contineri: quo ab ipſo mentis habitu manifeſtum ſit, tam in ſuſcipiendis, quam in agendis cauſis nihil penſi habere. Profert enim mores plerumque 30
oratio, et animi ſecreta detegit. Nec ſine
968 cauſa Graeci prodiderunt, *Ut vivat, quemque etiam dicere.* Humiliora illa vitia: ſummiſſa adulatio, affectata ſcurrilitas, in rebus ac verbis parum modeſtis ac pudicis vilis pudor, in omni negotio neglecta auctoritas; quae fere accidunt iis, qui nimium aut blandi eſſe, aut ridiculi volunt. Ipſum etiam eloquentiae 31
genus alios aliud decet. Nam neque tam plenum, et erectum, et audax, et praecultum

Ald. *more ac.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Recte tenet Burm. Praecipue enim neceſſarium *more,* quod alterum magis ſecum trahit, quam ut poſſit illud ſine hoc ferri. Camp. noſtra verba poſteriore loco ponit et modo *judiciorum* pro *judicum.* *contineri: quo ab ipſo.* Sic Turic. Camp. cum Alm. *c. quo ipſo* Ambr. 2. Guelf. cum Bern. *et quo ab ipſo* Flor. *quos ipſo* Andr. Ald. Gibſ. Reliqui *ex quo ipſo.*

30. *vivat.* Turic. *jubant.* Flor. (a pr. m.) *jubeat.* Guelf. Camp. *juvat* cum Goth. Jenſ. Tarv. *etiam* abeſt a Turic. Flor. (a pr. m.) Camp. pro eo *et* Guelf. *ac verbis.* Ambr. 2. Guelf. omittunt. *vilis.* Turic. *verbis* cum Alm. niſi quod hic per compendium.

31. *praecultum.* Goth. *petulcum.* Nonniſi caſum interpretor. *percultum* Obr. male. Non inauditum eſt vocabulum

30. *Graeci prodiderunt.* Soloni tribuitur ſententia τὸν λόγον εἴδωλον εἶναι τῶν ἔργων, vel, οἷος ὁ τρόπος, τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸν λόγον. Vide, qui haec indicant et aliter quoque ab aliis eundem ſenſum enuntiatum afferunt, Eraſmum in Adagg. 1, 6, 50. Menag. ad Laërt. 1, 58. Daviſ. ad Cic. Tuſc. 5, 16.

vilis pudor. Attende nomen adjectivum poteſtate participii uſurpatum.

ſenibus convenerit, quam preſſum, et mite, et limatum, et quale intelligi vult Cicero, cum dicit, orationem ſuam coepiſſe *caneſcere;* ſicut veſtibus quoque non purpura coccoque
32 fulgentibus illa aetas ſatis apta ſit. In juvenibus etiam uberiora paulo, et paene periclitantia feruntur. At in iisdem ſiccum, et ſollicitum, et contractum dicendi propoſitum, plerumque affectatione ipſa ſeveritatis inviſum eſt: quando etiam morum ſenilis auctoritas immatura adoleſcentibus creditur.

noſtrum. *convenerit.* Turic. *conveniret* cum Alm. Sed Flor. *convenit* (cf. 29.). Camp. *conveniet.*

vult — caneſcere. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Modo iidem *quali.* Guelf. autem ante eam vocem omittit *et.* *coccoque.* Goth. Jenſ. *crocoque* cum Tarv. Loc. Ven. Ruſc. „Non auſim damnare antiquam „lectionem *crocoque.* Phrygibus objicitur Aen. 9, 614. *picta* „*croco et fulgenti murice veſtis.*" Geſnerus. Plurimi vetuſtiſſimique *coccum* tuentur, et eſt uſitata conjunctio mentionis *purpurae coccique.*

32. *propoſitum, plerumque.* Turic. omittit, ſed Flor. prius modo (a pr. m.) cum Alm. *affectione* uterque.

auctoritas. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *auctor* cum Alm.

immatura adoleſcentibus. Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui inſerunt *in.*

31. *coepiſſe caneſcere.* Vide Cic. Brut. c. 2.

32. *paene periclitantia.* cf. 10, 1, 121. Apparet *periclitantia* ipſa vitioſa judicari, ut quae in nugas illas magnificas jam abierint; quare ea, quae juventuti poſſunt concedi et gloriae duci, dicuntur *paene* periclitari.

propoſitum. cf. 9, 4, 19.

quando etiam morum. Conjunctionis eadem vis eſt quae alterius *quoniam*, et graecae ἐπεὶ (non γὰρ), in quibus ſignificatur ejus quod argumenti loco tangitur inter omnes pervulgata notitia. Commonefacit quaſi illud *quando* lectorem rationis ejus, quam alibi ſaepe jam expertus ſit. Nam ſi, id quod

Simpliciora militares decent. Philoſophiam ex 33
profeſſo, ut quidam faciunt, oſtentantibus, parum decori ſunt plerique orationis ornatus, maximeque ex affectibus, quos illi vitia dicunt. Verba quoque exquiſitiora, et compoſitio numeroſa tali propoſito diverſa. Non 34
enim ſola illa laetiora, qualia a Cicerone dicuntur, *Saxa atque ſolitudines voci reſpondent;* ſed etiam illa, quanquam plena ſanguinis, *Vos enim jam, Albani tumuli atque luci, vos, inquam, imploro atque teſtor, vosque, Albanorum obrutae arae, ſacrorum populi*

33. *dicunt.* Camp. *debent.*

34. *ſola.* Sic Turic. Flor. Goth. (tac. Geſn. ſed poſteriorum uterque a pr. m.) Guelf. Camp. Reliqui *ſolum.*

obrutae. Ambr. 2. *obtrutae.* Camp. *o Brute.*

vulgo ſentitur, ne mores quidem ſeveriſſimi placent in adoleſcentibus, velut intempeſtivi neque huic aetati debiti, quanto minus orationis feretur gravitas ea, quae aut ingenio carentem arguat aut fraudis faciat ſuſpicionem.

33. *Simpliciora militares.* Apparet ſingulis et aetatibus et conditionibus ſua dicendi genera accommodari, qua in re milites tam brevi mentione dimitti doleo et miror; ſed feſtinat noſter ad illam ſatis ſibi inviſam philoſophorum nationem. cf. 10, 1, 35. et mox §. 34. *barbam atque triſtitiam. Simpliciora* hic accipio non quidem de animo, ut modo §. 21. ſed de artificii rhetorici maſculo quodam neglectu, et eſt proba, in ſumma brevitate, praeceptio. cf. §. 45.

illi vitia dicunt. Reponendum cenſeo *ducunt.* cf. 6, 1, 7. ad ſententiam.

34. *Saxa — Albani.* Cic. pro Arch. 8. pro Mil. 31. Altera haec ex Miloniana „*quanquam* plena ſanguinis" dicuntur a noſtro propterea, quod ſunt ſevera et paene ſicca, ſi cum *laetioribus* illis conferantur. Gedoynus quidem *plena ſanguinis* oppoſita accepit *laetioribus*, tanquam magis virum decentia, ut *quanquam* ſpectaret ad *non conveniat* et mirum videretur, ſi Ciceroniana haec, quanquam

Romani ſociae et aequales: non conveniant
35 barbae illi atque triſtitiae. At vir civilis,
vereque ſapiens, qui ſe non otioſis disputatio- 969
nibus, ſed adminiſtrationi reipublicae dediderit, a qua longiſſime iſti, qui philoſophi vocantur, receſſerunt, omnia, quae ad efficiendum oratione, quod propoſuerit, valent, libenter adhibebit: cum prius, quod honeſtum ſit,
36 efficere in animo ſuo conſtituerit. Eſt quod principes deceat, aliis non conceſſeris. Imperatorum ac triumphalium ſeparata eſt aliqua ex parte ratio eloquentiae: ſicut Pompejus abunde diſertus rerum ſuarum narrator: et

35. *dediderit.* Ambr. 2. Guelf. *dederit* cum Goth. Stoer. Chouet. Leid. *omnia, quae ad efficiendum.* Turic. *omnique deficiendum eſt.* Flor. (a pr. m.) *omnino id eficiendum eſt.* *propoſuerit.* Turic. *propoſitione* cum Alm. non Flor. (cf. 31.). *propoſuerint* Ambr. 2. (ſed hic et modo *quae*) Guelf. Camp. et edd. ante Bad. *quod honeſtum.* Turic. Ambr. 2. Camp. *quid h.* cum Goth. Voſſ. 1. Jenſ. Tarv. *libenter* modo ab Obr. an conſulto omiſſum ſit, non dixerim.

36. *conceſſeris.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *ceſſeris.* Primae ſyllabae offecit quod praecedit *non.*

maſcula et robuſta, tamen ſpernerentur a philoſophorum ſimulata triſtitia. Quam interpretationem a vocabulo ipſo *ſanguinis* ferri non credo, ſtructura ſane vocis *quanquam* aliquatenus commendatam.

36. *Pompejus abunde diſertus.* Ineſt extenuatio quaedam in ipſo illo *abunde.* Neque enim magna eloquentia expectatur ab ejus fortunae hominibus. vide Cic. de Lege Man. c. 14. „(Pompejus) quantum dicendi gravitate et „copia valeat, in quo ipſo ineſt quaedam dignitas *impe*„*ratoria,* vos — ſaepe cognoſtis.“ cf. et dicta nobis ad 3, 8, 50. Laudes illae facundiae Pompejanae Cic. pro Balbo c. 1. habere magis honoris teſtificationem quam veritatis religionem, unusquisque in-

hic, qui bello civili ſe interfecit, Cato eloquens ſenator fuit. Idem dictum ſaepe in 37
alio liberum, in alio furioſum, in alio ſuperbum eſt. Verba adverſus Agamemnonem a Therſite habita ridentur: da illa Diomedi, aliive cui pari, magnum animum ferre prae ſe videbuntur. *Ego te conſulem putem*, inquit L. Craſſus Philippo, *cum tu me non putes ſenatorem?* Vox honeſtiſſimae libertatis; non tamen ferres quemcunque dicentem. Negat 38

civili ſe interfecit. Flor. (a pr. m.) *civilis et interfuit.* Camp. modo *is* dans pro *hic* placet.

37. *in alio liberum.* Flor. (a pr. m.) *i. a. librorum.* Guelf. Ambr. 2. omittunt cum Voſſ. 1. 3. *Verba.* Turic. *verbum.* *da illa.* Turic. *de i.* Flor. Guelf. Camp. *at i.* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. *ad i.* Ambr. 2. Correxit Regius. *pari.* Ambr. 2. Guelf. Camp. (ſed in hoc apparet vitii origo *ingenium* dante pro *magnum*) *par* cum Goth. Voſſ. 3. Bern. *inquit L.* Turic. *vel* cum Voſſ. 3. Omittit Camp. *L.* Flor. cum Alm. *inquit.* Sed Flor. (a ſec. m.) Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *inquit* inſerunt poſt *Ego te,* hic omittunt, cum edd. ante Gryph. Noſtrum verum eſſe nequaquam dubito, ſive *inquit* ſolum abiit in *vel,* ſive nota praenominis perperam accepta ſimul oblitterata eſt. Nam neque carere locum verbo ſermonem indicante, neque dirimi illud tam longe a ſubjecto ſuo fero. *ferres.* Goth. *feres.* Suſpicatur Geſn. *feras.* Sed ut hoc pro *potes ferre,* ita illud pro *poteras ferre,* quoniam dictum aliquod certum ſpectatur, ſemel prolatum. cf. 6, 1, 25.

telligit. vide et Cic. ad Att. 7, 17. qui miratur epiſtolas ſuas aliis ſcribendas mandantem Pompejum. De Catone Uticenſi cf. Cic. Brut. c. 31. multum ejus eloquio tribuentem.

37. *Verba — a Therſite habita.* Iliad. 2, 225 — 242. 270. *inquit L. Craſſus.* cf. 8, 3, 39.

ſe magni facere aliquis poëtarum, *utrum Caeſar ater an albus homo ſit:* inſania. verte, ut idem Caeſar de illo dixerit, arrogantia eſt. Major in perſonis obſervatio eſt apud tragicos comicosque. Multis enim utuntur, et variis. Eadem et eorum, qui orationes aliis ſcribebant, fuit ratio; et declamantium eſt. Non enim ſemper ut advocati, ſed plerumque ut
39 litigatores dicimus. Verum etiam in his cauſis, quibus advocamur, eadem differentia diligenter eſt cuſtodienda. Utimur enim fictione perſonarum, et velut ore alieno loquimur: dandique ſunt iis, quibus vocem accommodamus, ſui mores. Aliter enim

38. *ater — ut idem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. propter homoeoteleuton. *tragicos comicosque.* Hoc ordine Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 3. niſi quod *comedosque.* Reliqui *c. t.* *enim utuntur.* Turic. omittit. *ſcribebant.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *ſcribant.* Goth. *ſcribebat.* *ut advocati.* Turic. Camp. *et a.* Guelf. *eſt a.* Mox Camp. omittit *ut* (ante *litig.*), pro quo Flor. (a ſec. m.) *et.* 39. *in his.* Sic Turic. Flor. Reliqui *i. iis.* *advocamur.* Flor. Guelf. *advocamus* cum Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald.

38. *aliquis poëtarum.* Vide quanto cum contemtu loquatur; neque enim tum oblitus, hunc fuiſſe Catullum (carm. 92.), putandus eſt.

qui — aliis ſcribebant. cf. 3, 8, 51. 2, 15, 30. 3, 1, 10.

39. *Aliter enim.* cf. 3, 8, 54. ubi idem Ciceronis locus reſpicitur, niſi quod hic etiam 16 caput orationis pro Coelio obverſatur noſtro, in quo ſunt et Caeciliani et Terentiani patris perſonae. Ex Verrinis quae mox ponuntur, cum compoſitionem tractaret, a noſtro jam in exemplum adhibita ſunt 9, 4, 71. 102. vide et 4, 2, 106. Milonianae ipſam illam, quam hic, virtutem tangit et 6, 1, 25. 5, 10.

P. Clodius, aliter Appius Caecus: aliter Cae-
cilianus ille, aliter Terentianus pater fingitur.
Quid aſperius lictore Verris? *Ut adeas, tan-* 40
tum dabis. Quid fortius illo, cujus inter ipſa
verberum ſupplicia una vox audiebatur, *Civis
Romanus ſum?* Quam dignae Milonis in per-
oratione ipſa voces eo viro, qui pro republica
ſeditioſum civem toties compeſcuiſſet, quique
inſidias virtute ſuperaſſet? Denique non 41
modo quot in cauſa, totidem in proſopopoeia
ſunt varietates: ſed hoc etiam plures, quod
in his puerorum, feminarum, populorum,
mutarum etiam rerum aſſimulamus affectus,
quibus omnibus debetur ſuus decor. Eadem 42

40. *illo.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *o.* *viro, qui.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) inſerunt *alia* cum Alm.
pro rep. ſed. Turic. Flor. *prope ſ.* ſed prior *reditioſum.* Camp. *proprie qui pro R. P. ſ.*
41. *plures, quod.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. omittunt *quod* cum Alm. *feminarum.* Turic. Flor. Camp. ſubiiciunt *que.* *populorum.* Ald. Baſil. *pupillorum* cum Gryph. (1536.) vana conjectura. *mutarum.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *multarum* cum Alm. Bern. Jenſ. Tarv. E Voſſ. 1. 3. *multorum.* Noſtrum Goth. Vall. et, ut credibile, Voſſ. 2. Viciſſim §. 82. „*muta* non „deformiter" Turic. Guelf. Neque dubito, quin recte habeat *mutarum rerum*, ipſe autem calidius pronunciaverim ad 6, 1, 25. *aſſimulamus.* Turic. (quanquam hic *adſ.*) Camp. *aſſimulavimus.* Eratne igitur *aſſimulabimus?* Goth. (tac. Geſn.) *aſſimilamus.* cf. 7, 10, 9. item I. F. Gronov. ad Tac. Annal. 11, 11. et, quo ipſe ablegat, in Diatribe Statiana c. 6. recte improbantem I; ſed vide et Erneſt. ad Tac. Agr. c. 10.

41. *proſopopoeia.* cf. 3, 8, 49. 9, 2, 31. Sed haec, quae nunc tractatur, eſt proſopopoeia faciens partem alicujus cauſae.
decor. cf. 10, 1, 71.

in iis, pro quibus agemus, obſervanda ſunt. Aliter enim pro alio ſaepe dicendum eſt, ut quisque *honeſtus*, *humilis*, *invidioſus*, *favorabilis erit*, adjecta propoſitorum quoque et anteactae vitae differentia. Jucundiſſima vero in oratore *humanitas*, *facilitas*, *moderatio*, *benevolentia*. Sed illa quoque diverſa bonum virum decent, malos odiſſe, publica vice commoveri, ultum ire ſcelera et injurias: et
43 omnia, ut initio dixi, honeſta. Nec tantum, *quis* et *pro quo*, ſed etiam, *apud quem* dicas,

42. *adjecta.* Turic. *delicta* cum Alm. *adlecta* Flor. (a pr. m.) cf. §. 35. *propoſitorum.* Turic. *propoſitionum.* *anteactae.* Turic. Camp. *actae.* Flor. *actae ante.* Mox Turic. *differentiae.* *humanitas.* Goth. *jucunditas,* mire. *ultum ire.* Turic. Flor. *vult cineris.* Hic a ſec. m. *ulciſci.* Mox *et injurias* iidem (alter a pr. m.) omittunt cum Alm. qui in noſtris turbare dicitur.

et omnia — honeſta. Turic. Flor. (hic a ſec. m. utrumque *ut* tollit) *ut q. u. i. d. ut h.* poſterius cum Alm.

43. *quis.* Turic. Flor. *qui* cum Alm.

42. *honeſtus.* Apparet ex oppoſito vis vocabuli, cf. 1, 1, 28. 9, 2, 61. 11, 3, 137. Horat. ad Piſ. 213. Ita *frugi* uſurpat Plaut. in Aulul. 4, 9, 6. Eadem ratio eſt *invidioſi* ad *favorabilem,* de quo vide nos ad 4, 1, 20. et erat modo §. 28. *Invidioſus* igitur hic eſt non, ut plerumque, qui facit invidiam, ſed qui laborat ea; cf. dicta ad 4, 1, 42.

propoſitorum. Hic quidem *propoſita* ad mores magis ſpectant, quam ad artis rationes, utpote de quibus dixit modo §. 32. Eſt aliquid ſimile 2, 2, 7. Sed egere de hac poteſtate Lexicographi; id monere non ſupervacuum videtur, *propoſitum* eſſe ejus, qui non in diem vivit, ſed certam ſibi vitae rationem deſcripſit, quae ex novitia latinitate *principia* ſolent appellari.

publica vice commoveri. cf. 6, 2, 35.

ut initio dixi. „Nempe „hujus argumenti, de eo quod „decet. ſ. 14." Geſnerus.

intereſt. Facit enim et fortuna diſcrimen et poteſtas: nec eadem apud principem, magiſtratum, ſenatorem, privatum, tantum liberum, ratio eſt: nec eodem ſono publica judicia, et
arbitrorum diſceptationes aguntur. Nam ut 44
orantem pro capite ſollicitudo deceat et cura, et omnes ad amplificandam orationem quaſi machinae: ita in parvis rebus judicibusque vana ſint eadem, rideaturque merito, qui apud
971 diſceptatorem de re leviſſima ſedens dicturus,

tantum. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (err. Geſn.) Camp. cum Alm. Voſſ. 2. Bern. et edd. Leid. Roll. Reliqui *tamen*. Probat autem noſtrum Geſn.

ſono. Flor. (a pr. m.) Camp. *bono* cum Alm. (cf. 42.)

44. *amplificandam*. Turic. Flor. Camp. *amplificandum*. Dubito an recte. Mox Turic. *maginae et*, inſerens copulam ante *ita*. *judicibusque*. Sic Flor. Ambr. 2. Guelf.

43. *principem — tantum liberum*. cf. 4, 1, 72. et loca ibi demonſtrata, in quibus de dignitate cognoſcentis: adde de *principe* judice 5, 13, 6. de *privato* 5, 10, 115. *tantum liber* (velut infimae conditionis apud quem dicere poſſis) vocatur ut 7, 7, 10. *tantum civis*. Variae hominum conditiones, ſed non tanquam de jure cognoſcentium, recenſentur 5, 10, 26.

eodem ſono. In publicis enim cauſis paululum erit *inclamandum*, cf. 2, 10, 10. item de judiciis publicis 3, 10, 1. Diverſam magnarum parvarumque litium tractationem tangit et ſupra 8, 3, 14. Pro *ſono* poterat *ſpiritum* quoque dicere, velut 12, 2, 20. 1, 10, 6.

44. *in parvis rebus judicibusque*. Ne longus fieret, paulo inſolentius ipſos *judices* dixit *parvos*.

ſedens dicturus. Judicum quidem proprie eſt ſedere; agunt tamen aliqui etiam ſedentes, velut apud noſtrum 11, 3, 134. 135. et quidem *in minoribus rebus*, item apud Plin. Epiſt. 2, 19, 3. Cumulantur ergo hic quae exiguam oſtendant cauſam: *apud diſceptatorem, de re leviſſima, ſedens*. Ciceronis verba ſunt in Divin. contra Caecil. c. 13. Quod *corpore ipſo* refert ex Cic. Quintilianus, cum apud ipſum legamus *toto corpore*.

utatur illa Ciceronis confeſſione, *non modo ſe*
animo commoveri, ſed etiam corpore ipſo per-
45 *horreſcere.* Quis vero neſciat, quanto aliud
dicendi genus poſcat gravitas ſenatoria, aliud
aura popularis? cum etiam ſingulis judican-
tibus, non idem apud graves viros, quod
leviores; non idem apud eruditum, quod
militarem, ac ruſticum deceat: ſitque non-
nunquam ſummittenda et contrahenda oratio,
ne judex eam vel intelligere vel capere non
46 poſſit. Tempus quoque ac locus egent obſer-

(niſi quod hic *j. quae* diremtim) cum Voſſ. 3. et edd. ante Ald. *judicibus* ſine copula Turic. Camp. Reliqui *judiciisque,* ſuadente Regio et vindicantibus Goth. Vall. Deinde *una* Ambr. 2. Guelf. Camp.

45. *quanto.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. Obr. *cuncto* Turic. cum Alm. (cf. 43.) *cum* Camp. Reliqui *quin.* Non debebat probari ſtructura *neſciendi,* qualis eſt *dubitandi* per interrogationem aut negationem, ſine auctoritate. Noſtra figura eſt 10, 1, 55.

aura. Ambr. 2. *jura.* Guelf. Exc. Sant. *vita* cum marg. Baſil. (err. Burm.) *quod leviores.* Turic. *quos l.* Camp. inferit *et.* Mox *et* inter *ſummitt. contrah.* omittunt Turic. Flor. *non poſſit.* Negationem ignorant Turic. Flor. cum Alm.

hic quidem animadvertunt VV. DD. qualia memoriae aberrantis exempla nobis plurima ſunt oblata et notata. cf. inter alia 8, 4, 28. et hic §. 19.

45. *gravitas ſenatoria — aura popularis.* Eximia proprietate opponuntur invicem *ſententiae* et *conciones.* cf. 5, 11, 42. Mox 47. eadem ratione *forum* et *curia.*

intelligere — capere. Prius ad *ſummittendum* ſpectat, alterum ad *contrahendum.* Subtiles nimis aut magnificas ſententias non *intelligit* judex ineruditior propter difficultatem, verboſiorem orationem non *capit* propter ambitum.

vatione propria. Nam et tempus tum triſte, tum laetum, tum liberum, tum anguſtum eſt, atque ad haec omnia componendus orator: et 47
loco publico, privatone, celebri, an ſecreto, aliena civitate, an tua, in caſtris denique, an foro dicas, intereſt plurimum, ac ſuam quidque formam, et proprium quendam modum eloquentiae poſcit: cum etiam in ceteris actibus vitae non idem in foro, curia, campo, theatro, domi, facere conveniat; et pleraque, quae natura non ſunt reprehendenda, atque interim ſunt neceſſaria, alibi quam mos permiſerit, turpia habeantur. Illud jam dixi- 48
mus, quanto plus nitoris et cultus demonſtrativae materiae, ut ad delectationem audientium compoſitae, quam, quae ſunt in actu et contentione, ſuaſoriae judicialesque permittant. Hoc adhuc adjiciendum, aliquas etiam, quae ſunt egregiae dicendi virtutes, quo minus deceant, effici conditione cauſarum. An quisquam tulerit reum in diſcrimine capi- 49
tis, praecipue qui apud victorem et principem

46. *tum triſte, tum laetum.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *t. laet. t. triſte.* Chiaſmus ineſt.

47. *quendam modum.* Turic. *quaedam modo.*

atque interim. Sic Turic. Camp. Reliqui inſerunt *ideo,* prae quo Geſn. malit *adeo.*

48. *adjiciendum.* Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. *audiendum* cum Voſſ. 1. 3.

49. *praecipue qui.* Turic. Flor. *praecipuaeque.*

principem. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *principalem* cum

47. *aliena civitate.* Malim inſeri *in.*

48. *jam diximus.* 8, 3, 11. ſeqq.

49. *victorem et principem.*

pro se ipse dicat, frequenti translatione, fictis aut repetitis ex vetustate verbis, compositione, 97[2]
quae sit maxime a vulgari usu remota, decurrentibus periodis, quam laetissimis locis sententiisque dicentem? Non perdant haec omnia necessarium periclitanti sollicitudinis colorem, petendumque etiam innocentibus
50 misericordiae auxilium? Commoveaturne quisquam ejus fortuna, quem tumidum, ac sui jactantem, et ambitiosum institorem eloquentiae in ancipiti sorte videat? Non immo oderit reum verba aucupantem, et anxium de
51 fama ingenii, et cui esse diserto vacet? Quod

Alm. *dicat.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *dicant.* *aut repetitis.* Sic MSS. et edd. ante Basil. (Camp. quidem *atque r.*; de Goth. Jens. tac. Gesn.) Reliqui *ac r.* Basil. *et r.* *quae sit.* Turic. *q. sunt.* *laetissimis locis.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. cum Goth. Vall. Tarv. Ald. Bad. Capper. Gesn. Bip. *latissimis locis* Guelf. Reliqui *l. jocis.* *periclitanti.* Turic. *periclitantia.* Jens. *periculi tanti* cum posterr. ante Ald. non Camp. Regius verum suadet. Simili errore mox Flor. (a pr. m.) Guelf. Exc. Sant. *institutorem.*

50. *Commoveaturne.* Flor. *conveniatne.* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Exc. Sant. *moveaturne* cum Voss. 1. 2. 3. Colb. *anxium.* Turic. Flor. *auxilium* cum Alm. *diserto.* Camp. *disertum* cum Goth.

Ligarium describere noster videtur Gedoyno.

compositione. cf. 9, 4, 143. ubi valde similia hisce nostris.

laetissimis locis. Sunt qui et *uberes* dicuntur 5, 13, 42. 4, 1, 59. et ipsum nostrum appositum est 4, 5, 1. cf. nos ad 10, 1, 46.

50. *Non immo oderit.* Ita continuanda oratio per interrogandi figuram; non, ut vulgo, *Non* a ceteris distinctione revellendum, ut sit responsio ad illam priorem quaestionem. cf. ad sententiam 11, 5, 5. *Non* est pro *nonne*, ut modo §. 49. mox 52. cf. 10, 1, 48.

mire M. Coelius in defenſione cauſae, qua reus de vi fuit, comprehendiſſe videtur mihi, *Ne cui veſtrum, atque etiam omnium, qui ad rem agendam aſſunt, meus aut vultus moleſtior, aut vox immoderatior aliqua, aut denique, quod nimium eſt, jactantior geſtus fuiſſe videatur.* Atqui ſunt quaedam actiones in 52
ſatisfactione, deprecatione, confeſſione poſitae:

51. *videtur mihi.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *m. v.* *aſſunt, meus.* Sic Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Bodl. Voſſ. 2. 3. Obr. Bip. *aſſumeris* Guelf. Exc. Sant. Reliqui *a. mens,* quod et ex Flor. diſerte refertur. Hoc ipſum in Vall. fuiſſe priusquam a ſciolo quodam lectio violata ſit, narrat Badius, Aldum laudans, hominem litteratiſſimum, qui animadverterit praepoſitum adjectivum ſequentibus particulis *aut, vel, et* ex proba latinitate debere convenire utrique vocabulorum ſequentium eas particulas. Hoc igitur ita animadverſum ab Aldo colligit ex ipſius ſcriptura Badius; neque enim ubi aliquid criticae annotationis in Qu. ab Aldo ſcriptum extet, compertum eſt mihi. At non erat, quod mutaret Aldus, cum omnes ante eum, excepto Camp., praeferrent *meus.* Regulam quidem illam latinitatis non agnoſco. *Mens* haec *moleſtior* protinus excepta a *vultu* nequaquam placet. Mox *jactatior* Goth. cum Vall. Voſſ. 2., *videantur* autem Turic. Flor.

51. *M. Coelius — comprehendiſſe.* Verbum interpretor *exhauſiſſe, ita ſignificaſſe, ut nullam ejus rei partem, in ſumma notandi brevitate, praetermitteret.* cf. 7, 3, 12. 10, 1, 48. *ſumma celeriter comprehenſa.* Coelii iſta oratio memoratur Suetonio de claris rhett. c. 2. et Feſto voce *Oreae.* Suſpicor inde fuiſſe illud *frugalitatis* etymon 1, 16, 29.

quod nimium eſt. Unice aſſentior Rollino corrigenti *q. minimum e.* Receptae nullum ego ſenſum comminiſcor. Nam quod Gedoynus reddit, geſtum ſi quis accuſet, nimiam eſſe reprehendendi aſperitatem, id quidem alieniſſimum.

52. *ſatisfactione.* cf. 6, 1, 50. *deprecatione* 5, 13, 5.

ſententiolisne flendum erit? epiphonemata aut enthymemata exorabunt? Non quidquid meris adjicietur affectibus, omnes eorum diluet vires, et miſerationem ſecuritate laxa-
53 bit? Age, ſi de morte filii ſui, vel injuria, quae morte ſit gravior, dicendum patri fuerit, aut in narrando gratiam illam expoſitionis, quae continget ex ſermone puro atque dilucido, quaeret, breviter ac ſignificanter ordinem rei protuliſſe contentus, aut argumenta diducet in digitos, et propoſitionum ac parti-

52. *flendum erit.* Turic. Flor. *f. operuit* cum Alm. *epiphonemata.* Turic. *epiphonena.* *meris.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *meritis* cum Alm. Mox iidem (Flor. (a pr. m.) *errorum.*

53. *quaeret.* Turic. Flor. (a pr. m.) *et;* alter ſuperſcriptum noſtrum iterum tollit a manu 5. Turic. pro *continget* modo *contingen* , et horum uterque mox *reprotuliſſe* (Flor. *re pertuliſſe,* hoc cum Guelf. Goth. Voſſ. 2. Camp. non Jenſ.) *conteſtus,* ſed Flor. a pr. tantum manu.
diducet in digitos. Turic. Flor. *ducet in dicitos* cum Alm. in pr. voce. *dicet i. d.* Guelf. Exc. Sant.

epiphonemata. Habent illa ſuperbiae et ferociae ſpeciem, qualis eſt in illo Miloniano, quod ponit noſter 8, 5, 11. quo et ipſo loco conjungitur cum *enthymemate* §. 9. Neque enim, ut continuo hic teſtatur Qu., remiſſa et humilis oratio deceat eum, qui de ſtupro maris conqueritur. Ea eſt *injuria morte gravior,* de qua aliquid ad hunc locum exponunt Burm. et Geſn. laudantes Herald. anim. in Salm. 5, 18, 15. Burm. ad Petron. c. 25. Lucian. Dial. Deor. 6 pr. ubi ὑβριστὴς Ixion. et noſter mox §. 84. Pertinet eo hoc quoque, quod *ſtupratus ſe ſuſpendit,* taedio vitae poſt tantum dedecus, 7, 4, 42.

53. *aut in narrando — aut argumenta diducet.* Badius pro iſtis *aut* legendum cenſet *an* utrobique. Equidem priore tantum loco, ubi periiſſe *an*

tionum captabit leporem, et, ut plerumque
in hoc genere moris eſt, intentione omni
remiſſa loquetur? Quo fugerit interim dolor 54
ille? ubi lacrimae ſubſtiterint? unde ſe in
medium tam ſecura obſervatio artium
miſerit? Non ab exordio usque ad ultimam
vocem continuus quidam gemitus, et idem
triſtitiae vultus ſervabitur, ſi quidem volet
dolorem ſuum etiam in audientes transfun-
dere? quem ſi usquam remiſerit, in animum
judicantium non reducet. Quod praecipue 55
declamantibus (neque enim me poenitet ad
hoc quoque opus meum, et curam ſuſcepto-
rum ſemel adoleſcentium reſpicere) cuſtodien-
dum eſt, quo plures in ſchola finguntur

54. *Quo fugerit.* Turic. Flor. Camp. *quod f.* *usquam.* Turic. *um.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *unquam.*

55. *Quod praecipue.* Prius omittunt Turic. Flor. cum Alm. *ſemel.* Turic. *ſemper* cum Alm. non Flor. (cf. 45.) *quo plures in.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quod p. eſt in.*

ſuſpicor ob id quod ſequitur *in*, mox a librario additum *aut.* cf. 5, 4, 2. *Argumenta diducta in digitos* habes ad 4, 5, 25. ubi male 5 pro 53, 14 pro 114. Valde autem ſuſpicor intercidiſſe hic *non* inter *protuliſſe* et *contentus*, quod facile fiebat ſequente ſyllaba *con.* Neque enim *breviter* et *ſignificanter* ordinem rei proferre alienum eſt a ſumma irae concitatione; et debebat, qui injuriam acceptam vere doleret, hoc contentus eſſe, non gratiam narrationis quaerere.

54. *obſervatio artium.* Pluralem cf. ad 10, 1, 47. *obſervationem* ad 9, 4, 95. 8, 2, 22.

55. *neque enim — reſpicere.* cf. 7, 3, 30.

affectus, quos, non ut advocati, ſed ut paſſi,
56 ſubimus: cum etiam hoc genus ſimulari litium ſoleat, cum jus mortis a ſenatu quidam vel ob aliquam magnam infelicitatem, vel etiam poenitentiam petunt, in quibus non ſolum cantare, quod vitium pervaſit, aut laſcivire, ſed ne argumentari quidem niſi mixtis, et quidem ita, ut ipſa probatione

56. *cum jus.* Flor. Ambr. 2. Guelf. *cujus* cum Alm. Voſſ. 1. 3. item mox Flor. *obliquam* pro *ob aliquam.*

ſolum cantare. Locat. inſerit *non* cum poſterr. edd. ante Bad. jubente Regio. cf. §. 2. Sed hic manifeſta ratio omittendae negationis, pro qua teſtem Badius appellat Budaeum, Gallorum doctiſſimum. Illud obſervatione dignum, quod *ſolum* hic ponitur, non *modo,* in quo recentioris latinitatis notam agnoſcerem, niſi iis, quae ad Marcellianam (p. 73.) nimis ſecure a me olim pronunciata ſunt, nunc pauciſſima quidem ſed aliqua tamen exempla obſtare viderem; qualia ſunt apud ipſum Ciceronem de Orat. 1, 46. „neque *ſolum* „inſcientiam meam, ſed *ne* rerum *quidem* —" et ap. Liv. 5, 42. „non mentibus *ſolum* conſipere, ſed *ne* auribus „*quidem* —". *pervaſit.* Turic. Flor. Camp. *perſuaſit* cum Alm. Bodl. Voſſ. 1. cf. 8, 2, 21.

niſi mixtis. Turic. Flor. *in mixtus.* Ex Alm. *immixtis,* cui continuo antecedere dicitur *argumentis,* me vix credulo.

ut ipſa. Sic Turic. Flor. Reliqui inſerunt *in.*

affectus — ſubimus. „Primo „*paſſi* ex Graecorum uſu po-„ſitum arbitror" [cf. 1, 2, 31.] „παθόντες, quod non „modo ad injuriam ab alio „illatam, ſed ad ipſam animi „affectionem pertinet: deinde „*ſubimus* et ipſum ex Graeco „ὑποδῦναι ductum" [cf. 6, 3, 93. item Plat. Gorg. p. Steph. 464. c. d.], „*ſubimus affectus* „h. e. tanquam perſonam in-„duimus." Geſnerus. Vide et dicta ad §. 15.

56. *cum etiam — ſoleat.* Adnectitur hoc priori ſententiae, quo magis, quod ibi defenditur, probetur. Sic eſt ſupra §. 45. 47. Idem valet *quando* cum indicativo, velut §. 32. De genere hoc litium cf. 7, 4, 39.

cantare. Alia hic poteſtate verbum, quam de qua egimus

magis emineant, affectibus decet. Nam qui intermittere in agendo dolorem poteſt, videtur poſſe etiam deponere. Neſcio tamen an 57
hujus, de quo loquimur, decoris cuſtodia maxime circa eos, contra quos dicimus, examinanda ſit. Nam ſine dubio in omnibus ſtatim accuſationibus hoc agendum eſt, ne ad eas libenter deſcendiſſe videamur. Ideoque mihi illud Caſſii Severi non mediocriter displicet, *Dii boni, vivo: et, quo me vivere juvet, Aſprenatem reum video.* Non enim juſta ex

in agendo. Flor. (a pr. m.) *in egendo.* Alm. *negendo* (cf. 55.).

57. *contra quos.* Flor. Ambr. 2. Camp. *circa q.* cum Bern. cf. 5, 13, 28. *Nam ſine.* Camp. *latet ſ.* mire! *ne ad eas.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *nec a. e.* Goth. noſtris praemittit *ut*, ſolus. *Aſprenatem.* Turic. Ambr. 2. *aſpernatem*, cum Ald. et edd. a Gryph. ante Roll. Viliores etiam *aſpernantem*, ut Guelf. Exc. Sant. Goth. Vall. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. Tarv. cum Voſſ. 1. 2. 3. Noſtrum a Loc. inde ante Gryph. et mox a Roll. (in Harletis ſaltem editione). Flor. nobiscum facere dicas, ſi fidele ſilentium.

ad 8, 6, 38. Conferendus huc noſtri locus 11, 3, 57. ſeqq. item 170. 182. item Cic. Orat. c. 18. *epilogus paene canticum*, Plin. Epp. 2, 14, 13. indicante Geſnero. *Plaſma* vocabatur a noſtro 1, 8, 2.

57. *cuſtodia — examinanda.* Mire haec junguntur, me quidem nullum ejusmodi locutionis exemplum in promtu habente; malebas *agitanda*, *agenda:* ferre poteras *exigenda*, *exhibenda*, quanquam ne haec quidem uſurpata reperio. Eritne igitur *examinare* hoc loco: cum diligentia adminiſtrare, quaſi cuncta experiendo et minima discriminis momenta explorando?

ſine dubio. Spectat ad id quod mox inſertur §. 58. *Praeter hoc tamen.* cf. 1, 6, 12. Deinde *ſtatim accuſ.* interpretare Graeco αὐτίκα.

Caſſii Severi. cf. 10, 1, 22.

cauſa vel neceſſaria videri poteſt poſtulaſſe eum, ſed quadam accuſandi voluptate.
58 Praeter hoc tamen, quod eſt commune, pro- 974
priam moderationem quaedam cauſae deſiderant. Quapropter et qui curationem bonorum patris poſtulabit, doleat ejus valetudine: et quamlibet gravia filio pater objecturus, miſerrimam ſibi oſtendat eſſe hanc ipſam neceſſitatem: nec hoc paucis modo verbis, ſed toto colore actionis, ut id eum non dicere modo, ſed
59 etiam vere dicere appareat. Nec cauſanti

58. *tamen.* Camp. *autem.* — *poſtulabit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *poſtulavit.* — *valetudine.* Turic. Flor. Camp. (hic quidem *valit.* cum Jenſ. Tarv. Geſn.) *valetudinem.* cf. Drakenb. ad Liv. 5, 11, 5. item nos ad 3, 6, 76. Infra 11, 2, 35. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *valitudo* per I cum Jenſ. et poſterr. ante Ald. — *nec hoc.* Turic. Flor. Guelf. *ne hoc* cum Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. An fuit *nec* ſolum?

59. *Nec cauſanti.* Ambr. 2. *neccanti.* Guelf. Exc. Sant. *n. Cati.* ex Voſſ. 1. *n. caſerati.* Cum Rollinus jam *litigantem* interpretatus hic eſſet *cauſantem*, incredulo tamen Burm. qui latinitate Quintilianea hoc indignum putaret et intelligeret *cauſas afferentem*, quare tutorem malae adminiſtrationis accuſet, Geſnerus quidem praeter ſimilitudinem Graecae rationis, ubi ἀπὸ τῆς δίκης dicatur δικάζεσθαι, uſus eſt teſtimonio loci ex Emancipato Afranii apud Nonium 2, 157. *Vide ut facunde contra cauſeris patrem,* plura daturus in Theſauro, ubi ea nunc eſt videre; ex ſolo tamen hoc Nonii capite et vetuſtiſſimis ſane latinitatis auctoribus. Nec plane δικάζεσθαι intellexit Nonius, cum reddidit: *cauſam dicere.* cf.

58. *qui curationem — poſtulabit.* Geſnerus recte remittit ad 7, 4, 11. ubi mox §. 29. fit de eadem decoris obſervatione. Item ad Declam. Qu. 349. in cujus ſermone (p. Bip. 341.) de hujus actionis ratione agatur.

59. *cauſanti.* cf. not. crit.

pupillo ſic tutor iraſcatur unquam, ut non remaneant amoris veſtigia, et ſacra quaedam patris ejus memoria. Jam quomodo contra abdicantem patrem, querentem uxorem, agi cauſam oporteret, in libro, ut arbitror, ſeptimo dixi. Quando etiam ipſos loqui, quando advocati voce uti deceat, quartus liber, in quo prooemii praecepta ſunt, continet. Eſſe in verbis quod deceat, aut turpe 60
ſit, nemini dubium eſt. Unum jam igitur

nos ad 4, 1, 19. Ergo ne nunc quidem ſatis acquieſco in tali uſu, qui mox nonniſi infimae fuit latinitatis. Et adeſt facillima emendatio, ad quam manu quaſi ducimur ab Ambr. *nec peccanti.* cf. 8, 6, 30. 6, 2, 15. Stant tamen a recepta magni teſtes Turic. Flor. etiam Bern. Goth. nec poteſt negari plenior et robuſtior in ea eſſe ſententia. Et ſunt actiones tutelae male geſtae inter controverſias ſcholaſticas, velut decl. Quint. 346. 355. cf. et 6, 2, 14. *pupillo.* Ambr. 2. *pupullo* cum Bern. *ut non remaneant.* Turic. Flor. *non* omittunt cum Alm. *oporteret.* Flor. Camp. *oporteat.* *ipſos loqui, quando.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. (haec quidem *etiam* quoque deſiderant) Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) omittunt cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Stoer. Unde ſumſerit hic, non reperio; neque tamen dubito quin vere. Suſpicor antiquitus transpoſitum *Etiam quando*, unde facilius intelligitur homoeoteleuton occaſionem faciens omiſſioni. *deceat.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *deceret.* Apparet ſumma Turic. praeſtantia, qui hic quidem cum Flor. conſentit, ſupra in *oport.* non item, plane ad Ciceronianam convenientium temporum ſeveritatem. cf. §. 56. item 8, 6, 67.

60. *Eſſe in.* Sic Turic. Flor. Reliqui inferunt *et.*

in libro — ſeptimo — quartus. 7, 4, 24 ſeqq. ubi quod hic *querentem uxorem* id eſſe *malae tractationis actionem,* recte monet Capper. 4, 1, 45. 46. De iſtis *Quando etiam ipſos loqui* cf. not. crit. Mox (§. 60.) de eo quod deceat in verbis, eſt 8, 3, 15 — 40.

huic loco, quod eſt ſane ſummae difficultatis, adjiciendum videtur, quibus modis ea, quae ſunt natura parum ſpecioſa, quaeque non dicere, ſi utrumlibet eſſet liberum, maluiſſemus, non tamen ſint indecora dicentibus.
61 Quid aſperiorem habere frontem poteſt, aut quid aures hominum magis reſpuunt, quam cum eſt filio filiive advocatis in matrem perorandum? Aliquando tamen neceſſe eſt, ut in cauſa Cluentii Habiti: ſed non ſemper illa via, qua contra Saſſiam Cicero uſus eſt: non quia non ille optime, ſed quia plurimum
62 refert, qua in re et quo modo laedat. Itaque illa, cum filii caput palam impugnaret, fortiter fuit repellenda. Duo tamen, quae ſola

difficultatis — *eſſet* — *maluiſſemus.* Turic. *difficultas* — *eſſe* (hoc cum Flor., pr. m., Goth., tac. Geſn., Camp.) — *invaluiſſemus.*

61. *filiive.* Sic omnes mei et ſcripti et excuſi (de Jenſ. tac. Geſn.) ante Leid., cujus errorem *filiisve* propagarunt Gibſ. Burm. Capper. *Habiti.* cf. 4, 2, 16. Aſpirationem et B litteram omnes quidem libri mei; et Beckius ad Cic. ſuum praefatione teſtatur Cod. χ. in or. pro Clu. ſemper *Habitum* dare; item ad frontem orationis ipſius Vol. 3. p. 5. ubi ſuſpicor nullum Cod. inventum, qui *Avitum.* Nihil agunt Manutius et Lambinus ad Lucret. p. 179. cum videamus in Inſcrr. *Habitum* p. Grut. 295. quo et Graevius utitur ad noſtrum in Cic. tuendum, et ejusdem originis nomina p. 678, 13. *Habendum,* p. 782, 3. *Habentem.* Quanquam *Aviti* ſunt plurimi, nec error infrequens, velut Tac. Annal. 11, 35. 13, 34. Mox alterum nomen libri mei ſimplici S dant *Saſiam* ante Gryph. 1544, niſi quod Turic. nulla mentio. cf. 4, 2, 105.

60. *aſperiorem — frontem.* cf. 4, 1, 42. hic §. 85.

61. *laedat,* mater illa, in quam dicimus.

ſupererant, divine Cicero ſervavit. Primum, ne obliviſceretur reverentiae, quae parentibus debetur: deinde ut, repetitis altius cauſis, diligentiſſime oſtenderet, quam id, quod erat in matrem dicturus, non oporteret modo fieri, ſed etiam neceſſe eſſet. Primaque haec ex- 63
poſitio fuit, quanquam ad praeſentem quaeſtionem nihil pertinebat. adeo in cauſa difficili atque perplexa nihil prius intuendum credidit, quam quid deceret. Fecit itaque nomen parentis non filio invidioſum, ſed ipſi, in quam dicebatur. Poteſt tamen aliquando 64
mater et in re leviore aut minus infeſta contra filium ſtare: tum lenior atque ſummiſſior decebit oratio. Nam et ſatisfaciendo, aut noſtram minuemus invidiam, aut etiam in diverſum eam transferemus: et ſi graviter dolere filium palam fuerit, credetur abeſſe ab eo culpam, fietque ultro miſerabilis.

62. *ſervavit.* Flor. *ſervabit*, idem mox *nec. eſt* (a pr. m.); deinde

63. Turic. *pertinebit*, Flor. (a pr. m.) *diceret* cum Guelf. Exc. Santen.

64. *infeſta.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *infeſte* cum Voſſ. 3. (Turic. Jenſ. per AE) corrigente jam Regio. An voluit ambiguum vitare, quia poterat intelligi ablativus? Modo *at* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *tum lenior.* Turic. *cum l.* cf. 11, 3, 40. 42. *fuerit.* Turic. Flor. *fuerat.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *erit* cum poſterr. edd. ante Gryph. exc. Ald. *culpam.* Sic Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. cum edd. ante Gryph. exc. Camp. Reliqui *culpa.*

64. *ſatisfaciendo.* cf. §. 51. 76. *ultro.* Eadem poteſtate dictum qua modo *in diver-*

65 Avertere quoque in alios crimen decet, ut fraude aliquorum concita credatur: et omnia nos paſſuros, nihil aſpere dicturos, teſtandum: ut etiamſi non poſſumus conviciari, nolle videamur. Etiam, ſi quid objiciendum erit, officium eſt patroni, ut id filio invito, ſed fide cogente, facere credatur. Ita poterit uterque laudari. Quod de matre dixi, de utroque parente accipiendum eſt. Nam inter

cf. 6, 1, 51. Modo Ambr. 2. *crederetur.* cf. 5, 11, 4. Mox Guelf. Exc. Santen. *advertere.*

65. *fraude aliquorum.* Turic. inſerit *ultro miſerabiles* repetendo quae forte erant in ſuperiore verſu; et mox idem *dicturo* cum Flor. *concita.* Camp. *concitata.*

poſſumus. Sic Flor. (Turic. quidem *poſſum*, ſed unius ſyllabae intervallo relicto) Ambr. 2. Camp. cum edd. ante Gryph. Reliqui *poſſimus.* Huic autem verbo inde a Baſil. primo ſubjicitur *non*, quod abeſt ab omnibus qui collati ſunt MSS. *filio invito.* Turic. Camp. inſerunt *ſuo* cum Alm. non Flor. (cf. §. 59.) Modo *id* Flor. (a pr. m.) omittit; et mox Turic. dat *laudare,* cum Alm.

ſum, petita ſignificatione ab eo quod uſurpatur *ultro citroque.* cf. Drakenb. ad Liv. 40, 12, 4. Neque tamen ſufficit quod et ibi Drakenb. et in Theſauro Geſnerus interpretamento adhibent *inſuper.*

65. *concita*, intellige: „mater in filium."

ut etiamſi non poſſumus conviciari, nolle videamur. Quod hic a recentioribus poſt *poſſumus* inſeritur *non* ſenſui nequaquam conducit. Erit enim *non poſſe non conviciari* vel invitum aliquid dicere ignominioſum; ſed quis hoc appellet *conviciari*, in quo ſemper eſt voluntas et libido injuriae inferendae? neque ego Quintilianum puto cuiquam hoc conceſſurum, ut aliquando neceſſe fuerit *conviciari* matri. Immo hoc vult rhetor, remiſſum videri matri, quod omnino fieri nequibat, ut pietati reponatur, quod neceſſitatis eſt. Et ſic reddidit Gedoynus. Reſpondet alterum mox *ſi quid objiciendum erit.* In *nolendo* cf. 9, 2, 72. item *velle* ibid. §. 76.

patres etiam filiosque, cum interveniſſet emancupatio, litigatum ſcio. In aliis quoque 66
propinquitatibus cuſtodiendum eſt, ut inviti, et neceſſaria, et parce judicemur dixiſſe: magis autem aut minus, ut cuique perſonae debetur reverentia. Eadem pro libertis adverſus patronos obſervantia. Et ut ſemel plura complectar, nunquam decebit ſic adverſus tales agere perſonas, quomodo contra nos agi ab hominibus conditionis ejusdem iniquo animo tuliſſemus. Praeſtatur hoc aliquando 67
etiam dignitatibus, ut libertatis noſtrae ratio

emancupatio. Sic Turic. Reliqui *emancipatio*. cf. 6, 1, 44. Mox idem *litigatus*.

66. *neceſſaria*. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *neceſſario*. Iidem mox *parte*, cum Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. corrigente Regio. *libertis*. Flor. (a pr. m.) Guelf. Exc. Santen. *libertatis*. *patronos*. Ambr. 2. (relicto aliquanto lacunae, cum ſupra 65. pro *patroni* dediſſet *patro*) Guelf. Exc. Santen. *nos*. Flor. *patronus*. *perſonas*. Turic. Flor. *perſonis*; ille modo *ſi* pro *ſic*.

67. *etiam dignitatibus*. Turic. inſerit *ai* (cf. §. 24.), Camp. *vel*. Ambr. 2. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) *e. dignationibus* cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. Burmanno hoc probanti, quia ſaepe haec forma in bonis Codd. ſuccedat illi alteri (de quo cf. Drakenb. ad Liv. 2, 16, 5.) non accedam in notione, qualis hic eſt, *concreta*, ut cum Dialecticis noſtris loquar. Turicenſis illam interpolationem hic non, ut alias, indicem diverſae ſcripturae accipio, verum *aliis* inter-

cum interveniſſet emancupatio. „Qui enim alias litigaret cum patre filius, qui „in ipſius poteſtate eſt? Huc „pertinet Afranianae fabulae „titulus, quem modo laudavimus ex Non. 2, 157. Nam „*Emancipato* demum licet „*cauſari adverſus patrem*.“ Geſnerus.

67. *Praeſtatur* — *dignitatibus*. Prius cf. ad 2, 17, 2. *Dignitates* autem dicuntur ut *poteſtates* pro hominibus in aliqua *dignitate* conſtitutis,

reddatur, ne quis nos aut petulantes in laedendis eis, aut etiam ambitiofos putet. Itaque Cicero, quanquam erat in Cottam graviffime dicturus, neque aliter agi P. Oppii caufa poterat, longa tamen praefatione excufavit
68 officii fui neceffitatem. Aliquando etiam inferioribus, praecipueque adolefcentulis, parcere aut mederi decet. Utitur hac moderatione Cicero pro Coelio contra Atratinum,

pretor, ut voluerit is, qui hoc daret, cum patris, matris, propinquorum dignitati aliquid conceffum effet, *aliis* quoque dignitatibus quendam honorem haberi. Sed displicet vel propter id quod modo erat „*aliis* propinqq."

eis. Sic Turic. Flor. Camp. *iis* Ambr. 2. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) et edd. ante Bafil. Reliqui *his*. cf. 10, 2, 11. Modo *ut petulantes* Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm.

68. *mederi*. Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Voff. 1. 2. 3. Goth. *videri*. In Jenf. jam eft noftrum (cf. 9, 5, 68.), quod in nullo equidem Cod. reperiri credo. An aliqua conjectura invectum fit, dubitari poteft. Neque tamen difficultate caret, cum vix poffit demonftrari locus, ubi fic dicatur aliquis *mederi* homini (non *rei*) pro eo quod eft, corrigere, monere, emendare; nifi forte intelligitur medicina, quae paratur leniendo dolori ex neceffaria reprehenfione orto. Hanc enim Gedoyni rationem effe video, qui longo fane anfractu verborum brevia haec et praecifa reddit. Ipfa Codd. fcriptura fert interpretationem fatis pro-

magiftratibus, principibus. cf. 7, 1, 32.

in Cottam graviffime dicturus. cf. 5, 13, 20.

68. *mederi*. cf. not. crit.

pro Coelio. „In ipfo exordio „aliquoties." Gefnerus. *Contra Atratinum* hic recte dici dubito, et malim *circa A*. cf. 6, 1, 41. Mox poteft alienum videri, quod *nobilis* alicujus exemplum ponitur, cum antea dictum fuerit de *inferioribus*, nifi forte ii addito illo *praecipue adolefcentulis* ad aetatem folam aftringuntur. Fateor tamen libentius me cariturum iftis *et nobilis*, cum praefertim duplex *et* magis congruat, quam, ut nunc eft, triplex. In Sulpicio mox eft *nobilitas*. Cf. not. crit.

976 ut eum non inimice corripere, ſed paene patrie monere videatur. Nam et nobilis et juvenis; et non injuſto dolore venerat ad accuſandum. Sed in his quidem, in quibus vel judici, vel etiam aſtantibus ratio noſtrae moderationis probari debet, minor eſt labor: illic plus difficultatis, ubi ipſos, contra quos dicimus, veremur offendere. Duae ſimul 69
hujusmodi perſonae Ciceroni pro Murena dicenti obſtiterunt, M. Catonis Serviique Sulpicii. Quam decenter tamen Sulpicio, cum omnes conceſſiſſet virtutes, ſcientiam petendi conſulatus ademit? Quid enim aliud eſſet, quo ſe victum homo nobilis et juris

babilem, ut *videri* jungatur cum illo quod iterum ſubauditur *parcere.* „decet aut parcere, aut ſpeciem certe habere „parcentis.“ Neque eſt quod hoc minus probemus propter mox illatum rurſus *videatur* in Qu. quem repetentem verba modo poſita toties vidimus. *Nam et nobilis et juvenis.* Turic. *et mobilis nam et j.* Noſtrum Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Reliqui *N. et juv. et nob.* *aſtantibus.* Sic Turic. Flor. (hic quidem *adſt.*) Camp. cum Alm. Reliqui *aſſiſtentibus.* Modo *ne judici* Turic. Flor. et mox *oratio* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 1. Bern. Jenſ. Tarv. *his* ſcripſi e Turic. Flor. Ambr. 2. Reliqui *iis.*
minor eſt labor. Ambr. 2. Guelf. omittunt *eſt.*
69. *obſtiterunt.* Turic. *obſtiterint.* Camp. *aſtiterunt.*

patrie monere. „Quia vox „illa *patrie* a nullo, quod „ſciam, uſurpetur, mallem „*patrio more monere*, ut ex „primis ſyllabis verbi *monere* „τὸ *more* ſit abſorptum: ſed „nihil definio. plura enim „Fabius primus uſurpavit.“ Burmannus.

69. *Duae — perſonae — M. Catonis Serviique Sulpicii.* Attende genitivum redditum vocabulo *perſonae*, non nominativum, ex proba latinitate. cf. 5, 8, 53. 5, 2, 3. Id ipſum hic Badius quoque animadvertit.

antiſtes magis ferret? Ut vero rationem defenſionis ſuae reddidit, cum ſe ſtuduiſſe petitioni Sulpicii contra honorem Murenae, non idem debere actioni contra caput,
70 diceret? Quam molli autem articulo tractavit Catonem? cujus naturam ſumme admiratus, non ipſius vitio, ſed Stoicae ſectae, quibusdam in rebus factam duriorem videri 977
volebat: ut inter eos non forenſem contentionem, ſed ſtudioſam disputationem crederes
71 incidiſſe. Haec eſt profecto ratio et, certiſſimum praeceptorum genus, illius viri obſervatio, ut, cum aliquid detrahere ſalva gratia

Ut vero rationem. Turic. *u. vereor* (poſt hanc vocem intervallo relicto) *actionum.* Quid ſit quod hiet ibi ſcriptura, non exputo; neque enim quidquam commode videtur poſſe inſeri. Sed vulgata non acquieſco, et ex Turic. haec eruo: *Ut vere rat.* cum enim ſcriptum eſſet vulgari errore *orationem* pro *rat.* mox *or* adhaeſit illi *vere.* Jam *vere rat. redd.* habet illam *veritatis* poteſtatem, quae eſt cum aequitate et juſtitia conjuncta, quomodo dicitur *vere aeſtimare. Ut vere* autem pro *quam vere* variaſſe putandus eſt, veluti apud Cic. eſt ad Att. 2, 21. *ut — humilis, ut demiſſus erat;* in quibus ipſis locutionibus *ut* non tam ad nomen pertinet adjectivum quam ad verbum, et ſignificatur modus magis faciendi aliquid, quam gradus praeſtantiae aut vilitatis in re ipſa vel perſona. Camp. *ut non r.* *actioni.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. cum Alm. Andr. Reliqui *accuſationi.*

70. *ſtudioſam.* Turic. Ambr. 2. *ſtudioſum.* Camp. *ſtudiorum.* Ald. *ſtudioſorum.*

71. *ratio et.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) inſerunt *ut cum*

Ut vero rationem. cf. not. crit.

70. *tractavit Catonem.* „Locus eſt divinus c. 29 ſq." Geſnerus. cf. 2, 12, 2.

71. *certiſſimum — genus.* Hoc cave jungas verbo *eſt,* ſed appoſitionem agnoſce vocis *obſervatio.*

velis, concedas alia omnia: in hoc ſolo vel minus peritum, quam in ceteris, adjecta, ſi poterit fieri, etiam cauſa, cur id ita ſit, vel paulo pertinaciorem, vel credulum, vel iratum, vel impulſum ab aliis. Hoc illis com- 72
mune remedium eſt, ſi in tota actione aequaliter appareat non honor modo, ſed etiam caritas: praeterea cauſa ſit nobis juſta ſic dicendi: neque id moderate tantum faciamus,

cum Alm. praeſumtum ex ſequentibus. *poterit.* Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *potuerit* cum Voſſ. 3. Goth. Jenſ. Tarv. cf. 7, 1, 44. 2, 22. *id ita.* Sic Ambr. 2. cum Ioann. Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. Ald. *dita* Turic. *dicta* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Reliqui *ita* ſolum.

72. *ſi in.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. *niſi* cum Goth. Voſſ. 2. Alm. Vall. (a pr. m. ut viſum Badio) et edd. ante Ald. qui *ſi*, ſuadente Regio. *ſit — ſic dicendi.* Turic. Flor. *ſit — ſit dicenda.* ex Alm. *ſit — ſic dicenda.* Guelf. Exc. Sant. Camp. *ſit — ſit dicendi.* Jenſ. *ſi — ſit dicenda* cum edd. ante Bad. Noſtrum ipſum eſt in Goth. Voſſ. 2. Vall. Haeret in hisce Geſnerus, qui *illis* referri poſſe negat niſi ad §. 68. „*illis* cauſis, ſpeciebus, ubi „adverſarium nolumus laedere etc.", deinde malle ſe dicit ex vetere illa edd. ſcriptura recipere: *cauſa ſi nobis juſta ſit dicendi.* Mihi quidem moleſtum eſt aſyndeton in oratione noſtra, quodque duo ſenſus continui ordiuntur ab *Haec, Hoc.* Nec procedit vulgata ratio niſi mutatione illa Regio ſuadente facta ſcripturae *niſi.* Si *illis* neutro genere accipias pro *talibus, ejusmodi rebus;* reponi velim *Nec* (cf. 10, 5, 1.)

in ceteris, adjecta. Qui toto hoc ſenſu ab *in hoc ſolo* ad *impulſum ab aliis* acquieverunt adhuc, quod ſciam, omnes critici, videntur e voce *concedas* recte elicere ſibi viſi, quod deeſt ei verbum finitum. Id equidem probare non poſſum, cum, ut et modo §. 69., *concedere* poſcat aliquid in proximis ſibi oppoſitum, quale ibi erat *ademit.* Intercidiſſe igitur cenſeo aliquid; et quidem facillime dicas hauſtum poſt *ceteris* ante *adjecta.*

72. *ſi in tota — cauſa ſit — dicendi.* cf. nott. critt.

73 ſed etiam neceſſario. Diverſum ab hoc, ſed facilius, cum hominum aut alioqui turpium, aut nobis inviſorum quaedam facta laudanda ſunt. Decet enim rem ipſam probare in qualicunque perſona. Dixit Cicero pro Gabinio et P. Vatinio, inimiciſſimis antea ſibi hominibus, et in quos orationes etiam ſcripſerat: verum cauſa juſta ſit fatendo, non ſe de
74 ingenii fama, ſed de fide eſſe ſolicitum. Difficilior ei ratio in judicio Cluentiano fuit, cum Scamandrum neceſſe haberet dicere nocentem,

illis commune r. e. niſi tota — caritas: praeterea cauſa ſit (pendente hoc conjunctivo itidem a *niſi*) *n. j. ſic dicendi* etc. Ne id quidem fuerit nimium, ut ſcribas *Nec ullum* pro *Hoc illis. Commune remedium* intelligo πανάκειαν aliquam (paulo aliter quam mox §. 87. et ſane plerumque); multae enim ſunt noſtri admonitiones, ne forte diſcipuli perſuadeant ſibi, ſi certas quasdam artes perdidicerint ſuoque loco adhibuerint, jam ſatis eſſe proviſum utilitatibus ſuis, nec jam, ut totius orationis ſuae curam gerant, neceſſe eſſe. Valde ſimilis locus eſt 4, 2, 94 — 96.

73. *Decet.* Flor. Camp. *Dicet.* Margo Baſil. *Licet.* Mox Flor. *rerum* cum Alm. (cf. 65.) Guelf. *reum.* *cauſa juſta ſit fatendo.* Turic. Flor. Camp. *et juſta ſit faciendo.* Guelf. *et juſta ſic faciendo* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. (ut ſignificat, quanquam non diſerte prodens, Badius) Jenſ. Tarv. Ex Alm. *juſta ſit fatendo,* me quidem incredulo (cf. modo), quod ipſum dat Ald., cum praeferant Loc. Venet. Ruſc. *et juſta ſit fatendo.* Reliqui plane ad arbitrium Regii noſtram habent ſcripturam. Exc. Santen. hic ſilent, ſicut et in vicinis ſatis longo intervallo. In hisce potuiſſe acquieſcere VV. DD. quam maxime miror. Unde tandem illud *ſe*, ſi *cauſa* eſt ſubjectum? Et quae eſt ratio, ut *juſta* aliqua fiat cauſa eo,

73. *pro Gabinio et P. Vatinio.* De altero cf. Cic. pro Rabir. Poſtumo c. 8. item Val. Max. 4, 2. Dio Caſſ. 39.: de altero nos ad 6, 1, 13.

verum — ſolicitum. vide nott. critt.

74. *Scamandrum — dicere nocentem.* Cic. pro Clu. c. 17. ſeqq.

cujus egerat cauſam. Verum illud elegantiſſime, cum eorum, a quibus ad ſe perductus

quod is qui agit eam *fatetur* (in quo et ipſo nulla *fatendi*, ſed magis gloriandi occaſio) ſe non de fama ingenii, ſed de fide eſſe ſolicitum? Gedoynus quidem, ut ſolent Francogalli (cf. 10, 1, 130.) aliquam ſententiam extudit, de ipſis verbis parum ſolicitus: Teſtari Ciceronem, juſtam eſſe reorum cauſam, ad quam defendendam non tam ingenio quam fide opus eſſe fateatur. Ut cetera taceam, hoccine dici poterit in Vatinii cauſa? Omnis haec commemoratio cauſarum difficilium Vatinii et Gabinii valde brevis eſt et in qua vix juſta earum ratio reddi poſſe videatur. Neque tamen quidquam longius intercidiſſe dicam, cum appareat illud quod ſequitur de Cluentiana diligentius tractatum et majore cura dignum habitum a noſtro. Credibile igitur cito eum eſſe defunctum in hoc, quod levius videbatur. Equidem ſane, quod probetur, nihil reperio. Nam ut infinitivus *ſe eſſe ſolicitum* pendeat a verbo finito *dixit*, nimia fuerit ſtruendi audacia, cum *dicere* priore loco plane ſit alius poteſtatis. Nemo enim ferat: „*Dixit* pro Gab. et Vatin.; ſed *et* hoc *dixit* ſe etc." Neque multum juveris ſcribendo: *verum ait juſta ſic fac.* Regianam illam correctionem *fatendo* pro *faciendo* alieniſſimam eſſe nemo non admonitus ſentiat. *Juſta facere* bene dicitur is, qui, quae vera ſint, tueatur; et eo referendum cenſeo *ſic*, ut ſit pro *defendendis hiſce reis*. Sed quid huc faciat iſta *ingenii*, cujus famam negligat, mentio, plane non aſſequor. Neque enim, ne infans et dicendi imperitus haberetur, timendum erat Ciceroni priſtinos adverſarios ſuos defendenti. Illud alterum ſane non caret momento, fidem cerni probandis etiam inimicorum virtutibus, quod ipſum modo agnoſcebat noſter „*decet — perſona*". Ipſe Cicero pro Rabir. Poſtumo „ſuam ſe *fidem* de Gabinio gravius agere pati" negat. Quidquid eſt de hoc loco, una et altera vel addita vel mutata voce lucem ei poſſe contingere, non dubito, maxime ſi quis ſententias aliquas huc facientes ex ipſis illis orationibus Tullianis alicunde protulerit; ut nunc eſt, intelligi poſſe nego. [Vid. Addenda.] In illis *non ſe de* Guelf. omittit *ſe*.

74. *illud.* Flor. *iud.* Camp. *id.* *ad ſe.* Turic. Flor. Guelf. *a ſe.* Reliqui *ipſe.* Noſtrum e conjectura.

perductus. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. *perductus eſſet.* Non tam Scamander libertus Fabricii,

eſſet, precibus, tum etiam adoleſcentia ſua excuſat: detracturus alioqui plus auctoritatis, 97
ſi, in cauſa praeſertim ſuſpecta, ſe eum eſſe, qui temere nocentes reos ſuſciperet, fateretur.
75 Apud judicem vero quod aut propter alienum commodum in cauſa, quam ſuſceperimus, aut ſuum, ut perſuadendi ardua ratio, ita dicendi

Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui *productus.*

adoleſcentia ſua. Guelf. *adoleſcentiam ſuam* cum edd. a Jenſ. ante Obr. quorum Badius et ſequentes *preces* quoque.

detracturus a. plus. Turic. Flor. *detractus a. plures.* Guelf. *d. a. plure.* ex Alm. nonniſi *plures.* *auctoritatis.* Turic. *auctoritas* cum Alm. non Flor. (cf. 73.).

ſi, in cauſa. Turic. Flor. (hi etiam *cauſam*) Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *ſicut i. c.* cum Voſſ. 2.

ſe eum. Flor. *ſi e.* cum Jenſ. Tarv. *ſuſciperet.* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Ald. exc. Camp. qui vacuus eſt ab omnibus hic, quos Regius corrigit, erroribus, nam et *timere* eſt in Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Id proprium Goth. et Voſſ. 2. quod *ſuſcepta* pro *ſuſpecta.*

75. *quod aut.* Turic. (quanquam incertiore compendio) *qui aut.* *alienum.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *aliquod* cum Goth. 1. (tac. Geſn.) 2. Kapp. Alm. Voſſ. 2. Andr. et edd. ante Baſil. *in cauſa.* Turic. *ac vaſa.* Mox ante *ſuſceperimus* Flor. inſerit *nos.* *aut ſuum.* Turic. *autem ſunt.* Flor. Guelf. *aut ſunt* cum Goth. 1. 2. Kapp. et edd. ante Ald. exc. Camp., qui *aut ſumitur.* Ex Alm. et Voſſ. 2. noſtrum, falſo profecto. In Vall. (ſed qui a correctio-

quam hic ejusdem patronus ad Ciceronem perductus eſt ab Aletrinatibus, et ne hoc quidem ad Ciceronis narrationem accommodate dicitur, qui Aletrinates ait a Fabricio domum ſuam adductos. Sed memoriter talia referre Qu. novimus.

plus auctoritatis. Expectes *multum, plurimum* prae illo *plus.* An fuit *detr. aliquanto plus?* Poſſit et ante *ſi in cauſa* intercidiſſe *ſibi.*

75. *Apud judicem — aut ſuum.* vide nott. critt.

expeditiſſima. Fiducia enim juſtitiae ejus noſtrae cauſae nihil nos timere ſimulabimus. Ipſe erit gloria inflandus, ut tanto clarior futura ſit fides ac religio in pronunciando, quanto minus vel offenſae vel utilitati ſuae indulſerit.
Hoc et apud eos, a quibus appellatum erit, 76
ſi forte ad eosdem remittemur: adjicienda ratio vel neceſſitatis alicujus, ſi id cauſae

nibus hic non ſit immunis) *at ſuum.* Omitto plurima VV. DD. reſtituendi pericula. Noſtra in Baſil. prima, deinde immutata a Stoerio, ſequentibus Chouet. Leid. Ferri ad ſententiam poſſit, quod ex optimorum librorum ſcriptura eruere tentavi: *qui aut ira aut propter aliquod commodum a cauſa q. ſ. alienus ſit* (vel *fuerit*) *ut* cet. quanquam criticam rationem non ab omni parti praeſtem. *ejus noſtrae cauſae.* Turic. praemiſſo obſcuriore compendio, quod refert fere illud quo *con* ſignatur (niſi forte illud eſt quod uſurpatur in tertii et ſexti caſus exitu *bus.* cf. 8, 5, 18. hic §. 91.) *et nonne c.* Flor. *et noſtrae c.* Guelf. *et non eſt c.* cum Goth. 2. ni fallor, quanquam pro *cauſae* affertur *me.* Reliqui *e. non c.* Noſtrum e conjectura. Mox Turic. Flor. *ſimulavimus.* Poſt *Fiduc.* ſolus Flor. omittit *enim.* *erit — inflandus.* Turic. Flor. Guelf. *erat,* duo poſtremi et *infandus,* et Flor. mox (a pr. m.) *incluſerit.*

76. *Hoc et apud.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Jenſ. Tarv. *Haec e. a.* Locat. cum Andr. et edd. ante Baſil. *et* omittit Flor. Reliqui *H. modo e. a.* *eos, a quibus.* Turic. Guelf. *nos quibus* cum Flor. niſi quod hic (a pr. m.) *nos in quibus.* *remittemur.* Sic Flor. quanquam ſimplici T (a pr. m.) cum Stoer. Chouet. Leid. item Vaſcoſ. (1542. F.) probante Geſnero. Reliqui *remittentur.*
neceſſitatis alicujus. Turic. Flor. Guelf. Camp. (poſtremi quidem duo prius ſolum) *neceſſitas alicuis.* *cauſae*

76. *Hoc et apud eos.* Structuram cf. ad 10, 7, 23.
adjicienda — ſuſpicionis. Ineſt aſyndeton, ſed aptum illud reliquo quod hic quaeritur abruptae orationis ſchemati. *neceſſitas* illa et *error,* et *ſuſpicio* pertinent ad appellationem olim factam, nunc excuſandam. De *cauſae cedit* vide not. crit.

cedit, vel erroris, vel ſuſpicionis. Tutiſſimum ergo poenitentiae confeſſio, et ſatisfactio culpae: perducendusque omni modo judex ad
77 irae pudorem. Accidit etiam nonnunquam eadem cauſa, de qua pronunciarit, cognoſcatque iterum: tum illud quidem commune, apud alium nos judicem disputaturos de illius ſententia non fuiſſe: neque enim emendari ab alio, quam ipſo, fas eſſe: ceterum ex cauſa, ut quaeque permittet, aut ignorata quaedam,

cedit. Turic. Flor. Camp. *cauſa c.* Guelf. *c. credit.* Non acquieſco in vulgata, cujus ſi eſt ſententia *convenit, congruit,* deſidero auctoritatem ita dicendi. Quidni fuerit: *cauſa concedit?* ut apud Cic. pro Quintio c. 10. *E* illud adhaeſit ex male intellecto compendio ſyllabae *con.* *ad irae.* Lepidum eſt et criticae tironibus notandum quod hic in plerisque MSS. (nec tamen Turic. aut Flor. quanquam Alm.) *adire*, feliciter correctum a Regio, praeeunte Camp., non Jenſ. Tarv.

77. *nonnunquam eadem cauſa.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. qui inſerit *ut.* Bad. Baſil. *nonnunquam eandem cauſam.* Reliqui *n. ut eandem cauſam.* *pronunciarit* dedimus e conjectura, reliqui *pronunciavit.* *cognoſcatque.* Turic. Flor. *cognatque.* Hic (a ſec. m.), Guelf. Exc. Santen. Camp. *cogatque* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Hic *agatur* tranſpoſitum poſt *iterum,* ſuadente Regio. Sed Bad. Baſil. *ut cognoſcat.* Tarv. *cogitatque.* Reliqui *cognoſcat.* *quam ipſo.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. exc. Ald. Reliqui inſerunt *ab.* *ut quaeque.* Turic. Flor. Guelf. Exc.

77. *pronunciarit, cognoſcatque.* Facile ex proximis intelligitur judex. Conferendus autem huc eſt locus de *praejudiciis* lib. 5. c. 2. quo mox remittit §. 78.

ceterum ex cauſa. Reſpicit ad *illud quidem commune.* In *ceterum* cf. 9, 4, 85.

aut defuiſſe teſtes, aut (quod timidiſſime, et ſi nihil aliud plane fuerit, dicendum eſt) pa-
979 tronos non ſuffeciſſe, ſuccurret. Etiam ſi 78
apud alios judices agetur, ut in ſecunda aſſertione, aut in centumviralibus judiciis duplicibus, parte victa, decentius erit, quoties contigerit ſervare judicum pudorem: de qua re latius probationum loco dictum est. Poteſt evenire, ut in aliis reprehendenda ſint, quae ipſi fecerimus: ut objicit Tubero Ligario, *quod in Africa fuerit.* Et ambitus quidam 79
damnati, recuperandae dignitatis gratia reos ejusdem criminis detulerunt, ut in ſcholis luxuriantem patrem luxurioſus ipſe juvenis

Santen. *aut q.* *timidiſſime.* Turic. Flor. Guelf. *tumidiſſime,* viciſſim *timidius* §. 28. iidem duo priores, adjunctis Camp. et edd. ante Ald. *ſuffeciſſe.* Sic Turic. (niſi quod *ſi*) Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Alm. Andr. marg. Bad. Vaſcoſ. Stephanique, Obr. probante Geſn. Reliqui *ſatisfeciſſe.*

78. *judices agetur.* Alm. *judex augetur,* nihil tale dantibus Turic. et Flor. (cf. 74.). *latius probationum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Alm. et edd. ante Bad. Reliqui inferunt *in.* Modo Turic. Goth. (tac. Geſn.) *contingerit,* Kapp. *contingit.*

79. *quidam damnati.* Alterum *dam* deſiderant hic Codd. et quidem Turic. Flor. poſterius, Goth. Guelf. Voſſ. 2. Exc. Santen. prius cum Jenſ. Tarv. *dignitatis.* Goth. *libertatis* cum Voſſ. 2. erroris ſolo, ut videtur, ſocio. cf. 10,

78. *probationum loco.* 5, 2, 1.

79. *recuperandae dignitatis gratia.* Vide Digeſt. 48, 14, 1, 2. „Qua lege" (Julia ambitus) „damnatus, ſi alium „convicerit„ in integrum re„ſtituitur." Ubi recte conferunt VV. DD. Cic. pro Cluent. c. 36. init. vide ibi Manutium.

accuſat. Id quomodo decenter fieri poſſit, equidem non invenio, niſi aliquid reperitur, quod interſit, *perſona*, *aetas*, *tempus*, *cauſa*,
80 *locus*, *animus*. Tubero juvenem ſe patri haeſiſſe, illum a ſenatu miſſum non ad bellum, ſed ad frumentum coëmendum ait, ut primum licuerit, a partibus receſſiſſe: Ligarium et perſeveraſſe, et non pro Cn. Pompeio, inter quem et Caeſarem dignitatis fuerit contentio, cum ſalvam uterque rempublicam vellet, ſed pro Juba atque Afris inimiciſſimis populo Romano

1, 15. *quomodo decenter.* Sic Obr. Sed Turic. Guelf. *quoniam docenter;* prius et Exc. Santen. Reliqui *quam decenter.* *reperitur.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. *reperietur* Jenſ. Tarv. iidemque modo *aliud.* Malim hic *niſi ſi.* cf. 6, 1, 54.

80. *ait, ut primum.* Turic. (hic et *rimum*) Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *aut ut p.* Modo *exiſſe* pro *haeſiſſe* Guelf. Exc. Santen. ut infra Camp. 11, 2, 11. *heſerat* pro *exierat.* cf. Drakenb. ad Liv. 2, 10, 10. *partibus.* Camp. Leid. (hic quidem videtur mero ſphalmate) *patribus.*

80. *Tubero — ait.* Quae hic cauſatum Tuberonem prodit noſter, ex ejus quae intercidit oratione deſumta non debent negligi, ſed diligenter comparari cum Ciceronianis in ipſius Ligariana. Nec prorſus apparet, quomodo potuerit patrem ſuum Tubero dicere, *ut primum licuerit, a partibus* Pompejanis *receſſiſſe*, ſi vere narrat Cicero, eundem Africa prohibitum nec domum veniſſe, nec ad Caeſarem; ſed ad Pompejum in Macedoniam ſe contuliſſe, c. 8. 9. Sed fortaſſe victo demum Pompejo licuit recedere ab ejus partibus. Illud quoque diſcrepat, quod filius Tubero patrem nonniſi ad frumentum coëmendum in Africam miſſum ait a ſenatu, Cicero reliquique ſcriptores eam ipſi provinciam ſenatus conſulto et ſorte obtigiſſe produnt. cf. 10, 1, 23.

inter quem — contentio. Similiter 4, 2, 13. *de laude inter ipſos certatum.*

ſtetiſſe. Ceterum vel facillimum eſt, ibi alie- 81
nam culpam incuſare, ubi fateris tuam. Verum id jam indicis eſt, non actoris. Quod ſi nulla contingit excuſatio, ſola colorem habet poenitentia. Poteſt enim videri ſatis emendatus, qui in odium eorum, in quibus erraverat, ipſe converſus eſt. Sunt enim quidam, 82

81. *incuſare.* Sic Turic. Flor. cum Alm. *recuſare* Guelf. cum Jenſ. Tarv. Reliqui *accuſare.* *indicis.* Sic Turic. Flor. Reliqui *judicis,* in quo ſane nulla ſententia, ut animadvertit Geſnerus. Gedoynus haſce nugas ſecurus reddidit. Modo pro *id* Turic. Flor. *ut* cum Alm. et mox *contigit* Turic. Flor. cum Kapp. Alm. *emendatus.* Turic. Flor. Guelf. *emendati.* Turic. Guelf. Exc. Santen. *quin* pro *qui in.*

81. *Verum id jam — actoris.* Is, qui, nulla demonſtrata facti differentia, eorum incuſat alios, quae ſe commiſiſſe fatetur, oratoris dignitatem exuit et ad vilitatem indicio redimentium vitam ſe demittit.

ſola colorem habet poenitentia. cf. 10, 1, 116. item 4, 2, 88. 100. Qui ſe poenitere teſtatur admiſſorum, eumque affectum tota actionis forma profitetur, is aliquam tamen ſpeciem induit difficili illi, quam tuendam ſumſit, cauſae, ſeque ſua exempla inſectantem aliquatenus judici commendat.

82. *Sunt enim quidam, qui — faciant.* Qui hac ſcriptura acquieverunt (nec quenquam video qui haeſerit), id ſpectarunt, quod continuo inducitur pater aliquis, qui ipſe hanc ſui exempli improbationem minus inviſam faciat. Sed admoniti ſentient, puto, hoc non fieri ab hominis voluntate, ſed ab ejus conditione; quare pro maſculino hic longe aptius eſſe neutrum genus, ut ſcribatur *quaedam, quae,* leniſſima mutatione. Commendatur haec generis mutatio etiam eo quod eſt §. 83. „*Alia* praetereo.“ Neque *enim* convenit argumentationi, ſed, quocum toties illud permutatur, *etiam* (cf. 2, 13, 11.). Ita recte locum conſtitui apparebit, ſi contuleris 4, 2, 59. *Haec ſunt quae — faciant.* 4, 3, 16. *plurima ſunt quae — inferuntur.* 5, 13, 9. *quaedam ſunt quae — poſſunt.* Sententia ſic explicatur: „Quaedam accidunt (συμβέβηκε) talibus cauſis, quae effi-

qui hoc natura ipſa rei non indecens faciant: ut cum pater ex meretrice natum, quod duxerit meretricem in matrimonium, abdicat. Scholaſtica materia, ſed non, quae non poſſit accidere. Hic igitur multa non deformiter

82. *faciant.* Sic Turic. Flor. Reliqui *faciunt.* Codd. obtemperamus, cf. 10, 1, 44. *pater — in matrimonium.* Turic. *patre ex meretricem immatrimoniu.* Flor. *patre ex meretricem in matrimonium* cum Guelf. et Alm. niſi quod horum alter habet, alter dicitur habere *pater* et *meretrice.* Goth. (err. Geſn.) *pater natum quod amet meretricem* cum Voſſ. 2. (cf. 79.) Mox Vall. *pater natum ex meretrice quod amet meretricem in matrimonium;* ſed valde ſuſpicor, hic aliquam eſſe verſatam emendationem (quales non raro agnoſcit in eo Cod. Badius, velut ad §. 72.); et haec eſt obtinens a Badio inde in omnibus editis ſcriptura, ordine tamen mutato ita: *ex m. natum.* Jenſ. Tarv. *pater natum quod amet ex meretrice in matrimonium.* Locat. Ven. Ruſc. (ex Regii mente) *p. n. ex meretrice q. a. ex meretrice in m.* Noſtrum Camp. Andr. Ald. (niſi quod hic *natum ex mer.*) ex conjectura haud dubie, ſed non improbabili illa, et meliore profecto, quam eſt librarii Gothani nullam rationem habentis verborum *in matrimonium*, unde mox conflarunt VV. DD. portentoſam locutionem *amare in matrimonium* Geſnero in Theſauro quoque, ut et Forcellino, memoratam et explicitam. Brevius erat *ex mer. n. ob meretricis matrimonium;* ſed nimis manifeſta ſunt iſta in vett. veſtigia *meretricem in matrimonium,* quorum tam ſimilitudine quam litterarum M et N multitudine jacturam fecit locus. Si quid veri et antiqui eſſet in iſtis *quod amet,* probarem ego Francii conjecturam *quod habet*, vel *qui habet*, ita tamen ut ſcriberem *in matrimonio*, ſubnixus aliqua Turic. auctoritate. Nunc opus eſſe verbo praepoſitionem *in* regente cum accuſativo, apparet, nec ſuccurrit ullum, quod facilius intercidere potuiſſe dicas. *quae non.* Turic. Flor. Guelf. omittunt.

„ciant, ut ne per ipſam quidem rei naturam haec reprehenſio ejus, quod ipſe feceris, ſit indecens.“ Alia ratio 11, 2, 30.

ſed non — accidere. An fuit *ſ. n. quae in foro n. p. a.?* cf. 4, 2, 97. Potuit eſſe exheredationis elogium, *quod meretricem in matrimonium*

dicet: vel quod omnium ſit votum parentum,
ut honeſtiores, quam ſint ipſi, liberos ha-
beant (nam et filia nata, meretrix eam mater
pudicam eſſe voluiſſet), vel quod humilior
ipſe fuerit (licet enim hoc dicere), vel quod
non habuerit patrem, qui moneret: quin eo 83
minus id faciendum filio fuiſſe, ne renovaret
domus pudorem et exprobraret patri nuptias,
matri prioris vitae neceſſitatem: ne denique
legem quandam ſuis quoque ſubinde liberis
daret. Credibilis erit etiam propria quaedam
in illa meretrice turpitudo, quam nunc hic
pater ferre non poſſit. Alia praetereo. Neque

Ab Alm. nonniſi *quae* abeſſe narratur. *et filia.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. inſerunt *ſi* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. (de hoc prodente Burm. apud Bad. non reperio). *et ſi ſit* absque *filia* Camp. *dicere.* Flor. (a pr. m.) *ducere.* Fortaſſe robuſtior ſententia in hoc, ſi ſcribas: *licet enim huic* (i. ejus conditionis homini) *ducere* i. meretricem. Quanquam vel ſic malis: *licebat*, vel *licuit*, quod reponere intemperantius ſane fuerit. Recepta parum explet animum. An hoc volebat, poſſe aliquem humilitatem ſuae conditionis priſtinam citra contumeliam ſuam commemorare? Sed non eſt elocutus.

83. *id.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Bodl. Alm. Ald. Obr. Reliqui omittunt. *ſubinde.* Turic. *ſum.* Ex Alm. *ſū.* Guelf. Exc. Santen. *ſine.* An forte et hic *ſub diem* erat, ut 8 Pro. 29? qua ſententia eſt *in diem* apud Cic. pro Coelio c. 24. „praeſentis fraudis poenas *in diem* reſervatis." Sed ipſum noſtrum aliquoties eſt pro *deinde, mox.* *daret. Credibilis.* Sic Turic. Flor. (quanquam hic etiam *credibile*). Reliqui inſerunt *et.* *praetereo.* Turic. Guelf. Camp. *praeterea*

duxerit. vide 7, 4, 20. ibid. 11.
licet — dicere. cf. not. crit.
83. *ſubinde.* cf. not. crit.

nunc — ferre non poſſit. Poſtquam ex illa humilitate ad proſperiorem rei familiaris ſtatum emerſerat.

enim nunc declamamus, ſed oſtendimus, non-
nunquam poſſe dicentem ipſis incommodis
84 bene uti. Illic major aeſtus, ubi quis pudenda
queritur, ut ſtuprum, praecipue in maribus,
aut os profanatum. Non dico, ſi loquatur
ipſe: nam quid aliud ei, quam gemitus ac fle-
tus, et execratio vitae conveniat? ut judex
intelligat potius dolorem illum, quam audiat:
ſed patrono quoque per ſimiles affectus eun-
dum erit, quia hoc injuriae genus verecun-
85 dius ineſt paſſis, quam auſis. Mollienda eſt

cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. *nunc declamamus.* Turic. Flor. *hunc d.* *dicentem ipſis incommodis.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *ipſ. inc. dic.*

84. *major.* Guelf. Exc. Santen. *majora.* *os profanatum.* Goth. (err. Geſn.) Camp. *honos prophanatus* cum Voſſ. 2. (cf. 82.). *ac fletus, et.* Turic. Guelf. *aut f.* Camp. *aut f. et.* Jenſ. *ac f.* ſine *et*, cum Tarv. qui et *exercitatio.* *verecundius — auſis.* Turic. *verecundſſ eſt p. q. a.* Guelf. *verecundaſſem p. q. a.* Goth. omiſſo modo *injuriae* ſic: *verecundiae genus eſt p. q. a.* Camp. *verecundius eſt p. q. a.* Si recte ſiletur Flor. (memoratus ille in hoc ipſo verſu *qui ad hoc* dare cum Guelf.) habemus unum antiquiſſimum teſtem vulgatae ſcripturae. Geſnerus e Goth. eruit *quia hoc genus* (intellecto, non expreſſo illo *injuriae*) *verecundiae eſt p. q. a.* ad morem illum ſatis cognitum omittendi adver-

84. *verecundius — auſis.* cf. not. crit. Ipſum quidem, qui hanc injuriam pertulerit, facere loquentem in iſta controverſia minus probare videtur noſter, certe difficilius judicare (cf. §. 53. 54. ubi valde gemina hiſce noſtris, item 55.). Et proba eſt admonitio ejusdem, ſi modo, Quintiliani(Decl.313.p.210.): „Non erit alienum advocatum „dare huic accuſatori. — quo- „ties cauſa plus juris habet „quam pudoris, ad eum trans- „ferenda eſt, qui non eru- „beſcit."

98 in plerisque alio colore aſperitas orationis, ut Cicero de proſcriptorum liberis fecit. Quid enim crudelius, *quam homines, honeſtis parentibus ac majoribus natos, a republica ſummoveri?* Itaque durum id eſſe ſummus ille tractandorum animorum artifex confitetur: ſed ita legibus Sullae cohaerere ſtatum civitatis affirmat, ut his ſolutis ſtare ipſa non poſſit. Aſſecutus itaque eſt, ut aliquid eorum quoque

bium *magis,* de quo vide prae aliis Drakenb. ad Liv. 34, 49, 10. In illis Livianis tamen exemplis ſaepius *tam* deeſſe agnoſcam quam *magis*, niſi ubi antecedit *volendi* verbum, lubricum illud, quodque fortaſſe cedere debeat alteri *malle.* Quintiliano autem in hoc uno loco tantum audaciae placuiſſe, vix adducor ut credam. Recepta habet quo ſe tueatur in illa ſatis mirabili ſtructura 7, 1, 56. modo *eſt* ſcribatur pro *ineſt.* Sed latere aliquid non ſinunt dubitare ſcripturae praepoſterae vett. libb. Nec videtur procedere vel illa ratio niſi interveniente infinitivo, ut aliquid facere dicatur eſſe *verecundum* i. pudori alicui, non quidem illi ſoli, qui faciat, ſed cuicunque praeſenti.

85. *alio colore.* Turic. Flor. Guelf. *alia loco re.* *durum.* Guelf. *divi.* *ita.* Flor. *id.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *id a* cum Voſſ. 2. *cohaerere.* Guelf. *coercere* cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. *coerceri* Camp. cum Andr. et edd. ante Baſil. *aſſirmat.* Turic. Flor. (hic quidem a ſec. m.) Guelf. *aſſirmat.* *Aſſecutus.* Turic. Flor.

85. *alio colore.* Sententiae ita ſunt connectendae: „Adhuc quidem colorem ſummae vehementiae dandum vidimus actioni; ſed hoc rarum eſt, et plerumque mitigandis potius judicum auribus adhibetur ille.“ Suſpicor itaque legendum *aliis* pro *alio.*

Cicero de proſcriptorum liberis. Orationis, quae aetatem non tulit, cauſas bene, ut ſolet, exponit Freinshemius in opere Supplementorum Livianorum l. 10. c. 45. advocatis veterum teſtimoniis, inter quae et Plinii illa laus (7, 31. p. Bip. 35.) „te (M. Tulli) „orante, proſcriptorum „liberos honores petere pu„duit.“

Aſſecutus. cf. not. crit.

causa videretur facere, contra quos diceret.
86 Illud etiam in jocis monui, quam turpis esset fortunae insectatio: et ne in totos ordines, aut gentes, aut populos, petulantia incurreret. Sed interim fides patrocinii cogit quaedam de universo genere aliquorum hominum dicere, vel libertinorum, vel militum, vel
87 publicanorum, vel similiter aliorum: in quibus omnibus commune remedium est, ut ea, quae laedunt, non libenter tractare videaris; nec in omnia impetum facias, sed in id, quod expugnandum est; et reprehendens, alia laude

Guelf. Exc. Santen. Camp. *secutus* cum Voss. 2. Goth. Jens. Tarv. Nostrum e correctione Regii. Suspicor fuisse *consecutus*, cum primae syllabae compendium facile excideret. cf. 8, 5, 3. 10, 1, 25. hic §. 93. Modo Turic. *is* pro *his*, et mox idem cum Flor. Guelf. *dicere* pro *diceret*.

86. *jocis*. Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. *locis* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. Regius correxit.

totos. Turic. Flor. Guelf. *toto*. mox pro *fides* Turic. Flor. *fideles*, ex Alm. *tractes*. tum *interit* Turic.

hominum. Guelf. Exc. Santen. omittunt. *vel lib.* Sic Jens. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Gryph. Sed Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Goth. (tac. Gesn.) Camp. omittunt *vel* cum Voss. 2. Reliqui *ut lib.* cf. 9, 4, 53. Sic et 11, 3, 5. *vel* omittunt Turic. Flor. (etsi hic a sec. m. reponit, sed ante *Equidem*) cum Alm.

87. *laedunt*. Guelf. Exc. Santen. *legunt*. *reprehendens*. Turic. Flor. (hic a sec. m. addit *re* et sic Camp.)

86. *In jocis monui*. „Supra 6, 3, 28. *In calamitatem* uti ridiculo vetat etiam „Cic. Orat. c. 26.“ Gesnerus. vide et 6, 3, 34.

87. *et reprehendens*. Desiderant VV. DD. accusativum. Facile fuerit pro *et* reponere *quod*: deinde malim paene *premens*. Francius conjicit *et ea r.* Rollinus *et quaedam r.* Sed singularis praestat, quia

compenſes. Sic cupidos milites dicas, ſed non 88
mirum, quod periculorum ac ſanguinis majora ſibi deberi praemia putent: eosdem petulantes, ſed hoc fieri, quod bellis magis, quam paci, aſſueverint. Libertinis detrahenda eſt auctoritas: licet iis teſtimonium reddere induſtriae, per quam exierint de ſervitute.
Quod ad nationes exteras pertinet, 89
Cicero varie: detracturus *Graecis* teſtibus

prendens. Guelf. Exc. Santen. *prehendens.* Mox Goth. (tac. Geſn.) *laudem.* Turic. modo *quo exp. eſt.*

88. *Sic — ſed.* Turic. Flor. Guelf. *ſi cupidum dedicaſſet.* Goth. (err. Geſn.) Camp. *ſi cupidum dicas eſſe* cum Voſſ. 2. et, ut fertur, Alm. *ſi cupidos dicas eſſe* Jenſ. cum edd. ante Bad. Hic cum reliquis *ſi milites cupidos dicas eſſe.* Noſtrum e conjectura; et eadem mox S addimus poſt *petulantes*, ubi in libris eſt *et.* Camp. in proximis ſibi conſtat dans *putet, eundem petulantem*, *aſſueverit*, ubi Flor. *aſſuerint*, Goth. *adſueverunt.* Mox *iis* pro *his* ſcripſi bis ex uno Goth. (tac. Geſn.). Pro *quod bellis* Flor. *quae b.* Pro *detrahenda* Camp. *tradenda.*

unum impugnari volebat. Nec probo Lochmannum geminanda voce *alia* loco ſuccurrentem.

89. *Quod ad exteras — varie.* Ingenioſiſſime ab Rollino reperta eſt haec diſtinctio, quam et Gedoynus et Capper. expreſſerunt, laudavit Burmannus. Facile ſubaudis: *tractat*, *agit* vel tale quid. „Varie detrahere fidem Grae-„cis" (ut vulgo haec ordinantur) quid ſit, nemo dixerit.

Graecis teſtibus. „In oratio-„ne pro Flacco c. 26. ſq. „*Sardos contemnit* in fr.gm. „Or. pro M. Scauro. *Contendes et poſtulabis, ut M. Ae-„milius cum ſua dignitate omni „— ſordidiſſimae, leviſſimae, „vaniſſimae genti, ac prope „dicam pellitis teſtibus condo-„netur.* De *Sardis* vero ſer-„monem eſſe, argumentum „Aſconii ſatis declarat." (cf. 1, 5, 8.) „*Allobrogum* teſti-„moniis credere vetat judices „pro M. Fontejo c. 8. ſqq." Geſnerus.

fidem, doctrinam iis concedit ac litteras, seque ejus gentis amatorem esse profitetur; *Sardos* contemnit; *Allobrogas* ut hostes insectatur: quorum nihil tunc, cum diceretur, parum aptum, aut remotum cura decoris fuit.
90 Verborum etiam moderatione detrahi solet, si qua est rei invidia, si *asperum* dicas *nimium severum*, *injustum persuasione labi*, *pertinacem* ultra modum *tenacem esse propositi:* plerumque velut ipsos coneris ratione vincere, 982
91 quod est mollissimum. Indecorum est super haec omne nimium: ideoque etiam quod na-

89. *insectatur.* Turic. Camp. *insectatus.* Mox *hostis* Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante Basil. Hic quidem cum cett. ante Roll. *hosteis.*
remotum cura. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. Jens. Tarv. Ald. Basil. et videtur hujus aevi fuisse haec structura. cf. Sueton. Tiber. 42. Reliqui inserunt *a.*

90. *moderatione.* Turic. (sed hic et *detrahit*) Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. *moderatio.* *asperum.* Turic. *aspere.* *ipsos.* Goth. *ipse,* solus. Quod Obr. *sic asperum* reponit pro *si a.*, non opus est, cum *si* referatur ad *detrahi solet* quasi definitionis index, quae fiat istius *moderationis.* Turic. *rationem* pro *ratione.*

91. *omne.* Gryph. (1544.) *omnia* cum edd. ante Obr. Sed et Exc. Santen. nostrum. *hoc* pro *haec* Guelf. Exc. Santen.

remotum cura. vid. not. crit.
90. *Verborum moderatione.* cf. 3, 7, 25. 8, 4, 1. 2.
plerumque velut. Locum laborare abrupto nimis nec praecedentibus commisso dicendi genere, et ipse sentio cum Rollino et Burmanno. Quare huic maxime accedo, non integrum suspicanti. *ipsos* referendum erit ad *asperum* illum, *injustum*, *pertinacem.* Quid lacunae operiendae potissimum inservire possit, haud facile dictu: *ita* post *propositi* insertum sufficere non videtur. Nec tamen magnam jacturam factam arbitror.
91. *omne nimium.* Pertexuit hic quam orsus erat §. 60. te-

tura rei ſatis aptum eſt, niſi modo quoque temperatur, gratiam perdit. Cujus rei obſervatio judicio magis quodam ſentiri, quam praeceptis tradi poteſt. Quantum ſatis ſit, et quantum recipiant aures. Non habet haec res menſuram et quaſi pondus, quia ut in cibis, alia aliis magis complent. Adjiciendum etiam 92

Camp. *eſt* Flor. (a pr. m.) omittit. *temperatur.* Sic Flor. *temperatus* Turic. Guelf. Exc. Santen. Reliqui *temperetur.* *quodam ſentiri, quam.* Guelf. *q. ſerviri ſentiri q.* cum Exc. Santen. etſi obſcurius notata varietate. *q. ſervari ſentirique* Goth. (err. Geſn.). *Quantum ſatis.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *quam ſ.* *habet haec res.* Turic. Flor. Guelf. *haberet re,* Flor. a ſec. m. *res,* Guelf. per comp. *hret.* Turic. etiam *manſuram.* *quia ut in cibis.* Turic. *q. in cib) his* (cf. §. 75.). Flor. *q. in cibis.* Guelf. Exc. Santen. *q. in cibis his* cum Camp. (niſi quod omittit *quia*). *q. in cibis iis* Goth. Jenſ. (err. Geſn.) cum edd. ante Ald. Regius correxit.

lam, *de tractandis parum ſpecioſis*, poteratque peregiſſe videri quod ſolum ibi faciendum receperat, ſed addit duo de *apte dicendo* praecepta, alterum de modo et menſura, quod ſane potentiſſimum eſt ad apte quodcunque adminiſtrandum, de diverſis alterum virtutibus, quae ſuis quaeque locis conveniant neque in totum aut probari aut rejici poſſint. *Haec res* non ergo ad remedia difficilium cauſarum modo referetur, verum ad eloquentiam in genere. cf. 6, 4, 11.

ſentiri quam — tradi. cf. 9, 4, 120. et imprimis lib. 6. c. 5. ubi etiam huc differimur.

Quantum — aures. Poſſit videri haec ſententia continuanda prioribus, ut pendeat illud *quantum* a *tradi poteſt.* Cenſeo tamen magis conſentaneum eſſe, ut quae *ſentiri* poſſe *obſervatio* eadem et *tradi* non poſſe dicatur, ibique finem habeat ſenſus antecedens. Sic noſtra verba per aliquam apoſiopeſin poſita accipientur, quod genus orationis ſolet eſſe in praeceptis generalibus, ubi cito defungimur; quaſi praemiſiſſet haec: Tantum ego in talibus praecipio dicere, quantum etc.

breviter videtur, quod fere dicendi virtutes diverſiſſimae non ſolum ſuos amatores habeant, ſed ab eisdem ſaepe laudentur. Nam Cicero quodam loco ſcribit, *id eſſe optimum, quod cum te facile credideris conſequi imitatione, non poſſis.* Alio vero, *non id egiſſe, ut ita diceret, quomodo ſe quilibet poſſe confi-*
93 *deret, ſed quomodo nemo.* Quod poteſt pugnare inter ſe videri. Verum utrumque,

92. *fere.* Turic. Flor. Guelf. *fiat.* mire! *habeant.* Goth. (tac. Geſn.) *habent,* nec tamen *laudantur.* Mox idem *iisdem.* *cum te.* Turic. omittit, ſed ab eadem manu inſerto *non* ante *facile;* et sic Flor. Guelf. *te* ſolum Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. *non te* Jenſ. et edd. ante Ald. eadem mox *poſſet.* Regius correxit. *non id.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. qui *ſe* anteponit, quod a Jenſ. inde habent poſt *ita.* Reliqui *non ſe id.* cf. 7, 1, 60.

92. *quodam loco — Alio vero.* Satis eſt quod demonſtrant VV. DD. Cic. Orat. c. 23. et 28. ubi ſunt horum, quae Qu. refert, ſemina magis quam expreſſa verba. Nec attinet laborare de inveniendis Ciceronianis, quae ad amuſſim reſpondeant noſtris, cum jam cognitam habeamus Quintiliani in afferendis alienis ſecuritatem. Alioqui multa ſane deſunt illi ſimilitudini; neque enim priore loco tantum tribuit Cicero illi tenui generi, ut optimum agnoſcat, neque altero ſe potiſſimum hoc egiſſe teſtatur. In hanc quidem ſententiam aliquanto magis congruit locus a Geſn. indicatus Brut. c. 93. *propter exquiſitius et minime vulgare orationis genus animos hominum ad me dicendi novitate converteram.* Illud quoque Quintiliano hic disputanti accedit, item a Geſnero repertum, in Oratore verſus finem: *Poteſt — non ſolum aliud mihi, ac tibi, ſed mihi ipſi aliud alias videri.* Ad illam de falſo judicata facilitate ſententiam recte Badius admonet verſuum Horatii Epiſt. ad Piſ. 240 — 42.

ac merito, laudatur. Caufarum enim modo diftat: quia fimplicitas illa, et velut fecuritas inaffectatae orationis, mire tenues caufas decet, majoribus illud admirabile dicendi genus magis convenit. In utroque eminet Cicero: ex quibus alterum imperiti fe poffe confequi credent; neutrum, qui intelligunt.

II. *Memoriam* quidam naturae modo effe munus exiftimaverunt, eftque in ea non dubie plurimum, fed ipfa excolendo, ficut alia
983 omnia, augetur: et totus, de quo diximus adhuc, inanis eft labor, nifi ceterae partes hoc

93. *Caufarum enim modo.* Turic. *caufa enim enim m.* (prius quidem *enim* per compendium). Flor. Guelf. Camp. *caufa enim m.* cum Goth. Voff. 2. Jenf. Tarv. Bafil. eoque recentioribus ante Gibfonum. Hic et reliqui *caufa enim modoque,* quod in optimis (ut ait) Codd. invenire profecto non potuit nifi fomnolentus hicce Criticus. Regius *que* fuaferat. Noftrum e conjectura. *convenit.* Flor. *et venit.* Guelf. *venit.* cf. 85. *eminet Cicero.* Guelf. Camp. inferunt *et* cum Goth. *intelligunt.* Flor. Guelf. Exc. Santen. *intelligent.*

Incipit caput fine infcriptione in Turic. Flor. Camp. infcribitur *de memoria* in Guelf. Goth.

1. *omnia, augetur.* Camp. *plura agetur.* *inanis eft.* Guelf. Camp. omittunt *eft* cum Goth. Voff. 2. Vall. et

93. *Caufarum — modo.* cf. *modum litis* 5, 6, 2.

1. *quidam naturae — munus.* Pfeudo - Turnebus nos remittit ad 3, 3, 4. Almelovenus haec ponit Philoftrati: (Vit. Soph. 1, 22, 2.) *μνήμη μὲν γὰρ δίδωσι τέχνας, αὐτὴ δὲ ἀδίδακτος καὶ οὐδεμιᾷ τέχνῃ ἁλωτός. ἔστι γὰρ πλεονέκτημα φύσεως, ἢ τῆς ἀθανάτου ψυχῆς μοῖρα.* *Excolendo* paffive hic dici monet Badius, a Valla jam animadverfum in Elegg. 1, 27. p. 89. cf. nos ad 6, 1, 8.

inanis eft labor. Idem apud Ciceronem judicium demonftrat Regius de Or. 1, 5. ubi *thefaurus* quoque appellatur, ut et ab Herenniano 3, 16.

velut ſpiritu continentur. Nam et omnis diſciplina memoria conſtat, fruſtraque docemur, ſi, quidquid audimus, praeterfluat: et exemplorum, legum, reſponſorum, dictorum denique factorumque velut quasdam copias, quibus abundare, quasque in promtu ſemper habere debet orator, eadem illa vis repraeſentat. Neque immerito *theſaurus* hic *eloquen-*
2 *tiae* dicitur. Sed non firme tantum continere, verum etiam cito percipere multa acturos oportet, nec quae ſcripſeris modo iterata lectione complecti, ſed in cogitatis quoque

edd. ante Gryph. exc. Ald. *contineantur* mox Jenſ. et edd. quod cum Regius in ſua conſtitutione poſuiſſet, ut et, neſcio qua aurium ſuperbia, *veluti;* hoc neceſſarium eſſe negavit Badius, alterum ob clauſulam hexametricam valde improbavit, facta iterum *archipiratae* mentione, cf. 10, 1, 71. *legum.* Turic. Flor. Guelf. *legem* cum Goth. Jenſ. Tarv. Modo Camp. *audivimus,* quod placet. *dictorum denique factorumque.* Turic. *d. dinequae factorumquae.* Flor. *d. beneque f. quae* cum edd. ante Ald. niſi quod Camp. poſteriore loco *que,* quanquam diremtum. Sed Guelf. *d. benefactorum quae.* Obr. *d. bene factorumque,* quod optabat Geſn. Reliqui *dictorum beneque factorum.* Noſtrum e Turic. ſcriptura correctum.

repraeſentat. Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. *praeſentat* cum Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Bad. Non auſus ſum reducere, veritus ne medii aevi ſordibus inquinarer. cf. Geſn. in Theſauro, it. Forcell. Mox Turic. Flor. *concitatis* pro *cogitatis.*

velut ſpiritu continentur. Hanc loquendi formam ſagaciter Turnebus in Adverſ. 4, 10. translatam vidit a Stoicorum placito quodam de mundo, quod his ipſis verbis profertur apud Ciceronem de Nat. Deor. 2, 7. *Haec ita fieri omnibus inter ſe concinentibus mundi partibus profecto non poſſent, niſi ea uno divino et continuato ſpiritu continerentur.* Vid. plura dantem Turneb. l. l. et Burm. ad noſtri 4, 3, 5.

rerum ac verborum contextum ſequi: et, quae
ſint ab adverſa parte dicta, meminiſſe: nec
utique ea, quo dicta ſunt ordine, refutare, ſed
opportunis locis ponere. Quid? extemporalis 3
oratio nec alio mihi videtur mentis vigore
conſtare. Nam dum alia dicimus, quae dicturi
ſumus, intuenda ſunt. ita cum ſemper cogitatio ultra id, quod est, longius quaerit, quidquid interim reperit, quodanimodo apud memoriam deponit: quod illa, quaſi media quaedam manus, acceptum ab inventione tradit

2. *ea, quo.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. acc. Bad. *ea quae* Flor. cum Goth. Reliqui *eo quo,* corrigente Regio.

3. *nec alio.* Sic Turic. (niſi quod *alia* cum Flor. Guelf.) Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Obr. et edd. ante Ald. Reliqui *non a.* *ultra — quaerit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ultre ad id quod* (Flor. *quae*) *e. l. q.* Item modo Turic. *ſemper per.* Fateor inſolentius mihi videri dictum *id quod eſt* pro *id quod adeſt*, *id circa quod eſt* ſcil. *cogitatio.* Nec ſatis congruere arbitror indicativum *cum quaerit;* debebat eſſe *dum q.* ſed hoc alienum, quia modo praeceſſit *dum dicimus.* An forte haec placere poſſunt: *ultra ſit et quod eſt longius quaerat?* *interim.* Turic. Flor. *autem* cum Alm.; omittit Camp. *quod illa.* Turic. Flor. Guelf. *quo i.* *inventione.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *inten-*

3. *Quid? extemporalis.* Alienum prorſus *Quid?* in cujus abrupto et ſubitario dicendi genere nemo acquieſcat. Malim igitur *Quin.* cf. 6, 2, 12. 2, 4, 5. 2, 2, 13.

nec alio i. „*non* alio." cf. Drakenb. ad Liv. 3, 22, 7. Burmannus inſerendo *quam* poſt *videtur* ad illam de qua egerit ſupra 2, 4, 13. ſtructuram deducere malit locum, ut *alio* fiat neutrum. Parum recte ille, cum *alius vigor* hic ſit dictus pro *alia animi facultate* praeter *memoriam* i. ſola memoria conſtat extemporalis oratio.

ultra — quaerit. cf. not. crit.

media — manus. Rectiſſime Burmannus conferre jubet 12,

4 elocutioni. Non arbitror autem mihi in hoc immorandum, quid ſit, quod memoriam faciat: quanquam plerique imprimi quaedam 984
veſtigia animo, velut in ceris annulorum ſigna ſerventur, exiſtimant. Neque ero tam credulus, ut quaſi habitu tardiorem firmio-

tione cum Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Baſil. Videtur eſſe correctum a Philandro; veriſſime. Nam *intentio* eadem eſt *cogitationi*, cf. 10, 7, 10; et imperabat mutationem quod ſequitur *elocutioni.*

4. *quid ſit, quod.* Turic. *quid quod.* Guelf. Camp. *quicquid* cum Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Ald. qui *quid* ſolum. Noſtrum primus Bad. e Vall. Modo Turic. *in mora num* pro *immorandum.* Mox Guelf. *in primis* pro *imprimi.* *veſtigia animo.* Sic Turic. Flor. Camp. (Goth. non memoratur; cf. 84. et mox) Obr. cum Voſſ. 2. Inſerit *in* Guelf.; reliqui *noſtro:* qui et *quae* ſubjiciunt, quod abeſt a Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Vall. et edd. ante Ald. Utrumque addidit Regius. *in ceris.* Turic. Flor. *in guris.* Guelf. *in giris* cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. *in figuris* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Andr. (cf. modo.) Noſtrum in Vall. et repoſitum a Regio.

4. 5. *ut quaſi — naturam, ſubito.* In loco tam vexato primum vett. libb. varietatem, deinde VV. DD. emendandi pericula recenſere ſatis habebo, aliqua de meo, ſed timidiſſime, ſubjungens. Turic. *at quam abitu t. f. m. fieri et autem*

8, 4. Eſt et ſimile, quanquam *manu* omiſſa, 10, 6, 1. 11, 3, 62. utroque enim loco comparationis index particula ſignificat intelligi illam, quae hic expreſſa eſt, *manum.*

4. *in ceris annulorum ſigna.* „Plato Theaet. p. 135. C.“ [Steph. 191. c.] „Θὲς ἐν ταῖς „ψυχαῖς ἡμῶν ἐν κήρινον ἐκμα„γεῖον — καὶ ἐς τοῦτο — ἀπο„τυποῦσθαι ὥσπερ δακτυλίων „σημεῖα κ. τ. λ. Add. Phileb. „p. 83.“ [Steph. 38. 39.] „ubi „libro comparat.“ Geſnerus. Pſeudo - Turnebus Ariſtotelem laudat, qui (in libro de Memor. et Remin. c. 1.) et ipſe memorandi actionem comparat ſigilli impreſſioni.

ut quaſi — naturam, ſubito. cf. not. crit. Habet aliquid

remque memoriam fieri putem. Ejus autem, 5
quod ad animum pertinet, magis admirer na-

quoque ad animum pertire m. admirari n. f. Flor. Guelf. *ut quam habitu t. f. m. fieri ea autem quod* (Flor. *quoque*) *ad animum pertinere* (Flor. a pr. m. *pertire*) *m. admirari n. f.* Ex Alm. nihil nisi *ut qua abitu* et abesse *putem*, deinde *admirere*, et hoc quidem etiam in Goth. (qui alioqui nihil quidquam mutat exrecepta, ut nec ullus eorum, quos non ipse inspexi) Vall. Jens. et edd. posterr. ante Ald. quo acc. Badius et marg. Basil. cum aliquot editorum apud Gibs. margine. Nam Camp. plane exhibet vulgatam. Obrechtus *ut quemadmodum habitu t. f. m. fieri, ejus putem causam quoque ad artificium pertinere: magis admirari naturam subit tot.* Gesner. nihil mutat ex recepta, nisi quod pro *quasi habitu* malit *corporis habitu.* Badius *abitu* retinet et interpretatur *abeundo.* Obrechtus quidem et Gesnerus manifestam sententiam praestant, quorum ille omne *artificium* in memoria efficienda negantem facit Qu., hic nihil ejus a *corpore* repetendum esse affirmantem. Mihi haec maxime ad veteres ductus accedere videbantur: *ut qui* (cf. 5, 10, 44. 10, 1, 57. *ut qui dixerim.* 74. *ut qui — fuerit*) *habitu t. f. m. fieri videam, artem quoque audeam impertire. magis admirari naturam subit tot.* Nequaquam subventum loco per haec credo, sed aliqua verae emendationis semina inesse persuasum est. *habitum* h. l. et Pseudo-Turnebus et Burmannus pro ἕξει Graeca usurpatum putant, quod et ipse teneo, valde tamen adhuc diffidens huic vocis potestati. Conferendus Graeci vocabuli usus apud nostrum 10, 1, 1. 59. apud Plin. Epistt. 2, 3, 4. Negat Fabius, se illam ex eis, quae sensibus occurrant, impressionem, velut in ceram, factam posse probare, cum manifesto memoria durescat diu habendo et retinendo suas notas, quod fieri nequeat, si quotidie novis vestigiis oblitteretur id quod ante impressum fuerit, et insuper artem quoque memoriae, si contingat ulla, qualem tamen ipse jamjam sit traditurus, omnem plane evertere cerae similitudinem. (cf. 3, 3, 4.) Novi, quantum laboret illud *audeam*, nec fugit me, *artem* non addito *ejus* nimis fluctuare. Multum abest, ut teneamus ipsam Quintiliani sententiam. Sed nimis adhuc eam contaminarunt editores, et quidem ipse ille princeps.

simile, quae supra est, disputatio de risu, cujus et ipsius originem explorare deprecatur, cum miram vim extollit. 6, 3, 7. 8. 9.

turam, ſubito res vetuſtas, tanto ex intervallo repetitas, reddere ſe et offerre: nec tantum requirentibus, ſed etiam ſponte interim: nec
6 vigilantibus, ſed etiam quiete compoſitis. Eo magis quod illa quoque animalia, quae carere intellectu videntur, meminerunt et agnoſcunt, et quamlibet longo itinere deducta ad aſſuetas ſibi ſedes revertuntur. Quid? non haec varietas mira eſt, excidere proxima, vetera inhaerere? heſternorum immemores, acta pueri-
7 tiae recordari? Quid? quod quaedam requiſita ſe occultant, et eadem forte ſuccurrunt?

requirentibus. Guelf. *inquirentibus* cum Goth. *etiam ſponte.* Turic. Flor. (a pr. m.) *in ſponte* cum Alm. *et ſp.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. Omittit *interim* Guelf. Mox *compoſiti* Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. et pro *ſed etiam quiete* Flor. (a pr. m.) *ſe dectum quiete.* Guelf. *ſe tectum qui.* Camp. *ſ. et quiete.*

6. *Eo magis quod.* Sic Flor. Reliqui *magis* ante *eo* rejiciunt et prioribus annectunt. Turic. Guelf. Camp. *eo quod.* Reliqui *eoque.* *videntur.* Sic Flor. Guelf. *videtur* Camp. *viderunt* Turic. Reliqui *videmus.* *deducta.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *diducta.* Infra §. 18. viciſſim *deductam* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Mox Guelf. quoque (non Goth.) *externorum* pro *heſternorum* cum Voſſ. 2. ſolito, ut monet Burm., librariorum errore, ablegans ille ad Ovid. Triſt. 1, 3, 44.

6. *Eo magis quod.* Tanto dignior admiratione eſt haec reminiſcendi facultas, quod ea ipſis quoque mutis animalibus contingit.

7. *requiſita ſe occultant.* Lepidus eſt quem ponit Geſnerus Senecae patris locus: „Non enim dum quaero aliquid invenio, ſed ſaepe quod quaerenti non comparuit, aliud agenti praeſto eſt. *Quaedam vero quae obverſantia mihi et jam ex aliqua parte ſe oſtendentia non poſſum occupare, eadem ſecuro et compoſito animo ſubito emergunt.*" in praef. 1. libri Controvv.

nec manet ſemper memoria, ſed aliquando etiam redit? Neſciretur tamen, quanta vis eſſet ejus, quanta divinitas illa, niſi hoc lumen
985 orandi extuliſſet. Non enim rerum modo, 8
ſed etiam verborum ordinem praeſtat: nec ea pauca contexit, ſed durat prope in infinitum, et in longiſſimis actionibus prius audiendi patientia, quam memoriae fides deficit. Quod 9
et ipſum argumentum eſt, ſubeſſe artem aliquam, juvarique ratione naturam: cum iidem docti facere illud, indocti et inexercitati non poſſimus: quanquam invenio apud Platonem,

7. *niſi hoc.* Turic. Flor. Guelf. Camp. inſerunt *in* cum Goth. Vall. et edd. ante Ald. hic cum reliquis ante Obr. *n. in hoc l. vim* (quod de Regii conjectura addunt) *o. e.* exc. Bad. qui *n. et l.* Badius in antiqua ſcriptura ſubaudiri *ſe* monet, quae ratio non placet, ne addito quidem poſt *niſi* eo quod facile ſane excidebat *ſe.* Emendationem Obrechti recte defendit Burm.

8. *deficit.* Turic. (qui et *patientiam*) Flor. Guelf. *defecit.*

9. *iidem.* Guelf. Camp. *idem* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. exc. Bad. qui noſtrum ab emendatore in Vall. repoſitum narrat. Sed tuentur et Turic. Flor. *indocti et inexercitati.* Turic. Flor. Guelf. Camp. omittunt *et.* Goth. (tac. Geſn.) *ind. inexercitatique.* *poſſimus.* Tu-

niſi — extuliſſet. „niſi eloquentiam ad hoc, quod nunc „eſt, faſtigium evexiſſet.“

8. *Non enim — ordinem.* cf. 10, 6, 2.

9. *apud Platonem.* In Phaedro, loco notiſſimo p. Steph. 274. 275. Demonſtrat Geſnerus locum Plin. Epiſt. 9, 18, 2. ubi eodem quo hic uſu: „Ne „memoriam cogam — poſte„rioribus priora *dimittere.*“ Quo minus audiendus Francius, qui malit *amittimus.* Similem Platonicae opinionem profert (indicante Pithoeo) Caeſ. B. G. 6, 14. ubi, quod Druides doctrinam ſuam litteris mandare vetuerant, id factum duabus de cauſis putat, „quod neque in vulgum diſciplinam efferri velint, neque

obſtare memoriae uſum litterarum: videlicet quod illa, quae ſcriptis repoſuimus, velut cuſtodire deſinimus, et ipſa ſecuritate dimittimus. Nec dubium eſt, quin plurimum in hac parte valeat mentis intentio, et velut acies luminum a proſpectu rerum, quas intuetur, non averſa. Unde accidit, ut quae per plures dies ſcribimus ediſcendi cauſa, cogitatione

ric. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *poſſumus* cum Jenſ. Tarv. Ald. *videlicet quod.* Turic. *v. quo* Flor. *v. quantum.* Guelf. Camp. *v. quo modo.* Ex Alm. *qm.* An erat *v. quatenus?*

10. *proſpectu.* Turic. Flor. Guelf. (hic quidem inſerto P) *promtu* cum Alm. Modo *a* Camp. omittit. *intuetur.* Camp. *intuemur* cum Goth. qui et *quaſi* pro *quas*: quorum illud placet. *averſa.* Turic. Flor. *adverſa* cum Alm. *ediſcendi cauſa, cogitatione.* Turic. Flor. (hic quidem a pr. m. *cogitatione*) Guelf. *e. ſint cogitationes.* Camp. *ſi ediſcenda ſint c.* cum Bodl. Andr. Ald. (neque enim poſtremus *ſunt.*) Ex Alm. nil niſi *ſunt* pro *cauſa.* Obr. *e. ſine c.* Mox etiam *contineantur* Aldus, ſolus. Hic igitur ſubjectum deſideravit in vulgata, quod Badius in margine deſignat: *ſcil. mentis intentio.* Reliqui ſecuri transierunt. Recepta ipſa eſt in Goth. qui et hic (vide ſupra 11, 1, 82.) de ſuo dedit *cauſa* pro *ſint,* nec edd. recedunt, niſi quod Jenſ. Tarv. *edicendi* per ſph. Potuit ſane et Camp. ingenio aliquid dare in verbis hisce adornandis, cum Bodl. illa auctoritas imminuatur eo, quod ejus teſtis ſit Gibſonus. Sed acquieſcendum profecto non erat. *ediſcendi cauſa* quin recte et eleganter ſcribatur, non dubito, Obrechtianum illud *ſine* ne ſatis quidem latinum cenſens (cf. 4, 2, 118.): ſed nominativo opus eſt ſententiae. Sive igitur *ſi ediſcenda ſint* retines, ſive in obſcuriore ductu *ſint* obrepſiſſe pro *cauſa* exiſtimas, poſtrema ſic refingam: „eos qui diſcant, litteris confiſos, minus memoriae ſtudere, quod fere plerisque accidit, ut praeſidio litterarum diligentiam in perdiſcendo ac memoriam remittant." *ſecuritatem* vide etiam 10, 6, 2.

10. *Unde accidit — contineat.* cf. not. crit.

ipſa contineat. Artem autem memoriae pri- 11
mus oſtendiſſe dicitur Simonides: cujus vulgata fabula eſt, cum pugili coronato carmen, quale componi victoribus ſolet, mercede pacta ſcripſiſſet, abnegatam ei pecuniae partem, quod more poëtis frequentiſſimo digreſſus in laudes Caſtoris ac Pollucis exierat. Quapropter partem ab iis petere, quorum facta celebraſſet, jubebatur. Et perſolverunt, ut tra-
ditum eſt. Nam cum eſſet grande convivium 12
in honorem ejusdem victoriae, atque adhibitus ei coenae Simonides, nuntio eſt excitus, quod eum duo juvenes, equis advecti, deſi-

cogitationis vis i. c. cf. 10, 6, 4. ubi apparet *ſcribendo et ediſcendo* ab una parte opponi ab altera *cogitationis vim.* Sic mox *caſtores* Turic.

11. *abnegatam — partem.* Sic Turic. Flor. (quanquam disceptis mire ſyllabis) Guelf. Camp. cum edd. ante Bad. Reliqui *abnegata — pars eſt,* velut Vall. Goth. Gudii quidem ad Phaedr. 4, 24. rationem legentis: *abnegatas duas ei pec. partes* non video quid commendet; nec Gronovii ad Senec. de tranquill. 14. *excitatus* pro *excitus.* *digreſſus.* Flor. *degreſſus.* Guelf. omittit. Mox *ac* pro *et* reliquorum dedi e Turic. Flor.

11. *abnegatam — partem.* „Dependet a *fabula eſt.*“ Badius. Ea quidem fabula legitur apud Cic. de Orat. 2, 86. Phaedrum 4, 24. Carmen ipſum hoc eſſe Simonidis, ex quo particulam Plato afferat in Protagora p. Steph. 339, ſuſpicatur Dukerus (de quo mox) p. 98, cui diverſa (ſed ante eum ſcribens) ſentit Heynius in Opuſc. Tom. 1. p. 159.; nec potuiſſent tum pugnare Grammatici, quorum litem Platonis auctoritas diremiſſet. Laudatorem gentis Scopadarum Simonidem Theocritus celebrat nobiliſſimo loco 16, 36 — 47.

12. *atque adhibitus.* Videtur rectius omitti *atque*, quod irrepſerit inter illa *AE AD.*

derare majorem in modum dicebantur. Et illos quidem non invenit, fuiſſe tamen gratos
13 erga ſe deos exitu comperit. Nam vix eo li- 986
men egreſſo, triclinium illud ſupra convivas corruit, atque ita confudit, ut non ora modo oppreſſorum, ſed membra etiam omnia requirentes ad ſepulturam propinqui nulla nota poſſent discernere. Tum Simonides dicitur memor ordine quo quisque discubuerat cor-

12. *in modum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *i. domo.* (et viciſſim §. 46. *modo* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Alm. ubi frequentem hanc confuſionem teſtatur Burm. cf. Drakenb. ad Liv. 39. 13, 3.) Ex Alm. *i. lomo.* Goth. *deſiderabantur* a pr. m. mox ſubterpungendo ſuſtulit, nec quidquam repoſuit (err. Geſn.). *deos.* Guelf. Camp. *eos* cum Alm. ut fertur, quem tamen cum Turic. Flor. noſtrum dare ſuſpicor, quod ab Obr. inde obtinet. Reliqui omittunt; ad quos rediit Capper. cor ille Zenodoti non habens nec jecur Cratetis. Burmannus ſimiliter confuſa demonſtrat, ut apud Liv. 1, 21, 3. ubi tamen non admittit Drakenb. *ſeſe* dantem Obr. non probo.

13. *eo limen.* Flor. inſerit *ultra*, cum Alm. non Turic. (cf. 11, 1, 78.) De ſtructura receptae vide 5, 10, 96. *corruit.* Turic. *cor fuit.* *confudit, ut.* Sic Goth. cum Voſſ. 2. Bodl. et edd. ante Ald. acc. Bad. *confunditur* Turic. Flor. (hic quidem a ſec. m.) Camp. (ſed hic ſubjuncto etiam *ut*). *confundit* Guelf. (omiſſo *ut*) *confundit ut* Flor. cum Alm. Reliqui *contudit ut.* Modo *ſuper* Goth. Mox *poſſunt* Flor. Guelf. Prae *contundendo* autem Burmannus etiam probat noſtrum, appellans locum Ovid. Metam. 5, 58. ſuaque ad Petronium annotata c. 105. *ordine.* Ald. (e Re-

13. *confudit, ut non ora modo.* cf. not. crit.

ordine quo quisque. Haec cum ſit conſtans libb. vett. ſcriptura, nolim illud quod conjectura commendaruntVV. DD., *ordinis* praeferri. Sed ne transponere quidem *quo ordine quisque* vel ita intelligere attinet, ſed referam *ordine* ad *reddidiſſe.* In omni alia ratione Qu. *discubuiſſet* ſcripturus videtur, non *discu-*

pora ſuis reddidiſſe. Eſt autem magna inter 14
auctores diſſenſio, Glaucone Caryſtio, an Leo-

gii conjectura) *ordinis* cum edd. poſterr. ante Burm. acc. Capper.

14. *Caryſtio.* Flor. Guelf. Exc. Santen. *Careſtio.* Mox *Leocranti* Flor. cum Voſſ. 2. *anagatacho* Guelf. Exc. Santen. *ſchopae* iidem, omnibus locis, ubi ſemel (15) Turic. *ſcobuerat.* Nam ſic et Cicero „quod meminiſſet, quo eorum „loco quisque *cubuiſſet.*" cf. §. 2. *ordine refutare.*

14. *magna — diſſenſio.* Nos quidem erudita haec, Jupiter, et ingens controverſia latuit, intercidentibus eorum, qui agitarunt, Grammaticorum operibus. Quos cum agnoſcamus plerosque, Alexandrini illius muſei alumnos, negotium tamen faceſſunt Eurypylus et Apollas Callimachus. Quorum prioris notitia erui poſſe videtur nulla (cf. 10, 6, 4.); alterius nomen ſi diverſum eſt ab illo clariſſimi poetae, plane ludificatur nos eaſus, cum Suidas (v. Σιμωνίδης) Callimachi, quem diſerte Cyrenaeum vocat, epigramma afferat, in quo illud ipſum proditur, de quo hic agit Qu. Vid. Fragm. Callim. 71. ubi rectiſſime Bentlejus locum illum a Qu. demonſtrari monet. Neque tamen quisquam inventus eſt veterum, qui hoc cognominis imponeret Callimacho. Olet autem illud plane Syriacam nominum veterum corruptelam, cujusmodi eſt Lucas, Silas. Equidem ſaevam ſane ſed praeſentem medicinam adhibendam cenſeo, ut reſecetur *Apollas*, velut perperam repetitum ex eo quod praecedit *Apollodorus.* Schneiderus quidem in Addendis ad Polit. Ariſtotelis (p. 491.) demonſtrat Apollam ſcriptorem apud Athenaeum 9. p. 369, adjuncto, qui correctione poſſit eodem redigi, Apella 2. p. 63, ſuadetque aut *Apollam Callimachium* ſcribi aut inſeri *et*, quae jam Bentleji fuit medicina. Poſteriorem rationem prohibere videtur, quod nonniſi unum hominem Quintiliano obverſatum teſtatur illud quod ſubjicit pronomen *quem.* Alteram difficillimam reddunt relicti nobis hodie verſus poëtae Cyrenaei, quorum non meminiſſe vix potuit Qu. Doleo nihil de hac difficultate proditum a doctiſſimis viris Dukero et van Goens in diſſertatione illius hoc praeſide defenſa, *de Simonide Traj. ad Rh.* 1768. 4. Glaucum Caryſtium celeberrimum athletam vide apud

crati, an Agatharcho, an Scopae scriptum sit id carmen: et Pharsali fuerit haec domus, ut ipse quodam loco significare Simonides videtur, atque Apollodorus et Eratosthenes et Euphorion et Larissaeus Eurypylus tradiderunt; an Cranone, ut Apollas Callimachus, quem secutus Cicero hanc famam latius fudit. Scopam nobilem Thessalum periisse in eo convivio constat, adjicitur sororis filius: putant et ortos plerosque ab alio Scopa, qui major

pha. Camp. idem bis. *Crannone* Guelf. Camp. *Pharsali.* Guelf. Camp. *pharsulii.* Prior modo *sit* ante *id* omittit. *Eurypylus.* Dedi quod solum rationem haberet, cum Locat. et multis ante Burm. item Capper. et Schneider. ad Arist. Polit. 5, 5, 7. in Add. Miror corrupto acquievisse Dukerum et van Goens, quod dant plerique, *Eurypilus;* aliqui etiam *Euripilus,* Camp. (per sph.) *Erypilus,* Tarv. *Euryphylus,* Ald. *Euriphylus.* Scripsi autem *Larissaeus* pro reliquorum *Larisseus,* itidem cum Schneidero, sed et Dukero. Nam formam Λαρισσεύς soli Jovi tribuit Steph. Byz.

15. *sororis filius.* Flor. inserit *et,* unde efficere malim *ejus.* Modo *perisse* Goth. *alio.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Ald. Obr. probante Burm. Reliqui *illo.* *major.* Turic. *majora.* Guelf. Camp. Jens. (tac. Gesn.) *majore* cum Goth. Tarv.

Demosthenem pro Corona p. Reisk. 331. Pausan. 6. p. Kuhn. 475. Lucian. in Herodoto, fin. et demonstratos ibi a Solano.

hanc famam. quod *Cranone* acciderit illa triclinii ruina; neque enim totius historiae hujus auctor hic appellatur Cicero.

15. *adjicitur.* Ab historicis etiam ejus sororis filius periisse narratur. Cf. not. crit. Illud *periisse* subaudiendum etiam mox ad *putant.*

ab alio Scopa. Hic quidem, Dukero in Dissertatione citata subtilissime calculos subducente, fuit auctor gentis Scopadarum, quae viguit in Thessalia jam ante Olympiadem 46, teste Herodoto 6, 127. unde apparet longe supra Simonidis aetatem rele-

aetate fuerit. Quanquam mihi totum de Tyn- 16
daridis fabulofum videtur: neque omnino
hujus rei meminit usquam poëta ipfe, pro-

16. *meminit usquam.* Turic. Flor. (hic prius a pr. m.) *meminerit unquam* cum Alm. Pofterius et Guelf. Camp.

gari illius quidem primi Scopae vitam. Commodum autem poëmatis Simonidei heroëm defignat nobis Athenaeus lib. 10. p. 438. *Σκόπαν Κρέοντος μὲν υἱὸν, Σκόπα δὲ τοῦ παλαιοῦ υἱιδοῦν.* Quanquam Perizonius ad Ael. V. H. 12, 1. et Schneiderus ad Ariftot. Polit. in Add. p. 491 fqq. potatorem hunc, de quo Athenaeus, Scopam, non diverfum putant a *Σκόπᾳ τῷ νεωτέρῳ,* de quo Aelianus l. l., quique Cyro juniori monile transmifit; *Σκόπαν* autem *τὸν παλαιὸν* de Simonideo noftro intelligant, quem tamen minus commode viri docti auctorem familiae Scopadarum dicunt, rationem non habentes antiquiffimi illius Scopae, cujus disertam hic habemus mentionem. Creontis autem filius etiam, nifi prifcus ille, certe Simonideus Scopas fuit, cum Scopadas ejus aevi omnes *Κρεώνδας* nominet Theocritus l. l. ubi cf. Schol. Succurritur autem ruinae domus Scopadarum ab ipfo noftro, qui non quidem *omnes,* fed *plerosque* ab illo primo ortos periiffe in hoc convivio hiftoricorum fententiam effe narrat; modo, id quod monui, ad *ortos* intelligas *periiffe* ex proximo, non *ἀπὸ κοινοῦ effe;* quanquam hoc plerisque VV. DD. accidiffe fufpicor, inter quos Dukerus etiam athletas illos Glaucum, Leocratem, Agatharchum ortos a Scopa vetuftiffimo, miro fane modo, fibi perfuadet p. 97. Idem rectiffime tenet (p. 98.), non totam ibi Scopadarum gentem extinctam, nec tantum calamitatis fignificari vocabulis *ἀθρόα ἀπώλεια* (v. Favor. ap. Stob. Serm. 105.).

16. *neque — meminit usquam poëta ipfe.* Disputat Gefnerus de firmitate hujus argumenti, quod tum demum alicujus effe ponderis, fi nemo eorum, qui rem narrarint, ipfius poëtae teftimonio fit ufus. Alioqui enim Quintiliano vivente multa potuiffe Simonidis opera vetuftate abolita effe. Equidem fcriptorem meum de talibus fere fecurum animadverti, nec credo reputaffe, integer ad fe pervenerit Simonides an bona fui parte truncatus. Ceterum fatis recte puto argumentari noftrum, qui plurima tamen Simonidis carmina cognove-

17 fecto non taciturus de tanta ſua gloria. Ex
hoc Simonidis facto notatum videtur, juvari 987
memoriam ſignatis animo ſedibus, idque credere ſuo quisque experimento. Nam cum in loca aliqua poſt tempus reverſi ſumus, non ipſa agnoſcimus tantum, ſed etiam, quae in his fecerimus, reminiſcimur, perſonaeque ſubeunt, nonnunquam tacitae quoque cogitationes in mentem revertuntur. Nata eſt igitur,
18 ut in plerisque, ars ab experimento. Loca

taciturus. Turic. *tacitus.* Modo Flor. *Tyndariis,* item *ipſa* pro *ipſe* cum Guelf. et mox *ſui* pro *ſua.*

17. *Simonidis.* Flor. *Simonis,* a ſec. m. *Simonides,* et ſic Guelf. cum Jenſ. Locat. et poſterr. ante Ald. *notatum.* Turic. Guelf. *notavit* cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. *notari* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. *notavit ut* Obr. Noſtrum eſt in Vall. et Flor. quoque (ut videtur). *loca. aliqua.* Flor. *loco aliqua.* Guelf. Exc. Santen. *loco de aliquo.* *ab experimento.* Turic. *abae experimenti,* et continuo idem *loci.*

rat: neque enim, ſi fama illius facti vivo jam poëta viguiſſet, poterat non frequentiſſima eſſe ejus apud ipſum mentio. Poſt fata magnorum virorum talia de iis narrari ſolent. Dukerus in diſſertatione modo memorata p. 102. 3. famam de Tyndaridis evocantibus poëtam ipſo demum mortuo natam ſuſpicatur, eodem, quo hic Fabius, ſilentii argumento jam antea (p. 70.) uſus in elevanda Phaedri fide, qui celeberrimam *omnia ſua ſecum portantis* vocem Simonidi tribuit Fabb. 4, 21.

17. *credere.* Suadet Geſnerus reponi *credet.* Obrechtus nimia ductuum ipſorum cura refinxit *credet et;* Rollinus adjiciendum noſtro putat *poteſt;* et hoc fortaſſe optimum, ſi poſt *experimento* excidiſſe dicatur.

poſt tempus. i. poſt aliquod tempus, paulo longiore interjecto tempore. Haec dicendi forma hujus videtur fuiſſe aetatis, et legitur apud ipſum, ſi modo, noſtrum Decl. 289. p. 145. ubi vide Burm. ut et ad Decl. 388. p. 789. item ad I. O. 12, 3, 5.

18. *Loca diſcunt.* Fateor offendi me in hisce quae *di-*

diſcunt quam maxime ſpatioſa, multa varietate ſignata, domum forte magnam, et in multos diductam receſſus. In ea quidquid notabile eſt, animo diligenter affigitur, ut ſine cunctatione ac mora partes ejus omnes cogitatio poſſit percurrere. Et primus hic labor eſt, non haerere in occurſu. Plus enim quam

18. *diſcunt.* Camp. *diſcant.* Goth. *diſcuntur* cum Voſſ. 2. Vall. Colb. *dicunt* Ald. ſed mox poſt *ſignata* inſertis verbis *concipienda eſſe*, nullo haud dubie MS. auctore, quanquam et Camp. eadem interjicit. Guelf. continuo *ſpecioſa.* *notabile.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *nobile* cum Alm. Bodl. Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. acc. Badio. Correxit Regius, neque ego cum Geſnero *non malam* dixerim antiquam ſcripturam. cf. 9, 3, 5. *affigitur.* Flor. *adfigunt.* Mox pro *cunctatione* Tarv. *contactione.*

ſcuntur locis; quanquam video ſane aliquam ex ipſa in qua verſamur materia lucem iis contingere. Sed in illa toties animadverſa litterarum C et G confuſione, non fuerit temerarium reſcribere *deligunt.*

non haerere in occurſu. Non adeo trita poteſtas *occurſus*, qui hic eſt pro omni re, quae repente ſe nobis offert. Uſus, quo nomen *occurſus* abit in rem vel hominem ipſum qui *occurrat,* plus ſemel reperitur in Declamm. velut 8. p. 157. „indifferentiam“ (geminorum quorundam) — „mirantur „*occurſus*“ i. occurrentes. 18. p. 322. „laudandus“ (ob pulchritudinem) „*occurſibus.*“ Cave autem *haerere* accipias pro *morando;* ſignificat *titubare. Hic* adverbium ſit an pronomen, dubitari poteſt. Hoc ſi probas, reſpiciet ſenſus noſter ad praecedentem eumque repetet. Eſt enim hoc ipſum *non haerere in occurſu*, cum „ſine cunctatione ac mora par-„tes domus alicujus magnae „omnes cogitatio percurrit.“ Sin adverbium agnoſcis, *hic* i. in omni hoc negotio primum erit, quavis occaſione data totam illam domum reminiſci, ne ante fores quaſi ejus occluſas ſtes nec intromittaris. *Occurſum* etiam non male interpreteris quamvis illius domus partem, quae forte ſe offerat memoriae, ex qua deinde in omnes reliquas ordine ea diſcurret.

firma debet esse memoria, quae aliam memo-
19 riam adjuvet. Tum quae scripserunt vel cogitatione complectuntur, et aliquo signo, quo moneantur, notant: quod esse vel ex re tota potest, ut de navigatione, militia; vel ex verbo aliquo. Nam etiam excidentes, unius admo-

19. *Tum.* Guelf. Exc. Santen. *Tamen* cum Jens. Tarv. *complectuntur.* Turic. Flor. *complectitur.* *aliquo.* Sic Guelf. Camp. cum Voss. 2. Goth. Colb. Ald. *alio quo* Turic. Flor. Reliqui *alio.* *moneantur.* Turic. Flor. Camp. *moveantur* cum Goth. *moneatur* Guelf. sed correctum ex *moveatur.* Haec a §phi inde initio laborare, nemo non sentiat admonitus. Quid est *vel* ante *complectuntur,* cui nihil deinde respondet? Nisi forte *et* interpretati sunt *etiam,* admodum quidem dure. Sed convenire fortasse videbatur *alio,* ut vulgo legunt: *etiam alio;* quam quid? quaerere libet. Nec bene coit *complectuntur* praesens cum *scripserunt* praeterito. Quare e veteribus haec eruere malim: *vel c. complexi sunt,* expungendo simul *et* velut nato ex evanido illo *sunt.* Eo quoque inclinat animus, ut servetur antiquum illud *moveantur* (quanquam mox §. 21. est *admonentur,* quod sane dubitationem injicit), quia imagine aliqua opus est, animum feriente, acri, cf. locum Cic. §. 22. In prioribus, quae hic tento, nostram plane rationem Gedoynus sequitur. Secunda igitur in hoc memoriae artificio ea est administratio, ut haerentibus jam animo nostro locis, sensus vel scriptos vel cogitatos suis quemque signis instruamus, mox locis praeparatis eosdem illaturi. Sic apparet differentia locorum et imaginum; nec quidquam video, quod intelligi nequeat in hac ratione, quanquam valde, ut nobis quidem et ipsi Quintiliano videtur, operosa. *excidentes,*

19. *complectuntur — moneantur.* cf. nott. critt.

vel ex re tota — vel ex verbo aliquo. „Signum illud vel „ex re tota assumitur, ut an- „cora, si de navigatione aga- „tur; vel ex verbo aliquo, ut, „si periodus incipit a verbo „*solet,* poterit *sol* esse signum.“ Ita Rollinus; quem ego recte hoc ex veterum ratione mnemonica tenuisse existimo, maxime conferendis iis, quae praecipit scriptor Herennianus 3, 20. 21.

excidentes. Recte Capper. huc advocat 11, 3, 153. ubi *excidens,* sicut et hic, pro

nitione verbi in memoriam reponuntur. Sit autem ſignum navigationis, ut ancora; militiae, ut aliquid ex armis. Haec ita digerunt. 20 Primum ſenſum veſtibulo quaſi aſſignant, ſecundum atrio, tum impluvia circumeunt, nec cubiculis modo aut exedris, ſed ſtatuis etiam ſimilibusque per ordinem committunt. Hoc

unius. Obr. de ſuo inſerit *res,* peſſime. *ſignum.* Flor. Guelf. *magnum* cum Alm. non Turic. cf. §. 13. *ancora — ut aliquid.* Bodl. *a. vel ſpiculum m. aut a.* ſolus, mire; ſed cf. §. 29. Modo in *vel ex verbo* Camp. omittit *ex.*

20. *digerunt.* Turic. *diligerunt.* Flor. *diligenter.* Guelf. *deligere* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. niſi quod Jenſ. *diligere,* Tarv. autem *diligunt.* Camp. *dirigunt* cum Ald. Noſtrum narratur eſſe in Alm. (qui, pro *ita, itaque* habeat cum aliquot edd.), a ſec. m. in Vall. repoſitum teſtatur Badius. Prima dare videtur Andreana. *ſenſum veſtibulo.* Turic. Flor. inſerunt *bello cum;* Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. *bello tum.* Camp. pro *ſenſum* dat *locum* cum Andr. Ald. et aliquot Burm. Reliqui *ſ. vel locum v.* Noſtrum unus Badius, qui ſe omnem locum ex repoſitione, i. emendatione, Vallenſis dediſſe teſtatur. Nihil erat hinc alienius quam *locus,* ei praeſertim qui errorem lectoris caveret, in quo genere eximia eſt Quintiliani diligentia. *ſecundum atrio, tum impluvia.* Flor. Guelf. *ſ. puta aſtrictum in pluvia.* Camp. *ſ. puta atrium tum in pluvia,* cum edd. ante Bad. niſi quod Tarv. *artium,* (de Jenſ. tac. Geſn.). Goth. *ſ. puta a. t. i.* cum Voſſ. 2. ex quo Burm. *ſeculum.* *cubiculis — exedris.* Flor. Guelf. *cubilis — hedris.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. Bad. *c. — exhedris* (Goth. diremtim *ex hedris*). Tarv. *cubiculi — hexedris.* *ſtatuis.* Flor. *ſtatius.* Alm. *ſtacius.* Guelf. *ſtatus* cum Goth. Voſſ. 2. Noſtrum eſt in Camp. Andr. Ald. Obr. et aliquot Burm. Reliqui *ſtratis.* Noſtrum probat et bene exemplis illuſtrat Erneſtus in Clave Ciceron.

oblivifcente ſeriem orationis. Ineſt tamen ipſa *cadendi* ſimilitudo. cf. 5, 7, 11. ubi qui „titubaverint — velut in gradum *reponuntur.*"

facto, cum eſt repetenda memoria, incipiunt
ab initio loca haec recenſere, et, quod cuique
crediderunt, repoſcunt, ut eorum imagine
admonentur: ita quamlibet multa ſint, quo- 988
rum meminiſſe oporteat, fiunt ſingula con-
nexa quodam choro, ne errent conjungentes
prioribus ſequentia ſolo ediſcendi labore.

voce *impluvium.* Mox Camp. *incipimus*, male. *ut eorum.* Sic Guelf. Vall. ex eoque Bad. Reliqui *et e.* *ita quamlibet.* Sic Flor. *et q.* Camp. Reliqui *ut q.* *fiunt.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Jenſ. Tarv. *fiant* Locat. cum poſterr. ante Ald. acc. Bad. Baſil. Obr. *ſunt* exhibent Exc. Santen. fortaſſe per errorem conferentis, in tanta alioqui hujus Cod. et Guelf. ſimilitudine. Reliqui *ſint.* Modo *multa ſit* Turic. Flor. Mox pro *connexa* Flor. (a pr. m.) *neceça*, a ſec. autem, niſi eſt error conferentis, *connixa.* *choro, ne errent.* Turic. (quanquam ex hoc refertur *coria*) Flor. Guelf. Exc. Santen. *corio onerant.* Solum *corio* oſtenditur ex Bodl. Vall. et ſic eſt in Camp. Goth. Mox *conſequentia* Flor. Camp. cum Alm.

20. *ut — admonentur.* „Ut „i. ſecundum quod." Badius.

fiunt ſingula — ediſcendi labore. Hic ſenſus cum non conſtanter ita, ut hic comparet, in vetuſtiſſimis libris legatur, nos autem, quam minimum fieri potuit, conceſſerimus recentium mutationibus; tamen non niſi ſuſpenſi et dubitanter de ejus ſententia pronunciabimus. Nexa haec omnia, quae animo affigimus, cum ſint inter ſe per illam aedificii cujusdam magni ſubjacentem cunctis imaginem, cavetur error, in quem poterant incidere qui nihil aliud quam ediſcunt verba ipſa, nullis nec locis nec imaginibus memoriae ſubvenientibus. Qualis autem ille eſt error? Poteſt enim duplici modo accipi, ut vel eo ipſo erretur, quod contra quam debebant conjungunt prioribus ſequentia, vel inter illud conjungendi negotium aliquid peccetur. *Conjungentes* itaque erit aut: *conjungendo*, aut: *inter conjungendum.* Prius ſi probas, inutile memoriae oſtenditur nullis intervallis conſtitutis totam orationem continuando ſemper prioribus ſequentia detexere. Et fateor hanc rationem mihi videri conſentaneam iis quae praecedunt:

Quod de domo dixi, et in operibus publicis, 21 et in itinere longo, ut urbium ambitu, et picturis, fieri poteſt. Etiam fingere ſibi has imagines licet. Opus eſt ergo locis, quae vel finguntur, vel ſumuntur: imaginibus, vel ſimulacris, quae utique fingenda ſunt. Imagines notae ſunt, quibus ea, quae ediſcenda

21. *ut urbium.* Camp. *et urbium* cum Goth.

notae ſunt. Turic. *voce.* Flor. *note.* Guelf. (hic an omitteret *ſunt*, non notavi; ſuſpicor tamen) Exc. Santen. *voces.* Certe quod vulgatur otioſum eſt et ejusdem vocabuli *notae* — *notamus* iteratione deforme. Nec quidquam vidi ſimilius gloſſae e margine textum invadenti quam haec: *Imagines notae ſunt*, vel etiam absque *ſunt.* Vox autem *quibus* ſine his optime applicatur illis proximis per parentheſin inſertis

fiunt ſingula connexa. Dum ſuus cuivis loco ſenſus aſſignatur, recenſendis omnibus ab initio locis nihil nos poteſt effugere, nec praepoſtero ordine proferri; ſimul autem ita dirimuntur quoque a ſe invicem ſenſus diverſi, ut alter in alterum ne incurrat. Habet ſane difficultatem, quod *fiunt* jungitur participio *connexa*, prae quibus expectes *connectuntur;* niſi forte, id quod verum cenſeo, *connexa* hic nominis adjectivi poteſtate dicuntur, cui tamen obſtat adjunctus voci ablativus, unde participii proprietas magis agnoſcitur. „*Choro* quo„dam“ haec ſingula *connexa* ſignificavit Qu. ſi recte legimus locum, petita, non quidem a domo, in qua verſabamur, ſimilitudine, ſed ab ea quae eſt in choream ducentibus manuum conjunctione; et ſuadet tale quid etiam hic probare locus noſtri geminus 9, 4, 129. „membra connexa „ſunt — ut homines — con„tinentur.“

21. *Etiam fingere — licet.* Miror neminem haeſiſſe. Incommode certe *imagines* hic appellavit noſter, quod *loci* vocabulo indigebat, cum mox et ipſe et omnes omnino ſcriptores in mnemonices tractatione *imagines* ſedulo discernant a *locis.* Neque enim quidquam profecto voluit ſignificare, niſi quod etiam ficta aedificia, non modo quae alicubi inveniuntur extructa, poſſunt inſervire artificio mnemonico. Idem docet Hermannianus 5, 19. extr.

notae ſunt. cf. not. crit.

ſunt, notamus: ut, quomodo Cicero dicit, *locis pro cera, ſimulacris pro litteris utamur.*
22 Illud quoque ad verbum ponere, optimum fuerit: *Locis eſt utendum multis, illuſtribus, explicatis, modicis intervallis: imaginibus autem agentibus, acribus, inſignitis, quae occurrere, celeriterque percutere animum poſſint.* Quo magis miror, quomodo Metrodorus in XII ſignis, per quae Sol meat, trecenos et

quae utique fingenda ſunt. Sic nexus quoque manifeſtior conjunctionis *ut utamur* cum *opus eſt.* Fortaſſe etiam cum Gesnero inſerendum *et* ante *imaginibus.* Mox *diſcenda* Camp.

22. *fuerit.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. *fuerat.*

modicis. Turic. Flor. Guelf. *modis* cum Alm.

percutere. Guelf. Exc. Santen. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *percurrere* cum edd. ante Gryph. exc. Bad. qui e Vall. noſtrum. Modo pro *autem* Jenſ. (ſed hic per ſph. *aliqui*) Tarv. et edd. poſterr. ante Obr. acc. Roll. *aliquid.* tum Camp. *celeriter quemque.* Flor. *imaginis* pro *imaginibus.* *trecenos.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *tricenos* cum Goth. et edd. ante Baſil. frequenti confuſione. cf. Drakenb. ad Liv. 40, 34, 8. Hic quidem ipſa *tricenorum* proceſſerit ratio,

Cicero dicit. Loco ſupra indicato de Or. 2, 86. item mox 87. Illi *de cera* et *litteris* mirifice reſpondet Herenniani dictum 3, 18. *imagines, ſicut litterae, delentur, ubi nihil illis utimur: loci, tanquam cera, remanere debent.*

22. *Metrodorus.* cf. 10, 6, 4. Qui hoc praeterea referret Metrodori artificium in artum locum plurimas infercientis imagines, non reperi quenquam. Malim autem *quod* prae illo *quomodo.* Mox unus, quod ſciam, MS. Gothanus *ſua* dat pro *ſuam;* quod ſane placet, ut ad *arte* referatur pronomen, non ad *memoriam;* poſitu etiam vocis *potius* hoc ſuadente. Jactabat ſe Metrodorus mnemonica magis ſua quam memoria; ubi alius ejus generis artifex unum et alterum in quovis ſigno Zodiaci fortaſſe locum poſuiſſet, ibi triginta definiens. De *vanitate* conſule nos ad 4, 1, 33.

ſexagenos invenerit locos. Vanitas nimirum fuit atque jactatio circa memoriam ſuam potius arte, quam natura gloriantis. Equidem 23
haec ad quaedam prodeſſe non negaverim, ut ſi rerum nomina multa, per ordinem audita, reddenda ſint. Namque in iis, quae didicerunt, locis ponunt res illas, *menſam*, ut hoc utar, *in veſtibulo*, et *pulvinum in atrio*, et ſic cetera: deinde relegentes inveniunt, ubi poſuerint. Et forſitan hoc ſunt adjuti, qui, 24

modo abſint *ſexageni.* Sed ſatis frequens distributiva ponere pro cardinalibus. cf. eundem Drakenb. ad 4, 16, 6. Manifeſtus imprimis Livii locus 9, 30, 3. *tribuni militum ſeni deni in quatuor legiones*, ubi plane quae hic apud noſtrum ratio. Modo *ineat* Guelf. Camp.

23. *ut ſi rerum.* Turic. Flor. Guelf. *aut ſi r.* Camp. mox *redd. ſunt.* *ponunt.* Sic Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. Reliqui *reponunt.* *veſtibulo — atrio.* Turic. Flor. Guelf. (hic tamen *et* videtur omittere) Camp. *v. et populum i. a.* Reliqui *v. in atrio pulvinum*, ſed Goth. et Voſſ. 2. item *populum.* Ordinem MSS. reſtituimus, emendationem alicujus veterum illorum Criticorum, neſcio cujus, unice retinentes et probantes. Pro *menſam* in Guelf. eſt *merſam.* *ſic cetera.* Turic. Guelf. Exc. Santen. *ſi eſſet.* Mox Guelf. *relegantes* (a pr. m.) et *poſuerunt*, ubi Flor. *repoſuerint.*

24. *forſitan hoc.* Sic Obr. facillima emendatione. Adjuvat Flor. qui et ipſe nihil aliud niſi *f. hi.* Reliqui inſerunt *in.* Mox Flor. (a pr. m.) Guelf. *actione*, et hic *vendidiſſet.*

23. *Equidem haec.* Jam de hac quam nobis explicuit mnemonice pronunciat in univerſum, minus ei tribuens, quam vulgo ſolebant rhetores. Debebat ergo hic noſter ſenſus diligenter a praecedenti ſecerni, ne forte quis crederet, praeſtigias tantum illas Metrodori parum placere noſtro. Ciceronis quidem ſub perſona Antonii benignius eſt de hac arte judicium de Or. 2, 88. Mox *quae didicerunt* facillima correctione mutem in *quae digerunt.* cf. §. 18. 20.

auctione dimiſſa, quid cuique vendidiſſent, teſtibus argentariorum tabulis reddiderunt. Quod praeſtitiſſe Hortenſium dicunt. Minus idem proderit in ediſcendis, quae orationis perpetuae erunt. Nam et ſenſus non eandem 989
imaginem quam res habent, cum alterum fingendum ſit: et horum tamen utcunque com-

Tum e Turic. Flor. enotatum *quae Hortenſius*, non addita in illo quidem vulgata, in hoc autem diſerte appoſitum eſt vulgatum *Hortenſius*. Inſertum itaque videri debet illud *quae* ſine ſenſu poſt illa *quod praeſtitiſſe*. *utcunque*. Sic Turic. Flor. cum Alm. auctores facti conjecturae Geſnerianae, quam ipſe (immemor Alm.) in textum intulerat; rectiſſime, et obſequentibus Bipp. Reliqui *utrumque*. cf. 10, 6, 7.

24. *Quod — Hortenſium dicunt.* „Hortenſius — a Siſenna provocatus in auctione perſedit diem totum et omnes res et pretia et emtores ordine ſuo argentariis recognoſcentibus, ita ut in nullo falleretur, recenſuit.“ Seneca pater in praef. Controv. cf. et 10, 6, 4.

cum alterum fingendum ſit. Res quidem ſuas ſecum ferunt imagines; ſenſus, i. cogitata noſtra, ſi notare volumus, fingendum eſt aliquod noſtra ſponte ſignum, nec illud certum aut unum modo eſt: „nam — ita fit in *imaginibus*, ut, quae nobis diligenter notatae ſint, eae parum videantur inſignes aliis.“ (Scriptor ad Herenn. 3, 25.) *Alterum* quod hic dicitur, eſt illud ipſum ſignum, quo ſenſum notamus, diverſum illud ab eo quem demonſtrat ſenſu; duo enim profecto ſunt, ubicunque ſignatur alterum, alterum ſignat. Jam in *rebus* ne ſignum quidem, i. alterum illud, fingere opus eſt, quoniam qui *menſam* reminiſci cupit, is nihil niſi menſae imaginem animo affigere neceſſe habet. Et hanc quidem verborum noſtrorum partem rectiſſime expreſſit Gedoynus: „les penſées ayant une image purement arbitraire.“ In reliquis vitio editionum erravit. Geſnerus *alterum* retulit ad *ſenſus* ipſos, qui dicantur eſſe fingendi, cum *res* ſe ipſae offerant. Sed hic *ſenſus* ipſi non finguntur, verum effecti et conſtituti ante notari modo deſiderant; verſamur enim in arte mnemonice, non in inventione oratoria. Labor eſt unicuique ſenſui ſuam dare

monet locus: ſed ſermonis alicujus habiti verborum contextus eadem arte quomodo comprehendetur? Mitto, quod quaedam nul- 25
lis ſimulacris ſignificari poſſunt, ut certe

locus. Hoc dant Turic. Flor. cum Alm. Colb. item margine Badii, exulans ab omnibus reliquis. Geſnerus carens noſtro vocabulo (cum non attendiſſet illam in Burm. ed. commemorationem), ad *commonet* intelligere cogebatur *ars iſta,* dure profecto; ſed aliquanto major criticus Gallaeo, qui et hic remedium ſuum tentat, *addititia* haec verba *cum alterum* — *commonet* pronuncians et (i. *quia*) *inexplicabilia.* cf. 10, 3, 2.

ſed — habiti. Turic. Flor. *ſicut ſ. alicui habitu* cum Alm. niſi quod *ſic.* Guelf. Exc. Santen. *ſi cum ſ. a. habitu* cum Goth. et fortaſſe Bodl. Andr. ex quibus non affertur *habitu.* Camp. *ſi cum ſ. a. habiti* (niſi forte in poſtremo erravi, quod et ibi eſſet *habitu*). Jenſ. *ſed cum — habitu* cum edd. poſterr. ante Baſil. exc. Ald. qui ex vaga Regii conjectura *ſed cum ſ. a. habiti,* inſertis mox poſt *contextus* hisce: *eſt ediſcendus.* Mihi quidem *ſermo habitus* hoc loco plane non ferendus videtur; quo accedit foediſſima genitivorum coacervatio, *ſermonis habiti verborum contextus;* et fortaſſe debebam in Jenſoniana acquieſcere, cujus haec ſententia: *Sed quomodo ſimul cum toto ſermonis alicujus habitu poterit verborum quoque contextus eadem hac mnemonice comprehendi et contineri:* ſed retinebat, quod vetuſtiſſimi illi *ſicut* dant, non *ſi cum.* Inde efficias: *ſed, ut* (poteſtate *quanquam*) *ſ. a. habitus, verborum — comprehendetur?* Camp. *comprehenditur* cum Jenſ. Tarv.

25. *certe.* Sic Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. Baſil. Vidov., quod ipſum conjiciebat Geſn. Reliqui *certae,* niſi quod Jenſ. *caeterae,* Tarv. *caetere.* Modo Flor. (a pr. m.) *ſignificet.* Annotatum eſt e Flor. *poſſunt,* quod et ipſe e Camp. retuli, quaſi in editis eſſet *poſſint.* Nunc ſuſpicor in illis (Flor. et

imaginem. Aliquo tamen modo (*utcunque*) huic neceſſitati ſuccurrit *locus;* et qui v. c. *atrio* domus illius memoriam occupantis aſſignavit certum orationis ſuae ſenſum, admonebitur illius, dum *atrium* animo obverſatur, etiamſi obſcurior fuerit *imago,* qua eundem inſtruxerat ſenſum.

ſed — habiti. cf. not. crit.

conjunctiones. Habeamus enim ſane, ut qui notis ſcribunt, certas imagines omnium, et loca ſcilicet infinita, per quae verba, quot ſunt in quinque contra Verrem ſecundae actionis libris, explicentur, ut meminerimus etiam omnium quaſi depoſitorum: nonne impediri quidem eorum, quae dicit decurſum neceſſe

Camp.) eſſe conjunctivum. *ſcilicet.* Camp. *ſed;* male, ineſt enim levis irriſio eorum, qui innumera ſolent loca conſtituere, velut Metrodorus in Zodiaco. Nec correctione Obr. indigemus *nominum* pro *omnium.* Modo Flor. *noti.* Guelf. *notae.* *per quae.* Turic. Guelf. *p. quem.* *quot ſunt in quinque.* Turic. Flor. *quod ſ. i. q.* Guelf. *ſunt in quae ſunt i. q.* Reliqui *quae ſ. i. q.* Noſtrum leviſſima mutatione ex antiquiſſimis illis derivatum eſt, aptum illud imprimis in tam manifeſto exemplo. *ut meminerimus.* Turic. (hic etiam *meminerihus*) Flor. Guelf. *ne m.* Guelf. mox *impedire.*
quidem — decurſum. Turic. *quod quae dicit dicurſum.* Flor. Guelf. *quod quae d. d.* cum Alm. Ex hiſce vetuſtiſſimorum ſcripturis tale loco auxilium quaeſivi: „meminerimus etiam" (delevimus *ne,* velut natum ex errore repetendi litteras ſimiles; *ut* deinde ab librariis refictum; pendet autem

25. *conjunctiones.* „Sive „grammatice accipias hanc „vocem, verum eſt; da mihi „enim notam, quae clare bre„viterque ſignet *num, enim„vero, tametſi?* ſive conjun„ctiones intelligas connecten„di et transeundi formulas. „Cic. de Or. 2, 88. pr. *Multa „ſunt verba, quae quaſi arti„culi connectunt membra ora„tionis, quae formari ſimilitu„dine nulla poſſunt: eorum „fingendae nobis ſunt imagi„nes, quibus ſemper utamur.*" Geſnerus. In *conjunctionibus* cf. 1, 4, 18.

qui notis ſcribunt i. notarii, de quibus vide 7, 2, 24.

ut meminerimus — decurſum. Haec minime ſunt ſana, et eſt de iis diſpiciendum in nott. critt. Sententia manifeſta. Gravatur autem hanc ipſam mnemonices reprehenſionem Antonius apud Cic. de Orat. 2, 88. *Neque verum eſt, quod ab inertibus dicitur, opprimi memoriam imaginum pondere, et obſcurari etiam id, quod per ſe natura tenere potuiſſet.*

eſt duplici memoriae cura? Nam quomodo 26
poterunt copulata fluere, ſi propter ſingula verba ad ſingulas formas reſpiciendum erit? Quare et Charmadas et Scepſius, de quo modo dixi, Metrodorus, quos Cicero dicit uſos hac exercitatione, ſibi habeant ſua: nos ſimpliciora tradamus. Si longior complectenda me- 27
moria fuerit oratio, proderit per partes ediſcere: laborat enim maxime onere: et hae partes non ſint perexiguae: alioqui rurſus multae erunt, et eam diſtinguent atque concident. Nec utique certum imperaverim modum, ſed maxime ut quisque finietur locus: ni forte tam numeroſus, ut ipſe quoque di-

oratio ab illa conceſſione orſa ſupra *Habeamus ſane,* cf. 5, 10, 1.) „o. q. d.: nonne" (malim *non* ſolum, cf. 11, 1, 50.) „impediri *quoque*" (tantum abeſt ut adjuvetur hoc artificio mnemonico) „*dicendi curſum* n. e. d. m. cura?"

26. *Charmadas.* Flor. *Charneades,* et reliqui ante Burm. omnes *Carneades.* Noſtrum eſſe in Turic. conferentis ſilentium teſtatur. cf. Cic. de Or. 2, 88. Ern. not. Capperonerius demonſtrat Fortunatianum ex Pithoeanis Charmadae memorem p. 75.

27. *rurſus.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Reliqui *nimis.* Mox Turic. Flor. *mute.* Guelf. conjunctim *mutuerunt.* *modum.* Turic. Flor. Guelf. *modo* cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. non Camp. Regius correxit. *ni forte.* Sic Flor. Guelf. cum Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Gryph. *in f.* Turic. (cf. de hac confuſione Drakenb. ad Liv. 38, 50, 1.) Reliqui *niſi f.* quorum et Camp. cf. eundem ad 23, 1, 8. Suſpicor autem poſt *forte* intercidiſſe *eſt.* *tam numeroſus.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. cum edd.

27. *laborat.* Malim *laboratur* (cf. 11, 3, 57.); neque enim in activo ſubjectum eſt manifeſtum. et mox *ſed* pro *et.*

locus. Certa tractandi propoſiti pars; *materiam* barbare dicimus. *numeroſum* cf. ad 10, 5, 9.

28 vidi debeat. Dandi ſunt certi quidam termini, ut contextum verborum, qui eſt difficillimus, continuet crebra meditatio, partes deinceps ipſas repetitus ordo conjungat. Non eſt inutile, iis, quae difficilius haereant, aliquas apponere notas, quarum recordatio commo-
29 neat et quaſi excitet memoriam. Nemo etiam fere tam infelix, ut, quod cuique loco ſignum deſtinaverit, neſciat: ut, ſi erit tardus ad hoc, eo quoque adhuc remedio utatur, ut ipſae

ante Ald. acc. Bad. Reliqui inſerunt *ſit* Regio ſuadente; ſed Badius (quanquam inepta quaedam de hexametri clauſula cauſatus) veriſſime monuit, adjectivum pendere e verbo *finietur*. Mox Goth. *divelli* pro *dividi*, mire, nec ineleganter.

28. *partes* — *ipſas*. Flor. Guelf. (qui et τελείαν στιγμὴν ante *deinceps*) *partis* — *ipſa*. Prius cum ipſa illa diremtione et Exc. Santen. Modo pro *continuet* Guelf. *continet*, Obr. *contineat*. *inutile* — *difficilius*. Turic. *inutilisque difficilius*. Flor. Guelf. Exc. Santen. *inutilis quo difficilius*. Ex Goth. nil niſi *inutilis*, ex Alm. contra ſolum *difficilius* affertur. Reliqui *inutile*, *quo facilius*. Noſtram e Turic. exſculpſimus. Recepta enim ſingulis, quae ediſcenda ſunt, notas apponere jubet, quod erat in illa, quam improbavit, arte. *apponere*. Goth. (tac. Geſn.) *opponere* cum Voſſ. 2. *ponere* Obr. mire. Mox Camp. *quae* pro *quaſi*.

29. *ut, ſi erit* — *notae*. Turic. Flor. Guelf. *u. ſ. e. trandus* (Flor. a ſec. m. *tradendus* et ſic Guelf.) *ad hoc* — *remedium utitur ut ipſae* (Turic. Guelf. *ipſe*) *n.* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. qui tamen omnes *tradendus*, ipſo accedente in hac quidem voce Aldo. Ex Alm. omiſſio tantum verbi *excitent* memorata, per conferentium neglectum profecto. Sed Camp. e recepta nihil quidquam mutat, niſi quod *utitur* dat. Non igitur a Badio ſolo *tardus*, qui ſic ſe legere teſtatur, et jam tum *excitent* inſertum, ac *remedio* refictum. In hacce ſtribligine cumulandi maxime *ut*, quod ter legitur in breviſ-

29. *ut, ſi erit tardus* — *ſupra poſui.* cf. nott. critt.

excitent notae. Hoc enim eſt ex illa arte non inutile, attendere ſigna ad eos, qui excidunt, ſenſus: *ancoram*, ut ſupra poſui, ſi de nave

ſimo ſenſu ſtructura minime latina, potuiſſe acquieſcere tot VV. DD. jure mireris. Timide quidem, ſed ut aliqua tamen laboranti loco medicina quaeratur, haec tento: *aut ſi erit tardus aliquis usque eo quoque, ad hoc remedium ſunt iterum ipſae notae.* Si per compendium eſſet ſcriptum *aliquis*, poterat turbari aliquid ob illud, quo oculus aberrabat, inſequens *ad hoc.* „Si una ad commonefaciendum non ſuffecerit nota, „quia obliti eramus, quo maxime pertineret; alteram (hoc „eſt in *iterum*) apponendo priori illi, vincimus eam et ſuo „loco alligamus.“ Fateor *tardus* paulo acerbius dictum videri, cum mira ante modeſtia Qu. leniiſſet idem *infelicem* appellando. cf. 10, 1, 7. Sed veram eſſe vetuſtiſſimam illam ſcripturae *trandus* emendationem, totius loci habitus dubitare non ſinit. Ita mox §. 34. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Ambr. 2. *tradatur* pro *tardatur.* *Hoc enim eſt.* Sic Flor. quanquam inſerto a ſec. demum manu *enim.* Turic. *h H eſt*, in quibus noſtra ipſa latere unusquisque videt (cf. 8. Pro. 15.). Reliqui *Hinc eſt*, niſi quod Bad. *Hic e.* Mox Guelf. omittit *ex* cum Goth. 2. Pro *illa* Camp. *ipſa* cum Goth. Voſſ. 2. Ald. *attendere ſigna ad eos.* Turic. Flor. *adtentus a. e.* Guelf. Camp. *attentus a. e.* cum Alm. Goth. 1. 2. Voſſ. 2. Bodl. et edd. ante Bad. qui repente noſtrum, ratione reddita nulla. Mox *exciderunt* a Badio inde ante Obr. acc. Roll. Burm. Capper. (item Alm. ut referunt, falſo profecto, neque enim ullus ſic codex). Pro *attendere* Obr. *appendere*, conjiciente hoc jam Francio. *poſui.* Flor. (a pr. m.) Camp. *propoſui.* Ne hic quidem ſenſus recte legitur. Suſpicor autem, trajiciendis vocabulis factum eſſe, ut *ad ſenſus eos, qui exc.* ſcriberetur in aliis Codd. in aliis autem *ad eos qui excidunt ſenſus*, quae ratio ſane elegantior. Mox jungendo duas ſcripturas exorta eſt praepoſtera illa veterum conſtitutio *non inutile adtentus a. e. q. e. ſenſus.* Nec *adtentus* per D ſcriptum invenio aliis locis in Turic. Flor. Ejecto igitur male nato illo *attendendi* verbo, difficilior fit ratio accuſativi in *ancoram*, quod etſi facile refingatur in *ancora*, malim tamen repeti a *propoſui* (nam hoc praefero, cf. 4, 1, 59.); quo hoc maxime deducor, quod *eſſet* ſcribitur, pendens illud e praeterito *propoſui*, non *eſt*, quo opus erat in vulgata conſtitutione. Nam

30 dicendum eſſet: *ſpiculum*, ſi de proelio. Multum enim ſigna faciunt, et ex alia memoria venit alia: ut cum translatus annulus vel alligatus commoneat nos, cur id fecerimus. Haec magis adhuc aſtringunt, qui memoriam ab aliquo ſimili transferunt ad id, quod continendum eſt: ut in nominibus, ſi *Fabius* forte ſit tenendus, referamus ad illum *Cunctatorem*, qui excidere non poteſt: aut ad aliquem ami-
31 cum, qui idem vocetur. quod eſt facilius in *Apris*, et in *Urſis*, et *Naſone*, aut *Criſpo*, ut

qui hoc reponat pro illo, parum critice faciat. Itaque ſic legam verba noſtra: *Hoc enim eſt ex arte illa, non inutile ad eos qui excidunt ſenſus* (repetit quae modo dixerat: *non eſt inutile iis, quae difficilius haereant, aliquas apponere notas); ancoram, ut ſupra propoſui, ſi de nave dic. eſſet, ſpiculum, ſi de proelio.* ad quae cf. §. 20.

30. *cur id.* Turic. Flor. Guelf. *cum his.* Tarv. *cum haec* cum Voſſ. 2. Goth. *cum iis* Jenſ. Modo Turic. Flor. Camp. *commoveat.* Goth. paulo ante *et ſupra*, item *et cum.*

qui memoriam. Sic Turic. Flor. Guelf. Reliqui *quae m.* Modo Camp. *ſtringunt.*

31. *et in Urſis.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt *in.* Modo Guelf. *concitatorem.* Mox pro *nomina omnia* Turic. Flor. Guelf., priores duo quidem et *in omnibus* antea. Mox Camp. *Aut id mem.*

30. *ut cum — commoneat.* cf. 5, 10, 44.

magis — aſtringunt i. firmiora reddunt, cf. 2, 2, 4. ad quem uſum cf. exemplum Cic. ad Att. 10, 6. „pater — quid„quid ego *aſtrinxi*, relaxat."

quod continendum eſt i. retinendum, ut 10, 7, 18.

31. *quod eſt facilius.* Malim fere *quo e. f.*

in Apris, et in Urſis. Utrumque cognomen in quibusdam gentibus uſurpatum eſt, velut prius in Flavia apud Plin. epp. 5, 14, 4. in Arria apud Vopiscum in Numeriano, alterum frequens in inſcriptionibus apud Gruterum et Muratorium. Artificium hoc mnemonicum qui inter recentes ſtudiis adhibuerint, recen-

id memoriae aſſigatur, unde ſunt nomina. Origo quoque aliquando declinatorum te-
991 nendi magis cauſa eſt, ut in *Cicerone*, *Verrio*,
Aurelio, ſi debent inſeri. Illud neminem non 32
juvabit, iisdem, quibus ſcripſerit, ceris ediſcere. Sequitur enim veſtigiis quibusdam memoriam, et velut oculis intuetur non paginas modo, ſed verſus prope ipſos, qui tum

ſi — inſeri. Turic. *ſed h7 miſceri.* Flor. *ſed hi miſeri.* Alm. *ſi hi miſceri.* Guelf. Camp. *ſi debet miſceri* cum Bodl. *ſi debet inſeri* Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. qui primus pluralem in verbo: Parum juvit locum Obr. diſtinctione mutata, ut ad ſequentia haec pertinerent: *ſi debet miſceri illud, neminem.* Burm. et ipſe transitum ad proxima agnoſcens: *Si* (vel *ſed*) *taedet his inhaerere: illud* cet. Mihi ſuccurrit: *Sed habet miſeriam* (cf. 1, 8, 18. 5, 14, 31.) — in quo tamen abruptum illud et undique praeciſum minime placet. Turic. compendium parum intelligo. *magas* ſupra pro *magis* in Jenſ. ex ſphalmate eſſe teſtatur Tarv. carens hoc vitio. Inveteratius illud, quod Flor. Guelf. mox *ceteris* pro *ceris.*

32. *Sequitur.* Turic. *ſq̃.* Flor. *ſ. q̃.* Hic a ſec. m. *ſecuntur,* et ſic Camp. Guelf. (ſed hic cum cett. *ſequuntur*) cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Quod mox inſerunt *in* poſt *enim* Jenſ. Tarv. merus error. *quibusdam.* Turic. *quisdam.* Flor. (a pr. m.) *quasdam.* *intuetur — modo.* Turic. Flor. Guelf. *intuentur non paginis mihi.* Camp. *intuentur non paginas modo* cum Goth. *qui tum.* Turic. Flor. Guelf. *quem cum* cum Alm. Sed Camp. *quae tum* cum Goth. Voſſ. 2.

ſentem Morhofium in Polyhiſt. 1, 2, 6. 48. ſeq. demonſtrat Geſnerus.

Cicerone, Verrio, Aurelio. De primi tertiique horum nominum origine veteres loquuntur, ut Plinius, Plutarchus, de Aurelio autem Feſtus in voce. Verrii qui originem demonſtraret, neminem reperi.

ſi debent inſeri. cf. not. crit.

32. *Sequitur — ſimilis legenti.* Etſi ſententia utcunque eruitur ex verbis hisce; duriſſima tamen eſt illa tam longa ſubjecti dilatio, quod in fine tantum comparet: *qui dicit.* Quare conſulendae nott. critt.

dicit, ſimilis legenti. Jam vero ſi litura aut adjectio aliqua atque mutatio interveniat, ſigna ſunt quaedam, quae intuentes deerrare non
53 poſſumus. Haec ratio, ut eſt illi, de qua primum locutus ſum, arti non diſſimilis, ita, ſi quid me experimenta docuerunt, et expeditior et potentior. Ediſcere tacite (nam id quoque eſt quaeſitum) erat optimum, ſi non

Jenſ. Tarv. Equidem haec ita refingam: *Sequimur enim v. q. m. e. v. o. intuemur — quaecunque dicimus ſimiles legenti.* Continuo in *poſſumus* prima perſona infertur. Nec quisquam dixerit, ſubjectum elici ex *nemo* praecedente, etſi ibi *ſcripſerit* inde poterat pendere, ubi praeter neceſſitatem Francius tentat *ſcripſeris.* Alia ratio §. 46. qui locus tamen hunc defendere videri poteſt. Niſi forte et *legentibus* ſcribemus, cf. §. 47. *atque mutatio.* Sic Goth. (tac. Geſn.) Camp. *atque mutata* Turic. Flor. Guelf. Reliqui *aut mutatio.* Modo Flor. *litore ut.* Guelf. *litterae ut.* Mox *deerrare* Turic. quoque et Flor. cum Alm. et Palat. Gebh. quo a Burm. inde rectiſſime mutarunt *errare* reliquorum libb. omnium.

53. *Haec ratio.* Recepi olitoris illius Gallaei opportunam conjecturam pro libb. omnium *Eſt r.* *ut eſt illi.* Sic Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. (poſteriorum quidem uterque *illa*) cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. *ut et illi* Camp. Tarv. cum Ald. Reliqui omittunt *eſt.* *eſt quaeſitum.* Turic. *eſtque ſitum.* Flor. *e. queſitum.* Guelf. Exc. Santen. *e. quod ſitum* cum Alm. ex quo *e. quod ſi tum*, falſo profecto, (cf. §. 13.). *eſt quod* ſine adjectione Goth. Voſſ. 2. Reliqui ante Geſn. *eſt quod tum*, diremtione multum diverſa. Continuant enim ſenſum priorem usque ad *ediſcere tacite;* novum ordientes poſt στιγμὴν τελείαν *Nam id quoque eſt quod tum.* Nec premenda laus Gallaei meliorem diſtinctionem ſuadentis; aut Burmanni *quaeſitum* illud ſola conjectura eruentis. Ille quidem et hic cultro rem gerebat, reponens: *Ediſcere tacitum erat optimum*, in quo tamen *tacitum* prae *tacite* mirifice placet; niſi forte mavis *tacentem*, vel *tacentes.* *ſi non.*

53. *illi* — *arti* i. mnemonicae, tractatae §§. 18 — 23.

cf. §. 29.

ſubirent velut otioſum animum plerumque aliae cogitationes, propter quas excitandus eſt voce, ut duplici motu juvetur memoria, dicendi et audiendi. Sed haec vox ſit modica, et magis murmur. Qui autem legente 34
alio ediſcit, in parte tardatur, quod acrior eſt oculorum, quam aurium ſenſus: in parte juvari poteſt, quod, cum ſemel aut bis audierit, continuo illi memoriam ſuam experiri licet,
992 et cum legente contendere. Nam et alioqui id maxime faciendum eſt, ut nos ſubinde tentemus: quia continua lectio, et quae magis, et quae minus haerent, aequaliter transit. In 35
experiendo, teneasne, et major intentio eſt, et nihil ſupervacui temporis perit, quo etiam, quae tenemus, repeti ſolent: ita ſola, quae exciderunt, retractantur, ut crebra iteratione

Turic. Flor. Guelf. omittunt *ſi* cum Alm. Omittit *id* modo ante *quoque* Guelf. item mox dat *voci* cum Exc. Santen. item *decuerunt* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. *et audiendi.* Turic. omittit cum Alm. non Flor. (cf. modo.) Goth. hic *modo* pro *motu,* quod ipſum optabat Francius, male.

34. *acrior eſt.* Turic. omittit, ſolus. *et quae minus.* Ambr. 2. omittit. Guelf. *et minus.* Modo *id* omittit Flor. et paulo ante *licet* abeſt ab Voſſ. 1. 3. *haerent, aequaliter.* Flor. *harent ae.* Ambr. 2. *haerente qualiter.* Camp. (niſi quod per E) *haeret ae.* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad.

35. *repeti.* Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. *reperiri* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bodl. Ioann. et edd. ante Ald. *reperiti* Ambr. 2. Modo Camp. *ſupervacanei* cum Andr. Ald. Sed Goth. *petit* pro *perit.* Guelf. *quo tenemus.* Illa, quae eſt in Voſſ. 2, omiſſione horum: *ita ſola — quanquam ſolent* caret Goth. Contra in Guelf. deſiderantur haec: *quanquam ſolent — quod exciderunt.* *iteratione.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2.

firmentur: quanquam ſolent hoc ipſo maxime haerere, quod exciderunt. Illud ediſcendo ſcribendoque commune eſt, utrique plurimum conferre bonam valetudinem, digeſtum cibum, animum cogitationibus aliis liberum.
36 Verum et in iis, quae ſcripſimus, complectendis multum valent, et in iis, quae cogitamus, continendis prope ſolae (excepta, quae potentiſſima eſt, exercitatione) *diviſio* et *compoſitio*. Nam qui recte diviſerit, nunquam poterit in
57 rerum ordine errare. Certa ſunt enim non ſolum in digerendis quaeſtionibus, ſed etiam in exequendis, ſi modo recte dicimus, prima ac ſecunda, et deinceps: cohaeretque omnis rerum copulatio, ut ei nihil neque ſubtrahi

(qui et *creba*) Camp. cum Stoer. Chouet. Leid. Roll. Obr. *intentione* Voſſ. 1. Reliqui *reiteratione*, defendente male Gibſono exemplo, quod eſt 2, 4, 13. cf. Oudendorp. ad Sueton. Claud. c. 17. extr. Modo Turic. *ſcribendo* ſine *que*.

36. *Verum et in iis.* Sic Ambr. 2. Camp. *V. etiam i. i.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. qui *V. his.* Guelf. *V. et his.* Reliqui *V. et in his.* *ſolae — exercitatione.* Turic. Flor. (ſed hic ſine praep. *ex*) *ſola quae pot. eſt et ex exercitatione.* Ambr. 2. Guelf. Camp. (quanquam hic non habet *et*) *ſola excepta q. p. eſt et e.* cum Voſſ. 3. Bern. Error in *ſola* natus e ſequente E in *excepta*, neque erat quod iis hoc annumeraret exemplis Burmannus, de quibus agit ad 7, 4, 31. *potiſſima* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Chouet. exc. Ald. Quod Alm. ejusdem accuſatur ſcripturae, confuſionem interpretor Voſſ. 2. ponere volentis (cf. §. 33.). Sed §. 40. *potiſſimum* Camp. cum Andr. Baſil. et aliquot Burm. Dein Voſſ. 1. *in* praemittit voci *exercitatione*.

37. *ei nihil.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *et n.* cf. 5, 10, 96.

37. *ſi modo recte dicimus.* Niſi forte ornamentis tam ambitioſe indulgemus, ut eorum nimio ſplendore rerum ipſarum compagem et articulos obſcuremus.

ſine manifeſto intellectu, neque inſeri poſſit.
993 An vero Scaevola in luſu duodecim ſcripto- 38
rum, cum prior calculum promoviſſet, eſſetque victus, dum rus tendit, repetito totius certaminis ordine, quo dato erraſſet recorda-

modo *dirigendis* ſolito errore Goth. (tac. Geſn.) cf. 11, 1, 6.

38. *ſcriptorum.* Goth. *ſcruporum* cum Vall. Jenſ. et edd. poſterr. ante Burm. exc. duabus. Nec dubito, quin Voſſ. 2. quoque idem det, quanquam et hic et Alm. Voſſ. que 1. 3. ſilentur a Burm. Vnde apparet, vilioribus Codd. accenſendos illos tres. Noſtrum enim eſt in Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. ipſo, Ruſc. et Leid. quarum edd. ultima collata ſecum Exc. Santen. trahere videtur, acc. (teſte Thoma Hyde in opere de Nerdiludio) Bodl. (cujus hic omiſſam mentionem Gibſono recte exprobrat Burm.) itemque Bern. *rus tendit.* Flor. *ostendit* cum Alm. (non Turic. cf. §. 36.) *reus tendit*

38. *An vero — minus idem ordo.* cf. 10, 5, 29. De ludo *duodecim ſcriptorum* hic agere nihil attinet, Lexicis (in voce Scriptum) quaevis eo facientia larga manu praebentibus. Conſulenda etiam Clavis Ciceroniana Erneſti. Id tamen non praetermittendum, celebratam fuiſſe apud veteres in Mucio Scaevola, ſummo ICto, hujus ludi peritiam, cf. Cic. de Or. 1, 50. item vetus Epigramma a Salmaſio prolatum ad Vopiſci Proculum c. 13. et repetitum a Geſn. in Theſauro, a Burmanno in Anthol. III. Ep. 77. ubi vid. notas: — *Hoc opus* (i. hunc ludum) — *amavit* — *excellens Mucius ingenio.* Errores in dandis calculis (*dare* enim in hac re verbum proprium) commiſſos revocare licuiſſe, aliquot veterum locis, ut et noſtro, apparet: vide imprimis Auſon. Profeſſor. 1, 25, locum Geſnero citatum in Theſauro, ubi itidem jactuum et datorum in hoc loco memoria laudatur. Similis in πεττεία Graecorum libertas, quo reſpicit Plato in Gorgia p. 461. d. et diſertius auctor Hipparchi p. 229. e. Vid. Boeckh. in Plat. Minoëm p. 40. Fateor autem, quid ad hiſtoriam noſtram faciat, *quod prior calculum promoviſſet*, mihi non liquere. An, cujus prima eſſet calculi promotio, ſi recte luderet, non poterat vinci?

tus, rediit ad eum, quicum luſerat, isque ita factum eſſe confeſſus eſt: minus idem ordo valebit in oratione, praeſertim totus noſtro arbitrio conſtitutus, cum tantum ille valeat
39 alternus? Etiam quae bene compoſita erunt, memoriam ſerie ſua ducent. Nam ſicut facilius verſus ediſcimus, quam proſam orationem: ita proſae vincta, quam diſſoluta. Sic contingit, ut etiam quae ex tempore videbantur effuſa, ad verbum repetita reddantur: quod meae quoque memoriae mediocritatem ſequebatur, ſi quando interventus aliquorum,

Guelf. Exc. Santen. *quicum luſerat.* Turic. *quo die cum cluſerat.* Flor. *quo die cum luſerat,* ſed a ſec. m. *quo cum l.* et ſic Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Voſſ. 1. 3. Bern. Equidem per transpoſitionem e vetuſtis illis eruo: *quocum* (an *quicum*) *pridie* (inde eſſe litteram ſuſpicor, quae verbo *luſerat* praemittitur in Turic.) *luſerat,* quo major appareat memoriae vis. *conſtitutus.* Turic. Flor. Camp. *conſtructus* cum Alm. Bodl. Andr. An fuit *conſtrictus*? cf. 1, 13, 1. 7, 3, 14. nihil hic fuerit niſi *firmiter comprehenſus.* Mox Camp. *alterius.* „*Alterius* conjiciebat Francius, ſed perperam, „in duodecim enim ſcriptorum ludo alternis luditur, et cal„culi promoventur." Burmannus.

39. *proſae vincta, quam diſſoluta.* Sic ed. Leid. Choueti marg. Ambr. 2. (niſi quod hic *proſe*). Sed Turic. *proſe victata q. diſſoluta.* Flor. *proſae junctata* (a ſec. m. *juncta*) *q. diſſoluta.* Guelf. Exc. Santen. (in Exc. quidem *diſſoluta* non memoratur) *per ſe juncta q. diſſoluta.* Camp. *proſae juncta q. diſſoluta.* Reliqui *proſam vinctam q. diſſolutam,* quod aures ipſae reſpuunt. Noſtram ſcripturam inſcius miratur Gibſ., probat peritus Burm. Ceterum Goth. Jenſ. *junctam* cum Voſſ. 2. et edd. poſterr. ante Bad. E Voſſ. 3. *evincta* memorat Burm. fidem noſtrae faciens. Mox *contigit* Turic. Flor. *ſequebatur.* Guelf. Goth. (tac. Geſn. ſed a pr. tantum m.) *ſeque-*

quicum luſerat. cf. not. crit. 39. *ſequebatur.* cf. 10, 2, 26.
conſtitutus. cf. not. crit.

qui hunc honorem mererentur, iterare decla-
mationis partem coëgiſſet: nec eſt mendacio
locus, ſalvis qui interfuerunt. Si quis tamen 40
unam maximamque a me artem memoriae
quaerat, *exercitatio* eſt et *labor*: multa ediſcere,
multa cogitare, et, ſi fieri poteſt, quotidie, po-
tentiſſimum eſt. Nihil aeque vel augetur cura,
vel negligentia intercidit. Quare et pueri ſtatim, 41
ut praecepi, quam plurima ediſcant, et, quae-
cunque aetas operam juvandae ſtudio memo-
riae dabit, devoret initio taedium illud et
ſcripta et lecta ſaepius revolvendi, et quaſi
eundem cibum remandendi. Quod ipſum hoc
994 fieri poteſt levius, ſi pauca primum, et quae

bantur cum Voſſ. 3. Ordinant Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Stoer. ita: *mediocr. mem.* quod neſcio quomodo praeplacet. *coëgiſſet.* Guelf. Exc. Santen. *cogitaſſet.* Mox lepidus in Voſſ. 3. error *emendatio* pro *eſt mendacio*; et plane ſomnolentiae index in Voſſ. 1. *honorare* pro *iterare.* Pro *nec eſt m.* Flor. (a pr. m.) *neceſſe eſt m.* Modo Guelf. *merentur.* Flor. *quia hunc* pro *qui h.*

40. *ediſcere.* Turic. Flor. Camp. *diſcere.* Mox Turic. *concitare*, ubi Ioann. Voſſ. 1. 5. *agitare:* ſed ante *ediſc.* Voſſ. 3. *multa* omittit. Haec in Florilegio Santen. corrupte enotantur: *maxima memoriae ars eſt exercitatio · nil eque augetur ut cura · vel intercidit ut negligentia.* Mox Ambr. 2. *plurime diſcant.* Guelf. *p. diſcunt.*

41. *et lecta.* Turic. Flor. omittunt cum Alm. Mox Turic. *revolundi.* Camp. *remordendi* pro *remand.* et omittit *et* ante *ſcr.* *levius.* Leid. *lenius*, per ſph. haud dubie, nec egebat loquacitate improbantis recte quidem Gibſoni.

nec eſt mendacio — interfuerunt. Neſcio quomodo diſplicet haec aſſeverandi diligentia. Sed ea ſupra quoque uſus eſt. 4, 2, 86.

41. *ſtudio* i. arte et induſtria. Non deſideraturus eras vocem, ſi abeſſet. *Praecepit* haec noſter 1, 1, 55. et 2, 7, 25. ſq.

odium non afferant, coeperimus edifcere: tum quotidie adjicere fingulos verfus, quorum acceffio labori fenfum incrementi non afferat, in fummam ad infinitum usque perveniat: et poëtica prius, tum oratorum, noviffime etiam folutiora numeris, et magis ab ufu dicendi
42 remota, qualia funt jurisconsultorum. Difficiliora enim debent effe, quae exercent, quo fit levius ipfum illud, in quod exercent: ut athletae ponderibus plumbeis affuefaciunt manus, quibus vacuis et nudis in certamine utendum eft. Non omittam etiam, quod quotidianis experimentis deprehenditur, minime fidelem effe paulo tardioribus ingeniis recen-
43 tem memoriam. Mirum dictu eft, nec in promtu ratio, quantum nox interpofita affe-

odium. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Alm. Bodl. Voff. 1. 3. Andr. et aliquot Burm. Reliqui *taedium.* Modo *pauci* Ambr. 2. Guelf. item mox Turic. Flor. (hic a pr. m.) *adfervant* cum Alm. Omittunt *fingulos* Turic. Flor. Alm. Quod Turic. Guelf. Exc. Santen. *addicere,* levius fane. Pro *ad inf.* Guelf. Goth. (tac. Gefn.) *ac i.* cum Voff. 2. Jenf. cf. 10, 7, 24. *prius, tum.* Turic. *pustum* (etiam *oratorium*). Camp. *prius poftmodum.*

42. *plumbeis affuefaciunt.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *publicis adfuefacerent.* Ex Alm. nonnifi *publicis.* Ifta *quo fit — exercent* omittit Camp.

43. *promtu ratio.* Turic. Flor. (hic a. pr. m.) *propter uratio.* Alm. poft compendium vocis *propter* habet: *cura.* Modo

odium laboris hujus. cf. 8, 3, 30. Hic quidem, quod raro ei contingit, *taedium* modo pofitum eleganter *odio* variavit, ne idem recurreret.

ab ufu dicendi i. oratorio, ne forte ufum *loquendi* intelligas, qui eft etiam remotior ab orandi majeftate, quam ICtorum illa carmina.

rat firmitatis, ſive requieſcit labor ille, cujus ſibi ipſa fatigatio obſtabat, ſive concoquitur, ſeu maturatur, quae firmiſſima ejus pars eſt, recordatio: quae ſtatim referri non poterant, contexuntur poſtera die, confirmatque memoriam idem illud tempus, quod eſſe in cauſa
ſolet oblivionis. Etiam illa praevelox fere cito 44
effluit, et, velut praeſenti officio functa nihil in poſterum debeat, tanquam dimiſſa diſcedit. Nec eſt mirum, magis haerere animo, quae diutius affixa ſint. Ex hac ingeniorum diverſitate nata dubitatio eſt, *ad verbum ſit ediſcendum dicturis*, *an vim modo rerum atque ordinem complecti ſatis ſit:* de quo ſine dubio non
poteſt in univerſum pronunciari. Nam ſi me- 45

Turic. Flor. *dictum.* *requieſcit.* Sic Ambr. 2. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum edd. ante Baſil. *requies cum* Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *quieſcit.* *ſive concoquitur, ſeu maturatur, quae firm.* Sic Turic. Flor. niſi quod ex hoc non refertur *quae.* Reliqui *ſ. maturatur atque concoquitur ſeu firmiſſima,* exc. Camp. qui in extremis hiſce *ſive quod firmiſſima;* et Jenſ. *ac coquitur* cum edd. poſterr. ante Ald. (cf. 8, 4, 16.) item Goth. *ſive concoquitur.* *poſtera die.* Camp. *poſtero d.* cum Ald. Bad. Baſil. Gryph. Gibſ. Obr. Roll. cf. 6, 3, 90. Mox *confirmant quae* Turic. Guelf. Modo *contextum* Camp. item *referre* cum Ruſc.

44. *eſt, ad verbum.* Sic Turic. Ambr. 2. Camp. cum Goth. Vall. Voſſ. 1. 3. (e Voſſ. 2. affertur *an adverbium*) Geſn. Bip. *eſt an v.* Guelf. cum Jenſ. Tarv. Reliqui *e. an ad v.* quorum Flor. eſſe mirer. Burm. noſtrum probans debebat recipere; cf. 5, 13, 11. Modo Goth. (tac. Geſn.) Camp. *pervelox.* Guelf. omittit *diſcedit,* item mox *poteſt* inter *non* et *in.* Ambr. 2. *dicturus.* Goth. *ſatis eſt,* quod cf. ad 4, 1, 28.

43. *quae ſtatim — poſtera die.* Haec epiphonematis loco ſubjunguntur per aſyndeton. *referri* interpretor ſingulatim repeti, *contexi* continuo orationis flumine decurrere.

moria ſuffragatur, tempus non defuit, nulla me velim ſyllaba effugiat: alioqui etiam ſcribere ſit ſupervacuum. Idque praecipue a pueris obtinendum, atque in hanc conſuetudinem memoria exercitatione redigenda, ne nobis diſcamus ignoſcere. Ideoque et admoneri, et ad libellum reſpicere vitioſum, quod libertatem negligentiae facit, nec quisquam ſe parum tenere judicat, quod, ne ſibi excidat, non
46 timet. Inde interruptus actionis impetus, et reſiſtens ac ſalebroſa oratio, et qui dicit ediſcenti ſimilis, etiam omnem bene ſcriptorum gratiam perdit vel hoc ipſo, quod ſcripſiſſe ſe confitetur. Memoria autem facit etiam promti ingenii famam, ut illa, quae dicimus, non domo attuliſſe, ſed ibi protinus ſumſiſſe vi-

45. *defuit.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. Bern. Sed Jenſ. (tac. Geſn.) *deſit* cum edd. poſterr. ante Gryph. Placet. Reliqui *deſit.* Mox Guelf. *effugi. At.* Flor. (a pr. m.) *effugi.* Mox pro *ſcribere ſit* Turic. *ſcriberes.* Jenſ. (tac. Geſn.) *praecipue a pueris* inſerit poſt *ſcribere,* eximens inde ubi nunc eſt, cum edd. poſterr. ante Ald. Correxit Regius. *redigenda.* Flor. Camp. *religenda* cum Alm. (non Turic. cf. 38.) modo Turic. *hac conſuetudine.* Ambr. 2. Guelf. *conſuet. ne memoria.* Turic. mox *admoveri.* Flor. *judicant.*

46. *Inde.* Turic. Flor. Camp. omittunt, quae ſequuntur ſuperioribus jungentes. Mox Goth. (tac. Geſn.) *et ſalebr.*

45. *a pueris obtinendum.* Cave intelligas ablativum pendentem a verbo: eſt adverbium. cf. 2, 5, 19. Teſtatur quae ſequitur prima perſona *ne nobis diſcamus.*

46. *reſiſtens — oratio.* cf. 10, 3, 19. Burmannus huc advocat Ovid. Heroid. 4, 8. (ubi inter VV. LL. eſt *reſtitit;* v. Heinſ. et Burm.) et Valer. Flacc. 6, 755. ubi „paulisper ſacra *reſiſtunt.*"

domo attuliſſe. cf. 6, 3, 33.

deamur: quod et oratori et ipſi cauſae plurimum confert. Nam et magis miratur, et mi- 47
nus timet judex, quae non putat adverſus ſe praeparata. Itaque in actionibus inter praecipua ſervandum eſt, ut quaedam etiam, quae optime vinximus, velut ſoluta enunciemus, et cogitantibus nonnunquam et dubitantibus ſimiles quaerere videamur, quae attulimus.
Ergo quid ſit optimum, neminem fugit. Si 48
vero aut memoria natura durior erit, aut non ſuffragabitur tempus, etiam inutile erit ad omnia ſe verba alligare, cum oblivio unius eorum cujuslibet, aut deformem haeſitatio-

plurimum. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *primum.* Modo *quod de oratori* Turic. *et* ante *oratori* omittunt Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. Mox Guelf. *putet.*

47. *Itaque.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *Ideoque* Jenſ. cum poſterr. edd. ante Gryph. exc. Ald. Reliqui *Idque.* Mox *junximus* Guelf. Camp. cum Bodl. Voſſ. 5. Goth. et edd. ante Ald. acc. Bad. Mox poſt *nonnunquam* Turic. Flor. inſerunt *qua.*

48. *quid ſit.* Turic. *qui ſ.* et mox *ſuffragantibus*, ſupraſcripto E ſuper T, an ut eſſet *ſuffragante* ſcil. *tempore?* Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *indicat* cum Voſſ. 3. Bern.

Ad noſtrum locum Burmannus demonſtrat in hac locutione Cic. ad Famill. 7, 25. ibique Victorium, et Petron. c. 38.

47. *quae optime vinximus.* cf. §. 39. Pronunciatione ipſa ſic divelli et rurſus conjungi debent ea, quae ſummo compoſitionis artificio ſtructa ſunt, ut pereat quidem aliquantum ex illius virtutis animadverſione, ſed ſimul magna ſimplicitatis ſpecies quaeratur. cf. 9, 4, 77. In illa *cogitantium* et *dubitantium* ſimilitudine Geſnerus recte lectorem ad 9, 2, 61. remittit.

48. *quid ſit optimum.* i. cum omnia naturae bona reſpondent. cf. §. 45. Quod adhuc tractabat *bonum;* nunc tranſit ad *remedium.* cf. 1, 1, 11.

inutile. cf. 5, 10, 82.

nem, aut etiam ſilentium inducat; tutiusque multo, comprehenſis animo rebus ipſis, li-
49 bertatem ſibi eloquendi relinquere. Nam et invitus perdit quisque id, quod elegerat, verbum: nec facile reponit aliud, dum id, quod ſcripſerat, quaerit. Sed ne hoc quidem infirmae memoriae remedium eſt, niſi in iis, qui ſibi facultatem aliquam dicendi ex tempore 996
paraverunt. Quod ſi cui utrumque defuerit, huic omittere omnino totum actionum laborem, ſi quid in litteris valet, ad ſcribendum potius ſuadebo convertere. Sed haec rara in-
50 felicitas erit. Ceterum quantum natura ſtudioque valeat memoria, vel Themiſtocles teſtis,

49. *elegerat — dum id, quod.* Turic. omittit cum Alm. non Flor. is enim *verbo* pro *verbum* (cf. 45.). Camp. *dum quod* pro *d. id q.* *paraverunt.* Flor. (a pr. m.) omittit. Camp. *praeparaverunt.* Modo Turic. *quae ſicut facult.* Mox Turic. *quo* pro *Quod,* et omittit *cui,* ut et Flor. (ſed hic a pr. m.). Item Turic. *committere* pro *omittere.* Turic. Flor. (ſed hic a pr. m.) *integritas* pro *infelicitas* cum Alm. Pro *imperabat* Goth. *imperavit* cum Jenſ. et edd. ante Ald. acc. Bad. Sed Camp. *imperaret.*

49. *convertere* intellige: „illud quod in litteris valet."

50. *Themiſtocles.* „Apud „Thucyd. 1, 137. annuum ſibi „tempus dari petit, ut paret „ſe ad colloquium regis: de„inde c. 138. ὁ δ᾽ ἐν τῷ χρό„νῳ — τῆς τε Περσίδος γλώσσης „ὅσα ἠδύνατο κατενόησε, καὶ τῶν „ἐπιτηδευμάτων τῆς χώρας. Vi„de, quam circumſpecte. Plu„tarchus augere videtur p. 229. „H. Steph." [Wechel. p. 126. d.] „Ἐνιαυτὸν αἰτησάμενος καὶ „τὴν Περσίδα γλῶσσαν ἀπο„χρώντως ἐκμαθών. Cornelium „Nepotem ſecutus videtur no„ſter 2, 10, 1. qui *multo com„modius* eum narrat *verba apud „regem feciſſe, quam hi pote„rant, qui in Perſide erant „nati.*" Geſnerus. Idem in reliquis deſignat de Mithrid. Plin. 7, 24. 25, 2. Gell. 17, 17. ubi optimi libri *quinque et viginti et gentes et linguas* habeant. De Craſſo Val. Max. 8, 7, 6. De Cyro Plin. 7, 24.

quem unum intra annum optime locutum esse Persice constat: vel Mithridates, cui duas et viginti linguas, quot nationibus imperabat, traditur notas fuisse: vel Crassus ille dives, qui, cum Asiae praeesset, quinque Graeci sermonis differentias sic tenuit, ut, qua quisque apud eum lingua postulasset, eadem jus sibi redditum ferret: vel Cyrus, quem omnium militum tenuisse creditum est nomina. Quin 51
semel auditos quamlibet multos versus protinus dicitur reddidisse Theodectes. Dicebantur etiam nunc esse, qui facerent, sed mihi nunquam, ut ipse interessem, contigit: habenda tamen fides est vel in hoc, ut, qui crediderit, et speret.

III. *Pronunciatio* a plerisque *actio* dicitur, sed prius nomen a voce, sequens a gestu vide-

50. *jus sibi.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *sibi jus.* Modo *vel* ante *Crassus* Turic. omittit, mox *qua* Camp. ante *quisque,* post idem *apud* Guelf. Transponit Camp. *cred. est tenuisse nom.* expeditiore structura. *Qui* pro *Quin* Flor. (a sec. m.) Guelf. *Dicebatur* Guelf. cum Voss. 1. Obr. Pro *etiam nunc* Turic. *ei aut nunc,* Flor. *et aut,* a sec. m. *etiam* solum, Camp. transponens *etiam dicebantur nec.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) *D. etiam esse nunc.* Pro *mihi nunquam* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *nonnunquam.* Turic. *interesse.* Goth. (tac. Gesn.) *interesset.* Guelf. *ego* pro *ipse.* Pro *contigit habenda* Turic. *cogitabunda,* Flor. (a pr. m.) *cogit h.* Camp. *nihil* pro *in hoc.* Jens. Tarv. *ut* omittunt. Goth. pluralem *crediderint - sperent,* qui placet.

Inscriptio capitis uncialibus litteris scripta legitur in Turic. Ambr. 2., eadem in Guelf. Goth. Exc. Santen. sed minu-

Val. Max. 8,7. ext. 16. sed fabulosum, nec reperiri apud Xenophontem Cyrop. 5, 3, 17. (46.)

51. *in hoc.* cf. 6, 2, 27.

tur accipere. Namque *actionem* Cicero alias *quasi sermonem*, alias *eloquentiam quandam corporis* dicit. Idem tamen duas ejus partes facit, quae sunt eaedem pronunciationis, *vocem* atque *motum*. Quapropter utraque appel-
2 latione indifferenter uti licet. Habet autem res ipsa miram quandam in orationibus vim ac potestatem; neque tam refert, qualia sint, quae intra nosmet ipsos composuimus, quam quo modo efferantur: nam ita quisque, ut au-

sculo charactere, quo acc. Bern. Jens. Tarv. In Camp. nulla esse videtur, cum nihil annotarim; a Flor. omnem inscriptionem abesse, diserte doceor. Est autem haec ex Turic. *de pronuntiatione sub quo capite* (Jens. Tarv. *caput*) *de vocis natura de cura ejusdem de gestu de cultu quid cuique cause* (Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Bern. *causae*, Jens. Tarv. *causa*) *conveniat quid cuique parte* (Guelf. Exc. Santen. Goth. Tarv. *parti*, Jens. *pati*) *et sententiis et verbis quid* (Goth. Jens. Tarv. inserunt *et* ante *quid*) *quemque deceat intuendum est* (Ambr. 2. *instituendum est*, Guelf. Exc. Santen. Bern. *intuendum esse*, Jens. Tarv. *intuendum*, solum, Goth. utramque vocem omittit). Ex Vall. eundem capitis titulum affert Badius, nec tamen ultra vocem *verbis*. Reliquae edd. ante Gesn. inscribunt *de pronuntiatione*, exc. Obr.

1. *eaedem*. Turic. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. *eadem*. An forte rectius, ut ad sequens referatur, non ad *partes*? *vocem* enim et *motum* recte neutro genere complectaris. Modo Guelf. *quendam*; Goth. (tac. Gesn.) *Item*. Sed hic et inserit *est* inter *nomen* et *a*.

2. *neque tam*. Sic Turic. Camp. Reliqui inserunt *enim*, ubi Goth. Jens. et edd. posterr. ante Basil. *Nec e.* (tac. Gesn. et in *tam* err.) cf. 4, 2, 84. Mox Flor. *sunt*; modo Goth. (tac. Gesn.) *atque potestatem*. Voss. 2. (non Goth.) *imposuimus* pro *comp.* *nam ita*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp.

1. *Cicero*. De Orat. 3, 59. *Est enim actio quasi sermo corporis*. Orat. c. 17. *Est enim actio quasi corporis quaedam eloquentia, cum constet e voce atque motu.*

eaedem. cf. not. crit.

dit, movetur. Quare neque probatio ulla,
997 quae aliquo modo venit ab oratore, tam firma est, ut non perdat vires suas, nisi adjuvatur asseveratione dicentis. Affectus omnis languescat necesse est, nisi *voce*, *vultu*, totius prope *habitu corporis*, inardescat. Nam cum 3
haec omnia fecerimus, felices tamen, si nostrum illum ignem judex conceperit: nedum eum supini securique moveamus, ac non ipse

(sed hic et *Itaque* dat) omittunt *nam*. *quae aliquo modo.* Sic Goth. Jens. cum edd. posterr. ante Basil. *q. ullo quo m.* Turic. Reliqui *quae modo.* *adjuvatur.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. Goth. Reliqui *adjuvetur;* et Camp. *ni.* *omnis languescat — inardescat.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. quanquam ex hoc *languescant* nec *inard.* memoratur. Goth. *omnes languescunt* (hoc tac. Gesn.) — *inardescunt* cum Voss. 2. Sed Ambr. 2. *omnes languescant — inardescunt* cum Jens. et Vall. ut capio Badium. Reliqui *omnes languescant — inardescant.* Camp. *totus* pro *totius.*

3. *tamen, si.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante Stoer. *sumus, si* Obr. (err. Gesn.) *sumus, si tamen* Bip. Obrechtum sequi sibi visi e Gesneri nota. Reliqui *si tamen.* Mox *eum* omittunt Guelf. cum Goth. Voss. 2. (sed Vall. habet), item *moveamur* dant Ambr. 2. Guelf. cum Jens. et posterr. edd. ante Ald. Paulo ante *illum* omittit Goth. *ac non ipse.* Sic Turic. Flor. Ex Alm. *et n. i.* Goth. *an non et ipsa* cum Voss. 2.

2. *quae aliquo — oratore* „quae non tota est inartificia-„lis." cf. 5, 1, 1. „quas" (orator) „— quodam modo gigneret." *Neque probatio* autem valet *ne probatio quidem.*

nisi — asseveratione dicentis. cf. dicta ad 1, 4, 20.

3. *felices tamen, si.* Quod hic omittitur verbum substantivum, facile succurrit ex antecedentis verbi prima persona; qualis in felicitatis praedicatione frequens est ellipsis, etiamsi hujus quidem ipsius locutionis exemplum demonstrare non contingit. De *igne* illo judici admovendo recte Almelovenus demonstrat Cic. de Or. 2, 45. extr.

4 noſtra oſcitatione ſolvatur. Documento ſunt vel ſcenici actores, qui et optimis poëtarum tantum adjiciunt gratiae, ut nos infinito magis eadem illa audita, quam lecta, delectent; et viliſſimis etiam quibusdam impetrant aures, ut, quibus nullus eſt in bibliothecis locus, ſit
5 etiam frequens in theatris. Quodſi in rebus, quas fictas eſſe ſcimus et inanes, tantum pronunciatio poteſt, ut iram, lacrimas, ſollicitudinem afferat, quanto plus valeat neceſſe eſt, ubi et credimus? Equidem vel mediocrem orationem, commendatam viribus actionis,

et ipſe Gyph. (1544.) *non et ipſe* Stoer. cum poſterr. ante Obr. Reliqui *ac n. et i.*

4. *infinito magis.* Sic Goth. Voſſ. 2. *infinitae m.* Guelf. cum Jenſ. Tarv. Reliqui *infinite m.* Noſtrum recte commendat Burm. duobus noſtri exemplis 8, 4, 25. 11, 3, 172. Sic *infinitum* adverbii loco in Decl. Qu. 357. p. 356. Mox Guelf. *delectant.* Modo Camp. *auctores.* *impetrant.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Jenſ. Obr. Geſn. Bip. *impetrent* reliqui, quibuscum Goth. facit, err. Geſn. Mox *nullis* Jenſ. Tarv. *frequens* omittit Guelf.

5. *fictas.* Camp. *victas.* cf. 6, 3, 9. *ubi et credimus.* Guelf. *u. neceſſeſt ubi et cr.* An fuit *ibi* ante *nec. eſt?* Mox Flor. *adfirmarim.* Voſſ. 1. *affirmatum* omittens ille *momenti.*

4. *viliſſimis — quibusdam impetrant aures.* Concinnitatis eſſe videtur ut poſt *quibusdam* inferatur *ita.* Simili modo *ita* uſurpat noſter 1 Pro. extr. „*ita* deſunt, ut — cor„rumpant.“ 10, 1, 49. „*ita* „multa, ut — petant.“ Ceterum poëtae, quales hic deſcribuntur, nobis quoque contigerunt, celebriores fortaſſe apud exteros quam domi.

5. *Quodſi in rebus — ubi et credimus.* cf. 6, 2, 35. Fateor autem, in extremis hisce aliquid deeſſe mihi videri; adeo deſinit potius quam abſolvitur ſententia. An a Quintiliano fuit: *ubi et creditur nobis et credimus?*

affirmaverim plus habituram eſſe momenti, quam optimam eadem illa deſtitutam. Siqui- 6
dem et Demoſthenes, *quid eſſet in toto dicendi opere primum*, interrogatus, *pronunciationi palmam* dedit, eidemque *ſecundum* ac *tertium locum*, donec ab eo quaeri deſineret: ut eam videri poſſet non praecipuam, ſed ſolam judi-
998 caſſe: ideoque ipſe tam diligenter apud An- 7
dronicum Hypocriten ſtuduit, ut admirantibus ejus orationem Rhodiis non immerito

6. *dicendi opere.* Guelf. *d. genere.* Goth. *genere d.* cum Voſſ. 2. et edd. a Jenſ. ante Ald. *opere dicendi* Vall. Ald. Bad. Mox *ſummum* pro *primum* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Gryph. acc. Obr. Item *palam* Ambr. 2. Guelf. cum Bern. *eidem* Turic. Tum *definiret* Camp. *deſierit* Goth. Verbum *quaeri* omittunt Voſſ. 1. 3. Mox Goth. (tac. Geſn.) *poſſit* pro *poſſet.*

7. *ideoque.* Turic. Flor. *ideo* cum Alm. *Hypocriten.* Sic Bern. Capper. *hypocrite* Flor. *Ipocritē* Guelf. *Hippocratem* Goth. Jenſ. Tarv. *hyppocratum* Voſſ. 2. Reliqui

6. *et Demoſthenes — non immerito Aeſchines.* Demonſtrant DD. VV. loca de hisce veterum: Cic. de Or. 3. 56. Plin. H. N. 7, 30. Val. Max. 8, 10. Plin. Epiſt. 2, 3, 10. 4, 5, 1. Plutarch. in vitis X rhett. Philoſtr. de vitis Sophiſt. 1, 19, 5. Auſon. Profeſſor. 1, 19. Photium Bibl. n. 61. p. 29. Hoeſch. Hieronym. in praef. bibll. ad Paulinum. Illam rationem, qua omnis locus alicui rei tribuitur, elegantibus exemplis illuſtrat Geſnerus Catonis Majoris, primum, alterum, tertium in re ruſtica *paſcere* eſſe reſpondentis, ablegans ad Columell. 6 pr. 5., et Minoris de ſuo erga fratrem amore, Plutarch. in Cat. p. 761.

7. *Andronicum Hypocriten.* „*Satyrum* nominat Plutarchus p. 1556. (p. 849. Wech.) in vita majore: ſed in ea qua novem reliquos complexus eſt" (quae ſane eſt Pſeudo-Plutarchi) „p. 1552. (p. 844. Wech.) *Neoptolemum*; *Andronicum* denique eodem in loco (p. 845.) ubi etiam tres illas de actione ſ. hypocriſi reſponſiones enarrat." Geſnerus.

Aeſchines dixiſſe videatur, *quid ſi ipſum audiſſetis?* Et M. Cicero *unam in dicendo*
8 *actionem dominari* putat. Hac Cn. Lentulum plus opinionis conſecutum, quam eloquentia, tradit: eadem C. Gracchum in deflenda fratris nece totius populi Romani lacrimas concitaſſe: et Antonium et Craſſum multum valuiſſe, plurimum vero Q. Hortenſium. cujus rei fides eſt, quod ejus ſcripta tantum intra famam ſunt, qua diu princeps oratorum, aliquando aemulus Ciceronis exiſtimatus eſt, noviſſime, quoad vixit, ſecundus: ut appareat, placuiſſe aliquid eo dicente, quod legentes non inveni-

Hypocritem. cf. 1, 10, 4. 2, 17, 12. A pr. m. Flor. *andronicam.* *audiſſetis.* Guelf. *audiſſent* cum marg. Baſil.

8. *Hac Cn. L.* Turic. *haec N. Lent.* Flor. *Nam Cn. L.* Camp. *Hac enim L.* Ante *Gr.* Turic. omittit *C.* pro *tradit* idem *tradidit* et *quem* pro *quam.* Guelf. *ſecutum.*

et Antonium. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui omittunt *et.* *qua diu.* Sic Turic. Ambr. 2. Camp. *quamdiu* Flor. Guelf. (hic diremtim) cum Goth. Voſſ. 2. Bern. Jenſ. Reliqui *qui d.* Mox *orator* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. 3. Sed Vall. et jam Camp. et Tarv. noſtrum dant; cf. 5, 10, 91.

Et M. Cicero. Satis aliena haec videtur praenominis adjectio: quare malim *Etiam Cic.* ut monui ad 1, 10, 4. cf. praef. noſtr. p. 79. Dixit autem haec Cicero de Or. initio cap. 56. De Lentulo, Graccho, Antonio, Craſſo, Hortenſio loca ſunt in Bruto c. 66. 89. 58. 43. 88. de Orat. 3, 56. In Hortenſio remittit jam Regius ad Gellium 1, 5. de ejus nimiis in agendo munditiis et geſtibus dicteria referentem.

8. *intra famam.* cf. 5, 1, 1. item hic §. 45. ne forte auſcultes Gallaeo corrigenti *infra f.;* quem revincit Burm. cf. Dukerum in Indice Flori h. v. noſtri quoque loci non immemorem.

mus. Et hercule cum valeant multum verba 9
per ſe, et vox propriam vim adjiciat rebus, et geſtus motusque ſignificet aliquid, profecto perfectum quiddam fieri, cum omnia coierunt, neceſſe eſt. Sunt tamen qui rudem illam, 10
et qualem impetus cujusque animi tulit, actionem judicent fortiorem, et ſolam viris dignam: ſed non alii fere, quam qui etiam in dicendo curam et artem et nitorem, et quidquid ſtudio paratur, ut affectata et parum naturalia
999 ſolent improbare; vel qui verborum atque ipſius etiam ſoni ruſticitate, ut L. Cottam dicit Cicero feciſſe, imitationem antiquitatis affectant. Verum illi perſuaſione ſua fruan- 11
tur, qui hominibus, ut ſint oratores, ſatis putant naſci: noſtro labori dent veniam, qui nihil credimus eſſe perfectum, niſi ubi natura cura juvetur. In hoc igitur non contu-

9. *hercule.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *hercle.* cf. 10, 2, 3. Mox Turic. *dum.* Voſſ. 1. *convaleant* pro *cum val.* Pro *adjiciat* Turic. *adiat.* Pro *vim* Ambr. 2. *viam* cum Voſſ. 1. 3. Bern. *coierunt.* Sic Turic. Flor. Camp. cum edd. ante Baſil. *coirunt* Ambr. 2. *cor̄.* Guelf. *coiere* Goth. Voſſ. 2. *conniter.* Voſſ. 1. Modo *ſignificent* Goth. Voſſ. 2. *ne ſignificet* Voſſ. 1. *eſt* poſt *neceſſe* omittit Guelf. Mox *juris* Guelf. pro *viris.*
11. *natura cura juvetur.* Turic. *n. juventus.* Flor. (a pr. m.) *n. juventur.* Ab Alm. abeſt *cura.* *igitur.* Camp.

10. *Cottam dicit Cicero.* Loca ſunt de Orat. 3, 11. 12. Brut. 74. vide et nos ad 1, 4, 17. Ratio refellendi hos qui artem excludunt eadem quae 9, 4, 3. 4.

11. *natura cura juvetur.* Displicet homoeoteleuton continuum, quale et ſupra §. 9. *profecto perfectum.* Noſtro tamen loco remedio fuiſſe videtur cacophoniae, quod *cura* in penultima habet acutum, *natura* circumflexum.

12. *non contumaciter.* In

maciter conſentio, primas partes eſſe naturae.
12 Nam certe bene pronunciare non poterit, cui aut in ſcriptis memoria, aut in iis, quae ſubito dicenda erunt, facilitas promta defuerit: nec ſi inemendabilia oris incommoda obſtabunt. Corporis etiam poteſt eſſe aliqua tanta defor-
13 mitas, ut nulla arte vincatur. Sed ne vox quidem exilis actionem habere optimam poteſt. Bona enim firmaque ut volumus uti licet: mala vel imbecilla et inhibet multa, ut inſurgere et exclamare; et aliqua cogit, ut intermittere et deflectere, et raſas fauces ac latus fatigatum deformi cantico reficere. Sed

conſentio, mox iterum dans. *in* ante ſcriptis omittunt Turic. Flor. *defuerint* Ambr. 2. cum Voſſ. 1.

13. *exilis.* Sic Turic. Flor. Ex Alm. *exilii.* Reliqui *niſi liberalis.* Mox *habere* omittit Turic. item *ut* ante *volumus* omittunt Turic. Camp. Pro eodem Flor. *ſit.* *inſurgere et exclamare.* Sic Baſil. i. *et clamare* Flor. (a pr. m.). Reliqui omittunt *et.* *ut intermittere.* Sic Turic. Flor. cum Alm. *ut vel ſibi intermittere* Camp. Reliqui *ut ſummittere.* Mox *et* nobiscum dant Turic. Ambr. 2. Guelf. Voſſ. 1. 3. Reliqui omittunt. *raſas.* Camp. *raucas* cum edd. ante Obr. niſi quod noſtrum in marg. Gryphii (1544.).

unam vocem coaluiſſe putandae ſunt duae, velut *non arroganter* ſupra 4, 2, 86. cf. 12, 1, 20.

13. *raſas fauces — reficere.* In *raſis faucibus,* quae eſt omnium MSS. ſcriptura, non debebant haerere nec alia omnia tentare VV. DD. *deforme canticum* nequaquam *vociferationem* intelligemus cum Geſnero, verum mollem pronunciandi modum, conſulentem illum conſauciatis, i. *raſis*, faucibus. cf. §. 20. 23. *deforme* illud eſt et parum virile. cf. 11, 1, 56. et quae ibi demonſtrantur loca. *foedum*, quo vocabulo appellatur hoc cantandi vitium, idem plane eſt ac *deforme.* Satis bene Gedoynus: „un fauſſet „desagréable.“

nos de eo nunc loquamur, cui non fruſtra praecipitur. Cum ſit autem omnis actio, ut 14
dixi, in duas diviſa partes, *vocem geſtumque*, quorum alter oculos, altera aures movet, per quos duos ſenſus omnis ad animum penetrat affectus, prius eſt *de voce* dicere, cui etiam *geſtus* accommodatur. In ea prima obſervatio eſt, *qualem habeas:* ſecunda, *quomodo utaris.* Natura vocis ſpectatur *quantitate* et *qualitate. Quantitas* ſimplicior: in ſumma 15

loquamur. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *loquimur.* cf. §. 138. Modo Goth. (tac. Geſn.) *et latus,* male; Camp. *fatigantium.*

14. *altera aures.* Turic. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *alter a.* cum Voſſ. 1. Modo Flor. Guelf. *diviſas.* Turic. *geſtum* ſine enclitica, Camp. *et geſtum.* Mox Flor. *primus eſt,* et in ſubſequentibus Turic. Camp. *primo obſervatio.*

15. *Quantitas.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *Quantitatis* cum Alm. *enim* noſtro ſubjicitur in Jenſ. et edd. poſterr. ante Bad. Pro eo *eſt* habent Alm. Baſil. Gryph. Omittunt voculam nobiscum Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Reliqui addunt *eſt* poſt *ſimplicior.* Ingratus, ſi attendas, ſtructurae rigor apparet et ſimilitudo in iſtis continuo junctis: *Quantitas ſimplicior, Qualitas magis varia.* Quare e vetere illa ſcriptura haec eruo: *Quantitatis ſimplicior ratio.* cf. 5, 13, 19. *in ſumma.* Turic. Guelf. *in ſummam* cum Goth. Voſſ. 2. cf. 9, 2, 72. ubi omnes conſentiunt in receptam. Lubrica ſane eſt hujus varietatis dijudicatio; neque enim momentum facit quod *ad ſummam* ſolet dici aut quod *in ſummam proficere.* Noſtram tueri videtur locus Ciceronis ad Qu. Fr. 3, 5. *in omni ſumma.* cf. nos ad 1 Pro. 20. Mox *eſt* poſt *exigua* omittit Flor. poſt *varia* autem Ambr. 2. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. et edd. ante Ald. acc. Bad. Obr. *ſunt multi* nobiscum Turic.

15. *Quantitas ſimplicior.* cf. not. crit.

enim *grandis* aut *exigua* eſt: ſed inter has extremitates mediae ſunt ſpecies, et ab ima ad ſummam ac retro multi ſunt gradus. *Qualitas* magis varia eſt. nam eſt et *candida*, et *fuſca*, et *plena*, et *exilis*, et *levis*, et *aſpera*, et *contracta*, et *fuſa*, et *dura*, et *flexibilis*, et *clara*, et *obtuſa*. *Spiritus* etiam *longior*, *breviorque*.

16 Nec cauſas, cur quidque eorum accidat, perſequi, propoſito operi neceſſarium eſt: eorumne ſit differentia, in quibus aura illa concipitur, an eorum, per quae velut organa meat; an ipſi propria natura, an prout move-

Flor. Guelf. Camp. Reliqui *m. f.* *varia eſt. nam eſt et.* Turic. *v. plena n. e. e.* Flor. *v. plena eſt e.*, a ſec. m. *v. eſt eſt e.* *et levis.* Sic Ambr. 2. et Bern. Omittunt haec Turic. Flor. (qui tamen a ſec. m. ante *contracta* inſerit ſolum *lenis*) Camp. cum Alm. Plura deſiderat Guelf. et quidem haec: *et levis — et flexibilis.* Reliqui *et lenis.* Voci *aſperae* opponendam duxi *levem* (cf. 20.), quanquam et *lenitas* eſt in illa oppoſitione, velut 10, 2, 25. ubi ſoli Jenſ. et Tarv. V habent pro N. cf. Erneſtus in Technologia v. λειότης, ubi eſt diverſa huic τραχυφωνία. Etiam Cic. de Nat. deor. 2, 58. *vocis genera — leve, aſperum.*

16. *accidat.* Turic. Flor. Guelf. (hic et modo *quicquid*) *accidit* cum Goth. *an eorum.* Flor. omittit *an.* Camp. *ac eorum.* Guelf. modo *cura.* *meat; an.* Guelf. *media*

candida. Hoc ad vocem translatum vocabulum de induſtria tractat Demetrius de eloc. §. 86. Vide et Erneſt. in Technol. Gr. in v. λευκός. De *levi voce* cf. not. crit. *Fuſa* facile apparet quomodo *contractae* reſpondeat, ſi memineris uſum *fundendi* 10, 5, 11.

16. *in quibus aura illa concipitur.* „De eadem re, vulgatum ille quidem errorem „ſecutus, Cicero de Nat. Deor. „2, 55. *Quae ſpiritu in pulmones anima ducitur, ex ea pars redditur reſpirando, pars concipitur cordis parte quadam* „etc." Geſnerus.

per quae velut organa meat. cf. 1, 2, 30.

an ipſi propria natura. Non dubito, quin expungendum ſit

tur; lateris pectorisve firmitas, an capitis etiam plus adjuvet. nam opus eſt omnibus, ſicut non oris modo ſuavitate, ſed narium quoque, per quas, quod ſupereſt vocis, egeritur. Dulcis

tanquam. *lateris pectorisve.* Turic. Ambr. 2. Guelf. *l. pectorisne.* Goth. (tac. Geſn.) *pectoris laterisve.* *firmitas.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *infirmitas* cum Alm. *capitis etiam plus.* Goth. Voſſ. 2. Jenſ. omittunt *etiam* cum edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. Geſn. Bip. *ſicut.* Hoc cum expunctum vellet uncisque notaret Geſnerus, non attendit, ſpectare iſta *omnia* ad univerſa illa quae praecedunt, deinde ne in ipſo quidem *capite* ſufficientem ſolius oris ſuavitatem agnoſci. Ita haec de *ore* et *naribus* exempli magis ſpeciem habent, quam ipſius, de qua agitur, rei momentum; quo apparet, *ſicut* rectiſſime poni. *ſupereſt.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *eſt* cum Alm. Mox *egreditur* Turic. Flor. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Bodl. et edd. meis praeter Camp. et Ald. ante Stoer. multisque apud Burm. redeunte eodem Rollino, quod eſt frugibus inventis glandes malle. E Voſſ.

an. Proponitur hic novum quaeſtionum par, quibus ſingulis in initio nullum *an* praemitti oportet. Eadem ratione tertium explicatur, ubi, *lateris pectorisve an capitis firmitas* plus vocem adjuvet, in incerto eſt. Sic enim, id quod cum paucis fecimus, haec dirimenda fuerunt, ne forte *movetur* referretur ad *firmitas,* cujus verbi ſolum ſubjectum eſt *vox.* De eo igitur eſt dubitatio, utrum propria cujusque hominis voci ſit natura, an talis ſit vox, qualis vis ea, per quam propellitur.

dulcis — exprobrans ſonus. Hoc continuandum eſt iis, quae dicuntur de reſidua vocis parte egerenda; ne forte quis credat, permitti a noſtro graviorem ſonantioremque ſpiritum naribus excuſſum (eleganter Geſnerus appellat *anhelatum naribus minaciter disploſis ſonum*), qualis narratur fuiſſe Plinii majoris dormientis (Plin. Epiſt. 6, 16, 13.). Is enim eſt *exprobrans ſonus,* qui ſe audiri et animadverti quaſi imperat, qui ſe auribus ingerit, qualis ſignificatio eſt in beneficiis *exprobrandis,* quae oblivіſci eum non patimur, in quem contulimus. Valde ſimilis eſt poteſtas *imputandi* §. 33. Fateor autem, pro *tamen* fortaſſe aptius futurum *enim;* cf. 10, 2, 22.

esse tamen debet, non exprobrans sonus.
17 *Utendi* voce multiplex ratio. Nam praeter illam differentiam, quae est tripertita, *acutae*, *gravis*, *flexae:* tum *intentis*, tum *remissis*, tum *elatis*, tum *inferioribus modis*, opus est, *spatiis* quoque *lentioribus* aut *citatioribus*.
18 Sed his ipsis media interjacent multa: et, ut facies, quanquam ex paucissimis constat, infinitam habet differentiam: ita *vox*, etsi paucas, quae nominari possint, continet species, *propria* cuique est: et non haec minus auri-
19 bus, quam oculis illa dignoscitur. Augentur

1. 3. *segeritur.* *esse tamen.* Hoc ordine Turic. Flor. Ambr. 2. (qui tres omittunt mox *debet* cum Alm. Voss. 1. 3. Bern.) Guelf. Goth. (tac. Gesn.). Reliqui *t. e.* Item Turic. *exprobras sonos,* Voss. 1. 3. *e. socius,* Camp. *e. s. sed.* An, omisso *debet*, fuit a Qu. manu: *d. et lenis tamen n. e. s.?* ut plane hoc cohaereret antecedentibus, more appositionis ad *vocis quod egeritur.* Exc. Santen. *esse debet* desiderare dicunt.

17. *Utendi voce.* Turic. *utenda vocis* cum Alm. non Flor. (cf. 11, 2. 49.) An fuit *utendae vocis?* cf. Drakenb. ad Liv. 2, 34, 11. *tripertita.* Sic Ambr. 2. Reliqui, quantum video, *tripartita.* cf. 5, 14, 5. *Nam* omittit Goth. pro *elatis* autem Ambr. *flatis,* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *inflatis* cum Voss. 1. 2. 3.

18. *his.* Sic Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Basil. Omittunt Turic. Flor. (hic a sec. m. *is*) Camp. cum Alm. Reliqui *iis.* Mox *constet* Goth. cum Voss. 2. Jens. et posterr. ante Bad. cf. 1 Pro. 18. Verba *habet differentiam* omittunt Ambr. 2. Guelf. (hic et *infinita* dat) cum Voss. 1. 3. et Jens. (tac. Gesn.) posterioribusque ante Ald. qui editi omnes *infinita.* Sed Goth. (tac. Gesn.) *infinita differentia ita* cum Voss. 2. Deinde *possunt* Turic. Basil. *possent* Goth. Jens. cum edd. posterr. ante Ald. *disnoscitur* Turic. ut Voss. 3. *dinoscitur,* de qua varietate hic agit Burm. et ad Declam. p. 157. et ipsum *dinoscimus* Turic. infra §. 31. cum Alm. Voss. 1. 3.

autem ſicut omnium, ita vocis quoque bona, cura: negligentia minuuntur. Sed cura non eadem oratoribus, quae phonaſcis, convenit: tamen multa ſunt utrisque communia, *firmitas corporis*, ne ad ſpadonum et mulierum et aegrorum exilitatem vox noſtra tenuetur: quod ambulatio, unctio, veneris abſtinentia, facilis ciborum digeſtio, id eſt frugalitas,
1001 praeſtat. Praeterea ut ſint *fauces integrae*, id eſt, molles ac leves, quarum vitio et *frangi-*

19. *cura: negligentia.* Turic. Flor. inſerunt *in* cum Alm. Reliqui interponunt *et;* noſtrum e conjectura. Poſt *negl.* Ambr. 2. Guelf. inſerunt *vel inſcitia* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Jenſ. et edd. poſterr. ante Bad. qui exulare ineptum emblema teſtatur e Vall. ut abeſt noſtris quoque bonis libris. Modo Camp. *ſpec. et propr.* Guelf. *voces* cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. *omnia* quoque pro *omnium* edd. illae. Camp. *vero* mox pro *non.* Guelf. omittit *communia.* *ad ſpadonum.* Turic. omittit *ad*, ſed Flor. pro eodem *a* et mox *exilitate*, quod habet et Alm. Mox *vinctio* Ambr. 2. cum Bern. *junctio* Flor. Guelf. Mox *veneni* Bern. Pro *digeſtio* iterum *abſtinentia* Turic. Flor. *idem* Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. Bern. Poſt *frugal.* Camp. inſerit *et.*

20. *leves.* Camp. *lenes* cum edd. ante Bad. cf. §. 15.

19. *omnium.* Malim *omnia;* vide not. crit.

ambulatio. „Cic. ad Att. 2, „25. pr. *Cum recreandae vo-* „*culae cauſa neceſſe eſſet mihi* „*ambulare, haec dictavi am-* „*bulans*, ubi plura Graevius, „quae ad hujus rei rationem „pertinent. Breviter *ambula-* „*tio* digeſtionem ciborum „juvat: *unctio* tranſpiratione „nimia impedienda vires con- „tinet, quare etiam phthiſicis „commendatur: *veneris* ab- „uſus ut toti nervorum ge- „neri, ſic his, quibus ad vo- „cem formandam opus eſt, „inimicus: quare *fibula* im- „poſita continebant cantores „et actores ſuos magiſtri etc. „Adde laudatam aliquoties" [velut 11, 2, 24.] „Senecae „de Porcio Latrone praefatio- „nem." Geſnerus.

id eſt frugalitas. cf. 10, 3, 26.

tur, et *obscuratur*, et *exasperatur*, et *scinditur* vox. Nam ut tibiae, eodem spiritu accepto, alium clausis, alium apertis foraminibus, alium non satis purgatae, alium quassae sonum reddunt: ita fauces *tumentes strangulant* vocem, *obtusae obscurant*, *rasae exasperant*, *convulsae* fractis sunt organis similes.
21 *Finditur* etiam *spiritus* objectu aliquo, sicut lapillo tenues aquae, quarum fluxus etiamsi ultra paulum coit, aliquid tamen cavi relinquit post id ipsum, quod offenderat. Humor quoque vocem aut nimius impedit, aut con-

et exasperatur. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. omittunt cum Alm. Deinde *vox* abest ab Ambr. 2. Guelf. Mox *strangulantur* Turic. ex sequente littera V.

21. *fluxus.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *spiritus* cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Bern. Alm. Bodl. Ioann. et edd. ante Bad. (nisi quod Jens. per solitum compendium *spus*). Illud notabile, quod Exc. Santeniana cum Leidensi collata nullam hic varietatem ostendunt. Bad. quidem et Basil. *fluctus* e Badii conjectura. Nostrum nulla hic certa auctoritate nititur, ut et ipsum rarum est apud scriptores. Codd. scriptura cum repetendo antecedens nata videatur, tutius fuerit reponere *cursus* vel *decursus*; nam ut propius accedas, non est necesse. Modo Guelf. Exc. Santen. *finguntur* pro *finditur*, item *objecto* Guelf. *Humor.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *tum* cum Alm. *aut — aut.* Sic Turic.

20. *obtusae* fauces, in quibus haeret Gallaeus, suadens prae eis *obesas*, facile agnoscuntur ex eo, quod pervulgatum est *obtundere vocem*, cf. Drakenb. ad Liv. 7, 2, 9. Cum enim *claritatem* amiserunt fauces, *obtusae* sunt factae. *Obesas* equidem a *tumentibus* non dignoscam. De *rasis* vidimus supra §. 13. *convulsae*, quod ipse Gallaeus censet, sunt spasmo laborantes.

21. *fluxus.* vide not. crit.

ſumtus deſtituit. Nam fatigatio, ut corpora, non ad praeſens modo tempus, ſed etiam in futurum afficit. Sed ut communiter et pho- 22
naſcis et oratoribus neceſſaria exercitatio, qua omnia convaleſcunt, ita curae non idem genus eſt. Nam neque certa tempora ad ſpatiandum dari poſſunt tot civilibus officiis occupato, nec praeparare ab imis ſonis vocem ad

Flor. Camp. Reliqui *ut — ita.* *Nam fatigatio, ut.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. (ex hoc tamen non affertur *ut*) Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 1. 3. (niſi quod horum uterque *fatigato*) 2. et edd. ante Baſil. Reliqui *N. et fatigatio.* *non ad.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. Mox *ſed oratoribus* Turic. Flor.

22. *neceſſaria exercitatio.* Sic Turic. Camp. cum Alm. non Flor. (cf. §. 17.) Reliqui inſerunt *eſt.* Mox poſt *genus* omittunt *eſt* Ambr. 2. Guelf. cum Obr. Pro *qua* Flor. (a pr. m.) *quia.* *ſpatiandum.* Ambr. 2. Guelf. *ſpirandum* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald.

nec praeparare. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. *n. praeperare* Ambr. 2. Cum haec afuerint ab antiquiſſimis libris, credibile eſt, aliquid datum poſtmodo ſoli conjecturae. Neque enim mihi placet verbum *praeparare* in hoc loco; pro quo malim *repetere* vel tale quid, quod ei fortaſſe perſuadebo, qui inſpexerit locum a Geſnero jam demonſtratum Cic. de Or. 1, 59. Hunc profecto locum ante oculos habuiſſe noſtrum, cum iſta ſcriberet, nemo facile dubitabit.

Nam fatigatio — afficit. Hic quoque *Nam* interpretare reſpiciendo ad ſententiam paulo ante ſuppreſſam; quod rectiſſime tenuit, ſuo more circumloquens, Gedoynus, dum interponit: *Fatigationem cavere ne opus quidem eſt, ea enim* etc. cf. 9, 4, 84. 1, 5, 67. 1, 11, 10. 2, 4, 19. 27. Accuſativum autem ad *afficit* ex proximo repete *vocem;* ſic apparet, quid ſit *ut corpora.* Pariter *ut corpora* fatigatione etiam in futurum debilitari videamus, ita et *vocem* corrumpi monet.

22. *nec praeparare.* vide not. crit.

ſummos, nec ſemper a contentione condere
licet, cum pluribus judiciis ſaepe dicendum
23 ſit. Ne ciborum quidem eſt eadem obſerva-
tio. Non enim tam molli teneraque voce,
quam forti ac durabili opus eſt: cum illi 1002
omnes, etiam altiſſimos ſonos, leniant cantu
oris, nobis pleraque aſpere ſint concitateque
dicenda, et vigilandae noctes, et fuligo lucu-
brationum bibenda, et in ſudata veſte duran-
24 dum. Quare vocem deliciis non molliamus,
nec imbuatur ea conſuetudine, quae duratura

Eſt ibi: *vocem — ſenſim excitant, eandemque — ab acutiſſimo ſono usque ad graviſſimum ſonum recipiunt et quaſi quodammodo colligunt.* Inde intelligitur, quid ſit „vocem a" (id eſt *poſt*) „contentione *condere*." Eſt enim hoc verbum in Turic. Flor. Ambr. 2. ut et Alm. Voſſ. 3. *contendere* Guelf. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. *cedere* Camp. cum Andr. *conquieſcere* Ald. e conjectura Regii. Reliqui *concedere,* quorum ſunt Goth. Vall. Hoc Burmannus interpretatur, domum ire vel aliquo, ubi requieſcamus; praepoſtere: oportebat enim verbum eſſe, quod regeret accuſativum *vocem.* Illud levius, quod pro *imis ſonis* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *imiſſionis* vel *immiſſ.* Mox pro *Ne* Turic. Flor. Camp. *nec* cum Alm.

23. *dicenda.* Turic. Flor. cum Jenſ. *dicendi.* Pro *bibenda* Flor. (a pr. m.) *vivenda.* Sed *inſudata* conjunctim, ut e Voſſ. 1. affertur et eſt in aliquot editis, meorum MSS. nullus.

24. *quae duratura — firmetur conſuetudine.* Turic. (qui et mox *quo diſſ.*) Flor. Guelf. omittunt cum Alm. propter homoeoteleuton. Ambr. 2. *quam deſideratura ſit ſ. e. — ſ. c.*

pluribus judiciis. cf. 11, 1, 78. ubi ſunt *centumviralia judicia duplicia.*

23. *cantu oris.* cf. §. 13.

24. *nec imbuatur — conſuetudine.* Quamvis aſſuetus negligentiae illi, qua laborat noſter in iterandis iisdem vocabulis, valde tamen offendor hac geminata *conſuetudine,* quae quidem turbas quoque non exiguas dedit. vide not. crit.

non ſit: ſed exercitatio ejus talis ſit, qualis uſus: nec ſilentio ſubſidat, ſed firmetur conſuetudine, qua difficultas omnis levatur. Edi- 25
ſcere autem, quo exercearis, erit optimum: nam ex tempore dicentes avocat a cura vocis ille, qui ex rebus ipſis concipitur, affectus: et ediſcere quam maxime varia, quae et clamorem, et disputationem, et ſermonem, et flexus habeant, ut ſimul in omnia paremur.

cum Bern. *quam deſertura ſit — ſ. c.* Camp. cum Goth. (de omiſſa voce *non* tac. Geſn.) Voſſ. 2. Vall. *quae deſiderata non ſit — ſ. c.* Voſſ. 3. *quam deſideratura non ſit — ſ. c.* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. Cum et haec vetuſtiſſimorum auctoritate careant, fateor me propendere in illam Ambr. ſcripturam, cui par fere tamen fuerit Goth. modo ſcribatur *quae.* Noſtra debetur Regii ingenio, qui *non* jam inveniebat in libris. Modo *imbuamur*, quod plurimae habent edd. (non Camp.) in nullo eſt MS. Deinde *ne ſilentio* Ambr. 2. Camp. cum Goth. Jenſ. Tarv. *ſubſideat* autem Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. de Goth. err. Geſn. qui perperam etiam inde enotavit *firmiter.* Mox *levetur* praeter Goth. et Voſſ. 1. (an 2?) Camp. quoque, ut ſuſpicor; male. Sententiam hanc *conſuetudine difficultas omnis levatur* excerpſit Florileg. Santen.

25. *quo exercearis, erit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quod non e.* *dicentes avocat a.* Turic. Ambr. 2. *dicentis avocata* cum Voſſ. 3. Sed Flor. *dicentis avocatur.* Guelf. *dicentis a notata.* Camp. *dicentis advocati* cum Voſſ. 2. *dicentis avocati* Goth. *dicentem advocata* Jenſ. cum edd. ante Ald. *dicentem avocat a* Geſn. Bip. Reliqui *dicenti avocatur.* Noſtrum e conjectura, praeeunte Geſnero. Mox Turic. *quae.* Poſt *affectus* omittunt *et* Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald.; male, ut notat Regius. *flexus.* Turic. Camp. *deflexus.* Hic ne ipſi quidem vetuſtiſſimo obſequendum duxi, quia de voce ſemper eſt *flexus,* non *deflexus.* Mox *in omnia* omittunt Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm.

exercitatio — qualis uſus. cf. 29. item 1, 11, 14.

25. *et flexus* i. e. ejusmodi locos, quos deceat miſerabilis ille ſonus, ad canticum paene accedens. cf. §. 170. 1, 11, 12. Malim ſane *flexum* ſingulariter.

26 Hoc ſatis eſt. Alioqui nitida illa et curata vox inſolitum laborem recuſabit, ut aſſueta gymnaſiis et oleo corpora, quamlibet ſint in ſuis certaminibus ſpecioſa atque robuſta, ſi militare iter, faſcemque et vigilias imperes, deficiant, et quaerant unctores ſuos, nudumque ſudo-
27 rem. Illa quidem in hoc opere praecipi quis ferat, vitandos ſoles atque ventos, et nubila etiam ac ſiccitates? Ita ſi dicendum in ſole, aut ventoſo, humido, calido die fuerit, reos deſeremus? Nam crudum quidem, aut ſatu- 1003

26. *recuſabit.* Turic. *recuſavit.* Modo Guelf. omittit *illa.* Mox Turic. Flor. (hic a pr. m.) *et* pro *ut, adſueta* iidem. Turic. *item* pro *iter.* *faſcemque.* Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. (horum uterque male mox deſiderat *et*) cum Alm. Voſſ. 3. Reliqui *faſcesque.* Aliquot etiam vett. edd. de infeliciſſima Regii conjectura *facesque.* (Similis error Badii, qui *ſpatioſa* ſua in textum quoque aſſumſit.) Mox Turic. Flor. (hic a pr. m.) *implere* cum Alm. *deficient* Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 1. 3. Poſtremus et *quaerent,* utrumque Flor. a ſec. m. *deficiat* Camp. idemque *victores.* Flor. (a pr. m.) *pudorem* cum Alm. (cf. 22.) *ludumque* Baſil. non e ſphalmate.

27. *calido.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. 3. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. *gallico* Turic. cum Alm. (cf. 26.) *gelidove* Camp. Reliqui *calidove.* Goth. (tac. Geſn.) *diſereremus* cum Voſſ. 2. *deſereremus* Vall. (tac. Burm.) *diſeremus* Jenſ. (tac. Geſn.) *deſeramus* Tarv. *diſſeremus* Voſſ. 1. 3. Mox *quidem crudum* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Neceſſario transpoſuit Regius. cf. 4, 2, 128. Guelf. *quidam crudum* et mox *quidem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *evecto.*

26. *faſcemque.* Virgil. Georg. 3, 46. 47. *Romanus — Injuſto ſub faſce viam - carpit.* Quorum hic Pſeudo — Turnebus mentionem facit, *mulos Marianos* vide in Lexicis voce *mulus.*

nudumque ſudorem. Opponitur ei, qui in veſte perferendus eſt, §. 23.

rum, aut ebrium, aut ejecto modo vomitu,
quae cavenda quidam monent, declamare ne-
minem, qui ſit mentis compos, puto. Illud 28
non ſine cauſa eſt ab omnibus praeceptum, ut
parcatur maxime voci in illo a pueritia in ado-
leſcentiam transitu, quia naturaliter impedi-
tur, non, ut arbitror, propter calorem, quod
quidam putaverunt; nam eſt major alias; ſed
propter humorem potius; nam hoc aetas illa
turgeſcit. Itaque nares etiam, ac pectus, eo 29
tempore tument, atque omnia velut germi-
nant, eoque ſunt tenera et injuriae obnoxia.

28. *omnibus.* Turic. *hominibus.* Flor. (a pr. m.) *ominibus.* Turic. Ambr. 2. (hic et *adu*) *adoleſcentia* cum Voff. 1. Bern. *transi* Turic. *qui* Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Bern. Goth. Voff. 1. 2. Vall. Jenſ. Tarv. *non* omittitur a Turic. Flor. (hoc a pr. m.) et Alm. *propter* itidem a Turic. Flor. (hoc a pr. m. a qua et *calor eſt*). Sed Guelf. *non arbitror p. c.* et ſic Flor. a ſec. m. *alias.* Turic. *alas* cum Alm. *alis* Ambr. 2. *in aliis* Camp. cum Goth. et edd. ante Stoer. acc. Roll. Reliqui *aliis.* Noſtrum e conjectura. *haec* Guelf. (et hic viciſſim *illo*) cum Jenſ. non Tarv. Pro *turgeſcit* Turic. *ſucceſſit* cum Alm. et Palat. Gebh. probante hoc, nempe ut ſcribatur *ſucceſcit*, quod verbum quis unquam legit? nec quidquam elegantius vulgato.

29. *germinant — tenera.* Sic Turic. (niſi quod *geminant* et obſcurius encliticam, quae poſſit accipi *quod*) cum Ald. quod a quibusdam legi jam Regius teſtatur. Flor. Camp. *g. eo quod ſunt t.* Ex Alm. *g. eo quod t.* (cf. 4, 3, 3.) Baſil. *g. eoque t.* cum aliquot Burmanni. Reliqui omittunt *eoque ſunt.* Ante *germ.* Turic. Flor. Camp. repetunt *eo tempore.* Jenſ. priore loco inſerit *maxime* inter *eo* et *tempore* cum edd. poſterr. ante Bad. *nates* quoque Guelf. pro *nares.* Pro *ſicut* Turic. *ſic.* Guelf. *vox non.* Ambr. 2. *dicens.* Pro *orationi* Turic. Camp. *ordine* cum Alm.

Sed, ut ad propoſitum redeam, jam confirmatae conſtitutaeque vocis genus exercitationis optimum duco, quod eſt operi ſimillimum, dicere quotidie, ſicut agimus. Namque hoc modo non vox tantum confirmatur et latus, ſed etiam corporis decens et accommodatus
30 orationi motus componitur. Non alia eſt autem ratio pronunciationis, quam ipſius orationis. Nam ut illa emendata, dilucida, ornata, apta eſſe debet: ita haec quoque emendata erit, id eſt, vitio carebit, ſi fuerit os facile, explanatum, jucundum, urbanum, id eſt, in quo nulla neque ruſticitas neque peregrinitas reſonet. Non enim ſine cauſa dicitur
31 *barbarum Graecumve.* Nam ſonis homines,

30. *Non alia eſt autem.* Turic. Flor. *n. a. ſed eſt alia.* Error natus e compendio *al* (cf. 11, 1, 67.). Camp. *non eſt autem alia;* placet. De transponendo *autem* vide Drakenb. ad Liv. 6, 17, 3. item Lexica. Omittit Guelf. *quam ipſ. or.* item *reſonet.* Pro *peregrinitas* Camp. *peregrinum* et *graecum. Verum* pro *graecumve. Nam.* Mox Guelf. *ſuaviloquentiorem* cum Jenſ. Tarv. (quanquam hi magis *ſua vi loquentiorem*) et edd. poſterr. ante Ald.

30. *illa — haec.* cf. 8, 6, 8. et mox hic §. 41. Gradus illi virtutis oratoriae, ut ſit oratio *emendata, dilucida, ornata, apta,* ubique agnoſcuntur a noſtro, velut 1, 5, 1. hic autem in pronunciatione percenſentur iidem §§. 30 — 33. (*emendata*) 33 — 40. (*dilucida*) 40 — 61. (*ornata*) 61 ad finem usque capitis (*apta*); niſi quod a §. 65. inde ad 167. propria geſtus tractatio inſeritur.

31. *barbarum Graecumve.* Hujus quidem proverbii nullum praeterea auctorem reperimus, et video accipi quaſi dictum de eo, qui pronunciet parum latine, proptereaque aut barbarus videatur aut Graecus; quare Geſnerus remittit nos ad 1, 1, 15. ubi de corruptis Graeco ſono la-

ut aera tinnitu, dignoſcimus. Ita fiet illud, quod Ennius probat, cum dicit *ſuaviloquenti*
1004 *ore Cethegum fuiſſe:* non quod Cicero in his reprehendit, quos ait *latrare, non agere.* Sunt enim multa vitia, de quibus dixi, cum in quadam primi libri parte puerorum ora formarem, opportunius ratus, in ea aetate facere illorum mentionem, in qua emendari poſſunt.
Itemque ſi ipſa *vox* primum fuerit, ut ſic di- 32

31. *his.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *is* Camp. Reliqui *iis.* Jenſ. Tarv. *agit* pro *ait,* non Camp. Mox *dixit* Turic. (cf. 9, 5, 97. Etiam 6, 3, 47. Ambr. 1. *dixit,* ſed per compendium *dix.*) item *arte.* Mox Flor. (a ſec. m.) Guelf. *emendationem* pro *mentionem.*

32. *Itemque.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Bern. Reliqui *Itaque.* *ſi — fuerit, ut.* Sic Turic. Flor.

tinis agitur. Poſſit tamen non de latina modo pronunciatione uſurpatum eſſe, ſed a Graecis ipſis repetitum, ut *barbarus* et *Graecus* hic eſſet pro *vitioſo* et *emendato* in genere; in qua ratione reponendum *Graecumne* (cf. §. 16.). Sic apparet, nihil medium eſſe, ſed aut eruditum aut illiberalem unumquemque prodi, ut primum locutus fuerit. Niſi forte, hoc ſi voluiſſet, transpoſiturus erat *Graecum barbarumne.* Haereo autem in eo quoque, quod neutrum ponitur, non maſculinum; neque enim accuſativum quomodo hinc eruam reperio; et tamen in proximis homo dignoſcitur, non res. Sed in proverbiis cum multa ſupprimi ſoleant, potuit tamen et hoc accuſativo maſculino efferri, modo recte expleatur ſententia, quod iis facile, qui locutionem norunt. Cf. ad ſententiam univerſam 8, 1, 3. et de praeſtantia Romanae pronunciationis, cujus meminit Geſnerus, Cic. de Or. 3, 11.

Ennius — latrare. „Apud „Cic. Bruto 15. ubi et illud, „*Latrant jam quidam oratores,* „*non loquuntur.* Sic de Orat. „3, 34. de Pericle, *At hunc non* „*clamator aliquis ad clepſy-* „*dram latrare docuerat.*“ Geſnerus. cf. et noſtr. 2, 15, 4.

in quadam primi libri parte. „1. 1, 37. 1, 5, 32. 33. 1, „8, 1. inprimis vero 1, 11 in- „tegro.“ Geſnerus.

32. *Itemque ſi — patietur.*

cam, *ſana*, id eſt, nullum eorum, de quibus modo retuli, patietur incommodum: deinde non *ſurda*, *rudis*, *immanis*, *dura*, *rigida*, *vana*, *praepinguis*, aut *tenuis*, *inanis*, *acerba*,

(quanquam ex hoc *ſi* ab initio non memoratur, per incuriam puto) Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Bodl. Ioann. Alm. Voſſ. 2. 3. Bern. et edd. ante Gryph. Reliqui *ſit i. v. p., ut*, omiſſo *fuerit*. Cujus ſcripturae vindices narrantur Voſſ. 1. Andr. Sich. ita tamen ut *ſi* habeant, non *ſit*. Mox pro *ſic* Turic. Camp. *ſi*. *modo retuli*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. cum Alm. Bodl. Voſſ. 1. 3. et edd. inde a Burm. exc. Capper. is enim revocavit reliquorum *nunc dixi*, artis criticae et eloquendi peritiſſimus homo. Apparet, qui ſint viliores Codd. (velut Guelf. Vall. Goth. Voſſ. 2.), hic ſaltem meliorum ſcriptura medente vitio illi nimis frequenti in noſtro, cum modo fuiſſet (§. 31.) *de quibus dixi*, et hic *ut ſic dicam*. *patietur*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Gryph. Reliqui *patiatur*. *ſurda*. Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *ſubſurda*. Mox Turic.

Referenda haec ſunt eo, quibus §. 30. opus eſſe dicebatur, ut pronunciatio vitiis careret, quorumque ope exiſteret illud, quod Ennius probat. Verba autem *fuerit* et *patietur* ſibi invicem reſpondent, utrumque futuri temporis. In *patiendo* ille eſt Graeciſmus, de quo egimus ad 1, 2, 31. quanquam de rebus ingratis modo uſurpatus.

ſurda. Hoc vocis appoſitum alibi non legitur, ut nec alterum, quod hic plerique, ſed recentiores, libri praeferunt *ſubſurda*. Facillima tamen intellectu vocabuli poteſtas, quae non recedit ab illa, per quam *caecum* dicitur quod non ſpectatur. Simplex compoſito praetuli, praeter auctoritatem veterum librorum, eo quoque quod nihil hic in vocis malae vituperio erat mitigandum, ut nec reliqua, quae ſubjiciuntur, leniores habent appellationes. Recte Geſnerus utitur loco Ciceronis de Orat. 3, 11. *vox abſona atque abſurda*. Alioqui, cum *ſubrauca* Cic. Brut. 38., quidni *ſubſurda* dicta fuerit? et *ſubabſurda* vidimus 6, 3, 99, ſed non de voce.

vana vox qualis ſit, juxta cum Burmanno ignoro, et verum credo quod reponere velit ipſe, *vaſta*, cui commen-

pusilla, mollis, effeminata: spiritus, nec *brevis*, nec parum *durabilis*, nec *in receptu difficilis*. *Dilucida* vero erit *pronunciatio*, pri- 33
mum, si verba tota *exierint*, quorum pars *devorari*, pars *destitui* solet, plerisque extremas syllabas non perferentibus, dum priorum

pura pro *dura*. *in receptu*. Turic. Ambr. 2. *i. praeceptu* cum Bern. Sed Flor. *in praeceptum* cum Voss. 1. 3. *i. perceptum* Guelf. *i. interceptu* Camp. *i. perceptu* Jens. cum edd. posterr. ante Bad. qui ex Vall. nostrum, acc. Goth.

33. *exierint*. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Andr. Ald. Obr. *exigerint* Ambr. 2. *exegerint* Guelf. Reliqui *exegerit*. Frustra Burmannus vulgatam tuetur loco 9, 4, 106. ubi *exigitur* significatu longe huic diverso. *perferentibus*. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Bern. Reliqui *proferentibus*. Modo Turic. *nos* pro dando adhibet Columell. 1, 9. *vastitatem oris* et 7, 12. *canem vasti latratus*, praeter aliquot Ciceronis loca facilia inventu: vide et Ern. Clav. h. v. Longius petitum et minus pro Quintiliani candore, quod et ipsum tentat ille, *rava*, „quae „est, teste Festo, *parum liqui-* „*da, proxime canum latratum* „*sonans*, unde *rabulae* dicti, „de qua vid. Heins. ad Ovid. „1. Am. 12, 19." et ipse praefert alterum. *Inanis*, quae recensetur inter diversa vitia, rectissime monetur nostrum vocabulum plane falsum ostendere. *Varia*, quae est Gesneri conjectura, forte in ipsa Campani ed. legitur (est autem frequentissima harum vocum permutatio, vid. Drakenb. ad Liv. 22, 7, 4); et fuerit, ut putat ille, „inconstans, in qua „tenorem quendam servare „non possis, quam in potestate „adeo non habeas, sed quae „subito in alium tonum quasi „elidatur." Mihi quidem ea ratio minime placet. Est *vox varia* etiam in laude §. 145. Capperonnerius Burmanni conjecturam maligne laudans et vulgatae praesidia quaerens nihil proficit.

33. *perferentibus*. Plus hoc est quam *proferentibus*. Vix enim quisquam *extremas syllabas* plane non *profert*, sed plerique non *perferunt ad audientes*. cf. 8 Pro. 15. item 4, 1, 47. *Destitui* syllabas tum puto, cum iis justa vis vocis non contingit; neque enim cum Gesnero discerptas a reliquis, „sine quibus placere aut

ſono indulgent. Ut eſt autem neceſſaria verborum explanatio, ita omnes imputare et velut annumerare litteras, moleſtum, et odio-
34 ſum. Nam et vocales frequentiſſime coëunt, et conſonantium quaedam inſequente vocali diſſimulatur. utriusque exemplum poſuimus,

Multum ille et terris. — —

35 Vitatur etiam duriorum inter ſe congreſſus,

non, item *non* cum Flor. pro *dum*: acc. videtur Alm. qui et mox, itidem per compendium, *ſono non ind.*, ubi Turic. *ſolo non i.* *imputare.* Sic Turic. (niſi quod *inputatte*) Flor. Ambr. 2. (et horum uterque *in*, non *im*) Guelf. cum Goth. Alm. Voſſ. 2. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. Geſn. Bip. Reliqui *computare.* Camp., ut nos, *annumerare* cum edd. ante Burm.

34. *diſſimulatur.* Sic Turic. Flor. Reliqui *diſſimulantur.* Mox in loco Virgil. omittit Turic. *ille.* Goth. *inde* pro *unde* (cf. 9, 4, 51.). Camp. *Idemque* pro *Ideoque.* Flor. *Catullo* cum Camp. et edd. ante Ald., quomodo et 6, 5, 81. cum Guelf. ſed ſine hisce erroris ſociis.

„intelligi adeo non poſſint" intelligo. *Devorantur*, quae vix prodeunt ore, *deſtituuntur*, quae claritate carent. Ad *annumerandum* a Geſnero recte citatur Cic. de Or. 3, 11. *exprimi litteras putidius.* Supra quoque apud noſtrum eſt *explanatio vocum* 1, 5, 33. et modo *os explanatum.* vid. Ern. Clav. Cic. h. v. item nos ad 9, 4, 34.

34. *poſuimus.* 9, 4, 40. „conſonantium *quaedam*" hic eſt non niſi *una* i. e. M, quare ſingularis ponitur *diſſimulatur.* In exemplo quidem illo libri noni hoc *et terris* adjectum non legimus, quo ipſo fit, ut utriusque, et eliſionis vocalium et corruptae litterae M, non adeo manifeſtum fuerit exemplum. Num igitur eo loco haec vocabula aſcribenda ſunt? Suſpicor magis, hic, ubi nunc verſamur, male memorem fuiſſe noſtrum ejus, quod ſupra poſuerit, cum praeſertim id ipſum alibi comparcat 9, 3, 52. cf. not. crit.

unde *pellexit*, et *collegit*, et quae alio loco dicta sunt. Ideoque laudatur in Catulo *suavis appellatio litterarum.* Secundum est, ut *sit oratio distincta*, id est, ut, qui dicit, et incipiat ubi oportet, et desinat. Observandum
1005 etiam, quo loco sustinendus et quasi suspendendus sermo sit (quod Graeci ὑποδιαστολὴν vel ὑποστιγμὴν vocant), quo deponendus.

35. *id est, ut, qui d.* Turic. *idem qui d.* Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *i. e. qui d.* cum Goth. Jens. Tarv. Ex Alm. *id qui d.* E Voss. 1. *ut quae dicat.* Haesi, an sequendi essent vetustissimi libri, hac sententia: *Secundum* illud, *ut sit oratio distincta*, quod dixi, continetur hoc praecepto: *et incipiat et desinat is qui dicit* cet. in qua ratione vides alienum *ut;* sed cum facillime intercidere potuerit, inserendum suadenti Regio contra ire non libuit. Ut nunc est, conjunctivi *incipiat, desinat* pendent ab *ut;* alioqui essent praecipientis, et pro imperativis. Locatelli ed. obtemperaverit Regio, an e MS. expresserit scripturam, dubitari potest. *et* post *oportet*, quod inserit Regius, mei praeter Jens. omnes habent. Guelf. *etiam incipiat.* Modo *ratio* pro *oratio* Ambr. 2. Guelf.

quod Graeci. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Gryph. Reliqui *quam.* cf. 5, 11, 3. 7, 8, 2. Modo Turic. *sustinendum sed.* Flor. *sustinendum et.* Camp. *substituendus et.*

ὑποδιαστολὴν vel ὑποστιγμήν. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Vall. (tac. Burm.) et edd. ante Ald. exc. Camp. (nam et Jens. nonnisi unum *vel)* acc. Stoer. Chouet.

35. *alio loco.* Reponendum arbitror: *illo loco* (qualis satis frequens est confusio, cf. 10, 1, 24. item 11, 2, 15.). Neque enim potuit statim omittere ejus, quo nos modo remittebat, loci mentionem; modo latius eundem comprehendas a §. 33. usque ad 40 finem.

in Catulo. apud Cic. in Bruto c. 74.

Secundum est. Spectat hoc ad ea, quibus *dilucida* sit pronunciatio §. 33.

sustinendus — suspendendus sermo. cf. 9, 4, 68. ubi *sustinetur spiritus.*

56 Suſpenditur, *Arma virumque cano:* quia illud ad ſequentia pertinet, ut ſit, *virum*, *Trojae qui primus ab oris:* et hic iterum. nam etiamſi aliud eſt, unde venit, quam quo venit, non

Leid. Reliqui inferunt *vel* ὑποσυστολήν, quod pro ὑποδιαστολήν aliquot libri dare narrantur in Leid., mihi quidem non viſi. Ald. Baſil. Obr. tres voces dant, quamvis Burmanno teſtante, deſiderare eos *vel* ὑποστιγμήν. Turic. ſane et Alm. *vel* ὑποστιγμήν omittere dicuntur, ſed in Turic. agnoſco errorem, cum illud quod ex eo affertur, ὑπόςτιτλλην manifeſto ſit ὑποστιγμήν. Fere ſic et Ambr. 2. ὑποστιγαλιν Guelf. et ὑποσταστολη. Sed aberrationes illae firmant noſtram. Sic non ſolo Goth. duce, id quod doctiſſimus Schneiderus jam fecerat, Lexicis Graecis proſcribemus novitiam vocem; nec quidquam proficit verboſa Gibſoni ſedulitas, ſi maxime in ſuis Bodl. et Ioann. (quod ne memorat quidem diſerte) invenit ὑποσυστολήν. Nec tantum ejus oculis credo. Miror quod Camp. a Geſnero discrepantem non notavi.

36. *illud ad.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui inferunt *virum.* Modo Turic. *quae,* Flor. *qui* pro *quia.*

venit, quam quo venit. Turic. Flor. *veniat q. quod v.* cum Alm. Omnia haec *non diſtinguendum* — *continetur* abeſſe narrantur a Voſſ. 2. ubi ſuſpicor alterum vel tertium ſimul deeſſe *venit.* Nihil tale in Goth. (cf. 10, 1, 32.). Recepta premitur ſane iſto poſt *unde* indicativo, quem ego quomodo

36. *quia illud — pertinet.* Omne id quod adhuc lectum fuit, deſignatur pronomine *illud,* ut non opus ſit cum plerisque, ſed recentioribus, libris inſerere *virum* poſt pronomen, qualis ſtructura non eſt pro elegantia ſcriptoris noſtri. cf. 1, 7, 8. 9, 3, 64. 9, 4, 65. Hoc autem tenendum in praecepto, quod *ſuſpendere* opponitur *deponendo* vel *diſtinguendo.* Neque enim jubemur intervallum his locis facere pronunciandi (quod nemo non facturus erat); ſed τελείαν στιγμήν ponere vetamur. Ad *ſuſpenditur* intelligendus *ſermo,* ne forte credas, ipſa verba Virgiliana facere ſubjectum. Id vetat quod mox eſt *hic* adverbium. Subaudies igitur ante illa verba: *in his, ad illa,* vel tale quid. Quae noſtri ſenſus ratio facit, ut diffidam illi, quam ſupra (1, 8, 1.) dedi *diſtinguendi verſum* interpretationi.

diſtinguendum tamen, quia utrumque eodem
modo verbo continetur, *venit*. Tertio *Ita-* 37
liam, quia interjectio eſt, *fato profugus*, et
continuum ſermonem qui faciebat, *Italiam*
Lavinaque, dividit. Ob eandemque cauſam,
quarto *profugus*, deinde, *Lavinaque venit*
litora. ubi jam erit diſtinctio, quia inde alius
incipit ſenſus. Sed in ipſis etiam diſtinctio-
nibus tempus alias brevius, alias longius da-
bimus. Intereſt enim, ſermonem finiant, an
ſenſum. Itaque illam diſtinctionem, *Litora*, 38

tuear non reperio; ſed *quod* illud Turic. et Flor. in cujus vicinia recte erat hic modus, ſtare nequit. Praeterea praeſens *veniat* loci hujus non eſt; debebat dici *venerit*, quod tamen ſi minus facere momentum credatur, inventam putem medicinam, ut expungatur ſecundo loco verbum (cujus ipſa in hoc ſenſu frequentia ſalebras habet) ſic: „unde veniat „quam quo, non diſt. — *venit*.“ *eodem modo verbo.* Sic Turic. cum Alm. (quanquam per compendium $\overset{o}{m}$). Reliqui omittunt *modo*.

37. *quia interjectio.* Turic. *qua injectio.* Camp. *quia injectio.* cf. 8, 2, 15. 4, 2, 121. de *interjiciendo.* *dividit* — *Lavinaque.* Omnia haec omittit Guelf. Sed Camp. modo *Italiam* ignorat. *quarto.* Turic. Flor. *quarta.* *finiant.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Obr. Reliqui *finiat.* Mox *illam* ante *diſtinct.* om. Guelf. Idem *ſpiritu*, et *ſequar*, et *altero* pro *altae.*

37. *qui faciebat.* Inſolens haec *faciendi* ſignificatio commune aliquid habere videtur cum illa grammatica, quam vide 1, 6, 13 ſeqq. „Continuus ſermo eam formam habiturus erat, ut legeretur „protinus *Lavinaque* poſt *Italiam.*“

Sed in ipſis — *dabimus.* Quanquam ferri ſane haec ſtructura poteſt, fateor magis mihi probari, ſi, vel expuncta vel in *his* mutata praepoſitione *in*, dativus contingat verbo *dabimus.*

protinus altero ſpiritus initio inſequar: cum illuc venero, *Atque altae moenia Romae*, deponam, et morabor, et novum rurſus exor-
39 dium faciam. Sunt aliquando et ſine reſpiratione quaedam morae etiam in periodis: ut in illa, *In coetu vero populi Romani, negotium publicum gerens, magiſter equitum*, etc. Multa membra habet; ſenſus enim ſunt alii atque alii: et ſicut una circumductio eſt, ita paulum morandum in his intervallis, non interrumpendus eſt contextus. Sed e contrario ſpiri-

39. *in periodis.* Turic. *inperio.* Flor. *in periho.* Compendium illud Guelf. et Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) mutant expreſſo ipſo *et cetera* cum edd. ante Gryph. (cf. 5, 11, 12.)

Multa membra habet. Hoc ordine mei praeter Goth. Jenſ. edd. poſterr. ante Leid. Geſn. Bip. Hi enim *multa h. m.* Id ſoli conjecturae dedi Geſnerianae, quod cum ipſo et Bip. ſcripſi *habet* ſingulari numero, ceteris omnibus pluralem oſtendentibus. *et ſicut — circumductio eſt.* Turic. *ſuunam circumductionem.* Flor. Camp. *ſub unam circumductionem* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. (niſi quod hic addit ab initio *aliquando*). *et unam circumductionem* Ambr. 2. Obr. *ſicut unam circumductionem* Voſſ. 3. *ſicut una c. e.* Voſſ. 1. Mihi liquet, in vetuſtiſſimo quoque eſſe *ſub u. circumductionem.* Ut autem tota haec ῥῆσις in vulgata laborat, ita Obr. maxime ſequendum reor reſtituentem ſic: „ut enim illa *In coetu* „*vero — etc.* multa membra habent (ſenſus enim ſunt alii at„que alii ſub unam circumductionem); ita paulum — contex„tus.“ Geminatum breviſſimo intervallo *enim* nihil moramur, cf. 6, 5, 4. et modo §. 30. 31. *ſub* cum accuſativo ſtructum vide apud Drakenb. ad Liv. 2, 55, 1. *circumductio* eſt *periodus*, cf. 9, 4, 118. *paulo* pro *paulum* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Ald. *Sed e contrario.* Sic Flor. Camp. cum Alm. *Sed eſt contrarios* Turic. Hic item *ſpiritus*

39. *ſicut — circumductio eſt.* cf. not. crit. Locus Ciceronis eſt Philipp. 2, 25. *ſurripiendum* ſpiritum cf. ad 4, 1, 78.

tum interim recipere ſine intellectu morae neceſſe eſt: quo loco quaſi ſurripiendus eſt: alioqui ſi inſcite recipiatur, non minus afferat obſcuritatis, quam vitioſa diſtinctio. Virtus autem diſtinguendi fortaſſe ſit parva. ſine qua
tamen eſſe nulla alia in agendo poteſt. *Ornata* 40
1006 eſt pronunciatio, cui ſuffragatur *vox facilis, magna, beata, flexibilis, firma, dulcis, durabilis, clara, pura, ſecans aëra et auribus ſe-*

cum Flor. Camp. Modo Flor. *contextis* et mox Guelf. *ſurripiendum.*

40. *beata.* Guelf. *boata.* Obr. *laeta.* Burm. malit *lata,* uſus varietate in 5, 14, 31. (ubi et Flor. Ambr. 1. *beatiſſimi*) et hic §. 82. „*latiorem* vocem.“ Geſnerus *latum* in vitio poni arbitratur §. 10. ubi vocabulo hoc noſter quidem non utitur, ſed iis ſane, quo ibi nos remittit Qu., locis Cicero. Burmanno autem demonſtratum exemplum ipſius conjecturae repugnat; ibi enim profecto eſt in vitio *latitudo* vocis. *Beatam* igitur *vocem* cum Geſnero intelligere „ut *felix ingenium*“ cogor, „quae virtutes omnes habeat, quae ſufficiat una „omnibus contentionibus, remiſſionibus, quae eadem, prout „opus, ſit acuta et gravis etc.“ quanquam plane quidem non acquieſcens in hac interpretatione. Illud in genere videtur tenendum in hac appoſitorum vocis multitudine, non certa et ad artis formulam redacta diſcrimina hic notari, ſed aliquid latius fundi, in quo poſſit una appellatio alteri valde reſpondere. Quid autem ſit quod pro *beata* Goth. 2. et Kapp. dicuntur dare *foris*, plane non exputo [Corruptum videtur e *fortis* interpretamento. B.]. Nihil tale in meis quidem libris. Mirus etiam Aldus, id quod nemo notavit, poſt *beata* inſerens *bona.* Robertus Titius, indicante Burm., *elata* reponebat pro *beata.* *aëra et auribus.* Sic Turic. Flor.

40. *beata.* cf. not. crit. *ſecans aëra et auribus ſedens.* Hoc conjungendum unique vocis proprietati aſſignandum eſt, ut apparet inſerto hic demum *et.* Neque enim in tanta enumerationis multitudine *et* ita ſubjiceretur, ſi ultimum aeque diſtaret a proximo, quam a reliquis.

dens. Est enim quaedam ad auditum accommodata, non magnitudine, sed proprietate, ad hoc velut tractabilis, utique habens omnes

Camp. (sed hic *ora* pro *aëra*) cum Alm. Voss. 3. Ald. *erecta a.* Guelf. ut et marg. Basil. *aerae tauribus* Ambr. 2. Reliqui omittunt *et.* Modo pro *morae* Flor. *mori.* Pro *pura* Voss. 1. 3. *pulchra,* de qua confusione agentem Bentlejum consulere

Conatur scriptor virtutes vocis quam manifestissimis notis signare, non quidem paratis illis, sed quas ipse nunc fingat. Quare minus assentior Gesnero suavitatem hic magnam vocis agnoscenti, „quae ita demulserit auditorem, ut etiam post „dicendi finem audire illam „sibi videatur, quemadmodum ille Nigrini Lucianei „auditor c. 7. τῆς φωνῆς, inquit, „ὁ ἦχος ἐν ταῖς ἀκοαῖς παραμένει." Ego magis ad naturalem vocis habitum refero, ut quae facile possit exaudiri et in aures imas penetret, nec quasi ad earum modo fores accidat. Aliud erat et magis figurate dictum *sidere* 9, 4, 94.

Est enim quaedam. Neminem hic quaesisse video, quae esset ratio harum sententiarum per conjunctionem *enim* nectendarum. Ne id quidem quisquam diserte monet, subjectum nostri sensus non esse *pronunciationem*, sed *vocem.* Quanquam hoc agnovit Gedoynus, qui suis fortasse popularibus recte dicere est visus, cum rationem, quare *ornatum* appellaretur aliquod pronunciationis genus, afferri audierunt eam, quod esset aliqua vox certo modo comparata etc. Sed ii ante oculos non habuerunt difficultatem, quae est in latinis, ubi, postquam suffragari dicta est ornatae pronunciationi vox *magna*, protinus subjicitur haec ejus rei causa, quia vox sit *non magnitudine,* sed proprietate accommodata ad auditum. Has turbas ut componamus, mutandum erit *enim* in *etiam* (quae est frequentissima confusio, cf. 11, 1, 82.), ut intelligatur, etiam praeter illam tantam vocis felicitatem, qualis modo tot ejus virtutibus enumerandis demonstrata erat, quaeque nonnisi raro hominibus contingere potest, esse aliquas naturae in hoc genere dotes, non quidem summas, sufficientes tamen huic negotio. *Ad hoc,* in quo et ipso lapsus est Gedoynus, significatu accipiendum erit eo, quem vidimus 3, 6, 53. *Est,* quale hic in initio sensus, saepissime animadvertimus, velut 7, 2, 11. In hac sane structura, etiam ob soni suavitatem *et* fere malis prae *etiam*, velut

in ſe, qui deſiderantur, ſonos intentionesque, et *toto*, ut ajunt, *organo* inſtructa: cui aderit lateris firmitas, ſpiritus cum ſpatio pertinax, tum labori non facile ceſſurus. Neque gra- 41

jubet Burm. ad Horat. art. poët. v. 99. Mox Camp. *atque* pro *utique*. *ſonos*. Ambr. 2. *ſinus* cum Bern., blandienti, ſed inani, ſpecie. Voſſ. 1. 3. *ſimul*. Guelf. *ſine*.

et toto — inſtructa: cui. Turic. *et toto u. a. organa cui*. Flor. *et tota u. a. organa cui* cum Alm. (cf. §. 27.). Guelf. nihil niſi *et* deſiderat, haec dans: *intentiones quae toto* etc. Illa quidem Florentina ſcriptura carere poteſt participio; neque tamen veram exiſtimo. [v. Addenda.] *cum ſpatio*. Guelf. *tum ſ.* cf. 4, 1, 66. Poterat, ſicubi alias, hic rectum videri *tum;* ſed diligentiorem tamen arbitror rationem vulgatae. Nec probandus Obr. qui mox *tum eſt ultra* pro *cum e. u.* item §. 44. idem *tum gratiam*. *facile ceſſurus*. Turic. Flor. (hic primam vocem disjunctim) *facilices rurſus*. Camp. (omiſſo antea *non*) *f. ceſſurus rurſus*.

4, 2, 128. Sed ne haec quidem dura mutatio, ut *enim* tranſeat in *et;* cf. Drakenb. ad Liv. 34, 50, 7. Fortaſſe tamen praeſtiterit *autem* reponere pro *enim*, quae et ipſa confuſio rara non eſt; cf. 3, 3, 10. item hic §. 62. Ita nullum fuerit aſyndeton in noſtra ſententia. *Utique* ſignificat, id ſaltem non debere deſiderari in iſta vocis mediocritate, ut omnibus ſonis ſatisfaciat.

toto — organo inſtructa. „Cui non unus modo atque „alter ſonus reſpondeat, ſed „quicunque ſunt in polychor„do vel hydraulico organo, „toni pareant. Vid. 11, 3, 16. „ubi tubos quosdam vel ti„bias intelligi, per quas ſpiri„tus meet, apertum eſt: ſectio„ne vero 169, *organum* eſſe „ſyſtema plurium ſonorum. „Elegans Tertulliani deſcri„ptio ex lib. de anima c. 14. „etiam hic legatur: *Specta* „*portentoſiſſimam Archimedis* „*munificentiam, organum hy*„*draulicum dico, tot membra,* „*tot partes, tot compagines,* „*tot itinera vocum, tot com*„*pendia ſonorum, tot commer*„*cia modorum, tot acies tibia*„*rum, et una moles erant* „*omnia.* Cteſibio tribuit, et „nominat Plin. 7, 37. ſ. 38. et „leguntur hodie machinatio„nes id genus in diſcipuli „illius Heronis Spiritalibus in „ſine. Poëticas deſcriptiones „ſuppeditavimus ad Chreſtom. „Plini. 47. no. 12. p. 404.“ Geſnerus.

vissimus autem in musica sonus nec acutissimus orationibus convenit. Nam et hic parum clarus, nimiumque plenus, nullum afferre animis motum potest: et ille praetenuis, et immodicae claritatis, cum est ultra verum, tum neque pronunciatione flecti, neque diutius
42 ferre intentionem potest. Nam vox, ut nervi, quo remissior, hoc gravior et plenior: quo tensior, hoc tenuis et acuta magis est. Sic ima vim non habet, summa rumpi periclitatur. Mediis ergo utendum sonis; hique cum au-

41. *autem.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui *ut,* foedissimo asyndeto, nec ulla proba sententia. *et hic — et ille.* Turic. Flor. Camp. *in his — ille* (omisso ante *et*), conspirante in priore varietate Alm. Sententia quidem non est nulla in hac ratione. *in his* pro *horum duorum;* nec statim sic recurrit perturbatus pronominum ordo, de quo vide modo §. 40. Elegantior tamen videri potest vulgata. Goth. *et ille — intentionem potest* omittit propter homoeoteleuton. (cf. §. 36.) Pro *ultra* Flor. *vulnera.* *praetenuis.* Guelf. *protinus* (superscripta sunt haec *ptenuis, penuis*). Obr. *pertenuis,* ut secunda Guelf. manus. Sed cf. 11, 1, 51.

42. *hoc gravior.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. Reliqui inserunt *et;* sed vicissim unus Camp. idem infercit mox ante *tenuis.* Pro *quo* autem *tam* Jens. et posterr. edd. ante Ald. correxit Regius. Errore carent MSS. et princeps. Mox Turic. Flor. *tenuissem acutum* pro *tenuis et acuta,* item *summarum periclitatur* pro *summa rumpi periclitatur,* proclivi errore. *ergo — excitandi, cum.* Turic. Flor. *e. utensionis eique tum a. interpre-*

41. *gravissimus — in musica sonus.* Nihil aliud *in musica* hic significat, quam si dictum esset *in chordis,* vel *in lyra,* et recte νήτης et ὑπάτης admonet Pseudo-Turnebus. cf. 1, 10, 3.

genda intentione excitandi, cum ſummittenda ſunt temperandi. Nam prima eſt obſervatio 43
recte pronunciandi, *aequalitas,* ne ſermo ſubſultet imparibus ſpatiis ac ſonis, miſcens longa brevibus, gravia acutis, elata ſummiſſis, et inaequalitate horum omnium, ſicut pedum, claudicet. Secunda *varietas*, quod ſolum eſt pronunciatio. Ac ne quis pugnare inter 44

tatione e. tum. Ambr. 2. *igitur u. ſ. h. tum a. i. e. tum.* et ſic plane Guelf. (niſi quod *ergo*, et *hi quoque,* quorum utrumque et Goth. tac. Geſn.) Ex Alm. nihil affertur niſi *interpretatione.* Camp. *e. u. ſ. ii quoque c. a. intentio eſt e. c.* cum Vall. et edd. ante Ald. Is enim *iique* cum Bad.; *hique* dare narrantur Alm. Voſſ. 1. 3. ſed *ii quoque* Voſſ. 2. *intentione* nobiscum Voſſ. 3. Reliqui *igitur* (hoc edd. poſt Camp. exc. Ald. cf. 5, 10, 54.) *u. ſ. h. c. a. intentio eſt e. c.* Suſpicor primitus fuiſſe *ſonis eſt hique*, quo minus placet verbum ſubſtantivum ponere pro ablativo *intentione.* Et hic et mox *ſummiſſis et* per duplicem M, prae quo Geſnerus maluit *ſubm.* (Nec in poſterum auctoritatibus defendemus noſtram rationem, quacum Turic. Flor. ſemper, ni fallor; reliquorum optimi plerumque conſpirant; cf. et *ſummoveri* 11, 1, 85. 12, 2, 15.) Ambr. 2. poſtremum *ſummiſiſſet,* Turic. autem, Flor. Guelf. omittunt *et* poſt participium (pro quo ipſo *ſummis* Flor.). *inaequalitatis* mox Camp. Poſt *claudicet* Jenſ. inſerit iterum *ſermo* cum edd. poſterr. ante Stoer. male, nec ullo addicente MS. Iidem qui hic et mox §. 45. *ſummiſſo.*

43. *Secunda varietas.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *ſecundo varietatis* cum Alm. *quod ſolum.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Jenſ. et poſterr. ante Ald. acc. Leid. Rollin. Sed Goth. *quod ſola.* Camp. *quae ſola.* Reliqui *quae ſolum.* Modo poſt *varietas* mecum *eſt* omittunt Turic.

43. *quod ſolum eſt pronunciatio.* 'Non tam *varietatem* ipſam ſolam dicit eſſe pronunciationem, ſed tum demum eſſe *pronunciationem,* quae quidem mereatur hujus nominis honorem, ſi *varietur* illa. Quare maluit neutrum genus hic prae feminino. cf. 9, 4, 53. item hic §. 35. Ita

ſe putet aequalitatem et varietatem; cum illi virtuti contrarium vitium ſit inaequalitas, huic, qui dicitur *μονοειδὴς*, quaſi quidam unus aſpectus. Ars porro variandi cum gra- 1007
tiam praebet, ac renovat aures, tum dicentem ipſa laboris mutatione reficit: ut ſtandi, am-

Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Bad. qui e Vall. inſeruit, parum eleganter, nec credo, quod narrant, eſſe in Alm. Ex illo *varietatis* vetuſtiſſimorum efficio: *varietas, id quod* cet.

44. *vitium ſit.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *ſ. v.* Modo *putat* Turic. et ſola Leidenſis omittit *Ac* ante *ne quis.* *qui dicitur — quaſi quidam.* Turic. *quae d. μ.* (ſaltem nihil varietatis notatur in graeco) *q. q.* Flor. *quae d.* ανομοιία (Graecum valde ſimile huic praefert Tarv. ſic: *ανομια*) *q. q.* Ambr. 2. *qui* (ſic enim refertur) *d.* MONOIΔIa *quiſi q.* Guelf. *quae d. μονωδία q. q.* Femininum *quae* ex Voſſ. 1. 2. quoque affertur, item *que* pro *qui* eſt in Goth. (tac. Geſn.) Sed Bern. *quae d. μονοειδιὰ qui ſi quidem.* Obr. *quae d. μονοειδία q. q.* Edd. ante Ald. hoc ordine *quae d. quaſi quidam μονοειδὴς* praeter Camp. qui ad amuſſim noſtrum dat, ut poſſit inde profeciſſe videri corrector ille Regius; ſed ordinem hujus tenent omnes MSS. *aſpectus. Ars porro v. cum.* Turic. *aſpectos porro v. ei.* Etiam Alm. narratur omittere *ars.* *renovat.* Ambr. 2. Guelf. *renovet.* Hic et *unum* omittit ante *diu.*

ſupra ne *dicere* quidem quenquam agnoſcebat, niſi qui diſpoſite cet. 10, 7, 12.

44. 45. *Ac ne quis — ſoni intentio.* In his qui orationem expedire cupiat, eum notas criticas inſpicere oportet. *Discordantem ab oratione vocem* demonſtrat Almelov. in loco Pliniano Epiſt. 2, 19, 6, ſed levi ſimilitudinis ſpecie deceptus, propter *discordiae,* quod ibi eſt, vocabulum. Idem in *μονοτονία* Ciceronis utitur loco Brut. c. 66. *vocis parva contentio, omnia fere ut ſimiliter atque uno modo dicerentur.* Quod ait noſter *paulo poſt ſe tractaturum*, id eſt in loco de *apta* pronunciatione a §. inde 61. Ad „nihil—unum „diu“ cf. 1, 12, 7.

bulandi, ſedendi, jacendi vices ſunt, nihilque
eorum pati unum diu poſſumus. Illud vero 45
maximum, (ſed id paulo poſt tractabimus)
quod ſecundum rationem rerum, de quibus
dicimus, animorumque habitus, conformanda
vox eſt, ne ab oratione diſcordet. Vitemus
igitur illam, quae Graece *μονοτονία* vocatur,
una quaedam ſpiritus ac ſoni intentio: non

45. *ſed id.* Turic. Flor. Camp. *ſ. illud.* Et mox Flor. *pertractavimus* pro *poſt tr.* Turic. *poſt tractavimus.* Item *confirmanda* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. Voſſ. 1. Goth. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui tamen ante hanc vocem inſerit *et.* *diſcordet* — *una quaedam.* Turic. *diſcorde. V. i. i. q. G. μ. v. ita q.* Flor. item *ita* pro *una.* Camp. *diſcordare videamur. Igitur illa q. G. μ. v. u. q.* Voſſ. 1. *videmus* pro *vitemus.* Goth. *quidem* pro *quaedam.* In ſequentibus Voſſ. 2. *ac toni* dare narratur, quale nihil Goth. (cf. §. 41.); ſed hic ſupra *ratione* (tac. Geſn.) pro *oratione* ante *diſcordet.*

Huc usque percenſui loci, ut nunc eſt, vexatiſſimi varietates, quo facilius multiplicem ejus difficultatem demonſtrare poſſem. Namque, ut ab hoc ordiar, minime placet, quod, cum modo Graecum vitii vocabulum retulerit, continuo, quaſi nihil tale praeceſſerit, iterum *μονοτονίας*, ut Graece vocetur, mentionem facit. Majus autem fit illud incommodum, ſi ſcripturas vetuſtiſſimas prioris vocis Graecae intuemur. Cenſet quidem Capper., quae eſt fatua ejus oratio, neque enim lenius hic ullum congruit vocabulum, „ſatis pro„babilitatis habere videri lectionem Obrechti" (quae eſt et Bern.), ſed an vocabulum Graecum eſſet *μονοειδία*, quaerere neglexit magnus Helleniſtes. Mihi liquet verbum illud, ut quisque vetuſtiſſimus eſt liber, exhiberi ita: *μονῳδία*, nec caret auctoritate iſta appellatio, quae tamen ipſa ſane novis nos premat interpretandi miſeriis. Ut enim jam negligatur ea, de qua dixi, moleſta *μονῳδίας* et *μονοτονίας* ſimilitudo, quid eſt, quod *μονῳδίαν* reddit noſter „quaſi quendam unum „*aſpectum?*" Nihil illic oculi gerunt, aurium eſt negotium. At ſi rurſus permittere te malis vulgatae, quippe quae careat

ſolum ne dicamus omnia clamoſe, quod inſanum eſt; aut intra loquendi modum, quod

hisce naevis, vide mihi inſolentiam et inconſtantiam dicendi, ubi primum, id quod tetigi, in mero audiendi opere *aſpectus* foris arceſſitur, deinde Graeca dictio ſic implicatur orationi, ut fiat ea, non artis aliquod vocabulum, ſed latini, quo utitur noſter in explanando, ſubſtantivi appoſitum: *μονοειδὴς aſpectus.* Nec usquam in libris oſtenditur, quod tamen magis ferri poterat: „quod dicitur μονοειδές." Quod autem Turic. nulla notatur in hoc Graeco differentia, obſcurioribus litterarum ductibus imputo, qui agnoſci non potuerint. Equidem mihi ipſe iraſcor, quod nihil ſani extundo. Debebat enim, ſi forte *cantus* excidiſſet poſt *unus*, ratio aliqua iniri mutandae vocis *aſpectus*, in qua vitium ſatis aperte demonſtrat Turic., *aſpectos* profecto non daturus, niſi aliquid male lectum ibi eſſet a librario. Hoc modo compendifaceremus melioreque aliquo mutaremus etiam moleſtum illud *ars*, quod novitium corrigentis librarii commentum eſſe, plane mihi perſuadetur. Rurſus *porro* probum eſt et habet ſolitam noſtro vim in transitu et oppoſitione. cf. 2, 3, 5. 3, 6, 8. Alioqui *pronunciationis variandae* ſane blandiri poſſit. Praeter haec ſalebrae ſunt in eo quoque, quod illud *ne quis — putet* manet ἀνανταπόδοτον; quanquam video poſſe intelligi ſimplicem diſſuaſionem; ſed hoc ſi voluiſſet Qu., dicturum arbitror: *Nec quisquam — putet*, non ut nunc eſt, ubi *Ac* jubet expectare pendentem inde ſententiam. Neque enim credo jungi ſic poſſe: „Ac, ne — aſpectus, ars porro cet." Alias enim *porro* in initio ſenſuum poni ſolet. Sic apparet, opinor, etſi res et ſententia ſatis perſpiciatur in hisce, orationem tamen longe eſſe a ſanitate, quam, ne conjecturis quidem tentandis, ei reddere mihi contingit, contento utcunque hac difficultatis expoſitione. Gallaeum, gloſſas accuſantem in hisce *quaſi — aſpectus* et *una — intentio*, commemorare vix attinet. Verba haec *ipſa laboris — diu poſſumus* habet Floril. Santen. hisce ſolis mutatis: *mutatio*, *nihil*, vel *nil*. [Vid. Addenda.]

intra loquendi. Turic. *inter alloquentem* cum Alm. quanquam hoc per compendium. Flor. *intra alloquentem.* Erroris

45. *intra loquendi modum.* cf. §. 8. Solita autem *loquendi* et *dicendi* oppoſitio, cf. 4, 2, 118, qua uſus eſt Eupolis,

motu caret; aut ſummiſſo murmure, quo etiam debilitatur omnis intentio: ſed ut in 46
iisdem partibus iisdemque affectibus ſint tamen quaedam non ita magnae vocis declinationes, prout aut verborum dignitas, aut ſententiarum natura, aut depoſitio, aut inceptio,

origo patet in Turic. Pro *debilitatur* Turic. Flor. *dedi latus.* Camp. *debilitetur.* Mox *declamationes* foedum vitium Guelf. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Bad. Nihil tale in Camp. qui nec *caret* poſt *motu* omittit cum Jenſ. et edd. ante Ald. Sed *ſunt* — *quidem* paulo ante Tnric. Camp.

46. *inceptio.* Turic. Flor. Camp. *interceptio* cum Alm. male; vox proba *inceptio* et hujus loci. Modo *depropoſitio* Ambr. 2. *diſpoſitio* Goth. Omnia haec omittit Guelf. *aut verborum* — *ſententiarum natura* inter duo *aut.* Solitus error *poſtulavit* in Turic. Flor. *alia reductiora* omittunt iidem cum Alm. *ſubductiora* dat Camp.

referente Plutarcho in Alcibiade p. 196. E. λαλεῖν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν. Quid mox ſit *etiam,* parum aſſequor. Sane *debilitatur* murmure omnis intentio, ut non videatur opus hoc tanquam inexpectatum lectori ingerere addendo *etiam.* An ita accipies: „ipſa quoque intentio debilitatur"? Ne hoc quidem valde placet.

46. *aut depoſitio, aut inceptio.* Haec transpoſita malit Geſnerus; praeter neceſſitatem, ut opinor, quoniam *clauſulae* notabiliores *initiis,* ut in compoſitione (9, 4, 62.), ita in pronunciatione. Neque eidem aſſentior *depoſitionem* intelligenti θέσιν talem, „cum ad finem ſententia non illa quidem eodem „plane tenore profertur, ſed „nec praecipitatur, ſed moderato quodam flexu et in„clinatione *deponitur.*" Hoc *clarum* eſſe ait ex iſtis §. 38. *deponam* — *exordium faciam.* Equidem ibi nullum flexum vocis neque quidquam proprium video artificioſae pronunciationis, ſed plenam ſenſus enunciandi concluſionem, τελείαν στιγμὴν diverſam ab ὑποστιγμῇ. *Sententiarum depoſitio* eſt ubi nullus fit *tranſitus;* neque enim ante hunc plane *deponenda* vox, ſed *ſuſpendenda;* quod mihi oſtendi videtur illo ipſo, quo Geſnerus nos remittit, loco.

aut transitus poſtulabit: ut qui ſingulis pinxerunt coloribus, alia tamen eminentiora, alia reductiora fecerunt, ſine quo ne membris qui-
47 dem ſuas lineas dediſſent. Proponamus enim nobis illud Ciceronis in oratione nobiliſſima pro Milone principium, nonne ad ſingulas paene diſtinctiones, quamvis in eadem facie, tamen quaſi vultus mutandus eſt? *Etſi vereor, judices, ne turpe ſit, pro fortiſſimo viro dicere*
48 *incipientem timere.* Etiamſi toto propoſito contractum atque ſummiſſum, quia et exordium eſt, et ſolliciti exordium: tamen fuerit, neceſſe eſt, aliquid plenius et erectius, cum dicit, *Pro fortiſſimo viro*, quam cum, *Etſi*

47. *nobiliſſima.* Turic. Flor. *noviſſima* cum Alm. Modo Camp. *Praeponamus.* Pro *facie* idem *facile.* Flor. autem pro *judices* dat *vidit.*

48. *Etiamſi toto.* Sic Camp. *etiam toto* Turic. Flor. cum Alm. Reliqui inferunt *eſt.* Mox *commiſſum* Turic. Flor. Camp. cum Alm. Pro *quia* Turic. Flor. *quae,* Ambr. 2. Guelf. *qua,* Camp. *quod.* Poſtremus cum edd. ante Ald. poſt conjunctionem omittit *et,* male. *cum dicit.* Sic Turic.

eminentiora — reductiora. His illuſtrandis praeter alia minus propria adhibet Burmannus 2, 17, 21. quo loco *eminere* et *recedere* dicuntur quaedam in opere pictoris; item Philoſtr. in vita Apoll. 2, 20. τὸ εἰσέχον et ἐξέχον, ubi Olearius noſtro utatur (cf. 8, 5, 29.). Picturae vocabula peritiſſime uſurpavit; cf. 8, 3, 25.

47. *in eadem facie, tamen — vultus.* Egregie et maxima cum proprietate opponuntur *facies* et *vultus* (magis quidem quam *frons* et *facies* 4, 1, 42.), et hinc, quod tamen non adeo manifeſtum, ſua de *vultu* et *facie* ſumſiſſe Vallam (Elegg. 4, 13. p. 315.) ſuſpicatur Badius.

48. *contractum atque ſummiſſum.* Hic verba prope ſynonyma. Aliter uſurpata ſupra 11, 1, 45.

1008 *vereor*, et, *Turpe ſit*, et, *Timere.* Jam ſe- 49
cunda reſpiratio increſcat oportet, et naturali quodam conatu, quo minus pavide dicimus, quae ſequuntur, et quod magnitudo animi Milonis oſtenditur, *Minimeque deceat, cum T. Annius ipſe magis rei publicae de ſalute, quam de ſua perturbetur.* Deinde quaſi objurgatio ſui eſt, *Me ad ejus cauſam parem animi magnitudinem afferre non poſſe.* Tum invidioſiora, 50
Tamen haec novi judicii nova forma terret oculos. Illa vero jam paene apertis, ut ajunt, tibiis, *Qui, quocunque inciderunt, conſuetudi-*

Camp. Reliqui *dum.* cf. 10, 6, 7. Inter *viro* et *quam* Goth. (tac. Geſn.) inſerit *dicere* cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Gryph. Sed Guelf. *cum* omittit ante *Etſi*, ut et Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Ald. acc. Badio. Mox Camp. pro *et Timere* dat *etiam T.*

49. *quod magnitudo.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Bern. Reliqui *quo m.* *rei publicae de ſalute.* Sic Turic. Flor. Reliqui *de r. p. ſ.* cum Cic. libris. Sed iidem modo *majus.* Mox *partem* et *invidioſa ora* Flor.

50. *inciderunt, conſuetudinem.* Sic Turic. Flor. Guelf.

49. *quo minus pavide dicimus.* Dictum eſt *quo minus* pro *quia minus* (ſic *eo minus* 8, 5, 13.), non *ut eo minus;* ſed hoc facile intelligitur indicativo, non conjunctivo, ſubjecto. Parum tamen hoc attenderunt qui mox fere omnes „*quo* magnitudo — oſtenditur" verum crediderunt, *quo* pronomen relativum, niſi fallor, interpretantes, quod referretur ad „*conatu*", eodemque trahentes prius *quo.* Inde eſt quod Rollinus *et* poſt *oportet* ſupervacuum cenſet, niſi forte ſignificet *etiam;* cui nihil opponit Burmannus. Sed reſpondet *et* hoc alteri ante *quod*, ſententia tali: „*Non ſolum* naturali quodam „conatu, quia ſequentia minus „pavide dicimus, increſcat „oportet ſecunda reſpiratio, „*ſed etiam* propterea quod „magnitudo animi Milonis „oſtenditur."

50. *apertis — tibiis.* Nihil

nem ſori, *et priſtinum morem judiciorum requirunt.* Nam ſequens latum etiam atque fuſum eſt, *Non enim corona conſeſſus veſter*
51 *cinctus eſt*, *ut ſolebat.* Quod notavi, ut appareret, non ſolum in membris cauſae, ſed etiam in articulis eſſe aliquam pronunciandi varietatem, ſine qua nihil neque majus neque minus eſt. Vox autem ultra vires urgenda non eſt. Nam et *ſuffocatur* ſaepe, et majore

Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Reliqui inſerunt *veterum* e Cicerone. Sed Camp. *inciderit* et *requirit.* Pro *judiciorum* Turic. Flor. *judicio.* cf. 10, 7, 4. Guelf. *deſiderant* pro *requirunt* cum marg. Baſil. cf. Ern. not. ad loc. Cic. Modo pro *tibiis* Camp. *oculis* (manifeſta imperiti librarii correctione). Pro *fuſum* Jenſ. (tac. Geſn.) *effuſum* cum edd. poſterr. ante Baſil.

51. *neque majus — eſt.* Guelf. *neque minus neque majus e.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Stoer. *nec minus nec majus e.* Poſt haec verba autem Camp. iterum inſerit *Non enim veſter — ſolebat.* *ſuffocatur.* Sic Camp.

ad hujus proverbii illuſtrationem VV. DD. afferunt, niſi ut remittant ad 1, 11, 6. Equidem, Eraſmo duce (Adagg. 1, 5, 96.), huc ſimilitudinis certe cauſa advocaverim, quibus utitur Geſnerus ad 1, 2, 30. verſus Sophocleos (Brunck. Fr. Incert. 80.): Φυσᾷ γὰρ οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι, Ἀλλ' ἀγρίαις φύσαισι φορβειᾶς ἄτερ (cf. Langbaen. ad Long. p. 20.). Apparet hic minus tectam ſignificari eorum quae fiant in judicio reprehenſionem, cum in proximis invidia modo eidem facta fuerit.

Nam ſequens — fuſum eſt. „Tantum abeſt, ut ſit con„tractum atque ſummiſſum."

51. *membris — articulis.* Elegans translatio, quo deduxit uſus horum vocabulorum in figuris (9, 3, 98.) et in compoſitione (9, 4, 122. item apud Cic. de Or. 2, 88.). Quod autem ſine hac varietate negat quidquam majus aut minus eſſe, eodem redit quod de pictura mutuatus erat §. 46. Neque enim ſine ea umbrae ullae in tabula.

nisu minus clara est, et interim *elisa* in illum sonum erumpit, cui Graeci nomen a gallorum immaturo cantu dederunt. Nec *volubilitate* 52
nimia confundenda, quae dicimus: qua et distinctio perit, et affectus; et nonnunquam etiam verba aliqua sui parte fraudantur. Cui contrarium est vitium nimiae tarditatis. Nam et difficultatem inveniendi fatetur, et segnitia solvit animos, et, in quo est aliquid, tempo-

suffocat Turic. Flor. Reliqui *suffocata*, in quo est pravus participii tanquam adjectivi usus (cf. 11, 2, 20.). Mox Turic. *usu*, Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *nixu* cum Voss. 2. cf. 8, 4, 9. 2, 12, 2. Guelf. *illisa* et *irrumpit*, quorum posterius a pr. m. et in Goth. fuit. *Graeci nomen*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (err. Gesn.) Camp. cum Alm. Jens. et edd. ante Gryph. acc. Obr. Reliqui κλωσμὸν inserunt, male; nec igitur attinet vocem, quae recentiorum huic loco illustrando commentum est, emendare et ad veritatem redigere, in quo occupatur doctissimus Schneiderus in Lexico Graeco.

52. *qua et distinctio*. Turic. Flor. *quae d.* Camp. *qua d.* Modo quod sphalma Stephanianum *confidenda* mutat in *concidenda* Gallaeus, nihili est. Neque ego magis quam Burm. ullum vidi librum, qui, id quod Salmas. ad Tertull. Pall. p. 158. tanquam „editionum" lectionem notat, *fundantur* daret pro *fraudantur*. Mox Turic. Flor. *inveniendis faceretur*. item Turic. *sed iniquos aliquid*, Flor. *sed in quos aliquod* pro *et in quo est aliquid*. Ex Alm. *si iniquos*, omisso *aliquid*. Verba *promtum sit os* omittunt Turic. Flor. cum Alm. Pro *lentum* Goth. (tac. Gesn.) *emptum*.

a gallorum — cantu. Quam hic in mente habuerit Qu. graecam vocem, viri docti non exputant: nam plane alienus est suffectus ille κλωσμὸς (v. Not. Crit.), quae gallinarum est glocitatio. Ad rem autem recte huc advocant Juvenalis (3, 90.) „vocem angustam, qua deterius „nec Ille sonat, quo mordetur „gallina marito."

52. *est aliquid* sc. momenti, ut plene habes 9, 4, 84. Cf. 9, 4, 65.

temporibus praefinitis. Puto

ribus praefinitis aquam perdit. Promtum ſit os, non praeceps: moderatum, non lentum.
53 Spiritus quoque nec crebro receptus concidat 1009 ſententiam: nec eo usque trahatur, donec deficiat. Nam et deformis eſt conſumti illius ſonus, et reſpiratio ſub aqua diu preſſi ſimilis, et receptus longior, et non opportunus, ut qui fiat, non ubi volumus, ſed ubi neceſſe eſt. Quare longiorem dicturis periodum colligendus eſt ſpiritus: ita tamen, ut id neque diu, neque cum ſono faciamus, neque omnino ut manifeſtum ſit: reliquis partibus optime inter juncturas ſermonis revocabitur.
54 Exercendus autem eſt, ut ſit quam longiſſimus: quod Demoſthenes ut efficeret, ſcandens in adverſum continuabat quam poſſet plurimos verſus. Idem, quo facilius verba ore libero exprimeret, calculos lingua volvens di-

53. *receptus.* Flor. *receptum* cum Alm. non Turic. (cf. §. 40.) Mox *non* ante *ubi* omittunt Turic. Flor. cum Alm. ſed Turic. prius quoque ante *oportunus* deſiderat. *diu neque* omittit Guelf. Mox Ambr. 2. *perihodon,* Guelf. *periodon.* Pro *optime* Turic. Flor. *optimum ei.*

54. *continuabat.* Guelf. *concinebat* cum marg. Baſil. (ſed ibi eſt *conciebat*) Gryph. (1536.) referente Burm.

Idem, quo. Turic. Flor. *de quo quo.* Pro *ut corpora* iidem *et c.* (cf. §. 21.)

hic verſatum illum male continuandi ſolitum librariis errorem, et reponendum eſſe *praefinitam.* Qui enim dativum *praefinitis temporibus* repetat a verbo *perdit,* quaſi *tempori perdatur* id, quod eidem non inſervit, inſolentius hoc dicendi genus vix ullis probet exemplis.

53. *reliquis partibus.* Quod hic praemitti velit Francius *in,* non opus eſt. cf. 10, 1, 88.

54. *Demoſthenes.* Vid. ad 10, 3, 25.

cere domi ſolebat. Eſt interim et longus, et 55
plenus, et clarus ſatis ſpiritus, non tamen
firmae intentionis, ideoque tremulus: ut cor-
pora, quae aſpectu integra, nervis parum ſus-
tinentur. Id *βράγχον* Graeci vocant. Sunt
qui ſpiritum cum ſtridore per raritatem den-
tium non recipiunt, ſed reſorbent. Sunt qui
crebro anhelitu, et introrſum etiam clare ſo-
nante, imitentur jumenta onere et jugo labo-
rantia. Quod affectant quoque, tanquam in- 56
ventionis copia urgeantur, majorque vis

55. βράγχον. Ambr. 2. ΒΡΑΜΟΝ. Guelf. βκαμον. Tarv. βραγμον. E vetuſtiſſimis nil affertur diverſae ſcripturae. Id ipſum quod Tarviſina dat, Geſnerus conjectura eruit, cum adhuc quidem vox iſta Graeca incognita ſit, repetens illud è loco Hippocratis Epid. 7, 11. ubi teſte Foëſio pro βραγχώδης MSS. habent βραγμώδης. Neque enim in βράγχῳ, ut uſurpatum videamus a ſcriptoribus, poſſe, id quod hic fiat, agnoſci *longum, plenum, ſatis clarum ſpiritum.* Deinde fontem vocabuli βραγμὸς cum eodem Foëſio cenſet eſſe βραχεῖν, quod apud Heſychium reddatur ἠχῆσαι, ψοφῆσαι (et notiſſimum ſane Homericum ἔβραχε); unde deducit ſignificatum ſonum, qualis e figlinis vitioſis et rimam agentibus exeat; eumque hic a Fabio deſcribi. Quae omnia ſatis mihi blandiri fateor. *jugo.* Flor. *juga* (ſolito errore, de quo §. 52.). Alm. *honore* pro *onere*, neutro meorum addicente (cf. 53.).

56. *majorque — quae.* Turic. Flor. *major qui ſe loquentiae ingruatur major quae.* An forte praetuleris haec: *atque vis — in-*

55. βράγχον. cf. not. crit. *Sunt qui — recipiunt — reſorbent — imitentur.* Hic quoque religioſe libros ſequimur noſtros, miro modo primum indicativum, deinde conjunctivum dantes. cf. mox §. 60. Ne illud quidem Oudendorpii decretum, verbis opinionem et ſenſus animi ſignificantibus conjunctivum aſſignans, hic quidquam proficere video. cf. nos ad 11, 1, 82. et 9, 4, 53.

eloquentiae ingruat, quam quae emitti faucibus poſſit. Eſt aliis concurſus oris, et cum verbis ſuis colluctatio. Jam tuſſire, et expuere crebro, et ab imo pulmone pituitam trochleis adducere, et oris humore proximos ſpargere, et majorem partem ſpiritus in loquendo per 1010
nares effundere, etiamſi non utique vocis ſunt vitia; quia tamen propter vocem accidunt,
57 potiſſimum huic loco ſubjiciantur. Sed quod-

gruat major quam quae? item *tumure* pro *humore* cum Alm. *immitti* Goth. pro *emitti.* Mecum *expuere* Camp. et edd. ante Gibſ. Reliqui S inſerunt, nec Codd. recedere narrantur, niſi quod Goth. (tac. Geſn.) *et ſpuere.* Guelf. Camp. *trocleis* ſine aſpiratione cum edd. ante Gryph. exc. Tarv. Paulo ante *alius* pro *aliis* Jenſ. (tac. Geſ.) cum edd. poſterr. ante Baſil. exc. Aldo. *et* ante *aliis* inſerit meorum ſolus Gryph. Sed Voſſ. 1. 3. *Eſt en al.* *loquendo.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. exc. Camp. Reliqui *eloquendo.* Ut toties *eloqui* repoſuimus (cf. l. 9. extr.), ita hic viciſſim expellendum erat. *ſpiritus.* Ambr. 2. *ſpiritum,* et ſic e veteri libro Salmaſius ad Tertull. de Pall. p. 164. qui tamen hanc in accuſativo duriorem ſtructuram exemplis non probat. Mox Turic. Flor. *qua tamen,* iidemque omittunt *accidunt.* Camp. *vocis ſint.*

57. *Sed.* Turic. Flor. *ſe.* Mox Turic. Ambr. 2. *is* pro

56. *concurſus oris.* cf. 10, 7, 8. item hic §. 121.

trochleis. Fateor hanc ſimilitudinem abruptius inductam videri. Reponam equidem quod facile excidebat *velut.* Qui autem hic aliquid tentant, *tracheis* ſubſtituere ſuadentes pro *trochleis,* ad partes vocatis Macrobio (7, 15.) et Gellio (17, 11.), nihil prorſus agunt; quorum ſuſpicionem primus memorat Laurentius Valla apud Badium, ita tamen ut ipſius fuiſſe haud aegre agnoſcas.

proximos ſpargere. „Ablegat nos hic Burmannus ad ſua in Petro. c. 44. obſervata et Schol. Ariſtoph. Acharn. 1149.“ Geſnerus. Add. Creſoll. Vacatt. Autumn. 2, 7, 14. p. 245.

cunque ex his vitium magis tulerim, quam, quo nunc maxime laboratur in caufis omnibus fcholisque, cantandi: quod inutilius fit, an foedius, nefcio. Quid enim minus oratori convenit, quam modulatio fcenica, et nonnunquam ebriorum aut comiffantium licentiae fimilis? Quid vero movendis affectibus contra- 58
rium magis, quam, cum dolendum, irafcendum, indignandum, commiferandum fit, non folum ab his affectibus, in quos inducendus eft judex, recedere, fed ipfam fori fanctitatem ludorum talarium licentia folvere? Nam Ci-

his, Goth. (tac. Gefn.) *iis.* Tum Ambr. 2. *liberatur* cum Bern. Sed Flor. *candita* pro *cantandi* cum Alm. ubi Burm. fufpicatur *cantica,* vel *canticum,* ineleganti ftructura. Guelf. *inutilis.* Turic. Flor. *ante fedius.* (Nemo reponat *anne.*) Camp. *inut. an fed. fit.* *comiffantium.* Turic. *commifantium.* Bern. *comifantium.* Guelf. *comeffantium* cum Goth. (fi modo) Locat. et edd. pofterr. ante Burm. exc. Ald. Bad. Obr. eodem redeunte Capper. e quo liceat quaerere, qui fint quos *comaffantium* fcribere narrat *tanquam a* κωμάζειν. cf. 7, 10, 9. *commenfantium* Camp. *comefantium* Voff. 2. Bad. qui a *comedo* repetens duplicem M profcribit, nec S geminatam fert. *commefantium* Jenf. (err. Gefn.) cum Vall. Tarv. Ald. *commeffantium* Obr. cf. Drakenb. ad Liv. 4, 7, 5. Noftrae rationi addicere videntur Flor. Ambr. 2. ut et 3, 6, 26. Ambr. 1. ubi Flor. *comefatur* (a fec. m. *comefator*), Ambr. 2. *comifator,* Camp. *comeffator.* Pro *dolendum* mox Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Jenf. (tac. Gefn.) Tarv. *docendum* cum Voff. 1. 3. cf. mox §. 61.

58. *his affectibus.* Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. Reliqui *iis a.* Jenf. (tac. Gefn.) Tarv. *effectibus.* cf. 8, 6, 63. Mox *indicendus* Ambr. 2. cum Bern. *foris* Guelf. cum Voff.

57. *inutilius.* cf. 11, 2, 48. De *cantu* hoc cf. §. 23.

58. *ludorum talarium.* Non eft unum, in quo haereamus,

cero *illos ex Lycia et Caria rhetoras paene cantare in epilogis* dixit. Nos etiam cantandi
59 feveriorem paulo modum excessimus. Quisquamne, non dico de homicidio, facrilegio,

1. 3. *rhetoras.* Sic Turic. (nifi quod *reht.*) Flor. Ambr. 2. (hic *reth.*) cum Alm. Jenf. Tarv. Loc. Venet. *Horas* Voff. 1. Reliqui *rhetores.* Modo *litia* Camp. item *feviorem.* Obr. *in cantando* male pro *cantandi,* ubi Bern. *in cantandi.* Mox *quanquamne* Turic. Flor. cum Alm. *de* ante *hom.* omittunt Ambr. 2. Guelf. Pro *quisquam* Turic. Flor. *quis* cum Alm. Pro *fidibus ac tibiis* Voff. 1. 3. mire *fub his actionibus.*

quod forma tertiae declinationis hinc aliena objicitur, cum, id quod notant VV. DD., *talarium,* non *talarem,* ludum Cicero dicat Offic. 1, 42. ad Att. 1, 16. Sed longe difficilius dictu, quae fit ratio, cum fcenae modo admoniti fimus, ad aleae ludum protinus deveniendi. Cui equidem nequaquam iis concilior, quae Gefnero ministravit Werlhofius, Ciceronis verbis Philipp. 2, 23. „Hominem omnium „nequiffimum, qui non dubi„taret *vel in foro alea ludere* „cet." Etiam minus fatisfacit Gefnerus *talium* reponi fuadens pro *talarium,* quo dici non poteft quantum enervetur fententia. Ingeniofiffima autem et nefcio an vera eft Pithoei (five Danielis eft, a Pithoeo relata, *Dan.* enim afcribitur, cf. 6, 2, 11.) emendatio, ita refingentis vulgatam: *Lyciorum et Carum.* Huic examuffim congruit quod continuo infertur „*Nam* — illos „ex Lycia et Caria rhet.", quodque in nulla alia loci conftitutione fanum videtur; cum *nam* illud hoc uno modo habeat quo referatur. Sic Gedoynus quoque, quomodo haec verteret, rationem invenit. Nec obftat quod Cicero quidem eo, qui demonftratur, loco Orat. c. 18. *Phrygiam* nominat, non *Lyciam;* hoc enim eft e folitis noftri erratis, nec refpiciendum in remedio hic inveniendo nifi id, quod Quintilianus cogitabat, cum haec fcriberet. Si tamen peccatum forte fit hic a librario, qui *Lycia* fcripferit pro eo, quod Qu. ipfe voluerit, quanquam memoria lapfus, *Lydia,* fiat etiam lenior medela reponendo: *Lydorum et Carum.*

59. *Quisquamne — lite cantat.* Quid fit faciendum in illis gravioribus oftendit, fed non proprio, ut hic, ad pro-

parricidio, ſed de calculis certe atque rationibus, quisquam denique, ut ſemel finiam, in lite cantat? Quod ſi omnino recipiendum eſt, nihil cauſae eſt, cur non illam vocis modulationem fidibus ac tibiis, immo hercule, quod eſt huic deformitati propius, cymbalis adjuvemus. Facimus tamen hoc libenter: nam 60
nec cuiquam ſunt injucunda, quae cantant
101 ipſi, et laboris in hoc, quam in agendo, minus eſt. Sunt et quidam, qui ſecundum alia vitae vitia, etiam hac ubique audiendi, quod

59. *hercule.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *mehercule,* niſi quod Jenſ. (tac. Geſn.) *mehercules* cum edd. ante Gryph. quod contra Vall. ſequi ſe teſtatur Badius. cf. 6, 3, 74. *turpius* Camp. pro *propius.* Mox pro *nec cuiquam* Ambr. 2. *ne avi quam* cum Bern. Sed Guelf. *ne avi unquam,* Goth. (tac. Geſn.) *nec cuiuquam.* Hinc fortaſſe Obr. illae deliciae: *Nam more avium cuique ſunt jucunda.* Singularem *cantat ipſe* nonniſi a Gryphio inde edd. ante Burm. Guelf. tamen *ipſis.* et Locat. Ven. Ruſc. *cantat: ipſi.*

60. *Sunt et.* Sic Turic. Camp. cum Ald. Reliqui *Et ſunt.* Mox *qui* pro *quid* dant et *non* omittunt Turic. Flor. poſterius cum

nunciationem reſpectu 6, 2. 31. 11, 1, 53. 84. circa leviora autem ridicula artificia 8, 3, 14.

huic deformitati propius, cymbalis. Perſonant enim cymbala in Gallorum ſacris. cf. *pſalteria* 1, 10, 31.

60. *nec cuiquam — et laboris — minus eſt.* Recte ſtructuram pronominis *quisquam* cum plurali defendit Burmannus, cujus immemor erat Drakenb. ad Liv. 9, 36, 1.; male tamen ille ad hujusmodi locutiones revocat locum 9, 2, 79. ubi *inutiles* ad vocem *perſona* referendo plane aberravit. Attendenda etiam oppoſitio in iſtis *nec — et.* cf. 9, 4, 38. *in agendo* interpretare: „in recta et ab hisce de„liciis aliena pronunciatio„ne.“

alia vitae vitia. cf. 1, 8, 9. „omnia deliciarum vitia“ item hic §. 76. oculi infecti oſtenduntur mollitie hominum rel.

aures mulceat, voluptate ducantur. Quid ergo? non et Cicero dicit eſſe *aliquem in oratione cantum obſcuriorem?* et hoc quodam naturali initio venit? Oſtendam non multo poſt, ubi et quatenus recipiendus ſit hic flexus, et cantus quidem, ſed, quod plerique
61 intelligere nolunt, obſcurior. Jam enim tempus eſt dicendi, quae ſit *apta pronunciatio.* Quae certe ea eſt, quae iis, de quibus dicimus, accommodatur. Quod quidem maxima ex parte praeſtant ipſi motus animorum, ſonatque vox, ut feritur; ſed cum ſint alii veri affectus, alii ficti et imitati, veri naturaliter erumpunt, ut dolentium, iraſcentium, in-

Alm. *naturali initio.* Turic. *natura i.* (idem ante *quodam* iterum inſerit *et*). Noſtrum dant Ambr. 2. Guelf. Jenſ. et edd. ante Baſil. Sed Camp. *naturae vicio.* Reliqui ante Geſn. qui noſtrum reduxit, *n. vitio,* quorum videntur eſſe et Flor. Alm. (cf. 55.) *Oſtendimus* Flor. cum Kapp. *volunt* (pro *nolunt*) Turic. Flor. Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Leid. exc. Gryph. Non memoratur Gothanus. Nec habet cum Voſſ. 2. et Jenſ. *quid* pro *quod.*

61. *Jam.* Turic. *an.* Flor. Goth. (tac. Geſn.) *certa* pro *certe.* Flor. Ambr. 2. *is* pro *iis.* Flor. *accommodatus.* Camp. *praeſtat,* item *ficti alii,* ordine elegantiore. Mox *iraſcentium, indignantium* omittunt Turic. Flor. cum Alm. (cf. §. 58. iidem

naturali initio. Sic modo §. 49. *naturali — conatu.* Locus autem Ciceronis legitur in ipſo, quod paulo ante reſpeximus, c. 18. Orat., ubi et illud de *initio naturali,* quanquam non his ipſis vocabulis, ut poſſis pro *venit* optare infinitivum *venire,* ſed tum *et* ante *Cicero* erit pro *etiam,* nec tam eleganter referetur ad alterum illud ante *hoc.*

61. *ſonatque — feritur.* Hic quidem *vox* plane ſimilitudinem habet *chordae:* nihil in hisce voluntarii ſoni eſſe oſtenditur, ſed vox dicitur repercuſſa animi moventis imago.

dignantium; ſed carent arte, ideoque ſunt diſciplina et ratione formandi. Contra qui 62
effinguntur imitatione, artem habent: ſed hi carent natura: ideoque in iis primum eſt bene affici, et concipere imagines rerum, et tan-

animi motus.) Pro *carent* Goth. *canent.* *ideoque ſunt.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Bern. Stoer. Chouet. Leid. Reliqui inſerunt *non;* peſſime, cum ſic *formandi* perperam accipiatur pro hoc *formabiles.* cf. et mox §. 62. ubi in eadem vocis *ideoque* ſubjectione nulla eſt negatio. Naturalibus motibus adhibendum artis regimen; fictis veritas naturae impertienda. In illa negatione noſter protinus ad eorum caſtra transiret, quos reprehendit ſupra §. 11. Non erat igitur quod hic κριτικὸν φύσημα ſpiraret Gibſonus, qui ſuos Codd. *non* dare ne diſerte quidem teſtatus bonum Schrevelium increpat, reddendaque ſuae ſcripturae ratione etiam philoſophum prorſus exuit. Hanc autem emendare, non recidere modo debebat Capper. quem miror hic lapſum, cum ſupra 4, 2, 29. verum vidiſſet. *diſciplina et ratione.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. probantibus nec tamen recipientibus Burm. et Geſn. Reliqui *diſciplinae traditione.*

62. *hi carent.* Ambr. 2. *i. c.* (cf. 61. 56.) Goth. *ii c.* *iis primum.* Sic Turic. Ambr. 2. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Baſil. Sed Camp. *is p.* Reliqui *his p.* Modo Flor. *effugiuntur.* Mox *verbis* idem et Turic. pro *veris.* Goth. *ſi velit.* Turic. Flor. Camp. *a nobis* cum Bodl. Ald. Bad. Baſil. Gryph. tribus edd. ap. Gibſ. anni 1542. Gibſ. Rollin. Capper. In tanta erroris facilitate nihil dandum auctoritati cenſui, contra quam Gibſ. hic repente religioſus factus. Mox Goth. *accepit* et pro *enim* idem (tac. Geſn.) *autem.* Pro *tan-*

ideoque — formandi. cf. not. crit. Quantopere hujus loci ſit *rationis* vocabulum, Burmannus docet appellandis ſimilibus ſententiis 11, 2, 9. 12, 2, 4. (id quod huc maxime pertinet), Cic. de Orat. 1, 58. „(virtus) ſi modo tradi „*ratione* poſſit,“ ſed et millies ita Ciceronem dicere teſtatur, neque ſane attinet rem adeo notam exemplis aſtruere. Nam et noſter fere ſemper ita *rationem* uſurpat.

62. *bene affici — imagines*

quam veris moveri. Sic velut media vox, quem habitum a noſtris acceperit, hunc judicum animis dabit. Eſt enim mentis index, ac
63 totidem, quot illa, mutationes habet. Itaque laetis in rebus *plena* et *ſimplex* et ipſa quodammodo *hilaris* fluit: in certamine *erecta* totis viribus, et velut omnibus nervis inten- 1012
ditur. *Atrox* in ira, et *aſpera* ac *denſa*, et

quam Ambr. 2. *tam.* Flor. *judicium* pro *judicum.* *index, ac.* Sic Turic. (niſi quod *judex,* ut et Guelf. Camp.) Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. Voſſ. 1. 3. *velut exemplar ac* Goth. (niſi quod *ac* videtur omittere) Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. Reliqui *i. et velut exemplar ac*, ut et Camp. qui mox *quod illa* cum Flor. Ambr. 2. *habens* Goth. (tac. Geſn.) *mutatione* Flor.

63. *plena et ſimpl. et.* Turic. Flor. *plene ſ. e.* Guelf. *plena et ſ.* Reliqui *plena ſ. e.* Noſtrum e conjectura. *Ideoque* pro *Itaque* Guelf. cum marg. Baſil. *fluit: in.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui inſerunt *at.* Camp. *accenſa* pro *ac denſa.* Obr.

rerum. cf. 10, 7, 15. *bene* autem dicitur pro *probe, naviter,*

velut media. cf. 11, 2, 3.

63. *plena.* Etſi non multum hic video, ſubit tamen quaerere, an forte *plana* reponendum? cf. 9, 4, 34. Sed nihil ſolicito. vide enim §. 15. 167.

denſa. Videntur in hoc vocis appoſito haeſiſſe plerique, quod oſtendunt variantes ſcripturae. Mihi, ut ſupra quoque monui ad §. 40. tenendum videtur, has appellationes non vulgo agnitas uſuque publico tritas fuiſſe, ſed luctari quodammodo noſtrum cum lingua latina, ut rei parum manifeſtae nec niſi aegre notas admittentis, qualis eſt vox, vocabula ſibi praeſtet ſignificantia; quae ſane translata eſſe oportet, cum praeſertim leves etiam ejus umbrae ſignandae ſint. *Denſam* igitur vocem oppono ei, quae *hilaritate* quaſi *diffunditur,* nec valde, ut diverſam ab *aſpera* oſtendam, laboro. Solent enim haec nomina conjungi, neque, id quod dixi, herbarum quaſi peritum hic agit Qu. qui certas ex arte notas

reſpiratione crebra. Neque enim poteſt eſſe longus ſpiritus, cum immoderate effunditur. Paulum in invidia facienda *lentior*, quia non fere ad hanc niſi inferiores confugiunt: at in blandiendo, fatendo, ſatisfaciendo, rogando,
lenis et *ſummiſſa*. Suadentium, et monen- 64
tium, et pollicentium, et conſolantium *gravis*. In metu et verecundia *contracta*, adhortationibus *fortis*, diſputationibus *teres*, miſeratio-

pro eodem *ac depreſſa*. Flor. mox *crebras*. *Paulum*. Sic omnes mei etiam de quibus tacet Geſn. ante Gryph. quo duce reliqui *Paululum*, neque credo Burm. ex Alm. Voſſ. 2. notanti *Paululum*. cf. 10, 7, 24. Sic et §. 94. Camp. *paululum* ſolus. Sed §. 96. praeter Turic. Flor. Camp. *paululum* omnes. Mox omittunt *in* Turic. Flor. Guelf. (qui et ſolus *invidi*) Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Voſſ. 2. Vall. Ex Ambr. 2. affertur quidem *in*, non ſatis confido tamen. Neceſſaria praepoſitio (alia conditio 10, 1, 88.). Mox Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *lenior* cum Ioann. Voſſ. 1. 2. 3. Vall. Obr. *levior* Jenſ. cum poſterr. edd. ante Ald. *ac in bland.* Turic. Flor. errore ſe ipſo fatente. cf. 5, 3, 2. *et i. b.* Goth. *aut i. b.* Voſſ. 3.

64. *adhortationibus*. Flor. (hic quidem diviſim) Camp. (cf. 3, 6, 53.) *abhortationibus*. Guelf. *adhortantibus*.

ſingulis floribus et fruticibus accommodet. Quod autem mox eſt *crebra*, ablativum caſum accipio pertinentem ad *reſpirationem*. Quae deinde *diſputationibus* quaeritur *teres* vox, ejus ipſius quoque appellationem ab ſimilitudine quaeſitam recte Geſnerus *volubilem* alias dici monet.

lentior. Veram hanc eſſe vocem, pro qua aliae objiciuntur in quibusdam libris, id quoque ſuadet quod infra §. 167. eſt *lentius* in ſimili ſententia; unde apparet praeterea, quid ſit, quod *inferiorum* hic fit mentio. Neque enim illi tam aſpere ſolent inceſſere quibus nocere cupiunt. cf. et §. 111. *Humiliorum* eſſe invidiam ſupra quoque vidimus, 11, 1, 17.

ne *flexa* et *flebilis*, et conſulto quaſi obſcurior: at in egreſſionibus *fuſa*, et ſecurae claritatis, in expoſitione ac ſermonibus *recta*, et
65 inter acutum ſonum et gravem media. *Attollitur* autem concitatis affectibus, compoſitis *deſcendit*, pro utriusque rei modo altius vel inferius. Quid autem quisque in dicendo poſtulet locus, paulum differam, ut de geſtu prius dicam: qui et ipſe voci conſentit, et animo cum ea ſimul paret. Is quantum habeat in oratore momenti, ſatis vel ex eo patet,

flebilis. Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *flexibilis* cum Alm. Voſſ. 3. et edd. ante Ald. Auctoritates praegravat ratio ipſa et locus geminus 170. Deinde ſtant a nobis Goth. Vall. et fortaſſe aliquot praeter hos. Mox *obſcuri oratione greſſionibus tuſa* Turic. Flor. ubi vulgata trans ipſas turbantis librarii ſordes pellucet. Ambr. 2. *o. a. ingreſſionibus f.* cum Jenſ. Tarv. Baſil. *o. a. i. greſſionibus f.* Guelf. *o. I. egreſſ. f.* Camp. *fuſa* omittunt Voſſ. 1. 3.

65. *rei.* Ambr. 2. Guelf. omittunt cum Goth. *infelicius* Turic. Flor. pro *inferius.* Mox Turic. Flor. *eos ſ. par recti. Is.* Modo *digeſtu* pro *de g.* Ambr. 2. *ipſi* autem Guelf.

oratore. Vid. not. exeg.

65. *in oratore.* Fateor commoveri me altera, quae eſt in Campani editione, ſola quidem, quantum ſcio, ſcriptura: *in oratione.* Confuſio frequentiſſima; neque tamen neceſſaria mutatio. Quod autem *concitatos* hic *affectus* Capperonnerius interpretatur πάθη, *compoſitos* ἤθη, (cf. 10, 1, 48. item 9, 2, 3.) recte eum facere cenſeo; quanquam poterant videri participia potius iſta vocabula *conc.* et *comp.*, quam appoſita et artis propria, unde paulo diverſa naſceretur ſententia, ut, poſtquam *compoſiti* eſſent illi ante *concitati* affectus, vox deſcenderet, attolleretur autem, cum *concitarentur.* Sed magis, ut dixi, congruit diverſas hic agnoſcere affectuum ſpecies, ex rhetorum praeceptis notatas; in cujusmodi rebus demonſtrandis ſolet laudabilis eſſe hujus viri ſollertia.

quod pleraque, etiam citra verba, ſignificat. Quippe non manus ſolum, ſed nutus etiam 66
declarant noſtram voluntatem, et in mutis pro ſermone ſunt, et ſaltatio frequenter ſine voce intelligitur atque afficit, et ex vultu ingreſſuque perſpicitur habitus animorum: et animalium quoque ſermone carentium ira, laetitia, adulatio et oculis et quibusdam aliis corporis ſignis deprehenditur. Nec mirum, ſi iſta, 67
quae tamen in aliquo poſita ſunt motu, tan-

66. *ſaltatio.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. cum Alm. Vall. Bern. Burm. Geſn. Bip. Reliqui *ſalutatio.* Teſtes addidi locupletiſſimos, nec debebat, qui obloquitur, Capper. diſſimulare auctoritatem Vall. et Bern. quod ipſum exprobrat Burm. in Epiſtola ad Capp. p. 63. Confuſionem horum *ſalt.* et *ſalut.* Burm. demonſtrat e notis Jureti ad Symmachi Epiſt. 8, 41. Mox *adſigit* Turic. *affigit* Flor. cum Alm. Inter *declarant* autem et *noſtram* Camp. inſerit *ſcilicet.* Turic. (hic quidem *vultum* per errorem) Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Exc. Santen. Camp. hoc, quo nos, ordine *vultu ingreſſuque* cum Ald. Baſil. Gryph. Rollin. Sed Jenſ. (tac. Geſn.) *v. progreſſuque* cum poſterr. edd. ante Ald. acc. Bad. Reliqui *i. vultuque.* Ex Voſſ. 1. 2. *In progreſſu.* Goth. (tac. Geſn.) mox *proſpicitur* cum Voſſ. 3. modo autem idem *frequens* pro *frequenter.*

67. *poſita ſunt.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. acc. Obr. Reliqui *ſ. p.* Sed Turic. Flor. Camp. *motum*, et Camp. *animali* pro *aliquo.* Flor. *volent.* Mox pro *tacens* Turic. Flor. *tanges.* Turic.

66. *ſaltatio.* Pantomimorum artem unusquisque hic agnoſcet, quam hoc vocabulo noſter ſignificat §. 89. 1, 11, 18. 19. indicante Geſnero. Idem admonet libelli Lucianei περὶ ὀρχήσεως, unde „qua„lis et quantae artis illa fue„rit ſaltatio" diſci poſſit. cf. 1, 5, 56. Si quis forte *inceſſu* malit pro *ingreſſu*, conferat is 1, 3, 1. ubi Turic. Flor. Ambr. 1. quoque MSS. *ingreſſum* tuentur; item infra §. 112.

tum in animis valent; cum pictura, tacens opus, et habitus ſemper ejusdem, ſic in inti-
mos penetret affectus, ut ipſam vim dicendi 1013
nonnunquam ſuperare videatur. Contra ſi geſtus ac vultus ab oratione diſſentiant, triſtia dicamus hilares, affirmemus aliqua renuentes: non auctoritas modo verbis, ſed etiam fides deſit. Decor quoque a geſtu atque a
68 motu venit. Ideoque Demoſthenes grande quoddam intuens ſpeculum, componere actionem ſolebat. Adeo, quamvis fulgor ille ſiniſtras imagines reddat, ſuis demum oculis credidit, quod efficeret. Praecipuum vero in actione, ſicut in corpore ipſo, caput eſt, cum ad illum, de quo dixi, decorem, tum etiam

Flor. Camp. *in habitu* pro *habitus* cum Alm.; et Camp. *eodem* quoque. *in* ante *intimos* omittunt Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum Vall. Voſſ. 3. Colb. Tarv. *ab oratore* Turic. Flor. Camp. cum Alm. Goth. (cf. 65.). Sed Turic. Flor. Ambr. 2. *diſſentiat* (cum Voſſ. 1. 3.), iidem praeter Camp. (qui modo *aut* pro *ac*) *triſtitia.* Mox ante *motu* praepoſitionem omittunt Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf.; inſerentibus Burm. accenſet Alm. quod miror. Ego, quamvis operoſior hic videri poſſit repetitio praepoſitionis, ſummae auctoritatis teſtes ſequi non audeo, cum *atque* propter ſequentem vocalem poſitum videatur: cf. 9, 4, 137.

68. *quoddam.* Turic. huic voci praemittit *condam.* Camp. pro eadem *quoque.* Pro *fulgor* Flor. *vulgor* (cf. 6, 3, 9.). Poſt *ille* inſerunt *in* Ambr. 2. Guelf. cum Jenſ. et poſterr. edd. ante Ald. ſed excuſi illi etiam *redeat* (de Jenſ. err. Geſn.). Pro *ipſo* Flor. *ipſe.*

67. *vim dicendi — ſuperare.* Remittit Pſeudo-Turnebus lectorem ad 6, 1, 32.

68. *Demoſthenes grande — ſpeculum.* Vid. praeter laudatos ad 10, 3, 25. Apul. Apol. p. 87. Ed. Gentil. 283. Elmenh.

ad ſignificationem. Decoris illa ſunt, ut ſit 69
primo rectum, et ſecundum naturam. Nam et dejecto humilitas, et ſupino arrogantia, et in latus inclinato languor, et praeduro ac rigente barbaria quaedam mentis oſtenditur. Tum accipiat aptos ex ipſa actione motus, ut cum geſtu concordet, et manibus ac lateribus

69. *Decoris illa ſunt.* Diremtionem, quam primus repraeſentavi, habuiſſe videtur Bern. quem Burm. narrat incidere poſt *ſignificationem.* Vulgo in vetuſtiſſimis et ante Leid. haec continuantur usque ad *ut ſit.* Mox interpunxerunt ante *Illa,* quod pravum ſentiens Obr. nimium ſibi ſumſit, non ſolum στιγμὴν τελείαν ponens pod *ſign.* ſed pro *Decoris* ſcribens *Capitis.* Mox Turic. Flor. Camp. Jenſ. (non Goth. err. Geſn.) nobiscum *et* omittunt ante *dejecto* cum Alm. et edd. ante Ald. Reliqui inſerunt. *dejectio* Ald. *inclinatio* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Exc. Santen. *languore praeduro* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *langor et p.* Goth. (tac. Geſn.) *languens p.* Camp. *l. e. praedura* Flor. (idem modo *ſupina*). *languor p.* Jenſ. cum edd. ante Bad. *ipſa actione — manibus.* Pro hisce Turic. Flor. *ipſo ſermone m. u. c. geſtus c. m.* cum Camp. qui tamen *geſtu* dat. Ex Alm. *geſtus* et omiſſio copulae poſt *concordet.* In tanta haec praeferentium auctoritate aegre patior inde me divelli et hanc comminiſcor rationem interpretandi: „Quomodo movendum ſit caput, id ex iis ipſis quae cum „maxime dicuntur (*ex ipſo ſermone*) ſumetur, ut, cum geſtus „dicendis quibusque conſentiat, ipſum quoque caput idem, „quod manus et latera" (nam ea faciunt geſtum) „agat." Sed vulgata haud dubie magis blanditur, cum praeſertim *ſermonem* illum an recte intellexerim valde haeream. *conſequatur* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. *et lateribus* Goth. (tac. Geſn.)

69. *Decoris illa ſunt.* Haec prior eſt tractandi capitis in actione pars, mox §. 71. quantum *ſignificando* valeat caput, demonſtrat. *Decor* autem h. l. conſueta eſt ſignificatione pulchritudinis, non ea, quam toties agnovimus, congruendi, velut 11, 1, 41.

ſupino arrogantia. cf. indicante Geſnero §. 122.

ipſa actione — manibus. cf. not. crit.

70 obſequatur. Aſpectus enim ſemper eodem vertitur, quo geſtus, exceptis quae aut damnare, aut non concedere, aut a nobis removere oportebit: ut idem illud vultu videamur averſari, manu repellere:

— — *Dii talem avertite peſtem.*

— — *Haud equidem tali me dignor honore.* 1014

71 Significat vero plurimis modis. Nam praeter annuendi, renuendi, confirmandique mo-

70. *aut non concedere, aut a nobis.* Turic. Flor. *aut c. a n.* Ambr. 2. Guelf. Camp. *a. c. a. a n.* cum Voff. 2. et edd. ante Gryph. qui primus habet *non.* Quod Obr. ejecit denuo. Recte hoc fieri negat Burmannus, quia in exemplo *Haud equidem* cet. nulla ſit conceſſio. Equidem tam negantem quam ajentem hinc alienam judico ſententiam; cumque in vetuſtiſſimis unum tantum verbum *concedere* interjiciatur iſtis *aut* et *a;* illud quoque expungere malim, quam quidquam corrigendo ei foris arceſſere. Exempla nonniſi duo afferuntur et *damnandi* et *a ſe removendi,* neque tam placent hic terna *aut,* quam bina. cf. 11, 1, 63. et hic §. 35. An forte aliquis alleverat ad *damnare* ſynonymum *condemnare,* unde factum ſit *concedere?* Guelf. *adverſari.* Mox *terris* e verſu Virgiliano omittunt nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voff. 3. quod ego non inde repeto cum Burm., quia librarius memoria aberraverit ad Aen. 3, 265. *Di talem avertite caſum;* ſed a ſolita ipſius noſtri incuria; cf. 5, 11, 20. 9, 4, 85. Iisdem auctoribus inter duo loca Virgil. proſcripſi *et,* quibus accedunt Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. cf. 6, 2, 52. Turic. Flor. *quidem.* Ambr. 2. *ego quidem* cum Voff. 3.

71. *confirmandique.* Guelf. *conformandi.* Exc. Santen. *conformandique.* Turic. Flor. Camp. omittunt *et admirationis* cum Voff. 3. *ceſtu miſcenici* turbae ſunt Flor. ſed Guelf. *g. ſcenia* et *putaverunt vitioſum.* Locat. Ven. Ruſc. communi

70. *aut non concedere, aut a nobis.* cf. not. crit. Loca Virgiliana vide Aen. 3, 620. 1, 335.

tus, ſunt et verecundiae, et dubitationis, et admirationis, et indignationis noti et communes omnibus. Solo tamen eo facere geſtum ſcenici quoque doctores vitioſum putaverunt. Etiam frequens ejus nutus non caret vitio: adeo jactare id, et comas excutientem rotare, fanaticum eſt. Dominatur autem maxime 72
vultus. Hoc ſupplices, hoc minaces, hoc blandi, hoc triſtes, hoc hilares, hoc erecti, hoc ſummiſſi ſumus. hoc pendent homines,

errore *guſtum. nomen* Turic. Flor. inſerunt inter *nutus* et *non* cum Alm., hoc quidem per compendium. *ideo* Goth. cum Voſſ. 2. *id comasque et concutientem r. phreneticum* Obr. quod reponendo infra ſe deſcendit vir doctiſſimus, quanquam *et concut.* pro *excut.* Bern. quoque. *planaticum* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Rollin. Vetuſtiores libri rectam ſcripturam dant.

72. *Dominatur.* Turic. *dominator.* Flor. *dominatorum.* Floril. Santen. ſubjicit his *in dicendo* pro *autem,* ut ſententia abſolvatur. *hoc blandi — ſummiſſi.* Omittit haec omnia Guelf. pro noviſſimo ponens *miſſi.* Turic. Flor. *hoc recti.* cf. 11, 1, 16. ubi non praecedit C. An ita voluit Qu.? ut *rectus homo* eſſet cui *recti oculi,* de quibus Bentl. ad Hor. Carm. 1, 3, 18. Infra §. 82, *erectam* pro *rectam* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Baſil. Mox Floril. Santen. *haec t. haec hylares haec e. haec ſ. proferre debemus. ab hoc pendent homines hoc intuentur hoc ſpectant etiam antequam ſermo proferatur hic eſt ſ. p. o. v.* mira mutandi et turbandi libidine. Id ſaltem non ita male,

71. *fanaticum eſt.* Quid ſit *fanaticum,* Lexica optime docent, nec opus demonſtrare loca plurima veterum, ubi divino numine inſtinctorum talis habitus proponitur, quorum Badius, indicante Valla, ſatis aptum poſuit Lucani 1, 566: *crinemque rotantes Sanguineum populis cecinerunt triſtia Galli,* item Ulpiani (Dig. XXI. tit. 1. de Aedil. Ed. l. 1. §. 9.): *apud Vivianum quaeritur, ſi ſervus inter fanaticos non ſemper caput jactaret —.* Burmannus ad Florum remittit, ubi vide Dukerum 3, 19, 4.

hunc intuentur, hunc ſpectant, etiam antequam dicimus. hoc quosdam amamus, hoc odimus. hoc plurima intelligimus, hic eſt
73 ſaepe pro omnibus verbis. Itaque in iis, quae ad ſcenam componuntur, fabulis artifices pronunciandi a perſonis quoque affectus mutuan-

quod *ab hoc pendent* maluit monachus, ubi praeter Francium idem volentem mire patientes video VV. DD. duriſſimae ſtructurae. Reponam *hinc* pro *hoc*, quanquam ad defendendum noſtrum Catulli loco ex Epithal. Thet. 70. utitur Burmannus. Turic. *huc ſpectatur*, pro quo ab eadem manu repoſitum *hunc*, nihil mutata voce altera. Sed Flor. a pr. m. *ſpectantur*, mox *ſpectatur*. Ambr. Guelf. Exc. Santen. *hoc intuentur hic ſpectatur.* Jenſ. *hoc i. hoc ſ.* cum edd. poſteriorr. ante Ald. Vulgatam a Vall. defenſam teſtatur Bad. quocum conſentiunt Goth. Camp. et, ut ſuſpicor, Voſſ. 2. Recurrit autem Bad. ad eundem de quo egit ad 3, 11, 26. verſiculum, qui hic quidem revincatur. *dicimus.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. pro *dicamus* reliquorum cum Goth. Voſſ. 5. (an 2 ?). *ducimus* Turic. cum Alm. (cf. 55. et de ſtructura 5, 6, 1.). *ſemper* pro *ſaepe* Turic. Flor. Camp. *plura* Goth. ut modo 70. *pluribus* Guelf. *prae omn.* Goth. male.

73. *Itaque.* Goth. *Ita* cum Voſſ. 2, 5. *his* Guelf. Camp. *quae ſcaenam* Turic. *quam ſcenam* Flor. *q. a. cenam* Ambr. 2. *q. in*

72. *hunc intuentur, hunc ſpectant.* Niſi quis manifeſtis auctoritatibus vicerit, aliquam eſſe horum hoc loco verborum differentiam, a librariis ego, non a Quintiliano, eſſe hasce reduvias confidenter dixerim et cultro ſanandas. Poſterius autem recidam. Cf. not. crit. etiam in *hoc pendent.*

hoc quosdam — intelligimus. Poſtremo verbo apparet, illos qui intelligant eſſe audientes, non dicentes; neque enim *intelligimus* ſignificare dicas: *intelligere nos teſtamur.* Ablativum igitur accipies quaſi *ex hoc*, *propter hunc.* Nec obſtare arbitror, quod modo ſane in prima illa perſona erant oratores ipſi. *Intelligere* uſurpatur eodem quo 10, 1, 103. modo.

73. *a perſonis.* i. e. ab ipſarum larvarum ſcenicarum habitu. Quem autem hic noſtri locus non admoneat

tur: ut ſit *Aërope* in tragoedia *triſtis*, *atrox Medea*, *attonitus Ajax*, *truculentus Hercules*. In comoediis vero praeter aliam obſervatio- 74
nem, qua ſervi, lenones, paraſiti, ruſtici, milites, meretriculae, ancillae, ſenes auſteri

ſcena Camp. *Aërope.* Sic Turic. Flor. (quorum uterque *et ſi* pro *ut ſit*) Ambr. 2. cum Alm. Bern. item Voſſ. 3. niſi quod hic *Erope.* Guelf. Exc. Santen. *Europae.* Reliqui *Niobe* (Camp. *niobae*). Etiam hic obnoxii corrigentium libidini apparent Codd. quales Goth. Voſſ. 2. Vall. *media* Ambr. 2.

74. *qua.* Turic. Flor. *equa* cum Alm. Sed Flor. et *leonem.* Guelf. *paraſciti.* *milites, meretriculae.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Jenſ. Tarv. Ald. Baſil. Reliqui inſerunt *vetulae*, noſtrum illius Horatiani ad Piſon. 123. 124.?

Aërope — triſtis. Aërope, Catrei Cretenſis filia, ſtuprum paſſa a patre tradita eſt Nauplio, ut eam mari ſummergeret ſive, ut alii tradebant, apud exteros venderet. Verum hic Atreo ſive (nam haec eſt conſtans in hac hiſtoria confuſio) Pliſtheni in connubium eam dedit, e quo Agamemnonem poſtea et Menelaum filios illa ſuſcepit. Haec, quae tangit Sophocles in Ajace 1295 ſſ. plenius, teſte Scholiaſte ad h. l., expoſita erant in Creſſis fabula Euripidis (ἡ ἱστορία ἐν ταῖς Κρήσσαις Εὐριπίδου). Tamen ne prima illa Aëropes fata (de quibus cf. Apollod. quoque 3, 2, 2.), ſatis apta illa quidem *triſti perſonae* effingendae, ipſam fabulae materiam fuiſſe credamus, obſtant fragmenta inde ſervata, et maxime duo Scholiaſtae Ariſtophanei teſtimonia, alterum ad Veſp. 760. ubi jurgia inter Atreum et Aëropen inde memorantur, alterum ad Ran. 873. ubi Euripides hanc feminam in Creſſis dicitur introduxiſſe πορνεύουσαν. (Cf. Bentl. Ep. ad Mill. p. 23. ſive Ed. Lipſ. 471.) Satis nota enim ſunt adulteria Aëropes cum Thyeſte, et inde orta luctuoſiſſima illa diſſidia epulaeque Thyeſteae. Quae omnia, quantumvis tragica, tamen non ita ſunt comparata, ut ipſa Aërope ex omnibus veteris tragoediae feminis prae ceteris tanquam *triſtis* menti auctoris noſtri obverſari potuiſſe videatur: quanquam Sophocles etiam, ſive in Atreo, ſive in altera fabula Thyeſte, ultima etiam Aëro-

ac mites, juvenes ſeveri ac luxurioſi, matronae, puellae, inter ſe discernuntur, pater ille, cujus praecipuae partes ſunt, quia interim concitatus, interim lenis eſt, altero erecto, altero compoſito eſt ſupercilio: atque id oſtendere maxime latus actoribus moris eſt,

tamen probante Geſnero. Mox *ancillae* omittunt Voſſ. 1. 3. *ſanes* Flor. *latus.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum edd. ante Ald. acc. Geſn. Bip. *latiis* Vall. Reliqui *Latinis* e prava *latus* ſe intelligere negantis Regii conjectura; inter quos ſilentio conferentis redigi Ambr. 2. miror. *auctoribus* Guelf. *moribus et* Turic. Flor. cum Alm. *his* Guelf. Camp.

pes fata, quam in mare abjecerit Atreus, tractaviſſe narretur ap.Schol. Eurip. Or.810. et latinae quoque fuerint olim tragoediae Atreus, Thyeſtes, Ennii, Accii, Pacuvii, qui aliter tractare potuerint partes illius feminae. Verum haec omnia tam ſunt incerta et lacera, ut tutiſſimum utique feciſſe videamur; Spaldingius, qui quod antiquiſſimi libri miniſtraſſent in textu poneret, de altera lectione, ſive ea correctio eſt, in notis monens; ego, qui lacunam in commentariis illius hic relictam ita explerem, ut quae de Aërope et tragoediis illam exhibentibus mihi innotuiſſent in medium proferrem, cetera doctiorum examini relinquens. Conferri autem praeterea poſſunt Hygin. fab. 86 et 88. Schol. ad Stat. Theb. 4, 307. in Barthii Commentario, Serv. ad Aen. 11, 262. *Niobes* nomine ſane nobiliſſima dramata inſcripſerunt Aeſchylus et Sophocles, de quib. vid. Brunck. in fragm. Soph. Sed neſcio an minus recte diceretur *triſtis* Niobe, quae ſuperba potius et arrogans fuit, quamque nonniſi in ultimo dramatis actu ſummo ſane qui unquam fuit maerore oppreſſam producere potuit poeta. BUTTM.

74. *erecto — compoſito — ſupercilio.* C. A. Boettiger in doctiſſima Proluſione de Perſonis ſcenicis, vulgo Larvis, Vimar. 1794. 4. p. 13. not. uberiorem hujus loci declarationem a Spaldingio noſtro expetiverat; cui deſiderio ſatisfaciendi conſilium tantum reperimus in ſchedis ejus, ubi poſt notulam conferre jubentem ſupra 1, 11, 10. et hic §. 79., laudatamque illam ipſam Boettigeri diſſertationem ſpatium va-

quod cum iis, quas agunt, partibus congruat. Sed in ipſo vultu plurimum valent oculi, per 75
quos maxime animus eminet, ut citra motum

75. *animus eminet.* Ambr. 2. Guelf. *anima ſeminat.* Voſſ. 1. 3. *anima ſemanat.* Floril. Santen. *anima ſe movet.* Reliqui *a. emanat.* Noſtrum e conjectura dedimus, ut gnoſticum Quintiliano colorem abstergeremus et foediſſimam hoc quidem loco iterationem „(lacrimae) *manant.*" Eadem corruptela cuum relictum erat. Quod nunc melius certe expleri non poteſt, niſi inferendis iis ipſis, quae vir ille harum rerum et omnis antiquitatis peritiſſimus huc ſpectantia ibi protulit. Sunt autem haec:

„Laudare debuiſſent interpretes locum Pollucis, 4, 144. „ubi ſenex ἡγεμὼν" [h. e., monente eodem Boettigero p. 6. not. „qui primas partes „agit in fabula, ſive, ut Quin„tilianus h. l., *cujus praecipuae „partes ſunt*"] „τὴν ὀφρὺν „ἀνατέτακεν (ſic legendum e „Cod. Voſſ.)" [vulgo ἀνατέταται, quod non damnem. Buttm.] „τὴν δεξιάν. Adde „quae de Lycomedeo ſene „paulo inferius (145.) com„memorat Pollux" [ὁ δὲ Λυκομήδειος — ἀνατείνει τὴν ἑτέραν ὀφρὺν, πολυπραγμοσύνην παρενδείκνυται]. „Huc pertinet „quod perſona Thamyris in „tragoedia Sophoclis duplici „oculo formata eſſe dicitur „ab eodem Polluce 4, 141. „quod ad dimidiatas haſce „perſonas referendum eſſe „pulchre vidit Leſſingius (*Le„ben des Sophocles* p. 105. ſqq.) „veſtigia ſecutus Abbatis Du „Bos (Reflexions crit. ſur la „Poeſie et la Peinture To. III. „p. 189.). Atque hinc lucem „accipit obſcuriſſimum epi„gramma Callimachi (53. Ern. „28. Brunck.) ubi verba illa „ἥμισυ δ' ὤπται haud dubie „referenda ſunt ad perſonam „ejusmodi dimidiatam, cujus „altera pars in fornace figuli „nimis percocta et igne in„fuſcata eſſet. — Nec deſunt „in ectypis gemmarum, quas „Ficoronius publicavit, exem„pla quae apprime huc fa„ciunt. Huc enim referen„dum eſſe putem figuras tab. „XLVI. ubi quae diſſectae et „quaſi bifrontes apparent „larvae, in unum vultum „coaluiſſe putandae ſunt, et „tab. LX. ectypon e plaſmate, „quod appellant, ſmaragdi."

75. *animus eminet.* cf. 9, 2, 40. locum Ciceronianum. Item Cic. Tuſc. Disputatt. 2, 26. „(animus) maxime *eminet* „contemnendis et deſpicien„dis doloribus." Idem Somn. Scip. extr. „animus — *eminebit*

quoque et hilaritate enitescant, et tristitiae quoddam nubilum ducant. Quin etiam lacrimas his natura mentis indices dedit: quae aut erumpunt dolore, aut laetitia manant. Motu vero intenti, remissi, superbi, torvi, mites, asperi fiunt: quae, ut actus poposcerit, fin-
76 gentur. Rigidi vero et extenti, aut languidi et torpentes, aut stupentes, aut lascivi et mobi-

apud Gell. 10, 3. in Cic. loco Verr. 5, 62. et vicissim apud Liv. 5, 24, 4. *ut cetera* Turic. *et cetera* Flor. Omittit *et* ante *hilar.* Turic. sed Floril. Sant. haec omnia: *citra m. q. et.*

tristitiae. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Florileg. Santen. Camp. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. (Goth. non notavimus) et edd. ante Ald. Reliqui *tristitia* de Regii conjectura, inutili illa, cum *quoddam* illud post genitivum commodissime subjiciatur. Obr. *inducant*, male. Turic. *quia utrum punit.* Flor. *quia ut rumpunt.* Camp. *qua irrumpunt,* omisso *dolore.* Jens. Tarv. *letitiae.* Turic. Flor. *manent.* Camp. *manat.* In hac voce hic definit Florileg. Modo *his* omittit Flor. *iis* dant Ambr. 2. Camp. cum edd. ante Basil. *super ultor vi* Flor. mire discerpens et turbans.

76. *et extenti.* Ambr. 2. Guelf. omittunt copulam. *et exerciti* Voss. 1. 3. An fuit *exerti?* (cf. §. 92. ubi Turic. Flor. *exercitur* cum Alm. it. §. 116.) Nam quod illustrandi causa Burmannus demonstrat Tiberii (Sueton. Tib. c. 7.) „*oculos* „*contentos* et tumentes,“ huc facere non arbitror. *aut stupentes.* Haec omittunt Jens. Tarv. forte haud dubie, sed

„foras.“ Liv. 2, 5. 8. „*eminen-* „*te* animo patrio“ quanquam novissimum locum possis aliter interpretari. Plin. epist. 5, 17, 5. „notabiliter — primum metus ejus, mox gaudium *eminuit.*“ Ovid. Heroid. 12, 38. „*Eminet* indicio prodita flamma suo,“ indicante Oudend. ad Suet. Calig. 15. De oculorum in oratore vi eximius, quem hic quidem spectavit noster, locus est Ciceronis de Or. 3, 59.

quae — fingentur. Recte neutro genere usus est in eo, quales fierent oculi; habitus enim oculorum demonstrantur, non oculi ipsi.

76. *extenti.* cf. not. crit.
aut stupentes. cf. not. crit.

les, aut natantes et quadam voluptate ſuffuſi, aut limi et, ut ſic dicam, venerei, aut poſcentes aliquid pollicentesve nunquam eſſe debebunt. Nam opertos compreſſosve eos in dicendo quis, niſi plane rudis aut ſtultus, habeat? Et ad haec omnia exprimenda in 77
palpebris etiam et genis eſt quoddam

nihilo minus commode. Neque enim quidquam vidi ſimilius allitae ad marginem gloſſae, qua fortaſſe *torpentes* interpretari aliquis voluerit. In ceteris quidem hisce omnibus bina ubique vitia producuntur; *ſtupentes* iſti *oculi* ſoli et incomitati comparent, nec quidquam habent propriae aut a reliquis diverſae pravitatis. Turic. *laſci.* Camp. *laſcivii.* Guelf. ante *laſc.* dat *et:* eandem copulam ante *nat.* dant Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. male. Viciſſim pari errore *aut mob.* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. *manantes* Turic. *narrantes* Voſſ. 1. 3. *venerii* Ambr. 2. Guelf.

aut poſcentes — eſſe debebunt. Turic. *aliquid pollicentes debebunt.* e Flor. *poſcentes debebunt* (pro *pollicentes n. e. d.* ubi diſerte quidem non doceor an iterum ſit *poſcentes,* ſed ſuſpicor ita eſſe). Alm. *nunquam* (vel *nonnunquam*) *eſſe* deſiderare narratur. *aut poſcentes pollicentesve dedecebunt* Camp. Noſtra eſt in Ambr. 2. cum Goth. Voſſ. 2. Bern. et edd. ante Baſil. Reliqui *nonnunquam* pro *nunquam* prava ſententia, quae aperta vitia commendet. Sed et hanc, quam probamus, librariis, non ſcriptori ipſi, deberi exiſtimo, motus auctoritate vetuſtiſſimorum; et fortaſſe verum eſt et antiquum quod exhibet Camp. (cf. 3, 9, 8. 8, 3, 11.) quanquam magis, fateor, placebat *nunquam decebunt;* ſed *nunquam* non eſt in MSS. *habeat* abeſt a Flor., ſolo. *compreſſosque* Guelf.

77. *et genis.* Sic Turic. Flor. Reliqui inſerunt *in.* cf. §. 67.

nunquam eſſe debebunt. cf. not. crit.

Nam opertos — habeat? Eadem forma erat ſupra §. 21. item mox §. 80. 117. 4, 1, 11.

77. *palpebris — et genis.* Qui eſt apud Plinium uſus, ut *palpebrae* ſint pro iis, quae *cilia* etiam appellantur, pilis oculorum, idem hic reperitur; nec differt Francogallorum nunc quoque ratio, *palpebras* (paupieres) praeter ſolitam poteſtatem ita uſurpantium, teſte Lexico Academicorum.

78 deſerviens iis miniſterium. Multum et ſuperciliis agitur. Nam et oculos formant aliquatenus, et fronti imperant. His contrahitur, attollitur, demittitur: ut una res in ea plus valeat, ſanguis ille, qui mentis habitu movetur, et, cum infirmam verecundia cutem accepit, effunditur

deſerviens iis. Sic Goth. (tac. Geſn.) Ald. Bad. *d. is* Turic. *ſerviens iis* Ambr. 2. *ſerviens his* Guelf. Exc. Santen. *deſerviens* absque pronomine Camp. *obſerviens iis* Jenſ. cum edd. ante Ald. Reliqui *d. his.*

78. *demittitur.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. *emittitur* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Vall. et edd. ante Ald. Regius correxit, neceſſario. Protinus *et* Flor. pro *ut.* Camp. *ut ulla in eo.* Ald. *u. nulla r. i. e.* cum Baſil. Gryph. probante id Regio. *movetur ut cum* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. poſterr. ante Ald. qui ipſe cum Bad. *mov. cum* ad Regii mentem. Diremtio autem ante Chouet. perverſiſſima obtinet, ut ante *ſanguis* interpungatur.

accepit. Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *accipit.* Modo

78. *ut una res — ſanguis ille.* Hic, ubi plerique interpretes nihil viderunt, cum aquam ſibi haerere teſtatus eſſet Burm., debebant Capper. et Geſnerus, quorum alter profecto locum intellexit, aliquid lucis affundere. Nec eſt difficile attendenti, ipſam eam rem unam, quae ſola plus ſuperciliis in fronte valeat, eſſe ſanguinem illum, qui in fronte aut profuſus aut repreſſus pudorem et metum prodit. Mirum autem ſemper mihi viſum eſt, quod veteres nunquam fere ruboris illius in parte oris oculis inferiore meminerunt, ſed in ſola fronte omnem erubeſcendi rationem ponunt. *Infirmam verecundia cutem* hic appellat quod aliis locis *mollem frontem,* cf. 6, 4, 11. *Accepit* autem, non *accipit,* dixiſſe videtur, ut hoc ſemel ita uniuscujusque natura comparatum demonſtraret, non varium et mutabile pro quaque occaſione. Neque tamen certo dicam, *refugit* producta an correpta penultima pronunciari debeat; quoniam in ea re nihil eſt ſemel conſtituti nec perpetui; quanquam concinnius videtur, ſi et illic fuerit praeteritum tempus, quod ipſum exprimitur in participio *temperatus.*

1016 in ruborem; cum metu refugit, abit omnis et pallore frigeſcit; temperatus medium quoddam ſerenum efficit. Vitium in ſuperciliis, 79
ſi aut immota ſunt omnino, aut nimium mobilia, aut inaequalitate, ut modo de perſona comica dixeram, diſſident, aut contra id, quod dicimus, finguntur. *Ira* enim contractis, *triſtitia* deductis, *hilaritas* remiſſis oſtenditur. Annuendi quoque et renuendi

infirmam verecundiam Turic. *infirma v.* Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Leid. exc. Ald. Bad. *et apollo refrigeſcit* Flor. *et pallor refrigeſcit* Guelf.

79. *aut immota.* Ambr. 2. Guelf. inſerunt *ut.* Camp. *autem i.* Mox Turic. Flor. *ſomno* pro *omnino.* Turic. *inaequalia modo* cum Alm. ex quo et ipſo affertur nota in littera A. Sed *inaequalia modo* Flor. *inaequalia aut m.* Camp. *inaequalia aut ut m.* Tarv. *inaequalitate aut m.* Ambr. 2. *in aequalitate u. m.* Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) Mox *perſona c.* Ambr. 2. omiſſo *de,* ſed *perſonam comicam* Guelf. Exc. Santen. item ſine praepoſitione. *diſſilent* Flor. *diſſideret* Camp. Pro *Ira enim* Guelf. *Ut e,* cum Jenſ. *Etenim* Locat. cum poſterr. edd. ante Stoer. (exc. Tarv. Bad.), quae omnes mox, cum Jenſ., inſerunt *pudor* poſt *remiſſis,* recte improbante Badio, qui noſtram eſſe et in Vall. teſtatur. Ex Alm. haec afferuntur: *etenim contractis et hilaritas remiſſis oſtenditur,* me quidem vix credulo. *diductis* Turic. Flor. cum Locat. et edd. poſterr. ante Stoer. exc. Bad. qui verum dare narrat Vall. Mox *hilaritate* Turic. Flor. *renuendique* Guelf. *renuendive* Jenſ. cum Goth. Voſſ. 2. edd. ante Stoer. omnes ſine *et* praecedente. Pro *ratione* Ambr. 2. *voratione* cum Voſſ. 3. *moratione* Voſſ. 1. *in oratione* Guelf. Exc. Santen. Mox Turic. Flor. (hic et *ut* pro *aut*) Camp. *remittuntur* cum Alm. *dimittuntur* Ambr. 2. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. cum Voſſ. 1. 3. *relevantur* Camp.

pallore frigeſcit. Ablegat nos hinc Pſeudo-Turnebus ad locum Macrobii Saturn. 7, 11. lepidum ſane, quanquam ratione quidem naturali valde alienum.

79. *modo — dixeram.* §. 74.

80 ratione demittuntur, aut allevantur. Naribus labrisque non fere quidquam decenter oſtendimus, tametſi deriſus iis, contemtus, faſtidium ſignificari ſolet. Non et *corrugare nares*, ut Horatius ait, et inflare, et movere, et digito inquietare, et pulſo ſubito ſpiritu excutere, et diducere ſaepius, et plana manu reſupinare, indecorum eſt: cum emunctio etiam frequentior non ſine cauſa reprehenda-
81 tur. Labra et porriguntur male, et ſcinduntur, et aſtringuntur, et diducuntur, et den-

80. *decenter.* Turic. Flor. *decedenter.* Florileg. Santen. *vix quicquam* pro *non fere quidqu.* Mox pro *diriſus iis* Flor. *dori ſui.* Ambr. 2. Guelf. *deriſui* cum Voſſ. 3. *deriſim* Jenſ. Tarv. *denſus* Goth. (tac. Geſn.) Noſtrum Obr. e conjectura, qui quod de ſuo ſubjicit *interim,* nequaquam probo. Reliqui *deriſus.* Mox Florileg. Santen. copulam *et* ante quatuor prima verba deſiderat, poſt *inquietare* demum eam reducens, ſed omittens idem verba *et did. ſaep.* Flor. Ambr. 2. Guelf. *inquitare.* *pulſo ſubito ſpiritu.* Sic Turic. Flor. cum Alm. *impulſo ſ. ſpiritu* Ambr. 2. Guelf. Reliqui *impulſu ſ. ſpiritum.* Sed Camp. *et pulſo — reſupinare* omittit. *deducere* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *et ex plana m. reſonare* Turic. Flor. cum Alm. niſi quod inde *ea* pro *ex.* Tarv. *indecore.* Guelf. *frequenter* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. a Jenſ. ante Ald. *emunccio* Ambr. 2.

81. *Labra et porriguntur.* Turic. *labrae porrigatur.* Camp. *l. p.* ſine *et* cum Kapp. *aſtringuntur* mecum Camp. et vett. edd. MSS. fere inſerunt D. *et ducuntur* Turic. Flor. cum Alm. *et deduc.* Ambr. 2. Guelf. Camp. (hic mox *et* omittit) cum Goth. 1. 2. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Bad. *ac plene* Turic. Flor. ut et infra §. 85. iidem, eoque loco et Alm. *et* ante *dentes*

80. *ut Horatius ait.* Epiſt. 1, 5, 23.

81. *Labra — ſcinduntur.* „Quid hic ſibi velit *labra ſcindere*, equidem me non ſatis „aſſequi fateor. Cogitabam, „an non *ſcindi* queant dici la„bra, cum a forti compreſſio-

tes nudant, et in latus ac paene ad aurem trahuntur, et velut quodam faſtidio replicantur, et pendent, et vocem tantum altera parte dimittunt. Lambere quoque ea et mordere, deforme eſt: cum etiam in efficiendis verbis modicus eorum eſſe debeat motus. Ore enim magis, quam labris, loquendum eſt. Cervi- 82
cem rectam oportet eſſe, non rigidam aut ſu-

Camp. omittit, ante *vocem* Turic. Flor. *penderent* Camp. *Jam veri* pro *lambere* Flor. cum Alm. (niſi quod *vere*) non Turic. (cf. 72.). *efferendis* pro *efficiendis* Ald. Bad. Baſil. Gryph. ad mentem Regii, quod recte improbat Burm. remittens nos ad 1, 11, 4. ubi idem tenet contra eandem aliquot edd. mutationem. cf. I. F. Gronov. ad Senec. de Ira 1, 3. *conficiendis* Floril. Santen. per compendium. *eorum debeant* Turic. Flor. Profecto et hic fuit *eorum deceat*. cf. 76. *e. eſſe debet* Floril. Santen. *eſſe* extra verſum adjecto. Camp. *modici e. motus debeant eſſe*.

82. *Cervicem.* Turil. Flor. Camp. *cum c.* Poſtremus etiam *oporteat*. Pro *collum* Turic. Flor. *longum* cum Alm. Inſerit

„ne ſubito laxantur, et cum „poppyſmate quodam diſſi„liunt. Werlhofius hoc ſpe„ctans, quod *ſcindere* labra „oppoſitum eſt *porrigendis*, „ſimpliciter *ſcindi* dicit, cum „a porrectione illa antrorſum „facta ſubito in utrumque „latus trahuntur." Geſnerus. Ipſum fere Quintiliani verbum retinens Gedoynus (fendues) an popularibus intelligatur, parum novi. Fieri poteſt, ut ipſum illud quod mox legimus *diducuntur* ſit jam hic in *ſcindendo;* ibi enim veteres libri omnes *deducuntur*, quod interpretari conatur Badius: „(fortaſſe) de in„ferioribus tantum loquitur „(labris): nam, ſi utraque „deducantur, non nudentur „dentes. verum pro diverſis „intelligatur, ut turpe ſit et „*deducere et facere ut denu„dentur dentes.*"

vocem — parte dimittunt. „Imitantur, hoc geſtu eos, qui „altero labiorum angulo tu„bulum tenent Nicotianae, „altero apertiore fumum „efflant." Geſnerus.

eorum — debeat. cf. not. crit.

pinam. Collum diverſa quidem ſed pari de-
formitate et contrahitur et tenditur: ſed tenſo
ſubeſt et labor, tenuaturque vox ac fatigatur.
Affixum pectori mentum minus claram, et 1017
83 quaſi latiorem preſſo gutture facit. Humero-
rum raro decens allevatio atque contractio eſt.
Breviatur enim cervix, et geſtum quendam
humilem atque ſervilem, et quaſi fraudulen-
tum facit, cum ſe in habitum adulationis, ad-
84 mirationis, metus fingunt. Brachii moderata
projectio remiſſis humeris, atque explicanti-

in ante *coll.* Camp. *trahitur* Turic. Flor. *et tenſo* iidem; item *labore.* Flor. *minas clarum.*

83. *raro decens.* Turic. Flor. inſerunt *et.* Camp. *rara et d.* Turic. *adlev.* Flor. *contractatio.* Goth. *contradictio*, qui et *ac* pro *atque* (tac. Geſn.). Turic. Flor. *breviatus.* Camp. *breviata.* Voſſ. 1. *conjux.* Guelf. *fraudentum.* Locat. *habitu* cum Ven. Ruſc. nec *habitus*, ut putat Burm., ſed ablativum et legit et improbavit Badius. *admirationis* omittunt Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 1. 3. *nutus* Bad. ex Ald. ubi meis oculis *metus* agnoſco, paulo obſcurius tamen in Ald. 1514. expreſſum, nec abſimile voci *nutus.* Male autem et hoc et aliud quoque,

82. *diverſa quidem.* Cave hanc *diverſitatem* referri putes ad *cervicem* quae praecedit. Pertinet hoc ad alterum ipſius *colli* vitium.

Affixum pectori mentum. Nihil hic proprie de *mento* praecipitur, ſed prius illud *contrahendi colli* vitium exponitur, quod fit, cum in pectus procumbit caput. Inde eſt quod *latior* quae jam fit vox reſpondet ei quae modo erat *tenuata.* Quare *hebetiorem* pro *latiorem*, ſoli Obrechti, ut ſuſpicor, ingenio debitam ſcripturam, plane non probo. Pſeudo-Turnebus *tenuatam* vocem repetit inde, quod distento collo tendatur arteria atque tenuetur; itaque vox ſit exilior; contra, cum detrahatur de longitudine arteriae, eandem tamen fieri latiorem et ſic graviorem vocem erumpere. Recte ille, ſi quid video.

83. *cum ſe — fingunt.* Malim *quo* prae *cum*, ſatis leni emendatione. cf. 2, 15, 6.

bus ſe in proferenda manu digitis, continuos
et decurrentes locos maxime decet. At cum
ſpecioſius quid uberiusque dicendum eſt, ut
illud, *Saxa atque ſolitudines voci reſpondent*,
expatiatur in latus, et ipſa quodammodo ſe
cum geſtu fundit oratio. Manus vero, ſine 85
quibus trunca eſſet actio ac debilis, vix dici

motus, commendat Badius. *manu.* Flor. *manum.* Ambr. 2. *magnum.* Mox *continuo ſed decurrentis* Flor. *decurrentis* etiam Ambr. 2. *ſpecioſius.* Goth. (tac. Geſn.) *ſpecioſum*, idemque modo *Ac* pro *At*, Camp. autem *Ut.* Locat. *Aut* cum Venet. Ruſc. Pro *uberiusque* Camp. *aut uberius* (err. Geſ. in Goth. qui non recedit), idemque *ſit* mox pro *eſt*, et *reſponderet* in loco Cic. Flor. *expiator.* Turic. Flor. *ut ipſa.* Turic. *ſecum* et *fundito ratio.*

85. *actio.* Turic. Flor. Goth. (tac. Geſn.) ſed hic a pr. m. *oratio*, male, aberrante ad ſuperiora librario; cf. 4, 1, 32. Sic viciſſim infra §. 96. Guelf. Exc. Santen. *actioni* cum Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Stoer. Mox hic Flor. *patet quod.* Ambr. 2. *ipſa verb.* Goth. (tac. Geſn.) *perſequatur* (idem *ac* deſiderat ante *debil.*). Obr. *proſequantur*, quod etiam Francius conjecerat. *Per* verum eſt, quia hic non id ſpectatur, quod manus verba *ſequitur*, ſed quod *omnia* ſequitur. Alioqui nihili ſit *paene.* Ambr. 2. *propeſt.* Turic. Flor. *ipſa loquan-*

84. *decurrentes locos.* cf. 11, 1, 6. 9, 4, 61. 12, 9, 2.

expatiatur in latus — oratio. Cave idem ſubjectum agnoſcas in utroque verbo. Quae enim fuerit *oratio* quae *expatietur in latus?* At hoc eſt brachium, vel geſtus brachio faciendus, qui jam non *moderate projicitur* i. e. adverſum modo procedit, ſed etiam *in latus* egreditur. cf. §. 93. 114. Cum tamen duritie non careat, quod ſic lector ſibi ipſe fingere quaſi cogitur orationem, nec perfectam et dubitatione vacuam accipit a ſcriptore; ſubiit ex vetuſtiſſimorum ſcriptura, *ut* pro *et*, haec efficere: „*ut* ipſa — *fundat* oratio.“ cf. §. 98. „*ut* — *videatur.*“ De *fundendo* conſule 10, 5, 11. *Saxa et ſolitudines* Cic. pro Archia c. 8. vide noſtr. 11, 1, 34.

85. *vix dici poteſt.* Transponendum cenſeo *d. vix p.*

poteſt, quot motus habeant, cum paene ipſam
verborum copiam perſequantur. Nam cete-
rae partes loquentem adjuvant, hae, prope
86 eſt ut dicam, ipſae loquuntur. His poſci-
mus, pollicemur, vocamus, dimittimus, mi-
namur, ſupplicamus, abominamur, timemus;
gaudium, triſtitiam, dubitationem, confeſſio-
nem, poenitentiam, modum, copiam, nu-
87 merum, tempus, oſtendimus. Non concitant?

tur. Neſcio quomodo elegantius mihi videbatur, ſi eſſet: *prope eſt ut ipſae loquantur.* Pro *eſt* Goth. *ſunt.*

86. *loquuntur. His.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui inſerunt *Annon.* Nimia fit et taedii pleniſſima interrogationum iteratio; necdum in eo eramus, ut quaerendo quaſi nota res geri poſſet; docendi ſumus ante: mox recte ſubjiciuntur inſtantes illae et aſſenſum flagitantes quaeſtiones. Simile noſtro §. 72. *timemus; gaudium.* Sic Turic. Flor. cum Alm. *interrogamus* inſerunt Jenſ. Tarv. Reliqui inſerunt *interrogamus negamus,* niſi quod Guelf. *i. negemus.* Vetuſtiſſimis teſtibus libens obſecutus ſum. Quanquam enim *negamus* ſane aliquando manibus, et aliquem *interrogandi* geſtum conſuetum teſtatur noſter §. 101.; hic tamen inter meros affectus incommode lentiores illi mentis motus inferuntur; etiam in fine, ubi inſurgere debebat rerum magnitudo. Voſſ. 2. pro *minamur* dat *vocamur*, quo vitio caret Goth. (cf. §. 45.); quod autem vidiſſe ſe ait Bad. *miramur,* factum bene, quod in meis quidem libris non comparet, quia mox *admirantur* §. 87. Obr. *abominamur* omittit; inconſulto, opinor. Turic. poſt *tempus* inſerit *dubitavimus* cum Alm. ſed Flor. *dubitavibus*, Camp. *dubitamus*, ſurſum vagante librarii oculo.

87. *Non concitant?* Sic Turic. Flor. cum Alm. *Nam c.*

prope eſt — loquuntur. cf. not. crit.

86. *numerum — oſtendimus.* Admonet hic Pſeudo-Turnebus artis illius, de qua vidimus ad 1, 10, 55. Recte, opinor: quanquam quae ſit talis ſignificatio *temporis,* minus liquet, et dicas fortaſſe, hic quidem latius agi de manus officio, non artificialem illum geſtum ſpectari.

inhibent? ſupplicant? probant? admirantur? verecundantur? Non in demonſtrandis locis ac perſonis adverbiorum atque pronominum obtinent vicem? Ut in tanta per omnes gentes nationesque linguae diverſitate hic mihi omnium hominum communis ſermo videatur.
Et hi quidem, de quibus ſum locutus, cum 88
ipſis vocibus naturaliter exeunt geſtus: alii ſunt, qui res imitatione ſignificant: ut ſi ae-

Camp. Reliqui inſerunt *eaedem*, ſed Voſſ. 1. 3. *eodem*. Noſtro ordine *inhibent ſupplicant* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *inh. prob. ſuppl.* Camp. Reliqui *ſ. i. p.* Jenſ. *Nonne in.* cum edd. poſterr. ante Bad. cf. 10, 1, 48. Camp. nobiscum *ac perſonis.* Turic. Flor. *at p.* Reliqui *atque p.* Ambr. 2. Guelf. *aut verborum* (pro *adverbiorum*) cum Voſſ. 1. 3. Bern. *praenominum* Guelf. cum marg. Baſil. qui etiam „*et* verb. *et* praen." Goth. *cantu* (pro *tanta*). Turic. Flor. Camp. omittunt *hominum* poſt *omnium* cum Alm. Recte utrumque retinendum ſuadet Oudend. ad Sueton. Tit. c. 8. Poſt *videatur* Obr. ſubjicit *haberi*, unde plena ſit hexametri clauſula, quae in vulgata nonniſi a ſcandente eruitur, et hoc quidem proſae nocere rectiſſime negat I. H. Voſſius; vide nos ad 9, 4, 52.

88. *hi quidem.* Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 2. Baſil. Reliqui *ii q.* ſed Goth. Jenſ. (tac. Geſn.)

87. *ſupplicant.* Miror neminem haeſiſſe in hoc verbo. Quid enim eſt, quod *ſupplicandi* iterum mentionem facit noſter (cf. modo §. 86.), cum praeſertim hic manifeſta ſint actionum paria, nec *ſupplicant* ita reſpondeat illi *probant*, ut *concitare inhibendo*, *admirari verecundando?* Suſpicor ergo pro *ſupplicant* reponendum *ſpernunt.* [Sagax utique inventum; quod ſi audax ſimul videatur, auctor ſim ejiciendi plane illud *ſupplicant*, quod unum ſedem fixam in codd. non habet: ut tria ultima verba ſine parallelisſmo adjecta ſint, ſicut ultima etiam in praecedentibus nomina. Buttm.]

grum, tentantis venas medici ſimilitudine, aut 1018
citharoedum, formatis ad modum percutientis nervos manibus, oſtendas, quod eſt genus
89 quam longiſſime in actione fugiendum. Abeſſe enim plurimum a ſaltatore debet orator, ut ſit geſtus ad ſenſum magis, quam ad verba, accommodatus: quod etiam hiſtrionibus paulo gravioribus facere moris fuit. Ergo ut ad ſe manum referre, cum de ſe ipſo loquatur, et in eum, quem demonſtret, intendere, et aliqua his ſimilia permiſerim: ita non, effingere ſtatus quosdam, et quidquid dicet oſtendere.
90 Neque id in manibus ſolum, ſed in omni geſtu ac voce ſervandum eſt. Non enim aut in illa periodo, *Stetit ſoleatus Praetor populi Romani*, inclinatio incumbentis in muliercu-

etiam pro *et* cum edd. poſterr. ante Bad. *ſimilitudinem* Turic. Flor. *cithari dum formatur* Flor.

89. *a ſaltatore.* Turic. Flor. omittunt *a.* *ad ſenſum.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *ad ſenſus.* Ambr. 2. *accomodatur.* Camp. *aut in eum* cum Ald. *ſibi* pro *his* Goth. *iis* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Bad. *et* poſt *permiſerim* inſerunt Turic. Flor. iidem mox *dicet* omittunt cum Alm.

90. *illa per.* Goth. (tac. Geſn.) *illo p.* Flor. *propter populum romanum.* Camp. *in muliercula.* Turic. Flor. *meſſana.*

88. *tentantis venas.* Docet Burmannus exemplis Sueton. Tiber. c. 72. et Ovid. Heroïd. 20, 139. *tentare* proprium eſſe verbum in explorando venarum pulſu.

89. *a ſaltatore.* „Vid. ſupra „66. Add. mox 91. it. 128.“ Geſnerus. Addit Almelov. hic §. 181. et l. 1. c. 11. initium, item 1, 12, 14. Erudite ad hunc locum Lochmannus diſputat de corruptela morum per pantomimos invecta, teſte advocato Zoſimo.

90. *Stetit ſoleatus.* Cic. in

lam Verris effingenda eſt: aut in illa, *Caedebatur in medio ſoro Meſſanae*, motus laterum, qualis eſſe ad verbera ſolet, torquendus: aut vox, qualis dolore exprimitur, eruenda. Cum 91 mihi comoedi quoque peſſime facere videantur, qui, etiamſi juvenem agant, cum tamen in expoſitione aut ſenis ſermo, ut in *Hydriae prologo*, aut mulieris, ut in *Geórgo*, incidit,

Hic et *mox* pro *vox*. Ambr. 2. Guelf. *dolori* cum Alm. (nil tale in noſtris, cf. 81.) Voſſ. 3. *dolor.* Camp. *erudienda* Turic. Flor. cum Alm. Voſſ. 1. Tentat Burm. *edenda.* Ego verum cenſeo vulgatum, quanquam inſolens eſt, quod ſciam, locutio. Sed *eruitur* quidquid cum labore ex profundo protrahitur, et ita *vox* hoc loco. cf. 6, 2, 25. Eadem confuſio 10, 2, 6. Quare jam rejicio, quod ſuccurrerat *emugienda* (nam *erugienda* et nimium et nusquam adhuc repertum). cf. 2, 12, 9. Ne Lochmanni quidem placet, quanquam leniſſima conjectura: *erudenda.*

91. *tamen in expoſitione.* Turic. Flor. Camp. omittunt *in* cum Alm. Tres priores *ut Hydriae.* Modo *quod etiamſi* pro *qui e.* Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. (in hac ratione omnes hoc faciant comoedi; quod non eſt vero ſimile. Alia ratio 3, 6, 64.). *georgico* Turic. Flor. *georgio* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Bad. qui e Vall. noſtrum. Sed et in Guelf. Goth. Camp. hoc, cum Voſſ. 2. litteram I inſerere dicatur ante O. Mox *et eſſem.* Guelf. *Adeo ut in* Flor. Guelf. *quoque aliqua* Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. An fuit antiquitus: *Adeo eſt in illis quoque al.?*

Verr. 5, 33. cf. 8, 3, 64. 65. *Caedebatur.* Verr. 5, 62.

vox — eruenda. cf. not. crit.

91. *in expoſitione.* Hic fortaſſe non eſt reprehendendus Capper. admonens eſſe *expoſitionem* dictam pro *narratione;* quanquam facile hoc attendenti patebat. Nam, quo ablegat hinc nos, ad cap. 2. lib. 4. ſingulis prope ſententiis idem ingerens lectorem enecat.

Hydriae — Georgo. Menandri fabularum, in Romanam forſitan conſuetudinem translatarum, nomina haec

tremula vel effeminata voce pronunciant. Adeo in illis quoque eſt aliqua vitioſa imita-
92 tio, quorum ars omnis conſtat imitatione. Eſt autem geſtus ille maxime communis, quo medius digitus in pollicem contrahitur explicitis tribus, et principiis utilis cum leni in utramque partem motu modice prolatus, ſi-

92. *contrahitur.* Turic. Flor. omittunt cum Alm. Pro *explicitis* Turic. Flor. *explicis.* Ambr. 2. *rexplicitis.* Guelf. *replicitis.* Mox Guelf. *levi* cum Goth. Vall. Pro *ad id quo* Turic. Flor. *adita.* Ex Alm. refertur *adita quo*, me quidem non credulo. Goth. *ad id quod* cum Voſſ. 2. Camp. ſed hic et *ferat.* Jenſ. (tac. Geſn.) *et id quo* cum edd. poſterr. ante Ald. exc. Tarv. qui *et in quo.* In recepta deſidero auctoritatem dicendi primum „obſecundare *ad* aliquid" deinde „*ad* „*id* quo" pro „*eo* quo." Sed dum tento „*ita ut* manus fera„tur" mihi ipſe non ſatisfacio. Mox *ſed dum* Turic. Flor. cum Alm. Ald. (err. Burm.) Poſſit blandiri *dum* absque *ſed.* Guelf. *explorando* (idem mox §. 94.) cum marg. Baſil. et Gryph. (1536.) Camp. *exprobando et* idem mox §. 94.

eſſe Geſnerus monet. Vid. ap. Clericum p. 32. et 178.

92. *quo — contrahitur.* Cave eum animo concipias geſtum, ubi medius digitus apprehendat pollicem, qui non injuria improbatur a Gottſchedio et eſt ſane fatuae neſcio cujus elegantiae. *Contrahitur* digitus, ut mox apparet, (§. 93. *ſub pollicem veniunt,* §. 94. *contracti — premuntur*) cum in ſuos articulos compreſſus alteri ſupponitur. Quanquam vel is, qui hic demonſtratur geſtus, paulo inſolentior nobis videri poteſt. Facile tamen agnoſcitur, qualis ſit, comparando eos qui deinde traduntur duo, quorum noviſſimus ille indicis protenſi quam maxime eſt manifeſtus. Si quaeris, quid ſit „geſtus *cer*„*tus*", cum addatur *in narrando,* apparet ſignificari geſtum, qui narrantem nihil dubitare oſtendat de iis, quae referat. *Productior* eſt, cum longius in adverſum abit a corpore *liberinsque,* ut mox eſt, *exeritur.* cf. §. 84. Almelovenum viſum ſibi agnoviſſe hunc geſtum apud Sponium Miſcell. p. 44. in Polyhymnia, revincit Burmannus.

mul capite atque humeris ſenſim ad id, quo manus feratur, obſecundantibus: et in narrando certus, ſed tum paulo productior: et in exprobrando et coarguendo acer atque inſtans. Longius enim partibus his et liberius
1019 exeritur. Vitioſe vero idem ſiniſtrum quaſi 93
humerum petens in latus agi ſolet: quanquam adhuc pejus aliqui transverſum brachium proferunt, et cubito pronunciant. Duo quoque medii ſub pollicem veniunt: et eſt hic adhuc priore geſtus inſtantior, principio
et narrationi non accommodatus. At cum tres 94
contracti pollice premuntur; tum digitus ille,

coarguendo. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Baſil. *in arguendo* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Gryph. Reliqui *arguendo.* *his.* Omittunt Turic. Flor. cum Alm. neſcio an recte, ſicut 10, 1, 88. *partibus* dicitur pro *aliquot partibus.* Receptam *ταυτολογίᾳ* laborare dicas. *is* Ambr. 2. *iis* Camp. cum edd. ante Baſil.

93. *idem.* Ambr. 2. *id eſt.* Guelf. Exc. Santen. *ad.* Mox *ſi noſtrum q. numerum* Turic. Flor. (hic et mox §. 94. *numerum*, ubi idem Camp.) cum Alm. *brachio* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. *ſuppollunt veniunt* Voſſ. 3. *adhuc prior aegeſtas* Voſſ. 1. *narratio* Turic. Flor. *commodatus* Turic. Flor. Ambr. 2. (hic et *adhuic*) Guelf. Exc. Santen. cum Voſſ. 1. Bern. Omittit *non* Camp.

94. *tum digitus.* Turic. Camp. *tunc d.* et ſic, opinor, Flor. quoque, ex quo *tē*, ubi ſuſpicor eſſe *tc̄.* cf. Drakenb. ad Liv. 2, 12, 15. Cort. ad Plin. Epp. 1, 13. not. 4. Jenſ. *cum d.* cum edd. poſterr. ante Bad. Modo *Atque* Guelf. *obtinet* pro

ad id, quo. cf. not. crit.

ſenſim — obſecundantibus. Redditur idem mox §. 100. *ſub aſſentientibus.*

partibus his. cf. not. crit.

94. *digitus ille.* „Cic. de „Orat. 2, 45. ex perſona An„tonii: *Quae mehercule ego,* „*Craſſe, cum a te tractantur* „*in cauſis, horrere ſoleo: tan-* „*ta vis animi, tantus impetus,* „*tantus dolor, oculis, vultu,*

quo uſum optime Craſſum Cicero dicit, explicari ſolet. Is in exprobrando et indicando, unde et ei nomen eſt, valet: et allevata ac ſpectante humerum manu paulum inclinatus affirmat: verſus in terram et quaſi pronus ur-
95 get: aliquando pro numero eſt. Idem ſummo

optime Flor. *in is in exp.* (et Turic. quidem per compendium *exprobrā*) Turic. Flor. *unde et ei.* Sic Flor. cum Alm. non Turic. (cf. 90.) Reliqui omittunt *et.* Goth. *manu parum.* Poſt *inclinatus* Turic. Flor. inſerunt *is* cum Alm. *urget: aliquando.* Flor. Ambr. 2. Guelf. inſerunt *et* cum Alm. Voſſ. 3.; Turic. *ut.* Mox *pro humero* Camp. cum Gryph. (1536.).

95. *Idem.* Guelf. *Id eſt.* Stoer. Chouet. Leid. *Item.* Mox Jenſ. *leniter* cum Alm. (ut fert Burm.) et edd. poſterr. ante Stoer. exc. Ald. acc. Gibſ. Obr. cf. §. 103. item Walker. ad Cic. de N. D. p. Daviſii 244. Vocem omittit Guelf.

„*geſtu,* digito *denique* iſto tuo „*ſignificari ſolet* etc.“ Gesnerus.

unde et ei. Videtur transponendum *et.*

allevata —— *affirmat.* Indicat Almelovenus numos quosdam Claudii apud Alb. Rubenium in Numiſm. Ducis Croyiaci tab. 19. n. 8. et 12. qui figuram exhibent alii juvenis, alii feminae indicem attollentis, manu paulum verſus os inclinata, cum epigraphe: Conſtantia Auguſti. Admovit autem illis Rubenius quoque noſtrum Quintiliani locum: quam recte, non dixerim. Sed multo minus Eckhelio aſſentiri poſſum, qui in D. N. to. VI. p. 236. ad ſilentium viri conſtantis cum geſtum refert, cum tamen, ſi fides quidem imaginibus, nimis ab ore remota ſit manus, ita ut aeque facile humerum ſpectare dixeris. Buttm.

aliquando pro numero eſt. Haec verba minima diſtinctione praecedentibus antea jungebantur: in qua ſenſuum continuatione recte utique Spaldingius copulam *et* e vetuſtis codd. infertam volebat, de Regii et Pſeudo-Turnebi ſententia, triginta numerum eo geſtu ſignificari, verbo tantum in ſchedis monens, minime credulus illis. Qui ſecundis curis profecto in meam ſententiam deveniſſet. Quippe neque hic neque §. 86.

articulo utrinque leviter apprehenſo, duobus modice curvatis, minus tamen minimo, aptus ad disputandum eſt. Acrius tamen argumentari videntur, qui medium articulum potius tenent: tanto contractioribus ultimis digitis, quanto priores deſcenderunt. Eſt et ille vere- 96
cundae orationi aptiſſimus, quo quatuor primis leviter in ſummum coëuntibus digitis, non procul ab ore aut pectore refertur ad nos manus, et deinde prona ac paululum prolata laxatur. Hoc modo coepiſſe Demoſthenem 97

apprehenſo. Turic. Flor. *adſponſo* cum Alm. *depulſo* Voſſ. 1. *apprenſo* Camp. *tamen inimo* Ambr. 2. *t. in uno* Guelf. Exc. Santen. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. *minimo* — *Acrius tamen* omittunt Voſſ. 1. 3. propter homoeoteleuton. *ultimus digitis* Flor.

96. *Eſt et.* Guelf. *Et et.* Voſſ. 1. 3. omittunt *et.* Turic. Flor. *verecundi* cum Alm. *vere* Voſſ. 1. 3. *dignis* Voſſ. 3.

refertur. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *fertur,* exc. Aldo, qui *feratur.* cf. §. 89. 103.

97. *Hoc modo.* Flor. *homo* cum Alm. non Turic. (cf. 94.). *creditur* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. acc. Obr. male. Guelf. *demiſſoque.* Exc. Sant. *dimiſſoque.* Camp. *Teſiphonte.* Locum Ciceronis hic ut 11, 1, 19. exhibent Turic. Flor. Ambr. 2. (poſtremi duo *ingeni*) Guelf. (niſi quod hic omittit *ſentio*) cum Alm. Bern. Sed Jenſ. *ſi quid eſt ingenii mei judices q. ſ. q. ſ. e.* cum Vall. et edd. poſterr. ante Ald. Refinxit ad Cic. Regius, ſed jam Camp. ita, ut et reliqui. Superiore

de notiſſimo illo in manu numerandi officio agi poteſt, ut recte illic vidit Sp. Cf. §. 117. Et hic quidem nonniſi ſimplex ſimpliciſſimi numeri extenſo indice demonſtratio indicatur, ut noſtra diſtinctione admiſſa ſtatim apparet. In particula autem *et* poſt *urget* ne optimi quidem codicis ulla poteſt eſſe auctoritas. Buttm.

95. *articulum potius.* Tranſpoſito *potius* clarior erat ſententia.

96. *Eſt et ille.* Hic quidem nullum videtur aliud ſubjectum niſi *geſtus.* cf. 112.

credo in illo pro Cteſiphonte timido ſummiſſoque principio: ſic formatam Ciceronis manum, cum diceret, *Si, judices, ingenii mei, quod ſentio quam ſit exiguum.* Eadem aliquatenus liberius deorſum ſpectantibus digitis colligitur in nos, et fuſius paulo in diverſum reſolvitur, ut quodammodo ſermonem ipſum
98 proferre videatur. Binos interim digitos di- 1020
ſtinguimus, ſed non inſerto pollice, paulum tamen inferioribus intra ſpectantibus, ſed ne

loco Jenſ. et rell. a Cicerone non abludunt. *in nos.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Ald. Geſn. Reliqui *in os*, quorum eſt Goth. Vall. Modo *tollitur* Voſſ. 1. *colligit* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. *nos effuſius* Guelf. *diverſa* Goth. Jenſ. cum edd. poſterr. ante Leid. exc. Ald.

98. *Binos.* Ambr. 2. Guelf. *bonis.* Alter et mox *digitis* a ſec. m. Dein Jenſ. (tac. Geſn.) *incerto* cum edd. poſterr. ante Ald.

97. *ſic formatam Ciceronis.* „Non credit Fabio, certe non „probat hunc geſtum P. Fran„cius in Specim. Eloq. exter. „p. 63. Ac ſane, ſive ſepten„trionalis plaga frigidiores „nos facit, ſive aetas noſtra „moderatior tardiorve eſt, „geſtus quidam Quinctilianei „parum decere noſtros homi„nes videntur." Geſnerus. Locum eſſe principii Tullianae pro Archia nemo neſcit. cf. 11, 1, 19.

aliquatenus. Diſplicet quam maxime hoc adverbium alteri ſuperadditum. Malim *aliquanto*, et magis etiam *aliquando.*

in nos. Rectiſſime Geſnerus hanc ſcripturam tuetur, quia, quod alibi legitur, *in os* „us„ſorum" ſibi eſſe videatur „aut ſimiarum, non orato„rum." cf. §. 89. 103. Idem illuſtrandis iſtis, *ut quodammodo — videatur,* haec addit: „ad hoc ſatis eſſe videtur, ſi „collecta et verſus dicentem „directa manus in diverſum „ſ. ad auditores dum refertur, „reſolvatur, ut prodire ex „clauſo videatur oratio." Quod reponere velit Francius *ſurſum* pro *deorſum*, faciliorem ſane ad imaginandum praeſtat geſtum, ſed hoc non eſt criticum agere.

illis quidem tenſis, qui ſupra ſunt. Interim 99
extremi palmam circa ima pollicis premunt, ipſe prioribus ad medios articulos jungitur: interim quartus oblique reponitur; interim quatuor remiſſis magis quam tenſis, pollice intus inclinato, habilem demonſtrando in latus, aut diſtinguendis, quae dicimus, manum facimus, cum ſupina in ſiniſtrum latus, prona in alterum fertur. Sunt et illi breves 100
geſtus, cum manus leviter pandata, qualis voventium eſt, parvis intervallis, et ſubaſſen-

99. *Interim.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Bern. Reliqui praemittunt *Duo*, quod eodem redit, ſed nec opus erat et anaphorae figura in fronte *interim* poſcebat. *unam pollicis* Jenſ. Tarv. Poſt *quam* omittunt *tenſis* Turic. Flor. cum Alm. *demonſtrando in latus.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *i. l. d.*

diſtinguendis. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. Bern. Reliqui *diſtinguendo.* Mirum quod ex Alm. refertur *demonſtrandis aut diſtinguendo* (cf. 97.).

100. *voventium.* Turic. *fomentium* cum Alm. Bodl. Et Flor. per compendium *fomtiū.* Ambr. 2. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *foventium* cum Voſſ. 1. 2. 3. et edd. poſterr. ante Gryph. (exc. Baſil. qui *vomentium*, in quas ſordes forte, ut ſpero, incidit) acc. Obr. *faventium* Guelf. Exc. Santen. Noſtrum jam in Camp. cf. §. 68. *maxime altera facie pace e. q. dimide* Turic. Flor. *apte* Camp. Ex Alm. *m. altera facie apta parce.*

100. *leviter pandata.* Non alienum, quod hic annotare Vallam Badius refert, illud Curtii, „copidas vocabant „gladios *leviter curvatos* fal„cibus ſimiles." *Pandatur* autem manus, cum, quantum fieri poteſt, recurvatur, ita ut cavitas quaedam fiat in tergo ejus, non in vola. Neque eſt quod cum Geſnero metuas, contrariam eſſe manum talem *ſupinis* illis, quibus vota ſollemnia fiebant: recurvari enim poteſt manus etiam ſupina, h. e. cujus vola ſurſum ſpectat; neque hic, ut ipſe obſervat Geſnerus, ſollemnia vota indicat Quintilianus. BUTTM.

tientibus humeris movetur, maxime apta parce et quaſi timide loquentibus. Eſt admirationi conveniens ille geſtus, quo manus modice ſupinata, ac per ſingulos a minimo collecta digitos, redeunte flexu ſimul explica-
101 tur atque convertitur. Nec uno modo interrogantes geſtum componimus: plerumque tamen vertentes manum, utcunque compoſita eſt. Pollici proximus digitus, mediumque, qua dexter eſt, unguem pollicis ſummo

Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *parte*, et modo iidem *ſub aſſent.* diremtim, acc. in hoc Ald. ſed Guelf. *ſubaſſentibus.* Mox Jenſ. *Et admirationi* cum edd. poſterr. ante Ald. *Eſt cum admirationibus* Voſſ. 1. 3. *ac ſingulos a minimos* Turic. (hic poſtrema junctim) Flor. cum Alm. *in minimo* Guelf. *ad ſ.* Camp. *digito* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Baſil. *explicantur* Turic. Flor.

101. *vertentes.* Jenſ. *verentes*, ne Tarv. quidem imitante, ſed hoc inveniebat et corrigebat Regius. *utrumque* Guelf. (cf. 11, 2, 24.) *uterque* Voſſ. 1. *mediumque, qua dexter eſt.* Turic. *mediumque quantum gueris d. e.* Flor. *mediumque qua ungeris d. e.* Alm. *mediumque quam queris d. e.* Guelf. *medium qua d. e.* Camp. *mediumque dextrae.* Andr. *mediumque contingens dextrae.* Vidov. (1538.) *mediumque contingens qua d. e.* cum Colin. (1541.) Steph. (1542.) Vaſcoſ. (1542.) *pollicis.* Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. cum Alm. Voſſ. 1.

quo manus — explicatur atque convertitur. Qui hunc geſtum, qualis tandem deberet mente concipi, nobis interpretari vellet, vidi neminem. Scilicet manifeſtior erat, quam ut explanatione indigeret. Equidem nihil hic video; illud imprimis ignorans, quid ſit *manus per ſingulos collecta digitos.* An igitur ſenſim et aſpicientibus iis qui audiunt complicantur digiti, ut minimus primus tangat quartum et ſic deinceps? Qui inſpexerit Gedoynum, mira licentia uſum nec tamen perſpicui quid eruentem inveniet. cf. §. 105.

101. *mediumque, qua dexter eſt.* cf. not. crit.

ſuo jungens, remiſſis ceteris, eſt et approbantibus, et narrantibus, et diſtinguentibus decorus. Cui non diſſimilis, ſed compreſſis tri- 102

Reliqui *pollici.* Hanc ſcripturam qui teneat, nemo geſtum expediet. Qualis enim *ſuus* indici eſt *pollex?* An ejusdem manus, cujus et ipſe? Apage iſtas ambages. Genitivus ſolus probam ſententiam praeſtat, ubi *index* (proximus pollici digitus) *medium pollicis unguem ſummo ſuo* (indicis ungui) *jungit.* Displicit tamen vel hic verbum *jungendi*, malimque prae *ſuo jungens* haec: *ſuo contingens*, non adeo dura mutatione. In antecedentibus autem longe abeſt ut acquieſcam. Primum *que* encliticum, poſt *medium*, qui ferri poſſit, non video. Nam quod *proximus* eſt *pollici*, natura ipſius fit digiti et fabrica corporis humani, cui geſtus ille *jungendi* non poteſt applicari per particulam *que*, quaſi vel junctio iſta pariter ſit ſempiterna vel vicinia pollicis et indicis itidem a voluntate pendeat. Deinde vetuſtae illae ſcripturae ſatis oſtendunt, quod vel absque iis patebat, verba *qua dexter eſt* minime ſana eſſe; nec VV. DD. nihil hic monentes, vel capio vel fero. Doleo tamen et ſubiraſcor, quod nihil ipſe extundo. Neque enim ſatis acquieſco in eo quod ſuccurrit e §. 109. *medium* (*qui* — vel *quanquam* — *tantum geſtus dexter eſt*). Illud autem *contingens* Andreanae, a corrigente haud dubie erutum, neque ductibus veteribus ſatisfacit neque ſtructuram relinquit probabilem ſequente *jungens.* Maxime blanditur *dextrae* (cf. 109.) *unguem* facili continuatione ſtructum, ſed obſtat, qui infertur, genitivus alter *pollicis;* et tamen remanent illa Turic. Flor. Alm. monſtra procurationem deſiderantia. Id quidem teneo, interjectis iſtis ſignificari unguem pollicis in dextra manu, ne forte quis credat, perinde eſſe, in utracunque fiat geſtus. Eo deducor, quia mox in geſtu Graecorum ſophiſtarum huic noſtro ſimili adjicitur *etiam utraque manu.* Nec tamen eo magis fero *unguem jungi qua dexter eſt.* Expectat locus felix aliquod critici acumen.

et narrantibus. Turic. om. *et.*

102. *compreſſis.* Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. *completis* cum Voſſ. 1. 3. *complitis* Flor. cum Alm. (cf. 99.). *complexis* Goth. cum Voſſ. 2. Vulgatam commendat §. 94. Modo Flor. *non diſſimis.* Voſſ. 1. 3. *indiſſimilis.* Turic. Camp. omittunt *plurimum.* Guelf. *Eadem* pro *etiam.* Turic. Flor. *ſua g. con-*

bus digitis, quo nunc Graeci plurimum utuntur, etiam utraque manu, quoties enthymemata ſua geſtu velut corrotundant. Caeſim

rutundant velut ceſi. Ex Alm. nihil niſi quod omittere *velut* narratur. Ambr. 2. Guelf. (niſi quod hic *caeſini*) *ſua g. corrutunda velut caeſim* cum Goth. 2. ſed hic *ceſi.* Camp. *ſua g. velut cornu tundunt ceſus.* Jenſ. *ſua g. velut corrotunda caeſim* cum Voſſ. 1. qui *corrutenda*, et 3. qui *corrocunda*, et edd. poſterr. ante Ald. Hic *ſuo g. velut cornu tundunt caeſim* cum Vall. a ſec. m. et reliquis ante Geſn., niſi quod praeter ipſum et Bad. *ſua.* Goth. 1. *ſua g. velut cornu tundant caeſim* cum Voſſ. 2. Kapp. Noſtrum primum in Vall. litura agnovit Badius, probante Burm. *cornu* ex ſola corrigentium libidine

102. *enthymemata* — *corrotundant.* Rectiſſime Geſnerus ad fidem huic ſcripturae faciendam appellat Juvenalem 6, 449. ubi matrona juſto doctior *curvum ſermone rotato Torqueat enthymema.* Idem Dionyſii Halic. λέξιν στρογγύλην, quam ille et δικανικὴν dicat, et Ariſtophanis (Acharn. 686.) στρογγύλα ῥήματα, quorum collectiones et concluſiones ipſo hujus geſtus circulo Graeci illi oſtenderint; ſed vim vocis *caeſim* mihi quidem non ſatis aperuit. Quod ego vocabulum utrocunque retulerim, quid ei faciam non reperio. Geſnerus ſane ſequenti ſenſui tribuens, quam rationem praeivere Jenſonus, Tarv. et Aldus (non Badius, ut narrat Burm.) ſic demum intelligi poſſe cenſet, „quae „ſit *manus lenior* aut quis ſit „promittentis geſtus;" *caeſim* enim eſſe *extrorſum*, quo projiciatur manus. Haec ita ſe habere magnopere dubito. Nec tamen multum proficio ex vetuſtiſſima verborum collatione, ubi eſt *corrotundant velut caeſim*, et comparationis index particula adverbio *caeſim* aſſignatur, non verbo *corrotundare.* Praeterquam enim quod ſanitatis illius et ſobrietatis eſſe non videtur, Quintilianum decentis, inſolentius hoc verbum ſine aliqua molliendi formula dimittere, quomodo tandem *caeſim* aliquid *corrotundetur*, parum aſſequor. Quod aliquatenus huc faciat, reperio noſtrum in enthymematum tractatione caventem, ne nimia eorum multitudine ſtipetur oratio 5, 14, 30. ubi eſt oratio „concluſionibus certis „et crebris, et in unam prope „formam cadentibus, *conciſa.*" Sic et 9, 4, 126. *caeſim* idem fere eſt quod *membratim.* Jam

102 manus lenior promittit et aſſentatur, citatior hortatur, interim laudat. Eſt et ille urgentis orationem geſtus vulgaris magis, quam ex arte, qui contrahit alterno celerique motu et explicat manum. Eſt et illa cava et rara, et ſupra 103
humeri altitudinem elata cum quodam motu velut hortatrix manus. A peregrinis ſcholis tamen prope recepta tremula, ſcenica eſt. Di-

natum. *lenior.* Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *levior* cum Voſſ. 3. a pr. m. *aſſentantur* Ambr. 2. (niſi quod *adſ.*) cum Voſſ. 3. *laudatur* Turic. (qui et *hortator*) Flor. Mox *urgens* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. quo rediit κριτικώτατος ille noſter Capper. Modo Camp. *et* ſolum ſine *eſt*. Flor. *urguentis* (ut et §. 94. Ambr. 2. *urguet*). Mox Obr. (non Leid. quoque, ut narrat Capper.) *orationis*, male; ſed pejus Gibſ. *geſtûs*. Voſſ. 1. 3. *vulgari*. Turic. Flor. Camp. *celeri* ſine inclitica, cum Alm. neſcio an recte. Modo *contrahitur* Ruſc. ſolus, ſed per compendium, non Locat. ut refert Burm. Idem error Burm. §. 114. *adverſus* tribuentis Locatellianae, quod ſphalma eſt ſolius Ruſc.

103. *rara.* Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) *rata* cum edd. poſterr. ante Bad. exc. Tarv. qui mira a Jenſ. defectione verum. *lata* Obr. Mox *elatam* Guelf. *ornatrix* Goth. (cf. 3, 8, 54. et 8, 3, 11.)

tamen. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et marg. Baſil. *tum* Camp. Reliqui *jam.* Flor. (a pr. m.) *receptat remula.* Ambr. 2. item *remula* cum Voſſ. 1.; apparet, quam arte haec coierint in vett. libris. Turic. Flor. *digitis.*

revulſo hoc a *manu leniore* adverbio, non equidem vereor, ut intelligi ea poſſit. Singulis enim digitorum geſtibus percenſendis hic aliquid de totius manus motu adjicitur, vel inſeritur. Interim quoniam nihil adhuc certi hic agnoſco, Geſneri circulos turbare nolui.

103. *rara.* „id eſt diviſis, „ſed in *concavitatem*" (vocabulum ſibi habeat) „incurvis „digitis." Badius.

A peregrinis — ſcenica eſt. Cavet, ne hortatrix illa, quam probat, manus tremorem quoque aſſumat ab oratoris dignitate alienum et ſcenae ſoli debitum. Diremtio haec a

gitos, cum ſummi coierunt, ad nos referre, cur quibusdam displicuerit, neſcio. Nam id et leviter admirantes, et interim ſubita indignatione, velut paveſcentes, et deprecantes,
104 facimus. Quin compreſſam etiam manum in poenitentia vel ira pectori admovemus, ubi

Camp. *digiti.* idem poſt *coier.* inſerit *et.* *ad nos.* Turic. Flor. *ad eos* cum Alm. Reliqui *ad os.* Noſtrum e conjectura (cf. 96. 97. et mox 105.). Guelf. *quibus displicuerint.* Camp. *quibusdam displicuerunt.* Jenſ. Tarv. *quibusdam displiciunt;* correxit Regius. *id* poſt *Nam* omittit Goth. cum Voſſ. transponit Camp. cum Baſil. Gryph. (1536.) Vidov. *leniter* Turic. Flor. Ambr. 2. cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. quem in nota Vall. *leviter* dantem per ſphalma dicere arbitror. Commovent me magnopere auctoritates, nedum cum Regio ne admonendam quidem litterae V reſtitutionem cenſeam; ſed praegravat ratio §§. 95. 96. ubi *leviter* plane eſt pro *paululum.* cf. 10, 3, 21.

104. *Quin.* Guelf. *Qui* cum Voſſ. 1. *in poenitentia vel ira.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Stoer. Chouet. Leid. Reliqui *in ſignum* (niſi quod Bad. inconſulto, opinor, *ſinum*) *poenitentiae vel irae;* quod revocanti Gibſono ipſi ſuboluit aliquid de gloſſemate fortaſſe hic verſante; ſed Ioann. quem teſtem addit et aliquot edd. auctoritas vicit

nobis primis inducta eſt, reliqui ante *tremula* interpungunt, eamque ad *ſcenica eſt* integram faciunt ſententiam, praeciſam illam, nec Quintilianeae ſanitatis. Nempe quaeſiverunt aliquod attributum, quod adderetur *manui illi cavae — rarae — elatae — hortatrici.* Sed eſt in hisce praeceptis imprimis frequentata noſtro ſtructura verbi ſubſtantivi, de qua egimus ad 9, 3, 12. et alibi. Qualis hic valde manifeſta §. 100. Corrigente hic Francio *ſolis* pro *ſcholis* profecto non indigebamus; quod ſi viciſſim fieret, ingenium erat. Illud equidem certo non dicam, *a ſcholis recepta* utrum ſint ſcholae quae receperint, an Romani rhetores qui a ſcholis. Prius tamen verius puto, et *accepta* in altera ratione dicendum fuiſſe, quod tamen excludebatur ab illo *prope.* Gallaeum *ſcholas* hic *provinciales* agnoſcentem ſatis probo, niſi forte *graecas* in ipſa urbe notat noſter.

vox vel inter dentes expreſſa non dedecet,
Quid nunc agam? Quid facias? Averſo pol-
lice demonſtrare aliquem, receptum magis
puto, quam oratori decorum. Sed cum omnis 105
motus ſex partes habeat, ſeptimus ſit ille, qui
in ſe redit, orbis, vitioſa eſt una circumver-
ſio: reliqui, ante nos, et dextra laevaque, et
ſurſum et deorſum aliquid oſtendunt: in po-
ſteriora geſtus non dirigitur. Interim tamen
velut rejici ſolet. Optime autem manus a ſini- 106

ſuſpicionem, quibus accedunt Goth. Voſſ. 1. 2. 3. *non dedecet.* Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. *non decet.* Perſpp. Ruſc. *n. decedet.* Quod Burm. e notis Badii colligi exhibitum a quibusdam *dediſſet* narrat, nihil tale in ed. anni 1516., qua ſola Badiana utor, notis inſtructa, comparet (cf. 76.).

facias. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Reliqui *faciam.* Mox *aliquem* Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *aliquid.* Modo *adverſo* Guelf.

105. *habeat.* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *habet.* Omittunt *que* poſt *ſeptimus* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui addunt. *geſtum* Turic. Flor. Camp. (hic et mox *dirigunt,* ut modo viciſſim Voſſ. 1. *oſtenditur*). Modo *relinqui* Flor. Pro *velut rejici* Turic. Flor. *ut rei* cum Alm. *velut rei* Voſſ. 1.

106. *Optime autem.* Turic. *O. tamen.* Mox Camp. *in dextram.* Deinde *poni* nos e conjectura, nam Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *ponere* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Bern. Jenſ. et edd. poſterr. ante Baſil. exc. Aldo, qui *deponere* cum Baſil. et aliquot edd. ap. Burm. *ponitur* Voſſ. 1. 3. ſed iidem modo quoque *ponitur.* Reliqui *deponi,* quorum jam Camp. niſi forte

105. *una circumverſio.* E ſeptem hisce motus partibus ſeptima ſola (i. e. *una*) vitioſa, cum in ſe redit orbis (i. e. *circumverſio*). *Circumverſionis* reprehenſio ita videtur accipienda, ut non ſimul et *converſio* improbetur, quae inter geſtus eo, ubi haeſimus, loco §. 100. recenſetur.

ſtra parte incipit, in dextra deponitur: ſed ut poni, non ut ferire videatur: quanquam et in fine interim cadit, ut cito tamen redeat: et nonnunquam reſilit vel negantibus nobis, vel admirantibus. Hic veteres artifices illud recte adjecerunt, *ut manus cum ſenſu et inci-* 1022
peret, et deponeretur. Alioqui enim aut ante vocem erit geſtus, aut poſt vocem: quod eſt
107 utrumque deforme. In illo lapſi nimia ſubtilitate ſunt, quod intervallum motus tria verba eſſe voluerunt: quod neque obſervatur, neque fieri poteſt: ſed illi quaſi menſuram tarditatis celeritatisque aliquam eſſe voluerunt; neque immerito, ne aut diu otioſa eſſet manus, aut, quod multi faciunt, actionem con-

dormitavi. Poſt *fine* ante *interim* iterum *et* Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 3. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſterr. ante Bad. *cito tum* Camp. *nonnunquam et reſilit* Camp. *vel ad artifices* Turic. Flor. omiſſis *mirantibus. Hic veteres.* Mox *deponeret* Goth. Jenſ. cum edd. poſterr. ante Gryph. Modo *manus conſenſu* Voſſ. 1. 3.

107. *In illo.* Voſſ. 1. 3. *In illa.* Mox *quod* omittit Goth. *metus* pro *motus* Turic. Flor. Camp. *neque obſ. neque* nobiscum Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *nec obſ. neque* Ambr. 2. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Bad. Reliqui *nec o. nec.* Item Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. *neque immerito.* Reliqui *nec i.* Pro *quaſi* modo Goth. (tac. Geſn.) *tanquam.* Transponit Camp. *celeritatis tarditatisque.* Ambr. 2. *alia quam.* Guelf. *aliqua.* Jenſ. (tac. Geſn.) omittit cum edd. poſterr. ante Ald. *divo* bis poſito O ſolus Jenſ. per ſph. *eſſe* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Correxit Regius.

106. *veteres artifices.* cf. 4, 1, 9. 4, 2, 118. Sed *artifices* ſunt praeceptores pronunciationis, ut mox §. 112. quales fuere Plotius Nigidiusque §. 143. item Plinius §. 143. 148. Laenas §. 183. quorum tamen duo poſtremi *veteribus* non accenſentur.

tinuo motu conciderent. Aliud eſt, quod et 108
fit frequentius et magis fallit: ſunt quaedam latentes ſermonis percuſſiones, et quaſi aliqui pedes, ad quos plurimorum geſtus cadit: ut ſit unus motus, *Novum crimen;* alter *C. Caeſar;* tertius, *Et ante hanc diem;* quartus, *Non auditum;* deinde, *Propinquus meus;* et, *Ad te;* et, *Quintus Tubero;* et, *Detulit.* Unde 109

108. *quod et fit.* Turic. Flor. Camp. *et* omittunt cum Alm. et edd. ante Bad. *manus* (pro *magis*) Voſſ. 1. 3. *latentis ſ. perſecutione* Turic. Flor. *l. ſ. frequentius* Voſſ. 1. 3. *latentis ſ. p.* Guelf. Exc. Santen. cum Alm. Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Gryph. exc. Ald. *ad aliquos* Jenſ. (non Goth. err. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Ald. *G. Caeſar* Camp. et hic et mox. Suſpicor a Qu. fuiſſe ſine compendio *Gai C.* Mox *non auditum* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Baſil. exc. Ald. qui cum reliquis *inauditum* e Cic. iidemque idem mox, niſi quod in Exc. Santen. nulla mentio. *propinquos* Turic. *et ad te apti et tuque tu vero* (quod pro *Tubero* non rarum in Turic. teſtatur Ulricus, ut eſt 10, 1, 23.) *et detulit* Turic. Flor. *et atte et que tubero et d.* Ambr. 2. *ad te et Q.* (hoc compendium habet Guelf. quoque, ſed Camp. praenomen omittit) *T. d.* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. ſed ex hoc *et* ante *ad* quoque refertur, quod abeſt eo loco in Goth. *Etate Q. T. d.* Voſſ. 3. *et ad te quae T. et d.* Voſſ. 1. *et ad te et Quintus T. d.* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Baſil. exc. Ald. Reliqui *et ad te Quintus T. d.* Noſtrum e liquidis codicum veſtigiis.

107. *conciderent.* Veriſſimam cenſeo Regii κρίσιν, qui reponi volebat *concideret*, ut ad manum referretur verbum, non ad *multos* illos in parentheſi latentes; nam ad *artifices veteres* ſpectare nemo ſanus dixerit. Altera profecto minus lenis mutatio, ut ſcribatur *otioſae eſſent manus.* Nullus tamen codex addicit.

108. *magis fallit.* Quod cavimus ad 2, 12, 3., ne *latere* intelligeretur *fallere*, etiam hic locum habet.

percuſſiones. cf. 9, 4, 51. 75.

id quoque fluit vitium, ut juvenes, cum ſcribunt, geſtum praemodulati cogitatione ſic componant, quomodo caſura manus eſt. Indé et illud vitium, ut geſtus, qui in fine dexter eſſé debet, in ſiniſtrum frequenter deſinat.
110 Melius illud, cum ſint in ſermone omni bre-

109. *ut juvenes.* Turic. Flor. Camp. *et j.* cum Jenſ. Tarv. Modo *quodque* Turic. Flor. *geſtum.* Sic Turic. Flor. Camp. *geſtus* Goth. cum Voſſ. 1. 2. 3. Reliqui *geſtu.* *cogitatione.* Sic Voſſ. 1. 3. cum marg. aliquot edd. Reliqui *cogitationem. componunt* Turic. Flor. Camp. *manus ſit* Goth. Jenſ. cum edd. poſterr. ante Gryph. *infinite* Turic. Flor. pro *in fine* cum Alm. *dextrae eſſe* Camp. (cf. 101.). *in ſiniſtram* idem cum edd. ante Stoer. exc. Ald. (cf. 113.).

110. *ſermone omni.* Ambr. 2. (qui et modo *ſit* pro *ſint*) Guelf. Exc. Santen. *ſ. omnia* cum Bern. *quidam* Turic. *atque* (pro *ad quae*) Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. qui omittit *recipere ſpiritum*, datque *hoc geſtum.* Pro *quia ſequitur* mox *qui adquiritur* Turic. Flor. Ex Alm. refertur *quia acquiritur.* Mox *hunc d.* Camp. hic modo, non ſupra; cum Baſil. et Steph. utrobique dent maſculinum cum Cic. cf. Drakenb. ad Liv. 8, 11, 15. nos ad 11, 2, 43. I. H. Voſſ.

109. *geſtum praemodulati cogitatione.* Hanc ſcripturam, quam ſibi dari cupiebat Geſnerus, cum vetuſtiſſimi libri fere praeſtent, non dubitavi recipere. „Inter commentan„dum" ait ille „ſcribendum„que de geſtu ad illos pedes, „ad illas percuſſiones, accom„modando cogitant; unde fit, „ut componant nonnunquam, „ſicut praemodulati et geſti„culati intra animum ſunt." Eſt ſane in altera loci conſtitutione *geſtu p. cogitationem*, quod ipſum quoque verum poſſit videri; ſi memineris eorum quae legimus 2, 11, 4. et 10, 3, 15. 21. ubi geſtus ipſé inſervire inventioni cogitur. Sed niſi *geſtus* eſt qui fingitur cogitatione, non video, quomodo dici poſſit *caſura eſt manus*, futuro tempore. Id tamen ſedulo cavendum, quod Geſnerus quidem attendiſſe non videtur, ne *componere* de alia re dictum putemus quam de *numeris oratoriis.* Qui *componere*, nullo adjecto accuſativo, uſurpet in genere pro *lucubrando, ſcribendo*, is in manifeſtum Gallicifmum incidat.

via quaedam membra, ad quae, ſi neceſſe ſit, recipere ſpiritum liceat, ad haec geſtum disponere: ut puta, *Novum crimen, C. Caeſar*, habet per ſe finem quendam ſuum, quia ſequitur conjunctio: deinde, *Et ante hanc diem non auditum*, ſatis circumſcriptum eſt. Ad haec accommodanda manus eſt, idque dum
1023 erit prima et compoſita actio. At ubi eam ca- 111
lor concitaverit, etiam geſtus cum ipſa orationis celeritate crebeſcet. Aliis locis citata, aliis preſſa conveniet pronunciatio. Illa transcurrimus, congerimus, abundamus, feſtina-

ad Georg. 1, 276. *accommodanda.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *commodanda.* Mox *et* pro *eſt* Turic. Flor. Camp. *dum erupit erit prima* Jenſ. Tarv. *d. erumpit e. p.* Locat. cum poſterr. edd. ante Baſil. qui *d. irrumpit e. p.* Sed *d. eruperit p.* Gryph. cum plurimis apud Burm.

111. *ubi eam calor.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. (niſi quod e duobus hisce affertur *color*) Guelf. cum Bern. ut videtur. Omittit Camp. *eam.* Reliqui *u. jam c. eam.* Poſtremum omittere narratur Alm. Mox *concitavit, geſtus* Turic. Camp. nobiscum. Reliqui *concitaverit etiam g.* Omittit *etiam* Flor. quoque. Dein *celeritatis ecrebreſcet et aliis* Turic. Flor. *et* inſerunt Camp. quoque et Alm. [De ſcriptura *crebeſcet* vid. Add.] *convenit* Camp. *cā gerimus* Flor. *abundamus* v. Not. Exeg. *feſtinavimus* Turic. Flor. *hac ſtamus* Turic. Flor. cum Alm. *ac inſtamus* Guelf. cum Voſſ. 1. 3. Jenſ. Tarv. Baſil. cf. 11, 2, 41. *affingimus* Camp. *infingimus* Jenſ. Tarv. *inficimus* Voſſ. 1. *infringimus* marg. Baſil. *citatio raſopus* Flor. *citatiores opus* Ambr. 2. Mox omnia haec *fuit quod — matronarum gravior* omittunt Voſſ. 1. 3. *comoedias in tragoedias* Turic. Flor.

110. *ut puta.* Rarior uſus exempli inducendi, quem tamen aliquot hujus et ſequioris aevi ſcriptorum locis comprobatum apud Lexicographos videbis.

idque dum erit. cf. 11, 1, 76.

111. *abundamus.* „Deeſt

mus: hac inſtamus, inculcamus, infigimus. Plus autem affectus habent lentiora: ideoque Roſcius citatior, Aeſopus gravior fuit, quod
112 ille comoedias, hic tragoedias egit. Eadem motus quoque obſervatio eſt. Itaque in fabulis, juvenum, ſenum, militum, matronarum gravior ingreſſus eſt: ſervi, ancillae, paraſiti, piſcatores citatius moventur. Tolli autem manum artifices ſupra oculos, demitti infra

112. *motus quoque.* Goth. *motusque.* Mox *obſervatione. Itaque* Guelf. Exc. Santen. *ancillulae* Ambr. 2. quod neſcio ubi inventum recte improbat Badius. *ancillimae* Ruſc. (non Locat. ut Burm.) Modo *militum* omittit Guelf. (cf. 73.), *eſt* autem ante *ſervi* Camp. Pro *piſcatores* Badius malle ſe *venatores*, nihil tamen mutare ait. *citatus moventur* Flor. (ut ſupra Voſſ. 1. 3. *citator Aeſopus*). *intra pectus* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. (qui tres poſtremi *dimitti*) Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. (ex quo et *demittere*) Bern. et edd. ante Bad. *eum petere* Turic. Flor. (qui et *a* ante *cap.* omittunt) Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. exc. Camp. cujus nullam a Geſneri diſcrepantem ſcripturam notavi.

„hoc verbum Cod. Colb. ed. „Par. Steph. Vaſcos." (anni 1542.omnes),„Gryph."(1536.) „Colin." (1541.) „Vidov." (1558.) „et certe gloſſatoris „videtur, qui *congerimus* ex- „plicabat: tria enim ſequen- „tia verba totidem prioribus, „non quatuor, recte reſpon- „dent, et opponuntur, ut recte „Badius animadvertit." Burmannus. Hanc ego κρίσιν veriſſimam cenſeo (cf. not. crit. ad 76.). Badius autem ubi hoc dicat, non invenio (cf. 104.). Meorum quidem librorum nullus praeter ed. Gryph. (1544.) omittit vocem.

Roſcius — Aeſopus. Cf. inter alia Cic. de Or. 3, 26. ubi *ille alter* eſt Aeſopus, quem, ut et alias Roſcium, virum optimum idem Cicero oſtendit Pro Sextio c. 56. 58.

112. *ſervi — citatius moventur.* „Hinc ille in Heautontimorumeni prologo v. 37. „*ſervos currens* non minus di- „ſerte ſignatus quam *iratus* „*ſenex*, *edax paraſitus*, *ſyco-* „*phanta impudens*, *avarus* „*leno*." Geſnerus.

pectus vetant: adeo a capite eam petere, aut ad imum ventrem deducere, vitioſum habetur. In ſiniſtrum intra humerum promove- 113
tur; ultra non decet. Sed cum averſantes in laevam partem velut propellemus manum, ſiniſter humerus proferendus, ut cum capite ad dextram ferente conſentiat. Manus ſiniſtra 114
nunquam ſola geſtum recte facit: dextrae ſe

113. *In ſiniſtrum.* Sic Turic. Flor. cum Alm. (quanquam hic U an A det in nomine, diſerte non doceor) *in ſiniſtram* Bodl. (err. Burm.). *ſiniſtrum* absque praepoſitione Camp. *ad ſiniſtram* Ambr. 2. Guelf. cum Colb. Stoer. et edd. poſterr. ante Geſn. *ad ſiniſtrum* Ald. Reliqui *At ſiniſtram.* (cf. 109. 114.)

promovetur. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. (quanquam per compendium) Stoer. et edd. poſterr. ante Geſn. *provehatur* Camp. cum Bodl. *promoveatur* Ald. Reliqui *promovere.* Mox *adverſantes* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Tarv. (cf. 4, 1, 10. et mox). *eum* pro *cum* Locat. Ven. Ruſc. *ſini iterum humerus* Turic. (quanquam hic et *umerus*) Flor. *ſim iter humerus* Alm. *ſiniſter iterum h.* Camp. Equidem nihil hic praeter vulgatum latere arbitror. *dexteram* Guelf. Camp.

114. *geſtum recte.* Transponunt *r. g.* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Stoer. *adverſis* Turic. Guelf. Camp. cum Alm. (non Flor. cf. 102.) Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. Modo *degerimus* Flor. *in ſiniſtram* Camp. quod probat Badius neſcio ubi oblatum. *utrumque* Jenſ. cum

adeo a capite eam petere — vitioſum. Cum conſtans ſit veterum ſcriptura, qua *eum*, maſculino genere, vindicatur, eandem adoptandam quidem non duco, ſed quod ſuadet Dan. (vid. ad 6, 2, 11.) *eum geſtum repetere* eatenus ſequor, ut reponi cupiam *a capite geſtum repetere*, quocum conſpirat §. 118. Neque enim credo, *eum* ita ἀπὸ κοινοῦ potuiſſe dici, ut intelligeretur *geſtus;* quanquam tale quid eſt §. 96. *Petere* an ipſum quoque recte dicatur, in neutram partem affirmem. Noſtrae rationi commodiſſime applicantur ſequentia.

frequenter accommodat, ſive in digitos argumenta digerimus, ſive averſis in ſiniſtrum palmis abominamur, ſive objicimus adverſas, ſive in latus utramque distendimus, ſive
115 ſatisfacientes, aut ſupplicantes. Diverſi autem ſunt hi geſtus, ſive ſummittimus, ſive adorantes attollimus, ſive aliqua demonſtratione aut invocatione protendimus, *Vos Albani tumuli atque luci.* Aut Gracchanum illud, *Quo me miſer conferam? in Capito-*

edd. poſterr. ante Stoer. exc. Ald. et aliquot Burmanno citatis, quo male rediit Obr. *ſivē ſupplicantes* Camp.

115. *geſtus, ſivē ſummittimus.* Omittunt *ſive* Turic. Flor. Ambr. 2. (qui et modo *hic*) Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Baſil. Ineſt in hisce multa ſcabrities, quam ego ſic emendo, meam rationem peritis facile perſuaſurus: *distendimus. Diverſi a. ſ. h. g. ſive ſatisfacientes aut ſupplicantes ſummittimus, ſive* cet. Nec opus erat Pithoeano illo, ſeu Danielis, invento, ut poſt *ſupplic.* inſereretur *jungimus.* Sed mox qui erant dativi *demonſtrationi, invocationi,* neceſſario erant mutandi ablativis, ut haberet quo referretur *aliqua;* quod neminem attendiſſe valde miror. Nihil ſane adjuvabant Voſſ. 1. 3. *demonſtrationis aut invocationis* dantes.
conferam? in Capitolium, ad fratris ſanguinem? an. Sic Turic. (niſi quod hic *fraris*) Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. (ſemel enim ſic ponit Burm., deinde *ſanguinem redundat* ibi eſſe refert, falſo haud dubie) Goth. Voſſ. 1. 2. 3. (ſed et hic Voſſ. 1. 3. *quo me miſerant,* Voſſ. 1. *quo me vertam* dare narrat Burm., turbans profecto aliqua) Vall. Jenſ. Tarv. *conf. i. C. at fr. ſanguinem madet an* Camp. Reliqui *c. quo*

114. 115. *distendimus — ſummittimus.* vide nott. critt.
115. *Vos Albani tumuli.* Cic. pro Milone c. 31.
Gracchanum illud. Idem refert Cicero de Or. 3, 56. quanquam paulo aliter et uberius, ſive conſulto contraxit Qu. (ſicut fecit 9, 3, 56.), ſive memoria lapſus eſt. Complurium ſcriptorum ſimilem dubitationis colorem demonſtrat Vulpius ad Çatull. 63, 177. p. 291. nec noſtri immemor.

1024 *lium, ad fratris ſanguinem? an domum?* Plus 116
enim affectus in his junctae exhibent manus; in rebus parvis, triſtibus, mitibus breves; magnis, laetis, atrocibus exertiores. Vitia quoque earum ſubjicienda ſunt, quae quidem accidere etiam exercitatis actoribus ſolent.
Nam geſtum poculum poſcentis, aut verbera 117
minantis, aut numerum quingentorum flexo

vertam in Capitoliumne? at fr. ſanguine redundat. an e Cicerone, jubente Regio; Badio recte dubitante. *domum? Plus.* Sic ſupra poſiti cum Camp. et edd. ante Baſil. Reliqui inſerunt *matremne ut miſeram lamentantemque videam et abjectam* itidem e loco Cic.

116. *triſtibus, mitibus.* Turic. Flor. Camp. cum edd. ante Bad. transponunt, quod ſequentibus non congruit. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. pro *mitibus* dant *militibus*, quod corrigit Regius. Sed Camp. voci *mitibus* praeterea anteponit *brevibus*. Mox *brevibus* pro *breves* Turic. Flor. Guelf. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Bad. *exertiores* dedimus e conjectura (cf. 76. et 118. ubi Locat. *exercito*). *exercitiores* Turic. Flor. Camp. (hic quidem — *ciores*) cum Alm. *exteriores* Ambr. 2. Guelf. cum Goth. (err. Geſn.) marg. Baſil. Reliqui *extenſiores.* Quod continuo reliqui ſubjiciunt *ſunt*, abeſt a Turic. Flor. Camp. *ſubicient ſunt* Turic. Flor.

116. *junctae — manus.* Cave complicatas ſeque invicem apprehendentes intelligas, quod geſtibus adhuc demonſtratis nequaquam conveniat. Sunt ſimul geſtum facientes dextra et ſiniſtra, qua de re a §. 114. inde praecepit.

117. *numerum — efficientis.* Hic quidem geſtus plane igitur improbandus; neque enim alias numeros exprimentem actionem ab arte alienam judicat noſter. cf. §. 86. et 94. Quo in genere quid ſcitum ineptumve fuerit, a nobis definiri vix poterit. „Hunc (numerum) ita „deſcribit Ven. Beda, *Quum „dicis quinquaginta, pollicem „exteriori artu inſtar Graecae „literae Γ curvatum ad palmam inclinabis: quingenta „vero in dextra, quemadmodum quinquaginta in laeva „facies.* Convenit Nic. Smyr„naeus, ut compoſitum utrum„que edidit in Spicilegio

pollice efficientis, quae ſunt a quibusdam ſcriptoribus notata, ne in ruſticis quidem
118 vidi. At ut brachio exerto introſpiciatur latus, ut manum alius ultra ſinum proferre non audeat, alius, in quantum patet longitudo, protendat, aut ad tectum erigat, aut repetito ultra laevum humerum geſtu ita in tergum flagellet, ut conſiſtere poſt eum parum tutum ſit, aut ſiniſtrum ducat orbem, aut temere ſparſa manu in proximos offendat, aut

117. *vidi.* Pro hoc *dixi* Jenſ. Tarv. quod corrigit Regius. Numerum hic quidem in Vall. primitus nota ſignatum fuiſſe teſtatur Badius, mox *quingenarium* ſcriptum, tandem corrigendo ad vulgatae rationem redactum; ſe *quingentos* malle. In vetuſtioribus libris nihil diſcrepat ſcriptura.

118. *At ut brachio.* Turic. Flor. *aut vibratio* cum Bodl. *aut in b.* Guelf. *aut ut b.* Ambr. 2. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Baſil. err. Burm. qui Ioann. Voſſ. 1. 3. ut recte noſtrae ſcripturae teſtes exhibeat, vereor. *aut ad tectum.* Turic. Flor. *aut fectus* cum Alm. *interdum* (pro *in tergum*) Turic. Camp. cum Alm. *conſiſteret* Flor. *an ſiniſtrum* Turic. Flor. *totum* Ambr. 2. Guelf. *timere* Ambr. 2. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. cum Bern. *proximoque defendat* Turic. Flor. *ſaepe ſcio ſaepe venire* Turic. Flor. *ſ. ſc. venire* Jenſ. cum edd. poſterr. (non Camp.) ante Ald.

„Euang. Pe. Poſſinus, et cum „hoc Fabricius p. 166. ſq." Geſnerus. Cf. Fabr. B. G. Vol. 7. pag. 770. not. Harl. Vol. 8. pag. 674.

118. *introſpiciatu latus.* Hoc etiam Quintiliani aevo, ubi ſane nulli ſine tunica amictus, potuiſſe fieri recte docet Geſnerus, quia manicae tunicarum ad cubitum modo pertinuerint, quae „ſi laxiores eſſent retro actae vel replicatae, nudam partem ſubaxillarem oſtenderent."

ſiniſtrum ducat orbem. Eſt hoc illud vitium, quod tetigit ſupra §. 109, ut in ſiniſtrum geſtus deſinat; finis enim eſt in *orbe* (§. 105.).

in proximos offendat. Huius ſtructurae unum adhuc exemplum reperi indicante

cubitum utrumque in diverſum latus ventilet, ſaepe ſcio evenire. Solet eſſe et pigra, et 119
trepida, et ſecanti ſimilis: etiam uncis digitis, aut capite dejiciatur, aut eadem manu ſupinata in ſuperiora jactetur. Fit et ille ha-

119. *ſecanti.* Turic. Flor. *ſevam* cum Alm. Omiſſo mox, quod reliqui habent, *interim,* Turic. Flor. *ſimilis etiam* cum Alm. Mox transponens Goth. (tac. Geſn.) *uncis etiam.* Turic. *dicitis.* Dein Turic. Flor. Guelf. Camp., ut nos, *aut capite.* Reliqui inſerunt *a.* Item *manu ſupinata* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Reliqui *manus ſ.* Ambr. 2. Guelf. omittunt *habitus — ſolet* cum Voſſ. 1. 3. *qui ipſe in ſtatuis* Camp. *pretenſo* Goth. Jenſ. (tac. Geſn. hic tamen, ut ſequentes, per *ae*) cum edd. ante Stoer. exc.

Forcellino Solin. c. 40. *in ea* (cornua) *offenderit.* Sed eſt et apud noſtrum 6, 3, 67. *ad fornicem offendere.*

119. *Solet eſſe et pigra — jactetur.* Hic nemo videtur quaeſiſſe, quod eſſet ſubjectum. Nempe omnes *manum* agnoverunt, quod fatetur Gedoynus, et ſane, quoniam *uncis* aliquid *digitis* fieri narratur, vix licet ab hoc ſubjecto recedere. Sententia tamen ipſa idem valde alienum eſt. Praeterea apparet nequaquam ſanum eſſe locum; nec ſalva res eſt, ſi cum Gallaeo et Geſnero „*ut* capite dejiciatur" ſcripſeris. *manu* quidem *ſupinata* libris auctoribus reſtituimus, cum editorum *manus*, nominativus, ferri plane nequeat. Ipſe igitur ἀπὸ κοινοῦ repetendum eſſe cenſeo ſubjectum, quod ſit *actio.* Sic *eadem*, pronomen eo relatum, nominativum accipiemus. Conjunctivos *dejiciatur, jactetur* cum iis, quos dixi, VV. DD. ab *ut* repeto, quod ante *uncis* inſerendum reor. Quid tamen ad actionem *capite dejiciendam* proprie faciant *digiti unci*, non ſatis dixerim [vid. Addenda.]. Ad *ſecanti ſimilis* elegans eſt Geſneri annotatio: „Πρίοντι, ſerra utenti. „Lepide Hippocrates ſ. qui „auctor eſt operis de Diaeta „1, 9. "Ὥσπερ οἱ τέκτονες τὸ „ξύλον πρίουσι, καὶ ὁ μὲν ἕλ- „κει, ὁ δὲ ὠθέει, τὸ αὐτὸ ποι- „έοντες." Vocem quae praecedit *ſupinata* Gallaeus, more vel potius morbo ſuo, expungit.

Fit et ille — extendit. „Hunc „habitum ſive geſtum adeo „frequentem in ſtatuis nec „ipſe cognovi nec a ſcriptori-

bitus, qui eſſe in ſtatuis pacificator ſolet, qui, inclinato in humerum dextrum capite, brachio ab aure protenſo, manum infeſto pollice extendit: qui quidem maxime placet iis, qui

Camp. Ald. *inferte* Ambr. 2. omittit Turic. *potens o manum infeſte pollici* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Voſſ. 3. *protendit* Turic. Flor. Camp. cum Alm. *placentis qui* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 3.

„bus tangi memini.“ Haec cum a Spaldingio hic adnotata reperiſſem, artium antiquarum peritos adii. Sed ne hi quidem talia in ſtatuis videre ſe meminerant. Monebant tamen iidem de communi illa antiquorum ſignorum, maxime in manibus, labe, quae multa hujus generis nobis invidit. Sunt autem in ſcriptura etiam quaedam obſervatu digna. *Infeſtum pollicem* aliquoties legimus, neque dubitari poteſt, quin ex re gladiatoria translata ſit locutio. Vid. poetam anonymum in Antholog. Burm. lib. 3. carm. 82. v. 28. *Sperat et in ſaeva victus gladiator arena, Sit licet* infeſto pollice *turba minax.* Hinc pollex ita conformatus, etiam ubi miti negotio inſerviret, hoc tamen epitheton retinuit. Spectat autem huc maxime locus Apuleji Metam. 2. p. 124. Elm. 142. Oudend. „— ſuberectus „in torum porrigit dexteram „et *ad inſtar oratorum* confor„mat articulum, duobusque „infimis concluſis digitis cete„ros eminentes porrigens et „*infeſto pollice* clementer „ſubridens infit.“ Cui loco recte admovetur ille Fulgentii Planciadis de Contin. Virg. p. 143. Munck. 742. Stav. „Itaque compoſitus in dicendi „modum, erectis in iota duo„bus digitis tertium *pollicem* „*comprimens,* ita verbis exor„ſus eſt.“ Quem locum duriuscule tractavit Geſnerus (in Lex. v. *Pollex*). Nam *comprimere* ex vi ipſa vocis nihil aliud eſt, quam ita contrahere digitum, ut articulorum tubera promineant. Unde clariſſime jam apparet, quid fuerit *pollex infeſtus.* Qui cum in leniſſima oratorum actione oſtendi ſolitus fuerit, multo minus mirum, eundem fuiſſe in habitu pacificatoris h. e. componentis ſua gravitate turbas populares viri alicujus vel principis vel ducis, qui terrere etiam malos debebat. Et hoc igitur aliunde nobis ignotum diſcimus ex hac ipſa Quintiliani relatione; qui eundem in oratoribus habitum ut nimis arrogantem im-

ſe dicere *ſublata manu* jactant. Adjicias licet 120
eos, qui ſententias vibrantes digitis jaculan-
tur, aut manu ſublata denunciant, aut, quod
per ſe interim recipiendum eſt, quoties ali-

120. *Adjicias.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. (hic quidem *ce*) *adiciat* cum Alm. (quanquam hic duplici I) et edd. ante Ald. exc. Camp. qui *Adjiciant.* Mox *vibrantis* Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *vibratis.* Sed *dicit* Turic. *dic̄* Flor. pro *digitis.* Deinde *ut manu* Turic. Flor. Guelf. *ſublatu* Turic. *denuncianti* Turic. Flor. cum Alm. *unguis* Flor. Ambr. 2. *quatiens* Guelf. *ungulis* Camp. *erigantur* Turic. Flor. Camp.

probaſſe videtur. — Audacior autem utique quam pro noſtri more locutio *habitus pacificator:* nam illa de animalibus, *bos arator*, *equus bellator*, quae vel ipſa in proſa oratione rara ſunt (vid. Broukh. ad Tib. 1, 11, 46.), non ejusdem plane ſunt generis. Tamen appoſitum illud in genitivum aliquem deflectere conari, audacius etiam eſſet in noſtra criticorum quam illud in oratoris perſona. — Denique pronomen relativum ter hic poſitum in uno ſenſu minus ſe in noſtro, qui ei vitio nos aſſuefecerit, gravari, Spaldingius ait. Nam haec omnia ab illo ad h. l. praeparata erant: executus ſum ego: quod ideo monendum erat, ne, ſi quid in his commiſſum fuerit, illi imputetur. Buttm.

ſublata manu. cf. 2, 12, 9.

120. *ſententias vibrantes.* cf. 10, 1, 60. Addit Burmannus Petron. c. 118. ſuaque ad Petron. c. 47. annotata. In *jaculando* remittit nos Burm. ad 6, 3, 43. 9, 2, 79.

denunciant. Cave accuſativo, qui praecedit, jungas hoc verbum; quae nihili eſſet locutio. Tam conſueta et propria eſt hujus verbi cum nominibus mala, pericula, iras et ſimilia ſignificantibus conjunctio, ut per ſe ſolum *minandi, mala denunciandi* vim acceperit. Vid. Schulting. et Burmann. ad Quint. Decl. 8, 9. Sic Cicero in Epiſt. ad Att. lib. 2. poſtquam ep. 20. dixerat: *Clodius adhuc mihi denunciat periculum,* ep. 22. de eodem: *volitat, furit, nihil habet certi, multis denunciat.*

per ſe. Etſi ingenii quadam ſpecie blanditur Gallaei conjectura, reponentis *parce* pro hisce, nequaquam tamen mutatione locus indiget. Modo ne fiat hic geſtus cum ridicula ſui venditatione, *per ſe* interdum recte adhibebitur. Ita *per ſe* ſtructum aliquoties vi-

quid ipſis placuit, in ungues eriguntur: ſed vitioſum id faciunt, aut digito, quantum plurimum poſſunt, erecto, aut etiam duobus, aut utraque manu ad modum aliquid portan-
121 tium compoſita. His accedunt vitia non naturae, ſed trepidationis, cum ore concurrente rixari; ſi memoria fefellerit, aut cogitatio non ſuffragetur, quaſi faucibus aliquid obſtiterit inſonare; in adverſum tergere nares; obambulare ſermone imperfecto; reſiſtere ſubito

cum Alm. *quantum plurimum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui *quanto pl.* Mox *recte* Turic. Flor. cum Alm. item *autem duobus* Turic. *portandum* Camp.

121. *accedunt.* Turic. Flor. Camp. *accidunt.* Mox *natura* Turic. Flor. Camp. *trepidatione* Camp. *cum more* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. *incurrente* Camp. *ſed memoria* Goth. (tac. Geſn.). *cognatio* Flor. *non adverſum* Guelf. *quoniam omnia* Ambr. 2. Guelf. *cuiquae* Ambr. 2.

dimus, ut Prooem. tot. op. extr. 5, 8, 5. 7, 4, 7. 9. 13. 9, 4, 137. Geſtum eundem demonſtrat 2, 3, 8.

121. *cum ore — rixari.* cf. §. 56. Sunt hi conatus, ſed irriti, vincendi *infantem,* quem Horatius appellat (Sat. 1, 6, 57.), *pudorem.* Cave autem ſenſum a vocula *ſi* ordientem cum hoc conjungas; pertinet ad *inſonare*, quod tenuit Gedoynus, reliqui non videntur attendiſſe; Capper. manifeſto turbavit.

in adverſum — nares. Hoc quid eſſet, nemo quaeſivit, ſcilicet ſatis per ſe manifeſtum; equidem interpretationem requiro, et interim nihil aliud ſignificari ſuſpicor, quam quod vidimus §. 80. *nares — plana manu reſupinare.* Quod enim Gedoynus muci tollendi modum parum decentem intelligit, hinc alienum videtur; et eſt ejus rei verbum proprium *emungere.* In *averſum* tergeri videntur nares, cum demulcentur manu intra vergente et deſcendente; in *adverſum*, cum eadem et ſurgit et extra tendit. Neque huic interpretationi officere credo, quod aliquo recidere deprehenditur noſter, quod jam tetigerat.

reſiſtere. cf. 11, 2, 46.

et laudem ſilentio poſcere: quae omnia perſequi prope infinitum eſt. Sua enim cuique ſunt vitia. Pectus ac venter ne projiciantur, 122
obſervandum: pandant enim poſteriora; et eſt odioſa omnis ſupinitas. Latera cum geſtu conſentiant. Facit enim aliquid et totius corporis motus: adeo ut Cicero plus illo agi quam manibus ipſis putet. Ita enim dicit in Oratore, *Nullae argutiae digitorum, non ad numerum articulus cadens, trunco magis toto ſe ipſe moderans, et virili laterum flexione.* Femur ferire, quod Athenis primus feciſſe 123
creditur Cleon, et uſitatum eſt, et indignan-

122. *venter.* Ambr. 2. *veter.* Flor. *pronunciantur* cum Alm. *projiciatur* Guelf. *pronuncient* Camp. Mox *pandent* Voſſ. 1. *otioſa* Turic. Flor. *vicioſa* Camp. *ſuppinata* Turic. Flor. cum Alm. (niſi quod hic ſimplici P), *ſupinatas* Ambr. 2. *ſuſpinatas* Voſſ. 3. *in numerum* Camp. *articulis* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv.

123. *Cleon, et uſitatum eſt.* Turic. Flor. *de oneſiu ſitatum eſt* (niſi quod Flor. *ſi tatu*). *Deon u. e.* Voſſ. 1. (qui et modo *ferre*) 3. Modo *creditur* omittit Goth. ſolus, ut opinor. Guelf. poſt *uſit. eſt* inſerit *per alios,* mire. *indignatos* Guelf. cum Goth. Stoer. Chouet. Leid. *indignatus* Voſſ. 1. *et* poſt *decet* omittunt Turic. Flor. Camp. *deſiderat et frons* Turic. Flor. Camp. Suſpicor fuiſſe *d. et Non f.* Mox *femur. Quanquam* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Goth. Jenſ. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *pedum* (*quod minimum eſt*)

laudem — poſcere. cf. 4, 2, 37. adde 8, 5, 14.

122. *ſupinitas.* cf. §. 69. item 82. indicante Geſnero. Modo *pandant* cave intransitivum credas verbum cum Geſnero in Theſauro, ſed retractante ſtatim ipſo ſuum errorem; minus tamen a *pandendo* repetes, quod accidit ei cujus ope uſus eſt vir eruditiſſimus in indice Quintilianeo.

in Oratore. c. 18.

123. *Cleon.* De hoc cf. nos ad 1, 10, 18. Hic quoque

tes decet, et excitat auditorem. Idque in Calidio Cicero deſiderat, *Non frons*, inquit, *percuſſa*, *non femur.* Quanquam, ſi licet, 1026
de fronte diſſentio. Nam etiam complodere
124 manus ſcenicum eſt, et pectus caedere. Illud quoque raro decebit, cava manu ſummis digitis pectus appetere, ſi quando nosmet ipſos alloquimur, cohortantes, objurgantes, miſerantes: quod ſi quando fiet, togam quoque inde removeri non dedecebit. In pedibus

nulla ſupploſio ex Cicerone, ubi tamen *pedis.* *Nam etiam.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn. ſed prior *Non* quoque pro *Nam*) cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *N. et.* Mox *et* ante *pectus* omittunt Ambr. 2. Guelf.; omnia autem interjecta inter *manus* et *manu* cum poſteriore ipſo deſiderant Turic. Flor. Camp. cum Alm

124. *raro.* Jenſ. *rara*, correctum Regio, ſed ſolus.

alloquimur. Sic Turic. Flor. (quanquam hi *adl.* et poſterior etiam *cohartantes*) Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Bad. *alloquamur* Baſil. Reliqui *alloquemur.* Mox *fiat* Jenſ. cum edd. poſteriorr. ante Bad. *dedecebit.* Sic Ambr. 2. *decedebit* Turic. Flor. cum Alm. in quo noſtrum agnovit Burm. cf. §. 76. 80. Reliqui *decebit.* Modo *removere* Goth. (tac. Geſn.) cum Bad. Baſil. Gryph. *obſervatur* Guelf. Camp. cum Obr. *dextero* Guelf. cum Bad. Baſil. *eadem* Turic. Flor. Ambr. 2. quorum poſtremus *deform eſt.* An primitus afuit *eſt?*

traditur malim prae *creditur:* cf. 10, 2, 20. De *femine feriendo* cf. 2, 12, 10.

in Calidio. cf. 10, 1, 23. Locus Cic. eſt in Bruto c. 80.

deſiderat, Non frons. cf. not. crit.

Nam etiam complodere. „Quod ipſum levius tamen „eſt et temperatius quam fron- „tem percutere.“

124. *non dedecebit.* Cum operae pretium erit tantum affectum prae ſe ferre, quantus eſt in illo geſtu, ne toga quidem debebit intervenire manui et pectori. Si improbare voluiſſet hanc togae remotionem (v. Not. Crit.), *tamen* erat inſerturus alicubi in hac ſententia.

obſervantur ſtatus et inceſſus. Prolato dextro ſtare, et eandem manum ac pedem proferre, deforme eſt. In dextrum incumbere interim 125
datur, ſed aequo pectore: qui tamen comicus magis, quam oratorius geſtus eſt. Male etiam in ſiniſtrum pedem inſiſtentium dexter aut attollitur, aut ſummis digitis ſuſpenditur. Varicare ſupra modum, et in ſtando deforme eſt, et, accedente motu, prope obſcenum. Procurſio opportuna brevis, moderata, rara. 126

125. *incumbere.* Jenſ. *procumbere* cum edd. poſteriorr. ante Ald. *recumbere* Obr. male. *ſed eo quo pectore* Flor. Omnia verba a *pedem* (§. 124.) ad alterum *pedem*, comprehenſo hoc, omittit Guelf. *dextera aut tollitur* Turic. Flor. *dextera ut tollitur* Ambr. 2. *dextra tollitur* Camp. *dexter aut tollitur* Guelf. cum Alm. et edd. ante Bad. *dextere a. a.* Voſſ. 2. *dextre a. a.* Goth. *dextra a. a.* Voſſ. 1. *in tanto* Turic. Flor. cum Alm. *inſtando* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. *eſt acc. muto* Turic. Flor.

126. *Procurſio.* Camp. *percuſſio.* cf. 9, 1, 27. *conveni etiam et moderatio* Turic. Flor. *convenientia et a.* Ambr. 2. Guelf. *convenit e. et a.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum edd. ante Stoer. exc. Ald. qui *convenit et a.*, et Par. Vaſc. Steph. qui *convenit etiam a.* Noſtrum ipſum Stoer. Chouet. Reliqui *conveniens etiam a.* ſed Obr. interpungens colo poſt *conv.*, male. *Uſura* Voſſ. 1. 3. *ſuro* Bern. *manilio* Turic. Flor. Camp. cum edd. ante Burm. *Manlio* Ambr. 2. Guelf. Burm. et poſterr. *manilia* Goth. (tac. Geſn.). Noſtrum e Voſſ.

125. *aequo pectore.* „Non „propendente, corpusque in „dextrum pedem pronum ſe-„quente."

obſcenum. Cavet Geſnerus, ne quis pudenda hoc modo aſpici credat, tecta illa aut tunicis aut certe campeſtribus; ſed in ipſo motu et geſtu eſſet quod pudicos dedeceat. In *varicando* Burmannus ablegat ad Heinſ. in Ovid. Art. 3, 303, memorem loci noſtri.

126. *Procurſio — rara.* Appoſitorum primum, *opportuna*, attributum facit (cf. mox §. 128.), reliqua ad ſubjectum pertinent. Qui hoc non agno-

Conveniet etiam ambulatio quaedam, propter immodicas laudationum moras: quanquam Cicero *rarum incessum*, neque ita longum probat. Discursare vero, et, quod Domitius Afer de Sura Mallio dixit, *satagere*, ineptissimum: urbaneque Flavus Virginius inter-

1. 3. et constantiae causa. cf. Drakenb. ad Liv. 34, 53, 2. Epit. 67. de permutatione nominum. Ad 6, 3, 54. Flor. Ambr. 1. *Manlium*, nihil enim notatur. *flavos* Turic. Flor. Ambr. 2. (cf. 7, 4, 40. ubi Flor. quoque *flavom*, Ambr. 1. non notatur). *Flavius* edd. a Badio inde, qui hoc e Vall. conspirantibus in vitium Guelf. Goth. Nostrum edd. ante Bad. (err. Burm.). Illud levius, quod *verginius* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *antisophiste* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Burm. Reliqui *antisophista*. cf. 3, 4, 10. vide et Cic. Acad. 2, 23. nominativum *sophistes*, et ad Att. 7, 3. p. 103. a. Graecismum in accusativo *Piraeea* usurpantem; item nostrum 4, 1, 77. Mox *quod* Turic. Flor. Ambr. 2.

verunt, sententiam parum absolvi crediderunt; totamque turbarunt, cum vix dicturi sint, qualis intelligatur procursio *opportuna*.

laudationum moras. cf. §. 121. item Lucian. rhet. praec. c. 21. p. 22. Vol. 3. Rtz. ibique Gesneri not. Totus ille Luciani libellus habet multam eorum agendi vitiorum insectationem, quae noster quoque reprehendit, velut cantandi insaniam (supra §. 57. seqq.) c. 19.; motum obscenum (§. 125.) eodem c. (βάδιζε μεταφέρων τὴν πυγήν); utrumque c. 15. (μέλος ἀναίσχυντον καὶ βάδισμα); nec pigebit conferre integrum. *Rarus incessus* suadetur a Cic. loco modo cit. Orat. c. 18. De *ambulatione* agentem Hotomanum demonstrat Capper. ad Cic. pro Rosc. Amer. c. 8. p. Graev. 155. Crassi nulla erat *inambulatio* Cic. Brut. 43.

de Sura Mallio. cf. 6, 3, 54. Humili loco natum suspicor hominem, si vera, ut videtur, quam Manliorum et Malliorum diversitatem probant Manutius ad Cic. pro Plancio c. 5. et Sigonius ad Fastos a. 648. *Sura* certe Manliorum non comparet cognomen.

Flavus Virginius. cf. 8, 3, 33.

rogavit de quodam ſuo antiſophiſte, *quot mil-*
1027 *lia paſſuum declamaſſet?* Praecipi et illud 127
ſcio, ne ambulantes avertamur a judicibus, ſed ſint obliqui pedes ad conſilium nobis reſpicientibus. Id fieri judiciis privatis non poteſt. Verum et breviora ſunt ſpatia, nec

127. *avertamur.* Flor. *avertamus.* Indicativum *ſunt* Ambr. 2. *concilium* Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Burm. acc. Bip. *adverſi* Guelf. *ſint* — *ſimus* Alm. ſolus MS. cum Locat. et poſterr. ante Leid. *tamen ne recedere* Turic. Flor. *etiam reſiliunt* Camp. Tarv. Ald. Suſpicor fuiſſe *enim r.* cf. 2, 13, 11.

de — *ſuo antiſophiſte.* cf. Erneſt. ad Sueton. Tiber. 11. Lucianus hac voce aliquoties utitur, ſed figurate, ita ut addatur genitivus vitium aliquod ſignificans, velut μαγγανείας Pſeudomant. 43., τρυφῆς Calumn. c. 16., ψευσμάτων Philopſ. c. 39. Proprie geminum uſurpat vocabulum ἀντίτεχνον Saltat. c. 84. Calumn. c. 2., idem et Gregorius Nazianzenus, cujus loca profert Creſollius in theatro rhet. 5, 14.

127. *ad conſilium.* cf. 4, 1, 21.

Id fieri — *non poteſt.* Quia unus tantum judex eſt in *privatis judiciis.* cf. 8, 3, 14. 5, 10, 115. Hiſce enim locis, praeſertim ſi adjungas Plin. Epp. 6, 33, 9, plane apparet, non magis cum *privatus judex*, quam cum *privatum judicium* dicitur, omnem excludi *centumviralium* judiciorum mentionem. Tenendum, id quod monuimus ad l. 5, cauſam privatam agi poſſe et apud centumviros et in judicio privato, quod imprimis Ciceronis verbis Orat. 21. probatur memorantis *ſtillicidii* cauſam, quae tamen ipſa eſt inter centumvirales illas de Orat. 1, 38. Qui noſtro eſt *privatus* judex, is Juris ſcriptoribus dicitur *pedaneus*, (cf. et 11, 1, 44.). Centumviralia, quorum ſcena in baſilica Julia inſtruitur, judicia habent ſane talium praeceptorum obſervationem; ſed non iis ſolis proſpiciendum erat. Hoc *privatarum cauſarum* et *privati judicis* diſcrimen qui probe tenuerit, is Siccamae (de Judicio CVirali ed. Zepern. Hal. 1776. 8. p. 24.) ſententiam juſtis limitibus circumſcribet.

averſi diu ſumus. Interim tamen recedere ſenſim datur. Quidam et reſiliunt, quod eſt
128 plane ridiculum. Pedis ſupploſio, ut loco eſt opportuna, ut ait Cicero, *in contentionibus aut incipiendis, aut finiendis:* ita crebra et inepti eſt hominis, et deſinit judicem in ſe convertere. Eſt et illa indecora in dextrum ac laevum latus vacillatio alternis pedibus inſiſtentium. Longiſſime fugienda mollis actio, qualem in Titio Cicero dicit fuiſſe, unde etiam ſaltationis quoddam genus *Titius* ſit appella-
129 tum. Reprehendenda et illa frequens et concitata in utramque partem nutatio, quam in Curione patre irriſit et Julius, quaerens,

128. *aut finiendis.* Turic. *ut f.* Mox *ut fin. ſit acrebra* Flor. *f. ſic et crebra* Camp. *ac levem* Turic. Flor. *a. laevom* Ambr. 2. (cf. modo 126.) *bagilatio* Turic. Flor. cum Alm. ſed hic duplici L. *qualem initio Cic.* Turic. Flor. *tutius ſit* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Ab Aldo inde ante Burm. edd. *Tityo — Tityus* praepoſtere (ut et 6, 3, 71.), nullus MS.

129. *Repr. et illa.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *R. eſt i.* Camp. Reliqui *R. eſt et i.* Mox *mutatio* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *Curione praetore* Guelf. cum marg. Baſil.

Julius. Sic Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 1. 2. 3. Vall. Baſil. (ſed hic *et C. J.*) Reliqui *Junius,* quod cum optimi dent Codd. eo devenio ſuſpicionis, ut Qu. ipſe aliquid turbaverit, librarii autem e Cicerone correctionem petierint. *et* ante hoc nomen omittit Camp. *inluſtre reloqueretur* Turic. (hic quidem diviſim *in l.*) Flor. *in lunt reloqueretur* Ambr. 2. *i. lintere l.* Guelf. *e l. l.* Goth. (aberrante nota Geſn. ad *declamaſſet* §. 126.) Camp. cum Voſſ. 2. Vall. Bad. et aliquot edd. apud Burm.: quod e Cicerone aſſum-

Quidam et reſiliunt. cf. not. crit.

128. *ut ait Cicero.* de Orat. 3, 59. *non crebra ſuploſio pedis* in Craſſo Cic. in Brut. c. 43. De ſaltatione cui nomen *Titius* c. 62. ibid.

129. *in Curione patre* —

quis in lintre loqueretur? et Sicinius: nam cum, aſſidente collega, qui erat propter valetudinem et deligatus et plurimis medicamentis delibutus, multum ſe Curio ex more jactaſſet, *Nunquam*, inquit, *Octavi*, *collegae tuo gratiam referes*, *qui niſi fuiſſet*, *hodie te iſtic muſcae comediſſent.* Jactantur et humeri: 130
quod vitium Demoſthenes ita dicitur emendaſſe, ut, cum in anguſto quodam pulpito ſtans diceret, haſta humero dependens immineret: ut, ſi calore dicendi vitare id excidiſſet, offen-
1028 ſatione illa commoneretur. Ambulantem loqui ita demum oportet, ſi in cauſis publicis,

tum; nec praeſtare ad ſententiam videtur. *et Sicinius.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. (hic tamen *ſcimus*, Goth. *ſcinius* cum Voſſ. 3. an 2.?) Camp. cum Goth. et edd. ante Baſil. Reliqui inſerunt *C.* Mox *adſiſtentem* Turic. Flor. (hic poſt *ſt* inſerit *l*). *medic. delibutus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Reliqui inſerunt *propter dolorem artuum* e Cicerone; male. *pluribus delibutus m. propt. dol. art. multum* Goth. (tac. Geſn.) Camp. niſi quod hic *plurimis.* Mox *Numquid* Camp. *referres* Flor. *teiſtice* Flor. Ambr. 2. transponit Goth. (tac. Geſn.) *iſtic te.*

130. *Jactantur et humeri.* Turic. *ac tantu et umeri.* Pro *vitare id* Burmannum tentantem *v. ictum* nequaquam probo.

oportet, ſi in — judices, quod. Sic MSS. mei omnes et

Julius — Sicinius. cf. Cic. Brut. c. 60. unde haec expreſſa, quemque conſulendo intelliges, qua occaſione affuerint in concione conſules Cn. Octavius et C. Scribonius Curio. Nihil ego hic transponendi medela ſanandum arbitror, qualem tentat celeberrimus Schneiderus ad locum Ciceronis (p. Wezel. XXXVII. ſq.), cum abactus ille muſcarum tam apud Cic. quam apud noſtrum fiat ipſo corpore vacillantis Curionis, atque etiam acrior jocus, ſi totus homo flabelli inſtar fuiſſe dicatur, non tantum geſticulantes ejus manus.

130. *Demoſthenes — dicitur emendaſſe.* cf. §. 68.

in quibus multi ſunt judices, quod dicimus, quaſi ſingulis inculcare peculiariter velimus.
151 Illud vero non ferendum, quod quidam, re-

edd. ante Gryph. cum Alm. Voſſ. 3. Reliqui *ſi* ante *quod* demum inſerunt: ſed nullus MS. hoc dare putandus eſt. *vaſis ſingularis inculcare peculiari* Turic. Flor.

151. *Illud vero non ferendum.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *I. non referendum* cum Jenſ. (err. Geſn.) et edd. poſterr. ante Ald. *I. vero referendum* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. *I. vero non referendum* Ald. *I. vero refellendum* Bad. Baſil. cum aliquot Burm. *I. non ferendum* ex Alm. Voſſ. 1. 3. refert Burm. Videtur noſtra eſſe e vera viri alicujus docti conjectura. *rejecta numerum toge* Turic. Flor. *dextera* Turic. *usque lumbos* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Tarv. Ald. Ubi ſine praepoſitione ſtruatur *usque*, niſi cum loca, quo perveniendum ſit, demonſtrantur, non memini me animadvertere. *reduxerunt ut ſiniſtra* Turic. Flor. Camp. cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Gryph. exc. Ald. *geſtu* Ambr. 2. cum Voſſ. 1. *ſpacientur et ſabulentur* Camp. cum Bad. Baſil. (non Locat. ut Burm.) *laevam exſtringuere* Turic. *l. extinguere* Flor. *longus dextra* Flor. *moneo quoque ut id quidem* Turic. Flor. cum Alm. niſi quod hic ſine *ut. moneor unde n. i. q.* Ambr. 2. cum Voſſ. 1. ut videtur. *moneo quoque u. ne i. q.* Camp. *moneor ne i. q.* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. qui *moneor quoque u. n. i. q.* ſed Tarv. *moneo.* Nihil extundo.

151. *Illud vero non ferendum — odioſum.* Hic primum quidem objicitur difficilis illa togae ratio, quam ut totam expediat, a nemine expectari poſſe exiſtimo; quanquam aliquot VV. DD. nihil dubitationis reliquiſſe ſibi viſi ſunt. Noſtra tamen verba ſatis, opinor, aſſequimur. De induſtria hic togae mentio non fit, ſed levitas illa atque irreverentia notatur ſpatiandi ſimulque ſabulandi, quae ſcriptori legitimum modo inter ambulandum loquendi uſum docenti ſuccurrebat. Ei vitio nunc praepoſtera ſiniſtrae manus nudatae et exertae geſticulatio accedit. Toga igitur, quae ſiniſtra, minus actuoſa illa et vibrante, ſuſtineri debebat (cf. §. 141.), jam, quo liberior ſit manus ipſa, in humerum ſiniſtrum tota rejicitur (cf. §. 144.), dum reducendo ad lumbos ſinu dextra occupata corpori ap-

jecta in humerum toga, cum dextra ſinum usque ad lumbos reduxerunt, ſiniſtra geſtum facientes ſpatiantur et fabulantur: cum etiam laevam reſtringere prolata longius dextra ſit odioſum. Unde moneor, ut ne id quidem transeam, ineptiſſime fieri, cum inter moras laudationum aut in aurem alicujus loquuntur, aut cum ſodalibus jocantur, aut nonnunquam ad librarios ſuos ita reſpiciunt, ut ſportulam dictare videantur. Inclinari ad judicem, 132
cum doceas, utique ſi id, de quo loquaris, ſit obſcurius, licet. Incumbere advocato ad-

132. *ſi id.* Turic. Flor. *ſuis.* Mox *licet* nobiscum Turic. Flor. Camp. ut et Alm. *decet* reliqui. *diverſis* Goth. (err.

plicatur nec quidquam geſtus peragit; quod quam ſit alienum et indecorum, eo imprimis apparet, quod ne ea quidem, quae et ſemper et maxime agendo inſervit dextra (cf. §. 114.) ſine ullo laevae miniſterio probatur aut placet. *Sinus* quidem *reducitur* hic, non *deducitur*, velut a Caeſare jamjam morituro (Sueton. c. 82.), dum a mediis genibus retractus, in latus congeritur atque allevatur, ubi aſtricta dextrae apprehenſione continendus eſt. Hoc eſſe videtur quod in laeva *reſtringere* manum appellat noſter, uſu verbi ſane non ita frequenti.

Unde moneor. Haec ſi eſſet manifeſta librorum ſcriptura, ſatis facile intelligeretur; etſi paulo inſolentior eſt oratio, quod ait ſe inde, quod modo reprehendebat, moneri, ut protinus alius quoque vitii notationem ſubjungat. Sed fortaſſe aliquid latet in iis quae hic turbant codices. vid. not. erit.

ſportulam dictare. Servis ſuis librariis imperant praebendam effuſis hisce laudatoribus ſportulam. Remittit nos Geſnerus ad Plin. Epiſt. 2, 14, 4. „in media baſilica — „tam palam ſportulae quam „in triclinio dantur." Nota ſportularum petendarum turpitudo, teſte maxime Juvenale Sat. 1, 117 — 26.

132. *Incumbere advocato.* Structuram attende et cf. 9.

verſis ſubſelliis ſedenti, contumelioſum. Reclinari etiam ad ſuos, et manibus ſuſtineri, niſi plane juſta fatigatione, delicatum; ſicut
133 palam moneri, excidentis, aut legere. Namque in his omnibus et vis illa dicendi ſolvitur, et frigeſcit affectus, et judex parum ſibi praeſtari reverentiae credit. Tranſire in diverſa ſubſellia, parum verecundum est. Nam et Caſſius Severus urbane adverſus hoc facientem lineas popoſcit. Et ſi aliquando conci-

Geſn.) a prima manu. *in ſedente contumelioſum eſt recl.* Floril. Sant. *ſedenti jam cont.* Turic. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Bad. Poſt *cont.* inſerunt *eſt* plerique, nec tamen Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *relinctri* Turic. Flor. *relinari* Ambr. 2. *Inclinari* Camp. *fatigatione.* Sic marg. Baſil. Reliqui *fatigatio eſt*, niſi quod a Jenſ. inde ante Ald. omittunt *eſt* acc. Baſil. *deligatum niſi palam* Turic. Flor. *d. fuerit p.* Obr. *excedentis* Camp.

133. *et vis — ſolvitur.* Flor. *et illa tuas de ſolvetur.* Fateor displicere mihi receptam, cum *vis illa* parum accommodate dicatur, quippe de qua nihil neque hic fuerit diſputatum neque ita vulgo jactetur, ut pronomen *illa* locum recte tueatur. Quid inſit Flor. ſcripturae, cui nihil ſimile in Turic. aut Alm., non exputo. *e. v. i. d. reſolvitur* Camp. cum Voſſ. 1. 3. et edd. ante Bad. *frigeſcit et adfectus* Ambr. 2. *reverentia* Turic. Flor. Ambr. 2. *C. et ſeverus* Turic. Flor.

facientem lineas. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. *facientem lineam* Guelf. *facientes lineas* Voſſ. 3. Reliqui *facientes lineam.* Mox *concitatetur nunquam* Turic. Flor. *concitare iter* Goth. (tac. Geſn.)

3, 1. pro qua vetuſtior eſt hic §. 90. 125. *adverſa ſubſellia* ſunt 6, 1, 39. item *adverſarii* 5, 7, 32, ſed et *diverſa* mox §. 133. De *excidente* vide 11, 2, 19.

133. *adverſus hoc facientem lineas popoſcit.* Quae hic dicuntur, *lineas* eſſe in amphitheatris, ferreas eas ſedilia dirimentes, ſatis perſuaſit Geſnerus et ad noſtrum locum et in Theſauro itemque ad Varr. R. R. 3, 5, 4. Ne igi-

tate itur, nunquam non frigide reditur. Multa 154
ex his, quae praecipimus, mutari necesse est
ab iis, qui dicunt apud tribunalia. Nam et
vultus erectior, ut eum, apud quem dicitur,
1029 spectet; et gestus, ut ad eundem tendens, elatior
sit, necesse est; et alia, quae occurrere, etiam me tacente, omnibus possunt. Idemque ab iis, qui sedentes agent. Nam et fere

154. *Multa ex his.* Turic. *ex iis* (om. *Multa*) cum Alm. *et ex iis* Flor. *multum e. iis* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. 2. 3. *Et multum e. his* Camp. e quo et Obr. *his* assumsimus. *praecepimus* Turic. Flor. Guelf. Obr. *mutare* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 3. *dicunt animalia tribunalia* Flor. cum Alm. *spectat* Turic. Flor. Camp. (quorum hic modo „*et* eum"). Mox *ut* ante *ad* omittunt Guelf. Goth. *occurse* Flor. *occurrentes* Goth. (tac. Gesn.). Modo pro *quae* Jens. *quoque* cum edd. ante Bad. *agent.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. exc. Ald. Reliqui *agunt.* Vocem omittunt Ambr. 2. Guelf. nec male. *fit lis in* Camp. *idem impetus* Flor. Ambr. 2. Guelf.

tur in aliena subsellia irrumperet is, qui ridebatur, patronus, in judiciis quoque lineas pangi jussit Cassius. Cui rationi cedent quae Salmasius probat in Exercc. Plin. p. 647. de linea unde evolabant cursores: cf. Piers. ad Moer. p. 104. Apparet autem jocum semel conjectum in aliqua, quam Cassius ageret, causa, non vero improbatum esse morem, qui vulgo obtinuerit; quare recte singularem tuemur *facientem.* Sic participiis hoc numero, nec addito nomine substantivo, utitur noster 6, 3, 62. 64. 66. 88. 90. Tanto impetu agentem Calvum demonstrat Seneca pater Controv. 3, 19.

frigide, cum risu audientium. cf. 5, 7, 26. Sic *frigidissime* 6, 1, 39.

154. *apud tribunalia.* Ascon. Ped. in Divinat. p. 34. „*a* „*subselliis*, non *a tribunalibus.* „Sunt enim *subsellia* tribunorum, triumvirorum, quaestorum, et hujuscemodi minora judicia exercentium, „qui non in sellis curulibus „nec *tribunalibus*, sed in subselliis considebant." Cf. 156.

sedentes. cf. 11, 1, 44.

fit hoc in rebus minoribus: et iidem impetus actionis eſſe non poſſunt, et quaedam vitia
135 fiunt neceſſaria. Nam et dexter pes a laeva judicis ſedenti proferendus eſt, et ex altera parte multi geſtus neceſſe eſt in ſiniſtrum eant, ut ad judicem ſpectent. Equidem pleroſque et ad ſingulas ſententiarum clauſulas video aſſurgentes, et nonnullos ſubinde aliquid etiam ſpatiantes: quod an deceat, ipſi viderint: cum
136 id faciunt, non ſedentes agunt. *Bibere*, aut

135. *ſedenti.* Guelf. Camp. *ſedentis* cum Goth. Jenſ. (err. Geſn.) et edd. ante Burm. exc. Stoer. Chouet. Leid. Sed Bip. iterum *ſedentis.* Nobiscum faciunt Turic. Flor. Ambr. 2. Verba *et ex altera — neceſſe eſt* abſunt ab Ambr. 2. Guelf. ut et Voſſ. 1. 3. *ſiniſtrum erant* Flor. *clauſulas ſententiarum* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. quod placet ob inſuavem veteris ſtructurae ſonum. *aſſurgentes, et.* Sic Alm. *aſſurgenti ſ̄ et* Flor. *adſurgenti ſunt et* Turic. Reliqui *aſſurgentes ſibi et.* Apparet, quo errore natum alienum, iſtud primum *ſunt,* mox *ſibi.*

136. *Bibere.* Flor. *vivere.* cf. 7, 2, 48. *proferre* Guelf. Exc. Santen. *potius quam m. quam* Turic. Flor. *potius m. quam* Guelf. *et* continuo omittit Camp. *conceptum* Goth. (tac. Geſn.)

135. *dexter pes — proferendus eſt.* Hoc deforme eſſe dicebat §. 124.

geſtus — in ſiniſtrum eant, contra praeceptum §. 114.

aliquid — ſpatiantes. Simili uſu *aliquid* poſuit 2, 10, 10. „paululum *aliquid* inclamare.“

ipſi viderint: cum. Nihil hic difficultatis, quare inſerere velis *et* cum Burmanno, et proxima ſic refingere: *num ſedentes agant?* Subauditur, et commodiſſime quidem: „id „ſaltem teneo, nequaquam ſe„dentes eos agere, cum id fa„ciunt.“ Quod expreſſit Gedoynus.

136. *Bibere — abſit.* Tantae dementiae exemplum ſibi ipſi oblatum in templo S.

etiam *eſſe* inter agendum, quod multis moris fuit, et eſt quibusdam, ab oratore meo procul abſit. Nam ſi quis aliter dicendi onera perferre non poſſit, non ita miſerum eſt non agere, potiusque multo, quam et operis et hominum contemtum fateri. *Cultus* non eſt 137
proprius oratoris aliquis, ſed magis in oratore conſpicitur. Quare ſit, ut omnibus honeſtis debet eſſe, ſplendidus et virilis. Nam et toga, et calceus, et capillus, tam nimia cura, quam negligentia, ſunt reprehendenda. Eſt aliquid in amictu; quod ipſum aliquatenus tempo-

137. *in oratore.* Ambr. 2. *in ora* cum Jenſ. Voſſ. 3. *in hora* Guelf. cum Cod. Bongarſii apud Salm. Exerc. Plin. p. 328. B. *in ore* marg. Baſil. *mora* Voſſ. 1. *more* Leid. Burm. marg. Chonet. *ut omnibus.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui inſerunt *in;* ſed Guelf. *conſpicitur ut ſit in omnibus,* praepoſuere. Mox *honeſtas* Floril. Sant. quod horum particulam exhibet, hac ſola voce mutata. *viridis* Turic. Flor. *negligentiae* Ambr. 2. Guelf. *contentione* Guelf. *Nam et veteribus* Turic. Flor. Camp. *breves puſillos fuerunt* Flor. cum Alm.

Dionyſii prope Lutetiam teſtatur Burmannus ad h. l. ubi is qui parentabat duci Biturigum bis vino os colluerit inter orandum.

137. *omnibus honeſtis.* cf. 11, 1, 42.

Eſt aliquid in amictu. „Momentum aliquod facit ad „commendandum oratorem „modus injiciendae humeris „togae; ſed in hoc ipſo, quid „deceret, aliis aliter tempo„ribus judicatum eſt." Commode autem Almelovenus ad partes vocat Athenaei locum 1. p. 21. c. ubi Calliſtratus, Ariſtophanis Grammatici diſcipulus, dicitur incuſaſſe Ariſtarchi in amiciendo negligentiam, φέροντός τι καὶ τοῦ τοιούτου πρὸς παιδείας ἐξέτασιν. *Amictus,* ut notum eſt, proprie pertinet ad togam, cum *induatur* tunica et quidquid interius membra tangit.

rum conditione mutatum eſt. Nam veteribus nulli ſinus: perquam breves poſt illos fue-
138 runt. Itaque etiam geſtu neceſſe eſt uſos eſſe in principiis eos alio, quorum brachium, ſicut Graecorum, veſte continebatur. Sed nos de praeſentibus loquimur. Cui lati clavi jus

138. *uſos.* Turic. Flor. *vox* cum Alm. *principi eos* Turic. Flor. *aliquorum brachium* Ambr. 2. Guelſ. (ex Exc. Santen. *alioquorum* continuatum) cum Jenſ. ſolo; niſi quod a pr. m. Vall. ita dediſſe credibile eſt. *veſtes continebantur* Guelf. *cui-lati clavius* Flor. *cui laticlavus* Goth. (err. Geſn.) *cui latus clavus* Voſſ. 2. me quidem incredulo. *genua lavium poſterioribus* Turic. Flor. *g. levium p.* ex Alm.

138. *in principiis.* In prooemiis modo haec agendi differentia: neque enim progreſſis longius oberant anguſtiae togarum; quippe qui, ardentibus jam omnibus, in humeros veſtem rejicerent. cf. 144. 45. 49.

quorum brachium — continebatur. „Cicero pro M. Coe„lio c. 5. *Nobis quidem olim* „*annus erat unus ad cohiben*„*dum brachium toga conſtitu*„*tus.* Loquitur de primo in „forum aditu. Sen. Exc. Contr. „5, 6. *Apud patres noſtros,* „*qui forenſia ſtipendia auſpi*„*cabantur, nefas putabatur bra*„*chium extra togam exſerere.*“ Geſnerus.

ſicut Graecorum. „Aeſchi„nes in Timarch. p. 174. B.“ (p. 4, 23. Steph.) „Οὕτως „ἦσαν σώφρονες οἱ ἀρχαῖοι ἐκεῖ„νοι ῥήτορες, ὁ Περικλῆς καὶ ὁ „Θεμιςοκλῆς καὶ ὁ Ἀριςείδης, — „ὥςε ὃ νυνὶ πάντες ἐν ἔθει πράτ„τομεν, τὸ τὴν χεῖρα ἔξω ἔχον„τες λέγειν, τότε τοῦτο θρασύ „τε“ [edd. τι, recte] „ἐδόκει „εἶναι, καὶ εὐλαβοῦντο αὐτὸ „πράττειν· ac provocat dein„de ad Solonis Salamine ſta„tuam, in qua ἀνάκειται ἐντὸς „τὴν χεῖρα ἔχων.“ Geſnerus. Nimirum hic mos erat in antiquiori Graecia frugi hominum in omni vita, ut apparet e ſcriptorum locis ad illum Aeſchinis allatis a Tayloro: qui cum Quintilianum infra 12, 10, 21. de antiquis oratoribus Atticis eadem iterum praedicantem „per translatio„nem“ ad ipſius eloquentiae frugalitatem ſpectare putat, neque noſtrum hunc locum ante oculos habuit, neque ipſa quae tractabat ſui oratoris verba bene perpendit.

138. 139. *Cui lati clavi — — cinctis ſummiſſior.* Hic lo-

non erit, ita cingatur, ut tunicae prioribus oris infra genua paulum, posterioribus ad me-

eus ab omnibus, qui de re vestiaria et maxime de utroque clavo scripserunt, ad partes vocatus varieque tractatus est. Prostant autem hae Aldi P. F. Manutii, Oct. Ferrarii, Alberti Rubenii, dissertationes in volumine Thesauri Graeviani sexto, cui ipse etiam Graevius nonnulla huc potissimum facientia praefatus est. Alberto autem Rubenio illud imprimis acceptum debetur, quod de natura clavorum illorum certiores hodie sumus. Constat enim nunc quidem inter omnes, clavum fuisse lineam sive virgam purpurei coloris ita tunicae intextam, ut a summo pectore ad imam oram descenderet: deinde, latum clavum nonnisi unum fuisse in media tunica, cujus loco, quibus jus lati clavi non esset, equites, duo angustos gerebant. Nam ceterorum, quibus ne angusti quidem clavi jus esset, ratio hic quidem nulla haberi potuit. Jam cum Quintilianus nostro hoc loco cincturae in tunica angusticlavia rationem det, et mox lati modum praecipiat hunc „ut „sit paulum *cinctis* summis„sior"; ipsa sententiarum series jubere videtur, ut *cinctis* his pro ablativo habeamus, qui a comparativo pendeat. Quod si tenemus, ex hac *cinctorum* oppositione manifestum sit, tunicam laticlaviam cingi solitam non fuisse, ut cum fastu aliquo latus ille clavus deflueret. Quae ratio confirmatur loco Suetonii notissimo de Caesare, c. 45. „Usum „enim *lato clavo* ad manus „fimbriato, nec ut unquam „aliter quam *super eum cin„geretur* et quidem fluxiore „cinctura. Unde emanasse Sul„lae dictum, optimates saepius „admonentis, ut male *prae„cinctum* puerum caverent." Latum clavum ad *manus* fimbriatum omnes recte intelligunt de tunica laticlavia manicata, quae fimbrias habuerit in manicis. Hanc igitur tunicam, praeter morem, incinxisse Caesarem, ex hoc loco, collato praesertim Quintilianeo, nemo non intelligeret: nisi accederet tertius etiam Macrobii Saturn. 2, 3., ubi memorata Caesaris „praecin„ctura" subjicitur: „qui ita „*toga praecingebatur*, ut tra„hendo laciniam velut mollis „incederet: adeo ut Sulla tan„quam providus dixerit Pom„pejo: Cave tibi illum pue„rum male praecinctum." Hic itaque locus ansam dedit nonnullis, maxime Graevio in notis ad Suetonii l. l., ut de *cinctura* etiam *togae* cogita-

dios poplites usque perveniant. Nam infra

rent, quae proprio vocabulo *praecinctura* dicta sit. Eam fieri putant illo, quem mox Quintilianus memorat, *velut balteo*. Quod si admittimus, *cinctis* in nostro loco accipi etiam possit pro dativo, ut praecipiat Qu. eam lati clavi longitudinem, qua, post factam praecincturam illam, *paulum summissior* sit h. e. aliquantum infra sinum propendeat. Mihi tamen de ullo togam incingendi more, praeter illum, qui dictus est *cinctus Gabinus*, nondum persuasum est, *praecinctum*que, juxta ac Ferrarius, eodem quo *cinctum* significatu dictum existimo. Certe illud vocabulum non, ut Graevius ait, semper de toga usurpari, manifestum est (id quod Ferrarius contra Rubenium jam tetigit pag. Thes. Graev. 1143.) verbis Pedonis in elegia de Maecenate, quibus *discinctum* Maecenatem praefert bene *praecinctis*, eidemque tribuit *tunicas solutas*, in quibus apud Senecam quoque Epist. 114. incedit, ut et Malthinus ille personatus apud Horatium Sat. 1, 2, 25. „demissis tunicis." Nec temere cuiquam credam, „altius ac nos Praecinctis „unum" cum scriberet Horatius (Sat. 1, 5, 6.), ante oculos habuisse togam balteo illo constrictam. Quare iis me accenseo, qui *tunica* apud Macrobium reponendum judicant pro *toga*. Vid. Ald. Nep. in Thes. Graev. VI. p. 1197. B. C. Ferrar. ib. p. 642. E. Nam quod *laciniam* traxisse Caesarem ait Macrobius, potuit ea tunicae esse, cum talares tunicae nequaquam sint inauditae. *Super latum clavum* ut dictum sit de ipsa purpura, non de tunica tota, verba Suetonii ferre mihi non videntur: nam qui *fimbriatum latum clavum* dixerat, is cum *eum* mox dicit, eundem, hoc est tunicam, designare putandus est: neque ex veterum quidem scriptorum relationibus ullam rationem comminiscor, qua *infra purpuram* (h. e. inferiore ad perpendiculum loco) *cingi* potuerit is, qui, ut peculiare sibi, *super* illam cinctus fuisse narratur. Quam unicam dubitationem ipse etiam Graevius (ad Sueton. l. l.) solvere non valebat. Vulgo igitur, qui latum clavum haberent, interiores modo tunicas cingebant, non eam, in qua esset purpura; contra Caesar super ipsam cingebatur. Ita apparet *cinctos* appellari a nostro, qui angusto clavo uterentur, qualis fuit Maecenas eques, cujus ipse angustus clavus discinctus fluebat. Latus clavus inferius demittitur quam angustus, qui, ut recte

mulierum eſt, ſupra centurionum. Ut pur- 139
purae recte deſcendant, levis cura eſt. Notatur interim negligentia. Latum habentium clavum modus eſt, ut ſit paulum cinctis ſummiſſior. Ipſam togam rotundam eſſe, et apte caeſam velim. Aliter enim multis modis fiet enormis. Pars ejus prior mediis cruribus optime terminatur, poſterior eadem portione altius 'qua cinctura. Sinus decentiſſimus, ſi 140

139. *purpurae.* Camp. *purpura,* et mox Turic. Flor. Camp. *deſcendat.* Satis apparet occaſio errori data, ut *purpurae* ſcriberetur, quoniam ſequitur *re* in *recte;* nec dubitarem tenere ſingularem, niſi hoc me moveret, quod adhuc anguſtum clavum habentium actionem regere videtur noſter, ejus autem binas purpuras fuiſſe non hoc ſolo loco teſte doceat Rubenius; vid. not. exeg. Quare et adducor, ut 8, 5, 28. *latum* pariter et *anguſtum* clavum indicari credam. *paulum cruris* Guelf. *fiet* omittunt Turic. Flor. cum Alm. *poſteriore eadem* Turic. Flor. *qua cinctura.* Sic Bern. Geſnerus, propter ipſam cingendi rationem attollitur. [Vid. Addenda.]

139. *togam rotundam eſſe — velim.* Haec togae rotunditas an fuerit plane circularis, vehementer dubito, cum τήβεννον Dionyſius ajat eſſe ἡμικύκλιον τῷ σχήματι. Quare quod Geſnerus ad §. 151. tenendum firmiter cenſet, „eſſe „rotundam circulari ſectione „in medio apertam ad eum „modum, ut, ſi explicatam „humi ponas, utraque ejus „ora circularem lineam referat, minorem majori incluſam“ mihi nequaquam perſuadet. Tantum ſane liquet, opponi quadratis veſtibus Romanas, velut cum, qui togam exuerant metu Mithridatis, dicuntur μεταμφιέσασθαι τετράγωνα ἱμάτια apud Athenaeum l. 5. p. 213. coll. Cic. pro Rabir. Poſt. c. 10. Sed hoc ne forte quiſquam eo traheret, ut clauſae fuerint togae induſiorum noſtrorum inſtar, diu eſt cum caverunt VV. DD.

eadem — qua cinctura. Ut priores tunicarum oras demiſſiores eſſe juſſerat poſterioribus, ſic et eadem portione togam aſcendere vult a tergo ſupra ejusdem oram priorem.

140. *Sinus — ſupra imam togam.* Sinum togae, qui qui-

aliquanto ſupra imam togam fuerit, nunquam

Reliqui *quam c.* ſed Gronovius (Theſ. Graev. Vol. 6. p. 692. E.) noſtrum conjecerat; neceſſario, cum absque hac ſcriptura locus fruſtra tentetur miroque VV. DD. errore intelligere ſibi viſi ſint verba, quae ſententia plane carent. Permutationem, per ſe probabilem, demonſtrat in libris frequentem Drakenb. ad Liv. 6, 35, 9, et Goth. in noſtri 4, 1, 47 dat *quam* pro *qua* (tac. Geſn.), ubi *eadem* antecedit, ut hic quoque.

140. *aliquanto ſupra.* Turic. Flor. *aliquo ultra.* Guelf. *aliquo ſuper.* Mox *unam* pro *imam* Goth. (tac. Geſn.) cf. Bentl. ad Hor. ad Piſ. 32. *ne ſtrangulet* Voſſ. 3. *nec ſtragula* Turic. Flor. *eſt ſed et* Ambr. 2. (qui tamen *eſt* a ſec. m. habere dicitur) Guelf. *et eſſet* Voſſ. 1. 3. *continentur* Guelf. *iniciendus* Ambr. 2. Camp. *injiciendo* Guelf. *extremum oram* Turic. Flor. neque latere aliquid, neque ſolo caſu erratum dicere auſim.

dem proprie dicitur, cavum illud appellari, quod infra rugas in pectore tumentes ex capaciſſimo veſtimento interius corpori applicatur, vulgo et ſine controverſia agnoſcitur. Cui rationi quomodo congruat, ut unquam hic ſinus in ima toga haeſerit, nedum ut aliquando vel infra eam deſcenderit, nequaquam comminiſcor. Ferrarius ſane in ſumma illa togarum laxitate ſinus potuiſſe longius fluere ſignificat, hunc ipſum tractans noſtri locum; ut ſacci inſtar infra extremam laciniam pendulum ſinum ſibi finxiſſe videatur, quod Fabius tanquam mollius improbaverit. Graev. Theſ. Vol. 6. p. 694. C. Aldus nepos aſſutos vel appenſos ſinus animo concipit, nemini jam ſuam rationem probaturus; quanquam et hoc modo intelligi queat ſinus ima toga inferior. ib. p. 1198. A. Hac ſe difficultate premi ſentiens Geſnerus, in reliquorum interpretum leviſſimo ſilentio, ſinum hic *togae* intelligendum negavit, et *tunicae* aliquem *ſinum* agnoſcendum ſtatuit, quem ſignificet noſter; et qui Caeſaris quoque fuerit morientis, prodente Suetonio c. 82. Quod remedium ut periculoſum ita ab hoc loco alienum exiſtimo, cum tunicae jam habita mentione totus nunc in componenda toga verſetur ſcriptor. Ad aliquam igitur mutationem devenio, quam niſi neceſſariam ducerem, ne verbo quidem indicarem: *tunicam* reponendum cenſeo pro *togam.* In genibus ſinum deſinere vult Fa-

certe ſit inferior. Ille, qui ſub humero dextro ad ſiniſtrum oblique ducitur, velut bal-
103 teus, nec ſtrangulet, nec fluat. Pars togae, quae poſtea imponitur, ſit inferior: nam ita et ſedet melius, et continetur. Subducenda etiam pars aliqua tunicae, ne ad lacertum in actu redeat: tum ſinus injiciendus humero,

bius, et eae profecto ſunt *partes*, quas *ſinu abscondi* ſignificat Juvenalis 9, 33. Sentio, quantum displicitura ſit conjectura, quae *nigrum in candida vertere* videtur; ſed tueor me auctoritate Aldi nepotis, qui candem ſuaſit mutationem in loco illo Macrobii: vid. ad §. 139.

Ille — velut balteus. Hunc eſſe illum rugarum complicatarum, qui ab aliis dicitur, *umbonem*, ad unum omnes agnoverunt. Tuber eſt veſte ampliſſima ſub dextro humero ad ſiniſtrum procurrente ſtructum, in cujus ponderoſa mole fulcrum habet et firmitudinem vaſtiſſimus togae ambitus, cuique inſeritur innititurque quae pars a ſiniſtro humero demittitur, ſed ita ut infra ipſum umbonem dependeat, et haec eſt ea „*pars to-„gae, quae poſtea imponitur.*“ Res ſatis apparet inſpicienda illa, quae a Philippo Rubenio in Electis primum propoſita fuit, ſtatua togata, mox Alberto Rubénio et Ferrario repetita; nec deſunt plurimae ſtatuarum effigies idem demonſtrantes. In illa ſane luculentiſſima Rubeniana id imprimis dolendum, quod neque ipſe qui protulit, neque qui poſtea ſunt uſi, indicarunt, ubi inveniretur ſpectanda haec imago. Neque enim exempli modo vice excogitatam credo; quae fuerit alieniſſima diligentia. Habet ea inferiorem oram longe, quam Quintilianus praefinit, demiſſiorem, ut Ciceronis temporibus congruere videatur. cf. §. 143.

Subducenda — pars aliqua tunicae. Cum colobia eſſent tunicae, tamen aliqua earum pars ab humero in lacertum porrigebatur, quae ne affrictu adverteret et túrbaret agentem, *ſubducenda* i. e. recurvanda et in alas intrudenda erat. Recta verſione uſus eſt Gedoynus, *retrouſſer.*

tum ſinus injiciendus humero. Hunc ego ſinum cum Rubenio et Geſnero fluctuantem togae partem, non proprie ſed generatim dictam, puto, quae dextro humero injiciatur. Eſt tamen quod impediat intellectum *tum,* quaſi ceteris, quae adhuc tractavit, jam peractis

cujus extremam oram rejeciſſe non dedecet. 141 Operiri autem humerum cum toto jugulo non oportet, alioqui amictus ſiet anguſtus, et dignitatem, quae eſt in latitudine pectoris, perdet. Siniſtrum brachium eo usque allevandum eſt, ut quaſi normalem illum angulum

141. *alioqui.* Ambr. 2. *aliqui.* Guelf. *anguſtior* cum marg. Baſil.; placet. *amictu* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Stoer. Mox *perdit* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum edd. ante Bad. *iſtum* Guelf. *angelum* Flor. Ambr. 2. *ſupra quod* Goth. (tac. Geſn.)

demum humero injici hic ſinus debeat. Haeret autem in dextro plerumque veterum ſtatuarum humero togae pars, reducta illa a collo nec niſi ſummo fere tergo applicita, quam hic a noſtro ſignificari plane credo. Eam ſane, cum primum amicimur toga et antequam ſub dextro in ſiniſtrum humero rugae illae congeruntur, exerto mox dextro brachio continendae, imponi neceſſe eſt una cum parte ſiniſtra. Neque enim, quo tempore brachium veſte continebatur, aliter injici toga potuit quam ut pariter utrobique collum velaret; quae mox, liberiore agendi more obtinente, ut minus in genere adducebatur, ita a dextro maxime collo recedebat. Quo minus tamen, cum Ferrario aliisque, ſinum hic *ſiniſtro* humero injiciendum praecipi putem, obſtat aſpectus ipſe togarum in ſtatuis, qui dextram veſtis laciniam ita in ſiniſtrum humerum duci oſtendit, ut ſiniſtram laciniam ſubeat, eaque tegatur, nequaquam autem imponatur eidem; quod fortaſſe contra fuit in illo Graecorum, et Platonis imprimis, ἐπιδέξια ἀναβάλλεσθαι, de quo vide Heind. ad Theaetet. p. 400, item Böttigerum ad vaſa Hamiltoniana 2, p. 55. Quid ſit *rejicere extremam oram ſinus,* infra disputabimus ad §. 144. Fateor autem, hic maxime mihi aquam haerere, cum circuitum omnem amictus oculis perſequi adhuc quidem nequaquam mihi contigerit. Solatio tamen eſt Geſneri de ſe idem fatentis ſimplicitas. Gallaeus expungendis pro gloſſa verbis *injiciendus humero cujus* faciliorem ſane nanciſcitur loci rationem, ſed ſuo, i. e. temerario, remedio.

141. *normalem — angulum.* Qui fit e lacerto et brachio.

faciat. Super quod ora ex toga duplex aequaliter ſedeat. Manus non impleatur annulis, 142
praecipue medios articulos non transeuntibus: cujus erit habitus optimus, allevato pollice, et digitis leviter inflexis, niſi ſi libellum tenebit: quod non utique captandum eſt. Videtur enim fateri memoriae diffidentiam, et ad multos geſtus eſt impedimento. Togam 143
veteres ad calceos usque demittebant, ut Graeci pallium. Idque ut fiat, qui de geſtu ſcripſerunt circa tempora illa, Plotius Nigidiusque praecipiunt. Quo magis miror Plinii Secundi docti hominis, et in hoc utique libro paene etiam nimium curioſi, perſuaſionem, qui ſolitum id facere Ciceronem velandorum vari-

142. *ſedeat. Manus non impleatur.* Turic. Flor. omittunt, cum Alm. *adlevatio* Turic. Flor. *niſi libellum* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Sic et mox §. 153. *niſi funebres* Goth. (tac. Geſn.) cf. 4, 1, 70. ſed *bellum* Ambr. 2. cf. 8, 6, 73.

143. *demittebant.* Scribunt *di* Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 3. *potius gidiniusque* Turic. Flor. (hic quidem — *niusque*). *et nimium* Goth. (tac. Geſn.) *velandorum.* Sic Turic. Flor. Guelf. (hic duplici L) cum Alm. Goth. et edd. ante Ald. *vel androrum* Ambr. 2. cum Bern. Reliqui *velandurum* mutatione non neceſſaria. Ambr. 2. modo *homines*

143. *Plotius Nigidiusque.* De priore cf. dicta ad 2, 4, 42. Alterius de geſtu libros inter plurimos alius argumenti qui praeter noſtrum memoraret, inveni nullum. Doctiſſimus Romanorum fuit ſecundum Varronem, ejusdemque aetatis. Ad eum epiſtola eſt Cic. ad Fam. 4, 13. ubi vide VV. DD.

Plinii — in hoc utique libro. Studioſi titulo inſcriptum librum haud dubie deſignat noſter. cf. 3, 1, 21. item hic §. 148.

velandorum varicum gratia.

cum gratia tradit: cum hoc amictus genus in ſtatuis eorum quoque, qui poſt Ciceronem
144 fuerunt, appareat. Palliolum, ſicut faſcias, quibus crura veſtiuntur, et focalia, et aurium ligamenta, ſola excuſare poteſt valetudo. Sed 1032
haec amictus obſervatio, dum incipimus: procedente vero actu, jam paene ab initio narrationis, ſinus ab humero recte velut ſponte delabitur: et cum ad argumenta ac locos ven-

pro genitivo cum Voſſ. 3. *trahit* Turic. Flor. (hic et *gratiam*). *facit* Camp. Mox *in* ante *ſtatuis* omittunt Turic. Flor. *poteſt Ciceronem* Ambr. 2.

144. *veſtiuntur, et focalia.* Turic. (hic *vocal.*) Flor. Camp. *v. f.* cum Alm. *incipiamus* Turic. Flor. *incoepimus* Guelf. *incepimus* Jenſ. Tarv. *inceperimus* Obr. *initio nationis* Flor. *dilabitur* Flor. Camp. *anni ſtrotogam* Flor. *etiam haereat* Turic. Flor. *autem ſi h.* Camp.

Dio Caſſius hoc quoque dicterio Fufium ſuum Calenum armat in Ciceronem l. 46. p. Reim. 461. In ejusdem varices dictum et Vatinius conjecit apud Macrob. Saturn. 2, 3. Noſter cum *perſuaſionem* notet Plinii, ſubit mutare *tradit* in *credit*.

144. *Palliolum.* „Capiti „aegrotorum involvendo ſer„viebat. Ovid. Art. 1, 733. „*Arguat et macies, nec turpe „putaris Palliolum nitidis im„poſuiſſe comis.* Sen. Quaeſt. „nat. 4. extr. *Videbis quos„dam graciles, et palliolo fo„caliquè circumdatos pallentes „et aegros.*" Geſnerus. Cf. Ruhnk. ad Rutil. Lup. p. 104.

ſinus ab humero — delabitur. Cum *ſinus* mentio fiat, *humerus* non poteſt eſſe, niſi *dexter;* a quo jam plane defluit toga. Apparet enim *ſinum* appellari quicquid a dextro humero demiſſum laxius fluit, totam denique dextram togae laciniam; cf. dicta ad §. 140. not. 4. Quamobrem cum mox *ſinum* jubemur *dejicere,* cave eodem referas, quo pertinet quod *rejicitur a ſiniſtro;* nam et ibi *dexter* eſt ſinus, ut cum Gronovio agnoſcit Geſnerus. Viciſſim *toga* dicitur quod onerat humerum ſiniſtrum. Ea cum rejicienda eſt, reminiſcemur eorum quae praecipiebantur §. 131; nec *a ſiniſtro*

tum eſt, rejicere a ſiniſtro togam, dejicere etiam, ſi haereat, ſinum conveniet. Laeva a 145

145. *Laeva.* Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. cum Bern. Reliqui (quod in Flor. maxime miror) *laevam* exc. Loc. et poſterr. ante Burm. (praeter Baſil. Stoer. Chouet.) qui de Regii conjectura *laenam*, praepoſtera illa, cui nec Bodl. addicit nec Andr. indicante Gibſono. Vulgatam, multis ſane teſtibus ſubnixam, Geſnerus interpretatur intelligens *togam* i. „partem togae laevam ſ. laevo humero incumbentem, quae „cum a brachio retrorſum, verſus humerum, et hinc deor„ſum agatur, in lacerti regione colligatur neceſſe eſt." Magis tamen ſibi placituram teſtatur Burmanni emendationem *Laeva etiam.* Eam ipſam igitur cum praeſtet Codd. optimorum ſcriptura, quanquam ſono minus ſuavi, quando nihil interjicitur continuis duabus A, acquieſcendum eadem duxi. Nec ut *laeva* hic de ulla alia re quam de *manu* diceretur, ferendum videbatur. Verum ne ſic quidem ſatis doceam, qui tandem accuſativus intelligendus ſit ad *abducere.* Geſnerus „Facile" ait „eſt *togam* ſupplere". Hanc ſi noſtra ratione interpretatur pondus illud in laevo humero aggeſtum, eſt ſane quod moneatur abducendum a faucibus et ſummo pectore, ne „jugulus totus operiatur"; ſed tum miror huic

aliter accipiemus niſi neutro genere, non ſubaudito *humero,* ſed velut dictum *a ſiniſtra manu inde;* ut Gallaeano commento *ad ſiniſtrum* nequaquam indigeamus. Erit igitur *rejicere,* nullo adjecto, ſurſum amovere, in collum conjicere, qualem ſignificationem, ut dixi, vidimus §. 131., et plane ut hic mox ſtruitur verbum §. 146. *in dextrum humerum ab imo rejicere,* ubi *ab imo* reſpondet τῷ *a ſiniſtro;* ſed ibi quoque Gallaeo male tentante *ad imum.* Sic *in ſiniſtrum* §. 109. 113. 114. 135. nec certo dicam §. 140. *ad ſiniſtrum* eſſe maſculino genere, ſubaudiendo *humerum.* Propriam hanc *rejiciendi* poteſtatem ſi recte tenemus, aptior fortaſſe continget ſuperiorum (§. 140.) interpretatio. Suſpicor enim, *extremam ibi ſinus oram rejectam, quae non dedeceat,* eſſe altius et ad ipſum prope collum ſublatam in dextro humero ſummam togam. Continuatur ſaltem protinus cautio, *ne humerus cum toto jugulo operiatur.* Ut nunc eſt, verba iſta parum aſſequor.

145. *Laeva;* cf. not. crit.

faucibus ac ſummo pectore abducere licet. Ardent enim jam omnia. Et ut vox vehementior ac magis varia eſt, ſic amictus quoque
146 habet actum quendam velut proeliantem. Itaque ut laevam involvere toga et incingi paene furioſum eſt: ſinum vero in dextrum humerum ab imo rejicere ſolutum ac delicatum, fiuntque adhuc pejus aliqua: ita cur laxiorem ſinum ſiniſtro brachio non ſubjiciamus? Habet enim acre quiddam atque expeditum, et
147 calori concitationique non inhabile. Cum vero magna pars eſt exhauſta orationis, utique afflante fortuna, paene omnia decent, ſudor ipſe et fatigatio, et negligentior amictus, et

miniſterio adhiberi *laevam* manum, quae difficilius id peragat. Contra ſi *ſinum*, quo vocabulo utitur Burmannus, abducemus a faucibus (et hunc accuſativum e proximo repeti conſentaneum eſt); non video, quid opus ſit a faucibus abducere id quod jam humero dejectum eſt. An et hic fraudi nobis eſt ignoratio amictus Romani? *ardet enim* Turic.

146. *toga.* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. *togam* (ſed hic et *leva* modo). *eſt ſic ſinum in dextr.* Camp. *eſt ſinui v. i. d.* Turic. Flor. *deligatum* Turic. Flor. *ſi noſtro brachio* Turic. *calore concitationisque* Turic. Flor.

147. *fatigatio neglentior aut ictus* Turic. Flor. *et* omittit Camp. quoque.

146. *laevam involvere toga.* Hoc amictus ſchema locis valde appoſitis illuſtrat Ferrar. p. 626. B. C. velut Livii 35, 16, 11. ubi vid. Duker. et Drakenb.

incingi — furioſum. Hunc eſſe cinctum Gabinum, de quo egimus ad §. 139, ſatis manifeſtum eſt, cum, revocata a tergo in pectus lacinia, ſibi ipſa eſt cingulo toga. Qui togae habitus quoties furoribus quaſi accinxerit civilibus Romanos, apud Appianum imprimis videre eſt, ſi quis conſulat indicem Schweighaeuſeri voce διαζωσάμενος.

ſoluta ac velut labens undique toga. Quo ma- 148
gis miror hanc quoque ſuccurriſſe Plinio curam, ut ita ſudario frontem ſiccari juberet, ne comae turbarentur, quas componi poſt paulum, ſicuti dignum erat, graviter et ſevere vetuit. Mihi vero illae quoque turbatae prae ſe ferre aliquid affectus, et ipſa oblivione curae hujus commendari videntur. At ſi inci- 149
pientibus aut paulum progreſſis decidat toga, non reponere eam, prorſus negligentis, aut pigri, aut quomodo debeat amiciri neſcientis eſt. Haec ſunt vel illuſtramenta pronunciationis, vel vitia: quibus propoſitis, multa co-

148. *curatam ut* Turic. Flor. *ſiccari viveret* Flor. *quam componimus paulum* Turic. Flor. *quam c. p. p.* Camp.

149. *in capientibus* Turic. *inſtrumenta pronunciationis* Turic. Flor. cum Alm. Habet ſane in quo haereas *illuſtramenti* vocabulum, quod alibi quidem non objicitur, et dicas, *inſtrumenta* pro ſubſidiis vel hic poſſe ferri. Aptius tamen *vitiis* opponuntur *illuſtramenta*, quae ſunt dicta pro *luminibus*, ut et *illuſtrare* orationem 4, 3, 4. 8, 6, 14. 11, 1, 2.

148. *ne comae turbarentur.* „Videtur ob id ipſum vetuiſſe „Plinius nimiam comarum „negligentiam, ne deinde cu„ra molliore et turpicula ea „reparanda eſſet. Quam male „audierint alioquin, qui ni„mis comae ſtuderent, qui „*uno digito,* ne turbarent ali„quid, *caput ſcalperent*, no„tum eſt.“ (cf. Juv. 9, 133.) „Turbatas comas *affectus ali„quid prae ſe ferre* videri, non „ignorabat Rullus iſte, qui *ut „denunciaret omnibus vim tri„buniciam, meditabatur etiam „eſſe corpore inculto et horri„do, capillatior quam ante, bar„baque majore,* Cic. in Rull. „2, 5.“ Geſnerus.

149. *ſi — decidat toga.* Significatur ſinus a dextro humero delabens.

illuſtramenta. cf. not. crit.

quibus propoſitis. „Quorum „cum poſſit et debeat dele„ctus fieri;“ cf. dicta ad 3, 8, 42. Nam et hic *propoſita* non eſt praeterito tempore nec hiſtorice accipiendum, ſed ratio eſt quae infra 12, 1, 3.

150 gitare debet orator. Primum, *quis, apud quos,*
quibus praefentibus fit acturus. Nam ut di- 1033
cere alia aliis, et apud alios magis conceffum
eft: fic etiam facere. Neque eadem in voce,
geftu, inceffu, apud principem, fenatum, po-
pulum, magiftratus, privato, publico judi-
cio, poftulatione, actione fimiliter decent.
Quam differentiam fubjicere fibi quisque, qui
151 animum intenderit, poteft. Tum qua de re
dicat, et efficere quid velit. Rei quadruplex
obfervatio eft. *Una* in tota caufa. Sunt enim
triftes, hilares, follicitae, fecurae, grandes,
pufillae: ut vix unquam ita follicitari parti-

150. *quis.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gefn.) cum Ioann. Alm. Voff. 1. 2. Colb. marg. Bafil. Reliqui *quid.* Mox *conceffum eft* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) Camp. cum Bodl. Alm. Voff. 2. Bern. Andr. et edd. ante Gryph. Reliqui *convenit.* Item *magiftratus* Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voff. 1. 3. Bern. Reliqui fingularem. *decentium differentiam* Turic. Flor. *decent differentiam* Camp.

151. *nunc qua de re* Turic. *tunc q. d. r.* Flor. Guelf. *dicat et er litre ficere quid* Turic. Flor. *ut nunquam* Camp. *ut vix nunquam* Locat. Ven. Rufc. de praepoftera Regii conjectura. Campani ratio prae vulgata placet. *non et fumma minerinus* Turic. *non et fumma meminerimus* Flor. *non et fummet minuerimus* Camp. *ut non in fumma m.* Alm. Reliqui omittunt *et.*

150. *Primum, quis — acturus.* Apparet primam divifionis partem fieri *perfonam,* cui mox fubjicitur §. 151. *res. Perfona* autem eft et agentis (*quis*) et audientium (*apud quos, quibus praefentibus*). Horum *apud quos* mentio eft ad *magiftratus* usque, reliqua *privato — actione* pertinent ad *praefentes.*

apud — populum. cf. dicenda mox ad §. 153.

poftulatione. De hac cf. Coel. ad Cic. famill. 8, 6. ibique Manutium. An igitur pro *actione* refcribemus *accufatione?*

bus earum debeamus, ut non et ſummae meminerimus. *Altera*, quae eſt in differentia 152 partium, ut in prooemio, narratione, argumentatione, epilogo. *Tertia* in ſententiis ipſis, in quibus ſecundum res et affectus variantur omnia. *Quarta* in verbis, quorum ut eſt vitioſa, ſi efficere omnia velimus, imitatio: ita quibusdam niſi ſua natura redditur, vis omnis aufertur. Igitur in laudationibus, 153 niſi ſi funebres erunt, gratiarum actione, exhortatione, ſimilibus, laeta et magnifica et ſublimis eſt actio. Funebres conciones, conſolationes, plerumque cauſae reorum, triſtes atque ſummiſſae. In ſenatu conſervanda auctoritas, apud populum dignitas, in privatis

152. *Quartam quoque in verbis* Turic. Flor. An fuit *q. denique in v.?* Mox *ita* poſt *imitatio* omittunt, *naturae* ante *redditur* dant, *igitur* poſt *aufertur* omittunt Turic. Flor.

153. *exhortatio* Turic. Flor. *magnitudini et ſubt.* Turic. Flor. cum Alm. *conſultationes* Guelf. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Bad. *conſulationes* Ambr. 2. Camp. Vocem omittunt Turic. Flor. *cauſae deorum* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf.

152. *efficere omnia.* Suſpicor reponendum *effingere o.* cf. 10, 3, 4. item hic §. 89.

153. *Igitur in laudationibus.* Quam adhuc a §. inde 150. propoſuit partitionem, eam ordine percenſet hinc ad §. 177. usque.

plerumque cauſae reorum. Eodem aſyndeto *plerumque* ponitur 9, 1, 5.

In ſenatu — auctoritas. Hic quidem deliberativum genus deſignari exiſtimo (quanquam et judicia fiebant in ſenatu hoc tempore), ubi maxime opus auctoritate dicentis, qui niſi gravis et honeſtus appareat, nemini quidquam perſuadebit. cf. §. 184.

apud populum dignitas. Qualia his quidem temporibus populi judicia expectes? Qui nihil aliud quam *publica judicia* ſignificari exiſtimet, cum protinus ſubjiciatur *in*

modus. De partibus cauſae, et ſententiis verbisque, quae ſunt multiplicia, pluribus di-
154 cendum. Tria autem praeſtare debet pronunciatio: *conciliet*, *perſuadeat*, *moveat*: quibus natura cohaeret, etiam *delectet*. *Conciliatio* fere aut commendatione morum, qui neſcio quomodo ex voce etiam atque actione pellucent, aut orationis ſuavitate conſtat: *perſuadendi* vis affirmatione, quae interim plus ipſis 1034

Exc. Santen. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. Sed Vall. *rerum* dare teſtatur Badius, per operarum vitium, ut opinor, cum vellet ſcribere *reorum*.

154. *cohaeret, etiam.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui inſerunt *ut*. Sed *cohaereat ut e.* Ambr. 2. Guelf. cum Jenſ. Tarv. *ac actione* Goth. (tac. Geſn.) cf. 11, 2, 41. 6, 2, 7. *perlucent* Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Leid. exc. Baſil. cf. 6, 2, 13. ubi, ut hic Turic., ita viciſſim Flor. cum recepta facit. 7, 10, 16. omnes conſentiunt. vide et 8, 3, 25. Hic Obr. *prolucent*, forma quam uno Senecae loco defendunt de vita beata c. 32. ubi tamen *produxit* meliores Codd. teſte Forcellino. Mox *auctorationis* Flor. *aſſeveratione* pro *affirm.* Ald. cum edd. poſterr. ante Burm. de Regii optato. Sed noſtrum tuentur MSS., etiam mei omnes, quo acc. Exc. Santen. *probationis* Flor.

privatis, cf. 3, 10, 1. et hic §. 130, ei obſtat quod modo (§. 150.) continuantur haec *apud populum* et *publico judicio*. An igitur declamationibus hoc totum aſſignandum erit, ubi cauſae apud populum actae fingantur? In iis *dignitas* cuſtodienda, ne ulla βωμολοχία contaminemur. *Modus* denique *in privatis* idem eſt pronunciationis, qualis fuit elocutionis 8, 3, 14. Eo ipſo loco eſt *populus*, ſed in *ſuadendo*. An et hic de eodem cogitabimus? Sed ne ſic quidem quidquam hic agnoſco niſi ſcholam.

154. *praeſtare debet.* cf. §. 151. *efficere quid velit.*

ex voce — atque actione pellucent. Sicuti ex oratione 6, 2, 13.

affirmatione. Hanc plane

probationibus valet. *An ista*, inquit Calidio 155 Cicero, *si vera essent, sic a te dicerentur?* et, *Tantum abest, ut inflammares nostros animos: somnum isto loco vix tenebamus.* Fiducia igitur appareat, et constantia, utique si auctoritas subest. *Movendi* autem ratio aut in re- 156 praesentandis est, aut imitandis affectibus. Ergo cum judex in privatis, aut praeco in publicis dicere de causa jusserit, leniter est consurgendum: tum in componenda toga, vel, si necesse erit, etiam ex integro injicienda, duntaxat in judiciis (apud principem enim et magistratus ac tribunalia non licebit)

155. *abest.* Turic. Flor. omittunt cum Alm.

156. *autest ratio* Ambr. 2. *autem est r.* Guelf. cum Goth. et edd. ante Bad. et quidem omisso *est* post *repr.* (Goth. tac. Gesn.); sed Guelf. utrobique. *a. r. etiam aut* Bad. *repraesendis est ut a mitandis* Turic. *re praesenti aut imitandis* Camp. *reprehendendis a. i.* Voss. 1. 3. *leniter est consurgendum.* Sic Turic. Flor. Camp. (nisi quod hic *leviter*) cum Alm. Vall. Reliqui *est* omittunt. *tum imponendo* Guelf. *t. ponenda* Goth. (tac. Gesn.). *dunt. injugus* Turic. *d. inuigiis* Flor. *in jugiis* Alm. *et tribunalia* Turic. Flor. Guelf. *libebit*

pro *asseveratione* dici, quam et huc inferre cupiebant, vidimus ad 5, 12, 12.

155. *Calidio Cicero.* cf. §. 123.

156. *repraesentandis — imitandis.* suis — alienis. In *repraesentando* cf. 6, 1, 31.

praeco — jusserit. vide 6, 4, 7.

in componenda toga. „Itaque probamus apud Plin. „epist. 2, 3, 2. antiquam le„ctionem: *Surgit, amicitur, „incipit.*" Gesnerus. *Injiciendam ex integro* interpretor, cum forte delapsa fuit humero. cf. §. 149. 140.

non licebit. „In quibus „scilicet ad nutum paratus „astat orator, ut statim inci„pere possit." Gesnerus. cf. §. 134.

paulum commorandum, ut et amictus ſit decentior, et protinus aliquid ſpatii ad cogitandum.
157 Etiam cum ad judicem nos converterimus, et conſultus praetor permiſerit dicere, non protinus eſt erumpendum, ſed danda brevis cogitationi mora. Mire enim auditurum dicturi cura delectat, et judex ſe ipſe componit.
158 Hoc praecipit Homerus Ulixis exemplo, *quem ſtetiſſe oculis in terram defixis, immotoque ſceptro, priusquam illam eloquentiae procellam effunderet*, dicit. In hac cunctatione ſunt quaedam non indecentes, ut appellant ſcenici,

Turic. *paulum commorandum.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *eſt* inſerunt. *et protenus* Alm.

157. *converteremus* Turic. Flor. *conſultus praeter permiſerit* Turic. Ambr. 2. *conſultum praetermiſerit* Guelf. *conſultus permiſerit* Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. Alm. et edd. ante Stoer. exceptis Jenſ. (tac. Geſn.) et Tarv. qui *conſultus praetermiſerit.* Mox *mora. ira* Turic. Flor. Camp. *delectant* Turic. Flor. *componi* Turic.

158. *imo totoque* Ambr. 2. *in hanc cunctatione* Turic. Ambr. 2. *ſuſpirationem* Turic. Flor. *ſuſpitione* Guelf. *ea diutius* Turic. Flor. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. *eo di.* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Baſil. hic *eoque d.* cum Gryph. Gibſ. et aliquot Burmanni. *ea diu cujus* Ambr. 2.

et amictus — et protinus. Ingratum ſane eſt, quod ad *aliquid ſpatii* repetere cogimur *ſit*, cum praeſertim priore loco ſola ſit, quam dicunt, copula ad *decentior* pertinens illa, hic aliquam quoque attributi partem expleat. Nec tamen Gallaeum, ante *protinus* inſerentem *ſit*, probo. Sed quid ſi poſt *cogitandum* intercidit *contingat*?

158. *Homerus Ulixis exemplo.* Iliad. 3, 217. ſeqq.

ut appellant ſcenici. Suſpicor demonſtrari, qui praecepta dant actionis ſcenicae, quales vidimus oratorum actum regentes *artifices* §. 106. Niſi forte rectius intelligun-

morae, caput mulcere, manum intueri, infringere articulos, ſimulare conatum, ſuſpiratione ſollicitudinem fateri, aut quod quemque magis decet: eaque diutius, ſi judex nondum intendet animum. Status ſit rectus, ae- 159
qui et diducti paulum pedes, vel procedens minimo momento ſiniſter: genua recta, ſic tamen, ut non extendantur. Humeri remiſſi,

159. *ſtatus quid rectum ſeu ſed deducti* Turic. *ſtatus quid eſt rectu ſeu ſed deducti* Flor. *ſtatus quid r. ae. e. d.* Camp. *S. ſi r. ae.* e. d. Ruſc. *Status quidem ſit r. ae. e. d.* Ald. *rectus aequi et* ipſum ineſt in iſtis *rectu ſeu ſed,* cum *ſeu* corruptum ſit e littera S et male continuato *equi,* cujus ultima littera distracta et ipſa et corrupta cum ſequenti copula transiit in *ſed.* Illud autem *quidem* poſt *ſtatus* non magis probo quam Badius. *pedes vel — ſic tamen* omittunt Ambr. 2. Guelf. *momento* omittunt Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. poſterr. ante Stoer. exc. Ald. et marg. Baſil. ac Gryph. *extendam. Humeri* Turic. *dextera* Guelf. *prolatum ultra* Guelf. *ſpectans quando* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. cum Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Baſil.

tur ipſi comoedi et tragoedi. *Rhythmicos* quidem, quos comparare aliquis velit, amoliti ſumus 9, 4, 68.

infringere articulos. Rectiſſime Forcellinus in Lexico huc advocat locum Petronii (cap. 17.) „manibus inter ſe „usque ad articulorum ſtrepi„tum contritis", cum praeſertim apud eundem mox c. 23. legatur „*infractis* manibus con„gemuit." Dicas tamen, distenſos quoque usque ad ſtrepitum articulorum ſingulos digitos poſſe accipi. In *capite mulcendo,* haec noſtri verba Geſnerus comparat cum Luciani rhetore orationi praeludente T. 3. p. 13. (Rhetorum praecept.); non quidem incommode, quanquam *κρίσις* ejus minime probanda. Sed ille *ἐπισπασάμενος ὁπόσον ἔτι λοιπὸν τῆς κόμης* profecto *caput demulcet.*

159. *procedens — ſiniſter.* cf. §. 135.

Humeri remiſſi. Non opus eſſe arbitror emendatione quam tentat Geſnerus: *demiſſi.* Sed ipſe idem ineſſe vul-

vultus ſeverus, non moeſtus, nec ſtupens, nec languidus: brachia a latere modice remota: manus ſiniſtra, qualem ſupra demonſtravi: dextra, cum jam incipiendum erit, paulum prolata ultra ſinum geſtu quam modeſtiſſimo,
160 velut expectans quando incipiendum ſit. Vitioſa enim ſunt illa, intueri lacunaria, perfricare faciem, et quaſi improbam facere: tendere confidentia vultum, aut, quo ſit magis torvus, ſuperciliis aſtringere: capillos a fronte contra naturam retroagere, ut ſit horror ille terribilis: tum, id quod Graeci frequentiſſime faciunt, crebro digitorum labiorumque motu commentari, clare excreare, pedem alterum

160. *perfricari* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. cum Voſſ. 1. 3. *perfricare* Goth. (tac. Geſn.). *improbiorem* Camp. cum Andr. et marg. Colon. *confidentiam volum* Turic. Flor. *confidentiam v.* Guelf. Camp. *capillo* Ambr. 2. *ut ſi h.* Jenſ. Tarv. *frequentiſſime* omittit Guelf. *laborumque motum* Turic. Flor. prius etiam Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *librorumque m.* Guelf. Exc. Santen. *labrorumque m.* Goth. (tac. Geſn.) cum Vall. Voſſ. 2. Ald. *ridere* pro *clare* prava conjectura Obr. *excreare* omittunt Ambr. 2. Guelf. *pacem — tegure* Turic. Flor. poſterius cum Alm.

gato mox ſuſpicatur. In *demittendo* aliquis tamen actus eſt oratoris; qui cum *remittit* humeros, omnia naturae relinquit. Contrarium eſt, cum *ad occipitium ducuntur humeri* §. 160.

qualem — demonſtravi. §. 142.

160. *lacunaria.* Commodum Paſſeratius Caprum demonſtrat Grammaticum *laquearia*, non *lacunaria*, dici jubentem p. Putſch. 2246. In re ipſa cf. praeſ. noſtr. p. LXXXVIII.

crebro — motu commentari. Elegans χαρακτηρισμὸς demonſtrans eum, qui jamjam dicturus aſtet, inveniendo adhuc intentum et inſpicientibus audituris digitorum labiorumque motu quae intra ſe cogitat manifeſtantem.

longe proferre, partem togae sinistra tenere, stare diductum, vel rigidum, vel supinum, vel incurvum, vel humeris, ut luctaturi solent, ad occipitium ductis. Prooemio fre- 161
quentissime lenis convenit pronunciatio. Nihil enim est ad conciliandum gratius verecundia: non tamen semper. Neque enim uno modo dicuntur exordia, ut docui. Plerumque tamen et vox temperata, et gestus modestus, et sedens humero toga, et laterum lenis in utramque partem motus, eodem spectantibus oculis, decebit. Narratio magis pro- 162
latam manum, amictum recidentem, gestum distinctum, vocem sermoni proximam, et tan-
1036 tum acriorem, sonum simplicem frequentis-

161. *enim est.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *est enim.* Mox *Neque* nobiscum pro aliorum *Nec* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cf. 5, 10, 120. *enim modicuntur* Turic. Flor. *omnino in uno modo dicuntur* Guelf. *et genus modestius* Turic. Flor. (hic tamen tertiam vocem cum vulgata). *et g. m.* Guelf. Camp. Reliqui *ac g. m.* quod minus aptum.

162. *distinctum* omittunt Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 1. 3. *voci* Turic. Flor. *et tantum acriorem.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Bodl. Alm. Ioann. Voss. 1. (nisi quod *ac* dicitur esse ibi). *ac tamen acriorem* Camp. cum Andr. Nobiscum facit Obr. sed omisso *et.* Voss. 3. *cantum*

161. *ut docui.* 4, 1, 40 seqq. Quod *plerumque lenem convenire* ait, ibidem est §. 55. sed eodem spectat etiam 9, 4, 132.

162. *gestum distinctum.* Hic qualis sit, maxime apparet §. 35. 47. cf. 4, 2, 36. ubi ipsa quoque pronunciatio *distinguendo* adhiberi jubetur. Cavetur ergo gestus generalior, qui non ad singulas se applicet res et sensus, cujusque non sint partes manifestae.

ſime poſtulabit, in his duntaxat, *Q. enim Ligarius, cum eſſet in Africa nulla belli ſuſpicio*, et, *A. Cluentius Habitus pater huiusce.* Aliud in eadem poſcent affectus, vel concitati, *Nubit genero ſocrus;* vel flebiles, *Conſtituitur in foro Laodiceae ſpectaculum acerbum et miſerum toti Aſiae provinciae.*
163 Maxime varia et multiplex actio eſt probationum. Nam et proponere, partiri, interrogare, ſermoni ſunt proxima, et contradictio-

acriorem lepido errore. Reliqui *ac t. apertiorem* ab Jenſ. inde. *Q. enim.* Sic Ambr. 2. (fortaſſe tamen pleno praenomine) Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. Vall. Tarv. cf. Erneſt. ad loc. Cic. Reliqui *Q. igitur* et recentiores pleno praenomine. Sed Turic. Flor. *enim* praenomine omiſſo. *in Africa.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. Alm. Jenſ. Tarv. Haec omittunt Loc. Ven. Ruſc. Reliqui *adhuc.* Mox *poſcent* Turic. Flor. Ambr. 2. Goth. Jenſ. (tac. et err. Geſn.) Camp. cum edd. ante Gryph. *poſceret* Guelf. Reliqui *poſcunt.* Mox *flevilis* Turic. Flor. *flexibiles* Guelf. *flebilis* Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *conſtituatur* Goth. (tac. Geſn.) *laeudiciae* Flor. *laodiciae* Camp. *laodice* Goth. (tac. Geſn.) Tarv. (hic per AE). *lodiceae* Jenſ. cum edd. ante Ald.

Q. enim Ligarius. Pro Lig. c. 1. *A. Clu.* et *Nubit* pro Clu. c. 5. *Conſtituitur* in Verr. 1, 30.

163. *contradictionem ſumere.* Non equidem cum Geſnero *ſumtam contradictionem* interpretor *repetitam* eam, quae ab adverſario fuerit prolata. *Sumere* in argumentando cum toties ſit *praeſumere*, ſtatuere quod argumentis nondum effectum ſit, accipio et hic *contradictionem* adverſarii *praeſumtam;* cf. 5, 13, 46. *Proponere, partiri* quid eſſet, de induſtria tractavit noſter l. 4. c. 4. 5. In his igitur nihil elatius ſectandum erit, ſed plane loquendum. Ut magnam cum compoſitione affinitatem habet pronunciatio. Cf. ad haec de *ſermone* 9, 4, 131.

nem sumere. Nam ea quoque diversa propositio est. Sed hanc tamen aliquando irridentes, aliquando imitantes pronunciamus. Argumentatio plerumque agilior, et acrior, et 164
instantior, consentientem orationi postulat etiam gestum, id est, fortem celeritatem. Instandum quibusdam in partibus, et densanda oratio. Egressiones fere et lenes, et dulces, et remissae, *raptus Proserpinae*, *Siciliae de-*

163. *hanc tamen.* Sic Turic. Flor. Omittit pronomen Camp. Reliqui *haec t.* Verba *aliquando irridentes* omittunt Turic. Flor. cum Alm. Voss. 3. Mox *pronunciatio* pro *pronunciantes. Argumentatio* Turic. Flor. cum Alm.

164. *gestus* Turic. Flor. neuter tamen *consentientes* ante. *postulat enim* Goth. (tac. Gesn.). *celeritatem standum* Turic. *celeritates tantum* Flor. posterius cum Alm. *Celeriter instandum* Obr. prava novandi libidine. *fere et lenes.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui omittunt *et*: cf. modo §. 161. *et vox temp.* Pro *fere*, *vero* Guelf. *remissae, raptus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. cum Voss. 3. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *ut.* Mox *Neque enim mirum* Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph.

Nam ea — propositio est. „Cum contradictionem adver„sarii ipse prior profers, ni„hil aliud quam *proponis* (ut „hoc praecedenti simile esse „liqueat), quanquam non tua „tu argumenta, sed diversae „partis." Referebat ostendere, in contradictionibus quoque sumendis non esse ultra sermonem pronunciatione tendendum. Mox tamen fatetur, plus scenicae virtutis exigi interdum in *contradictione pronuncianda,* quoniam ea soleat condiri aut irrisione adversarii aut ejusdem imitatione, ad comicam prope festivitatem accedente, nec jam solo sermone transigenda. Ita saltem horum inter se sensuum nexum agnoscere mihi videor.

164. *fortem celeritatem.* Elegans accommodatissimi gestus significatio.

raptus Proserpinae — laus. cf. 4, 3, 13. item 9, 2, 55.

ſcriptio, *Cn. Pompeji laus.* Neque enim mirum, minus habere contentionis ea, quae
165 ſunt extra quaeſtionem. Mollior nonnunquam cum reprehenſione diverſae partis imitatio, *Videbar videre alios intrantes*, *alios autem exeuntes*, *quosdam ex vino vacillantes.* Ubi non diffidens a voce permittitur geſtus quoque, in utramque partem tenera quaedam, ſed intra manus tamen, et ſine motu
166 laterum, translatio. Accendendi judicis plu-

neque mirum Turic. Reliqui *n. eſt m.* niſi quod pro poſtremo *numerum* Ambr. 2. Guelf. cum Bern. *centuriones aeque ſunt* Guelf.

165. *vicino vacillantes* Turic. Flor. *discedens* Jenſ. Tarv. *geſtus quoque, in.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. 2. 3. Goth. et edd. ante Bad. Reliqui *g. quo ſit in* de conjectura Regii. *tenere quaedam* Turic. Flor. *ſi intra* Turic.

166. *Accendendi judicis.* Sic Goth. (err. Geſn.) cum edd. ante Leid. acc. Gibſ. Obr. Roll. Capper. *accedendi judiciis*

Pompejum ornatum in Corneliana apparet etiam loco Q. Ciceronis de Petitione Conſulatus c. 13.

165. *cum reprehenſione — imitatio.* Locum ex Galliana vidimus jam 8, 3, 66. Videtur autem hic quoque aliqua noſtro obrepſiſſe oblivio, ut Gallium, cujus temulentia notatur, adverſarium Ciceronis nunc quidem acciperet. Neque enim pro Gallio oraſſe Ciceronem ignorare potuit. *Diverſae partis* genitivus referendus ad *imitatio*, non ad *reprehenſione;* et recte ſe habent haec, etſi illa et *imitatio* et *reprehenſio* non in *diverſam partem*, ſed in clientem ipſum diriguntur. Nec major error, quam qui erat in loco Rullianae 8, 4, 28.

geſtus quoque, in utramque — translatio. Quod ſubjicitur illi *geſtui*, mera eſt appoſitio, ipſum deſcribens illa. Nove tamen hic dicitur *tenera — translatio*, pro *moderata, levi.*

166. *Accendendi judicis — gradus.* Modo totum hoc ad

1037 res ſunt gradus. Summus ille, et quo nullus eſt in oratore acutior: *Suscepto bello, Caeſar, geſto jam etiam ex parte magna.* Praedixit enim, *Quantum potero voce contendam, ut populus hoc Romanus exaudiat.* Paulum inferior, et habens aliquid jam jucunditatis, *Quid enim tuus ille, Tubero, in acie Pharſalica gladius agebat?* Plenius adhuc et len- 167
tius, ideoque dulcius, *In coetu vero populi*

Turic. Flor. *accedendi judices* Guelf. *accedendi judicis* Camp. Reliqui *accendendi judices* fortaſſe e ſphalmate Leidenſis. *pluris ſ. gaudiis* Turic. primum et Flor. *ex oratore auctior* Turic. Flor. *geſto etiam,* omiſſo *jam,* Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum ipſis Cic. libris; transponit Jenſ. (tac. Geſn.) *g. etiam jam ex.* cum edd. ante Baſil.

populus hoc. Sic Turic. Flor. Guelf. cum Alm. et libris Cic. *p. hic* Camp. *p. haec* reliqui. *jam jucunditatis.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Goth. et edd. poſterr. ante Ald. qui cum reliquis *etiam j.* de Regii conjectura; ſed Camp. ipſe hoc videtur dare. *acie pars alia gladius* Flor.

167. *coetu* omittunt Turic. Flor. *trahendenque cum v.* Turic. *trahendoque t. v.* Camp. Mox autem ante *fauces* omittunt *ſunt* Turic. Flor. Quid faciam illo *tum,* plane non re-

ſolam pronunciationem aſtrinxeris, non erit quod mireris, tam lentam, qualis eſt in protinus ſequentibus exemplis, orationem appellari *ſummum accendendi judicis gradum.* Intendenda enim voce unice hic res geritur, quae ſane facit ad affectum audientibus movendum. Ejus autem acerrimam ſpeciem oſtendit eſſe in loco Ligarianae priore.

Suscepto — magna. Cic. pro Lig. c. 3. item mox *Quid enim tuus* eodem cap. *In coetu vero* Philipp. 2, 25. *Vos Alb.* pro Milo. 31. *Saxa atque ſolit.* pro Arch. 8.

167. *ideoque dulcius.* Nihil ſane dulcedinis ineſt ipſi, qui demonſtratur, ſenſui: ſed ſola ſpectatur vox, quae cum ab illo acutiſſimi ſoni faſtigio deſcendit, lenior fit natura et

Romani negotium publicum gerens. Producenda omnia, trahendaeque tum vocales, aperiendaeque ſunt fauces. Pleniore tamen haec canali fluunt, *Vos, Albani tumuli atque luci.* Jam cantici quiddam habent, ſenſimque reſupina ſunt: *Saxa atque ſolitudines voci reſpon-*
168 *dent.* Tales ſunt illae inclinationes vocis, quas invicem Demoſthenes atque Aeſchines expro-

perio, quare incidi in mutationem, ut ſcriberetur *trahendaeque ſunt v. aperiendaeque fauces.* Niſi forte hauſtum aliquid credis, ut fuerit *cum — tum —* [Mihi *tam* reſpicere videtur illud ipſum de lenta et dulci pronunciatione praeceptum, „cum tali actioni locus eſt." Buttm.] *Jam cantici.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Obr. (qui et mox *habentia,* male). *Nam c.* reliqui. *ſenſumque reſpina ſunt* Turic. *ſenſumque reſpinant* Flor. Ex hoc malim efficere: *ſenſimque reſupinantur.*

168. *voci reſpondent — inclinationes.* Omittunt Turic. Flor. ſolito propter homoeoarcton errore. *utramque* Turic. Flor.

jucundior. cf. 178. *jucundior — acrior.* Pertinet enim haec ratio eo, quod modo notabam, nihil horum eſſe ipſis ſententiis cenſendum, quae nec dulces nec acutae eſſe judicantur, verum accommodatam ſingulis vocem habere acrimoniam, jucunditatem, lentitudinem, pleniorem canalem, denique canticum; quorum nihil non inſervit *accendendis* i. affectu imbuendis *judicibus.*

trahendaeque tum vocales. vide not. crit.

Pleniore — canali. „Metaphora eſt ducta a *tubis* et „*canalibus aquaeductuum.* Ita „enim tranſtulit ad *arteriam* „*tracheam,* quae *canalis* eſt „vocis". Pſeudo-Turnebus. cf. 7, 2, 51.

ſenſimque reſupina ſunt. vide not. crit.

168. *Demoſthenes atque Aeſchines.* „V. G. Ille huic pro „Coro. c. 90." (p. Rſk. 322. 3) „Ἐπάρας τὴν φωνὴν καὶ γεγη„θὼς καὶ λαρυγγίζων. Hic vero „δάκρυα et τόνον τῆς φωνῆς illi „objicit c. 72 et ſq." (contra Ctes. p. Rsk. 602.). „Jusjurandum per *Marathonis — pro*„*pugnatores* eſt c. 60. pro Co-

brant, non ideo improbandae: cum enim uterque alteri objiciat, palam eſt utrumque feciſſe. Nam neque ille per Marathonis et Plataearum et Salaminis propugnatores recto ſono juravit, nec ille Thebas ſermone deflevit. Eſt his diverſa vox, et paene extra or- 169
ganum, cui Graeci nomen *amaritudinis* dederunt, ſuper modum ac paene naturam vo-

169. *et his diverſa* Turic. Flor. *et eſt h. d.* Camp. *ſuper modum.* Sic Turic. Ambr. 2. *ſupra m.* reliqui. cf. 9, 3, 46. 8, 4, 6. *exercere modum* Turic. Flor. cum Alm. *qui comp.* Turic. Flor.

„rona" (p. Rsk. 297. 11.) „vid 9, 2, 62. 12, 10, 24. „Lamentatio autem Aeſchinis „de Thebis c. 49. contra Cteſiphontem" (p. Rſk. 544.) „Νομίσατε ὁρᾷν ἁλισκομένην τὴν „πόλιν, τειχῶν κατασκαφὰς, ἐμ„πρήσεις οἰκιῶν etc." Geſnerus.

neque ille — nec ille. In duplici *ille* cf. 2, 8, 11. *rectum ſonum* et *ſermonem* conjungi eidemque rei ſignificandae adhiberi apparet, velut modo §. 162. *vocem ſermoni proximam — ſonum ſimplicem,* cui opponitur *flexus vocis* (§. 170.) et *plaſma,* ſed tale quod reprehenſione vulgo huic vocabulo haerente careat: cf. de *plasmate* 1, 8, 2.

169. *extra organum.* cf. §. 40.

Graeci nomen amaritudinis. Hoc nominis uſurpatum videtur Graecis artificibus vocem et pronunciationem formantibus, quorum quidem libri aetatem non tulerunt. Neque enim adhuc quisquam potuit πικρίας in voce uſum demonſtrare apud Graecos ſcriptores, et quam Pſeudo-Turnebus ille, velut ſatis cognitam, memorat πικροφωνίαν, fruſtra quaerimus. Res ipſa tamen, quae ſignificetur, facile agnoſcitur; cum praeſertim *acerba* eadem vox appelletur, quae denominatio eſt §. 32. quoque. Hinc Erneſtus in technologia Graeca p. 265. rectiſſime definit, „eſſe vocem *acerbam i. amaram*, cum quis „indignatione vel alio affectu „abreptus ita faucium et vocis veluti terminos excedat, „ut ſonus oriatur abſonus, „pueriliter clamoſus, atque „exilitate ſua peſſime aures „afficiens." Idem in techn.

cis humanae acerba: *Quin compeſcitis vocem iſtam, indicem ſtultitiae, teſtem paucitatis?* Sed id, quod excedere modum dixi, in illa
170 parte prima eſt, *Quin compeſcitis.* Epilogus, ſi enumerationem rerum habet, deſiderat quandam conciſorum continuationem; ſi ad concitandos judices eſt accommodatus, aliquid 1038
ex iis, quae ſupra dixi; ſi placandos, incli-

170. *conciſiorum* Ambr. 2. cum Bern. *conciſſiorem* Voſſ. 1. 5. Hic vocem omittit Camp. et mox inſerit poſt *dixi*, omiſſis *ſi placandos*, quae deinde reponuntur inter *quandam* et *lenitatem*, omni ſententia obruta. *ex is* Turic. Ambr. 2. *ex his* Camp. Goth. (tac. Geſn.). *dixi plagatos* Turic. Flor. *placatos* ex Alm. affertur. *quandam ſi lenitatem* Turic. Flor. cum Alm. *lenitatem miſericordia* Ambr. 2. Guelf. *flexus* Turic. Flor. *flexibilem* Guelf. Camp. *quae praecipue* Turic. Flor. *quia pr.* Guelf. *quoque eſt* Turic. Flor. *videbas* Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 1. *etiam morbos* Flor.

Latina p. 5. valde huc facientem demonſtrat Valerii Maximi locum 8, 7. extern. 1. „(Demoſthenes) propter nimiam exilitatem *acerbam* auditu vocem ſuam exercitatione continua ad *maturum* et gratum auribus ſonum perduxit."

Quin compeſcitis. Cic. pro Rabir. perd. c. 6. ubi ſane *continetis* legitur, ſed in noſtro quidem ſcriptore MSS. ad unum omnes dant noſtrum, quibus accedit Barberinus Garatonio memoratus ad loc. Cic.

170. *conciſorum continuationem.* Brevia illa *conciſa* (qua voce utitur et 10, 7, 10. cum plerumque appellentur *inciſa*, velut 9, 4, 2. 22. 44 et paſſim, quanquam decimo libro adjectivi magis eſt uſu, hic ſubſtantivi) celeri pronunciatione ſunt continuanda, ut velocem, quae audienti praeſtatur, rerum ἀνακεφαλαίωσιν cito peragant. cf. 6, 1, 1. ſeqq.

quae ſupra dixi. cf. §. 166. 169. fortaſſe et 162.

ſi placandos — commovendos. Rarior eſt haec repetendae ante accuſativos praepoſitionis omiſſio. Quam ſi contra libros inſerere tentes, non congruere ſentias ante vocem *miſericordia.* Quae ipſa noſtro etiam haud dubie cauſa fuit, cur inſolentiorem juncturam admitteret.

natam quandam lenitatem; ſi miſericordia commovendos, flexum vocis, et flebilem ſuavitatem, qua praecipue franguntur animi, quaeque eſt maxime naturalis. Nam etiam orbos viduasque videas in ipſis funeribus canoro quodam modo proclamantes. Hic et- 171
iam fuſca illa vox, qualem Cicero fuiſſe in Antonio dicit, mire faciet: habet enim in ſe, quod imitamur. Duplex eſt tamen miſeratio; altera cum invidia, qualis modo dicta de damnatione Philodami: altera cum deprecatione demiſſior. Quare, etiamſi eſt in illis 172
quoque cantus obſcurior, *In coetu vero po-*

171. *dicit.* Omittit Camp. *faciet.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. (quanquam in hoc ob defectum verſus deſinentis *ci* omittitur) cum Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Gryph. Reliqui *facit*, unde recedentem Camp. non notavi. *imitamur.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. (quanquam hic *imiramur*) cum Alm. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. *miratur* Goth. *imitemur* reliqui. *dicta* omittit Camp. *dampnatione Philolam* Turic. *dimiſſior* Flor. Camp.

171. *Hic — faciet.* Probabiliter Francius reponit *Huc* pro *hic.* cf. 4, 2, 55. Niſi tamen propria eſt locutio *mire facere in aliqua re* pro: *praeclarum eſſe, et multam virtutem exerere*, quale eſt, quod ſequitur §. 173. *mire facit in peroratione — confeſſio.* Et fuit obſervata haec *faciendi* poteſtas, quaſi remediorum proficientium propria, de qua agit Burm. ad noſtri Decl. 8, 4. p. 169. nec praetermittunt Lexica.

habet — quod imitamur. Eum ipſum affectum, quem fingendo imitamur, praeſtat fuſca illa vox, qualem in Antonio fuiſſe narrat Cicero Bruto c. 38. ubi, quantopere miſerationi movendae profuerit illa, idem teſtatur.

modo dicta. §. 162.

172. *In coetu* et *Vos Albani*, vid. §. 167. Eſt autem

puli Romani; non enim haec rixantis modo dixit: et, *Vos, Albani tumuli;* neque enim, quaſi inclamaret, aut teſtaretur, locutus eſt: tamen infinito magis illa flexa et circumducta ſunt, *Me miſerum, me infelicem.* et, *Quid reſpondebo liberis meis?* et, *Revocare tu me in patriam potuiſti, Milo, per hos; ego te in eadem patria per eosdem retinere non potero?* Et cum bona C. Rabirii uno ſeſtertio addicit,
173 *O meum miſerum acerbumque praeconium.* Illa quoque mire facit in peroratione velut deficientis dolore et fatigatione confeſſio: ut pro eodem Milone, *Sed finis ſit: neque enim prae lacrimis jam loqui poſſum.* Quae ſimilem ver-

172. *pr. non enim quaſi inclamare et aut* Turic. Flor. cum Alm. omiſſis interjectis ex homoeoteleuto, quare ſuſpiceris, iterum quoque pro *neque enim* fuiſſe *non enim,* quod anaphorae commendatione ſane blanditur. *quas inclamaret* Ambr. 2. Guelf. *deteſtaretur* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. *quidquid reſpondebo* Ambr. 2. cum Bern. An fuit *Quid? quid r.* Mox *adjicit* Guelf. Camp. cum Jenſ. Tarv. *adicit* Goth. (tac. Geſn.) *miſerum non acerbumque* Turic. Flor.

173. *miſere facit* Turic. Flor. Camp. *dolore* Ambr. 2. *et pro eodem* Camp. *praeclarimis* Flor.

obſervatio per ſe acuta et judicii pleniſſima, illa quamvis invidioſa in Antonium et Clodium nequaquam increpantis modo fuiſſe pronunciata a Cicerone; et mirifica eloquendi concinnitas in hisce: *non rixantis modo dixit, non, quaſi inclamaret aut teſtaretur, locutus eſt.*

infinito magis. cf. §. 4. Loca mox ſunt Milonianae c. 37. et 38. extr. Pro C. Rabirio Poſt. c. 17. Nec dubito, quin recte Bentlejus ad Horat. Sat. 1, 4, 14. ex ipſo Cicerone reponi jubeat *nummo* pro *uno.* Librorum tamen meorum nullus recedit a vulgata.

bis habere debent etiam pronunciationem.
Poſſunt videri alia quoque hujus partis atque 174
officii, *reos excitare*, *pueros attollere*, *pro-
pinquos producere*, *veſtes laniare:* ſed ſuo
loco dicta ſunt. Et quia in partibus cauſae
talis eſt varietas, ſatis apparet, accommodan-
dam ſententiis ipſis pronunciationem, ſicut
oſtendimus. Sed verbis quoque, quod no-
viſſime dixeram, non ſemper, ſed aliquando.
1039 An non haec, *miſellus* et *pauperculus*, ſum- 175
miſſa atque contracta; *fortis* et *vehemens* et
latro, erecta et concitata voce dicendum eſt?

174. *alii quoque* Turic. Flor. *cauſae talis eſt.* Sic Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Bad. *parte talis eſt* Turic. Flor. cum Alm. profecto, qui hic turbare narratur. *cauſa et aliis e.* Ambr. 2. *cauſae et aliis* Guelf. cum edd. ante Ald. *cauſae etiam aliis e.* reliqui, ſine ſenſu manifeſto. *ſi verbis* Turic. Flor. Camp.

175. *At non* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. cum Voſſ. 2. Vall. Bern. *et pauperculus* omittunt Turic. Flor. *vehemens elatio* Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Ald. *dicendum eſt* pro *dicenda ſunt* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 1. 2. et edd. ante Ald. acc. Bad. Hoc igitur in tanto conſenſu verum, eique in praecedentibus *hoc* pro *haec* aptandum judico. Cf. nos ad 1, 11, 13. 2, 17, 30. (Vid. Addenda.)

174. *ſuo loco dicta.* Supra 6, 1, 30.

quia — talis eſt varietas. „Eo quod pro quaque cauſae „parte varianda eſt pronun„ciatio, apparet protinus ſen„tentiis quoque ſingulis can„dem eſſe accommodandam; „quod ipſum tot exemplis „proferendis oſtendimus.“ Neque enim haec partes cauſae agendi differentia demonſtrari potuit niſi ſententiis ex quaque earum promendis. Reſpicit autem ſuam diviſionem §. 153.

175. *haec — dicenda ſunt.* Vid. not. crit.

Accedit enim vis et proprietas rebus tali aſtipulatione: quae niſi aſſit, aliud vox, aliud
176 animus oſtendat. Quid? quod eadem verba mutata pronunciatione indicant, affirmant, exprobrant, negant, mirantur, indignantur, interrogant, irrident, elevant? Aliter enim dicitur, *Tu mihi quodcunque hoc regni;* et, *Cantando tu illum?* et, *Tune ille Aeneas?* et, *Meque timoris Argue tu, Drance.* Et, ne morer, intra ſe quisque vel hoc, vel aliud, quod volet, per omnes affectus verſet: verum eſſe,
177 quod dicimus, ſciet. Unum jam his adjiciendum eſt, cum praecipue in actione ſpectetur

176. *negant.* Omittit Camp. *mihi quod cuique eo regni* Turic. Flor. *cantando tullium* Turic. *done ille* Turic. Flor. *Aeneas ſed ſequem timoris argutiis tu dranie* Turic. Flor. *argue* omittit Guelf. *drances* Camp. *Et nemo rerum intra quisque* Turic. Flor. *Et nemo rerum i. ſ. q.* Ambr. 2. cum Bern. *Et nemo rerum inter ſ. q.* Guelf. *Et ne moremur i. ſ. q.* Voſſ. 3. *ho vel* Ambr. 2. *homo vel* Guelf. *per omnis* Flor. Ambr. 2.

niſi aſſit — oſtendat. Conjunctivus in poſteriore verbo plane potentialis eſt: δείξειεν ἄν. Quare alieniſſima Francii conjectura *oſtentat;* nec attendenda Camp. ſcriptura *oſtendit,* fortaſſe et ipſa a corrigente profecta: cf. 5, 12, 20. ubi alia ratio.

176. *eadem verba mutata pronunciatione.* Hoc commode docet exemplo pronominis ſecundae perſonae in locis Virgilianis Aen. 1, 78. Ecl. 3, 25. Aen. 1, 617. 11, 383. Cum tamen ternis ter differentiis rem diſtinguat (cf. per paria euntem §. 87.), miror, plus tribus, minus novem, exemplis defungi noſtrum. Nunc nihil in Virgilianis hisce agnoſco, niſi admirationem et contemtum, tam recta oratione quam per interrogationem ſignificata.

decor, ſaepe aliud alios decere. Eſt enim latens quaedam in hoc ratio, et inenarrabilis: et ut vere hoc dictum eſt, *caput eſſe, decere quod facias;* ita id neque ſine arte eſſe, neque totum arte tradi poteſt. In quibusdam 178
virtutes non habent gratiam, in quibusdam vitia ipſa delectant. Maximos actores comoediarum, Demetrium et Stratoclea, placere diverſis virtutibus vidimus. Sed illud minus mirum, quod alter deos, et juvenes, et bonos patres, ſervosque, et matronas, et graves anus

177. *decor.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. *decorum* reliqui, niſi quod *deorum* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. quod inveniebat Regius. *alios decedere* Turic. Flor. *eſſe, decere.* Sic Turic. (niſi quod *capud* modo, et *decedere*) Flor. Camp. cum Alm. *artis* inferunt reliqui. Sed *qui* poſt *quod* addit male Camp. *iſta id* Turic. Flor. *id ita* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Ald.

178. *delectatur* Turic. Modo *in quibus vitia* Floril. Santen. per errorem. *auctores* Camp. cum Jenſ. Tarv.
Stratoclea. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. (quorum duo poſtremi omittunt *et*) cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bodl. Andr. *Stratoclem* reliqui. cf. 4, 1, 77. item 12, 10, 24. *vidiſſemus* Turic. Flor. Quid lateat, non exputo; niſi forte turbatum fuit male continuando *vidi ſed illud minus.* Goth. *videmus,* cui obſtat mox *erat.* Ambr. 2. *illum minus.* Turic. Flor. *melius ſet enim.* Guelf. *m. fit e.* Voſſ. 1. 3. *m. ſit e.* Goth. *m. fiunt e.* Camp. *m. ſunt e.*

177. *decor.* cf. 11, 1, 41. *caput eſſe, decere.* vide Cic. de Or. 1, 29. Mox quod *poteſt* Geſnerus mutandum cenſet infinitivo *poſſe,* non perſuadet mihi. Opponuntur haec *verum eſt caput eſſe decere* et *nequit ſine arte eſſe aut totum arte tradi.* Id ipſum apparet poſitu adverbii *ut,* quod in Geſneri ratione inter *eſt* et *caput* demum poni debebat.

178. *Demetrium et Stratoclea.* De his quidem actoribus ſcenicis nihil praeterea comperi.

optime, alter acres ſenes, callidos ſervos, paraſitos, lenones, et omnia agitatiora melius. Fuit enim natura diverſa. Nam vox quoque
179 Demetrii jucundior, illius acrior erat. Annotandae magis proprietates, quae transferri non poterant, manus jactare, et dulces exclamationes theatri cauſa producere, et ingrediendo ventum concipere veſte, et nonnunquam dextro latere facere geſtus: quod neminem alium praeter Demetrium decuit: nam-

179. *adnotandae memoriae magis* Turic. Flor. (ex hoc quidem *memorae,* et mox *proprietatis*) Camp. cum Alm. Bodl. Andr. Facilius ſane fuit vocem moleſtiſſimam ejicere quam emendare; ſed ipſe bonam copiam ejurare cogor. Id quidem apparet, adjecto aliquo appoſito ad *proprietates* longe melius procedere, quod ſubjungitur iisdem, *quae transferri non poterant.* Indicabantur itaque *proprietates*, quae nullo negotio videbantur cum alio communicari; ut eo mirabilius eſſet, eas ipſas a Demetrio ad Stratoclea non potuiſſe transferri, nec viciſſim. [Quid ſi *mimicae?* h. e. quae non in hominis cujusque natura, ſed in hiſtrionis arte ſitae erant; ita ut ab altero in alterum imitando viderentur poſſe transferri. Buttm.] *theatri eam pr.* Jenſ. cum edd. po-

179. *Annotandae magis.* cf. not. crit.

et dulces — producere. Hic quoque nihil aliud agnoſco niſi *plaſma* (cf. §. 168.), quod non quidem *proferatur* modo, ſed *producatur* i. diutius continuetur ac trahatur, et quidem *theatri,* i. ſpectatorum (cf. 1, 2, 9.), *cauſa,* iis ut placeat actor. Ita mox aliquid *populo datur,* eo tamen, ni fallor, discrimine, ut prius honeſtiores etiam complectatur, alterum ad *ſummam* magis *caveam* ſpectet. cf. 2, 12, 10.

ventum concipere veſte. Ponunt illuſtrandi cauſa locum Ovidianum Art. 3, 301. *Haec movet arte latus tunicisque ſluentibus auras Excipit, extenſos fertque ſuperba pedes.*

dextro latere facere geſtus. Hoc illud ipſum eſſe cenſeo, de quo agit §. 74. *id oſtendere maxime latus.*

alium praeter Demetrium. cf. not. crit.

que in haec omnia ſtatura et mira ſpecie adjuvabatur. Illum curſus, et agilitas, et vel 180
parum conveniens perſonae riſus (quem non ignarus rationis populo dabat), et contracta etiam cervicula. Quidquid horum alter feciſſet, foediſſimum videretur. Quare norit ſe quisque, nec tantum ex communibus praeceptis, ſed etiam ex natura ſua capiat conſilium formandae actionis. Neque illud tamen 181
eſt nefas, ut aliquem vel omnia vel plurima deceant. Hujus quoque loci clauſula ſit eadem, neceſſe eſt, quae ceterorum eſt, regnare

ſterr. ante Ald. *producere ut in egrediendo* Turic. *p. ut ingrediendo* Flor. Camp. *p. et in ingr.* Alm. *dextra latere* Jenſ. Tarv. *alium Demetrium* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. *a. quam D.* Camp. *a. niſi D.* Voſſ. 1. 3. Suſpicor fuiſſe *alium ut D.* *omnia quaſi ſtatura* Turic. Flor. Camp. cum Bodl. Andr. Ald. *o. quali ſt.* Alm. Fruſtra quaero, quid lateat. *ſpatiae adjuuitur* Turic. Flor. *ſ. admirabatur* Goth.

180. *curſuſus* Ambr. 2. *perſonae reus* Turic. Flor. *contractata* Camp. *cervicalia* Camp. cum Goth.

181. *clauſulae eadem* Turic. *clauſae eadem* Flor. *clauſula eadem* Alm. *certorum eſt* Turic. Flor. *non enim* omittunt Turic. Flor. *neque* omittunt Turic. Flor. cum Alm. *proſequemur* Camp. *temporibus affectionibus* omittunt Turic. Flor. cum Alm. *temporibus affectationibus* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. qui *affectibus* cum Bad. qui hoc et in Vall. eſſe narrat; mire, quoniam Goth. Voſſ. 2. noſtrum. *effictionibus* Baſil. Gryph. de conjectura Regii. *moleſte putemur* Turic. cum Alm.

180. *vel parum — riſus.* Hic igitur fuerit ad aures accidens ſpectatorum, movensque alterum ſibi reſpondentem ipſorum. Sed dubitari poteſt, an recte legamus *riſum*, nulla tamen alia voce magnopere ſe commendante. cf. not. crit. *rationis* interpretare: *rectae r.*

181. *nefas.* cf. 10, 2, 5.

maxime modum. Non enim comoedum eſſe, ſed oratorem volo. Quare neque in geſtu perſequemur omnes argutias, nec in loquendo diſtinctionibus, temporibus, affectionibus
182 moleſte utemur. Ut ſi ſit in ſcena dicendum,

Quid igitur faciam? non eam, ne nunc quidem,
Cum arceſſor ultro? an potius ita me comparem,
Non perpeti meretricum contumelias?

Hic enim dubitationis moras, vocis flexus, varias manus, diverſos nutus actor adhibebit. Aliud oratio ſapit, nec vult nimium eſſe condita. Actione enim conſtat, non imitatione.
183 Quare non immerito reprehenditur pronun- 1041

182. *num eam* Camp. *arces ultro* Turic. Flor. *Hice dubitatione moris* Turic. Flor. *H. e. dubitationes m.* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Goth. Jenſ. (tac. Geſn., niſi quod poſterior cum Tarv. inſerit *eſt* poſt *enim*) Tarv. Ald. *H. e. dubitatione moris* Camp. *H. e. dubitatione moras* Locat. cum Alm. (ut fertur) et edd. ante Ald. de Regii conjectura. Noſtra eſt a Badio rectiſſime emendante. *varia manus* Turic. Flor. *diverſos natus* Turic. *d. actus* Camp. *d. tutius* Voſſ. 1. *orator ſapit* Guelf. Exc. Santen. *vult minimum* Turic. Flor. Camp.

183. *aeque re non* Turic. *equare non* Ambr. 2.
pron. et vultuoſa. Sic Turic. Flor. *et* omittunt reliqui.

diſtinctionibus, temporibus, affectionibus. Lucem accipiunt duo priora §§. 35 — 40. Poſtremum ſanum eſſe nequit, nec quidquam melius reperio Regiana emendatione, ſuadentis *effictionibus;* cf. §. 89. 152. 174. 175.

moleſte, „nimia et odioſa „diligentia." Uſum adverbii copioſe illuſtrat, noſtro quoque adhibito loco, Vulpius ad Catull. 42, 8. p. 140. cf. mox §. 183. et in re ipſa 1, 11, 3.

183. *pronunciatio — vultuoſa.* Geſnerus eodem voca-

ciatio et vultuofa, et gefticulationibus molefta, et vocis mutationibus refultans. Nec inutiliter ex Graecis veteres transtulerunt, quod ab iis fumtum Laenas Popilius pofuit, effe *hanc inotiofam actionem.* Optime igitur 184
idem, qui omnia, Cicero praeceperat, quae

cf. §. 164. *molefte et* Ambr. 2. cum Voff. 1. *molefta — mutationibus* omittunt Turic. Flor. cum Alm. *et Graecis veteris* Turic. Flor. *et graeca v.* Camp. *ab iis.* Sic Goth. (tac. Gefn.) Camp. *ab is* Ambr. 2. *a bonis* Guelf. *a nobis* marg. Bafil. *ab his* reliqui (cf. §. 134.). *Lenax* Goth. (tac. Gefn.) Nos nomen per diphthongum fcribimus, hic quidem fine auctoritate libb. Sed ita Turic. et 3, 1, 21.

hanc mocofam Flor. Ambr. 2. cum Bern. (cf. Salm. ad Treb. Pollionis Gallien. c. 8. p. 208, nihil agens et quantumvis erudite ineptiens non folum noftro fed et Ciceroni ad Att. 1, 13. obtrudenda voce inaudita, revictus idem ab J. Fr. Gronovio ad Sen. Nat. Quaeft. 1, 1.) *h. vitiofam* Guelf. *h. invitiofam* Goth. *h. injocofam* Voff. 1. 3. *h. in ociofam* Camp. *h. mucofam* Tarv. cum Andreana. *actione* Camp.

bulo utentem demonftrat Ciceronem Orat c. 18. Similia funt ipfius quoque Ciceronis *actuofus* et fequiorum *geftuofus.*

veteres transtulerunt. Demonftrantur ii, quos cognovimus §. 106. Cave autem *transtulerunt* accipias de vocabulo in latinum converfo, cui non congruit quod „ex „*Graecis*" dicitur, non „ex „*Graeco.*" Nec, fi hoc fpectaffet Qu., integram locutionem fubjeciffet: *effe hanc.* A *veteribus* igitur hoc fumfit ipfe recentiorum unus praeceptorum *Laenas*, de quo cf. 10, 7, 32.

inotiofam actionem. Nec latinam, id quod fane non mirum, nec Graecum huic refpondens vocabulum demonftrare adhuc habuerunt VV. DD. nifi quod aptiffime Gefnerus confert Lucian. Philopatr. c. 25. p. 614. τὴν πολυάσχολον μαθηματικὴν i. aftrologiam. Nec igitur dubitare licet, quin ἄσχολον ὑπόκρισιν dixerint Graeci rhetores, etfi nondum nobis quidem animadverfi. Talis pronunciatio fuerit *fatagentium*, non *agentium.* cf. §. 126.

ſupra ex oratore poſui: quibus ſimilia in Bruto de M. Antonio dicit. Sed jam recepta eſt actio paulo agitatior, et exigitur, et quibusdam partibus convenit: ita tamen temperanda, ne, dum actoris captamus elegantiam, perdamus viri boni et gravis auctoritatem.

184. *qua ſupra* Turic. *M. Antonio.* Sic Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. exc. Tarv. Plenum reliqui praenomen, ſi fides in talibus conferentium diligentiae. *ſed etiam* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. qui *recepta et* pro *r. eſt* dare narratur. *paulo etiam agitatior* Obr. ſed *paulo* ipſum omittit Guelf. *et exigeritur* Turic. Flor. *et exiguitur* Ambr. 2. *etiam e.* Jenſ. Tarv. *et jam e.* Locat. cum edd. poſterr. ante Bad. acc. Baſil. *etiam et e.* Bad. Gryph. Quid in verbo productius lateat eo, quod vulgo legimus, non exputo; ſed eſt ſalebrarum aliquantum in iſtis *et exigitur, et — convenit.* Jenſoniana quidem ſcriptura paulo terſior, prae qua tamen malim: *quae et exigitur et — convenit.* Qui exigant, ſunt et judices et auditoria. *necdum actori ris c. actoris elegentiam* Turic. Flor. ſumma vitii paritate, quanquam in Turic. *actori* in fine verſus et inde natus error.

184. *ſupra ex oratore.* „Reſpicit puto ſ. 122. In Bruto de M. Antonio c. 38. *Geſtus erat non verba exprimens, ſed cum ſententiis congruens: manus, humeri, latera, ſupploſio pedis, ſtatus, inceſſus, omnisque motus, cum verbis ſententiisque conſentiens.*" Geſnerus.

et exigitur. cf. not. crit.

viri boni — auctoritatem. Latens et gratus ad ea quae continuo tractanda ſunt tranſitus.

ARGUMENTUM LIBRI XII.

Pro. Gravitas argumenti. — Oratorem esse debere virum bonum Cap. 1. — 3. malum ne posse quidem oratorem fieri, cum idem careat sapientia; — 7. mente libera; — 10. ipsorum, quae tractet, scientia; — 13. fide. — 22. Quid respondendum iis, qui Demosthenem et Ciceronem tanquam malos viros objiciant. — 32. malos destitui eo, quod in quacunque re optimum sit et efficacissimum. — 35. malas tamen etiam artes rhetori tractandas esse, ut noscantur. — 45. fieri item posse, ut contra veritatem agat vir bonus, malasque causas defendat. — Cap. 2. Mores oratori excolendi. — 3. naturam ad virtutem non sufficere. — 10. philosophiae opera danda, — 14. dialecticae; — 19. ethicae; — 25. physicae. — 31. oratorem nulli se addicere sectae debere, sed optima quaeque exercitatione et studio complecti. — Cap. 3. Jus civile noscendum. — Cap. 4. Exemplorum copia paranda. — Cap. 5. Plurimum valere animi, et quibus data sit, corporis praestantiam. — Cap. 6. Qua aetate initium agendi faciendum. — C. 7. — 7. Quales causae potissimum suscipiendae. — 12. An gratis agendum. — C. 8. Summam in discenda causa diligentiam esse ponendam, litigatorem saepius audiendum, instrumenta inspicienda. — C. 9. — 7. Nimia laudis cupido reprehenditur. — 13. Male dicentiam nocere fere et causae et actori. — 21. Quaenam scripto sint praeparanda et quomodo improvisis occurrendum. — C. 10. De genere dicendi. — 10. plurimum differre genera exemplo docetur pictorum et sculptorum. — 12. Recensentur Oratores Latini — 15.

Ciceronis laus et defensio. — 19. *Divisio inter Atticos, Asianos, Rhodios.* — 26. *Demonstratur vera Atticorum virtus, contra affectatores ejus.* — 35. *Latinos elocutione tantum a Graecis vinci; quod linguae inopia fieri in elementis maxime et accentu docetur.* — 39. *huic incommodo sententiis et luminibus medendum.* — 48. *refelluntur qui omnem ornatum repudiant.* — 57. *An discrimen servandum in agendo et in scribendo.* — 65. *Alia divisio inter subtile, grande et floridum genus.* — 72. *his multa interjacere mixta.* — 72. *usum esse omnium.* — 76. *longe diversum esse corruptum licentiosumque genus.* — 80. *bona illa facilia etiam fieri studio: sed modum servandum esse in omnibus.* — C. 11. — 7. *Finem orandi faciendum esse antequam annis deficias.* — *Peroratio operis.* — 13. *non magnam nimis et arduam esse tot artium conjunctionem.* — 20. *tempus, modo recte utaris, non deficere.* — 30. *quid praestari possit, exemplis virorum illustrium docetur; et modicae quoque eloquentiae uberrimos fructus esse monetur.* — 31. *Conclusio.*

M. FABII QUINTILIANI

DE

ORATORIA INSTITUTIONE

LIBER DUODECIMUS.

PROOEMIUM.

1042 Ventum eſt ad partem operis deſtinati longe graviſſimam. Cujus equidem onus ſi tantum opinione prima concipere potuiſſem, quanto me premi ferens ſentio, maturius conſuluiſſem vires meas. Sed initio pudor omittendi, quae promiſeram, tenuit: mox, quanquam per ſingulas prope partes labor creſceret, ne perderem, quae jam effecta erant, per omnes dif-

onus ſit ſi Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 1. 3. Modo *quidem* Camp. *quanto premi forens* Turic. Flor. *q. m. prime f.* Voſſ. 1. 3. An *q. p. me f.?* Pro *quanto* Guelf. *quantum,* Camp. *quam nunc.* Mox *omittendo* Turic. Flor. *praemiſeram* Camp. *quoque partes* Guelf. cum Jenſ. et edd. poſt. ante Stoer. *libor* Flor. *me ſuſtentavit* Turic. Flor. cum Alm. *menſus temptavi* Guelf.

1. *pudor omittendi.* cf. *verecundiam negandi* Pro. 1, 3. 3, 5, 15. Sed hic *pudet ipſum,* illic *verecundatur* aliorum cauſa.

2 ficultates animo me ſuſtentavi. Quare nunc quoque, licet major quam unquam moles premat, tamen proſpicienti finem mihi conſtitutum eſt vel deficere potius, quam deſperare. Fefellit autem, quod initium a parvis ceperamus. Mox velut aura ſollicitante provecti 1043
longius, dum tamen nota illa, et pleriſque artium ſcriptoribus tractata praecipimus: nec adhuc a litore procul videbamur, et multos circa velut iisdem ſe ventis credere auſos ha-
3 bebamus. Jam cum eloquendi rationem noviſſime repertam, pauciſſimisque tentatam ingreſſi ſumus: rarus, qui tam procul a portu receſſiſſet, reperiebatur. Poſtquam vero no-

2. *majori — mole premar* Camp. (niſi quod hic *primar*) cum edd. ante Stoer. acc. Gibſ. qui et Bodl. teſtem adjungit. Noſtri noſtram (quanquam *molet* Flor.), commendatam ipſa varietate, cum modo *quanto me premi* praeceſſerit. *vim quam* pro *unquam* Ambr. 2. *efficere potius* Voſſ. 1. *ſperare* Guelf. *initium aparuiſſe* Flor. *ſollicitanti* Turic. Flor. *dum tamen.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. *d. tantum* reliqui. *pleriſque parcium* Flor. *velut iisdem* omittunt Turic. Flor. Camp. *auros habemus* Turic. *auras habemus* Flor.

3. *pauciſſimos quae* Turic. Guelf. Pro *Jam — tentatam* Goth. nil niſi *tam.* Turic. *ingreſſumus.* *qui tam procul.* Primi dedimus e conjectura Geſneri. *quia procul* Turic.

2. *deficere — deſperare.* cf. 2, 12, 12.

nec adhuc — et multos. Haec legitimo illo copularum *nec* atque *et* vinculo junguntur (ut mox §. 4. *nec — et longius*), ita ut *et* prope litus eſſe, *et* multos habere navigationis ſocios noſtrum appareat, qui etſi *longius provectus* nihil *tamen* praeter nota illa tractet. *Dum*, ut aliqui quoque vidimus, proprio uſu indicativum praeſentis ſibi vindicat.

3. *rarus — reperiebatur.* cf. 6, 2, 3.

bis ille, quem inſtituebamus, orator, a dicendi magiſtris dimiſſus, aut ſuo jam impetu fertur, aut majora ſibi auxilia ex ipſis ſapientiae penetralibus petit: quam in altum ſimus ablati, ſentire coepimus. Nunc *coelum undique et undique pontus.* Unum modo in illa 4
immenſa vaſtitate cernere videmur M. Tullium, qui tamen ipſe, quamvis tanta atque ita inſtructa nave hoc mare ingreſſus, contrahit vela, inhibetque remos, et de ipſo demum genere dicendi, quo ſit uſurus perfectus orator, ſatis habet dicere. At noſtra temeritas

qui procul Camp. *q. jam p.* reliqui. *ratus qui* Guelf. *ratis quae* Jenſ. cum edd. poſt. ante Ald. *reperietur* Turic. Flor. cum Alm. *orator jam dicendi* Guelf. *o. dicendi* Voſſ. 1. 3. *aut in ſuo impetu* Turic. Flor. *et ipſis ſententia* Ambr. 2. *ſumus ablati* Jenſ. Tarv. cum Goth. *ſententiae coepimus* Guelf.

4. *modo in illo* Flor. Mox *ipſe* et *ita* omittit Guelf. *mare hoc nave* Guelf. *contrahet* Ambr. 2. *eſt de ipſo* Turic. Camp. *At.* Ambr. 2. *ad.* Goth. (tac. Geſn.)

coelum — pontus. Rectiſſime judicat Geſnerus, nihil hinc ſcripturae Virgilianae Aeneïd. 5, 9. accedere auctoritatis, cum Quintilianus memoriter referens loca veterum toties ea immutaverit. Sunt tamen MSS. qui pro vulgato *maria undique et undique coelum* noſtra ipſa exhibeant in verſu Virgiliano. Idem Geſnerus demonſtrat Ovidianum illud Triſt. 1, 2, 22. *Nihil eſt niſi pontus et aër,* cui accedit Horatii dictum *nihil aſtra praeter Vidit et undas* Carm. 3, 27, 31. 32. Aliquid ejusmodi obverſatum eſt noſtro.

4. *M. Tullium.* In eo, qui Orator inſcriptus eſt, libro. Fateor autem, hanc per tot membra continuatam ſimilitudinem mihi non valde placere: cf. 2, 4, 7.

inhibetque remos. De *inhibendo* non quidem *remos,* ſed *navem,* nota res eſt, quid ſe erraſſe Cicero ipſe confeſſus ſit ad Att. 13, 21. qui tamen loci de Or. 1, 33. ſecurus fuit. Haud diligentius

etiam mores ei conabitur dare, et aſſignabit officia. Ita nec antecedentem conſequi poſſumus, et longius eundum eſt, ut res feret. Et probabilis tamen cupiditas honeſtorum, et velut tutioris audentiae eſt tentare, quibus paratior venia eſt.

I. Sit ergo nobis *orator*, quem conſti- 1044

Ac. Dein *mores enim* Turic. Flor. *adſignavit* iidem. *antecedentemque c.* Camp. *res paret* Turic. Flor. cum Alm. *Et probabilis.* Sic Turic. Camp. conjunctionem omittunt reliqui. *velitioris* Turic. Flor. cum Alm. quanquam ex hoc *relitioris.* Sed *veluti oris* Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. *velocioris* Camp. *tutioris* ſolum Goth. Jenſ. cum edd. ante Gryph. *vel tutioris* reliqui praeter Obr. cui noſtrum acceptum referimus. *audentiae.* Sic Ambr. 2. Camp. cum Voſſ. 1. 2. Obr. *audiente* Turic. cum Bodl. *audientiae* Flor. Guelf. Exc. Sant. cum Alm. *audaciae* reliqui.

Inſcriptio capitis in Ambr. 2. (neque enim ulla in Turic. Flor.) Guelf. Goth. *non poſſe oratorem eſſe niſi virum bonum*, cum edd. praeter Camp. Obr. Geſn. Bip. Primus quidem ſolus uncialibus eam litteris dat. Nulla capitum hic diſtinctio in Exc. Santen.

1. *conſtituimus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc.

verſatum hic eſſe noſtrum credo, aut mutandum *remos* in *remis*, quae ratio impeditior eſt deficiente accuſativo. Nec retro cedentem ſignificare voluit Ciceronem, quod eſt in *inhibenda nave*, plane ad artis modulum dicta. Vide et Valcken. ad Herodot. 8, 84. Not. 30. Mongaltus ad locum Ciceronis in noſtra et ipſe eſt ſententia.

ut res feret. Haec verba praecedentibus continuanda ſunt; non autem ad ſequentia trahenda, quod quibusdam e veteribus etiam placuit. Significant autem *pro re nata*, velut mox c. 1. extr.

audentiae. cf. 8, 3, 27. et videtur mollius vocabulum altero *audaciae.* Ante *quibus* non *eos* intelligi, ſed *ea*, facile apparet.

1. *conſtituimus.* vid. not. crit.

tuimus, is, qui a M. Catone finitur, *vir bonus, dicendi peritus;* verum, id quod et ille posuit prius, et ipsa natura potius ac majus est, utique *vir bonus.* Id non eo tantum, quod, si vis illa dicendi malitiam instruxerit, nihil sit publicis privatisque rebus perniciosius eloquentia, nosque ipsi, qui

Sant. cum Alm. Voss. 3. Vall. Bern. Jens. Tarv. *instituimus* reliqui. „Sensus est, is orator quem constituimus i. „definimus esse oratorem, sit is qui etc. Non enim jam „de institutione sed de constitutione oratoris loquitur.“ Badius. Nec sufficit quod Burmannus ait praeteritum posse agnosci in verbo, cum praesertim optimi codd. alterum vindicent. „Quem *constituimus* oratorem“ eundem dicit noster quem mox „qui *mihi* sit orator.“ Alia videtur ratio infra §. 28. item 1. Pro. 9. Continuo *quia* Turic. Flor. (hic tamen diremtim) omisso *is.* Sed Ambr. 2. Guelf. *et quia* cum Bern. (posteriores duo itidem diremtim). *et quare* Voss. 3. Mox *definitur* Camp. *verum idque quod et ille* Turic. Flor. Camp. Nobiscum faciunt Ambr. 2. Guelf. Basil. *et* ante *ille* omittunt reliqui. *et ipsa.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. *etiam i.* reliqui. *non eo,* omisso *Id,* Leid. cum Steph. *vis ulla* Goth. (tac. Gesn.). *malitia* Turic. Flor. *nosque ipsi.* Sic Turic. Flor. (nisi quod

a M. Catone finitur. cf. 2, 15, 1. Mox *utique vir bonus* referes ad illud quod praecesserat *sit nobis.* Interjecta ista *id quod — majus est,* legitimam habent structuram formulae *id quod:* cf. 3, 6, 1. hic §. 9. item Drakenb. ad Liv. 6, 17, 6.

Id non eo tantum. Qui hic aliquid interpretamenti afferre dignati sunt, veteres illi philologi, male supplendum statuerunt *spectat,* vel *pertinet,* cum *eo* loci acciperent adverbium et sic devenirent ad mutandum mox *quod* in *ut.* Est autem pro *propterea.* cf. 4, 2, 80. Nec tamen difficultate caret locus, cui anacoluthon quoddam inest, non quidem negligentia, sed consulto admissum. Procedebat enim ratio consueta hoc modo, ut post illud *non tantum* inferretur *sed etiam,* quod nus-

pro virili parte conferre aliquid ad facultatem dicendi conati ſumus, peſſime mereamur de rebus humanis, ſi latroni comparamus haec
2 arma, non militi. Quid de nobis loquor? Rerum ipſa natura in eo, quod praecipue in-

hi *ipſa* et continuo *quae*) Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Gryph. Ex Alm. *nos quoque i.* reliqui *ſed nos quoque i.* Praepoſtera ratione, qua ſuum damnum majus eloquentiae incommodo ſignificet, et mox tamen a ſua perſona, per figuram aliquam modeſtiae, ad naturam ipſam recedat. Nimia ſibi licere ratus eſt, qui haec mutavit, ut *ſed quoque* undeunde extunderet. In mutata autem ea, quae adhuc obtinuit ſcriptura id quoque notandum, quod nulla eſt diverſitas earum rerum, quae per *non tantum* et *ſed — quoque* opponuntur invicem. *pro uili uili parte* Turic. *pro uili utri p.* Flor. *comparamus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *comparemus* reliqui. *non multi* Bern. viciſſim mox §. 6. *militum* pro *multum* Camp.

2. *quidem de* Bern. *loquar* Flor. *quod praecipue — vi*quam hic comparet. Sententia eo redit, non tantum eloquentiam omnemque ejus augendae et provehendae laborem in damnum cedere humani generis, ſi viri mali fiant oratores; ſed vocis ipſius munus a natura hominibus conceſſum ſic converti in eorundem perniciem et poenam. Gradus eſt ab arte nocente ad naturam novercam. Jam, pro illo quod expectabatur *ſed etiam*, magno cum affectu interjecit: *Quid de nobis loquor?* Eleganter autem *inſtruxerit* dictum eſt quaſi *armaverit*, ſed levius, ut poſſet mox inſurgere oratio iis quae memorantur *armis.* Habet ſane *Id* aliquam ſtructurae inſolentiam, qua ut levarentur, aliquot editores omiſerunt, ſatis leviter illi. Equidem pronomen refero ad praeceptum modo datum, ut *vir bonus* ſit orator, nec quidquam intelligo niſi illud ipſum *ſit*, nominativum agnoſcens in vocabulo *Id*, non accuſativum, quaſi ſubaudiendo *praecipio*, *dico*, quae fortaſſe aliquis probet. Sed ſimpliciſſima ratio eſt, ut ita haec cogitando continuaverit noſter: „vir bonus ſit orator, „ſitque id (i. talis) non propterea ſolum, ſed" cet. [Vid. Add.]

dulſiſſe homini videtur, quoque nos a ceteris animalibus ſeparaſſe, non parens, ſed noverca fuerit, ſi facultatem dicendi, ſociam ſcelerum, adverſam innocentiae, hoſtem veritatis invenit. Mutos enim naſci, et egere omni ratione, ſatius fuiſſet, quam providentiae munera in mutuam perniciem convertere. Longius tendit hoc judicium meum. Neque enim tantum id dico, eum, qui mihi ſit orator, *virum bonum eſſe oportere:* ſed ne futurum quidem oratorem, niſi virum bonum. Nam certe neque intelligentiam conceſſeris iis, qui, propoſita honeſtorum ac turpium via, pejorem ſequi malent, neque prudentiam, cum

detur omittunt Turic. Flor. cum Alm. *quo praecipue* Ambr. 2. cum Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. (niſi quod prius omittit Ruſc.). *indulſiſſet* Camp. cum Goth. *incluſiſſe* Voſſ. 1. *indulxiſſe* Voſſ. 2. *nos quoque* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. male transponentes. *quo nos* ſine *que* Turic. Flor. Continuo *a* om. Goth. *animantibus* Camp. *ſuperaſſé* Guelf. Exc. Sant. *parans eſt* Turic. Flor. *parens eſt* Camp. *multos enim ſciet gere omni* Turic. Flor. *multos e. non n. e. e. o.* Guelf. *m. autem n. e. e. o.* Camp. *multos* Voſſ. 2. 3. quoque et Bern. *Muros etiam n.* Goth. (err. Geſn.) *Muta e.* Voſſ. 1.

3. *tendit* om. Voſſ. 1. 3. *qui mihi ſit orator.* Sic Camp. *qui mi ſit o.* Turic. *qui miſit o.* Flor. cum Alm. *mihi* om. reliqui. *oporterem niſi virum,* omiſſis interjacentibus, Turic. cum Flor. et Alm. niſi quod ex his *oporterem* non affertur. *eis qui propoſita* Flor. *his q. p.* Guelf. *priorem* Goth. (tac. Geſn.). *malent.* Sic Turic. Ambr. 2. *mallent* Guelf. Exc. Sant. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. 3. *malunt* Camp. cum edd. ante Bad.

2. *quoque nos — ſeparaſſe.* remittit ad 2, 16, 16. 17. Recte Pſeudo-Turnebus nos

in graviſſimas frequenter legum, ſemper vero malae conſcientiae, poenas a ſemet ipſis im-
4 proviſo rerum exitu induantur. Quod ſi neminem *malum* eſſe, *niſi ſtultum* eundem, non modo ſapientibus dicitur, ſed vulgo quoque ſemper eſt creditum: certe non fiet unquam ſtultus orator. Adde quod ne ſtudio quidem operis pulcherrimi vacare mens, niſi omnibus vitiis libera, poteſt: primum quod in eodem pectore nullum eſt honeſtorum turpiumque conſortium, et cogitare optima ſimul ac deterrima non magis eſt unius animi, quam ejus-
5 dem hominis bonum eſſe ac malum: tum illa quoque ex cauſa, quod mentem tantae rei intentam, vacare omnibus aliis, etiam culpa carentibus, curis oportet. Ita demum enim libera, ac tota, nulla diſtringente atque alio

qui cum reliquis *malint* ex ipſius conjectura: cf. 1, 5, 64. *prudentiam cujus in* Turic. Flor. Camp. *p. iis cum in* Voſſ. 1. *p. cum* Jenſ. cum edd. ante Ald. Noſtrum Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. Obr. *p. qui in* Ald. cum edd. ante Stoer. *p. iis qui in* reliqui. *inducantur* Gryph. cum poſterr. ante Obr. peſſime.

4. *ſapientibus.* Sic Turic. Flor. cum Alm. *a ſ.* reliqui. *Adde* om. Turic. Flor. cum Alm. cf. 10, 1, 33. *ſtudia* Turic. Flor. *pulcherrimae* Flor. *quod ſi in* Turic. Flor. Camp. cum Alm. *bonum eſt ac* Turic. Flor. *eſſe bonum ac* Camp.

5. *omnibus etiam culpa aliis carentibus aliam etiam cu-*

4. *ſapientibus dicitur.* Vel- ut toti Socraticae domui.

5. *nulla — ducente cauſa.* Non profecto diſplicet Rollini conjectura, *cura* reponi cupientis. Nam quod modo eſt *aliis — curis,* Quintiliano condonandum. Nec procul *cauſa.*

ducente cauſa, ſpectabit id ſolum, ad quod
accingitur. Quod ſi agrorum nimia cura, et 6
1046 ſollicitior rei familiaris diligentia, et venandi
voluptas, et dati ſpectaculis dies, multum
ſtudiis auferunt: (huic enim rei perit tempus,
quodcunque alteri datur) quid putamus factu-
ras cupiditatem, avaritiam, invidiam? qua-
rum impotentiſſimae cogitationes ſomnos et-
iam et illa per quietem viſa perturbant. Ni- 7
hil eſt enim tam occupatum, tam multiforme,

ris Turic. Flor. *oporteat* Turic. Flor. Camp. cum Alm. ut ſuſpicor. male.

6. *agrocorum n. cur tuendi et ſollitiora* Turic. Flor. (hic *ſolliciora*). *corporum* pro *agrorum* Ald. cum edd. poſt. ante Stoer. de conjectura Regii levi illa et intemperanti, quam tamen reduxit Gibſ. *et venandi* om. Turic. Flor. cum Alm. et latere videtur in illo quod praeſumſerunt *tuendi*. Ante *venandi* om. *et* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. (qui transponit etiam *vol. ven.*), cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. nec displicet, ſi paria accipiantur duo occupationum, quibus ſingulis interjiciatur copula. *quorum impotentiſſime* Turic. *ſomnus* Turic. Flor. *etiam et*. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Inſerunt *ipſos* reliqui. *perturbent* Ambr. 2. Guelf. cum Jenſ. Tarv.

7. *Nihil enim eſt* Camp. *tam* om. Goth. *celeratum* Turic. Flor. *mens mala* Floril. Sant. non displicet. *ſpecuriis* Turic. *prae curis* Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. *labore* om. Turic. Flor. cum Alm. *etiam cum* Ambr. 2.

6. *Quod ſi agrorum nimia cura — dati ſpectaculis dies.* Aliquid ſimile hisce 1, 12, 18. *cupiditatem.* cf. 5, 12, 6. et mox §. 24. *cupiditas corrumpat.* Mox *illa per quietem viſa* i. ſomnia nemo non accuſativum acceperit, nec quidquam hinc alieni habet, in quo tamen haeret Burmannus, quod *impotentes affectuum cogitationes perturbant ſomnia* i. terrore ea complent. *viſa* nominativum exiſtimare ſuſtinuit Capper.

tot ac tam variis affectibus conciſum atque laceratum, quam mala mens. Nam et cum inſidiatur, ſpe, curis, labore diſtringitur: et jam, cum ſceleris compos fuit, ſollicitudine, poenitentia, poenarum omnium expectatione torquetur. Quis inter haec litteris, aut ulli bonae arti locus? Non hercle magis, quam frugibus in terra ſentibus ac rubis occupata.
8 Age, non ad perferendos ſtudiorum labores neceſſaria frugalitas? Quid igitur ex libidine ac luxuria ſpei? Non praecipue acuit ad cu-

Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum Vall. et edd. ante Ald. *et etiam cum* Voſſ. 3. *et cum* Ald. de Regii conj. ſed ſic et Floril. Sant. *compos fuit.* Sic Camp. *compoſuit* Turic. Flor. *compoſuerit* Alm. *compos fuerit* reliqui. *poenit. et poen.* Floril. Sant. *ſollicitudinem omnium* Turic. *poenit. poen.* omiſſis. *articulos. Non* Flor. Ambr. 2. *arti cultus. N.* Jenſ. cum edd. poſt. ante Ald. acc. Bad. *hercule* Guelf. ſolus hic quidem; cf. 11, 3, 9. *interea* Jenſ. meorum ſolus.

8. *aut luxuriae* Jenſ. cum edd. poſt. ante Bad. *et l.* Goth. (tac. Geſn.). *nomen praecipue acui* Turic. Flor. *lau-*

7. *conciſum atque laceratum.* An dicemus, obverſatum eſſe locum Platonicum, quo reſpicit Tacitus Annal. 6, 6.? cf. Heind. ad Gorg. Plat. §. 170. p. 269. Eſt enim longe convenientior Taciti verbis ille ex Gorgia prolatus ſenſus, quam quem indicat Lipſius reipublicae Plat.

compos fuit. Dictum pro hisce: *compos factus eſt.* [Niſi forte melius ita explicandum: *patravit quod voluit.* Buttm.]

aut ulli bonae arti. Apparere puto, *artem* hic generatim dici de omni occupatione, ἐπιτηδεύματι, moribus, non proprie de eruditione, quae jam erat in *litteris.* Plerumque enim *bonae artes* ſunt hominis, non ſtudioſi, nec ad litteras pertinent.

8. *neceſſaria frugalitas.* cf. 11, 3, 19.

piditatem litterarum amor laudis? Num igitur malis eſſe laudem curae putamus? Jam hoc quis non videt, maximam partem orationis in tractatu aequi bonique conſiſtere? Dicetne de his ſecundum debitam rerum dignitatem malus atque iniquus? Denique, ut 9
maximam partem quaeſtionis eximam, demus, id quod nullo modo fieri poteſt, idem ingenii, ſtudii, doctrinae, peſſimo atque optimo
1047 viro: uter melior dicetur orator? Nimirum qui homo quoque melior. Non igitur unquam malus idem homo, et perfectus orator. Non enim perfectum eſt quidquam, quo me- 10
lius eſt aliud. Sed, ne more Socraticorum nobismet ipſi reſponſum finxiſſe videamur,

dis eſſe. Num iidem. *laudum. N.* Goth. (err. Geſn.). Mox *eſſe* om. Guelf. *in tractatum* Flor. *malos a. iniquos* Flor.

9. *eximiam* Camp. cum Jenſ. Tarv. Voſſ. 2. ſed Goth. non item. *demus de id* Turic. Flor. et mox *id enim ingenii* iidem. *quid homo* Turic. Flor. *quod h.* Camp. *malis idem* Flor. *malus id eſt* Ambr. 2. *Non igitur — orator* om. Camp.

10. *eſt nemo re Socr.* Turic. Flor. (niſi quod hic *nemore*). De *eſt* et *ſed* confuſis cf. §. 2. *ſit aliis adeo* Turic. Flor. cum Alm. *et audeat* Turic. *futurum oratorem* om. Ambr. 2. Guelf.

laudem curae. Ne hic quidem *laudis curam* dixit; cf. 3, 8, 46. item 9, 3, 74.

in tractatu aequi bonique. cf. 1. Pro. 16.

9. *idem ingenii.* Suſpicor interponendum *eſſe;* neque enim eo omiſſo recte ſubjiciatur *quod nullo modo fieri poteſt*; niſi putide admodum hoc referas ad ipſum verbum *demus*, quaſi nos ipſi impertiamus *ingenium, ſtudium, doctrinam. Demus* eſt *concedamus;* cf. 4, 1, 24.

10. *more Socraticorum.* Videtur hoc vulgo objectum eſſe philoſophis Socraticis, fingere ſibi faciles nec valde formidabiles adverſarios.

ſit aliquis adeo contra veritatem obſtinatus, ut audeat dicere, eodem ingenio, ſtudio, doctrina praeditum nihilo deteriorem futurum oratorem malum virum, quam bonum. Con-
11 vincamus hujus quoque amentiam. Nam certe nemo dubitabit, omnem orationem id agere, ut judici, quae propoſita fuerint, vera et honeſta videantur. Utrum igitur hoc facilius bonus vir perſuadebit, an malus? Bonus qui-
12 dem dicet ſaepius vera atque honeſta. Sed etiam ſi quando aliquo ductus officio (quod accidere, ut mox docebimus, poteſt) falſo haec affirmare conabitur, majore cum fide neceſſe eſt audiatur. At malis hominibus ex contemtu opinionis, et ignorantia recti, nonnunquam excidit ipſa ſimulatio. Inde immo-

11. *Nam certe.* Sic Turic. Camp. *hoc* inſerunt reliqui. *dubitavit* Turic. Flor. Camp. cum Alm. *orationem.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *oratorem* reliqui. *agere vitium quae* Turic. Flor. *propoſita* om. Turic. Flor. cum Alm. *prepoſita* Ambr. 2. *vara* Ambr. 2.

quidem dicet. Sic Turic. Flor. Camp. *et* inſerunt reliqui.

12. *quod occideret* Flor. *majore* om. Camp. *malus ho-*

12. *ut mox docebimus.* Infra a §. inde 33. Qui tamen minus faveat noſtro, poterit ſane miris modis exagitare eum hoc quoque inter commoda virtutis recenſentem, quod ſpecies ejus externa et bona fama inde nata poſſint interdum fucum facere judicibus.

opinionis. cf. 2, 12, 5.

immodeſte — ſine pudore. Puto intereſſe, quod prius modo caret, alterum mentiendi turpitudinem non ſentit. *Proponere* enim poteſtate illa oratoria dicitur, qua indicunt res mox probandas: cf. 11, 3, 163. Vir malus hic quoque nimia pollicetur, ſtandi iis ſecurus.

deſte proponunt, ſine pudore affirmant. Se- 13
quitur in iis, quae certum eſt effici non poſſe, deformis pertinacia, et irritus labor. Nam ſicut in vita, in cauſis quoque, ſpes improbas habent. Frequenter autem accidit, ut his etiam vera dicentibus fides deſit, videaturque talis advocatus malae cauſae argumen-
tum. Nunc de iis dicendum eſt, quae mihi 14
quaſi conſpiratione quadam vulgi reclamari videntur. *Orator ergo Demoſthenes non fuit?* atqui malum virum accepimus. *Non Cicero?* atqui hujus quoque mores multi reprehenderunt. Quid agam? magna reſponſi invidia

minibus Turic. Flor. *conceptu* Jenſ. cum poſterr. ante Bad. *unde immodeſte* Camp. *pudore adſirmantur* Turic. Flor. *pondere a.* Camp. cum Andreana.

13. *pertinatio* Flor. *vita, in.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. *ita* inſerunt reliqui. *ut iis etiam* Turic. Placebat, niſi quod *his* pro *talibus* dictum accipio.

14. *reclamare* Guelf. *at quicqui malum* Turic. Flor. *at quicquid m.* Camp. *accipimus* Turic. Flor. *Cicero qui hujus* Turic. *C. cujus* Camp. *C. atque h.* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *magni reſponſa* Turic. Flor. *magis r.* Camp. *ſubeunda mitigandae,* omiſſo *eſt,* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſt. ante Ald. *ſubeunda eſt — ut omnia* om. Flor.

13. *ſpes improbas* i. nimias, nec ulli fruſtrationi cedentes.

talis advocatus. Qualis Pollioni viſus eſt Labienus. cf. 4, 1, 11.

14. *magna reſponſi invidia.* Haec eo cernitur, quod ne hos quidem viros ad ſummam, quo eniti poſſit natura humana, eloquentiam perveniſſe dicturus eſt §. 18. *mitigat* ergo *aures* negans illam multis creditam horum improbitatem. De ipſa locutione cf. 4, 5, 9. *Enim,* quo levari ſe cupit Regius, inchoat illam *aurium mitigationem,* quod ipſum monuit Badius.

ſubeunda eſt, mitigandae ſunt prius aures. 1048
15 Mihi enim nec *Demoſthenes* tam gravi morum dignus videtur invidia, ut omnia, quae in eum ab inimicis congeſta ſunt, credam; cum pulcherrima ejus in republica conſilia et
16 finem vitae clarum legam. Nec *Marco Tullio* defuiſſe video in ulla parte civis optimi voluntatem. Teſtimonio eſt actus nobiliſſime conſulatus; integerrime provincia adminiſtrata; et repudiatus vigintiviratus; et civilibus bellis, quae in aetatem ejus graviſſima inciderunt, neque ſpe neque metu declinatus

15. *tam graviorum* Turic. cum Alm. *dignus* om. Camp. *congeſtas incredam* Turic. *cum pulcherrima.* Sic Turic. Camp. cum Alm. *et* inſerunt reliqui. *ejus rei publicae* Ambr. 2. Guelf. (quanquam hic *r. p.*) cum Goth. Jenſ. et edd. poſt. ante Ald.

16. *Nec* om. Turic. Flor. cum Alm. Pro *Marco* notam ſolam Guelf. Goth. Camp. cum edd. ante Stoer. *cujus optimi* Flor. Camp. *Teſtimonium eſt habitus* Camp. *integerrime — vigintiviratus* om. Turic. Flor. cum Alm. *neque ſpe* om. iidem. *metus declinatus* Turic. Flor. *idem* pro *id eſt* Camp. *optimis partibus rei p. ſe j.* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſt. ante Ald. *jungerentur* Turic. Flor.

15. *Demoſthenes tam gravi — invidia.* Geſnerus ad Lucianum ablegat in encomio Demoſthenis ſumma quaeque de ejus animo referentem: qui certe, quae fuerit multorum ſui temporis hominum de oratore ſententia, prodit. Nobis quoque opera Demoſthenis volventibus nemo hoc eripiet, addictum patriae civem fuiſſe et rigidum libertatis ſatellitem. *Invidia* hic eſt pro *infamia*, ſed lenius vocabulum. Nimis tamen prope ſe ipſum hic ſequitur.

16. *in ulla parte.* cf. 2, 16. 18.

repudiatus vigintiviratus. vid. Vellej. 2, 45. collato Dione Caſſ. 38, 1 ſqq., ipſumque Ciceronem ad Att. 9, 2. et lib. 2, 6.

animus, quo minus optimis se partibus, id est, reipublicae, jungeret. Parum fortis vi- 17
detur quibusdam: quibus optime respondit ipse, *non se timidum in suscipiendis, sed in providendis periculis:* quod probavit morte quoque ipsa, quam praestantissimo suscepit animo. Quodsi defuit his viris summa vir- 18
tus: sic, quaerentibus, an oratores fuerint, respondebo, quomodo Stoici, si interrogentur, an sapiens Zeno, an Cleanthes, an Chrysippus, respondeant, Magnos quidem illos ac venerabiles, non tamen id, quod natura ho-

18. *si interrogantur* Turic. Flor. *si interrogarentur* Camp. cum Goth. et edd. ante Ald. Hoc ipsum verum suspicor, modo et mox *respondebant* reponatur pro *respondeant.* Neque enim recte se Stoicorum exemplo tuetur noster, si illorum quoque responsionem fingit modo, qualem possint reddere, non prodit eam, quam vere dederint. Latere autem, quod probo, in ipsa vetustissima scriptura puto. *Chrysippus ipse, resp.* Sic Ambr. 2. *Ch. ipsi r.* Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Gryph. *ipse* om. reliqui. Sed Goth. *Ch. qui r.* *magno quidem* Flor. *summum habebat* Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. post. ante Basil. *s. habeat* Camp. non male.

17. *respondit ipse.* Haec ipsa quidem, quae continuo recensentur, Ciceronis verba non invenio, nec demonstrarunt VV. DD. Sententiam saepissime profert, cum in epistolis queritur de temeritate Pompejanorum, velut Famill. 6, 21. multisque praeterea locis. Gesnerus hanc vanam Ciceronis et pro ipso jactationem arguit, qui ne morti quidem ejus multum fortitudinis affuisse censet, simul usus ipsa Senecae patris ad laudem Ciceronis tendente Suasoria 7.

praestantissimo — *animo.* Non est quod cum Francio et Burmanno reponere velis *praesentissimo.* cf. 6, 1, 25.

18. *si interrogentur.* cf. not. crit.

19 minis ſummum habet, conſecutos. Nam et
Pythagoras, non *ſapientem* ſe, ut qui ante
eum fuerunt, ſed *ſtudioſum ſapientiae* vocari
voluit. Ego tamen ſecundum communem 1049
loquendi conſuetudinem ſaepe dixi, dicamque, *perfectum oratorem* eſſe Ciceronem; ut amicos et *bonos viros*, et *prudentiſſimos* dicimus vulgo, quorum nihil niſi perfecte ſapienti datur. Sed cum proprie, et ad legem ipſam veritatis loquendum erit, eum quae-
20 ram oratorem, quem et ille quaerebat. Quanquam enim ſtetiſſe ipſum in faſtigio eloquentiae fateor, ac vix, quid adjici potuerit, invenio, fortaſſe inventurus, quod adhuc absci-

19. *conſecutos ut Pyth.* Camp. *ſed ut qui* Turic. *ſe et qui* Jenſ. Tarv. *ſe ut et qui* Locat. Ven. Ruſc. *ante fuerunt* Camp. *et ſtud.* Turic. *vocare vol.* Turic. Flor. Camp. *viros ſed prudentiſſime* Turic. Flor. Poſtremum Alm. quoque. *cumque proprie* Turic. Flor. *erit cumque oratorem* Turic. Flor. (qui poſterior infra etiam §. 34. *cum ad* pro *eum ad*): ab Alm. *quaeram* abeſſe dicitur. *quaeram eloquentiae oratorem* Camp. *quaerebat* om. Obr.

20. *ſtetiſſe eum* Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. exc. Ald. *eloquentiae* om. Turic. Flor. Camp. c. Alm. *quid adhuc* Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. (qui viciſſim ſupra *quod adjici*) c. Goth. Voſſ. 2. 3. Alm. et edd. ante Gryph. *absciſurum.* Ita ſine libris etiam hic emendare debui vulgatum *abſciſſurum*, cum alibi addicentes

19. *quem et ille quaerebat.* Veluti in Oratore c. 2. 29. Demonſtrat Geſnerus et Craſſi ſententiam de Or. 3, 22.

20. *quid adjici — quod — absciſurum.* cf. 10, 1, 106. *illi nihil detrahi poteſt, huic nihil adjici.* — *adhuc* i. ad ea ſ. praeter ea quae jam abscidiſſe putandus eſt.

ſurum putem fuiſſe (nam fere ſic docti judicaverunt, *plurimum in eo virtutum, nonnihil fuiſſe vitiorum:* et ipſe ſe multa ex juvenili abundantia coërcuiſſe teſtatur): tamen quando nec ſapientis ſibi nomen, minime ſui contemtor, aſſeruit; et melius dicere, certe data longiore vita, et tempore ad componen-

illos habuiſſem; vid. ad 9, 4, 118. Nemo quidquam *abſcindet* ſupervacui, ſed aut *recidet* aut *abscidet.* *nam et fuiſſe ſic dicti* Turic. Flor. *ipſe ſe.* Sic Turic. Flor. Camp. transponunt reliqui. *ex juvenili.* Sic Turic. Flor. cum Alm. *illa* inſerunt reliqui. *juvenali* Ambr. 2. *tamen quia* Guelf. *quando donec ſapientiſſimum ſibi* Turic. Flor. Ex Alm. *ſapientiſſimum* ſolum affertur. *certa data* Guelf. *longiora ut et tempora ad componendam ſecuriora* Turic. Flor. cum Alm. (quanquam ex hoc *tempore, componendum, ſecuriore* afferuntur). Nos eam repraeſentamus ſcripturam, quam Burmannus ſuaſit, et a qua libri ceteri in eo tantum recedunt, quod pro *et tempore ad* dant *et te ad* Ambr. 2. Guelf. *et ſe ad* Goth. cum Voſſ. 2. *et ad ſe* Camp. *aetate ad* Jenſ. cum edd. ante Ald. qui nihil mutat niſi quod ex Regii conj. dat *ſeveriore;* hinc Baſil. *et aetate ad ſe c. ſev.* Gibſ. Obr. *et aetate ad c. ſev.* reliqui *et aetate ad c. ſecuriore.* Quod autem Burmannus ſcripturam Voſſ. 2. et Goth. *ſe* in *ſeculo* fortaſſe mutandam eſſe putabat, fefellerat eum ratio mutationis conſulto factae ab aliquo, qui *componere* dici pro *elucubrando* non ferebat. Hic tamen uſus aliis quoque locis fit manifeſtus, velut 12, 10, 50. ubi itidem non additur id quod *componitur*, ut fit alibi et ibid. §. 49. *a componendis — orationibus,* quae opponuntur *dicendo.* Non igitur eſt ubique numerorum cura intelligenda, cum *compoſitio* uſurpatur. *Aetatem* hic quidem aevum Ciceronianum acceperunt, ſed hoc in illa *vitae* vicinia non licebat, ubi unusquisque erat ad ipſius *aetatem* i. annos relatu-

ipſe — teſtatur. cf. 12, 6, 4. Geſnerus ponit locum e Bruto c. 91. de Molone, qui Ciceronem redundantem coërcuerit; ubi vide Wezel.

longiore — ſecuriore. cf. not. crit.

dum securiore, potuisset: non maligne crediderim, defuisse ei summam illam, ad quam
21 nemo propius accessit. Et licebat, si aliter sentirem, fortius id liberiusque defendere. An vero M. Antonius *neminem a se visum eloquentem*, quod tanto minus erat, professus

rus, ut est supra §. 16. Illam ipsam tamen intellexerunt qui reponebant *severiore*, praepostere illi, si plus quam sexagenarium ad maturitatem tandem et severitatem scribendi perventurum expectarunt. *crediderunt defuisse* Turic. *enim* pro *ei* Camp.

21. *et ligaliat si* Flor. *liberiusque.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. et edd. ante Gryph. *et liberius* reliqui. *eloquentiae quam t. m. erit* Turic. Flor. *enim* pro *etiam* Camp. *hunc* pro *adhuc* Guelf. c. Goth. Voss. 2. 3. *quae semper est* Turic. Camp. *qui superest* Guelf. *aeternitatem* Flor. cum Bern. (siquidem, quod verosimile est, siglae Bern. et Obr. confusae sunt ap. Burm. in Addendis). *perfectus* Ambr. 2. cum Voss. 3. *perfectum* Guelf.

non maligne. Hoc simili modo continuandum ut supra 11, 3, 12.

21. *licebat, si aliter.* Non metu, sed vero praestantiae Ciceronianae sensu, tam caute se in hac ejus reprehensione versari testatur. Quidni enim ipsi liceat *perfectum* fortiter negare Tullium, cum ne eloquentem quidem („quod minus") se unquam vidisse dicat Antonius, et Tullius ipse quaerat, non inveniat eum, quem probaturus sit, oratorem? Ea vis est in figura orationis, quam aliquoties animadvertimus, *An vero — ego non.* cf. 11, 2, 38. Gesnerus mire aberrat, contemtum Ciceronis hoc aevo ingruentem, aulam principum ei minus faventem, causas existimans, quare *licuerit* ei hoc fortius defendere; aut, si *aliam sententiam* accipias de laudibus summis Ciceronis, per Domitianum, qui has ei facile indulserit, licuisse hoc etiam suspicans. Loca Ciceronis de Antonii et suo judicio vide apud nostrum 8. Pro. 13. et modo hic §. 19. *Quaerendi* autem vocabulum in quo consulto haeret noster apud Cic. est in Orat. c. 21. 29.

eſt; ipſe etiam M. Tullius *quaerit adhuc eum*,
et tantum imaginatur ac fingit: ego non audeam dicere, aliquid in hac, quae ſupereſt,
aeternitate inveniri poſſe eo, quod fuerit, perfectius? Transeo illos, qui Ciceroni ac De- 22
moſtheni ne in eloquentia quidem ſatis tribuunt: quanquam neque ipſi Ciceroni Demoſthenes videatur ſatis eſſe perfectus, quem *dormitare* interim dicit; nec Cicero Bruto Calvoque, qui certe compoſitionem illius etiam apud ipſum reprehendunt; nec Aſinio utrique, qui vitia orationis ejus etiam inimice
pluribus locis inſequuntur. Concedamus ſane, 23
quod minime natura patitur, repertum eſſe

22. *aut Dem.* Camp. *in eloquentiae* Ambr. 2. *ſatis — Demoſthenes* om. Guelf. ex homoeoarcto, nam quae continuo ſequuntur ita ibi transpoſita leguntur: *ſatis videatur eſſe*, ut et in Goth. Jenſ. (tac. Geſn.). *ſatis* ſecundo loco omittit Obr. *interdum* Camp. *reprehendit* Turic. Flor. Solum tamen reprehenſorem Calvum agnoſcere non placet. Nec inſolens corruptela; cf. 3, 6, 52. *pluribus locis.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. *in* inſerunt reliqui.

23. *patitur.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. *patiatur* reliqui. Cf. §. 9. *id quod — poteſt.* Mox

22. *Ciceroni Demoſthenes — dormitare.* Verbum ab Horatio ad Ciceronem ſecure translatum. cf. 10, 1, 24.

Cicero Bruto Calvoque — apud ipſum. cf. 9, 4, 1. Apparet igitur *compoſitionem* hic eſſe numeros oratorios, quo vel *certe* illud deducit.

Aſinio utrique. „Patri et „filio, quorum hic *de com„paratione patris et Ciceronis* „libros edidit lectos Plinio „epiſt. 7, 4, 4. et refutatos a „Claudio Imp. teſte Sueto. c. „41. Add. Gell. 17, 1." Geſnerus. Iniquiſſimum Ciceronis obtrectatorem Aſinium Pollionem oſtendit Seneca pater Suaſor. 6.

aliquem malum virum, ſumme diſertum: nihilo tamen minus oratorem eum negabo. Nam nec omnibus, qui fuerint manu promti, viri fortis nomen conceſſerim, quia ſine virtute
24 intelligi non poteſt fortitudo. An ei, qui ad defendendas cauſas advocatur, non eſt opus fide, quam nec cupiditas corrumpat, nec gratia avertat, nec metus frangat? ſed proditorem, transfugam, praevaricatorem donabimus oratoris illo ſacro nomine? Quod ſi mediocribus etiam patronis convenit haec, quae vulgo dicitur, *bonitas:* cur non orator ille, qui nondum fuit, ſed poteſt eſſe, tam ſit mo-
25 ribus, quam dicendi virtute perfectus? Non enim forenſem quandam inſtituimus operam, nec mercenariam vocem, nec, ut aſperioribus verbis parcamus, non inutilem ſane litium advocatum, quem denique *cauſidicum* vulgo vo-

nihilo — negabo om. Guelf. *eum* om. Camp. *Nam* om. Turic. Flor. cum Alm. et Turic. quidem apice impoſito voci *nec*, pro qua Goth. (tac. Geſn.) Camp. *neque*, ſicut mox ante *cupiditas* dant *neque* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cf. 3, 9, 5. et mox §. 25.

24. *advocator* Ambr. 2. *gratia vertat* Turic. Flor. Camp. cum Alm. *transfugatorem* Camp. *eſſe ſitam ſit* Guelf. *majoribus quam* Flor.

25. *quendam* Guelf. *quadam* Turic. *mercenaria* Guelf. *neque ut* Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. (hic et *neque merc.*). *aſperius verbis* Turic. Flor. *non utiles an elitium*

25. *ut aſperioribus — parcamus.* *Rabulam*, ut recte monet Pſeudo-Turnebus, dicturus erat. vide infra 12, 9, 12.

non inutilem — advocatum. vide not. crit.

cauſidicum. Ita nonniſi per contemtum nominari eos, quos patroni nomine, nedum

cant; ſed virum, cum ingenii natura praeſtantem, tum vero tot pulcherrimas artes penitus mente complexum, datum tandem rebus humanis, qualem nulla antea vetuſtas cognoverit, ſingularem, perfectumque undique, optima ſentientem, optimeque dicentem. In 26
hoc quota pars erit, quod aut innocentes tue-

quem Turic. Flor. Ex Alm. affertur *non utile ſane quem*, unde Burmannus conjicit *n. inutilem plane advocatum quem*, quoniam *litium advocatum* an recte dicatur dubitandum ſit. Quod quidem plane ei aſſentior; ſed medelam non item probo. Nam *advocatum* et ipſum abeſſe ab Alm. oblitus videtur, nec valde credulus ego illi vocis *litium* omiſſioni. Habetque hoc etiam difficultatem, quod, cum ſit in his manifeſtus ad honeſtiora vocabula reditus, tamen *advocatus* aut potior eſt (cf. 4, 1, 7.), aut ſaltem non inferior *cauſidico*. Ut non multum abſit, quin vetuſta illa ſcriptura indicio utar vocis *litigium* (ad modum *mancipii*) de homine etiam in familiari ſermone uſurpatae („non inutile ſane litigium"). Quod ſi, ut par eſt, displicuerit, vide an reponendum videatur *litium inſtrumentum*. [Vid. Add.] *cauſadicum* Ambr. 2. *vulgo dicant* Flor. *eum* pro *cum* Camp. *praeſtante* Turic. Flor. *tot* Turic. Camp. omittunt. Placet. Mox *agnoverit* Camp. *optime ſent.* Goth. ſolus.

26. *his hoc quod apers erit* Turic. Flor. (hic *aſperſerit*). *tuebatur* Turic. Flor. *aderit* om. Turic. Flor. cum Alm. *ſummum* Turic. *ſummis* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *operibus* om.

omnium honorificentiſſimo, oratoris non digneris, docet Burmannus ad eum Petronii locum (c. 46.), ubi cum praecone (plane ut ap. Juv. 6, 438.) componitur cauſidicus. Plane autem appoſite ad noſtrum locum verba ibi afferuntur Cic. de Orat. 1, 46. „Non enim cauſidicum neſcio quem, neque proclamatorem, aut rabulam hoc ſermone noſtro conquirimus, ſed eum virum, qui primum ſit hujus artis antiſtes" cet. Cf. etiam initium Dialogi de Oratoribus.

26. *quota pars* — *quod.* Imminutionem ineſſe tali interrogationi exempla pro-

bitur, aut improborum ſcelera compeſcet, aut 1051
in pecuniariis quaeſtionibus veritati contra calumniam aderit? Summus ille quidem in his quoque operibus fuerit, ſed majoribus clarius elucebit, cum regenda ſenatus conſilia, et popularis error ad meliora ducendus.
27 An non talem quendam videtur finxiſſe Virgilius, quem in ſeditione vulgi, jam faces et ſaxa jaculantis, moderatorem dedit?

Tum pietate gravem ac meritis ſi forte virum quem
Conſpexere, ſilent, arrectisque auribus aſtant.

Habemus igitur ante omnia *virum bonum*, poſt haec adjiciet *dicendi peritum*,

Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſt. ante Ald. *ſed majoribus.* Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. 3. *in* inſerunt reliqui. *ac pop.* Camp.

27. *tale quaedam* Turic. *inde ſedit.* Turic. *dedit.* Goth. Jenſ. cum Voſſ. 2. et edd. poſt. ante Baſil. adjiciunt *animi.* Quod, refictum duntaxat in *animis,* neceſſarium ſtructurae cenſeo, quae in illo *dedit* finem non habet. *aſtant.* Hoc, non *adſt.*, dare Turic. Camp. diſerte moneor. *adjiciet.* Sic Turic. (quanquam *adi*-

bant; nec erat quod Burmannus *quae* optaret prae *quod.* Illud inſolentius, quod non adjicitur genitivus, velut *laudis* aut ſimilis; nam ſic fere ſtruitur, ut apud Juvenalem (3, 61.): *quota portio faecis Achaeae* i. Graecorum quidem minimum. Neque tamen ideo reponere velim: *Hujus hoc quota pars erit, quod.* Quanquam cf. var. lect.

27. *dedit.* vide not. crit.

adjiciet. Promittit quaſi hoc noſter Virgilium legentibus, modo attendere velint apud poëtam ſequentia; et congruit illud quod praeceſſit praeſens,

Ille regit dictis animos, et pectora mulcet.

Quid? non in bellis quoque idem ille vir, 28
quem inſtituimus, ſi ſit ad proelium miles cohortandus, ex mediis ſapientiae praeceptis orationem trahet? Nam quomodo pugnam ineuntibus, tot ſimul metus laboris, dolorum, poſtremo mortis ipſius exciderint, niſi in eorum locum pietas, et fortitudo, et honeſti praeſens imago ſucceſſerit? Quae certe 29
melius perſuadebit aliis, qui prius perſuaſerit ſibi. Prodit enim ſe, quamlibet cuſtodiatur, ſimulatio: nec unquam tanta fuerit loquendi facultas, ut non titubet atque haereat, quoties ab animo verba diſſentiunt. Vir

eiet) Guelf. cum Voſſ. 3. *adjecit* reliqui. *dictis amicos* Flor.

28. *ſimul mecum cum laboris* Turic. Flor. *dolorum.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. 3. *doloris* reliqui. *honeſti patris* Jenſ. e compendio ſcripturae, ut recte Geſn. Sed ne in Tarv. quidem recurrit. Inveniebat Regius.

29. *loquendi.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. c. Goth. Alm. Voſſ. 2. 3. Obr. *eloquendi* reliqui. *non* pro *ut non* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. *quae non* Obr. *titubet adhaereat quoties* Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 1. 3. *t. ac h. q.* reliqui. [Spaldingio certum erat eliminare vitioſum *ac*. Eidem tamen *t. haereatque* edi jubenti morem non geſſi. Nam qui *et* non poſuit poſt — *et*, eidem *que* obtrudere verebar ante *qu* —. Feci itaque quod unum relictum erat. Buttm.] *ſub animo* Guelf. Exc. Sant. Mox pro *Vir a. m. aliud* Turic. Flor. *vir bonus in aliis aliud.*

habemus. Locus eſt Aen. 1, 148.

28. *pugnam ineuntibus.* cf. 2, 16, 8.

autem malus aliud dicat neceſſe eſt, quam
30 ſentit. Bonos nunquam honeſtus ſermo deficiet, nunquam rerum optimarum (nam iidem etiam prudentes erunt) inventio: quae etiamſi lenociniis deſtituta ſit, ſatis tamen natura ſua ornatur: nec quidquam non diſerte,
31 quod honeſte, dicitur. Quare, juventus, immo omnis aetas, (neque enim rectae volun- 1052
tati ſerum eſt tempus ullum) totis mentibus huc tendamus, in hoc laboremus: forſan et conſummare contingat. Nam ſi natura non prohibet et eſſe virum bonum, et eſſe dicendi peritum: cur non aliquis etiam unus utrumque conſequi poſſit? cur autem non
32 ſe quisque ſperet fore illum aliquem? Ad quod ſi vires ingenii non ſuffecerint, tamen

30. *Bonus nunq.* Ambr. 2. *Bonis n.* Guelf. cum Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. *bonos unquam* Turic. et mox iterum *unquam.* *lenocinii* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *tamen ſatis* Flor. *dicitur* om. Guelf.

31. *omnes aetates* Turic. Flor. (hic quidem *omnis*) Camp. *omnis aetate* Alm. *in hoc laboremus.* Sic Camp. *in haec l.* Turic. *in haec elaboraremus* Flor. *in haec elaboremus* Ambr. 2. Guelf. c. Alm. *in hac el.* Goth. Jenſ. c. Voſſ. 2. Tarv. *in hoc el.* reliqui. Cf. nos in Prooem. Vol. 3. p. XI. ſed et 2, 8, 8. *contingant* Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 1. *et* poſt *prohibet* om. Camp. c. Stoer. Chouet. Leid. *bonum* om. Turic. Flor. *dicidi p.* Turic.

32. *ſufficerent* Turic. Flor. cum Alm. *usque* om. Turic.

31. *in hoc laboremus.* Mihi quidem dubitatione caret *hoc* eſſe accuſativum, pro quo Senec. Epiſt. 108 *in rem unam laboremus* affert Burm. et idem Cic. ad Famil. 5, 12. p. Ald. 68. b. *in eo genere laborarunt* alienum hinc agnoſcit, cujusmodi eſt et noſtri locus 5, 10, 119. cf. hic not. crit.

ad quem usque modum proceſſerimus, meliores erimus ex utroque. Hoc certe prorſus eximatur animo, rerum pulcherrimam eloquentiam cum vitiis mentis poſſe miſceri. Facultas dicendi, ſi in malos incidit, et ipſa judicanda eſt malum: pejores enim illos facit, quibus contigit. Videor mihi audire quos- 33
dam, (neque enim deerunt unquam, qui diſerti eſſe, quam boni, malint) illa dicentes: Quid ergo tantum eſt artis in eloquentia? cur tu de coloribus, et difficilium cauſarum defenſione, nonnihil etiam de confeſſione locutus es, niſi aliquando vis ac facultas dicendi expugnat ipſam veritatem? Bonus enim vir non agit niſi bonas cauſas, eas porro etiam ſine doctrina ſatis per ſe tuetur veritas

Flor. c. Alm. *procul eximatur* Turic. (hic *eximatus*) Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. Camp. c. Alm. et edd. ante Ald. Correxit Regius. *animo rem* Turic. Flor. (hic conjunctim) Camp. *animorum* Ambr. 2. Guelf. c. Jenſ. Tarv. *rerum* om. Ald. *poſce* Ambr. 2. *incidat* Camp. *contigit.* Sic Turic. Flor. *contingit* reliqui.

33. *neque enim.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cf. 11, 3, 161. *dicerent unquam* Turic. *erunt u.* Guelf. Exc. Sant. *diſerti eſſent* Flor. *maluut* Goth. (tac. Geſn.). *cuſtode* pro *cur tu de* Flor. *etiam defenſione* Turic. Flor. c. Alm. *e. de confeſſo* reliqui. Noſtrum e conjectura. *eſt* pro *es* Turic. Flor. Ambr. 2. cum Bern. *ac facultas.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (a ſec. m.) *et f.* reliqui. *ipſa in veritate* Turic. Flor.

32. *rerum pulcherrimam.* cf. 1, 12, 16.
33. *nonnihil — confeſſione.* velut 4, 2, 68 — 75. 11, 1, 76.

34 ipſa. Quibus ego, cum de meo primum opere 1053
reſpondero, etiam pro boni viri officio, ſi quando eum ad defenſionem nocentium ratio duxerit, ſatisfaciam. Tractare enim, quomodo aut pro falſis, aut etiam pro injuſtis aliquando dicatur, non eſt inutile, vel propter hoc ſolum, ut ea facilius et deprehendamus, et refellamus; quemadmodum remedia melius adhibebit, cui nota, quae nocent,
35 fuerint. Neque enim Academici, cum in utramque diſſeruerunt partem, non ſecundum alteram vivent: nec Carneades ille, qui Romae audiente Cenſorio Catone non minoribus viribus contra juſtitiam dicitur diſſeruiſſe, quam pridie pro juſtitia dixerat, injuſtus ipſe vir fuit. Verum et *virtus* quid ſit, adverſa ei *malitia* detegit, et *aequitas* fit

34. *opere ſpondebo* Turic. Flor. *o. reſpondebo* Alm. *Tractare.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. *protractare* Ambr. 2. c. Bern. Jenſ. Tarv. *pertractare* reliqui. *facilius non deprendamus refellamus* Turic. *f. ut deprendamus r.* Flor. *f. e. deprendamus e. r.* Camp.

35. *in utraque* Turic. *diſſeruerunt.* Sic Camp. *diſſenſerunt* Turic. Flor. *diſſerunt* Goth. (tac. Geſn.) *dixerunt* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *diſſerunt*, ſuadente Regio, reliqui. *vivent.* Sic Turic. Flor. Camp. *vivunt* reliqui. *nec Carneades.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. (tac. Geſn.) *ne C.* Ambr. 2. Guelf. *nec Arn.* Voſſ. 3. *neque C.* reliqui. *minoribus verbis* Camp. *ei malitiae* Flor. *ex iniquae contemplatio* Turic. Flor. *contra his prob.* Turic. c. Alm.

35. *Carneades — dicitur diſſeruiſſe.* cf. ad 2, 15, 23. Conſulatur autem, qui haec fuſius narrat, Lactant. Divin. Inſtit. 5, 13. et 16.

ex *iniqui* contemplatione manifeſtior, et plurima contrariis probantur. Debent ergo oratori ſic eſſe adverſariorum nota conſilia, ut hoſtium imperatori. Verum et illud, quod 36
prima propoſitione durum videtur, poteſt afferre ratio, ut *vir bonus* in defenſione cauſae velit auferre aliquando judici veritatem. Quod ſi quis a me proponi mirabitur, (quanquam non eſt haec mea proprie ſententia, ſed eorum, quos graviſſimos ſapientiae ma-
1054 giſtros aetas vetus credidit) ſic judicet, pleraque eſſe, quae non tam factis, quam cauſis eorum, vel honeſta fiant, vel turpia. Nam 37
ſi *hominem occidere*, ſaepe virtus, *liberos necare*, nonnunquam pulcherrimum eſt; aſperiora quaedam adhuc dictu, ſi communis utilitas exegerit, facere conceditur: ne hoc quidem nudum eſt intuendum, qualem cauſam vir bonus, ſed etiam quare, et qua men-

36. *judicii veritatem* Turic. Flor. *ſic judicent* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. nec diſplicet Burmanno ob antecedens *ſi quis*. Ego errore natum ſuſpicor eorum, qui hoc cum graviſſimis illis ſtruerent.

37. *pulch. eſſe* Turic. Camp. *quidem unum quam intellegendum qualem* Turic. Flor. c. Alm. *q. nondum e. i. q.* Jenſ. Tarv. *intuendum* om. Voſſ. 1. 3. Suſpicor e recepta *unquam* excidiſſe poſt *nudum*.

36. *auferre — judici veritatem.* cf. 4, 5, 6. „quos gra„viſſimos — aetas vetus cre„didit" inter eos imprimis cenſendus videtur Panaetius ex loco Ciceronis de Off. 2, 14. extr. cf. noſter 2, 17, 26 ſeqq.

37. *hominem occidere — necare.* Sp. Ahalae, Scipionis Naſicae, Bruti, Manlii exempla animo obverſantur.

38 te, defendat. Ac primum concedant mihi omnes oportet, quod Stoicorum quoque aſperrimi confitentur, facturum aliquando virum bonum, ut mendacium dicat, et quidem nonnunquam levioribus cauſis: ut in pueris aegrotantibus, utilitatis eorum gratia multa fingimus, multa non facturi promittimus:
39 nedum ſi ab homine occidendo graſſator avertendus ſit, aut hoſtis pro ſalute patriae fallendus: ut hoc, quod alias in ſervis quoque reprehendendum eſt, ſit alias in ipſo ſapiente laudandum. Id ſi conſtiterit, multa jam video poſſe evenire, propter quae orator bene ſuſcipiat tale cauſae genus, quale,
40 remota ratione honeſta, non recepiſſet. Nec

38. *uti pueris* Obr. non neceſſaria mutatione. *non factura* Turic. Flor. cum Andreana. *non futura* Camp.

39. *in ſeris* Turic. c. Alm. *reſpondendus e. ſ. alius i. i. ſ. laudandus* Turic. Flor. c. Alm. *alias in — eſt ſit* om. in Voſſ. 2. retinet Goth. *recepiſſet.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. Camp. c. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. *ſuſcepiſſet* reliqui, concinnitatis gratia.

40. *ſed ne hoc* pro *nec hoc* Turic. Flor. c. Alm. Habet

38. *ut mendacium dicat.* cf. 2, 17, 27. Exempla recte diſſimulandae veritatis habet etiam Plato in lib. 2. reipubl. p. 382. Steph.

39. *nedum.* Hic longius quid inferendum eſt cogitatione legentis, velut *ut ſit vetitum mentiri.* Nam ut nunc eſt, expectabas potius: *ſed multo magis etiam,* quod referretur ad *levioribus cauſis.* (Et hoc monet Capper.) Eſt anacoluthiae quiddam in hac ſtructura voculae *nedum,* quale, ſed mollius illud, apud Livium 10, 32, 4. demonſtrat Drakenborchus. (cf. et Liv. 45, 29, 2. et Oudend. ad Sueton. Galb. 5.) Propius etiam noſtro Liv. 7, 4, 3. „quem armorum etiam pro „patria ſatietas teneret, *nedum* „adverſus patriam.“

hoc dico, quia ſeveriores ſequi placet leges, pro patre, fratre, amico periclitantibus; tametſi non mediocris haeſitatio eſt, hinc *juſtitiae* propoſita imagine, inde *pietatis*. Nihil dubii relinquamus. Sit aliquis inſidiatus tyranno, atque ob id reus: utrumne ſalvum eum nolet is, qui a nobis finitur, ora-

duritiei aliquantum in ſono *nec hoc*, in quo aliquoties variare codd. vidimus: cf. 4, 2, 93. 9, 3, 97. Malim *neque h. tametſi mediocris* Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) c. Bern. peſſime, et ſpero immunem revera erroris Turic. *inde pietas* Guelf. cum Bern. Subjicitur *non* continuo ante *nihil* a Geſnero ſolo, non quidem, ut videtur, per ſphalma, ſed ut ſuccurreretur tenebris ſententiae. *nihil dubitare linquamus* Turic. Flor. c. Alm. *nolet.* Sic Goth. Jenſ. cum edd. poſt. ante Gryph. (niſi quod Baſil. *vo-*

40. Impeditus locus, cujus explanatio cum neque Spaldingio neque mihi ſucceſſiſſet, Boeckhium etiam conſultavi. Is eum, qui unus verus ſit, ſenſum emergere poſſe negavit, niſi haec, *Nec hoc dico pro patre, fratre, amico periclitantibus*, jungantur, illa autem, *quia ſeveriores ſequi placet leges*, ſeorſim dicta et praeoccupata ibi exiſtimentur, cum vera eorum ad normam logices ſedes ſit poſt verbum *periclitantibus*. Omnia autem plenioribus verbis ſic eſſe explicanda: „Neque hoc „ita dico, quaſi pro patre, fra„tre, amico periclitantibus re„veraque noxiis contra verita„tem et juſtitiam dicere liceat: „ſeveriorem enim in talibus le„gem ſequi mihi etiam placet: „tametſi non mediocris haeſi„tatio ſit, ipſa pietate contra „juſtitiam nitente: ut facile „fortaſſe ſit in hoc etiam ge„nere cauſam fingere, quae „plerisque ad demonſtranda „illa ſatisfaciat. Sed ponamus „exemplum extra omnem du„bitationis anſam poſitum." Eſſe autem hanc veram ſententiarum ſeriem, mihi quidem plane exploratum eſt; neque breviloquentiam in illis, *neque hoc dico pro patre* etc., moraturum quemquam judico, immo ne ipſam quidem illam transpoſitionem, modo pro *quia* ſcriptum eſſet *nam*. Quare integrum aliis relinquo judicium, an *quia* etiam eo modo uſurpari poſſit, an

tor? an, si tuendum susceperit, non tam falsis defendet, quam qui apud judices ma-
41 lam causam tuetur? Quid si quaedam bene facta damnaturus est judex, nisi ea non esse facta convicerimus: non vel hoc modo servabit orator non innocentem modo, sed etiam laudabilem civem? Quid si quaedam ju- 1055
sta natura, sed conditione temporum inutilia civitati sciemus: nonne utemur arte dicendi, bona quidem, sed malis artibus simili?
42 Ad hoc nemo dubitabit, quin, si nocentes mutari in bonam mentem aliquo modo possint, sicut posse interdum conceditur, salvos esse magis e republica sit, quam puniri. Si

let) acc. Obr. *nollet* reliqui. cf. §. 3. *defendet qui apud quam judices* Turic. *multam causam* Turic. Flor.

41. *quodsi quaedam bene* Turic. mox in altero membro *quid si quidem* Turic. Flor. *juxta* Turic. *matura* Guelf. *artibus similia* Ambr. 2. Camp. c. Voss. 1. 3. *a. simillima* Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. edd. ante Burm., exc. Stoer. Chouet. Leid.

42. *Ad hoc.* Sic libri omnes ante Burm. qui *At h.* e marg. Basil. obsequente solo Gesnero. *quid si noc.* Turic. (qui et *dubitavit*) Flor. *quando s. n.* Jens. c. edd. post. ante Ald. Correxit Regius. *mutari bonam* Turic. Flor. *imitare b.* Camp. *inter conced.* Turic. Prius omittunt Ambr. 2. Guelf. c. Voss. 1. 2. 3. Erat profecto *interim.*

esse magis. Sic Turic. Flor. c. Voss. 1. *eos* inserunt reliqui. *et rempublicam* Turic. Flor. *utile rei p.* (omisso *sit*) Camp. *liceat* Turic. Flor. c. Alm. cf. 4, 2, 83. *virum tum*

ejus loco *nam*, vel si mavis *quia* reponendum sit. Buttm.

utrumne. Amat vocem noster. cf. 5, 11, 28.

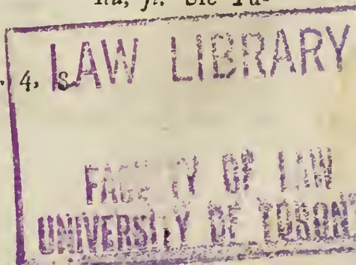
42. *Ad hoc.* Est transeundi formula, potestate ea, quam vidimus 6, 3, 6. et passim.

liqueat igitur oratori, futurum bonum virum, cui vera objicientur, non id aget, ut salvus sit? Da nunc, ut crimine manifesto 43
prematur dux bonus, et sine quo vincere hostem civitas non possit: nonne ei communis utilitas oratorem advocabit? Certe Fabricius Cornelium Rufinum, et alioqui malum civem, et sibi inimicum, tamen, quia utilem sciebat ducem, imminente bello palam consulem suffragio suo fecit: idque admirantibus quibusdam respondit, *A cive se spoliari malle, quam ab hoste venire.* Ita, si fuisset

vera Flor. Camp. *v. tunc v.* Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. c. Voss. 1. *v. cum v.* Goth. c. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. *ad aget et salvus* Turic. *et* ex Alm. quoque affertur.

43. *hostem.* Sic Colbert. MS. et Obr. curis secundis. *hostes* Camp. *honestem* Ambr. 2. *honeste* reliqui. *non posset* Turic. Flor. *nonne comm.* Turic. Flor. c. Alm. *nonne ei c.* reliqui. Nostrum e conj. Cf. 11, 3, 87. Videtur noster magis amare simplex, ut modo aliquoties posuit. *advocavit* Turic. *advocabitur* Guelf. *Russum* Jens. c. edd. post. ante Ald. ut et iterum. *et alioqui.* Sic Turic. Guelf. Goth. Camp. et adoptavit Gesn. *et alios qui* Flor. *et aliqui* Ambr. 2. *et alioquin* Voss. 3. *et aliquando* Jens. cum edd. post. ante Ald. *alioqui et*, de conjectura Regii, reliqui; ad quorum unum vel alterum cum collati sint codices mss., eos qui silentur dixeris dare inversum hunc ordinem; quod mihi tamen non sit probabile. *quem* pro *civem* Turic. Flor. c. Alm. *utile* Turic. Flor. *idque admirantibus.* Sic nos e conj. *atque adm.* Turic. Flor. Camp. *atque id adm.* Goth. cum reliquis, ut suspicor, quos *atque adm.* dare Burmannus refert, ante Basil. *atque id mirantibus* reliqui, nimis operose. *spoliare* Camp. *Ita, si.* Sic Tu-

43. *Fabricius Cornelium.* Gell. 4, 8. vide Cic. de Or. 2, 66. item

orator, non defendiſſet eundem Rufinum vel
44 manifeſti peculatus reum? Multa dici poſſunt ſimilia, ſed vel unum ex iis quodlibet 1056
ſufficit. Non enim hoc agimus, ut iſtud illi, quem formamus, viro ſaepe ſit faciendum: ſed ut, ſi talis coëgerit ratio, ſit tamen vera finitio, *oratorem eſſe virum bo-*
45 *num, dicendi peritum.* Praecipere vero ac diſcere quomodo etiam probatione difficilia tractentur, neceſſarium eſt. Nam frequenter etiam optimae cauſae ſimiles ſunt malis, et innocens reus multis veriſimilibus premitur: quo fit, ut eadem actionis ratione defendendus ſit, qua, ſi nocens eſſet. Jam innumerabilia ſunt bonis cauſis malisque com-

ric. Flor. Camp. cum edd. (de Jenſ. tac. Geſn.) ante Ald. *hic* inſerunt reliqui.

44. *dici poſſent* Jenſ. c. edd. poſt. ante Gryph. *ex iis.* Sic Turic. Ambr. 2. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. ante Baſil. *ex his* reliqui. *viro re ſit facienda* Turic. Flor. *ſaepe* tantum om. Camp.

45. *Praecipue* Guelf. (cf. 6, 5, 2.) omiſſis mox *neceſſarium eſt.* Sed Turic. Flor. *neceſſario eſt* cum Alm. *neceſſe eſt* Goth. Jenſ. c. edd. poſt. ante Gibſ. exc. Ald. (cf. 5, 10, 69.). Tuentur noſtrum Ambr. 2. Camp.

viriſimil. bis Ambr. 2. *eadem reſponſionis accommodatione* Obr. mira libidine. *def. ſit.* Sic Turic.

44. *ſi talis.* Malim *ſi talia.* [Mihi, ob nexum ſententiarum, praeſtabilior videtur vulgata, in qua verbum ſpectat ad *oratorem.* Buttm.]

45. *probatione.* Cave hoc referas ad *tractentur,* ſed conjunctum voci *difficilia* accipe *probatu diff.* monente id jam Badio. Neque velim ſcribi *probationi.* cf. Drakenb. ad Liv. 45, 30, 2.

Jam innumerabilia. Hic nemo de ſubſtituendo *Nam* cogitet, ut hoc imputetur neglectui illi noſtri ſcriptoris ſo-

munia, *teſtes*, *litterae*, *ſuſpiciones*, *opiniones*. Non aliter autem veriſimilia, quam vera, et confirmantur et refelluntur. Quapropter, ut res feret, flectetur oratio, manente honeſta voluntate.

II. Quando igitur orator eſt *vir bonus*, is autem citra virtutem intelligi non poteſt; virtus, etiamſi quosdam impetus ex natura ſumit, tamen perficienda doctrina eſt: *mores* ante omnia oratori ſtudiis erunt excolendi, atque omnis honeſti juſtique di-

Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. acc. Roll. *ſ. d.* reliqui. *cauſis in aliisque in aliisque c.* Turic. Flor. (ſed hic nonniſi ſemel). *animi* poſt *opiniones* inſerit Camp. *et* ante *conf.* om. Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 3. Bern. *refellentur* Turic. Flor. Solum *confirmantur* dat Obr. non ex typographi quidem ſphalmate. *ut referet* Turic. Flor. *u. r. ferret* Ambr. 2. *u. r. fieret* Guelf. *flectatur* Guelf. c. Goth. Obr. *oratio non manente h.* Turic. Flor. Camp. c. Bodl. et Andreana. *oratio, vero manente, et h.* ed. Obr. Apparet, quantum nocuerit in *o* deſinens vocabulum. *hon. vol.* om. Ambr. 2.

Inſcriptio: *Cognoſcenda oratori quibus mores formantur* Turic. Ambr. 2. (hic litteris uncial.) Guelf. (hic *formentur*) Goth. (hic *c. eſſe. o. — formentur*). Ut Goth. etiam Jenſ. c. edd. poſt. ante Obr. acc. Burm. Capper. In Flor. nulla memoratur.

1. *igitur at oratores vir* Turic. Quid hoc loco ſignificet nota, non exputo. *oratori ante omnia* Camp. *excolito*: ſed *Jam* non modo tranſitum facit, ſed novi quid adjungit, ſignificatque *praeterea, inſuper.* cf. nos ad 6, 4, 9. item Drakenb. ad Liv. 5, 34, 8.

1. *virtus — doctrina eſt.* cf. haec etiam citantem Valcke-

ſciplina pertractanda, ſine qua nemo nec vir bonus eſſe, nec dicendi peritus poteſt.
2 Niſi forte accedimus iis, qui natura conſtare mores, et nihil adjuvari diſciplina putant: ſcilicet, ut ea quae manu fiunt, atque eorum etiam contemtiſſima, confiteantur 1057
egere doctoribus: virtutem vero, qua nihil homini, quo ad deos immortales propius accederet, datum eſt, obviam et illaboratam,
3 tantum quia nati ſimus, habeamus. Abſtinens erit, qui id ipſum, quid ſit abſtinentia, ignoret? Et fortis, qui metus doloris,

lenda Turic. *honeſtius utique* Flor. *qua omnia eur bonus* Turic.

2. *accedimus.* Sic Goth. (tac. Geſn.) Camp. c. Voſſ. 2. *accidimus* Turic. *accedemus* Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 3. Bern. *accedamus* reliqui. *is qui* Ambr. 2. *cui* ſolum Turic. *ea quae.* Sic Turic. Flor. c. Alm. *quidem* inſerunt reliqui. *fiant at quue eorum* Camp. *regere doct.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 1. 3. Bern. *quo nihil* Turic. *quo ad eos* Turic. *quod ad d.* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. c. Voſſ. 1. Bern. *accedat* Camp. c. edd. ante Bad. *accedere* Baſil. qui et modo *quoad* junctim. *obv. illab.* omiſſo *et* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 1. 2. 3. *nati ſumus* Camp. c. Goth. et edd. (niſi quod Jenſ. Tarv. *nacti*) ante Stoer.

3. *qui id ipſum* omittere dicitur Flor. ſed Turic. *quid ipſum*, poſt quae repetit ex antecedd. haec *tantum quia — abſtinens erit* et continuo pergit *quid ſit a.* Aut igitur librarius Flor. codicis, aut is qui hunc contulit, eandem repetitionem ante oculos habens, aberravit. Sed *id ipſum* abeſt a Camp. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. quorum Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *quicquid ſit.* *ignoret.* Sic Turic.

naer. ad Hippolyt. v. 79. pag. 174. *mores excolendi* ſunt apud noſtrum 4. Pro. 3.

mortis, superstitionis, nulla ratione purgaverit? Et justus, qui aequi bonique tractatum, qui leges, quae natura sunt omnibus datae, quaeque propriae populis et gentibus constitutae, nunquam eruditiore aliquo sermone tractarit? O quam istud parvum putant, quibus tam facile videtur! Sed hoc transeo, de 4
quo neminem, qui litteras vel primis, ut ajunt, labris degustarit, dubitaturum puto. Ad illud sequens praevertar, ne dicendi qui-

Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. Goth. (err. Gesn.) c. Alm. Voss. 1. 2. 3. Obr. *ignoraret* Camp. quod sibi repertum correxit Regius *ignorarit*, obsequentibus reliquis. *ratione purgationis* Turic. Flor. c. Alm. ex errore illo perperam continuandi; cf. 5, 9, 13. *r. pugnaverit* Goth. (tac. Gesn.) c. Voss. 2. Gryph. 1536. cf. 7, 1, 12. Mox *virtus* pro *justus* Guelf. *nunquam eruditiore.* Sic nos e conj. Nam Turic. Flor. *quam e.* cum Alm. *num e.* Ambr. 2. *nun e.* Guelf. *non e.* reliqui. *tractarit.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Alm. Voss. 3. *tractaverit* reliqui. *parvum.* Sic nos e conj. *pavorem* Turic. Flor. c. Alm. *parum* reliqui. Cf. 1, 1, 18. *quibus non facile* Jens. Tarv. *q. tam non f.* Locat. Ven. Rusc.

4. *degustaret* Ambr. 2. c. Voss. 1. *degustaverit* Goth. (tac. Gesn.) *Ad aliud* Camp. *praevertar.* Sic

3. *tractatum — tractarit.* Hic quidem insigniter sui oblitus erat noster, et gravius etiam peccavit quam in „*modo* illo *modo* terminato" 9, 4, 125. *tractatum* autem *aequi* dicere imprimis amat, velut hic §. 15. 16. 12, 1, 8. 5, 10, 72. 118. In genere de disputatione philosophica hic §. 19. *tractatum.*

4. *de quo neminem — dubitaturum puto.* Quid igitur censes illos, Fabi, qui virtutem doceri negarunt gravissimi veterum philosophorum? Sed qui virtutis artem nullam agnoscerent, ii nostro videbantur quales qui nullam eloquentiae. cf. 2, 21, 5.

ad illud — praevertar. Duplicem disciplinae moralis

dem ſatis peritum fore, qui non et naturae vim omnem penitus perſpexerit, et mores
5 praeceptis ac ratione formarit. Neque enim fruſtra in tertio de Oratore libro L. Craſſus cuncta, quae *de aequo*, *juſto*, *vero*, *bono*, deque iis, quae ſunt contra poſita, dicantur, propria eſſe oratoris affirmat: ac philoſophos, cum ea dicendi viribus tuentur, uti rhetorum armis, non ſuis. Idem tamen confitetur, ea jam eſſe a philoſophia petenda, videlicet quia magis haec illi videtur in
6 poſſeſſione earum rerum fuiſſe. Hinc etiam

Ambr. 2. (niſi quod *pre*) Obr. *praevertat* Guelf. *revertar* reliqui. Pro ſincera illa ſcriptura, quam et Burmannus tuetur ad Gronov. not. in Plin. 38, 8. ablegans, deferendi fuerunt vel optimi codd. *nec* pro *ne* Turic. Flor. Camp. *ſatis* om. Guelf. *fore* om. Turic. Flor. Camp. *moris* Flor. *morum* Camp. *formaret* Flor. *firmarit* Goth. (tac. Geſn.) *firmavit* Camp. cf. 10, 1, 1. et Drakenb. ad Liv. 8, 35, 9. Hic quidem *formare*, tenui diſcrimine tamen, praeſtat.

5. *dicantur*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Obr. *dicuntur* reliqui. *adfirmate philoſophos* Turic. qui volebat, opinor, *a. et ph.* Mox *cum ad dic.* Turic. Flor. c. Alm. *uti rhetorum* om. Flor. ſed lacuna relicta. *jam philoſophia* Turic. Flor. (quanquam ab hoc abeſſe *a* diſerte non monetur) Camp. c. Alm. *magis h. i. videtur in* om. Turic. Flor. c. Alm.

utilitatem deſcripſerat §. 1. *Illud ſequens* plane ſic dicitur ut 4, 5, 13. *praeverti* eſt *potius ſe convertere*, quod Pliniorum uterque (cf. not. crit.) uſurpat, et videtur hujus maxime aetatis fuiſſe, ut docent Lexica, quanquam Horatius jam poſuit Serm. 1, 3, 38.

5. *tertio de Or. libro*. C. 19. 27. 31. poſtremo tamen maxime.

illud eſt, quod Cicero pluribus et libris et epiſtolis teſtatur, dicendi facultatem ex intimis ſapientiae fontibus fluere: ideoque ali-
1058quamdiu praeceptores eosdem fuiſſe morum atque dicendi. Quapropter haec exhortatio mea non eo pertinet, ut eſſe oratorem philoſophum velim: quando non alia vitae ſecta longius a civilibus officiis, atque ab omni munere oratoris receſſit. Nam quis philo- 7
ſophorum aut in judiciis frequens, aut clarus in concionibus fuit? Quis denique in

6. *et libris.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. *et* om. reliqui. *epiſtolis* om. Guelf. *aliquando diu* Camp. *hoc exertatio* Turic. *haec cohortatio* Guelf. Exc. Sant. *mea* mox abeſſe dicitur ab Alm. Voſſ. 3. Mei quidem libri non deſiderant.

7. *ac jud.* pro *aut in j.* Turic. (qui et *judicis*) Flor. *plerique eorum vitandam praecipiunt* ex praepoſtero Regii monitu Bad. Baſil. Gryph. Gibſ. Obr. Roll. praeter ali-

6. *Cicero — teſtatur.* Loca demonſtrare longum eſt. Sed ex epiſtolis velim plura mihi in promtu eſſe. Nunc unum, quod huc traham, reperio in epiſtola ad Catonem (famil. 15, 4. extr.), ubi et ab illo et a ſe ipſo philoſophiam in forum atque in rempublicam deductam eſſe ait. E *libris* magna exemplorum copia ſuppeditat, et hoc quidem de juncto officio philoſophi et oratoris, de Orat. 3, 15. ubi cf. noſtri 1. Prooe. 15. ſicuti et in omni hac cum philoſophis quaſi lite. In *fontibus ſapientiae* ad partes vocandus locus Tuscul. 1, 3. extr. item quodammodo Orat. c. 21.

oratorem philoſophum. Quod hic Geſnerus agnoſcit Domitiani demerendi ſtudium, de eo egimus ad 1. Pro. 15. Pithoeus commodum demonſtrat Macrobii verba In Somn. Sc. 2, 17. „Soli — ſapientiae otio deditos ut abunde Graecia tulit, ita Roma neſcivit" (quanquam ibi mendoſe vulgatur *non neſcivit*, quod inepte tuetur Pontanus). cf. et 11, 1, 35.

ipſa, quam maxime plerique praecipiunt, reipublicae adminiſtratione verſatus eſt? Atqui ego illum, quem inſtituo, Romanum quendam velim eſſe ſapientem, qui non ſecretis disputationibus, ſed rerum experimentis atque operibus, vere civilem virum exhibeat.
8 Sed quia deſerta ab his, qui ſe ad eloquentiam contulerunt, ſtudia ſapientiae,

quot edd. Burmanno memoratas. *Atqui.* Sic Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſt. ante Leid. acc. Gibſ. Obr. *atque* reliqui; cf. 9, 4, 139. 8, 6, 32. 8 Pro. 27. *eo illum* Ambr. 2. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. c. Leid. *ſe* ante *vere* inſ. Ald. de conj. Regii.

8. *ab his.* Sic Turic. Ambr. 2. Camp. *ab iis* reli-

7. *quam — praecipiunt.* Qui hic aliquid inferendum deſiderarunt, velut *vitandam, fugiendam,* ii *praecipere* dictum putaverunt velut *ſuadere*, ita ut in recepta ſcriptura philoſophi illi reip. adminiſtrationem *ſuſcipiendam* praeciperent. Et uſurpatur ita ſane verbum, ut 1, 1, 16. *idem praeceperunt*, item §. 34. 1, 10, 29. *ſi — ſtudium* (muſices) — *praeciperem*, ibid. §. 31. *hanc a me praecipi.* Sed eſt et *artem praecipere* pro *a. docere*, ejus praecepta dare, ut noſtro 10, 1, 69. *quae praecipimus*, et Ovid. Triſt. 2, 486. *artem nandi praecipit:* nam *oratoriam artem praecipere*, quod ex noſtro ponit in Theſauro Geſnerus, non invenio. Frequentius eo tamen eſt *praecipere de arte,* ut mox §. 9. Multi autem philoſophi reipublicae adminiſtrandae praecepta dederunt, Phormiones quidam Hannibalem inſtituentes viſi illi noſtro praeceptori, qui averſatur umbratiles doctores. Sententiam rectè tenuit Gedoynus; cum Burm. et Capper. aberrarint.

Romanum — ſapientem. Non Graeculi cujusdam ſimilem; ſicuti noſter dixit *Romanum pudorem* 8, 3, 39. Mox *exhibere,* quod ſtruitur ſine *ſe,* quomodo *praeſtare* uſurpatur, defendit exemplis Burmannus Juſtin. 8, 4. 27, 2. cf. et Oudend. et Wolf. ad Sueton. Vitell. 17. *vere civilem virum* habes et 1. Pro. 10. item 11, 1, 55. hic §. 21.

non jam in actu ſuo atque in hac fori luce
verſantur, ſed in porticus et in gymnaſia
primum, mox in conventus ſcholarum re-
ceſſerunt; id quod eſt oratori neceſſarium,
nec a dicendi praeceptoribus traditur, ab
iis petere nimirum neceſſe eſt, apud quos
1059 remanſit, evolvendis penitus auctoribus, qui
de *virtute* praecipiunt; ut oratoris vita cum
ſcientia divinarum rerum ſit humanarum-
que conjuncta. Quae ipſae quanto majo- 9
res ac pulchriores viderentur, ſi illas ii do-

qui. *de quis* pro *qui ſe* Turic. *ſtudii ſap.* Turic. Flor. *actus ſuo* Turic. *et in gymnaſia.* Sic Camp. et latet praepoſitio in hisce Turic. Flor. *porticu ſed ingenii ſi a* (Flor. *in genus ia*). *nec adiciendi* Flor. Ambr. 2. *nec adicendum* Voſſ. 1. *n. adjiciendum* Voſſ. 3. *n. adjicendi* Bern. *n. adjiciendi* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *trad. et ab* Goth. (tac. Geſn.) *ab his* Camp. *neceſſarium eſt* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *quos* om. Ambr. 2. *evolvendis.* Sic Camp. *volendi* Turic. Flor. *volvendi* Alm. *Evolvendi*, diremta a proximis ſententia, reliqui. *auctoribus.* Sic Turic. Camp. *ductoribus* Flor. *auctores* reliqui. Mox pro *ut oratoris* Turic. Flor. *autoribus.*

9. *maj. hic. pulchr. videretur* Turic. *ſi illa ſi doceretur* Turic. Flor. *ſi illas l doc.* Ambr. 2. *ſi illa ſcilicet d.* Guelf. c. marg. Baſil. *poſſunt* Flor. c. Gryph. et poſterr. ante Obr. acc. Roll. *utinam* ſine *que* Guelf. cf. 6, 3, 5.

8. *in actu ſuo.* Ubi id ipſum agitur, quod ſtudia illa praecipiunt. Ita rationem pronominis reddere videor.

in porticus — — ſcholarum. Primum quae apud veteres Graecos fuerit philoſophiae conditio, mox quae apud Romanos ſuoque tempore declarat. Bene autem Stoïcam a reliquis ſectis ſecernit, quoniam ea ſola non in gymnaſio.

ſcientia — humanarumque. Nota veterum ſapientiae definitio; cf. Cic. de Offic. 2, 2. Tuſcul. 4, 26. Diligenter autem hoc loco *vita* cum *ſcientia* componitur.

cerent, qui etiam eloqui praeſtantiſſime poſſent? Utinamque ſit tempus unquam, quo perfectus aliquis, qualem optamus, orator hanc artem ſuperbo nomine et vitiis quorundam bona ejus corrumpentium inviſam, vindicet ſibi, ac, velut rebus repetitis, in
10 corpus eloquentiae adducat. Quae quidem cum ſit in tres diviſa partes, *naturalem*, *moralem*, *rationalem:* qua tandem non eſt cum

hanc artem. Sic Ambr. 2. Guelf. c. Obr. *h. partem* reliqui; cf. 12, 1, 16. Vulgata ob eas quae mox (§. 10.) ſunt *tres partes* ferri nequit. *vindicent* Flor. Ad hujus §. vocem *Utinamque* deſinit commentarius Regianus.

10. *in triſtis d.* Flor. *qua tandem.* Sic Ambr. 2. Guelf. c. Bern. *quam tamen* Turic. *quae tamen* Flor. Camp.

9. *Utinamque — unquam.* Poſterius recte tuetur Badius contra Regium negantem citra negationem poni. Sed ea ipſa eſt in interrogatione; qualem frequentiſſimam demonſtrat idem Badius in illis *en erit unquam Ille dies* Virg. Ecl. 8, 7. De hac forma Burmannus ablegat ad J. F. Gronovium ad Liv. 30, 21, 8. Sed tractavit jam Erythraeus in Indice Virgil. v. *unquam.* Optime *unquam* reſtitutum Ovidii verſui Amor. 1, 6, 25. ab Heinſio monet Burm. ubi ſane nulla nec negatio, nec interrogatio.

hanc artem. Significat philoſophiam, cui nomen ab originis ſuae modeſtia deflexum, jamque arrogantiae ſuſpectum (cf. 1. Pro. 14.) invidiam fecerit. Ejus autem triplicem diviſionem tetigerat in Prooemio quoque totius operis §. 15. Quarum partium eadem, quae noſter (cf. 6, 2, 8.), vocabula ponunt Seneca Epiſt. 89. et Macrobius in fine libelli de Somnio Scipionis; ſed hic *rationalem* nequaquam, ut cum Seneca Qu., ad dialecticen aſtringit, verum de *incorporeis* ſermonem eſſe tradit, cum *de motu et immortalitate animae* disputetur, quae naturali philoſophiae ab illis impertiuntur. *Corpus eloquentiae* dicitur, cujus quaſi membra ſint ſingulae, quas orator mente complectitur, artes (cf. 12, 1, 25.).

oratoris opere conjuncta? Nam ut ordinem
retro agamus, de ultima illa, quae tota ver-
ſatur in verbis, nemo dubitaverit, ſi et pro-
prietates vocis cujusque noſſe, et ambigua
aperire, et perplexa discernere, et de falſis
judicare, et colligere ac reſolvere, quae ve-
lis, oratorum eſt. Quanquam ea non tam eſt 11
minute atque conciſe in actionibus utendum,
quam in disputationibus: quia non docere
modo, ſed movere etiam ac delectare au-
dientes debet orator: ad quod impetu quo-
que ac viribus et decore eſt opus: ut vis

c. Alm. *quae tandem* reliqui. *agimus* Turic. Flor. Camp. *in verbis* om. Turic. Flor. *cujuscumque* Turic. Goth. (tac. Geſn.). *noſſet amb.* Turic. Flor. (hic a pr. m. *noſcet*). *noſce et a.* Ald. *oratorum eſt.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. *oratoris eſt* reliqui.

11. *cauſa* pro *ea* Guelf. cf. 4, 1, 19. 9, 4, 63. *ſi* pro *eſt* Turic. Flor. *conſciſe* Camp. cf. 12, 1, 20. *ac viribus et.* Sic Turic. *de v. et* Flor. *et v. ac* reliqui. *viſa major* Turic. *vis aï major* Voſſ. 1. 3. *majorem* pro *m. eſt* Ambr. 2. Guelf. *ripus multosque gurgitis que tenuis* Flor. (omiſſis *tract. flu.*) *quem tenuis* Turic. Sed Alm. hic turbare narratur, qui monſtra Florentina praeferre eſt putandus.

10. *ſi — oratorum eſt.* Dicitur *ſi* pro *ſiquidem.* cf. 1, 2, 17. item 2, 14, 4. et Drakenb. ad Liv. 7, 13, 6. *colligere ac reſolvere*, quae manifeſto ſibi invicem opponuntur, prius *ratiocinandi*, *τοῦ συλλογίζεσθαι*, alterum *refutandi* poteſtate accipienda. In *reſolvendo* cf. 5, 13, 12.

11. *ut vis amnium — reſultantis.* Luculentiſſima ſimilitudo, ſed eadem fere alteri 5, 14, 31. cf. 12, 10, 25. Minus huc facit, quod comparat Burmannus 5, 8, 2. ad quem locum *decurrendi tractum* ſimilibus dicendi generibus e ſcriptoribus illuſtrat. In *reſultando* cf. 9, 4, 66.

amnium major eſt altis ripis, multoque gurgitis tractu fluentium, quam tenuis aquae, et
12 objectu lapillorum reſultantis. Et ut palaeſtrici doctores illos, quos *numeros* vocant, 1060
non iccirco diſcentibus tradunt, ut iis omnibus, quos didicerunt, in ipſo luctandi certamine utantur, (plus enim pondere et firmitate et ſpiritu agitur) ſed ut ſit copia illa, ex qua unum aut alterum, cujus ſe occaſio
13 dederit, efficiant: ita haec pars dialectica, ſive illam dicere malumus *disputatricem*, ut

12. *Sed ut p.* Turic. Flor. Camp. *paeſtrici* Turic. *nervos vocant* Camp. c. Andreana, Ald. Bad. Baſil. et aliquot Burmanni, qui eandem corruptelam demonſtrat ap. Ovid. Am. 1, 1, 18. Triſt. 4, 4, 4. *ut iis.* Sic Ambr. 2. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. ante Baſil. *vitiis* Turic. *ut his* reliqui. *quos didicerunt.* Sic nos ex veſtigiis codicum. *quo didicerunt* Turic. Flor. *quae didicerunt* Camp. c. Ald. *qui didicerunt* Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. ante Ald. *hi qui didicerunt* Baſil. *ii qui didicerint* reliqui. *et firmitate et* om. Flor. lacuna relicta. *ſit copia.* Sic Turic. Flor. c. Alm. *ſubſit* c. reliqui, cujusmodi nihil alibi vidi. *eſt* pro *ſe* Goth. (tac. Geſn.) *dederint* Guelf. *efficiantur* Tarv. c. edd. poſt. ante Ald.

13. *malumus.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *ma-*

83. 11, 3, 183. 12, 10, 73. 8, 3, 56.

12. *quos numeros vocant.* cf. 10, 1, 4.

unum aut alterum — efficiant. Pronomina plane ſunt maſculino genere accipienda et ad *numeros* referenda; unde eo deducor, ut pro *efficiant* reponere velim *effingant.* cf. 11, 3, 181.

13. *disputatricem.* cf. 2, 20, 7. item 7, 3, 14. ubi *cavillatrix*, et totus ille locus a §. 12 — 17. ſicuti alter quoque 4, 5, 25. quibus eadem fere hisce noſtris disputantur contra nimiam dialectices diligentiam. Libro quarto etiam, ut hic, *ſecandi* verbo operoſitas dividendi notatur §. 6. 25. Quo magis conciliemur

eſt utilis ſaepe et finitionibus et comprehen-
ſionibus, et ſeparandis, quae ſunt differen-
tia, et reſolvenda ambiguitate diſtinguendo,
dividendo, illiciendo, implicando: ita ſi
totum ſibi vindicaverit in foro certamen, ob-
ſtabit melioribus, et ſectas ad tenuitatem ſuam
vires ipſa ſubtilitate conſumet. Itaque repe- 14
rias quosdam in disputando mire callidos,
cum ab illa cavillatione diſceſſerint, non ma-
gis ſufficere in aliquo graviore actu, quam
parva quaedam animalia, quae in anguſtiis
mobilia, campo deprehenduntur. Jam qui- 15
dem pars illa *moralis*, quae dicitur *Ethice*,

luimus Goth. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 3. (an 2.?) *malimus* reliqui. *et eſt utilis* Goth. (tac. Geſn.) *differentiae* Turic. Flor. Camp. *ambig. diſting.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. ante Bad. exc. Raſc. *et* inſerunt reliqui. *dividendo* om. Turic. (qui *diſtigendo inliciendo*) Flor. Guelf. c. Alm. *obſtavit* Turic. Flor. (ut et Flor. §. 31. *debevit*). *ſectans* Camp. *conſumat* Turic. Flor. Camp.

14. *Quosdam reperies* Floril. Sant. integram et diremtam ſententiam efficiens. *in disputatione* et mox *cum vero ab i.* idem. *c. ab illa vero* Goth. c. Alm. Voſſ. 1. 2. Jenſ. et edd. poſt. ante Stoer. *ſufficiunt* Floril. Sant. *diſceſſerit* Turic. *prava* Camp. *anguſtis* Turic. *in campo* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſt. ante Baſil.

15. *quidem* om. Goth. (tac. Geſn.) *et haec et certe* Guelf. *et hic certe* Flor. *et hic e certe* Ambr. 2. *certe*

uſui huic inſolentiori *ſectas vires* dicendi: vide et 5, 10, 90. 5, 11, 30.

comprehenſionibus. Recte Capper. hanc vocem illuſtrat remittendo lectorem ad 2, 15, 1. 11. vide nos ad 11, 1, 51.

14. *quam parva — deprehenduntur.* Licebit et hic digitum intendere ad conſum-

certe tota oratori eſt accommodata. Nam in tanta cauſarum (ſicut ſuperioribus libris diximus) varietate, cum alia conjectura quaerantur, alia finitionibus concludantur, alia jure ſummoveantur, vel transferantur, alia colligantur, vel ipſa inter ſe concurrant, vel in diverſum ambiguitate ducantur: nulla fere dici poteſt, cujus non aliqua in parte

om. Camp. *t. o. e. decommodata* Flor. *t. oratoris e. accommodata* Bern. *t. oratori eſt. Nam* Ambr. 2. *t. oratoris eſt. Nam* Guelf. c. Goth. Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. recte improbante Bad. quia modo haec forma praeceſſerit §. 10. *tota cauſarum* Locat. Ven. Ruſc. *ſicut ſuperioribus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Alm. *ſicut in ſ.* Voſſ. 3. *ut in ſ.* Goth. *ut ſ.* reliqui. *alia — concludantur* om. Turic. Flor. c. Alm. *ſummoveantur.* Sic libri mei omnes Guelf. Goth. Camp. Roll. Geſn. Bip. qui *ſubm.* cf. 11, 3, 42. *non aliqua in parte.* Sic Camp. *n. aliquam in parti* Turic. *n. a. i. parti* Flor. *in parte non aliqua* Goth. (tac. Geſn.) *n. p. i. a.* reliqui. *tracti aequi* Turic. *tracta ae.* Flor. c. Alm. *repperiantur* Turic. Flor. *reperiantur* Guelf. c. Jenſ. et edd. poſt. ante Stoer. acc. Gibſ. Obr. Roll. peſſime ignorata ratione genitivi in *aequi ac boni.* *quis neſciat* Camp. *ſola* om. Camp.

matiſſimam, qua noſter pollet, et comparandi et eloquendi proprietatem. Cf. §. 11.

15. *vel transferantur.* In hisce technicis et veteres ſolent dormitare interpretes et Burmannus ac Geſnerus ſecuri fere transcurrunt, ſi quid objicitur difficultatis. Solus Capper. rei ipſi animum fere intendit, qui ne hic quidem ceſſavit, ſed verum vidiſſe non eſt putandus. Monet is, *vel* eſſe epexegeticum verbi *ſummovere,* quo manifeſtius fiat lectori, ſtatum translativum ſignificari illo jure ſummovente. Hoc autem, ut per ſe fatuam quandam habet facilitatem ſomnolento lectori plus juſto indulgentem, ita minime congruit duplici, quod continuo infertur, *vel.* Neque enim quisquam dicet, *vel — concurrant* et *vel — ducan-*

tractatus aequi ac boni reperiatur. Pleras-

tur interpretando illi *colligantur* infervire. Tantum unicuique liqueat neceffe eft: Recenfentur diverfa caufarum genera, et quidem ftatus 1) conjecturalis (*c. quaerantur*), 2) finitivus (*f. concludantur*), 3) legalis (*j. fummoveantur*). Hujus quidem tertii ftatus mox fingulae quaeftiones comparent: 1) fyllogifmus (*alia colligantur*, cf. lib. 7. c. 8.), 2) leges contrariae (*ipfa inter fe concurrant*, cf. lib. 7. cap. 7.), 3) amphibolia (*in diverfum ambiguitate ducantur*, cf. lib. 7. cap. 9.). In hoc, qui agitur, cenfu caufarum facile defideres 1) *qualitatis* ftatum, 2) quaeftionem legalem *fcripti et voluntatis*. (cf. lib. 7. cap. 6.) Et prior quidem confulto eft praetermiffus, mox proferendus in illis: *Plerasque — confiftant.* Neque enim attinebat probare, qualitatis ftatum indigere praeceptis philofophiae moralis, quod fponte intelligitur. De illa autem quaeftionis legalis (*fcripti et voluntatis*) omiffione, alia res eft. Ea profecto carere non poterat haec enumeratio, ut effet integra. Quibus ita accurate, ut quidem mihi videor, perpenfis, eo adducor, ut aliquo modo obrutam fufpicer hujus partis mentionem, quae ab ipfo fcriptore haud dubie fuerit facta. Nam verba *vel transferantur* meram gloffam interpretor, profectam illam ab ejusmodi librario, qualem fcriptorem Quintilianum Capperonnerius credidit. Accedit quod ne probat quidem *transferendi* appellationem nofter in hac re. cf. 3, 6, 68—84. Sed illud quoque in noftri loci fcriptura difplicet, quod *alia* praemittitur verbo *colligantur*. Apparet enim, quoties *alia* hic ponatur, novum fignificari ftatum; cujusmodi nihil eft in *colligendo*, quo fpecies tantum aliqua legalium quaeftionum demonftratur i. *fyllogismus.* Neque hoc attendit is, qui alioqui fatis bene verfatus eft in hoc loco, Gedoynus. Sed vifus eft fibi majorem hic agnofcere divifionem, reddens ita: *les autres enfin fur les loix, dont on fait voir la liaifon avec le fait en queftion par voïe de fylogisme;* plurima ille de fuo addens ad praecifam fcriptoris noftri in hoc loco brevitatem. Cenfeo igitur, loco illius *alia* hic quoque *vel* reponendum effe. Emendare autem haec tam corrupta ne aggredior quidem, quibus, me quidem judice, et adjiciendo et fubtrahendo nocuerint librarii. Sententiae confuletur talibus fere: *fummoveantur, ut vel aliud fcriptum oftendatur* (five mavis *fit*) *voluntas alia, vel aliqua colligantur* etc.

que vero eſſe quis neſcit, quae totae in ſola
16 qualitate conſiſtant? In conſiliis vero quae ratio ſuadendi eſt ab honeſti quaeſtione ſepoſita? Quid illa etiam pars tertia, quae *laudandi* ac *vituperandi* officiis continetur? Nempe in tractatu recti pravique verſatur.
17 An de *juſtitia*, *fortitudine*, *abſtinentia*, *temperantia*, *pietate* non plurima dicet orator? 1061
Sed ille vir bonus, qui haec non vocibus tantum ſibi nota atque nominibus aurium tenus in uſum linguae perceperit, ſed qui virtutes ipſas mente complexus ita ſentiat, nec in cogitando laborabit, ſed, quod ſciet,

16. *eſt abſti quaeſtione* Turic. Flor. *e. ab honeſta q.* Voſſ. 1. 3. *qui in laetitia quae laud.* Turic. Flor. (ſed hic *let.* et *que*) *Quin i. e. p. t. q. l.* Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 1. Bern. Jenſ. et edd. poſt. ante Gryph. (niſi quod Baſil. Gryph. 1536. Vidov. *quinetiam illa*). *quid honeſti quae laud.* Camp. mire. *Quid* autem, praeter hunc, ſolus vindicare videtur Goth. niſi quod Turic. *qui*, quod fere cum *quid* permutatur. Nec video, quomodo aliter procedat iſta per *nempe* inducta ſententiae abſolutio.

17. *tantum ſi bona nota* Turic. Flor. c. Alm. *t. ſed n.* Camp. *tenus ac in* Turic. Flor. Camp. c. Alm. Andr. Ald. pravo connectendi ſtudio, cum neque copula indigeat ſenſus, et haec ipſa corruptelam arguat. cf. 12, 1, 29. *lingua* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. c. Alm. Voſſ. 1. 2. Vall. *perceperat* Turic. Flor. c. Alm. *et qui* Turic. Flor. *ſentiat.* Sic Turic. Flor. Camp. *ſentiet* reliqui. *nec in agendo cogitando* Goth. (tac. Geſn.) *cogitando laborabit.* Sic Turic. Flor. (niſi quod ſolito uterque errore — *vit*); *ita* inferunt reliqui, manifeſto repetitum ex proximis; quanquam Badius *non ita* hic quoque interpretatur *non multum.* *quod ſciret* Turic. Totus hic ſermo parum videtur exploratus eſſe a VV. DD. Qui, cum *ſentiet* legant omnes, continuare coguntur, quid-

17. *nec in cogitando — vere dicet.* cf. not. crit.

vere dicet. Cum sit omnis generalis quae- 18

quid hic tribuitur viro bono, et soli pronomini *qui* applicare, ut verbum ipsum sententiae repetendum sit ex illo *dicet* in quaestione praecedente posito, quasi ita illi respondeatur: „dicet quidem orator, sed ita demum dicet, si „fuerit vir bonus, qui etc." In hac autem *ille* non placet, positu saltem amandandum post *bonus* et ne sic quidem satis clarum. Hanc difficultatem mecum qui senserit, sententiam integram in hisce requiret, verbo suo principali non carentem; eaque potiemur, si pro *sed quod sciet* scripserimus *et q. s.* unde legitima illa nascetur copularum *nec — et* structura. Sic *perceperit — sentiat* absolvit subjectum i. eum, de quo agatur, virum bonum, quem deinceps noster dicat „*nec* laborare, *et* dicere". Si quis tamen *sed* maluerit propter opposita *laborandi* et *vere dicendi* verba, ei succurret scriptura Gothana, unde haec eruat: *nec in agendo nec in cogitando laborabit.* Oneratur sane tribus *sed* haec nostri oratio: sed hoc ferre didicimus; nec quidquam proficit Turic. *et qui virtutes* exhibens pro *sed q. v.* Attendere autem decet venustam locutionem *aurium tenus in usum linguae*, ubi demonstratur transitus ille celerrimus severae de moribus et virtute doctrinae ab aure ad os, pectore animoque nequaquam contactis. Vir malus dicendi studiosus arripit quaecunque de justitia audierit, ut mox deblateret eadem. Nec satis illi, qui *lingua* scriberent pro *linguae*, ceperunt *usum linguae*, quae jam coepit *in quaestu esse* (cf. 1. Pro. 13.), quaeque hic cum aliquo contemtu dicitur, velut *mercenaria vox* 12, 1, 25. „*Qui* autem *ita* „*sentiat* sicut loquitur" is demum audiendus est de virtute dicens; dicit enim *vere* i. sensibus ex ipso animo promtis, quique sibi ipsi fidem faciant apud auditores; cf. 4, 2, 38. Superest ut moneamus, *non* illud ante *vocibus* commune esse toti sensui, non adhaerescere soli participio *nota* aut particulae *tantum;* quare propagabimus negationem ad verbum ipsum *perceperit*, cui deinde respondet *sed — ita sentiat.* Hanc nos structurae rationem tollendis aliquot, quae male haec distinebant et sepiebant, virgulis planiorem fecimus. [Vid. Add.]

18. *Cum sit omnis.* Sic Turic. *c. autem o.* Guelf. c.

18. *generalis quaestio — quod universum est.* Cave in his *potentior* accipias ea vi, qua usurpatum est 10, 1, 17. et

ſtio ſpeciali potentior, quia univerſo pars continetur, non utique accedit parti, quod univerſum eſt: profecto nemo dubitabit, generales quaeſtiones in illo maxime ſtudio-
19 rum more verſatas. Jam vero cum ſint multa propriis brevibusque comprehenſionibus finienda, unde etiam ſtatus cauſarum dicitur *finitivus:* nonne ad id quoque inſtrui ab iis, qui plus in hoc ſtudii dede-

Goth. Voſſ. 2. Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. acc. Bad. *c. autem ſit o.* Camp. c. Ald. Baſil. *c. ſit autem o.* reliqui. *qua* pro *quia* Turic. Flor. *pars utique cont.* Sic Turic. Flor. *utique* om. reliqui. *quod in univ.* Voſſ. 1. *eſt* om. Turic. *dubitavit* Turic. Flor. Camp. *verſatis* Turic. Flor. *verſitas* Guelf.

19. *brevique c. finiendis* Turic. Flor. *brevibus c. finienda* Guelf. c. Voſſ. 3. *finitimus* Camp. *ab his* Turic. Camp. *ſtudio* Flor. c. Alm. *aequi diſpoſitione* Camp. *a* pro *aut* Turic. *pars ad rat.* om. Camp. *parum ad mor.* Ambr. 2. c. Voſſ. 1.

alibi, ubi ad cauſas vincendas refertur. Quod cum ipſi Spaldingio hic acciderit, turbatum hic aliquid putabat. Sed *potentior* dictum hic philoſophico ſenſu; plus enim valet generalis quaeſtio et plura efficit, eo quod plura complectitur. Illud porro, quod in quaque materia univerſum eſt, non utique *accedit* (ἕπεται, ſic optime Boeckhius) parti. Quae cum ita ſint, facile efficitur, eum, qui in dicendo ſe nunquam deſtitui volet, generalibus quaeſtionibus operam dare debere; neque quisquam dubitabit, eas in illo maxime, quem graeci philoſophi praeferebant, ſtudiorum more quam ſubtiliſſime ſemper tractatas eſſe. Ita haec ſi explicamus, non ſolum in illo *more* (pro quo ne quis tentet *genere*, cautum volo) nemo haerebit, ſed et perfectum *verſatas* non ſine ratione adhibitum agnoſcemus, quod pro *verſari* poſitum et ipſe cum Spaldingio, antequam cum Boeckhio haec communicarem, mirabar. Buttm.

runt, oportet? Quid? non quaeſtio juris omnis, aut verborum proprietate, aut aequi disputatione, aut voluntatis conjectura continetur? quorum pars ad rationalem, pars ad moralem tractatum redundat. Ergo 20
natura permixta eſt omnibus iſtis oratio, quae quidem oratio eſt vere. Nam ignara quidem hujusce doctrinae loquacitas erret, neceſſe eſt, ut quae vel nullos, vel falſos duces habeat. Pars vero *naturalis*, cum eſt ad exercitationem dicendi tanto ceteris uberior, quanto majore ſpiritu de divinis rebus, quam humanis loquendum eſt, tum illam etiam moralem, ſine qua nulla eſſe, ut docuimus, oratio poteſt, totam complectitur.
Nam ſi regitur providentia mundus, admi- 21
niſtranda certe bonis viris erit respublica. Si divina noſtris animis origo, tendendum ad virtutem: nec voluptatibus terreni corporis

20. *quae quidem oratio* om. Turic. Flor. c. Alm. *loquacitatis erit* Flor., poſterius c. Alm. *utique vel* Turic. Camp. (ſed hic prius diremtim). *hebeat* Camp. *de* om. Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. *eloquendum eſt* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Voſſ. 3. Sed huc non videtur facere compoſitum; cf. 9, 4, 147.

21. *ad virt. tendendum* Turic. (quanquam hic *tenendum* c. Flor.) Camp. In Turic. tamen noſter ordo per

20. *quae quidem oratio eſt vere.* Eodem redit haec exceptio, quo locus elegans 10, 7, 12. Mox autem pro „ignara „*quidem*" malim „i. *quaedam*".

ut docuimus. modo §. 15.

21. *ſi regitur providentia.* cf. 3, 5, 6.

ſerviendum. An haec non frequenter tractabit orator? An *de auguriis*, *reſponſis*, *religione* denique omni, de quibus maxima ſaepe in ſenatu conſilia verſata ſunt, non erit 1062
ei diſſerendum, ſi quidem, ut nobis placet, futurus eſt vir civilis idem? Quae denique intelligi ſaltem poteſt eloquentia hominis o-
22 ptima neſcientis? Haec ſi ratione manifeſta non eſſent, exemplis tamen crederemus. Siquidem et Periclem, cujus eloquentiae, etiamſi nulla ad nos monumenta venerunt, vim tamen quandam incredibilem cum hiſtorici, tum etiam, liberrimum hominum genus, comici veteres tradunt, Anaxagorae phyſici conſtat auditorem fuiſſe: et Demoſthenem, prin-

notam reponitur. *An de aug.* Sic Camp. *Jam d. a.* reliqui. *futuros ſed vir* Flor. *idem* om. Camp.

22. *rationi* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *ſaltem* pro *tamen* Turic. Flor. c. Alm. *Periclem*, accuſativo Romano, ad unum omnes mei, quare nihil mutare ſum auſus. *pervenerunt* Camp. placet. *hiſtoricum etiam uberrimum* Turic. Flor. poſtremum c. Alm. *etiam* om. Camp. c. Goth. *hom. genus.* Sic Turic. Flor. Guelf. *g. h.* reliqui. *Graeciae oratorem* Turic. Flor. Camp.

Quae denique — ſaltem. Cum interrogatio ſit inſtar negationis, facile intelligitur *ſaltem*, valens *quidem*. cf. 6, 5, 15.

22. *liberrimum — genus, comici.* cf. 2, 16, 19. 10, 1, 82. De *cum* et *tum* cf. 4, 1, 66. *Hiſtoricorum*, qui teſtati ſunt praeſtantiam eloquentiae Pericleae, maximus Thucydides. *Liberrimi*, nihil erant adulationi daturi, et tunc ipſum *conviciabantur*. cf. et 12, 10, 24. ubi Demoſthenicae δεινότητος origo Platonica iterum demonſtratur. Hoc autem de philoſophis doctoribus oratorum ſumſit a Cicerone Orat. c. 4.

cipem omnium Graeciae oratorum, dediſſe operam Platoni. Nam M. Tullius, non tan- 23
tum ſe debere ſcholis rhetorum, quantum Academiae ſpatiis, frequenter ipſe teſtatur. Neque ſe tanta in eo unquam fudiſſet ubertas, ſi ingenium ſuum conſepto fori, non ipſius rerum naturae finibus terminaſſet. Verum ex hoc alia mihi quaeſtio exoritur, quae ſecta conferre plurimum eloquentiae poſſit: quanquam ea non inter multas poteſt eſſe contentio. Nam in primis nos *Epicurus* a 24
ſe ipſe dimittit, qui fugere omnem diſciplinam navigatione quam velociſſima jubet. Neque vero *Ariſtippus*, ſummum in voluptate
1063 corporis bonum ponens, ad hunc nos labo-

23. *teſtatur.* Sic Camp. *teſtatus* Turic. Flor. *teſtatus eſt* reliqui. *fuiſſet ubertas* Turic. Flor. Ambr. 2.; idem, ſed omiſſo etiam antea *ſe,* Camp. c. Voſſ. 1. 2. 3. Stoer. Chouet. Leid. *fuiſſe ubertates* Guelf. *rerum* om. Guelf. (qui et *natura*) cum Goth. *inter multos* Camp. c. edd. ante Baſil.

24. *Epic. in primis nos* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. poſt. ante Stoer. ordine nequaquam diſplicente. *a ſe ipſo* Goth. c. Voſſ. 1. 2. 3. (non Ald. ut Burm.) *velociſſime* Turic. Flor. (ſed uterque *veluc.*) Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Goth. Voſſ. 1. et edd. ante Bad. acc. Baſil. Pro *jubet* autem Turic. *juvet,* Flor. *vivet.* Mox *ſum in volupt.* Turic. *ſicut i. r.* Camp. *adhuc nos* Turic. *adhuc nos ad* Tarv. et edd. poſt. ante

23. *M. Tullius — teſtatur.* Facile ſuccurrit VV. DD. locus Orator. c. 3. *fateor me — extitiſſe.* Sed cum *frequenter* dicat noſter, requiro plura hujus confeſſionis loca. *Nam* autem hic inſervit transeundo ad aliquid, quod etiam maniſeſtius ſit praecedenti. cf. 9, 4, 84. In *Pericle* et *Demoſthene* conſtabat hoc communi fama, ſed *Cicero* de ſe ipſe teſtatur.

ſe — fudiſſet. cf. 11, 3, 84.

24. *Epicurus.* cf. 2, 17, 15.

rem hortatur. *Pyrrhon* quidem quas in hoc
opere habere partes poteſt? cui judices eſſe,
apud quos verba faciat, et reum, pro quo
loquatur, et ſenatum, in quo ſit dicenda
25 ſententia, non liquebit. *Academiam* quidam
utiliſſimam credunt, quod mos in utramque
partem diſſerendi ad exercitationem foren-
ſium cauſarum proxime accedat. Adjiciunt
loco probationis, quod ea praeſtantiſſimos in
eloquentia viros ediderit. *Peripatetici* ſtu-
dio quoque ſe quodam oratorio jactant. Nam
theſes dicere exercitationis gratia fere eſt ab

Ald. *hortatur.* Sic Camp. *ortatus* Turic. *ortatur* Flor. *adortatus* Alm. *hortetur* Jenſ. c. edd. poſt. ante Bad. *adhortetur* reliqui. *Pyrrhon.* Sic Flor. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 2. 3. et edd. poſt. ante Baſil. (quanquam plerique corrupta forma). Nos Graecam formam praetulimus, cf. 1, 5, 60. 11, 3, 178. Pro hoc tamen nomine *Patronus* Guelf. c. marg. Baſil. *habere partes.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. (et hi quidem tres *partis*) Guelf. Camp. *habere in hoc opere partes* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. ante Gryph. *i. h. o. partes habere* reliqui. *rerum* pro *reum* Ambr. 2.

25. *quidem* Turic. Flor. Jenſ. (tac. Geſn.) c. Alm. et edd. poſt. ante Ald. *ad judicium loco* Turic. Flor.

eſt ab iis. Sic Ambr. 2. Camp. Goth. Jenſ. (tac.

25. *praeſtantiſſimos — viros.* „Platonem primo ipſum, „quem audiviſſe modo dictus „eſt Demoſthenes, tum Car„neadem, ipſumque Cicero„nem." Geſnerus. Cf. et 12, 1, 35.

ſtudio — oratorio. i. aliquid ſingulari ſuo ſe hujus artis amore praeſtitiſſe. Unicuique autem in mentem veniat, quos et Geſnerus memorat, Ariſtotelis et Theophraſti, item Theodectae aliorumque. Sed exercitationem theſium dicendarum diſerte tribuit Ariſtoteli Cicero Orat. c. 14. extr. indicante Pſeudo-Turnebo. vide et 5, 1, 14.

iis inſtitutum. *Stoici*, ſicut copiam nitorem-
que eloquentiae fere praeceptoribus ſuis de-
fuiſſe concedant neceſſe eſt, ita nullos aut
probare acrius, aut concludere ſubtilius con-
tendunt. Sed haec inter ipſos, qui velut ſa- 26
cramento rogati, vel etiam ſuperſtitione con-
ſtricti, nefas ducunt a ſuſcepta ſemel perſua-
ſione discedere. Oratori vero nihil eſt ne-
ceſſe in cujusquam jurare leges. Majus enim 27
eſt opus atque praeſtantius, ad quod ipſe
tendit, et cujus eſt velut candidatus, ſi qui-

Geſn.) niſi quod duo poſtremi transponunt *ab iis eſt* c. edd. poſt. ante Stoer. *eſt ſtabilis* Turic. Flor. unde effici poſſit etiam *ab illis*. Reliqui *eſt ab his*. *opinione* pro *copiam* Turic. Flor.

26. *vel* pro *velut* Guelf. *ducant* Turic. Flor. Camp. quod fortaſſe praeferendum. *oratorium nihil* Turic. Flor. Fraudi fuit compendium $\overset{o}{u}$ i. e. *vero;* cf. 8, 6, 43. 7, 2, 41. 7, 1, 53. 6, 2, 30. 5, 14, 5.

27. *enim opus* omiſſo *eſt* Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 2. 3. et edd. ante Baſil. nec displi-

copiam nitoremque — defuiſſe. cf. Ciceronis locus poſitus ad 2, 15, 35.

fere praeceptoribus. Dubitari poteſt, ſuone morbo hic iterum poſuerit *fere* noſter, an librariorum culpa irrepſerit.

26. *Sed haec inter ipſos.* i. philoſophos. De ſtructura cf. 11, 3, 144. Eodem enim redit ſpecies haec apoſiopeſeos. Philoſophorum ſectas, ſemper cum aliquo contemtu ſibi commemoratas, vel militibus, vel enthuſiaſticorum ſacrorum conſortibus, velut agyrtis quibusdam, comparat. Prius eſt in mentione *ſacramenti* (et eſt *ſacramento rogatos* in Decl. Quint. 3. p. Bip. 42. ut apud Livium quoque), pro quo mox redditur *in leges jurare*, plane ad modum loci Horatiani Epiſt. 1, 1, 14. Neque enim fas erat militem unquam abeſſe ſignis. cf. 7, 4, 14.

dem eſt futurus cum vitae, tum etiam eloquentiae laude perfectus. Quare in exemplum dicendi facundiſſimum quemque proponet ſibi ad imitandum: moribus vero formandis quam honeſtiſſima praecepta, rectiſſimamque ad virtutem viam deliget. Exercitatione quidem utetur omni, ſed tamen erit plurimus in maximis quibusque ac natura
28 pulcherrimis. Nam quae poteſt materia reperiri ad graviter copioſeque dicendum magis abundans, quam *de virtute*, *de republica*, *de providentia*, *de origine animorum*, *de amicitia?* Haec ſunt, quibus mens pariter atque oratio inſurgant: *quae vere bona*,

cet. *exemplum dicendi.* Sic Turic. Flor. c. Alm. *bene* inſerunt reliqui. *vere* pro *vero* Turic. *diliget* Ambr. 2. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) c. Bern. (err. Burm.)
quedam ut. Turic. Flor. *quid eſt u.* Camp. *et tamen* Turic. Flor. *plurimis* Turic. Flor. Guelf. *quibusque actura* Turic. *q. atque natura* Guelf. *quibus natura* Camp. *pulcherrimus* Jenſ. c. edd. poſt. ante Bad. qui noſtrum conjectura aſſecutus videtur.

28. *vera bona* Camp. c. Andreana. *vero b.* Jenſ. c. edd. ante Ald. *quod mitiget* Guelf. *quae mitigent* Baſil.

27. *cum — tum.* Hic quoque legitima agnoſcitur particularum ratio, quia mirabilius eſt ipſam *eloquentiam*, non *vitam* modo, indigere majoribus, quam quae vulgaris ſectarum philoſophia praeſtet. Quanquam igitur *eloquentia* infra *vitam* eſt, tamen inſurgit oratio, ſi, quod *vitae* ſoli deberi credebamus, id *eloquentiae* quoque perficiendae neceſſarium docemur.

28. *quae vere bona — opinionibus vulgi.* Haec valde commonent illorum quae ſunt apud Horatium Epiſt. 1, 18, 96 — 103., ita tamen, ut nequaquam inde ſumta videantur, ſed utrique ſcriptorum ſponte ſubnata, et quae utrumque optimo cuique lectorum

1064 *quid mitiget metus, coërceat cupiditates, eximat nos opinionibus vulgi, animumque coeleſtem.* Neque ea ſolum, quae talibus diſci- 29
plinis continentur, ſed magis etiam, quae ſunt antiquitus dicta ac facta praeclare, et noſſe, et animo ſemper agitare conveniet. Quae profecto nusquam plura majoraque, quam in noſtrae civitatis monumentis repe-

c. edd. poſt. ante Obr. ut et *coërceant, eximant* eaedem, ſed nullus ita vetus liber. *nos* om. Flor. *metum* Camp. Poſt *coeleſtem* addunt *pariant* vel *pariat* Chouet. Leid. Gibſ. Rollin.

29. *neque eam quae ſolum* Turic. *ſunt antiquitus.* Sic Turic. Camp. *tradita* inſerunt reliqui, unde *dicta et facta* contrahunt naturam nominum ſubſtantivorum, cum potius ſint participia ad *antiquitus* referenda. *dicta acta praecl.* Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 3. *convenit* Guelf. c. Obr. *nos quam* Ambr. 2. Guelf. c. Bern. (ex quo *non q.* Burm. per errorem, ut ſuſpicor.) *majora quam* Guelf.

commendaverint olim et commendent.

animumque coeleſtem. Qui hic repetendo proximo verbo *eximat* acquieſci poſſe judicarunt, nihil plane vidiſſe cenſendi ſunt. Manifeſta eſt lacuna, quam miror a Burmanno modo agnitam narrare Geſnerum, de ſuo ſenſu tacentem. Supplementa adhuc tentata parum adjuvant. *Animus coeleſtis,* poſtquam *originem animorum* inter quaeſtiones noſter recenſuit, non poteſt niſi hauſtam e divina natura mentem declarare; quare, cum ad mores regendos fere pertineant quae adhuc poſita ſunt verba *mitiget, coërceat, eximat,* nihil convenientius reperio quam ut duobus vocabulis inſeratur *deceat.* [Elegans conjectura: cui tamen, cum in talibus certitudo attingi non poteſt, meam etiam adjungere licebit: *animumque coeleſtem levet.* Buttm.]

29. *antiquitus dicta ac facta praeclare.* Apparet hujusmodi adverbia in *itus* exeuntia non tam locum et tempus *unde* ſignificare, quam *ubi.*

30 rientur. An fortitudinem, juſtitiam, fidem, continentiam, frugalitatem, contemtum doloris ac mortis, melius alii docebunt, quam Fabricii, Curii, Reguli, Decii, Mutii, aliique innumerabiles? Quantum enim Graeci praeceptis valent, tantum Romani, quod eſt
31 majus, exemplis. Tantumque non cognatis id e rebus admoneri ſciet, qui non modo proximum tempus, lucemque praeſentem in-

30. *ut* pro *An* Turic. Flor. c. Alm. *fidem, continentiam* om. Turic. Flor. c. Alm. *aliqua innum.* Ambr. 2.

31. *tantum quod* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 3. Vall. Ald. Baſil. Obr. *non conognotis* (e) *ſi de ribus ad veri qui non* Turic. *non cognotis ſi de ribus ad veri q. n.* Flor. *n. c. i. e r. admoveri q. n.* Ambr. 2. *n. c. i. e r. amoveri q. n.* Guelf. *n. c. idem r. admoneri q. n.* Goth. c. Voſſ. 1. 2. 3. Vall. *n. c. id eſt r. admoveri q. n.* Bern. *n. c. ſideribus admoneri q. n.* Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. poſt. ante Ald. acc. Obr. Illud quod hic legimus *ſciet* nullus meorum habet ante Gryph. (1544.), niſi quod defectum ejus in Camp. non notavi, per errorem haud dubie; nec quidquam princeps illa editio praeterquam quod *id e* omittit. *lucemque praeſentem.* Sic libri et ſcripti et

30. *quod eſt majus.* Velim anteponi hisce *id*, quod facillime excidebat. Inde orietur legitima illa ſtructura *id quod* (cf. §. 8.), quae praemiſſa voci *exemplis* excitat lectorem et pondus addit ſequenti. Certe Tacitum ſi forte dedecuerit minus praeciſa hujusmodi oratio, Quintiliani noſtri eadem eſt prorſus; nec Geſnero, gloſſam ſuſpicanti, aſſentiar. Similis autem eſt vox Ajacis apud Ovidium Metam. 13, 11. 12. „quantumque ego Marte feroci, Quantum acie valeo, „tantum valet iſte loquendo." Admonet Paſſeratius loci Ciceroniani de Or. 3, 34. „ut „virtutis a noſtris, ſic doctri„nae ſunt ab illis" (Graecis) „exempla repetenda."

31. *Tantumque — ſciet.* De his cf. not. crit.

tueri ſatis credat, ſed omnem poſteritatis memoriam, ſpatium vitae honeſtae, et curriculum laudis exiſtimet. Hinc mihi ille juſtitiae

excuſi ad unum omnes praeter Geſnerum et Bip. qui *locumque p.* Quae illius, niſi eſt ſphalma, audacula conjectura vix cuiquam probabitur. Acquievit autem Geſnerus in ea, quam, ab ipſo quidem non nominatus, praeiverat Capperonerius, interpretatione, ut *tantum non* eſſet *prope*, diceretque Qu. „Quicunque poſteritatis memoria curricu„lum laudis metietur, is ſciet i. e. ſentiet, ſe idem" (probat enim Geſn. Gothanam ſcripturam) i. e. ad eandem rem „cognatis prope exemplis admoneri." *Eandem rem* intelligit, opinor, virtutem qualem praeſtiterunt Romani illi heroës. *Prope* autem *cognata exempla* vocat, quae ejusdem ſunt populi, quanquam non ejusdem familiae. At quam leve hoc, quamque non dignum, quod tam operoſe ſignificaretur! Adde quod hanc vocum *tantum non* ſtructuram apud noſtrum non reperio: cf. ad 6, 2, 4. Quanquam in Declamatt. Quint. eadem eſt etiam frequens. Nec quidquam agitur recentiorum quibuslibet interpretationibus, cum omni auctoritate careat, unde pendent illae, verbum *ſciet.* Nihil equidem extundo; ſed hoc diſpicere videor, *tantum quod non* nequaquam eſſe ſolicitandum, quod ſpeciem praebeat illius apud Ciceronem quoque, pro *niſi quod non*, occurrentis formulae: cf. Erneſt. Clav. v. *tantum*, et Gronov. ad Liv. 31, 4, 6. (err. Ern.). Turicenſi illi pro *cognatis* ſcripturae aliquid reconditius ſubeſſe ſuſpicor: et in illis *ſideribus* latet fortaſſe *ſed rebus* cum oppoſitione praecedenti ablativo reddenda. Ex illis autem *ad veri*, addenda littera *t*, verbum finitum eſt eruendum. Denique hoc etiam diligenter attendendum, ſintne illa *credat*, *exiſtimet*, ut nunc eſt, modi potentiales habendi, an refingendo illo *qui* (ſicut *quin* ſcribit Obr.) ad praecepti rationem traducendi. Dolet ſane hariolantis et trepidantis partes agere in loco honeſti affectus pleniſſimo, non explanantis; ſed qui adhuc ſibi viſi ſunt intelligere, longius etiam a vero fuerunt. Quorum Gedoynus quidem robori et gravitati ſententiae maxime proſpexit, ſecurus tamen verborum ſcriptoris. *Hinc* ante *mihi* om. Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Alm. Voſſ. 3. *ſuperatam libertatem* Guelf.

haustus bibat, hinc sumtam libertatem in causis atque consiliis praestet. Neque erit perfectus orator, nisi qui honeste dicere et sciet, et audebit.

III. *Juris* quoque *civilis* necessaria huic viro *scientia* est, et morum ac religionum ejus reipublicae, quam capesset. Nam qualis esse suasor in consiliis publicis privatis- 1065
ve poterit, tot rerum, quibus praecipue civitas continetur, ignarus? Quo autem modo patronum se causarum non falso dixerit, qui, quod est in causis potentissimum, sit ab al-

1. Inscriptio: *necessariam* (Turic. — *um*) *juris civilis oratori* (Ambr. 2. — *is*) *scientiam* (Turic. *sententiam*) est in Codd. meis (in Ambr. 2. quidem uncialibus litteris, in Goth. *oratori* continuo post *necess.*) exc. Flor., itemque in edd. ante Gesn. exc. Camp. et Obr. Sed a Basil. inde *esse* inserunt ante *scient.* *Juris quodque* Turic. *J. quicque* Flor. *necessario* Flor. *qui* ante *scient.* ins. Turic. Flor. Quid lateat, non exputo. *privatis vel* Flor. *vel privatis* Camp. *dixerat* Turic. Flor. *ab* om. iidem. *dissimulas* Flor. *poetarum scripta irarum scripta pron.* Flor. c. Alm. miro vitii consensu: nihil ejusmodi e Turic. *poeticarum s. p.* Camp.

in causis atque consiliis; apud judices et in senatu: cf. 5, 3, 65.

1. *Juris quoque civilis — scientia.* „Julius Severianus „libello de Arte dicendi: *Ora-„tori juris civilis neque omit-„tendum studium est, nec pe-„nitus appetendum. Nam nec „rudis esse debet juris orator; „et, si se multum juris scien-„tiae dederit, plurimum de „cultu oratoris atque impetu „remittit.* Quod fortassis ex „antiquo scriptore mutuatum „a Julio Severiano, Fabius „hic quasi ex professo repre-„hendere videtur.“ Passeratius, communicante, ut videtur, Pithoeo. Badius autem a Valla huc advocatum commode locum Pomponii *de origine juris* (Dig. I, tit. 2, 2. §. 43.) memorat, qui Ser.

tero petiturus? paene non diffimilis iis, qui poëtarum fcripta pronunciant. Nam quo- 2 dammodo mandata perferet, et ea, quae fibi a judice credi poftulaturus eft, aliena fide dicet: et ipfe litigantium auxiliator egebit auxilio. Quod ut fieri nonnunquam minore incommodo poffit, cum domi praecepta et compofita, et ficut cetera, quae in caufa funt,

2. Turicenfis *non* dans pro *Nam* auctoritate fua paene perfuafit. Sed aptius tamen videbatur caufam fubjici, quare tam fimilis effet patronus juris civilis ignarus comoedo aliena pronuncianti. *perferret* Turic. Flor. Jenf. (tac. Gefn.) c. Voff. 1. 3. *perfert*, omiffa copula *et*, Camp. *et ea* om. Tarv. Loc. Ven. Rufc. Sed Jenf. pro his dat *eaque*. *quodquod ut fieri* Turic. nec aliter Alm. (errante in compendio Burm.). *quod autem fieri* Guelf. cum marg. Bafil. *Quid quod fieri* Camp. c. Bodl. Andreana et edd. ante Ald. qui *Quod fi fieri*. Sed *Quod ut ferri* Voff. 1. Mox *poffunt* Camp. qui et *percepta*. *et fit ut certa quae* Turic. Flor. *et ut fit certa q.* Camp. In vulgata *ficut et* transponunt Stoer. Chouet. Leid. Gibf. Burm. Capper. Cum in minutis hisce plurima turbata fint, rectam rationem fervaffe videtur Campanus (*et, ut fit, certa quae in c. f.*). Qua fcriptura admiffa participia ifta fat numerofa, ut *praecepta*, *compofita*, ficut et mox *certa*, accipiantur pro nominibus fubftantivis, *cognita* autem, tanquam verum participium, applicetur illi *certa*. „Fieri poteft fine magno incommodo, ut aliena, fibique aliunde tradita, pronunciet orator quatenus quae a litigatore domi *praecepta*"

Sulpicium, orandi poft Ciceronem principem, narrat, confulto a fe aliquoties de jure Q. Mucio et parum intellecto, deinde ab hoc ipfo propter ignorantiam juris correptum, totum fe juri civili difcendo tradidiffe.

qui poëtarum fcripta pronunciant i. hiftriones, operae modo fcenicae, non eorum quae dicunt auctores ipfi. Ita his *aliena fcripta* tribuit nofter 6, 2, 35.

2. *egebit auxilio.* Similia habes 6, 4, 6. 7. ubi, ut mox hic quoque, *minores*.

cum domi — ad judicem

in diſcendo cognita ad judicem perferet: quid fiet in iis quaeſtionibus, quae ſubito inter ipſas actiones naſci ſolent? non deformiter reſpectet, et inter ſubſellia minores

(ſic dicuntur, quoniam *diſcente* patrono *praecipit* litigator) „accepit, et *compoſita* i. condicta, item *certa quae in cauſa* „*ſunt* i. *partem cauſae nulli dubitationi obnoxiam* (cf. 2, 4, „33. 3, 4, 8. 3, 5, 3.), quam probe ei, ut fieri ſolet, in„culcavit litigator, quatenus haec, inquam, judici expo„net.“ Habet ſane illud *ut ſit* aliquantum obſcuritatis, ſitne ad *cognita* referendum, ſicut adhuc ipſe interpretatus ſum, an ad *perferet.* In hac quidem ratione fieri vulgo dicet noſter, ut *certa* in cauſa, neque magna jurisconſulti ſollertia eruenda, verboſe tractent oratores illi a juris civilis ſcientia alieni. „Quidquid a docente litiga„tore reſciſcere poteſt patronus, id quidem ſat bene oran„do commendabit, vel nulla juris peritia adjutus: ſed „quota haec pars eſt in tota actione dicendorum?“ [Hanc viri optimi demonſtrationem, qua mihi quidem minime perſuaſit, premere tamen nefas duxi; etſi, quod volebat idem, recipere in textum Campani ſcripturam non ſuſtinui. Nam cum toties ſimilium vocum confuſione peccatum ſit in antiquiſſimis illis, levis ſane error erat *ſit ut* facientium ex illo *ſicut*, et *certa* e *cetera;* manifeſtaque hujus ſcripturae correctura eſt illud quod in ſola principi editione legitur. Senſus autem vulgatae mihi quidem impeditus non videtur. „Non magno incommodo haec etiam, quae ſunt e jure civili petenda, domi a jurisperito praecepta et compoſita (cf. 4, 1, 54.) et cum ceteris, quae in ipſa cauſa ſunt, in diſcendo cognita ad judicem perferet.“ Buttm.] *perferret* Turic. Flor. *perfert* Ambr. 2. c. Goth. Voſſ. 2. Ald. *praefert* Guelf. Exc. Sant. *in his* Camp. Pronomen omittunt Goth. et edd. rel. ante Ald. *quaeſitionibus* Flor. *ipſa ſanctionibus naſci* Flor. qui et mox *non* omittit, ſed lacuna relicta. *reſpectet niſi ſubſelli m.* Turic. Flor. (hic quidem *ſubſeli*). *re ſpectet inter ſ. m.* Camp.

perferet. Vid. not. crit. — Quid ſit *cauſam diſcere*, mox enarrabit noſter capite hujus libri octavo. cf. 5, 7, 7. 7, 1, 4.

advocatos interroget? Poteſt autem ſatis di- 3
ligenter accipere, quae tum audiet, cum ei
dicenda ſunt? aut fortiter affirmare, aut ingenue pro ſuis dicere? poſſit in actionibus: quid fiet in altercatione, ubi occurrendum continuo, nec libera ad diſcendum mora eſt? Quid, ſi forte peritus juris ille non aderit? Quid, ſi quis non ſatis in ea re doctus, falſum aliquid ſubjecerit? Hoc enim eſt maximum ignorantiae malum, quod credit eum
ſcire, qui moneat. Neque ego ſum noſtri 4
moris ignarus, oblitusve eorum, qui velut
ad arculas ſedent, et tela agentibus ſummi-
1066 niſtrant: neque idem Graecos quoque ne-

3. *Poteſt aut* Jenſ. (mero ſphalmate, quoniam ne in Tarv. quidem) Ald. Bad. Baſil. ingrato aſyndeto. *cum adicienda ſunt* Turic. Flor. Ambr. 2. c. Alm. *c. adjicienda ſ.* Camp. Voſſ. 1. 3. *c. dicenda ſ.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *ingenue poſſit pro ſuis dicere in act.* Jenſ. c. edd. poſt. ante Ald. qui plane omittit verbum *poſſit*. *fiet* om. Goth. Vall. *ſ. intercatione* Flor. *ad dicendum* Goth. (tac. Geſn.) *ora* Flor. *hora* Camp. *quod ſi forte* Turic. Camp. *aderit et quid* Camp. *a. quod* Jenſ. *non ſatis* om. Guelf. *maxime* Flor.

4. *ſumminiſtrant.* Mſſ. hic quidem *ſubm.* *Graeco* Turic. omiſſo *quoque.* *tuſis* pro *cauſis* Flor.

3. *in altercatione.* cf. lib. 6. cap. 4.

4. *velut ad arculas — ſumminiſtrant.* Cf. 5, 7, 8. Neſcio autem quam bene provocant ad Virg. Aen. 10, 333. ubi Achatae inclamat Aeneas *Suggere tela mihi*, magnam mox haſtam capeſſens. Certe quibus *arculis* in ipſo proelio *aſſidere* potuerit Achates non video, ſive in ipſo eas curru militari cum Geſnero fingas, ſive alibi. Quare fuiſſe tales ſuſpicor in palaeſtris aliisve exercitiorum locis. BUTTMANN.

ſcio factitaſſe, unde nomen his *pragmaticorum* datum eſt. Sed loquor de oratore, qui non clamorem modo ſuum cauſis, ſed omnia, quae profutura ſunt, debet. Itaque eum nec inutilem, ſi ad horam forte conſtiterit, neque in teſtationibus faciendis eſſe imperitum velim. Quis enim potius praeparabit ea, quae, cum aget, eſſe in cauſa velit? Niſi forte imperatorem quis idoneum credit in praeliis quidem ſtrenuum et fortem, et omnium, quae pugna poſcit, artificem: ſed neque delectus agere, nec copias contrahere atque inſtruere, nec proſpicere commeatus, nec locum capere caſtris ſcientem: prius eſt enim

5. *nec utilem* Ambr. 2. Guelf. c. Bern. *oram* Turic. Ambr. 2. *Quis enim pro tuis* Camp. *praeparavit* Turic. Flor. *cum ageret* iidem. *ſi forte* Flor. *dilectus* Flor. Ambr. 2. c. Voſſ. 3. *agere* om. Guelf. *neque inſtruere* Guelf. *certa* pro *certe* Ambr. 2. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 3. Bern. Tarv. Loc. Ven. *parere b.* Flor.

pragmaticorum. vid. 5, 6, 59. *clamorem — ſuum.* „Quo „ad clepſydram latrent." vid. Cic. de Or. 3, 34, cf. et 6, 4, 6.

5. *ſi ad horam — conſtiterit.* Rectiſſime contra Burmannum, de oratore ad clepſydram dicente haec interpretantem, Geſnerus obſervat, „non eſſe hic ſermonem de „agenda cauſa apud judices, „ſed de *praeparandis* quae pa„tronus in cauſa eſſe velit, „nempe vel apud praetorem „ſive in jure, ubi *lis* ſit *con„teſtanda,* vel in teſtationibus „faciendis." Ad conteſtandam autem litem et quodcunque praevium apud praetorem fiebat, *hora* erat condicta litigatoribus. Ad quam ſi forte orator ille *conſtitiſſet* i. intereſſet (*conſiſtunt* enim in jure qui ab alterutra parte adſunt; cf. Lexica), utilem et ipſum vult eſſe Quintilianus. BUTTM.

in teſtationibus faciendis. cf. 5, 7, 33.

certe parare bella, quam gerere. Atqui fimillimus huic fit advocatus, fi plura, quae ad vincendum valent, aliis reliquerit: cum praefertim hoc, quod eft maxime neceffarium, nec tam fit arduum, quam procul intuentibus fortaffe videatur. Namque omne jus, quod eft *certum*, aut *fcripto* aut *moribus* conftat: *dubium* aequitatis regula examinandum eft. Quae fcripta funt, aut pofita in more civitatis, nullam habent difficultatem: cognitionis funt enim, non inventionis: at quae confultorum refponfis explicantur, aut in verborum interpretatione funt pofita, aut

6 (margin, line 1) · 7 (margin, line 9)

6. *quae* om. Turic. Flor. c. Alm. Sed *ad*, quod apud Locatellum non invenerunt Bad. et Burm. in meo certe exemplo legitur. *reliquerint* Flor. *maxime* om. Guelf. *nec tam.* Sic Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) Camp. c. Voff. 2. et edd. ante Bad. *nec tamen* Turic. Flor. *non tam* reliqui. *omnis vis* Turic. Flor. *certum quod fcriptum* Turic. Flor. c. Alm. *c. aut fcriptum* Camp. *c. ut fcripto* Jenf. (tac. Gefn.).

7. *habet* Turic. Flor. Mox inter *difficultatem* et *cognitionis* Turic. Flor. inferunt verba ex §. 12. (quae tamen illic etiam ab iisdem ponuntur) ita: *fequebantur aliqui pigritiae adrogantioris qui fubito frontae confincta inmiffaque;* cujusmodi illud quoque eft profecto, quod fuum cod. turbare multa inferciendo narrat Almelovenus. *cogitationis funt enim* Turic. Flor. *pofita jam in recti* Turic.

† † †

6. *nec tam fit arduum.* Librorum fcriptura *nec* facile defenditur, fi memineris ineffe *ne fit quidem tam arduum;* cujusmodi exempla nobis quoque in fuperioribus funt animadverfa, nunc quidem non occurrentia, et aliquoties nuper demonftravit I. H. Voffius ad Tib. 1, 2, 30. 37. 1, 7, 45. 69.

Haec mane cum fcripfiffet *Georgius Ludovicus Spalding*, vefpere ereptus eft Quintiliano, et his litteris univerfis,

in recti pravique discrimine. Vim cujus-
que vocis intelligere, aut commune pruden-
tium eſt, aut proprium oratoris: aequitas
8 optimo cuique notiſſima. Nos porro et bo-
num virum et prudentem in primis orato- 1067
rem putamus, qui cum ſe ad id, quod eſt
optimum natura, direxerit, non magnopere
commovebitur, ſi quis ab eo conſultus diſ-
ſentiet; cum ipſis illis diverſas inter ſe opi-
niones tueri conceſſum ſit. Sed etiam ſi
noſſe quid quisque ſenſerit volet, lectionis
opus eſt: qua nihil eſt in ſtudiis minus la-

poſita aut recti Jenſ. cum edd. poſt. ante Ald. Mox *notiſſima eſt* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſt. ante Stoer.

8. *virum bonum* Camp. Mox *id* om. Turic. Flor. Camp. *natura dixerit* Flor. Verbum om. Ambr. 2. Guelf. *nat. duxerit* Jenſ. c. edd. poſt. ante Ald. *commobitur* Flor. Ambr. 2. *conabitur* Goth. *ſi quis habeo c.* Turic. *diſſentiat* Jenſ. (non Goth. err. Geſn.) c. edd. poſt. ante Stoer. exc. Bad. Baſil. *etiam noſſe ſi quis quae ſenſ.* Camp. *nolle* Guelf. *noſſe quod quisque* Turic. *noſſe quisque* Goth. *lectione* Alm. Vall. Bad. c. edd. aliquot poſt. genitivum vindicante G. J. Voſſio in Ariſtarcho 7, 8. Mox *quia nihil* Turic. Flor. Camp.

et ſiquid in quocunque genere boni aut re aut humaniſſimo gaudio plauſuque juvandum erat.

8. *Nos porro.* vid. ad 2, 3, 5. Directa autem eſt oppoſitio, quae eſt in voce *porro*, contra nimiam quam quis tribuere poſſit juris conſultis auctoritatem.

ipſis illis. Naturalis verborum ordo erat „*illis* — inter ſe ipſos", ut *ipſos* ſubjecto infinitivi adhaereret. Nunc more ſollemni ob verbum *concedendi* mutatum in dativum, et non ſine vi in fronte locutionis poſitum eſt. „Quid mirum, ſi a nobis diſſentiunt, qui ipſi inter ſe?"

borioſum. Quodſi plerique, deſperata facul- 9
tate agendi, ad diſcendum jus declinaverunt; quam id ſcire facile eſt oratori, quod diſcunt, qui ſua quoque confeſſione oratores eſſe non poſſunt? Verum et M. Cato cum in dicendo praeſtantiſſimus, tum juris idem fuit peritiſſimus: et Scaevolae Servioque Sulpicio conceſſa eſt etiam facundiae
virtus. Et M. Tullius non modo inter agen- 10
dum nunquam eſt deſtitutus ſcientia juris, ſed etiam componere aliqua de eo coeperat: ut appareat, poſſe oratorem non di-

9. *vel diſcendum* pro *ad d.* Guelf. *ſua quaeque* Ambr. 2. *mencato* pro *M. Cato* Flor. *praeſtantiſſimos* Turic. *tum — peritiſſimus* om. Turic. Flor. c. Alm. *fuit idem* Goth. Jenſ. c. edd. poſt. ante Stoer. *ſervique* Flor. *iuſtus* pro *virtus* Turic. Flor. omiſſis ob homoeoteleut. ſeqq. *Et — deſtitutus.*

10. *in agendum* Ambr. Guelf. *in agendo* Camp. *nusquam* Obr. *non dicendo* Goth. Voſſ. 2. Ioann. Camp. *tanti juri* Guelf. *tanti viri* Ambr. 2. *etiam dicendo* Flor.

9. *deſperata — declinaverunt.* „Cicero pro Murena „c. 13. Videntur plerique „jurisconſulti initio multo „hoc maluiſſe (ut oratores fie„rent). Poſt cum id aſſequi „non potuiſſent, iſtuc potiſ„ſimum ſunt delapſi, ut ajunt „in Graecis artificibus" etc. [cetera quaere apud noſtrum 8, 3, 79.] Geſnerus.

10. *M. Tullius — coeperat.* Conſtat e Gellio (1, 22.) librum ſcripſiſſe Ciceronem qui inſcriptus erat *de jure civili in artem redigendo.* Quem cum abſolutum nunquam fuiſſe ex hoc Fabii loco ſuſpicatus eſſet Bynckershoeckius, apte Bachius (Hiſt. Jurisprud. Ro. 2, 2, 43.) repoſuit, id hoc loco valere verbum *coepiſſe,* quod hoc uno libro edito initium Cicero fecerit eorum, quae de jure civili ſcribere in animo haberet. Ceterum qui de Ciceronis Jurisprudentia ſcripſerint indicavit Harleſius in Notit. Script. Latin. II. p. 149.

ſcendo tantum juri vacare, ſed etiam docendo.
11 Verum ea, quae de moribus excolendis ſtudioque juris praecipimus, ne quis eo credat reprehendenda, quod multos cognovimus, qui taedio laboris, quem ferre tendentibus ad eloquentiam neceſſe eſt, confugerint ad haec deverticula deſidiae. Quorum alii ſe ad album ac rubricas tranſtule-

11. *praecepimus* neque in Jenſ. (err. Geſn.) neque in ullo meorum: lectum tamen id alicubi dicas Obrechto, qui hinc effecerit ſuum *praecepimus modo* (err. Burm.); cui noſtrum profecto nemo poſtponet. *nonne quis* Guelf. Goth. Exc. Sant. c. Voſſ. 1. 2. 3. Jenſ. et edd. poſt. ante Bad. qui (ex cod. Vall. haud dubie, err. Burm.) noſtram reſtituit, merito rejecto Aldino commento *non aequius eo quis cr.* Mox *reprend.* Camp. *quem fere* Flor. Ambr. 2. Camp. *diverticula* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. aliq. poſt. Mox *ad* om. Turic. *rubrica* Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 3. *formula velud* Turic. *formula v. u.* Flor. c. Alm. *legii* Turic. *legu* Flor. *legum* Alm. *quidem* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. c. Alm. *eſſem mal.* Turic. *elegentes* Flor. *egentes* marg. Baſil. *ſolum* Turic. Flor. Camp.

11. *ad album — eſſe maluerunt.* „Hic *album* dixit pro „Jure praetorio et *rubricas* „pro Jure civili, quod XII ta„bulis continebatur: ut et „*formularios* ad praetorias re„tulit formulas, *legulejos* ad „jus civile et XII tabb. le„ges.“ Verba ſunt Turnebi in Adverſ. 4, 5. quae nos ideo hic ponimus, quod Geſnerus quoque in Theſaurum ſuum v. *Albus* inferre ea dignatus eſt, omiſſis tamen illis quae ad XII tabularum leges rubricas juris civilis reſtringere videbantur. Recte ille quidem: ſed male eadem reſtrictio in *legulejis* relicta eſt. Nam utique univerſum jus civile, quod inde a XII tabularum tempore legibus, conſuetudinibus et conſultorum reſponſis obtinuit, hominesque qui haec omnia memoria tenebant, a Quintiliano demonſtrantur. Sed in eo ſane non falſus eſt Turnebus, quod ad jus civile *rubricas* ſpectare dicit; hoc enim vel ſola illa „Maſuri rubrica“ apud Perſium docet (5, 90.

runt, et formularii, vel, ut Cicero ait, *leguleji quidam* eſſe maluerunt, tanquam utiliora eligentes ea, quorum ſolam facilitatem ſequebantur: alii pigritiae arrogantioris, qui ſu- 12

12. *aliqui pigr.* Turic. Flor. ſupra §. 7. ſed hic e Turic. nulla varietas. *aliique p.* Flor. c. Voſſ. 3. *alique p.* Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. (quae mox *pigritiores*). *adrogantiorisque ſubito* Turic. Flor. (ſed ſupra uterque vulgatam, niſi quod *adr.*) *arrogantiores q. ſ.* Guelf. *arrogatio-*

Excepto ſiquid Maſuri rubrica vetabat), qua libri Maſurii Sabini de Jure Civili intelliguntur. Tales enim libri, in quibus totum jus civile tanquam in corpus redactum erat, manibus illorum de vulgo jurisconſultorum terebantur; et *minio* in illis aut verba ipſa legum, aut ſi mavis capita juris picta erant. De praetoribus autem edicta ſua in *album* referentibus et in publico proponentibus vide plura apud eundem Geſnerum; quorum huc maxime faciunt „*ſedentes ad album*" i. leguleji edictum praetoris ediſcentes et ſingula aliis commonſtrantes, e Senec. Epiſt. 48. Neque tamen erat cur *formularios* etiam ad ſolum jus praetorium ſpectare putaret Turnebus. Quamvis enim formulae agendi a praetore praeſcribi ſolerent; non tamen in his ſolis verſabatur hominum illorum peritia, ſed in multitudine illa formularum, quae in omni re civili valebant, quasque illi in numerato ſemper habebant, agentibusque miniſtrabant: quemadmodum hae etiam libris concinnatae habebantur, quales erant libri illi Maniliani ſive leges venalium vendendorum a M' Manilio collectae, de quibus vid. Erneſt. Clav. Cic. in Indice Legum v. Manilianae. In *legulejis* denique nemo haereat. Quare reſtat, ut quae indigitat Qu., apponamus verba Ciceronis de Orat. 1, 55. „Ita eſt tibi jurisconſultus „ipſe per ſe nihil niſi *leguleius quidam* cautus et acutus, „praeco actionum, *cantor formularum*, auceps ſyllabarum."

12. *ſubito.* poſt navatam per aliquod tempus eloquentiae operam.

bito fronte conficta, immiſſaque barba, veluti deſpexiſſent oratoria praecepta, pau- 1068
lum aliquid ſederunt in ſcholis philoſophantium, ut deinde in publico triſtes, domi diſſoluti, captarent auctoritatem contemtu ceterorum. Philoſophia enim ſimulari poteſt, eloquentia non poteſt.

nisque qui ſ. Camp. *confincta* Flor. (et ita Turic. Flor. §. 7.) *philoſophanti ut* Turic. Flor. c. Alm. reliqui *philoſophorum ut.* Noſtrum e conj. Burmanni certiſſima. Nam ſui temporis „iſtos qui philoſophi vocantur" (11, 1, 35.) *philoſophantes* vocare noſtrum decebat, non *philoſophos,* quo nomine antiquos illos tantum, tametſi in hos etiam iniquus, appellat; cf. 12, 2, 7. Sic *philoſophari* per contemptum *cum Graeculis* uſurpavit rhetor ille in oratione poſt Redit. in Senat. 13. ubi Caeſoninus Calventius plane iisdem, quos hic videmus, coloribus pingitur. *ut demum in* Camp. *triſteque doniti* Turic. Flor. *diſſolati* Turic. *his ſolati* Flor. *contempti* Turic. *contenti* Flor.

conficta. Moleſti ſunt VV. DD. *conſtrictam, contractam,* quin et *conſtructam* frontem nobis propinantes, quaſi vero ſola *fronte* non ſatis haec omnia indicentur, neque optimum ſit *conficta* vocabulum. Vindicavit autem illud noſtro jam Daviſius in curis ſecundis ad Caeſ. B. G. 1, 39. non ſatis apto quidem loco, ſed aptum afferens Senecae (de Tranq. 15.) „frontem ſuam „fingere." Commodum etiam Badius admonet verborum Juvenalis (2, 8.) de his ipſis hominibus: „*Frontis* „*nulla fides.* Quis enim non „vicus abundat *Triſtibus* obſcenis?" et quae ſequuntur.

immiſſa. *Immittitur* prolixa coma humeris, barba pectori: hinc *immiſſa* utraque dicitur aeque bene ac *promiſſa.* Exempla quaere in Geſneri Theſ.

deſpexiſſent. Praeteritum refer ad tempus illud, quo rhetorum ſcholas quaſi taedio pleni relinquebant. Ut facile careamus arguta Gebhardi conjectura *depexuiſſent*; quae vel eo nomine diſplicet, quod barbam hic *immittunt,* non qui confuſam antea et impexam, ſed qui tonſam potius et bene curatam geſſerant.

IV. In primis vero abundare debet orator *exemplorum copia*, cum veterum, tum etiam novorum: adeo ut non ea modo, quae conſcripta ſunt hiſtoriis, aut ſermonibus velut per manus tradita, quaeque quotidie aguntur, debeat noſſe; verum ne ea quidem, quae ſunt a clarioribus poëtis ficta, negligere. Nam 2
illa quidem priora, aut teſtimoniorum, aut etiam judicatorum obtinent locum: ſed haec quoque aut vetuſtatis fide tuta ſunt, aut ab hominibus magnis praeceptorum loco ficta creduntur. Sciat ergo quam plurima: unde etiam ſenibus auctoritas major eſt, quod plura
noſſe et vidiſſe creduntur: quod Homerus 3
frequentiſſime teſtatur. Sed non eſt expe-
1069 ctanda ultima aetas, cum ſtudia praeſtent,

1. Inſcriptio: *Item hiſtoriarum* eſt in Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Bern. *Neceſſariam oratori cognitionem hiſtoriarum* Goth. *tum vet.* Guelf. *adeo u. n. e. m. adeo quae* (Flor. *que*) Turic. Flor. *conſtricta* Camp. *in hiſtoriis* Guelf. *quoque* pro *quaeque* Ambr. 2. *cotidie ag. debeant n.* Camp. *claribus* Turic. *claris* Camp.

2. *Nam illi quidam priora* Turic. Flor. *N. ea quidem propria* Jenſ. (tac. Geſn. de *ea*) c. edd. poſt. ante Ald. *N. i. quae propria* Voſſ. 1. *propria* etiam Ambr. 2. Guelf. *etiam* om. Turic. Flor. Camp. *vetuſtis* Ambr. 2. *loca ficta* Flor. *ergo plurima* Turic. Flor. *noſſe vidis cred.* Turic. *praeſentent* Guelf. *cogitationem* Ambr. 2. Guelf. c.

2. *vetuſtatis fide tuta ſunt.* Non quidem *tuta* ſunt hiſtorica fide: ſed quoniam iis, tanquam exemplis ex hiſtorica ſumptis, uſi ſunt homines ab antiquis inde temporibus, *tutum* eſt nobis etiam idem facere.

ultima aetas i. ſenectus. *praeteritis* — *videamur* i. juvenes etiam inſtar ſenum ſimus.

ut, quantum ad cognitionem pertinet rerum, etiam praeteritis ſeculis vixiſſe videamur.

V. Haec ſunt, quae me redditurum promiſeram, inſtrumenta, non artis, ut quidam putaverunt, ſed ipſius *oratoris*. Haec arma habere ad manum, horum ſcientia debet eſſe ſuccinctus, accedente verborum figurarumque facili copia, et inventionis ratione, et diſponendi uſu, et memoriae firmitate, et actionis gratia. Sed plurimum ex his valet *animi praeſtantia*, quam nec metus frangat, nec acclamatio terreat, nec audientium au-
2 ctoritas ultra debitam reverentiam tardet. Nam

Bern. (qui et modo *tum* pro *quantum*) *pertinent* Jenſ. (tac. Geſn.) *videamus* Turic. Flor.

1. Inſcriptio: *Quae ſint artis oratoriae inſtrumenta* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Bern. ſed in Ambr. 2. ſuperſcriptum *Q. ſ. alia oratoris i.*; in Guelf. autem additur: *ſeu oratoris i.* Gothanus: *Quae hujus artis et oratoris i.*

oratoris omittunt Ambr. 2. Camp. c. Voſſ. 1. quod ſpecie non caret: tametſi non probo. *horum in ſc.* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *an cedente* Flor. *antecedente* Camp. c. Bodl. *facile* Turic. Flor. *memoriae firmatae* Jenſ. (non *firmate*, err. Geſn.) c. edd. poſt. ante Ald. qui a Locat. inde *et* quoque ante *actionis* omittunt. *actionibus* Turic. Flor. c. Alm. *ex iis* Jenſ. (tac. Geſn.) *ne adclam. terrant* Turic. *tradet* Flor.

1. *promiſeram*. Prooem. op. 22. et prooem. hujus libri §. 4.

accedente — *inventionis ratione* i. cum quis „rationem „inveniendi accepit" (ut loquitur Qu. 10, 5, 19), quid et quomodo inveniendum ſit, callet.

ex his. Jam enim comprehenſa eſt animi praeſtantia iis quae dicta ſunt cap. 1. 2.

ut abominanda ſunt contraria his vitia confidentiae, temeritatis, improbitatis, arrogantiae: ita citra conſtantiam, fiduciam, fortitudinem, nihil ars, nihil ſtudium, nihil profectus ipſe profuerit: ut ſi des arma timidis et imbellibus. Invitus mehercule dico, quoniam et aliter accipi poteſt, ipſam verecundiam, vitium quidem, ſed amabile,

2. *fidentiae* Voſſ. 3. peſſime. *improbabitis* Flor. *nihil artes* Flor. (quanquam ex hoc *arter*) Ambr. 2. Guelf. Goth. *profuerat* Turic. Flor. *fuerit* Ambr. 2. Guelf. quod cave arripias: nam figuram eſſe in his *profectus nihil profuerit* facile ſentias, et annotavit Bad. *bellibus* Turic.

mehercule. Sic Camp. et edd. (de Jenſ. tac. Geſn.) mei quidem ante Ruſc. *me hercules* Turic. Flor. Guelf. Ceteri *mehercle.* Nos quod poſuimus conſtantiae dedimus: nam vid. Spald. ad 6, 3, 74. *quidem amabile* Voſſ. 3.

2. *profectus — profuerit* v. not. crit.

vitium quidem, ſed amabile. Haec verborum junctura, qua commendatio vitii per *ſed* adjicitur, cauſam reddit, cur *invitus* illud damnet. Quod ideo moneo, ne quis omiſſionem particulae *ſed* in uno codice arripiat ad hunc ſenſum extundendum: „amabile quidem vitium, et quae virtutes generet, eſſe tamen inter adverſa.“ Non recte autem docent, qui duplicem eſſe verecundiam ſtatuunt, quarum alteram tantum hic vituperet Qu. Nam ſi ita eſſet, certe non hanc *virtutum genitricem* praedicaret. Apparet igitur eum non diſtinguere; ſed in eo paradoxi aliquid quaerere, quod verecundiam ſine diſcrimine vitium eſſe pronuntiat: id haud dubie ſpectans, quod non ſit cur *vereatur* unquam vir bonus: vitium igitur, ſed quod eo nomine veniam a ſapientibus etiam impetret, quod homines, vitioſum genus, a pejoribus haud raro abducat, et fiat quaſi via ad ipſas virtutes. Ita et alibi honeſto loco verecundiam memorat (vid. 4, 2, 88. 6, 3, 64. it. *verecundior* 4, 2, 8.) et hic per oxymoron *amabile vitium* dicit, ſed vitium tamen, cui obnitendum ſit, quoties ab honeſtis reducat.

et quae virtutes facillime generet, eſſe inter adverſa, multisque in cauſa fuiſſe, ut bona ingenii ſtudiique in lucem non prolata, ſitu quodam ſecreti conſumerentur.
3 Sciat autem, ſi quis haec forte minus adhuc peritus diſtinguendi vim cujusque verbi, leget, non probitatem a me reprehendi, ſed verecundiam, quae eſt timor quidam, reducens animum ab iis, quae facienda ſunt; unde confuſio, et coepti poenitentia, et ſub-

eſſe inter adverſa. Sic Turic. (niſi quod hic *eſſet*) Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. c. Vall. Alm. Bern. *eſſet interim adverſa* Flor. (de *interim* tamen non diſerte monente qui contulit). *eſſe interimque adverſa* Voſſ. 3. *eſſe interque adverſam* Voſſ. 1. Ceteri *eſſe interim adverſam.* Quae ſcriptura bis peccat. Nam qui *vitium* quantumvis venia dignum dicit verecundiam, is, quaſi de quo monendi ſimus, inferre non poteſt, eam *interim* eſſe adverſam: neque rurſus ſi *interim* tantum eſt adverſa, *multis* illa potuit eſſe pernicioſa. Manifeſto autem docent ſequentia, ſedulo recedere noſtrum a vulgari opinione, qua verecundia a *probitate* parum diſtinguitur. Huic igitur ſcriptoris menti unice convenit quod maximus optimorum librorum conſenſus praeſtat; dum vulgata in ſcriptis adhuc collatis, praeter levem illum Voſſ. 2. (ſiquidem recte ſilentem de eo Burmannum interpretor) integra nusquam extat. *et bona* Turic. Flor. *prolatā ſit a quodam* Flor. *conſummarentur* Camp.

3. *aut* Turic. Flor. *quis ad haec* Camp. Mox *ad hunc* Turic. Flor. (hic quidem junctim). *leges* Turic. Flor. *repraendi* Camp. *quae* ante *eſt* om. Turic. Flor. *quam* pro *quae eſt* Ambr. 2. Guelf. *abducens* Camp. cum Andreana. Sed praeſtat vulgata. Timor enim non *abducit*, ſed eum qui jam ad faciendum proceſſerat *reducit. ab his* Guelf. Camp. *ſunt facienda* Obr. *inde confuſio* Turic. Flor. Ambr.

3. *reducens.* v. not. crit.

itum ſilentium. Quis porro dubitet vitiis aſcribere affectum, propter quem facere honeſte pudet? Neque ego rurſus nolo eum, 4
qui ſit dicturus, et ſolicitum ſurgere, et colorem mutare, et periculum intelligere: quae ſi non accident, etiam ſimulanda erunt. Sed intellectus hic ſit operis, non metus: moveamurque, non concidamus. Optima eſt autem emendatio verecundiae *fiducia:* et quamlibet imbecilla frons magna conſcien-

2. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 2. et edd. omn. exceptis Ald. et recentioribus inde a Gryph. In ſollemni et proclivi harum vocum confuſione vulgatam retinendam putavi, cum aptior hic videretur ſenſuum continuatio.

4. *Nego ego* Goth. (tac. Geſn.) *et* ante *ſolicitum* om. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Baſil. exc. Ald. *colorem mutare.* Sic Jenſ. (de priori voce tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Baſil. *colore mutare* Turic. Flor. Camp. Reliqui *colore mutari.* Apparet, mendum vetuſtum diverſo modo correctum fuiſſe. Nos priorum editorum rationem praetulimus, quod veriſimilius ablativum natum putamus ex accuſativo cum apice, quam activum e paſſivo. *Mutare colores* habes ap. Horat. I. Ep. 16, 38. ubi vid. Bentl. Alterius formulae, quamvis nemo inventam eam repudiet, exempla nunc non ſuppeditant. Affine tamen eſt quod ap. Tacit. Ann. 4, 54. mihi demonſtravit amiciſſimus Carol. Schneider *vultu et ſermone flecti. acciderent* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. Camp. c. Alm. Bern. *acciderant* Voſſ. 1. 3. Mox *erant* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *hic ſiet* Flor. *concidamur* Flor. *autem eſt* Camp. *et quantumlibet* Goth. (tac. Geſn.) *etiam quamlibet* Jenſ. Ven. *et-*

honeſte. „Malim honeſta." Ita Spald. in Schedis, ipſas has artes, opinor, melius nomine quam adverbio indicari ratus. Sed ita et 7, 1, 53. *Tu impie feciſti, cum exheredationem meruiſti;* et Horat. Rex eris, ſi *recte facies;* ubi actiones ipſae adverbio ſignantur.

4. *colorem mutare* v. not. crit.

5 tia ſuſtinetur. Sunt et naturalia, ut ſupra dixi, quae tamen et cura juvantur, inſtrumenta, *vox*, *latus*, *decor:* quae quidem tantum valent, ut frequenter famam ingenii faciant. Habuit oratores aetas noſtra copioſiores: ſed cum diceret eminere inter aequales *Trachalus* videbatur: ea corporis ſublimitas erat, is ardor oculorum, frontis auctoritas, geſtus praeſtantia, vox quidem non, ut Cicero deſiderat, paene tragoedorum, ſed ſuper omnes quos ego quidem audierim tra-
6 goedos. Certe cum in baſilica Julia diceret primo tribunali, quatuor autem judicia, ut moris eſt, cogerentur, atque omnia clamo-

iam quaelibet Tarv. Locat. Ruſc. quod merum ſphalma mireris adoptatum ab Ald.

5. *ingenii facient* Guelf. *cum decere temere inter* Turic. Flor. *aequalis* (ut et paulo poſt *ſuper omnis*) Ambr. 2. *non ut* ante *Cicero* om. Turic. Flor. inſerentes mox *non* ante *paene*. *deſide paene* Ambr. 2. *deſiderabat p.* Guelf. *audiverim* Jenſ. *tragoedos. Certe cum* om. Turic. Flor. c. Alm.

5. *ut ſupra dixi.* Pro. op. 27. De *Trachalo* vid. 10, 1, 119.

ut Cicero. De Orat. I, 28. „In oratore autem acumen „dialecticorum, ſententiae „philoſophorum, verba prope „poëtarum, memoriae juris„conſultorum, vox tragoedo„rum, geſtus paene ſummo„rum actorum eſt requiren„dus." Vides in voce *paene* memoria lapſum Quintilianum. Recte autem Cicero: modo ne Francogallorum noſtri temporis tragoedos mente concipias.

6. *baſilica Julia* vid. Intpp. ad Suet. Calig. 37.

quatuor — judicia. cf. 10, 5. 30. et not. Spald. ad 5, 2, 1.

ribus fremerent; et auditum eum et intellectum et, quod agentibus ceteris contumeliosissimum fuit, laudatum quoque ex quatuor tribunalibus memini. Sed hoc votum est et rara felicitas: quae si non assit, sane sufficiat ab iis quibus quis dicit audiri. Talis esse debet orator et haec scire.

1071 VI. Agendi autem initium sine dubio secundum vires cujusque sumendum est. Neque ego annos definiam: cum *Demosthenem* puerum admodum actiones pupillares ha-

6. *auditiosum eum* Turic. Flor. quod monstrum natum arbitror ex var. lect. *iosum* superscripta voci *contumeliosissimum*: nam *contumeliosum* Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. edd. post. ante Obr. exc. Ald. *memineret sed* Turic. Flor. *notum* Voss. 1. Jens. c. edd. post. ante Basil. exc. Ald. Frequentem confusionem notavit Gesn. in Thes. v. *Votum*. *si non ad id sane* Turic. Flor. c. Alm. *ab his* Turic. Ambr. 2. Camp. *dicit* om. Guelf. Mox *et* ante *haec scire* om. Turic. Flor. Ambr. 2. c. Alm. Voss. 1. 3. obsequente Obrechto, qui antea *debet esse*.

1. Inscr. *Quod sit incipiendi causas agere tempus* Ambr. 2. Guelf. Goth. Jens. et poster. et ita Turic. nisi quod *quid* et *agendi*. Ceteri silentur. *ditionis pupillares* Flor.

laudatum. vid. ad 4, 2, 37.

votum. Mira et elegans breviloquentia de re votis tantum comprehendenda; ut alias *votum* est res votis expetita et impetrata; vid. Gesn. in Thes.

quibus quis. Spald. in Schedis: „Malim *q. quisque:* cf. „4, 1, 46." Non accedo. Nam hic graece etiam τὶς locum haberet, non ὁ ἀεί.

1. *puerum admodum*. μειρακύλλιον ὢν κομιδῇ, ut ipse Demosthenes ait, ubi hanc suam contra tutores ipsius litem tangit adv. Mid. 23. (p. 539. Rsk.) Erat autem XVIII annos natus: vid. locos a Spaldingio ibi allatos.

buiſſe manifeſtum ſit; *Calvus*, *Caeſar*, *Pollio* multum ante quaeſtoriam omnes aetatem graviſſima judicia ſuſceperint; praetextatos egiſſe quosdam ſit traditum; *Caeſar Auguſtus* duodecim natus annos aviam pro roſtris
2 laudaverit. Modus mihi videtur quidam te-

1. *populares* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Jenſ. et edd. poſt. ante Bad. qui veram e Cod. Vall. repoſuit; relabentibus tamen in vitioſam aliquot poſter. ſi fides Burm. qui Gryph. (1536.) quoque memorat: ſed veram habet Gryph. 1544. *calvos* Flor. *Pollio. Matius. ante* Camp. Ald. in hoc certe errante Burmanno, qui Andr. et Ald. *Pollio Matius multum ante* dare narrat, nimiumque haeret in ſphalmate: cui Spaldingius etiam ne tantulum quidem tribuiſſet, quantum fecit in nota ad 3, 1, 18. ſi tum ei contigiſſet ſcire, nullum usquam in ſcriptis codd. ejus nominis eſſe veſtigium. *ſuſceperunt* Turic. Flor. c. Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. *eosdem* pro *quosdam* Baſil. altero in marginem rejecto (turb. Burm.). *natus* om. Turic. c. Alm. *laudavit* Camp. c. Goth.

2. *Modus mihi* om. Flor. vacuo tamen ſpatio relicto,

Calvus, *Caeſar*, *Pollio* — *ſuſceperint*. Diſertius de his tribus Dialogus de Oratorib. 34. „Nonodecimo aetatis an„no L. Craſſus C. Carbonem, „*uno et viceſimo Caeſar* Dola„bellam, *altero et XX* Aſinius „*Pollio* C. Catonem, non mul„to aetate antecedens *Calvus* „Vatinium iis orationibus in„ſecuti ſunt, quas hodieque „cum admiratione legimus." Uſus eſt et hoc et noſtro loco Lipſius in Exc. ad Tacit. Ann. 3, 29. ubi ſimul ſat certis argumentis *aetatem quaeſtoriam* definit anno aetatis XXV. Add. eund. Lipſ. de Magiſtr. P. R. c. 5. (to. 3. p. 1433.) Erneſt. ad Suet. Calig. 1, 1.

judicia ſuſceperint. Non ſubtiliter agunt, qui *judicia cauſas* hic interpretantur Capper. et Index Geſnerianus; quamvis ita etiam loqui potuiſſet noſter. Nam ſi quis *in judicium* adducitur *ſubitque* judicium, patronus *ſuſcipere* illud pro eo dici poteſt; ſicut *accipit* judicium et reus et patronus. Vid. Cic. Quint. 20. (62 et 63.) Verr. III, 22. (55.)

Caeſar Auguſtus. Sueton. Octav. 8.

nendus, ut neque praepropere deſtringatur

et mox poſito *tenenda*. Verba *mihi videtur* transponit Camp. *nec propere* Guelf. *neque propere* Goth. Jenſ. c. ed. poſt. ante Ald. *deſtringatur*. Sic Ambr. 2. *deſtringantur* Flor. *diſtringantur* Turic. *diſtringuatur* Voſſ. 2. Tarviſ. et edd. poſt. ante Ald. Reliqui *diſtringatur*. Veram

2. *deſtringatur*. v. not. crit. *ut neque — deſtringatur — et — proferatur*. Miror neminem adhuc quicquam monuiſſe de hoc loco, qui a ſollemni illo conjunctionum *neque — et* uſu plane abhorret; cum poſterior pars non affirmative, uti par erat, ſed negative velit intelligi. Fuerunt quidem qui ſingula nomina per *neque — et* copulari poſſe crederent; quarum doctrinam tangit et repudiat Ruhnken. ad Vell. 2, 45. (cf. Bentl. ad Horat. I. Sat. 6, 68.) ſed duo integra orationis membra ita conjuncta nemo, quod ſciam, ſibi viſus eſt invenire. Nam Livii locus (4, 29.): *Nec libet credere, et licet, in variis opinionibus*, cujus me admonuit amiciſſimus Carolus Schneider, ſed ita, ut diverſum eſſe ipſe intelligeret, huc trahi non poteſt. Quamvis enim in poſteriori ibi membro mente repetendum ſit negatio *non credere*; ilico tamen ſentitur et cauſa et maxima diverſitas, eo quod non ad verbum *licet* repetenda eſt negatio, ita ut *et licet* eſſet pro *nec licet;* quod longe alium ibi et incongruum ſenſum efficeret. Hic vero *et — proferatur* plane eſt idem quod *neque — proferatur*. Per ſe igitur tractandus eſt noſter locus; quem qui ſanum judicat, novo negligentiae genere ſcriptorem ſuperius *ut neque* ita dicat reſpexiſſe, quaſi ſcripſerit *ne et*. Quod cum in Quintilianum vix cadat, reliquum eſt ut corruptum locum ſtatuamus. Facillima autem corrigendi eum ratio eſſet ſane illa, quae et mihi et duobus amicis Schneidero et Boeckhio in mentem ſtatim venit, quaque *ut nec* (vid. V. L.) mutaretur in *ut ne*. Verum hujus formulae uſus apud hos potiſſimum auctores, qui ab antiquitate magis remoti ſunt, rarior eſt, et ſemper cauſam aliquam habet; qualis eſt, cum is qui loquitur ita ſenſus diſponere vult, ut negatio praefigatur rei ipſi negatae ſerius ponendae, quo facto remanet *ut* in fronte propoſitionis (e. g. *ut lex Fuſia et Valeria ne valeat*); aut cum ſenſus prohibitivus et cautionalis, qui eſt in ſimplici *ne*, minui debet, quod

immatura frons, et quicquid eſt illud adhuc acerbum proferatur. Nam inde et contemtus operis innaſcitur, et fundamenta jaciuntur impudentiae, et, quod eſt ubique per-
3 nicioſiſſimum, praevenit vires fiducia. Nec rurſus differendum eſt tirocinium in ſenectutem. Nam quotidie metus creſcit, majusque fit ſemper, quod auſuri ſumus: et, dum deliberamus, quando incipiendum ſit, incipere jam ſerum eſt. Quare fructum ſtudiorum viridem et adhuc dulcem promi decet, dum

ſcripturam ſine libris jam commendavit Burmannus perſuaſus iis quae Cuperus in Obſſ. 4, 5. de his verbis obſervarat; tametſi uſus in *fronte* ibi non tangitur. Sed facile apparet particulae *dis* translatum huc ſenſum eſſe poſſe nullum. *eſt ubicumque* Turic. Camp. c. Alm.

3. *differendus* Ambr. 2. *ſenectute* Flor. Camp. *majusque ſit* Goth. Mox alterum *eſt* poſt *ſerum* omittere refer-

a noſtro loco alieniſſimum eſt; aut cum conſilium illud negativum ſive cautio pendet a verbo vel ſermone ſenſus affirmativi, ſed nondum abſoluti, h. e. objectum aliquod deſiderantis, qualia ſunt *facere, operam dare, munus ejus eſt, poſtulare, ut ne —;* quae omnia hujus loci non ſunt. Quare ſervato illo *ut neque,* vocula *et* utique mutanda eſt. Neque tamen ejus loco ſatisfacit *aut:* non enim *aut* alterum *aut* alterum metuendum eſt, ſi *modus* non *tenetur,* ſed utrumque. Unicum itaque, ni fallor, relictum eſt, ut legamus *nec quicquid.*

innaſcitur, intell. animo juvenili. Quod longe praeſtantius inutili Obrechti conjectura, quam textui immiſit, *naſcitur.*

3. *fructum — viridem et adhuc dulcem.* Multum haereo in hac appoſitorum conjunctione. Hoc tamen ex voce *adhuc* recte colligere videor, cogitaſſe noſtrum de *fructu vitis* (cf. 8, 3, 8.); ſed remanet dubitatio, potueritne *muſtum,* quod *viride* fortaſſe non inepte dicitur, ſolo *fructus* no-

et veniae ſpes eſt, et paratus favor, et audere non dedecet; et, ſi quid deſit operi, ſupplet aetas; et, ſi qua ſunt dicta juveniliter, pro indole accipiuntur: ut totus ille Ci- 4
1072 ceronis pro Sexto Roſcio locus, *Quid enim tam commune, quam ſpiritus vivis, terra mortuis, mare fluctuantibus, litus ejectis?* Quae cum ſex et viginti natus annos, ſummis audientium clamoribus dixerit, deferviſſe tem-

tur Flor. alterum poſt *ſpes* Ambr. 2. *veniae ſpes.* Sic dedimus ex egregia, quam Spaldingius etiam admodum probaverat, Daviſii conjectura, prolata in curis ſecundis ad Caeſ. B. G. 1, 40. quamque certam reddit vel ſola concinnitas in his *veniae ſpes* et *favor paratus.* Libri omnes *venia et ſpes.* *foveret audere* (an *audire*) Flor. *favor audere* Jenſ. (non Goth., err. Geſn.) et aliquot poſteriores. *audire non decet* Voſſ. 3. *operari* Turic. Flor. cum Alm. *ſuppleta etas* Turic. Flor. *ſi quandò ſunt d.* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *ſi qua dicta ſunt* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *juvenaliter* Ambr. 2. Guelf.

4. *uti totus* Goth. (tac. Geſn., qui contra errat, cum voculam *pro* omittere narrat eundem cod.) *luctus ejectis* Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 1. 3. *quae ex et vig.* Flor. *q. c. ſex vig.* Camp. *deferviſſe.* Sic (niſi quod pars

mine indicari; an *vino*, cui quamvis dulci ſemper aliqua auſteritas, ſive ſeveritatem mavis, accedit, commode opponi potuerint ipſae *uvae*, quibus purpureis etiam *viror* aliquis adeſt. Quicquid eſt, praeludentem manifeſto habes Quintilianum comparationi Ciceronianae mox ponendae.

pro indole. „i. tanquam ſi„gna indolis magna quondam „promittentis.“ Spald.

4. *pro Sexto Roſcio.* C. 26. (72.) ubi eſt *Etenim quid tam eſt commune.* Quae autem hic ſubjiciuntur, deſumpta ſunt ex Oratore 30. (107.), ubi ita Cicero: „Quantis illa cla„moribus adoleſcentuli dixi„mus de ſupplicio parricida„rum? Quae *nequaquam ſa„tis deferbuiſſe poſt aliquanto „ſentire coepimus.*“ Ad haec ipſa verba cum manifeſto hic reſpiciat Qu., memini ante

pore, et annis liquata jam ſenior idem fatetur. Et hercule quantumlibet ſecreta ſtudia

per *u*) Ambr. 2. Guelf. Vall. Goth. Jenſ. (tac. de hoc Geſn.) Bad. neque aliter profectó in antiquioribus illis, unde Turic. *de eruiſſe* Almr. *deeruiſſe.* Reliqui *deferbuiſſe*: quod quamvis in Ciceronis verbis, quae hic laudat Qu., hodie legatur (v. not. exeg.), et utraque genuina ſit forma (v. Priſc. 9, p. 866.), nemo tamen invitis optimis libris noſtro illam obtrudat. Eadem autem inter ſcriptos et editos discrepantia ap. Cic. pro Coel. 18. ubi v. Lamb. *et* ante *annis* om. Turic. *hercule.* Sic Guelf. Camp. *equi*-

hos viginti amplius annos in magna quae tamen intercedit inter utrumque locum discrepantia multum laborare Spaldingium: qui id maxime mirabatur, quod *deferviſſe* Qu. hic dicat, quae Cicero *nequaquam deferviſſe.* Quod etſi in utrovis ſeorſim loco non inepte dictum videretur: nam qui *poſtea deferviſſe* narrat, idem eadem antea *nondum deferviſſe* demonſtrat: ſuſpicabamur tamen, aliquid corruptelae acceſſiſſe, ut tanta exiſteret ſermonis diverſitas. Quam dum diligenter conſidero, in ſuperfluo illo *annis liquata* detegere mihi videbar miſere distractum Ciceronianum illud *aliquanto:* idque ſtatim Spaldingio admodum probavi; qui ut maturius quondam de his omnibus cogitaret, in ſchedas hoc meum obſervatum conjecit. Ubi nunc tandem non modo hoc, ſed illud etiam reperio, quam nimii uterque tum eramus, ut cetera etiam Ciceronis verba, quorum ſpectra quaedam nobis obvolitabant, extunderemus. Sed haec tempore nunc deferverunt. Apparet enim, memoriter haec omnia referentem Quintilianum ita loqui, quaſi Cicero in illo demum libro eam confeſſionem faciat, quam pridem factam narrat. Quod ſane, rem ſi ſpectas, leve discrimen eſt. Quin illi ipſi *aliquanto*, quod fortaſſe aliis etiam blandiatur, quodque omiſſione copulae *et* in Cod. Turic. juvatur, patrocinari nunc non amplius ſuſtineo. Nam quantumvis displiceant vina illa *liquata*, quae diſertiſſimo *deferveſcendi* verbo explicationis gratia ſubjecta, non profecto juvenilem exuberantiam ſed ſenilem verboſitatem ſapiunt: vereor tamen, ut recte aliquis dicatur *aliquanto ſenior* juvene XXVI annorum. Ha-

contulerint, eſt tamen proprius quidam fori
profectus, alia lux, alia veri discriminis fa-
cies; plusque, ſi ſepares, uſus ſine doctrina
quam citra uſum doctrina valet. Ideoque 5
nonnulli ſenes in ſchola facti ſtupent novi-
tate, cum in judicia venerunt, et omnia ſuis
exercitationibus ſimilia deſiderant. At illic
et judex tacet, et adverſarius obſtrepit, et
nihil temere dictum perit: et, ſi quid tibi
ſumas, probandum eſt: et laboratam con-

dem Goth. Voſſ. 2. Reliqui *hercle.* Nos, quamvis antiquiſſimi ſileantur, conſtantiam ſecuti ſumus: cf. 11, 3, 9. *contulerunt* Turic. Camp. *alia viri* Ambr. 2. *plusquam* ſphalma in Tarv. Ruſc. non Locat. (err. Burm.) neque, quod fecit Badius, Regio tribuenda ſcriptura, cujus caſtigationes jam deſierant in cap. 2. *uſus doctrina quam*, omiſſo *ſine*, Turic. Flor. c. Alm. *uſum ſ. d. q.* Camp. Mox *citra uſum doctrinae* Turic. Flor. Comp. *valet.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *valeat.*

5. In voce *exercitationibus* deficit Ambr. 2.

tibi ſumas. Sic Turic. (niſi quod *ſummas*) Flor. c. Alm. Reliqui inſerunt *ipſe.* Sane *ſumere ſibi* eſt arrogantiae verbum; de eo autem quod ſine probationibus in medium profertur *ſumere* ſolum adhiberi ſolet (vid. 5, 11, 3. 2, 11, 14.). Sed huic, ſi quod eſt, incommodo parum medetur allitum *ipſe*, quo alioquin etiam facile caremus. Illud autem *tibi* minime otioſum eſt. Nam ſicut apud Ciceronem Acad. 4, 19. verbo eidem *ſumpſero* oppoſitionis cujusdam gratia additum eſt *a me;* ita hic, ubi nihil, quod

beant itaque ſua et Cicero et Quintilianus.

Ceterum leve illud diſſidium inter eos, qui Feneſtella duce XXVI annos natum pro Sex. Roſcio Ciceronem dixiſſe ſtatuebant, et qui cum Aſconio Pediano XXVII, verbo tetigiſſe ſufficiat. Vid. Gellium 15, 28.

5. *Ideoque — deſiderant.* Cf. 10, 5, 18. et ibi notata, quibus adde Petron. c. 1.

tibi ſumas. vid. not. crit.

gestamque dierum ac noctium studio actionem aqua deficit: et omisso magna semper flandi tumore in quibusdam causis loquendum est: quod illi diserti minime sciunt.
6 Itaque nonnullos reperias, qui sibi eloquentiores videantur, quam ut causas agant. Ceterum illum, quem juvenem tenerisque adhuc viribus nitentem in forum deduximus, et incipere a quam maxime facili ac favorabili causa velim, ferarum ut catuli mol-

in tuam rem sit, transmissurus adversarius ponitur, dativus commodi recte adjunctus est. Neque vana sic est species arrogantiae: ut *sumere sibi* ab omni parte tutum sit; et antiquissimorum librorum scripturam absque ceterorum interpolatione repraesentare debeamus. *a qua deficit* Camp. Jens. *a qua defecit* Tarv. et edd. post. ante Ald. qui *aqua defecit* c. Voss. 1. Bern. *commisso* Turic. Flor. *tumere* Flor. *ille* Flor. *deserti* Jens. (tac. Gesn.)

6. *reperies* Jens. (non Goth. err. Gesn.) c. edd. ante Basil. *minentem in foro* Turic. Flor. *n. i. foro* Camp. *incipere qui cum maxime* Turic. *incipere m.* sed vacuo relicto spatio medio Flor. *i. quam m.* Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. Voss. 1. 2. et edd. ante Gryph. Praepositionem, quae, si certa silentio fides, est in Alm. Voss. 3. et aliis fortasse, omittere non audeo, quamvis in autographo etiam codicis Turic. non videatur fuisse. Omitterem, si vel unum exemplum hujus verbi cum ablativo solo suppeditaret; quod contra rationem certe non peccat. *ferarum ut catuli.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. neque aliter esse suspicor in Alm. qui omittere illud *ferarum* narra-

6. *viribus nitentem.* Cave a verbo *niti* participium arcessas, quod accidit ei qui indicem Gesnerianum consarcinavit v. *Niti*, dum in altero verbo *Nitere* habet locum 8, 3, 6. *ornatus —sanguine et viribus niteat.* Unde tralatio etiam apparet a nitore corporis juvenilis et succulenti.

1073 liore praeda ſaginantur: et non utique ab hoc initio continuare operam, et ingenio adhuc alendo callum inducere; ſed jam ſcientem, quid ſit pugna, et in quam rem ſtudendum ſit, refici atque renovari. Sic et 7
tirocinii metum, dum facilius eſt audere, tranſierit, nec audendi facilitatem usque ad contemtum operis adduxerit. Uſus eſt hac ratione M. Tullius: et cum jam clarum

tur. *u. c. f.* reliqui. *ſanguinantur* Flor. *ſed etiam ſcientem quid ſit jam p.* Turic. Flor. (niſi quod hic om. *ſit*) Camp. et, quod mireris, Ald. (tac. ex parte Burm.). *ac et renov.* Guelf.

7. *metuendum* Guelf. *meum dum* Voſſ. 3. *audiendi* Turic. Flor. *facultatem* Bern. et, ut videtur, Argent. Obrechti enim temeritas procudit: *metam — tranſierit, nec dicendi facultatem —* . *Uſus eſt hac.* Sic nos primi dedimus. Nam in libris fere omnibus *uſus eſt et h.* Solus e noſtris Guelf. omittit *eſt*, vocabulo *uſus* praecedentibus applicato. Eandem autem voculam in Argent., ut videtur, non invenit Obr. qui dat *Uſus et h.* Sed longe moleſtior eſt conjunctio, tum ob ſenſum, qui nullam requirit, tum ob poſitum, cum deberet ante *M. Tullius.* Hanc igitur illo indicio uſi omiſimus. Sed Obrechtus omiſit alterum *et* ante *cum*, ut participium *uſus* adhaerebium vocant, exempla praeter illa quae in lexicis et apud Turſellinum ſunt, exhibent Heuſinger. ad Cic. Off. 3, 3, 4. Goerenz. ad Cic. Leg. 1, 4. §. 13. Fin. 3, 15. §. 50.

ſaginantur. Hoc verbum hic non, ut exhibent lexica nonnulla, de ſimplici nutritione poſitum eſt, ſed exprimitur eo ſimul roborandi catulos quaſi conſilium.

7. *et — tranſierit, nec — adduxerit.* Legitimae hujus ſtructurae, quam ſunt qui in du-

M. Tullius. Vide uberius haec narrantem ipſum in Bruto c. 91.

meruiſſet inter patronos, qui tum erant, nomen, in Aſiam navigavit, ſeque et aliis ſine dubio eloquentiae ac ſapientiae magiſtris, ſed praecipue tamen Apollonio Moloni, quem Romae quoque audierat, Rhodi rurſus formandum ac velut recoquendum dedit. Tum dignum operae pretium venit, cum inter ſe congruunt praecepta et experimenta.

1 VII. Cum ſatis in omni certamine virium fecerit, prima ei cura in ſuſcipiendis cauſis erit: in quibus defendere quidem reos profecto quam facere vir bonus malet: non

ret verbo *navigavit.* *qui tunc* Jenſ. et edd. poſt. ante Baſil. *Romae* om. Guelf. c. Bern. Voſſ. 1. 3. ex edd. autem ſolus Baſil. *rurſus reformandum* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Bad. item Baſil. *reſponſum reform.* Goth. Nos non tautologiam cum Badio improbamus in illis *rurſus re—;* vid. Spald. ad 2, 4, 13.; ſed nimietatem ſenſus in ſolo *reformandi* verbo, miramurque Geſnerum, qui in Theſ. v. *Reformo* hoc praeferre videtur. *tum inter* Flor. Camp. *praecipuum venit* Jenſ. (tac. Geſn.) *pretium tenuit* Tarv. et edd. poſt. (*tenuit* Locat. *tinuit* Ruſc. in quo ſphalmate annotando de novo errat Burm.) ante Bad. qui veris argumentis genuinam ſcripturam aſſeruit.

1. Inſcr. *Quae in ſuſcipiendis cauſis oratori obſervanda ſint* (Guelf. *ſunt*) Turic. Guelf. Goth. et edd. inde a Jenſ. *Cum ſatiri omni ne certamine* Turic. Flor. *C. ſatis in omne certamen* reliqui. Noſtra ad ductum vetuſtorum librorum conſtituta; longe aptior enim hic certaminum quaſi palaeſtricorum (cf. 9, 4, 8. 10, 3, 6. 12, 2, 12.), in quibus vires fecerit, mentio, quam forenſium, in quae. *jurium* Goth. Camp. *res* pro *reos* Turic. *malet.*

ſine dubio — ſed — tamen. vid. ad 1, 6, 12.

1. *in omni certamine* v. not.

crit. — *vires facere* v. ad 10, 3, 3.

tamen ita nomen ipfum accufatoris horrebit, ut nullo neque publico neque privato duci poffit officio, ut aliquem ad reddendam rationem vitae vocet. Nam et leges ipfae nihil valeant, nifi actoris idonea voce munitae: et fi poenas fcelerum expetere fas non eft, prope eft, ut fcelera ipfa permiffa fint: et licentiam malis dari, certe contra bonos eft. Quare neque fociorum querelas, 2
nec amici vel propinqui necem, nec erupturas in rempublicam confpirationes inultas patietur orator: non poenae nocentium cupi-

Sic Tarv. Ven. Rufc. Ald. Bad. Gryph. Obr. Bip. *mallet* reliqui et fcripti quidem, fi fides conferentibus, omnes. Certiffima tamen noftra fcriptura; quam Gefnerus, varietatem ignorans, conjectura affecutus eft, fed *malit* etiam proponens. Confentit in noftra Spald. in fchedis, conferre jubens 12, 1, 40. ubi idem accidit in verbo *nolet*. *accufationis* Turic. Flor. Camp. c. Alm. Voff. 1. Bern. *neque publ.* om. Turic. Flor. Camp. c. Alm. *aliquid ad* Guelf. *vocat* Flor. *valent* Camp. et edd. ante Leid. exc. Ald. Sane conjunctivum in tali ftructura non expectabam: tamen cum peccare eum in leges fermonis nemo dixerit, fcriptura editorum quamvis antiquiffimorum contra fcriptos omnes revocari non poterat. *auctoris* Guelf. *autoris* Bafil. Gryph. (1536). *voce in unitate* Flor. *v. unitate* Alm. *v. imitatae* Camp. *et fi pe celerum* Flor. *expertae fas* Guelf. *exigere f.* Floril. Sant. *ut* om. Guelf. *fint permiffa* Floril. Sant.

2. *neque* ante *amici* et ante *erupt.* Camp. *propinqui eedem* id. *necem recepturus in remp.* Turic. *nec eft recepturus i. r.* Flor. *neceffe* pro *necem* Goth. et ita e Voff. 1. *confpirationis fimultas* Flor. c. Alm. (ex quo tamen

nomen — accufatoris. Ita nominari contigit M. Bruto, jurisconfulti filio, ut refert Cicero de Off. 2, 14. ubi in eundem fenfum disputat.

valeant v. not. crit.

dus, ſed emendandi vitia, corrigendique mores. Nam qui ratione traduci ad meliora non 1074
3 poſſunt, ſolo metu continentur. Itaque ut accuſatoriam vitam vivere et ad deferendos reos praemio duci, proximum latrocinio eſt: ita peſtem inteſtinam propulſare, cum propugnatoribus patriae comparandum. Ideoque principes in republica viri non detrectaverunt hanc officii partem: creditique ſunt etiam clari juvenes obſidem reipublicae dare malorum civium accuſationem, quia nec odiſſe improbos, nec ſimultates provocare,

prior vox non laudatur). *c. multas* Guelf. et fortaſſe Goth. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Ruſc. (non Locat. err. Burmann.)

3. *accuſatoria vita* Camp. *defendos* Flor. *defendendos* Turic. Camp. Jenſ. c. edd. ante Baſil. exc. Ald. *premi duci* Turic. *primi d.* Flor. *praemiis d.* Camp. *primo d.* Jenſ. Tarv. Ruſc. *praepulſ.* Turic. *Ideo p.* Guelf. Baſil. *detractaverunt* Edd. ante Bad. acc. Baſil. (et ſic 2, 1, 5. iidem exc. Baſil.) ſollemni variatione, de qua vid. laudatos Geſnero in Theſ. *creditque ſed* Turic. *et clari* Goth. (tac. Geſn.) *nec ſultas provocarent n.* Turic. Flor.

3. *accuſatoriam vitam vivere.* Burmannus confert illud Catonis apud Feſtum *vecticulariam vitam vivere*: quod blanditur; nam *vecticularius* eſt τοιχωρύχος; ſed dictum eſt illud non de vecticulariis ipſis, ſed de iis qui *inſtar* furum ejusmodi repente largiter habent, repente nihil.

propulſare, cum propugnatoribus p. comparandum. Eandem breviloquentiam in Juſtino 4, 3. demonſtrat Burmannus: *auſi facinus nulli tyranno comparandum.* Similia congeſſerunt Vorſtius ad Juſtin. 1, 7. 2, 14. et J. F. Gronovius ad Liv. Epit. 46. noſtri etiam loci non oblitus.

clari juvenes: vid. ad 5, 13, 3.

nisi ex fiducia bonae mentis videbantur. Idque cum ab Hortensio, Lucullis, Sulpicio, Cicerone, Caesare, plurimis aliis, tum ab utroque Catone factum est: quorum alter appellatus *sapiens*, alter nisi creditur fuisse, vix scio, cui reliquerit hujus nominis locum. Neque defendet omnes orator, idemque portum illum eloquentiae suae salutarem non et- 4

4. *idque ab H.* Turic. Flor. *i. cum H.* Guelf. *hostensio* Turic. *culucullis* Flor. *lucillis* Guelf. Goth. Camp. *Luculo* Jens. (err. Gesn.) *Lucullo* Tarv. et edd. post. ante Bad. qui ex Vall. reposuit nostram. Vid. not. exeg. *plerisque aliis* Camp. *pluribusque a.* Andr. *pluribus a.* Stoer. Chouet. Leid. *appellatus sap.* Sic Turic. Flor. *est* inserunt reliqui. Mox *alter* ante *nisi* om. Guelf. c. Voss. 3. *vix sotio cujus reliq.* Turic. Flor. *relinquerit* Goth. (tac. Gesn.) *reliquit* Voss. 3. *namque defendat omnis orator idem portumque* Turic. Flor. (nisi quod ille *defendant*, hic *defendet*, uterque *partumque*) Guelf. Jens. et edd. post. ante Basil. (nisi quod *defendet* Bad. etiam ex Vall.); in qua scriptura *omnis* nominativus habebatur singularis, et post *idem* distinguebatur. *Namque defendet omnis orator, idemque portum* Camp. Basil. et edd. post. ante Gesn. eademque scriptura est in Goth. neque quicquam diversita-

4. *Luculli.* L. Lucullus cum M. fratre (an consobrino; vid. Verheyk. ad Eutrop. 6, 7.); quorum mentio et alibi conjuncta, ut in aedilitate magnifica ap. Cic. de Off. 2, 16. quique cum alia in prima aetate simul egerunt, tum P. Servilium augurem, patris accusatorem, reum et ipsum fecerunt: vid. Cic. Acad. 4. init. Plut. in Lucull. init.

cui reliq. h. n. locum. Nove dictum puto, sed ut facile tamen intelligatur. Nam cum dicatur *locus est alicui rei* vel *alicujus rei*, dici proprie deberet „in me locus non est „hujus nominis.“ Nunc pro *in me* dativum posuit ob verbum *relinquere*.

idemque. i. idem ille qui innocentes servat.

iam piratis patefaciet, duceturque in advocationem maxime cauſa. Quoniam tamen omnes, qui non improbe litigabunt, quorum certe bona pars eſt, ſuſtinere non poteſt unus, aliquid et commendantium perſonis dabit, et ipſorum, qui judicio decernent, ut optimi

tis ab hac recepta olim notatur ex Alm. Voſſ. 1. 2. 3. aliisque. In hac autem loci conſtitutione, etſi ſinguli ſenſus tolerari poterant, nexus tamen manifeſto vitioſus erat: lepidusque eſt Pſeudo-Turnebus ita haec exponens, ut particulas alienas aptioribus mutet. Idem tamen ex neſcio quo codice attulit *neque* pro *namque:* indeque certatim emendarunt VV. DD. *neque defendet omnes orator*, quod in textum Geſnerus demum recepit. Merito. Nam etſi de codice illo fortaſſe dubites, emendatio tamen eſt facillima, quamque imperioſe flagitabat ſenſus. Sequentia etiam *idemque* etc. ſollicitabat Burmannus: perperam: vid. not. exeg. *ſuae eloq.* Camp. *etiam non* Guelf. *ſpiratus* Flor. *advocationem nomine cauſa* Turic. Flor. c. Alm.

5. *omnis* Turic. Flor. Camp. *litigabit* Turic. Flor. *certe pars* Turic. Guelf. Camp. c. Alm. Voſſ. 2. 3. Goth. Jenſ. et edd. ante Gryph. Vocabulum *bona,* quod boni codd. dant Flor. et Voſſ. 1. et alii fortaſſe eorum, quorum non continua mentio, per ſenſum etiam abeſſe non poteſt. Subabſurdum enim illud *certe pars;* quod cum de minimo etiam numero dici poſſit, aliquid utique addendum erat. *et commend.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *etiam c.* edd. inde a Jenſ. omnes. Sed noſtrum videtur eſſe in ſcriptis vel omnibus vel pluribus, quoniam *et* in lemmate ponens nonniſi impreſſos, qui *etiam* dant, laudat Burmannus. *commendatum* Goth. (tac. Geſn.) *aut optime* Turic. Flor. *ut optime* Alm.

5. *qui judicio decernent.* i. litigantium, ut recte Capper. cf. 10, 1, 29. Vix monuiſſem, niſi mirum in modum perverſam vidiſſem interpretationem Gedoyni „rien n'empêche que l'orateur ne donne quelque choſe aux recommandations, *ſurtout à celles des juges.*" Sed neque Pſeudo-Turnebus dat ſaniora.

ut — moveatur. „Si orator,

cujusque voluntate moveatur: namque hos et amiciſſimos habebit vir bonus. Summo- 6
vendum vero eſt utrumque ambitus genus, vel potentibus contra humiles venditandi ope-
1075 ram ſuam; vel illud etiam jactantius, minores utique contra dignitatem attollendi. Non enim fortuna cauſas vel juſtas vel improbas

aut optimi Jenſ. c. edd. poſt. ante Gryph. *moveamur* Turic. *moveantur* Flor. *hos etiam a.* Camp. *habebit vir bonus.* Sic et ſcripti et editi mei omnes ante Stoer. (tac. Geſn. de Goth. et Jenſ. niſi quod ex illo affert *habet*, quod ex codice ipſo non annotavit Spald.). Reliqui *v. b. h.*

6. *vindicandi* Guelf. *vendicandi* Camp. Jenſ. et aliquot poſt. *jactantium* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *utique* om. Turic. Camp. *utique eſſet dign.* Flor. *fortunae* Turic. *cauſarum juſtus* Turic. Flor. c. Alm. *vel impr. v. juſt.*

„qualem nos fingimus, perſonas litigantium reſpicit, „fieri vix poteſt, quin eos „fere ſibi defendendos eligat, „qui et optimi homines „erunt."

6. *utrumque ambitus genus.* Illis quae veriſſima disputavit Spaldingius ad 1, 2, 22. hoc addendum videtur, quod, cum vigente rep. nonniſi ad inferiores ſpectarent *ambitus* et *ambitio*, tempore Caeſarum, quando a potentibus tantum honores impetrandi erant, eadem vocabula in illorum gratiae aucupationem transierunt; ita tamen ut non evanuerit, quod hodie etiam viget, potentiorum ſtudium erga inferiores nimium ſaepe et perverſum. Haec igitur eſt *duplex* illa *ambitio*, quam hic tangit Qu. *Ambitus* autem vocabulum, quod olim nonniſi de eo uſurpabatur quod ipſorum honorum cauſa erga populum fiebat, a Quintiliano, ſicut *ambitio*, de quocunque gratiae captationis genere uſurpatur, ita tamen ut hoc ipſa facta fere denotet, *ambitio* autem habitum et ſtudium ambitioſi; unde, ut recte obſervat Spaldingius, hoc vocabulum in omne gloriae vanum ſtudium transiit, ubi nullus eſt gratiae locus, ut mox 8, 2.

minores utique contra digni-

facit. Neque vero pudor obſtet, quo minus ſuſceptam, cum melior videretur, litem, cognita inter disceptandum iniquitate, dimit-
7 tat, cum prius litigatori dixerit verum. Nam et in hoc magnum, ſi aequi judices ſumus, beneficium eſt, ut non fallamus vana ſpe litigantem. Neque eſt dignus opera patroni,

Guelf. *obeſt* Camp. *inter disceptandum.* Sic Goth. Voſſ. 2. Ald. Steph. Gryph. *i. diſcendum* Turic. Flor. c. Bodl. Alm. Jenſ. et edd. ante Steph. *i. dicendum* reliqui (in quibus Bern. dicitur habere *int. cogn. dic.*). Vera videtur Geſneri obſervatio, neminem niſi levem *ſuſcipere* cauſam, antequam *didicerit.* Sed mirum quoque, ſi inter *dicendum* h. e. in ipſa oratione reſipiſcit orator. Quare utique praeferendum erat *inter disceptandum* h. e. in disceptatione forenſi; quod Badius etiam ſuadebat. Et facilius certe e ſcriptura *disceptandum*, quam ex alterutra reliquarum naſci potuerant ceterae. *dimittas* Goth.

7. *verum ne in hoc* Turic. Flor. *magnum.* Sic Camp. *magimum* Turic. *maximum* reliqui. Agnoſcis gradus corruptionis. Aptior autem utique hic poſitivus. *varia ſpe* Guelf. *neque enim dignus* Guelf. Goth. Jenſ.

tatem attollendi. Male Geſner. *dignitatem* accipit, quaſi dictum eſſet „contra merita cauſae," ſolo nixus Ciceronis loco Inv. 2, 53. juſtitiam definientis „quae ſuam cuique „tribuit dignitatem"; unde tamen nemo probet, *dignitatem* in uſu etiam fuiſſe de eo qui *non dignus* eſt honore. Optime autem Spaldingius admonet in ſchedis, verbis hiſce *contra dignitatem* reſpici illa *contra humiles.* Nimirum exſpectari poterat in altero hoc membro addendum *contra potentes.* Sed haec cum in iſta tempora vix caderent, illud addidit, quod perinde eſt ac ſi dixiſſet „niſi contra poten- „tes et digniores, certe con- „tra dignitatem" i. contra ſuam ſuique ordinis dignitatem.

dimittat — dixerit. In verbis hiſce tertiae perſonae ablegat Spaldingius ad notata ſibi ad 2, 15, 12.

7. *ſi aequi judices ſumus.* Hoc in ſua Qu. perſona dicit,

qui non utitur conſilio. Et certe non convenit ei, quem oratorem eſſe volumus, injuſta tueri ſcientem. Nam ſi ex illis, quas
ſupra diximus, cauſis falſum tuebitur, erit 7
tamen honeſtum, quod ipſe faciet. Gratisne 8
ei ſemper agendum ſit, tractari poteſt. Quod ex prima ſtatim fronte dijudicare, imprudentium eſt. Nam quis ignorat, quin id longe ſit honeſtiſſimum, ac liberalibus diſciplinis et illo quem exigimus animo digniſſimum,

Mox *quae ſupra* Camp. neque tamen de omiſſione vocis *cauſis* quicquam notavit Spald.; contra in Jenſ. his oculis lego *quas* et omiſſum tamen video *cauſis.*

8. *gratis ei* Turic. Flor. *ſit* poſt *agendum* om. Flor. Mox *ſit longe* Guelf. *et in loquendo exigimus* e Guelf. enotavit Spald. in marg. autem Baſil. ſigno poſito ante *et*, legitur *quem in loquendo e.* (err. Burm.) Sed Bern. et, ex Argent. utique, Obr. *et illo quem in eloquente exegimus* (Obr. *exigemus*). Cum nihil tale in ceteris mſſ. compareat, illud autem *in loquendo* in Guelf. tam facile ex *illoquem* extiterit: duae alterae ſcripturae mihi quidem ſunt correctionis manifeſtiſſimae. Neque apparet, cur *eloquentem* prae *oratore* Quintilianus hic potiſſimum nominaillud autem *ut non fallamus* in oratoris: quae notabilis eſt negligentia.

8. *Gratisne.* Hanc quaeſtionem ne forte credas lege Cincia jam deciſam, qua dona ob cauſam orandam capere vetitum erat; obſervandum eſt, hanc legem ſub Caeſaribus, relatam quidem eſſe aliquoties, ſed ita ut temperamenta quaedam acciperet, quibus dona remuneratoria intra certum modum capere permiſſum eſſet. Quae omnia diligenter perſecutus eſt Brummer in ſingulari *de lege Cincia* tractatu, recuſo in Brummerianis Lipſ. 1712. 8.

tractari. „in utramque partem disputari." SPALD. cf. 10, 5, 8. 9.

quis ignorat, quin. Inſolita forma; de qua Spald. olim ſic: „Quaeſtio pro negatione, ut *quin* poſſit ſubjici." Recte.

non vendere operam, nec elevare tanti beneficii auctoritatem? cum pleraque hoc ipſo poſſint videri vilia, quod pretium habent.
9 Caecis hoc, ut ajunt, ſatis clarum eſt: nec quisquam, qui ſufficientia ſibi (modica autem haec ſunt) poſſidebit, hunc quaeſtum ſine crimine ſordium fecerit. At ſi res familiaris amplius aliquid ad uſus neceſſarios exiget, ſecundum omnium ſapientium leges patietur ſibi gratiam referri: cum et Socrati collatum ſit ad victum; et Zeno, Cleanthes, Chryſippus mercedes a diſcipulis acceptave-
10 rint. Neque enim video, quae juſtior ac-

rit, ubi viri notio prae qualitatis excitanda erat. *nec celebrare tanti* Turic. Flor. c. Alm. *neque elevare t.* Camp. Merula autem in annotationis ſuae lemmate (in marg. Locat.) habet et improbat *levare;* neſcio unde ſumptum.

9. *ut audiu* cum apice quodam ſuper extrema littera Turic. c. Alm. annotante Ulrico, eſſe fortaſſe *audivit;* et ſic diſerte e Flor. *clarum* om. Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. *hi ne quaeſtum* Guelf. *aut ſi res* Turic. Flor. *at res* ſphalma in Ruſc. (non Locat., err. Burm.) *ſordidum* Guelf. *omnium.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. Alm. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Baſil. Reliqui (in quibus certe Guelf.) *omnes.* Mox *patitur* Turic. Flor. Camp. *collocatum* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Ald. *Zenon* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 1. 2. 3. et ita Baſil. Recte fortaſſe. Vid. 2, 20, 7. (ſed 12, 1, 18. haec ſcriptura ex nullo libro affertur) et cf. 1, 5, 60. 12, 2, 24. *acceptaverunt* Guelf.

Haec autem, *nemo ignorat,* idem valent, ac ſi dictum eſſet, *dubium non eſt.* Ne forte credas, dici etiam poſſe, *non ignoro, quin* —. -

9. *Socrati—ad victum.* Nemo recte dicat pugnare haec cum Xenophontis capite libri I. Mem. Socr. ſexto. Longe enim differebat merces, de qua

quirendi ratio, quam ex honeſtiſſimo labore, et ab iis, de quibus optime meruerint, quique ſi nihil invicem praeſtent, indigni fue-
1076 rint defenſione. Quod quidem non juſtum modo, ſed neceſſarium etiam eſt, cum haec ipſa opera, tempusque omne alienis negotiis datum, facultatem aliter acquirendi recidant. Sed tum quoque tenendus eſt modus: ac 11
plurimum refert, et *a quo* accipiat, et *quantum*, et *quousque*. Paciſcendi quidem ille piraticus mos, et ponentium periculis pretia procul abominanda negotiatio etiam mediocriter improbis aberit: cum praeſertim bo-

10. *ab his* Camp. *meruerint* om. Turic. Flor. *juſto modo* Flor. *tempusve* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Gryph. exc. Ald. *acquirendi requirunt* Turic. Flor.

11. *tum ne quoque* Turic. Flor. *quotisque* Goth. Jenſ. (tac. de hoc Geſn.) ſed jam in Tarv. correctum; qui viciſſim habet alterum illud ſphalma, *paciſcenda* mox inſertum ante *negotiatio*; item §. 12. *preſtiſſime* pro *praeſtitiſſe*; quae omnia memorat Merula, neque fidem invenit apud Badium et Burmannum, imo „vanus“ audit huic: quare ſubveniendum erat mortuo etiam contra mortuos. *ponentium*. Sic Flor. c. Alm. Voſſ. 3. *potentium* Turic. *imponentium* reliqui praeter Camp. qui habet *impotentium*. Noſtrum Burmannus jam verſu Horatiano 2 Sat. 3, 23. adſtruxerat, ſatis tutum per ſe. *negotio* Turic. *etiam mediocriter*. Sic Turic. Flor. c. Alm. *a* in-

lautiſſime vivebant ſophiſtae, a ſtipe in victum tenuiſſimum, quoties opus eſſet, collata. Talem vero ab Ariſtoxeno etiam quamvis obſcuris illis apud Laertium 2, 20. verbis oſtendi exiſtimo.

11. *quousque*. „Ne forte, „poſtquam patrociniis ſuis di„ves factus ſit, quaeſtum fa„cere pergat.“ SPALD.

Paciſcendi. Recte, opinor, Brummer l. l. cap. 9, 5. hoc ad *redemptiones litium* refert,

nos homines bonasque caufas tuenti non fit metuendus ingratus: quodfi futurus, malo
12 tamen ille peccet. Nihil ergo acquirere volet orator ultra quam fatis erit: ac ne pauper quidem tanquam mercedem accipiet, fed mutua benevolentia utetur, cum fciat fe tanto plus praeftitiffe. Non enim quia venire hoc beneficium non oportet, perire oportet. Denique ut gratus fit, ad eum magis pertinet, qui debet.

ferunt reliqui (fed pro *etiam* Camp. *eft*, Goth. *effe*). „*abeffe alicui*" noftro familiare, v. 1, 12, 11. 2, 5, 13. 6, 3, 84. *tuendi* Turic. *fint* Flor. *metuendis* Turic. Flor. *quodfi*. Sic Flor. *quid fi* Turic. Camp. Tarv. et edd. poft. ante Ald. *qui fi* reliqui.

12. *utraque quam* Jenf. et edd. poft. ante Ald. *fatis eft* Goth. *mutua volentia* Turic. Flor. *uteretur* iid. *cum fciat fe* om. Turic. Flor. duo priora tantum omittere narratur Alm. *fciet* Guelf. Goth. c. Voff. 2. 3. *non enim quia venire h. b. non oportet perire. denique* Turic. Flor. Atque hanc fcripturam, in Argent. etiam haud dubie inventam, altero *oportet* ex ingenio auxiffe putandus eft Obr. quem nos fequimur. Ad antiquiffimos illos proxime accedit Guelf. particula *enim* tantum omiffa. Editi omnes poft verbum *praeftitiffe* ita: *quia nec venire h. b. oportet, nec perire. D.* in qua fcriptura confpirat e fcriptis Gothanus quidem omnino, e Voffianis autem 1. 3. in pofteriori tantum parte, 2. in priori: ex illis enim refertur *non quia venire;* ex hoc, *non oportet perire. d.* Vulgatam cum proxime praecedentibus nullo pacto cohaerere cuivis patet: at

quibus caufas clientum quafi fuas fuoque periculo certa pactione fufcipiebant. Apta autem affert idem quamvis feriorum temporum legis Cod. 2, 6, 5. verba, quibus pactiones ejusmodi „cum gravi „damno litigatoris et *depraedatione*" fieri dicuntur. Cf. priorum etiam temporum leges ab intpp. ad illam laudatas.

VIII. Proxima *discendae caussae* ratio, quod est orationis fundamentum. Neque enim quisquam tam ingenio tenui reperie-
1077tur, qui, cum omnia, quae sunt in caussa, diligenter cognoverit, ad docendum certe judicem non sufficiat. Sed ejus rei paucissimis cura est. Nam ut taceam de negligentibus, 2
quorum nihil refert, ubi litium cardo vertatur, dum sint, quae vel extra caussam ex personis aut communi tractatu locorum oc-

verissimum et sensum et nexum praebet vetusta illa scriptura, modo sensus verbi *oportet* repetatur ad *perire*. Burmanno tamen *debet* post infinitivum inserere suadenti, tanquam haustum ab insequenti voce, morem nemo geret: nam quis vel negligenti in talibus nostro obtrudet quod mox ingratissime recurrat? Quare extra omnem dubitationem positum credo quod Obrechtus dedit. Nisi ipsam omissionis ansam verius repraesentari putes scribendo: *Non enim quia v. h. b. non oportet, oportet perire.*

1. *Inscr. Que in agendis* Turic. per err. *Q. i. docendis* Flor. Guelf. c. Bern. *Q. i. discendis caussis sint observanda* Goth. et sic fere edd. *Proximam* Jens. *oratoris* Goth. (tac. Gesn.) Jens. c. Bern. et edd. post Jens. ante Stoer. acc. Gibs. Obr. Capper. In recepta conspirant Turic. Flor. c. Alm. Scriptos ceteros illa videtur insidere lectio. *fundamenta* Turic. Flor. *enim* om. Camp. *quisq. negotio tenui* Guelf. *reperietur.* Sic Guelf. Camp. Jens. (non Goth., err. Gesn.) c. Vall. Voss. 1. 2. 3. Basil. *repereretur* Turic. Flor. c. Alm. *reperitur* reliqui (qui sunt e mss. Goth. tantum, et edd. inde a Tarvis. omnes exc. Basil.).

2. *taceamus* Obr. *qui vel* Camp. c. Goth. *ac communi* Guelf. Jens. (tac. Gesn.) *a c.* Goth. (tac. Gesn.) *communium* Camp. et hoc ipsum conjectaverat antea Spald., ut ex schedis cognosco. Sed hoc ipsum in caussa est, ut et

2. *communi tract. loc.* v. not. crit.

caſionem clamandi largiantur: aliquos et ambitio pervertit, qui partim tanquam occupati, ſemperque aliud habentes, quod ante agendum ſit, pridie ad ſe venire litigatorem, aut eodem matutino jubent, nonnunquam etiam inter ipſa ſubſellia didiciſſe ſe gloriantur;
3 partim jactantia ingenii, ut res cito accepiſſe videantur, tenere ſe et intelligere prius paene quam audiant mentiti, cum multa et diſerte, ſummisque clamoribus, quae neque ad judicem neque ad litigatorem pertineant, decantaverunt, bene ſudantes beneque comi-
4 tati per forum reducuntur. Ne illas quidem tulerim delicias eorum, qui doceri amicos

illud in Camp. interpretamentum potius mihi videatur quam vera lectio. Neque enim abhorrere videtur ab uſu Latinorum, ut idem appoſitum, quod *locis*, *tractatui* etiam *locorum* dari poſſit. Planeque eodem modo ſupra 2, 4, 22. *tractatum locorum communium* memorat et *generalem* et *ſpecialem*, qui nihil aliud eſt quam *tractatus locorum communium* vel *generalium* vel *ſpecialium*. Accedit in noſtro loco ordo verborum, ſi receptam ſervas, naturalis, in Campani ſcriptura non item. Mox *tractam* pro *clamandi* miro ſphalmate Turic. Flor. c. Alm. *aliquo ſed* Flor. *ſemperque occupati* inverſo ordine Flor. *aliquid habent* Goth. Camp. c. Ald. Sed praeſtat *aliud*, ne videatur eſſe praevium aliquid ad ipſam cauſam ſpectans. *matut. vivent* Flor. *inter ſe ſubſellia* Turic. Flor. *didiciſſe ſubſellia* Obr.

3. *ſe* om. Obr. *paene prius* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Stoer. *quam ut aud.* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *mentiri* Flor. *neque ducem* Turic. Flor. c. Alm. *pertineat* Jenſ. (non *pertinent*, err. Geſn.) *decantaverint* Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. *reducantur* iidem.

3. *clamoribus*, audientium; vid. 6, 4.

ſuos jubent: quanquam minus mali eſt, ſi illi ſaltem recte diſcant, recteque doceant. Sed quis diſcet tam bene, quam patronus? Quomodo autem ſequeſter ille, et media litium manus, et quidam interpres, impendet aequo animo laborem in alienas actiones, cum dicturis tanti ſuae non ſint? Peſſimae vero conſuetudinis, libellis eſſe contentum, quos componit aut litigator, qui confugit ad patronum, quia liti ipſe non ſufficit: aut aliquis ex eo genere advocatorum, qui ſe non poſſe agere confitentur, deinde faciunt id quod eſt in agendo difficillimum. Nam qui judicare, quid *dicendum*, quid *diſ-*
1078 *ſimulandum*, quid *declinandum*, *mutandumve*,

4. *ſi quis diſcet* Turic. *quomodo aut ſeq.* Turic. Loco vocis *interpres* compendia quaedam obſcura in Flor.

cum dicturis tanti ſuae non ſint. Hanc veriſſimam ſcripturam dederunt optimi codd. Turic. Flor. cum Alm. Bern. niſi quod in omnibus eſt *ſit*, et ex Alm. et Bern. affertur *dicturus*. E Voſſ. 3. *c. dicturus tantis ſit.* Aliorum librorum (Camp. Goth. Voſſ. 2.) ſcriptura *cum dicturus vere non ſit* nata eſt inde haud dubie, quod *tanti ſue* abierat in *tantisve*, et mox illud etiam *tantis* poſt *dicturis* ob homoeoteleuton omiſſum erat. Tandem adverbium etiam *vere* a correctore quodam mutatum eſt: reliqui enim omnes ita: *cum dicturus ipſe non ſit;* quibus verbis inepta admodum ineſt repetitio ejus, quod una vox *alienas* jam abſolverat. Nemo autem, opinor, haereat in plurali *dicturis*, cum praecedat *alienas actiones*.

5. *quod dicendum* Turic. *mutandum etiam ſit* Turic.

4. *media—manus.* v. 11, 2, 3.

5. *deinde.* Recte Geſner, hic etiam admonet graeci εἶτα, quod objurgantis eſt valetque *tamen*, *nihilo minus*: vid. ad 8, 6, 32.

declinandum. i. mollius ſignificandum, ob aſperitatem

ſingendum etiam ſit, poteſt, cur non ſit orator, quando, quod difficilius eſt, oratorem
6 facit? Hi porro non tantum nocerent, ſi omnia ſcriberent, uti geſta ſunt. Nunc conſilium et colores adjiciunt, et aliqua pejora veris: quae plerique cum acceperunt, mutare nefas habent, et velut themata in ſcho-

Flor. c. Alm. *imitandum etiam ſit* Camp. *mutandum fingendum e. ſ.* Voſſ. 3. (cui ſcripturae Vall. teſte Badio praemittit *quid* ex emend. haud dubie). *imitandumve ſ. e. ſi* Jenſ. (tac. de *imit.* Geſn.) et edd. poſt. ante Ald. (err. in Locat. Burm.). Eadem, ſed cum *ſit,* habent Ald. (err. Burm.) Bad. Baſil. *imitandum ſ. e. ſit* Gryph. *imitandum fugiendum e. ſ.* aliquot ap. Burm. *mutandum fugiendum e. ſ.* Stoer. Chouet. Leid. Mihi recepta, quam tuentur Guelf. et Goth. quaeque in vetuſtis illis nonniſi ob homoeoteleuton manca eſt, unice vera videtur: neque indiget eadem Obrechtiano additamento *quandoque* poſt *etiam.* *oratorem facit.* Sic Turic. Flor. Guelf. c. Alm. Voſſ. 3. Bern. (niſi quod ex hoc *eſt et oratorem*). Hanc optimam ſcripturam in V. L. deliteſcere juſſerunt VV. DD. aequo animo ferentes taedioſam repetitionem vulgatae, quae omittit vocabulum *oratorem.* Cf. 10, 1, 65.

6. *Nunc et conſil.* Obr. *adicient* Turic. Tum proximum *et* ante *aliqua* om. Turic. Flor. *mutare.* Sic Turic. Flor. c. Alm. Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. acc. Bad. *immutare* reliqui. *ſchola* Flor.

vel invidiam rei; cf. 9, 2, 92. Idem, cum ita fit, ut plane diverſa res evadat, *mutatio* eſt, diverſa a *fictione,* quae ne materiam quidem e cauſa ſumit.

6. *pejora veris.* „dum *vera* „quae ſunt in cauſa incom„moda velare ſtudent, homi„nes inepti adjiciunt ſaepe, „quae ſunt pejora illis.“ Hoc ut monerem, Rollino debetur, nomen *veris* pro dativo habenti, et Obrechto in eundem ſenſum interpungenti.

themata — cuſtodiunt. vid. 4, 2, 28.

lis posita custodiunt. Deinde deprehenduntur, et causam, quam discere ex suis litigatoribus noluerunt, ex adversariis discunt.
Liberum igitur demus ante omnia iis, quo- 7
rum negotium erit, *tempus* ac *locum:* exhortemurque ultro, ut omnia quamlibet verbose et unde volent repetita ex tempore exponant. Non enim tam obest audire supervacua,
quam ignorare necessaria. Frequenter au- 8
tem et vulnus et remedium in iis orator inveniet, quae litigatori in neutram partem

custodiunt deprehenduntur Turic. *ex cujus litig.* Flor. *voluerunt* Goth. (tac. Gesn.) *ab advers.* Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. Voss. 2. et edd. a Jens. ante Stoer.

7. *is* (ex Alm. *iis*) *nisi quorum* Turic. Flor. c. Alm. *erie* Turic. verbum om. Camp. *ultro* om. Turic. Flor. dixerisque natum e seqq., sed verius, ob eandem causam omissum. Plane enim hujus loci est particula. „Non pa„tienter modo auscultemus verbose explicantes, sed ut ita „faciant, ultro exhortemur." *quantumlibet* Goth. (tac. Gesn.) *volunt* Turic. Flor. Camp. *volet* Guelf. *repetita ex tempore.* Sic Jens. (tac. Gesn. de illo *ex*) et edd. post. ante Gryph. exc. Ald. *repetito e. t.* Turic. Flor. c. Alm. ex quo sphalmate nata, quam hucusque concoxere VV. DD., reliquorum omnium scriptura *repetito tempore.* Quod quam eleganter dictum sit, et quam bene hic praeripiatur, quod mox (§. 8. *Nec semel* etc.) docebitur, ipsi viderint. Nostrum quam necessarium, v. not. ex. *exponañ* Turic. *exponavit* Flor. *exponat* Jens. et aliquot edd. *abest* Flor.

8. *in his* Guelf. Camp. *inv. et quae litigator* Flor. relicto mox spatio loco horum *in neutram.* Mox

deprehenduntur. cf. 1, 1, 30. 1, 8, 21.
7. *ultro* v. not. crit.

ex tempore. ut quam verissime et plenissime et sine fuco exponant: cf. 9.

habere momentum videbantur. Nec tanta ſit acturo memoriae fiducia, ut ſubſcribere audita pigeat. Nec ſemel audiſſe ſit ſatis: cogendus eadem iterum ac ſaepius dicere litigator, non ſolum quia effugere aliqua prima expoſitione potuerunt, praeſertim hominem (quod ſaepe evenit) imperitum: ſed
9 etiam, ut ſciamus, an eadem dicat. Plurimi enim mentiuntur, et, tanquam non doceant cauſam, ſed agant, non ut cum patrono, ſed ut cum judice loquuntur. Quapropter nunquam ſatis credendum eſt, ſed agitandus omnibus modis, et turbandus, et
10 evocandus. Nam ut medicis non apparen-

tanta ſint Turic. Flor. *t. ſunt* Camp. *memoriae diffici ut* Turic. Flor. c. Alm. *iterum dicere ac ſaep.* Guelf. *dicam* pro *dicere* Jenſ. (tac. Geſn.) *non quia* Voſſ. 1. 3. *qui effugere* Camp. *quod eff.* Turic. *et poſitione* Flor. *hominem proſequens quod* Turic. Flor. (ſed hic *preſequens*) cum Alm. In quo additamento quid lateat, felicioribus divinandum relinquo.

9. *non noceant* Flor. *ſed cum judice* Guelf. Goth. Jenſ. et edd. poſt. ante Bad. *loquantur* Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. c. Voſſ. 2. et edd. ante Ald.

8. *ſubſcribere. Subſcribimus,* ſubnotamus audita, cum non omnia verbo tenus tanquam dictata calamo excipimus: ſed ea potiſſimum quae memoriae uſui futura ſunt.

9. *nunquam ſatis credendum eſt.* nunquam ab omni parte fidendum eſt ei. Quam vocis *ſatis* rationem exemplis aſtruere nequeo. Eſt tamen ab eo, quod recte, opinor, dicitur „non ſatis credo tibi.“

evocandus, velut e latebris, in quibus ſe et vitia cauſae abſcondit. Ita non opus Geſneri, quam ipſe non admodum urget, conjectura *avocandus.*

tia modo vitia curanda ſunt, ſed etiam inveniendа, quae latent, ſaepe ipſis ea, qui ſanandi ſunt, occulentibus: ita advocatus plura, quam oſtenduntur, aſpiciat. Nam cum
1079 ſatis in audiendo patientiae impenderit, in aliam rurſus ei perſonam transeundum eſt, agendusque adverſarius, proponendum quicquid omnino excogitari contra poteſt, quicquid recipit in ejusmodi disceptatione natura. Interrogandus quam infeſtiſſime, ac premendus. Nam, dum omnia quaerimus, 11
aliquando ad verum, ubi minime expectavimus, pervenimus. In ſumma, optimus eſt in diſcendo patronus incredulus. Promittit enim litigator omnia, teſtem populum, paratiſſimas conſignationes, ipſum denique adverſarium quaedam non negaturum. Ideo- 12

10. *ſed etiam—ſanandi ſunt* om. Flor. *ea ipſis* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Stoer. *quae ſananda ſunt* Turic. (niſi quod *ſen.*) Camp. c. Alm. Sed hic deſerendi erant optimi codd. Quamvis enim *ipſis* non ineleganter ſic uſurpatur, hic tamen, ubi praecedit *medicis,* non tolerandae foret negligentiae. Sed facilis poſt vocem *ea* lapſus erat librarii. In Obrechti autem ſcriptura *qui curandi ſunt* non correctionem ſed errorem agnoſco. *accipiat. nam* Guelf. Marg. Baſil. *impenderint* Guelf. *rurſus perſonantur tr.* Turic. Flor. *transeundem* Turic. *animo excog.* Goth. (nimirum *aīo, oīo*). *recipi* Guelf. *disputationi* Turic. Flor. *disputatione* Alm. *discrepatione* Voſſ. 2. *natrā* Turic. *naturam* Flor. *nam* Camp.

11. *ad verborum* Flor. c. Alm. *perveniemus* Voſſ. 1. Obr. *permittit* Jenſ. *non egeturam* Turic.

11. *conſignationes.* „Vide „Turneb. 2 Adv. 27. *Conſi*„*gnationes* illae ſunt tabulae „teſtimoniales obſignatae, de

que opus eſt intueri omne litis inſtrumentum: quod videre non eſt ſatis, perlegendum erit. Nam frequentiſſime aut non ſunt omnino, quae promittebantur, aut minus continent, aut cum alio aliquo nocituro permixta ſunt, aut nimia ſunt et fidem hoc ipſo
13 detractura, quod non habent modum. Denique linum ruptum aut turbata cera, aut

12. *ome* Turic. *latus inſtrumenta* Turic. Flor. *videri* Camp. *nocitura* Turic. Flor. Jenſ. c. edd. ante Ald. *hoc* ante *ipſo* om. Guelf. non male.

13. *denique linum tum rupa aut turbata certe* Turic. Flor. niſi quod hic *cere.* — *d. l. rupt. rupta aut turbata*

„quibus lib. 5. c. 7. Teſtatio„nes vocavit c. 3. hujus li„bri" (§. 5.). Capperonnerius. Turnebus l. l. cum noſtro loco apte componit hunc Cic. pro Quint. 6. „neceſſa„rios — corrogat; — veniunt „frequentes; *teſtificatur* iſte „P. Quintium non ſtitiſſe, et „ſe ſtitiſſe; *tabulae maxi„mae ſignis hominum nobilium „conſignantur.*"

13. *linum — invenies.* „A„ſcribamus hic etiam locum „claſſicum Paulli ſent. 5, 25. „5. *Ampliſſimus ordo decre„vit, eas tabulas quae publici „vel privati contractus ſcriptu„ram continent adhibitis teſti„bus ita ſignari, ut in ſumma „marginis ad mediam partem „perforatae, triplici lino con„ſtringantur, atque impoſitum* „(quid ſi *impoſitae?*) *ſupra li„num cerae ſigna impriman„tur, ut exteriores ſcripturae „fidem interiori ſervent. Ali„ter tabulae prolatae nihil mo„menti habent.* Vide plena „manu iſta illuſtrantes viros „doctos ad illa Sueto. Nero. „c. 17. *Adverſus falſarios tunc „primum repertum, ne tabulae „niſi pertuſae, ac ter lino per „foramina trajecto, obſigna„rentur.*" Geſner. Utilis etiam Badii ſeu potius Vallae annotatio: „Et ad illud *li„num ruptum*" (ſc. annotavit Valla) „Ulp. lib. XXVIII. de „teſtamentis" (Dig. 28. tit. 1, 22.) „*Si ſigna turbata ſint „ab ipſo teſtatore, non vide„tur ſignatum.* Et paulo poſt: „*Signatas tabulas accipi opor„tet, ſi*" (verius editur *et ſi*) „*in linteo, quo tabulae invo„lutae ſint, ſigna impreſſa ſue-*

ſine agnitore ſigna frequenter invenies: quae,

cera Camp. (ſic Spald. quidem enotavit, niſi quod in voce *rupt.* in ſuperiori litterae *t* parte lineolam imperfectam addidit, quam non intelligo). *d. l. ruptum aut turbata caetera* Voſſ. 1. 3. Bern. Marg. Stoer. Noſtram (niſi quod Guelf. et aliquot edd. *caera*) dant Guelf. Goth. Jenſ. et edd. omnes ante Burm. quibus libris accenſendi mſſ. etiam qui ſilentur, ut Alm. Voſſ. 2. Burmannus autem primus recepit conjecturam Salmaſii (v. not. exeg.) *turbatam ceram.* Cui cum libri vetuſti certe non ſuffragentur, reſtituenda utique erat priſtina ſcriptura, ut liberum de loco aliorſum etiam utili judicium relinqueretur. Scriptura porro Obr. *intervenient* loco illius quod mox legitur *invenies;* manifeſta eſt correctio ejus qui illud *turbata cera* nominativum crederet. Vid. not. exeg. *ſine agnitore.*

„*rint.* Juſti. lib. II. de pupil„lari ſubſtitutione" (Inſtit. 2, 16, 1.) „*Separatim inferio„ribus partibus ſcribere, eam„que partem proprio lino pro„priaque cera conſignare et in „priori parte teſtamenti cave„re, ne inferiores tabulae vivo „filio et adhuc impubere con„ſtituto*" (hoc verbum in edd. non comparet) „*aperiantur.* „Paulus in ſententiis lib. IV." Sic. Appoſitus autem eſt idem ille e libro V. Sent. locus cum notabili in extrema parte varietate hac: *atque impoſito ſupra lino cerea ſigna imprimantur: ut exterior ſcriptura fidem interioris ſervaret. Aliter tabulae prolatae nihil omnino valent.* Cum illo tempore (ipſa Badii ed. eſt anni 1516.) Pauli ſententiae nondum fuerint editae (Ed. princ. eſt a. 1525.), peritiores judicent, an in codice haec ita ſcripta invenerit Valla, an tacite emendarit: quod tamen in poſtrema verba, quorum varietas ſenſum non mutat, non cadit. Apparet autem ex his omnibus *ceram* in Quintiliani verbis non eſſe ceram ſcriptoriam, qui error videtur fuiſſe Geſneri, Ciceronis illa Verr. 2, 76. (de lituris in cera) conferri jubentis, ſed ceram ſignis imprimendis lino, quod tabulas conſtringebat, infixam. Hanc ceram cum ipſis ſignis turbari neceſſe erat, ſi quis linum ad aperiendas per fraudem tabulas inde expedire conaretur. Jam igitur cum linum et cera junctim uni effectui inſervirent, nihil cogebat *turbatam ceram* ſeorſim in caſu accuſativo hic memorari, quem reponi jubebat Salmaſius de Mod. Uſur. p. 451 ſqq.

nisi domi excusseris, in foro inopinata decipient: plusque nocebunt destituta, quam non promissa nocuissent. Multa etiam, quae litigator nihil ad causam pertinere crediderit,

Sic Camp. Goth. (err. Gesn.) et (incertum e codice an Salmasii auctoritate) Obr. *s. adsiitoriae* Turic. *s. adsutoriae* Flor. c.[c] Alm. *s. agnitione* reliqui. Nostrum Salmasius nullo, opinor, codice nixus suaserat; neque tamen Burmannus et Gesnerus quamvis probatum sibi receperunt, id fortasse reveriti, quod vocabulum *agnitor* ex nullo hactenus bono scriptore allatum sit; quam eorum religionem minime damno; tametsi facile appareat, verbalia in *tor*, quae multis loquendi formis ita inserviunt, ut participia substantiva recte dixeris, in latine loquentium potestate fuisse. Talis autem est forma haec, *signa sine agnitore reperire*, i. signa quidem reperire, sed *qui agnoscat ea* neminem. Quod nequaquam latine dixeris *signa sine agnitione reperire*. Comparentur etiam vocabula *notor*, *cognitor* de teste, qui testatur se nosse aliquem, et esse illum ipsum, quem se esse dicat. Quare nunc ubi illam formam duo libri diserte exhibent; ipsaeque vetustissimorum corruptelae ejusdem, non alterius, vestigia monstrent; reponendum utique erat, quod, si e Camp. editi nostri fluxissent, nemo profecto hodie expelleret. *quae ni* Guelf. Goth. *excesseris* Flor. Camp. c. Alm. *docebunt* Turic. Flor. *quam promissa* Flor. *quam non provisa* Camp. *docuissent* Flor. *quae diligator* Flor. *q. dicit litigator*

ubi totam hanc materiam tractat. Imo optime et plane latina structura ablativi sunt instar appositi ad linum: „linum ruptum aut turbata cera — invenies." Neque posterius *aut* prius illud respicere credendum est, quod ita tantum ratio cogeret, si tertium etiam praecederet *aut* ante *linum*. Nunc simplex est sensuum continuatio significans, reperiri alias laesam sive in lino sive in cera obsignationem, alias integra quidem omnia, sed falsis signis, quae a testibus pro suis non *agnoscantur*. De vocab. *agnitor* vid. not. crit.

destituta. Secure hunc locum transierunt VV. DD. quasi trita omnia offerentem, qui diligentius tamen inspectus difficultatis plenus est.

patronus eruet, modo per omnes, quos tradidimus, argumentorum locos eat. Quos ut 14
circumspectare in agendo, et attentare singulos minime convenit, propter quas diximus causas; ita in discendo rimari necessarium est, quae *personae*, quae *tempora*, quae
1080 *loca*, *instituta*, *instrumenta*, ceteraque, ex quibus non tantum illud, quod est artifi-

Voss. 1. *patronus seruet* Guelf. c. Goth. Voss. 1. 3. Bern. *tradimus* Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. (non Jens., err. Gesn.) *locos erat* Flor.

14. *circumscriptare* Turic. Flor. omissis proximis his *in ag. et attentare.* Mox *sit in disc.* Flor. *sic in d.* Camp. *ita etiam in d.* Tarvis. et edd. post. ante Stoer. exc. Basil. *quae personae* om. Guelf. *quae tempora* om. Turic. Flor. c. Alm. *locus* Turic. Flor. sed Alm. vocem omittit. *tempora et loca* Guelf. c. Goth. *instrumenta instituta* Camp. *ceterarum ex* Turic. Flor. c. Alm. *caetera ex* Guelf.

Quanquam illud non moror, quod, cum praecedens *quae* nonnisi ad indicia illa referri possit, paulo negligentius eo deflectit oratio, ut ipsa instrumenta significentur voce *promissa.* Sed quid sunt instrumenta *destituta?* Quae quamvis *auctoritate destituta* fortasse dixeris, hic tamen *destituentia* potius, oratorem puta, dicenda erant, cum opposita sint *non promissis.* Nam quod posuit Gedoynus „car vous „serez obligé d'abandonner „ces pièces" non sine acumine quidem est, sed a consuetudine loquendi plane alienum. Quare non dubito scripsisse Fabium *destituto.* „Plus haec „nocebunt oratori destituto, „quam nocuissent non pro„missa ei a litigatore." Quippe tum sibi cavisset vir peritus remediumque defectui invenisset.

14. *propter quas diximus* „supra 5, 10, 122 sq. Add. „Cic. de Orat. 2, 34." Gesner.

instituta de moribus, consuetudinibus, agendique rationibus eorum, inter quos causa versatur, accipiendum.

non tantum — artificiale — prob. genus. Cf. 5, 1, 1. 2.

ciale probationis genus, colligi poſſit, ſed qui metuendi teſtes, quomodo ſint refellendi. Nam plurimum refert, invidia reus, an odio, an contemtu laboret: quorum fere pars prima ſuperiores, proxima pares, tertia humiliores premit. Sic cauſam perſcrutatus, propoſitis ante oculos omnibus, quae proſint noceantve, tertiam deinceps perſonam induat judicis, fingatque apud ſe agi cauſam, et, quod ipſum moviſſet de eadem re pronunciaturum, id potentiſſimum, apud quemcunque agetur, exiſtimet. Sic eum raro fallet eventus, aut culpa judicis erit.

IX. Quae ſint in agendo ſervanda, toto fere opere exſecuti ſumus: pauca tamen propria hujus loci, quae non tam dicendi arte, quam officiis agentis continentur, attingam.

cum Goth. Jenſ. *probati g.* Turic. Flor. c. Alm. *poſſet* Turic. Flor. *invidae* Flor. *ac odio* Jenſ. c. edd. poſt. ante Ald. Male.

15. *quae* ante *proſint* om. Camp. *deinde perſonam* Jenſ. et edd. poſt. ante Stoer. exc. Ald. *de eadem pronunc.* Turic. *apud quenque* Guelf. *exiſtimet. Sic.* Haec eſt ſcriptura Turic. Flor. Camp. Reliqui inſerunt *et.*

1. Inſcr. *Quae in agendis* Turic. Flor. Guelf. c. Bern. *Quae ſervanda in agendo oratori ſint* Goth. *Q. ſ. i. agendis cauſis o. ſ.* Jenſ. et edd. plerique. In verbis auctoris: *Quae ſunt* Guelf. Camp. Jenſ. et edd. ante Ald. *opero exſumus* Turic. Flor. *o. ſumus executi* Obr. *officiis agendis* Turic. Flor. c. Voſſ. 1. 3. Bern. *officiis agendi* reliqui. Vitioſum loquendi genus. Nam *officium agendi* vix quicquam ſit, niſi officium patroni agendi cauſam clientis; *officia agendi* nihil omnino ſignificant. *Officia* requiruntur *ejus qui agit, agentis.* Hoc autem revera ſcripſiſſe Quintilia-

Ante omnia, ne, quod plerisque accidit, ab utilitate eum caufae praefentis cupido laudis abducat. Nam ut gerentibus bella non fem- 2
per exercitus per plana et amoena ducendus eft, fed adeundi plerumque afperi colles, expugnandae civitates quamlibet praecifis impofitae rupibus, aut operum mole difficiles:

nium ex mendofa vetuftorum codd. fcriptura patet: unde veram jamdudum repofueram, cum cafu tandem (filent enim de eo Burmannus et ceteri) vidi, edidiffe ita, Argentinenfi quoque, ut videtur, *agendis* dante, Obrechtum. Neque de veritate hujus fcripturae dubitare finit illud quod ftatim fubjicitur *eam*. Nam verbum quidem tertiae perfonae faepiffime, pronomen vero vix invenies, non expreffo in praecedentibus, ad quod referatur, nomine. *nec quod* Camp. *ab* om. Turic. Flor. *obducat* Flor.

2. *praefcifis* Camp. *impofitae rebus ut o.* Turic. Flor. c. Alm. (quanquam ex hoc *ut* non affertur). *i. montibus a. o.* Goth. Voff. 2. Colbert. Jenf. et edd. poft. (exc. Ald.) ante Bad. qui (mero fphalmate, cum effet *ïpofitae*) habet *pofitae montibus a. o.* quod repetierunt aliquot pofteriores. Noftram poft Camp. et Ald. de meis primus habet Stoer. e fcriptis autem practer eos qui filentur (Voff. 1. 3. Bern. etc.) certe Guelf. neque dubium, quin vera fit certaque crifis Burmanni, alteram *montibus* receptae interpretamentum effe. Illa autem vetuftorum fcriptura nata, non e compendio, qualia funt qui maximo eruditorum taedio ubique comminifcuntur, fed ex interitu aliquot litterarum, quo

1. *praefentis.* „Junge *prae*„*fentis laudis.* Eft autem ea „immatura illa laus et cruda, „quae in horam captatur, ver„borumque lenociniis petitur, „poftponenda tardiori illi, at „durabili, quae re, vincendis„que caufis prudentiorum fuf„fragiis acquiritur. Conf. 4." SPALD.

2. *praecifis.* Non ita frequens de *praeruptis* et *abfcif-fis* vocabulum, cujusque exemplum hoc ipfum cum paucif-fimis aliis in Lexicis poni folet.

ita oratio gaudebit quidem occaſione laetius decurrendi, et aequo congreſſa campo totas
3 vires populariter explicabit: at ſi juris anfractus, aut eruendae veritatis latebras adire cogetur, non obequitabit, nec illis vibrantibus concitatisque ſententiis velut miſſilibus utetur; ſed operibus, et cuniculis, et inſi-

genere toties in iisdem peccatum vidimus. *quidem gaudebit* Camp. male. *occuſatione* Turic. Flor. *laetius*. Sic Turic. Guelf. Camp. c. Alm. Goth. Voſſ. 2. *laetus* Flor. *latius* reliqui. Diligenter omnia perpendi antequam hanc ſcripturam loco pellerem, cum *late dicere, latus orator, ſermo*, et ſimilia toties apud noſtrum etiam occurrant (e. g. 3, 5, 15. 5, 14, 33. 12, 10, 23.), comparatio autem lati itineris tam apta hic videatur. Tamen latam orationem non eandem eſſe, quae florida, de qua hic agitur, ex ipſis illis locis, et ex ſpecimine etiam *lati et fuſi* generis, quod habuimus ſupra 11, 3, 50. cognoſces. Contra *laetum* hujus imprimis loci eſſe ſentics conferendo illa 4, 3, 1. 8, 3, 88. 11, 1, 34. 12, 10, 80. et prae ceteris illud 11, 1, 49. *decurrentibus periodis, quam laetiſſimis locis ſententiisque dicentem*. Translationem porro ſpatii, neceſſariam ſane, dabit *campus* in illis quae ſubjiciuntur; non minus autem neceſſarium eſt, quod reſpondeat alteri parti ex *planis et amoenis* in imagine ipſa. Ita religio potius eſſe debuit plurimorum et optimorum codd. ſcripturam diutius e textu arcere. *et quo congr.* Turic. Flor. *ex aequo* c. Goth. (tac. Geſn.) *tota* Guelf. *explicavit* Turic.

3. *at ſi vires an factus* Turic. Flor. *erudiendae* Flor. c. Voſſ. 1. *obequitavit* Flor. *amiculis* Guelf. *ſed inſi-*

laetius v. not. crit.

populariter. Haec una vox inter translatas omnes proprie ſignificat. Spectat enim ad popularem per ſententias delectationem: cf. 2, 10, 11. 8, 3, 12.

3. *operibus*. Ex brevi ſpatio duplici, quanquam bellico utroque ſignificatu repetitum vocabulum; de munimentis modo; hic de vineis arietibusque. Ceterum digitum intendit Spaldingius in ſche-

diis, et occultis artibus rem geret. Quae 4
omnia non, dum fiunt, laudantur, ſed cum
108 facta ſunt: unde etiam minus cupidis opinionis plus fructus venit. Nam cum illa dicendi vitioſa jactatio inter plauſores ſuos detonuit, reſurgit verae virtutis fortior fama:

diis Flor. Camp. Habet quod blandiatur; ut ſit diſtinctio inter ea quae machinis et inſtrumentis, et quae aſtu fiunt. Tamen cum aliquis etiam per cognata transitus hic ſit, novare nil volui, praeſertim ubi tam pronus librarii lapſus. *acutis* Camp. *regeret* Flor. c. Alm.

4. *etiam cupidiſſimis opinionis* Turic. Flor. Guelf. c. Bodl. Joan. Alm. Voſſ. 1. (qui et *opinionibus*) Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. *e. cupidis minus o.* Vall. Voſſ. 2. 3. (hos duo enim Burmannus, qui Voſſ. 1. memorat, utique non tacuiſſet, ſi a ſua ſcriptura recederent) Stoer. et edd. poſt. ante Geſn. exc. Obr. qui codicum plurimorum ſcripturam dedit, ſed deleta voce *plus*, ita haec, ut videtur, intelligens: „unde (i. ex qua tardiori laude) vel cupidiſſimis gloriae fructus venit": quod non uno nomine diſplicet. Nos praeeuntibus Aldo et Geſn. in ea ſcriptura acquieſcimus, quam non Gothanus tantum, ſed, cujus major eſt auctoritas, Camp. etiam exhibet. Nimium enim veriſimile eſt vetuſtiorem ſcripturam natam eſſe ſphalmate ex illo *cupidis minus*, ſicut hoc ex noſtra per mendoſam qualem toties vidimus transpoſitionem extiterat, illis *minus opinionis, plus fructus* apparentem quendam ſed revera nullum ſenſum praebentibus. *fluctus* Turic. *ploſores* Flor. *retonuit* Turic. Flor. *vera et virtutis* Turic. Flor. Camp. (c. Alm. qui habet *U[a]et*) et edd. ante Ald. cui ſcripturae

dis in nimium hoc allegoriam premendi ſtudium, quale notaverat etiam 2, 4, 7.

4. *opinionis.* Vid. 2, 12, 5. et hic 7.

nec judices, a quo ſint moti, diſſimulant;
et doctis creditur; nec eſt orationis vera laus,
5 niſi cum finita eſt. Veteribus quidem et-
iam diſſimulare eloquentiam fuit moris: id-
que M. Antonius praecipit, quo plus dicen-
tibus fidei, minusque ſuſpectae advocato-
rum inſidiae forent. Sed illa diſſimulari,
quae tum erat, potuit: nondum enim tan-
tum dicendi lumen acceſſerat, ut etiam per
obſtantia erumperet. Quare artes quidem et
conſilia lateant, et quicquid, ſi deprehendi-
tur, perit. Hactenus eloquentia ſecretum ha-
6 bet. Verborum quidem delectus, gravitas

Flor. addit *fartior*, ſuaviter ſenſum rotundans. *judices ſunt a quo ſint motus* Turic. *j. a. q. ſ. motus* Flor. cum Alm. *et doctis quae cr.* Turic. Flor. Fortaſſe *diſſimulant; doctisque creditur.* *finita et vet.* Camp.

5. *quod plus* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *ſed illas forent mulari quae cum erat* Turic. Flor. mira ſtribligo, in qua nil tamen latere arbitror. *obſtanti er.* Flor. *obſtantiam er.* Camp. Goth.

et doctis vid. not. crit.

5. *Veteribus — diſſimulare.* Cf. 4, 1, 9.

M. Antonius praecipit. „Credo de ipſius M. Antonii „opere loqui. Sed et apud „Ciceronem 2 de Orat. libro „hoc ait M. Antonius.“ Valla. De libro Antonii vid. 3, 1, 19. *Diſſimulatorem artis* vocat eundem Qu. 2, 17, 6. cf. 5. Locus Ciceronis, Vallae obverſatus, eſt in principio illius libri: *Antonius probabiliorem hoc populo orationem fore cenſebat ſuam, ſi omnino didiciſſe nunquam putaretur, atque ita ſe graviorem fore, ſi — ne noſſe quidem Graecos videretur.*

acceſſerat. Jejunum non immerito Spaldingio viſum olim hoc verbum, quare *accenderat* conjectabat, ut *lumen* ſit quartus caſus. Si iterum haec tractaſſet, *accenſum erat* fortaſſe tentaviſſet.

ſententiarum, figurarum elegantia, aut non ſunt, aut apparent. Sed propter hoc ipſum oſtendenda non ſunt, quod apparent: ac ſi unum ſit ex duobus eligendum, cauſa potius laudetur, quam patronus. Finem ta-

6. *eligentia* Flor. *Sed propter.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. *vel* inſerunt reliqui. *oſtendenda.* Sic Turic. Flor. Camp. *oſtentanda* reliqui; cujus ſcripturae auctor non ſenſit longe venuſtius, ob reſpondens *apparent*, proprium hic vocabulum uſurpatum eſſe quam translatum. *ac ſi unum ſit ex duobus.* Sic Turic. Flor. c. Alm. niſi quod duo priores mendoſe *duabus*, ex Alm. autem *ſit* non affertur. Hoc tamen eſt in Camp. quoque, ceterum conſpirante cum reliquis, qui dant *aut ſi unum e duobus.* Jenſoniana tamen pro *e duobus* habet *eſt duobus;* quod ſphalma, quale mihi quidem videtur, Obrechtus arripiens *eſt e duobus* edidit. Vulgatam repetierunt VV. DD. imo gallice interpretati ſunt grammatico nexu contenti, logicum non curantes. Atqui cum dicitur: „*aut* „ſi unum e duobus eligendum", non aliter eſt ac ſi in antecedentibus forent haec: „neutrum quidem oſtentandum „eſt, neque cauſa, neque oratoris elegantia;" cui nunc ſubjungeretur: „ſi tamen non potes quin oſtentes aliquid, „cauſa potius fac ut laudetur." Quaſi ne hoc quidem efficere debeat ſeverior paulo orator. Sed vel eo ſolo damnanda erat vulgata, quod in praecedentibus quidem oſtentatio in ſolis verborum lenociniis ponitur; formula vero *aut ſi* cauſae oſtentatio, tanquam illis comprehenſa, nunc ſeparatur. Adoptanda igitur erat vetuſta ſcriptura *ac*, qua vocula utrumque orationis membrum ad modeſtiam oratori commendandam aequaliter ſpectare demonſtratur: vid. not. exeg. *laudatur potius* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.)

6. *oſtendenda.* vid. not. crit.

ſi unum ſit ex duobus eligendum. Unum i. unum modo. „Si cauſa tota ex iis tantum, „quos ſupra (§. 3.) tetigimus, „locis pendeat, quae veneres „dicendi parum admittant, „aut, ſi illis indulgeas, ne„gligenda ſit cauſa: tunc huic „potius quam ſibi laudem pa„rabit orator verae laudis ſtu„dioſus."

Finem. „Eventum." SPALD. Cf. ad 2, 15, 6, 8, 3, 11.

men hunc praeſtabit orator, ut videatur optimam cauſam optime egiſſe. Illud certum erit, neminem pejus agere, quam qui diſplicente cauſa placet: neceſſe eſt enim, ex-
7 tra cauſam ſit, quod placet. Nec illo faſtidio laborabit orator non agendi cauſas minores, tanquam infra eum ſint, aut detractura ſit opinioni minus liberalis materia. Nam et ſuſcipiendi ratio juſtiſſima eſt officium, et optandum etiam, ut amici quam minimas lites habeant: et abunde dixit be-
8 ne, quisquis rei ſatisfecit. At quidam etiam ſi forte ſuſceperunt negotia paulo ad dicendum tenuiora, extrinſecus adductis ea rebus

agere om. Turic. c. Alm. *diſpicent cauſa p.* Turic. *diſplicentiam pl.* Camp. (natum ex compendio *c̄a*). *ex cauſam ſi quod* Turic. *ſi* Flor. etiam.

7. *nec ullo* Turic. Jenſ. et edd. poſt. ante Bad. Recepta ſcriptura digitum intendit in certos oratores; altera fortior videtur, neque parcit iisdem. Anceps deliberatio: in qua ſatius duxi auctoritatem ſequi plurimorum, illud tamen etiam reputans, quod, ſi *ullo* legatur, neceſſarium ſit jungere „faſtidio *non* agendi", quod inſolitum videbatur; nunc *non agendi* tanquam per appoſitionem adjectum eſt ad haec *illo faſtidio*. *laboravit* Turic. Flor. *orator* om. iid. cum Alm. *quam* pro *tanquam* Goth. (err. Geſn.) *quamtam* Jenſ. *ſunt* Turic. Flor. *ſuſpiciendi* Turic. *bene qui rei* Guelf. c. Vall. Goth. Voſſ. 2. Stoer. et edd. poſt. ante Gibſ. *ſatisfacit* Turic. Camp.

8. *etiam qui forte* Obr. ſine cauſa. *ſuſceperint* Goth. et edd. ante Stoer. *paulum* Guelf. Vall. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Ald. acc. Bad. Gryph. *adductis a*

7. *illo faſtidio — non agendi.* vid. not. crit.

1082 circumliniunt, ac, si defecerint alia, conviciis implent vacua causarum; si contingit, veris; si minus, fictis: modo sit materia ingenii, mereaturque clamorem dum dicitur. Quod ego adeo longe puto ab oratore perfecto, ut eum ne vera quidem objecturum, nisi id causa exigit, credam. Ea est enim 9
prorsus *canina*, ut ait Appius, *eloquentia*,

rebus Turic. Flor. *circumlinunt* Bern. Sed alteram formam praetulit etiam 1, 11, 6. *difficerunt* Turic. Flor. (sed hic uno *F*). *defecerunt* Guelf. c. Bern. *causarum conic veris* (cum lineola supra *1* mediae vocis) Turic. *c. conicit v.* Flor. *c. si comat v.* Alm. *c. s. contingat v.* Camp. *sin minus* Goth. (tac. Gesn.). *ingenua* Guelf. Jens. et edd. post. ante Ald. *mereaturque quedam ore modum dicitur* Flor. *objectorum* id. *exigitur* Turic. Flor. *credam eam. est* Flor. Camp.

8. *mereatur.* vid. 4, 2, 39. 77. Eundem sensum in forma activa v. infra 12, 11, 3.

9. *canina, ut ait Appius, eloquentia.* Fons, nobis certe, hujus dicti est fragmentum Sallustii ap. Nonium voce *Rabula* (lib. 1. p. 60. Ed. Merc.) „Inde et Sallustius, *Canina,* „*ut ait Appius, facundia exer*„*cebatur:*“ unde in complurium auctorum scripta manavit, quorum loca quaere apud intpp. ad Sallustii fragm. Haverc. II. p. 119. et 129. Lactantius autem (6, 18.) in Ciceronem illud contorsit: quod ideo moneo, ne quis ab ipso Sallustio, aut etiam Appio quodam, in Ciceronem directum credat, deceptus ex fragmenti Sallustiani conceptione, quam videre est apud Haverc. p. 129. Quis fuerit autem ille Appius, frustra locis indicatis quaeras. Sed facile est conjectu, fuisse antiquum illum App. Claudium Caecum, cujus carmen morale vel sententiae lectae sunt olim, alleganturque Ciceroni Tusc. 4, 2. Pseudo-Sallustio init. primae Or. de Rep. Ord. Festo in *Stuprum*. Prisciano VIII. p. 792. Quae loca non sine voluptate a venerandae illius antiquitatis studiosis conferentur; quanquam materia fortasse superest quaestionibus de antiquitate sermonis et de metro fragmentorum illorum.

cognituram male dicendi ſubire: quod fa-

9. *cognituram.* Sic omnes omnino mſſ. (niſi quod Flor. *connituram,* Voſſ. 3. *cognitura*) et edd. antiquiores ante Ald. qui primus, ex mera haud dubie conjectura, invexit *cenſuram,* quod omnes deinde retinuerunt praeter unum Obr. qui, quod rationem non expoſuit, imitatorem habuit neminem. Suſpecta tamen recepta fuit Rollino etiam. *madicendi* Tu-

cognituram male dicendi ſubire. *Cogniturae* vocabulum hucusque lectum eſt in unico tantum loco Suetonii Vitell. 2. ubi de aliquo *ſectionibus et cognituris uberius compendium nacto* narratur, certumque eſt ſignificari eo munus vel officium *cognitoris;* quod ſatis probabiliter refertur ibi ad cognitorem publicum, qui res gereret aerarii ſive fiſci ejusque cauſa cum maximo ſuo compendio delatorem ageret. Generaliori autem notione cognitor eſt, quicunque *alienam litem ſuam facit* et loco veri litigatoris in foro agit, quem ſenſum ſupra tetigit Spaldingius ad 3, 6, 70. et uberius explicatum vide in Lexicis: ubi illud etiam invenies, odioſum factum fuiſſe cognitoris nomen, cum ſaepiſſime ſive adulandi ſive alicujus commodi cauſa malae etiam et injuſtae lites eo modo ſuſciperentur: quo pertinet illud *ſi cognitor* ap. Horat. 2. Sat. 5, 38. (vid. Bentl.) et illi „mu„liercularum taeterrimarum „cognitores" apud Cic. Verr. 3, 34. §. 78. Hinc cum invidia adhibebatur vocabulum; ut ap. Liv. 39, 5. „Ne ſuas „quidem ſimultates pro ma„giſtratu exercere boni exem„pli eſſe: *alienarum* vero *ſi„multatium* tribunum plebis „*cognitorem fieri* turpe — eſ„ſe." Integrum hunc locum poſui ob aliquam cum noſtro ſimilitudinem. Nam patronus etiam, qui pro cauſa tantum clientis verba facere debet, quando ipſius affectus ſimultatesque ſuas quaſi facit, et, quod litigatori condones, convicia etiam in adverſarios jacit, non ſine vi et invidia ita traducitur, ut qui *cognituram male dicendi ſubeat,* hoc eſt, cognitor ejus fiat in maledicendo. *Cognituram* enim *ſubire* eodem modo dictum ut *negotium ſubire, defenſionem ſubire* et ſimilia. Sed haec omnia per viros doctos ignota manerent, quorum ſocordia conſtans omnium librorum ſcriptura, a jejuno Aldi commento loco turbata, in varietate lectionis latebat.

cientibus etiam male audiendi praeſumenda
patientia eſt. Nam et in ipſos fit impetus
frequenter, qui egerunt, et certe petulantiam
patroni litigator luit. Sed haec minora ſunt
ipſo illo vitio animi: quod maledicus a ma-
lefico non diſtat, niſi occaſione. Turpis vo- 10
luptas et inhumana et nulli audientium
bono grata a litigatoribus quidem frequen-
ter exigitur, qui ultionem malunt, quam
defenſionem. Sed neque alia multa ad ar-
bitrium eorum facienda ſunt: hoc quidem
quis hominum liberi modo ſanguinis ſuſti-

ric. *malis dicendi* Camp. *et male aud.* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Bad. *petulantiam patroni.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Inverſo ordine reliqui. *illo ipſo* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *quod.* Sic Turic. Flor. Camp. *quo* reliqui: quod ſcabram facit orationem et in ſe ipſum quodammodo redeuntem ſenſum. Sed hoc facilius ſentitur quam verbis exponitur. Quare ſatis habeo noſtram ſcripturam et codicum auctoritate firmare, et uſu Quintiliani. Nam infra etiam cap. 10, 17. *quod* ponitur ita, ut rationem reddat ſententiae propoſitae, mutarique poſſit cum particulis *nam, quippe;* neque dubium, quin multa e ſuperioribus etiam exempla afferre poſſem, ſi minus hoſpes ad hunc ſcriptorem acceſſiſſem. *maledictus a malefitio* (Flor. *malevitio) non dictat* Turic. Flor. *maledictus* eſt etiam in Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Ald. Sed hae ſunt aberrationes: ne quis forte tentet *maledictum a maleficio;* quod verum ſenſum non haberet.

10. *bona gratia* Turic. Flor. *bona grata* Guelf. c. Voſſ. 3. *ſi neque* Turic. *eo facienda* Turic. Flor. c. Alm. *eorum arbitrium* Goth. (tac. Geſn.) *liberinus ſanguinis* Guelf.

praeſumenda. „ſumpta patientia praeparare ſe debet ad male audiendum."

quod maledicus. vid. not. crit.

10. *Sed neque alia —: hoc*

neat, petulans esse ad alterius arbitrium?
11 Atqui etiam in advocatos partis adversae libenter nonnulli invehuntur: quod, nisi si forte meruerunt, et inhumanum est respectu communium officiorum, et cum ipsi, qui dicit, inutile (nam idem juris responsuris datur), tum causae contrarium, quia

11. *nisi forte* Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Gibs. exc. Ald. Gryph. Vid. not. exeg. *meruerint* Camp. et edd. ante Gryph. *respectum* Flor. *criminum offic.* Guelf. *et tum ipsi* Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Bad. *utile* Goth. (tac. Gesn.) *qui plane* Guelf. c. Voss. 1. Bern. Tum

quidem —. Pronunciatione juvanda est relatio, quae est inter haec duo membra, in hunc sensum: „Sed sicut alia „etiam multa ad eorum arbi„trium non facienda sunt, ita „hoc *certe* (quidem) minime: „nam quis — sustineat?"

petulans esse. Non est quod rariorem hanc in soluta oratione constructionem pronunciet Burmannus, quam supra quoque 3, 6, 64. habuimus, quaeque in verbo *sustinere*, quoties eodem fere quo *audere* sensu usurpatur, plane necessaria est.

11. *nisi si forte.* Cf. Spald. in not. crit. ad 3, 10, 2. Non ubique tamen duplicata haec forma locum habet: certe facile sentitur differentia inter id quod hic est *nisi si forte* et ironicum illud *nisi forte* 1, 10, 6. 25. 2, 3, 6. 3, 5, 3. Sed 4, 1, 70. etiam, ubi *nisi si* est in ironia, *si* delendum erat. Nam cum libri omnes careant ibi voce *nisi*, male integra hac particula sartus fuit defectus; cum sola syllaba *ni* vere videatur absorpta a praecedente *im.* Contra 4, 3, 5. legitimum est *nisi si*, neque ulla ibi varietas. Alium usum, quo particulae *nisi forte* ad vitandam ironiae speciem separantur, apud Ciceronem notavit Goerenzius ad Fin. 1, 17, 56.

quia plane — *inimici.* Insolitus vocis *plane* positus. Nam cum expectares ita dictum „quia adversarii fiunt „plane inimici," nunc *plane* ad totam orationem spectat, pro eo quod plenius ita efferri possis „quia id plane efficitur, „ut adversarii fiant et inimi„ci." Recte autem distinctio ab Obrechto primum invecta est, ne jungas: „(illi) fiunt

plane adverſarii, fiunt et inimici, et quantulumcunque eis virium eſt, contumelia augetur. Super omnia perit illa, quae pluri- 12
mum oratori et auctoritatis et fidei affert,
1083 modeſtia, ſi a viro bono in rabulam latratoremque convertitur, compoſitus non ad animum judicis, ſed ad ſtomachum litigatoris. Frequenter etiam ſpecies libertatis de- 13
ducere ad temeritatem ſolet, non cauſis modo, ſed ipſis quoque, qui dixerunt, periculoſam. Nec immerito Pericles ſolebat optare, ne quod ſibi verbum in mentem veniret, quo populus offenderetur. Sed quod ille de populo, id ego de omnibus ſentio, qui tan-

et ante *adverſarii* inſerunt Gryph. 1544. et edd. poſt. ante Obr. male. Mox *et* ante *quantul.* om. Guelf. *eis.* Sic Turic. Flor. Camp. *iis* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Baſil. qui *his*, cum reliquis. *vitium* ſphalma Tarv. quod repetierunt poſteriores ante Bad. cum ipſo Ald. *jurium* Camp.

12. *oratori auctorit.* Guelf. *infrabula* Turic. *infrabulam* Flor. *in tabulam* Jenſ. Tarv. quod ſphalma cum verboſe, ut ſolet, et memorat et corrigit homo fatuus ſane et glorioſus Merula, mendax iterum audit Burmanno. *latronem qui* Turic. *latronemque* Flor.

13. *liberatis* Flor. *ipſis quoque dixerint opericuloſam* Turic. Flor. *periculoſum* Camp. *in mente* id. *ego omnibus* Turic. Flor. *e.* *et o.* Camp. Tum *qui* om. Flor.

„plane adverſarii et inimi- „ci."

13. *Pericles.* Plut. in vita p. 284. Ἀεὶ πρὸς τὸ βῆμα βαδίζων ηὔχετο τοῖς θεοῖς μηδὲ ῥῆμα μηδὲν ἐκπεσεῖν ἄκοντος αὐτοῦ πρὸς τὴν προκειμένην χρείαν ἀνάρμοστον. Quanquam in his nihil proprie de *offenſione;* ut videatur aut Plutar-

tundem poſſunt nocere. Nam quae fortia,
dum dicuntur, videbantur, ſtulta, cum lae-
14 ſerunt, vocantur. Nunc quia varium fere
propoſitum agentium fuit, et quorundam
cura tarditatis, quorundam facilitas temeri-
tatis crimine laboravit: quem credam fore
in hoc oratoris modum, tradere non alie-
15 num videtur. Afferet ad dicendum curae
ſemper quantum plurimum poterit. Neque
enim hoc ſolum negligentis, ſed mali, et in
ſuſcepta cauſa perfidi ac proditoris eſt, pe-
jus agere, quam poſſit. Ideoque ne ſuſci-
piendae quidem ſunt cauſae plures, quam
16 quibus ſuffecturum ſe ſciat. Dicet ſcripta

14. *nunc qui varium* Jenſ. *hunc qui v.* Tarv. *vere* Flor. *facilitatis* Guelf. *modo tradere* Goth.

15. *afferret* Guelf. *affert* Jenſ. et edd. ante Ald. *dicendum jure ſ.* Flor. *hoc ſolum.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. *hoc* om. reliqui. *ſed mali.* Sic Turic. Guelf. Goth. Camp. c. Alm. Ald. *et mali* Jenſ. c. edd. poſt. ante Ald. acc. Bad. *ſed et mali* reliqui. *cauſa* om. Turic. Flor. c. Alm. *ſe ſuffecturum* Camp.

chus latius aut noſter anguſtius extuliſſe Periclis ſententiam.

14. *varium — fuit, et — laboravit.* Memorabile hujus perfecti ἀορίστου apud proſae ſcriptorem (nam de poetis vid. Bentl. ad Hor. 3. Od. 23, 19.) exemplum, cui C. Schneider adjungendum mihi miniſtravit illud ap. Senecam de Ira 2, 3. „Itaque et fortiſſimus „plerumque vir, dum arma„tur, expalluit, et ſigno pu„gnae dato ferociſſimo militi „paululum genua tremue„runt.“ Quanquam ibi longe plus cauſae eſt in medias res lectores rapiendi.

propoſitum, vid. 9, 4. 19. 11, 1, 32. 42.

16. *Dicet ſcripta.* „Scripto „praeparabit, quae dicturus „eſt.“

quam res patietur plurima, et, ut Demosthenes ait, si continget, et sculpta. Sed hoc aut primae actiones, aut quae in publicis ju-

16. *quam res.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. omnes ante Burm. qui primus in contextu posuit *quum*, ne verbulo quidem de mutatione monens, nisi quod Obrechtum *quam* dare annotavit, quasi vero non ceteri omnes. Hinc, et ex consensu meorum, tantum non certum est reliquos etiam mss. *quam* exhibere: quod restitui: nam Gesn. et Bip. Burmannum secuti sunt; Capper. non item. *patiatur* Goth. Jens. et edd. post. ante Ald. *et* ante *sculpta* om. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) c. Voss. 1. 2. 3. *etiam sculpta* Camp. *contingeret, sculpta* dedit Obr. quod aptius sane videtur in re quae fieri non facile potest. Nos tamen in verbis ex alio scriptore sumptis, necdum inventis, a codicum scriptura recedere nefas duximus. *sculptas et ut hoc ut prima actionis* Turic. Flor. *sed haec* Camp. Mox *quae* om. Turic. Flor. Camp. c. Alm. *publicis judiciis.*

quam res patietur plurima. Alibi etiam obvia est trajectio particulae *quam* in verbo *posse* (*quam possum plurima*), cujus vicem plane gerit formula *res patitur.*

ut Demosthenes ait. „Non-„dum inveni, ubi. Sed multa „Plutarchus in vita p. 1557 „sq. quam fugerit ex tempore „dicere, quamque ea in re Pe-„riclem imitatus sit.“ Gesner. Dixerit hoc Demosthenes respondens adversario, qui illud ei objecisset: sicut factum videmus in Midiana, ubi se ἐσκέφθαι καὶ μεριμνῆσαι τὰ δίκαια λέγειν concedit, et alio acute dicto telum illud adversarii retorquet. Itaque in sensu verborum *sculpta dicere*, qui merus est jocus, non multum laborandum; quanquam major utique cura in expoliendis, quae dicturus est orator, exprimitur hoc nimii sensus verbo; cui aptandum fortasse *contingeret* (vid. not. crit.). Gedoynum autem qui vertit „et même qu'il n'ait „*perfectionné*, s'il y a moyen“ in errorem inductum credo a Philandri nota, observantis Quintilianum hic, contra Diomedis regulam, dixisse *sculpta* pro *scalpta.* Quippe Diomedes (v. Gesn. Thes.) *scalpere* omni sensu semper dicendum contendit. Gedoynus autem videtur nescio quid de scalpro eradendis litteris intellexisse.

in publicis judiciis. Dum

diciis poſt interjectos dies dantur, permiſerint: at cum protinus reſpondendum eſt, omnia parari non poſſunt; adeo ut paulo minus promtis etiam noceat ſcripſiſſe, ſi alia ex diverſo, quam opinati fuerint, occurre-
17 rint. Inviti enim recedunt a praeparatis, et tota actione reſpiciunt, requiruntque, num 1084

Sic Camp. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Leid. qui primus, neſcio an caſu, *jud. publ.* eumque ſecuti ſunt poſteriores omnes. Sed Turic. Flor. *ſupplices judicis,* c. Alm. niſi quod ex hoc *judiciis.* Tum *poſt* om. Guelf. *aut tum* Guelf. *aut cum* Voſſ. 1. 3. Mox marg. Baſil. habet *ideo* et *narret* pro *noceat.* An fuit *ideo paulo m. p. e. nocet?* Sed vulgata praeſtat. *ſi* om. Turic. Flor. *fuerint, occurrerint.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. c. Voſſ. 1. 2. 3. (niſi quod 1. habet *occurrint*) Jenſ. et edd. poſt. ante Bad. *fuerint, occurrerunt* Camp. *fuerunt, occurrerint* Bad. Baſil. Gryph. Roll. Capper. et alii ap. Burm. *fuerant, occurrerint* Stoer. Chouet. Gibſ. Obr. Burm. Geſn. Bip. *fuerant, occurrent* ſolus Leid. Vides e ſcriptis iis, qui diligentius memorari ſolent, ſolum Alm. hic ſileri; quo tamen neutiquam adducor, ut hunc dare Burmanni ſcripturam credam. Plusquamperfecto certe poſt illa *poſſunt, noceat,* locus nullus eſſe poteſt. Repoſui itaque conſtantem codicum ſcripturam eandemque grammaticae rationi quam maxime conſentaneam, parum curans delicias eorum, qui repetitam terminationem *rint* videntur non tuliſſe.

17. *nota actione* Guelf. Goth. c. Voſſ. 1. 2. 3. Ioan.

ea, quae ad accuratius haec intelligenda faciant, ab aliis in medium proferantur, haec interim ſufficiant. In privatis judiciis ſemel prima actione ad docendos judices juſta oratione agebatur: cetera altercatione fere abſolvebantur. In publicis judiciis major ſollemnitas. Quare ſi prima actione multa ab adverſario prolata eſſent, quae diligentiorem refutationem requirerent; ob rei gravitatem judiciique dignitatem, nova poſt aliquot dies actio dabatur, in qua ab utraque parte praeparatis iterum orationibus agi poterat.

aliquid ex illis intervelli, atque ex tempore dicendis inseri possit: quod si fiat, non cohaeret, nec commissuris modo, ut in opere male juncto, hiantibus, sed ipsa coloris inaequalitate detegitur. Ita nec liber est im- 18
petus, nec cura contexta; et utrumque alteri obstat: illa enim, quae scripta sunt, retinent animum, non sequuntur. Itaque in his actionibus *omni*, ut agricolae dicunt, *pede*

Jens. et edd. ante Ald. *aliquod* Turic. *inter belli atque* Turic. *intervalli a.* Guelf. c. Voss. 1. 3. *intervallis a.* Goth. Camp. Jens. et edd. ante Burm. qui e Voss. 2. nostrum recepit, quod est etiam in Flor. et agnoscitur in Turic. corruptela. Vulgatum olim *intervallis* Obrechtus commate non post sed ante hoc vocabulum posito sensui commodum reddere tentabat: frustra. *dicendi* Turic. Flor. *dicentis* Guelf. *inseret* Voss. 1. 2. *possunt* Turic. Flor. *quod* om. Guelf. c. Voss. 1. *vincto* Camp. 18. *liber imp.* omisso *est* Camp. *optat* Guelf. *iis actionibus* Turic. Goth. (tac. Gesn.) *agricolae debent* Goth. (tac. Gesn.)

17. *intervelli. Intervellendi* vocabulum in Lexicis satis explicatum actum designat tollendi ex integro aliquo ea quae nimia videntur; et ita fere usurpatum est supra 10, 7, 5. Alias igitur avulsae illae partes abjiciuntur: hic vero *intervelli* per contemptum aliquem dicitur de iis quae ad usum raptim excerpuntur.

18. *illa enim — — non sequuntur.* Quae praeparata sunt, *retinent* animum, dum in id ipsum intenti sumus, ut memoriter ea proferamus; quae ex tempore dicuntur, libere vagantem animum quasi *sequuntur.* Contrarii motus: qui se invicem tollunt. Manifestum hunc Quintiliani sensum tam parum assecutus est Obrechtus, ut nefando auso plane interverteret eum scribendo ex conjectura: „Illa „enim, quae scripta sunt, re„tinent animum; quae ex tem„pore dicenda sunt, non se„quuntur."

omni — pede standum est. Graecum ὅλῳ ποδὶ idem pro-

19 *ſtandum eſt.* Nam cum in propoſitione ac refutatione cauſa conſiſtat, quae noſtrae partis ſunt, ſcripta eſſe poſſunt: quae etiam reſponſurum adverſarium certum eſt, (eſt enim aliquando certum) pari cura refelluntur. Ad alia unum paratum afferre poſſumus, ut cauſam bene noverimus; alterum ibi ſumere, ut dicentem adverſarium diligenter audiamus.
20 Licet tamen praecogitare plura, et animum ad omnes caſus componere: idque eſt tu-

19. *praepoſitione* Camp. *et refut.* Goth. (tac. Geſn.) *quae n̄re parte ſunt* Flor. *q. non re parte ſ.* Turic. *q. non reperta ſ.* Camp. *et ſe poſſunt qua etiam* Turic. Mox alterum *eſt* om. Turic. *eſt enim* om. Flor. *refellantur* Camp. *unum parum* (non *partum,* err. Geſn.) Jenſ. c. edd. poſt. ante Ald. Mox *et* pro *ut* Guelf. *ubi ſumere* Goth. (tac. Geſn.) *ſummovere dicentem* Guelf. Sed in marg. Baſil., ſigno poſito ante *ſumere,* eſt *ſummopere.* *dicente* Camp.

20. *praecogitare multa* Camp. *omnis* Flor. *o. cauſas* Guelf. Camp. c. edd. ante Gryph. exc. Ald. *exponere*

verbium eſſe, nemo dubitaverit; quanquam non ſatis ad noſtrum locum appoſite ὅλῃ δυνάμει illud exponat Suidas, et plane inepte Apoſtoles de celeritate agendi intelligat. Vocem autem *omni* cum Turnebo (in Adverſariis etiam 7, 19.) de numero accipere, quanquam hoc joculari modo fieri poſſit („*man muſs auf allen* „*Füſsen ſtehn*"), comparatio tamen graeci proverbii vetat. Quare ductum credo a vitio ſtandi, quo vel digitis vel calci vel alteri pedis lateri maxime innituntur nonnulli. Sed neque hoc ſatis explanatum eſt, cur *agricolae* potiſſimum hoc verbo utantur. Credo autem hoc fieri, cum demonſtratur parum proficere ruſticum, qui uni alterive parti, ut frumento, hortis, pomis, apibus, pecori, ſoli operam det: nullam negligendam eſſe; non ideo tantum ut, cum per tempora jaceat una, ſuſtenteris tamen ceteris; ſed quoniam nulla eſt quae non ex

tius ſtilo, quo facilius et omittitur cogitatio, et transfertur. Sed ſive in reſpondendo fuerit ſubito dicendum, ſive quae alia exegerit ratio, nunquam oppreſſum ſe ac deprehenſum credet orator, cui diſciplina et ſtudium et exercitatio dederit vires etiam facilitatis: quemque armatum ſemper, ac velut 21
in procinctu ſtantem, non magis unquam in cauſis oratio, quam in rebus quotidianis ac domeſticis ſermo deficiet; nec ſe unquam propter hoc oneri ſubtrahet; modo ſit cauſae diſcendae tempus: nam cetera ſemper ſciet.

Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. *et ſive* Flor. *et ſine* Turic. *ſed ſive reſpondendis* Jenſ. (de omiſſo *in* tac. Geſn.) Tarv. *fuerint* Guelf. *alia exegerit.* Sic Turic. Flor. Camp. *ita* inſerunt reliqui. *non quae preſſum* Turic. Flor. *non preſſum* Goth. (de *non* tac. Geſn.) Camp. (niſi quod per *ae*) c. Voſſ. 2. *nunquam preſſum* Alm. Vall. Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. *non oppreſſum* Voſſ. 1. 3. Bern. Pronomen *ſe* omittere dicitur Alm. Mox *ac depreſſum* Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. c. Voſſ. 1. 2. Vall. Locat. Ven. *ac deprenſum* Jenſ. Tarv. Sed Guelf. haec omnia *nunquam — orator* om. *cum* pro *cui* Jenſ. (tac. Geſn.) *et* ante *exerc.* om. Turic. Guelf.

21. *magis quamquam* Turic. Flor. *propter* om. Guelf. *praeter hoc* Goth. (tac. Geſn.) *dicendae* ſphalma Gryph. 1544. quod transiit in poſteriores ante Obr. quodque repetiit Bip.

ceteris utilitatem capiat, nulla quae ceteris non impertiat aliquid, quod ſine illis tanquam inutile abjiciendum eſt.

20. *facilius — et transfertur.* Facile enim, dum ſcripta relegis, cogitationem minus idoneam agnoſcas et deleas, aut in commodiorem locum transferas.

ſive quae alia. Forma *quae* alteri *qua* hic praelata ob euphoniam.

X. Supereſt, ut dicam *de genere oratio-* 1085
tionis. Hic erat propoſitus a nobis in diviſione prima locus tertius: nam ita promiſeram, me de *arte*, de *artiſice*, de *opere* dicturum. Cum ſit autem rhetorices atque oratoris opus *oratio*, pluresque ejus formae, ſicut oſtendam; in omnibus his et *ars* eſt et *artiſex*: plurimum tamen invicem differunt; nec ſolum ſpecie, ut ſignum ſigno, et tabula tabulae, et actio actioni; ſed genere ipſo, ut Graecis Tuſcanicae ſtatuae, ut Aſianus elo-

1. In Turic. et Flor. nulla inſcr. *De genere dicendi* Guelf. Goth. et reliqui. *praepoſitus* Guelf. *rhetorices utique oratoris* Turic. Flor. *rhetoris a. o.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) c. Vall. Voſſ. 2. 3. (niſi quod hic *rhetores*) Baſil. Stoer. Chouet. Leid. *r. a. oratores* Camp. *omn. iis et* Turic. Jenſ. (tac. Geſn.) *omnibus et* Guelf. Goth. *et tabula tabulae, et actio actioni.* Sic Turic. Flor. (niſi quod hic *actiones* ſequente *et*) Guelf. Obr. (ex Arg. haud dubie) Burm. Capper. *e. t. t. e. actioni actio* Jenſ. et edd. poſt. ante Baſil. acc. Geſn. Bip. *e. t. t. e. actione actio* Alm. Baſil. *et tabula tabula et actione actio* Goth. (tac. Geſn.) Gryph. item Camp. niſi quod hic utrumque *et* omittit. *e. t. tabula et actio actione* Stoer. Chouet. Leid. Gibſ. Voſſianos ſilet Burm. ut videantur noſtram dare. *ut Graecis.* Sic Flor. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) Obr. *in Graecis* Turic. *ut a Gr.* reliqui. *ut Aſianus.* Sic Turic. Flor. Guelf. (niſi quod hic lepide *aſinianus*). *et A.* reliqui praeter Camp. qui conjunctionem omittit, ut modo.

1. *propoſitus*, ſupra 2, 14, 5. *Tuſcanicae ſtatuae.* Recepta hodie eſt inter eruditos ſententia, Tuſcanica quae ab antiquis dicuntur opera, et ipſa revera Graeca fuiſſe, ſed ad primordia illa artis referenda, quae a Graecis in Italiam translata, per colonias ejus gentis aliosque populos, Tuſcos etiam, invaluerint. Hujus autem generis in ſtatuaria non

quens Attico. Suos autem haec operum ge- 2
nera, quae dico, ut auctores, ſic etiam amatores habent: atque ideo nondum eſt perfectus orator, ac neſcio an ars ulla, non ſo-

perinde atque in architectonice: videtur potuiſſe permanere uſus, cum in Italia quoque elaboratior illa et proprie ſic dicta Graeca ars vigeret: neque infra in enumeratione ſculptorum Quintilianus ejus generis auctores ponit, quamvis ipſa opera ut rudia verbo tangat. Niſi itaque meliora me artium hiſtoriae periti edoceant, minus commodo hoc uſum exemplo noſtrum cenſebo; cum ratio ipſa et reſpondentia illa Aſianae et Atticae eloquentiae genera, hic etiam duo diverſa quidem ſed ſimul vigentia poſtulent, quorumque non *amatores* modo, antiquiſſima quaeque deoſculantes, ſed *auctores* etiam illis ipſis temporibus extiterint.

2. *neſcio an ars ulla.* „Difficilior hic ratio formulae „*neſcio an*, cum non protinus inſequatur *ulla*“ [ut ſcilicet ope litterae *n* in vocula *an* fiat *nulla*], „ſed antevertatur *ars.* Non tamen audacia videtur, vel hic reponere *nulla.*“ Spald. Vid. eundem ad 6, 3, 6. et not. crit. ad 7, 2, 41. 9, 4, 1. 10, 1, 65. In omnibus his locis enim negationem e conjectura (niſi quod 7, 2, 41. unum Campanum auctorem habuit) ſatis facili ſane poſt ipſum *an* emendatione, aut repoſuit aut reponendam ſuaſit. Sane 2, 1, 10. 3, 1, 2. 6, 3, 8. 8, 4, 8. 12, 11, 17. formulam *neſcio an* ſecundum legem criticorum uſurpatam a Quintiliano invenio: ſed, quod probe obſervandum, in omnibus hic locis (plura autem mihi quidem, qui ea quae editorem decet diligentia hunc ſcriptorem non perlegi, non innotuerunt) is tantum vocum illarum uſus proſtat, quo junguntur verbis augentibus, laudantibus, aſſeverantibus („neſcio an *plurimum*, *minimae*, *efficacius* etc.“); negationi junctas easdem apud noſtrum non reperio. Neque tamen hoc eo dico, quod de aliorum auctorum uſu ſatis certo (*haud ſcio an nemo* et ſim. vid. Duker. ad Flor. 3, 12. Drakenb. ad Liv. 37, 54.) dubitem: ſed Quintiliani huic operi immittere meo arbitrio, quod libri ubique omnes (ſi unum ex tot, et uno loco, excipis) non agnoſcunt, cujusque aliud exemplum apud eundem non eſt; hoc, inquam, non ſuſtineo, nollemque factum a Spaldingio. Quid enim ſi fluctuavit in hoc etiam

lum quia aliud in alio magis eminet, ſed quod non una omnibus forma placuit, partim conditione vel temporum vel locorum, partim judicio cujusque atque propoſito.
3 Primi, quorum quidem opera non vetuſtatis modo gratia viſenda ſunt, clari pictores fuiſſe dicuntur *Polygnotus* atque *Aglaophon*, quorum ſimplex color tam ſui ſtudioſos adhuc habet, ut illa prope rudia, ac velut

2. *qui aliud* Turic. *in alia* Turic. Flor. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Ald. *quod uno omn.* Turic. Flor. *cuique* Turic. Flor.

3. *vetuſtis* Turic. Flor. *viſcenda* Turic. *miſcenda* Voſſ. 1. 3. (Dixeris fuiſſe qui darent *non vetuſtis modo miſcenda.*) *ſunt.* Sic Turic. Flor. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Leid. acc. Rollin. *ſint* reliqui. *tum ſui* Guelf. *habeat* Flor. c. Alm. *illa pro rudia*

uſus? Quid ſi Quintilianus eam normam ſecutus eſt, ut *neſcio an plurimum* et ſimilia ſenſu affirmativo, *neſcio an ullum, an enarrabile* (cujusmodi verba per ſe non affeverant, ſed extenuant) negativo uſurparet? Quin intereſt aliquid inter ſimplicem negationem, qualis eſt *nullus*, quamvis per *neſcio an* diffidenter prolatam, et illam de *ullo* haeſitationem: atque ego illam pro hac ponendo ſenſum minuere verear.

Ceterum *ars ulla*, poſt vocem *orator*, breviter dictum eſt loco ejus, quod plenius eſt *artifex in arte ulla.*

3. *clari pictores.* In his et in ſtatuariis qui mox recenſentur faciemus ut Geſner. et priores, ſtudioſosque ablegabimus ad Plinii libros 34. 35. et ad Franciſci Junii Catalogum Artificum; niſi ubi haec etiam adminicula dubii aliquid relinquunt, ut ſtatim in primis duobus.

Polygnotum filium fuiſſe *Aglaophontis* notum ex Simonidis epigr. ap. Pauſ. 10, 27. ex Plat. Ion. p. 532. e. et ex Dione Chryſ. 55. init. qui ſimul narrat eum patre in pictura magiſtro uſum. Quid igitur eſt cur priori loco Polygnotum memorat Quintilianus hic, ubi temporis ratio

1086 futurae mox artis primordia maximis, qui post eos extiterunt, auctoribus praeferant,

Turic. *i. prorudia* Flor. (unde nimium tamen foret effingere *praerudia*). *prope prorudia* Camp. *futura* Locat. Ven. Bad. *post hos* Guelf. *pictoribus* Camp. c. Goth. Voff. 2. Andr. Ald. *praeferant.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Exc. Sant. c. Alm. Voff. 2. Bern. Goth. Ba-

aliqua habetur? Et ne hoc leve putes, en Plinium etiam, qui lib. 35. c. 9. Polygnotum clarum fuisse tradit ante Ol. XC., Aglaophontem illa ipsa. Erunt qui haec ita dirimant, ut duos fuisse Aglaophontes pictores statuant, patrem et filium; et hunc quidem esse dicant quem Dio Chryf. l. l. innuit his verbis: Πολύγνωτος δὲ ὁ ζωγράφος καὶ ὁ ἀδελφὸς ἄμφω (μαθηταὶ γεγόνασι) τοῦ πατρὸς Ἀγλαοφῶντος. Sed alium jam hujus filium, nobilem et ipsum pictorem, *Aristophontem* novimus cum aliunde tum ex Platonis Gorg. p. 448. b. Εἰ δέ γε ἤσπερ Ἀριστοφῶν ὁ Ἀγλαοφῶντος, ἢ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἔμπειρος ἦν τέχνης, τίνα ἂν αὐτὸν ὀρθῶς ἐκαλοῦμεν; Δῆλον ὅτι ζωγράφον. Quid, tres igitur filios nobiles pictores habuit Aglaophon? Concedam ita esse potuisse: sed hoc certissimum est, et Platonem et Dionem nonnisi duos in animo habuisse ita nobiles, ut altero nominato alter sponte cuique in mentem veniret. Quid multa? Noverant Graeci illi auctores non nisi Polygnotum et Aristophontem, filios Aglaophontis. Quid igitur fiat Aglaophonti apud Plinium et Quintilianum? Idem profecto quod Aglaophonti apud Athenaeum. Is enim lib. 12. p. 534. d. pictum ab eo narrat Alcibiadem celeberrimorum ludorum victorem, quod in antiquum illum Polygnoti patrem per tempora non cadit. Atqui idem de *Aristophonte* narrat Plutarchus Alcib. p. 199. d. Vides igitur confusos pridem patrem et filium, pictorem utrumque; quod saepius factum, in tam similibus nominibus, et in Romanorum maxime libris, nemo mirabitur; quamvis non facile decernas, ipsine scriptores an doctiores etiam subinde librarii ita peccarint. Certe notatu dignum videtur, apud Plinium Aglaophontem quidem illum minorem inter artifices memorari, sed nulla ejus opera recenseri mox cap. 11; contra Aristophontis tabulas indicari, cujus inter ar-

proprio quodam intelligendi, ut mea opi-
4 nio fert, ambitu. Poſt *Zeuxis* atque *Parrhaſius* non multum aetate diſtantes, circa Peloponneſia ambo tempora, (nam cum Parrhaſio ſermo Socratis apud Xenophontem invenitur,) plurimum arti addiderunt. Quorum prior luminum umbrarumque inveniſſe rationem, ſecundus examinaſſe ſubti-

ſil. *praeferantur* reliqui: perperam. *modo* poſt *intelligendi* inſerunt Guelf. Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. *ut ex ea opinio eſt a.* Turic. Flor. c. Alm. *ut mea op. eſt a.* Guelf. *ut m. eſt op. a.* Voſſ. 1. Noſtrum eſt in Goth. (tac. Geſn.) et edd. omnibus ante Gryph. *ut m. fert op. a.* reliqui: neſcio unde: niſi eſt in Voſſ. 2. 3. quos ſilet Burm.

4. *Zeuſis* edd. antiquiores omnes cum ipſis Gibſ. et Obr. *Zenſius* Camp. bis. *peloponneſſia* Guelf. — *enſia* Goth. (tac. Geſn.) Camp. Jenſ. Cf. 4, 2, 7. „Sunt qui *bella* ſubſtituant, et *tempora* deleant: ſed nihil mutem.“ Sic Bad. qui quosnam intelligat, ignoro. Sed judicium ejus utique probo, in mira ſane ſed facili breviloquentia. *ſecundum exam.* Flor.

tifices antea nulla mentio. Quintilianum haec nomina ipſum confudiſſe, nihil impedit.

intelligendi — ambitu. cf. 4, 1, 18. Aptum de tali affectatione Geſner. affert Plinii locum 34, 2. ſ. 3.

4. *Peloponneſia tempora.* cf. not. crit. Accuratius autem, ut ex Plinio aliisque patet, ita tradendum erat, floruiſſe hos circa finem Peloponneſii belli et poſt: nam illi antiquiores quoque, certe Polygnotus, flagrante cum maxime eodem bello clari fuerunt. — Locus *Xenophontis* eſt in Memor. 3, 10, 1.

examinaſſe ſubtilius lineas, et mox *circumſcripſit omnia.* Plin. 35, 10. de Parrhaſio: *Primus ſymmetriam picturae dedit, — confeſſione artificum in lineis extremis palmam adeptus. Haec eſt in pictura ſumma ſubtilitas. Corpora enim pingere et media rerum eſt quidem magni operis, et in quo multi gloriam tulerint:*

lius lineas traditur. Nam Zeuxis plus mem- 5
bris corporis dedit, id amplius atque auguſtius ratus, atque, ut exiſtimant, Homerum ſecutus, cui validiſſima quaeque forma etiam in feminis placet. Ille vero ita circumſcripſit omnia, ut eum *legum latorem* vocent, quia deorum atque heroum effigies, quales ab eo ſunt traditae, ceteri, tanquam ita neceſſe ſit, ſequuntur. Floruit 6
autem circa Philippum et usque ad ſucceſſores Alexandri pictura praecipue, ſed diverſis virtutibus. Nam cura *Protogenes*, ratione *Pamphilus* ac *Melanthius*, facilitate *Antiphilus*, concipiendis viſionibus, quas

5. Ab hac inde paragrapho ſigla illa *al* (vid. ad 10, 7, 14.) in Turic. et Flor. ſaepius recurrit, ut notabimus. Manifeſto autem in quibusdam locis valet *alias* et cum ipſa lectionis varietate, ut ſtatim, in textum migravit; aliis locis nondum de ea mihi quidem liquet. *corporis al edidit dedit id* Turic. Flor. *aut auguſtius* Guelf. c. Voſſ. 3. *quoque* Camp. *qui deorum* Turic. *qui ad d.* Guelf. *quod d.* Camp. Mox *ſunt* om. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Jenſ. c. Voſſ. 2. *ſectantur* Voſſ. 1.

6. *ſed ex diverſis* Guelf. Exc. Sant. c. Voſſ. 2. Goth. Jenſ. et edd. poſt. ante Gryph. *ſ. a div.* Camp. *cum* pro *cura* Guelf. Exc. Sant. Jenſ. c. edd. poſt. ante Ald. in qua ſcriptura mox *ratione* retrahitur interpunctione ad praecedens nomen, et ſic ſequentes etiam ablativi, ut Apel-

[huc refer Zeuxin]: *extrema corporum facere et deſinentis picturae modum includere rarum in ſucceſſu artis invenitur. Ambire enim debet ſe extremitas ipſa et ſic deſinere, ut promittat alia poſt ſe, oſtendatque etiam quae occultat.*

6. *concipiendis viſionibus.* Cf. 6, 2, 29. 30. Apparet autem hunc artificem mirandum fuiſſe in pingendis iis quae

φαντασίας vocant, *Theon Samius*, ingenio et gratia, quam in ſe ipſe maxime jactat, *Apelles* eſt praeſtantiſſimus. *Euphranorem* admirandum facit, quod et ceteris optimis 1087
ſtudiis inter praecipuos, et pingendi fin-
7 gendique idem mirus artifex fuit. Similis in ſtatuis differentia. Nam duriora, et Tuſcanicis proxima *Callon* atque *Hegeſias*,

les tali finitione careat. *phantaſias* Camp. vacuum ſpatium in Jenſ. παντασίας Tarv. Sed Locatellus primus recte. *Theo* ſolus Tarv. ſed haec nulla auctoritas omiſſo tantum apice. *et ingenio et gr.* Guelf. *ipſe in ſe* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Stoer. exc. Ald. *ipſae maximae al jacta tapellis* Turic. *i. m. al jactatapellis* Flor. *ceteris al optimis* Turic. *c. aliis o.* Flor. *optimis et udis* Guelf. *o. erudis* Voſſ. 3. *optimus erudis* Voſſ. 1. *et* ante *ping.* om. Goth. (tac. Geſn.)

7. *tuſcanis* Turic. Flor. *tuſchaicis* Camp. *Callon.* Sic Turic. Flor. *callo* Guelf. c. Voſſ. 3. Bern. *calo* marg. Baſil. et (addito *que;* vid. mox) Voſſ. 1. *colon* Voſſ. 2. *Calon* reliqui. *atque Hegeſias.* Sic Guelf. Camp. Exc. Sant. *a. Hegeitas* Bern. *et egeſtus* Voſſ. 3. Sed Voſſ. 1. praecedenti nomini ita adnectit *Caloque et egeſcas.* Reliqui *atque Egeſias.* Nos dedimus quod boni libri dant, optimi voluerunt. Sed cum ignotum inter ſtatuarios nomen ſit *Hegeſiae*, Broukhuſius et Burm. perquam probabiliter emendant *Hegias.* Hic enim inter antiquiores illos memoratur Plinio 34, 8. et Pauſaniae 8, 42. ubi Athenienſis dicitur. Aliunde tamen haec etiam nominis forma non affertur; et apud Plinium quidem loco primario in antiquioribus editionibus eſt *Hegleas* et *Eglias;* alter ejusdem capitis locus in iisdem ſcribitur ita: „*Hegiae* Minerva Pyrrhusque rex laudantur, et Celetizontes

raro aut plane non contingit videre. Quod confirmatur eo quod in pauciſſimis quae ejus memorantur tabulis Oreſtes eſt matrem occidens. Plin. 35, 11. Plut. de aud. poetis c. 3.

7. *Hegeſias.* v. not. crit.

jam minus rigida *Calamis*, molliora adhuc supra dictis *Myron* fecit. Diligentia ac decor in *Polycleto* supra ceteros, cui quanquam a plerisque tribuitur palma, tamen, ne nihil detrahatur, deesse pondus putant. Nam ut hu- 8
manae formae decorem addiderit supra verum, ita non explevisse deorum auctoritatem videtur. Quin aetatem quoque gravio-

„pueri; et Castor et Pollux ante aedem Jovis Tonantis „*Agesiae.*" Ultimum nomen non immerito omiserant posteriores: sed Harduinus e mss., ut ait, restituit *Hegesiae*, nihil praeterea de hoc nomine hic annotans; quod equidem e varietate lectionis irrepsisse puto. Ad priorem autem locum Quintilianei *Hegesiae* meminerat Harduinus, eumque sibi visus erat reperire in inscriptione apud Reinesium, quae est notissima illa in Borghesiano quem vulgo dicunt Gladiatore ΑΓΑΣΙΑΣ ΔΩΣΙΘΕΟΥ ΕΦΕΣΙΟΣ ΕΠΟΙΕΙ. Nomen tamen Ἀγασίας, si genuinum, derivandum est ab ἄγαμαι miscendumque neque cum ionico Ἡγησίας, neque cum dorico Ἀγησίας. Sed adhuc fortasse diligentius inspiciendum marmor ipsum, ut sciamus, an liquida sit illa scriptura. Interim hoc quidem ex his omnibus apparet, nondum licere editori Quintiliani a libris in hoc nomine recedere. *jam minu frigida* Turic. Flor. (hic quidem junctim *minufr.*). *j. mulfrigida* Guelf. *lami frigida* Jens. *j. m. frigida* Goth. (tac. Gesn.) Camp. c. Alm. Voss. 1. 3. Tarv. et edd. post. ante Gryph. *j. m. frigidus* Vall. Recepta unde sumpta sit, nescio: sed esse videtur in Voss. 2. Deinceps loco nominis *Calamis* in Turic. Flor. est *al. calmus*. Sed *calamus* Voss. 3. *calinus* Camp. Vall. Goth. Voss. 2. *polyclito* hic et mox Guelf. c. Voss. 1. Bern. *super cet.* Guelf. *tribuatur* Jens. c. edd. ante Bad. acc. Ald.

8. *humane decorem*, omissa voce *formae*, Guelf. *explicuisse* Goth. Camp. c. Voss. 3. *auctoritate* Flor. *gra-*

supra dictis. „his proxime „dictis." Vid. 2, 1, 10. — Vocem autem *adhuc* quamvis postpositam (v. Spald. ad 2, 19, 2.) comparativo jungas oportet.

rem dicitur refugiſſe, nihil auſus ultra leves
genas. At quae *Polycleto* defuerunt, *Phi-*
9 *diae* atque *Alcameni* dantur. *Phidias* tamen
diis quam hominibus efficiendis melior arti-
fex creditur, in ebore vero longe citra ae-
mulum, vel ſi nihil niſi *Minervam Athenis*,
aut *Olympium* in Elide *Jovem*, feciſſet: cu-
jus pulchritudo adjeciſſe aliquid etiam rece-
ptae religioni videtur; adeo majeſtas operis
deum aequavit. Ad veritatem *Lyſippum* ac
Praxitelem acceſſiſſe optime affirmant. Nam
Demetrius tanquam nimius in ea reprehen-
ditur, et fuit ſimilitudinis quam pulchritu-

tiorem Guelf. Exc. Sant. *utra levis* Flor. *u. levas* Guelf. *u. lenes* Goth. *Alcmeni* Goth. (tac. Geſn.) *Alcimoni* Camp.

9. *creditur.* Sic Turic. Flor. Camp. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Exc. Sant. c. Alm. Bern. Voſſ. 2. Colb. Ald. *traditur* reliqui. In ſollemni permutatione (cf. 10, 2, 20.) illud praetuli non ſolum ob librorum auctoritatem, ſed quoniam de Phidiae arte et praeſtantia non traditio quaedam, ſed judicium etiam tum erat et perſuaſio. *cuj. pulchr. adj.* om. Turic. Flor. c. Alm. *ideo* Guelf. *ac Praxit.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. et ſic in ſuperioribus bina ſemper nomina per *atque.* Reliqui *et P.* certe Goth. et edd. nam ſilentio de codd. nulla in talibus fides. *minus in ea* Guelf. Exc. Sant. *in ea nimius* Camp. *n. in eo* Obr. (err. Burm.)

9. *efficiendis.* „Pro *effi-* „*giandis,* ut cum Apulejo lo- „quar, vel *effingendis.* Ma- „crob. 5. Sat. 17. *hac materia* „*vel maxime in efficiendis ſi-* „*mulacris utuntur.* Cod. Theod. „leg. ult. de artific. *Efficien-* „*dos ſacros vultus.*" Colomeſius. Cf. 5, 12, 21. item Dukerum ap. Oudend. ad Sueton. Domit. 19. qui tamen malebat h. l. *effingendis.*

dinis amantior. In oratione vero ſi ſpecies 10
intueri velis, totidem paene reperias ingeniorum quot corporum formas. Sed fuere quaedam genera dicendi conditione tempo-
1088 rum horridiora, alioqui magnam jam ingenii vim prae ſe ferentia. Hinc ſint *Laelii*, *Africani*, *Catones* etiam *Gracchi*que, quos tu licet *Polygnotos* vel *Callonas* appelles. Me-

10. *penae* (Flor. *poenae*) *al. recipias ing.* Turic. Flor. *p. recipias i.* Alm. *p. reperies i.* Jenſ. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 3. *quod corpora f.* Flor. *fuerunt* Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. *conditione al corporum horr.* Turic. Flor. *c. corporum h.* Alm. *horridior* Turic. *alioquin* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. aliquot poſt. *magna alia ingenii prae* Turic. Flor. c. Alm. omiſſa voce *vim;* ut paene ſuſpicere *magnalia* Tertulliani jam noſtro uſurpata. *vim ingenii* Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *praeferentia* Voſſ. 1. 3. *Hinc ſint.* Sic Turic. Flor. quos deſerere non poteram, cum hujus conjunctivi eadem ſit ratio, quae ſequentium *teneant, effloreſcat.* Reliqui *ſunt*, ſiquidem diligenter omnes ſunt collati. *laedi* Turic. *Catones etiam.* Sic Turic. Flor. (niſi quod hi *canores*) Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. c. Alm. Voſſ. 1. 2. Ald. Reliqui *etiam* omittunt; quos cur contra ſcriptos tantum non omnes ſequerer non erat. Neque ſine illo *etiam* in fine longioris ſeriei ſervari poterat *que;* quod *Catones* tantum *Gracchosque* nunc copulat. *Callonas.* Sic Flor. Camp. *Callones* Tarv. *calones* Goth. Jenſ. et edd. poſt. ante Bad. acc. Baſil. Gibſ. Obr. *Calonas* reli-

10. *ſpecies.* Hae *generibus* hic etiam opponuntur. Cf. §. 1. 2.

magnam jam — vim. cf. not. crit.

Hinc ſint Laelii. i. ex hoc numero (v. ad 5, 6, 37.) eſſe dicamus Laelios. — Conferantur autem in C. *Laelii* Sapientis et Scipionis *Africani* minoris eloquentia infr. §. 39. it. 1, 1, 6. Cic. Brut. 82. *Catonem* Cenſorium et *Gracchos* conjunctos habes etiam 2, 5, 21.

diam illam formam teneant *L. Craſſus*, *Q.*
11 *Hortenſius.* Tum deinde efflorefcat non multum inter ſe diſtantium tempore oratorum ingens proventus. Hic vim *Caeſaris*, indolem *Coelii*, ſubtilitatem *Calidii*, diligentiam *Pollionis*, dignitatem *Meſſalae*, ſanctitatem *Calvi*, gravitatem *Bruti*, acumen *Sulpicii*, acerbitatem *Caſſii* reperiemus. In iis etiam, quos ipſi vidimus, copiam *Senecae*, vires *Africani*, maturitatem *Afri*, jucunditatem *Cri-*

qui; niſi quod ſilentur manuſcripti Burmanniani. *tenent* Goth. *t. vel Craſſusque Hortenſius* Flor. *t. L. Craſſus Hortenſiusque* Guelf.

11. Verba *Tum deinde — — proventus* om. Guelf. *diſtantium temporum* mendoſe Stoer. et edd. poſt. ante Burm. *Hic vim.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. c. Bern. *Hinc v.* reliqui. Quae ſequuntur, eo, quo nos, ordine dant Turic. Flor. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Sed Alm. omittit *Brutum, Sulpicium, Caſſium;* Guelf. cum Voſſ. 2. *Pollionem Meſſalam, Calvum.* Reliqui modo nominatos tres ultimo loco exhibent; ut appareat, omiſſos primo, mox ad marginem notatos, tandem non ſuo loco inſertos eſſe. Nam, ut hoc unum memorem, quam male *gravitas*, interjectis diſſimillimis, diſtracta ſit a *dignitate* et *ſanctitate*, nemo non ſentiat. Nunc varietates ſingulorum verborum ponemus. *Calidii* vid. ad 10, 1, 23. Pro *Pollionis* Voſſ. 1. *polidis*, Turic. Flor. *calvi quis*, mire. Tum *neſſalae* Turic. Flor. *ſcantitatem* Turic. Flor. *calvii* Camp. *breviter* pro *Bruti* Turic. *ſulpitia* Turic. Flor. *cervitatem* Turic. Flor. *reperimus* Goth. (tac. Geſn.) *In iis.* Sic Turic. (niſi quod uno I) Guelf. *his* reliqui; ſed ſilentur Burmanniani. *videmus* Stoer. Chouet. Leid. *judicantem Criſpi* Flor.

11. *Hic vim Caeſaris* etc. Cum iis, qui in ſingulis vitis verbo hic indicantur, characteribus conferantur judicia de iisdem ſupra 10, 1, 113. usque ad finem capitis. Nam

ſpi, ſonum *Trachali*, elegantiam *Secundi*. At 12
M. Tullium, non illum habemus *Euphranorem* circa plurium artium ſpecies praeſtantem, ſed in omnibus, quae in quoque laudantur, eminentiſſimum. Quem tamen et ſuorum homines temporum inceſſere audebant ut tumidiorem, et Aſianum, et redundantem, et in repetitionibus nimium, et in ſalibus aliquando frigidum, et in compoſitione fractum, exultantem, ac paene, quod procul abſit, viro molliorem. Poſtea vero 13
quam triumvirali proſcriptione conſumtus eſt, paſſim qui oderant, qui invidebant, qui aemulabantur, adulatores etiam praeſentis po-

12. *A M. Tullium* Goth. (tac. Geſn.) *adam T.* Flor. *plurimum* Flor. *quae tamen* Flor. *inceſſore audiebant* Turic. Flor. *timidiorem* Jenſ. (tac. Geſn.) *et Aſianum et videbunt et red.* Turic. Flor. ſed ex Alm. *et videbitur* affertur. Facile quidem elicitur *et ridebant ut redundantem:* ſed illepida haec foret variatio, cum non appareat, cur *tumidior* quidem inceſſatur, *redundans* rideatur. Quare ex male repetitis ſyllabis *et redund.* natam credo ſtribliginem olim, quae in verbum illud transierit. *reddudantem* Turic. *et repetitionibus* Voſſ. 2. non male.: vid. 1, 11, 3. *compoſitionem* Turic. Flor. *exultantem* om. iid.

13. *paſſim al. qui oderant paſſim quid inviderant* Turic. *p. al qui oderant paſſim quod ederant qui viderant* Flor. *p. quod erant q. i.* Voſſ. 3. *p. quod oderant q. i.* Voſſ. 1. *inviderant* Camp. quoque. *quae mulaban-*

omnes ibi memorantur praeter *Calidium*, de quo vid. ad 10, 1, 23.

12. *Quem — inceſſere.* Vid. 12, 1, 22. *et ſuorum.* In locum alterius *et*, quod ſequi debebat, ſucceſſit mox *Poſtea vero quam.*

exultantem. Cf. 9, 4, 108. 10, 2, 16.

13. *qui aemulabantur.* Non aemuli illi virtutis et prae-

tentiae, non reſponſurum invaſerunt. Ille
tamen, qui jejunus a quibusdam atque ari-
dus habetur, non aliter ab ipſis inimicis male
audire, quam nimiis floribus et ingenii af-
fluentia, potuit. Falſum utrumque, ſed ta-
14 men illa mentiendi propior occaſio. Prae-
cipue vero preſſerunt eum, qui videri Atti-
corum imitatores concupierant. Haec manus, 1089
quaſi quibusdam ſacris initiata, ut alienige-

tur Turic. *q. emulabant* Guelf. *reſponſum* Flor. *atque aridus.* Sic Alm. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Stoer. *et a.* reliqui. *habebatur* Turic. Flor. quod verum fortaſſe; quanquam ab alterutro ad alterum facilis lapſus in compendio *h̄batur.* Tum, omiſſo *non*, Turic. Flor. ita: *aliter ab ipſis inimicis alia inimicis quam nimius flor.* Ex Alm. autem Burm. ſic. „*Aliter ab inimicis.*] *Alia inimicis.*" quae relatio ob omiſſum quidem in lemmate *ipſum* ſuſpecta, tamen originem confuſionis in illis codd. praebere videtur. Mox *nimius* Alm. quoque. *ſit tamen* Turic. Flor.

14. *concupiebant* Turic. Flor. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. acc. Gryph. Gibſ. Obr. Roll. *cupiebat* (ſic) Baſil. *concupierunt* Goth. In vitioſo *concupiebant* „ſere omnes" conſpirare Burmannus notavit. Noſtrum dant praeter edd. aliquot recentiores Guelf. et Bern. In quo acquievi; quamvis *concupiſcebant* vel *cupiebant* malim.

quaſi om. Turic. Flor. c. Alm. *ut alienigenam*

ſtantiae (ut 10, 1, 62.), ſed famae et gratiae, ut Hortenſius olim fuerat; vid. 11, 3, 8.

habetur. vid. not. crit.

illa mentiendi propior occaſio. „Malim fere agnoſcere „neutrum in *illa.*" Spald. Acute et vere. *Illa* enim reſpicit illud *jejunus — habetur*, quae non eſt occaſio mentiendi, ſed ipſum mendacium. „In „illum" itaque „ſenſum men„tiendi propior eſt occaſio."

14. *concupierunt.* v. not. crit.

alienigenam i. non Atticum et tantum non barbarum. *illis* i. Atticae eloquentiae. De ceteris hujus et ſeq. §. cf. not. crit.

nam parum ſtudioſum devinctumque illis legibus inſequebatur: unde nunc quoque aridi, et exucci, et exangues. Hi ſunt enim, qui ſuae imbecillitati ſanitatis appellationem, quae eſt maxime contraria, obtendunt; qui quia

parum ſtudioſum. Sic Camp. *u. a. p. ſtatioſum* Turic. Flor. c. Alm. *ut alienigena metrum ſuperſtitioſum* Guelf. Exc. Sant. it. Bern. quanquam ex hoc vox *alienigena* non ponitur. *ut alienigenam et virum ſuperſtitioſum* reliqui, praeter Obr. qui effinxit *u. a. metrorum ſuperſtitioſum*, quod recte displicuit Burmanno. Mihi ſcriptura Camp. a qua leviter recedit corruptela vetuſtorum, ſatis commoda viſa eſt (cf. 9, 4, 16.): inde autem conjecturis et mendis concretae reliquorum ſcripturae. Non multum autem repugnem, ſi quis *et* inde ſumptum ante *parum* inſerere velit; quanquam ſine eo ſequentia commodius fortaſſe voci *alienigena* ulterius explicandae inſerviunt. Sed vocem *eum* indidem exculptam acceptiorem fortaſſe legentibus tradam. Quae omnia ut incerta hic ponere malui. In ea autem ratione quam Burmannus et Geſner. commendant, *et parum ſuperſtitioſum*, bene quidem habet ſuperſtitionis mentio (cf. 4, 2, 85. 9, 4, 25.), ſed discrepat ab uſu vox *parum*, quae *non ſatis* valens, verbis ſenſus deterioris jungi non poteſt, niſi per ironiam, quae hic non placeret. *devictumque* Goth. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 1. 3. *inſequebantur* Jenſ. et edd. poſt. ante Gryph. 1544. quod a Geſnero laudatum (cf. Ruhnk. ad Rutil. Lup. 2, 1.) ſi ſcripti etiam tradant, nemo repudiet.

15. *exſuti* Flor. *exſucti* Voſſ. 1. *exueci* Camp. *exuci* Jenſ. et alii. Ego *exucci, exangues* ſcribendo Spaldingii conſtantiam in hoc libro ſervare utique debui (ipſo hic etiam in ſchedis jubente), alias *exſuccus*, *exſanguis*, oculis, non ſane auribus, ſcribens; nihiloque minus eos ridens, qui *exſilium* quoque et ſimilia nobis anxie religioſi repraeſentant. *imbecillitatis ſan. appellatione quae ex max.* Guelf. *obtendant* (Turic. *optendant*) *qui quia* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. Bern. et edd. ante Stoer. unde non dubium ceteros etiam codices, quos Burmannus perinde ut editos tacet, ita exhibere. Reliqui, ex neſcio cujus arbitrio, locum ita conſti-

clariorem vim eloquentiae, velut ſolem, ferre non poſſunt, umbra magni nominis deliteſcunt. Quibus quia multa, et pluribus locis Cicero ipſe reſpondit, tutior mihi de hoc
16 differendi brevitas erit. Et antiqua quidem illa diviſio inter *Atticos* atque *Aſianos* fuit:

tuunt, ut omiſſo *qui*, et verbis *hi ſunt enim* — *obtendant* parentheſeos ſigno incluſis, verbum *deliteſcunt* ex ſuperioribus *Unde nunc quoque aridi* etc. pendere faciant. Qui non animadverterunt nullam in his eſſe logicam conſecutionem. „Olim Attici qui ſibi videbantur Ciceronem inſe„quebantur: unde nunc quoque aridi oratores Atticorum „nomine ſe tutantur." Nam Atticos indicari hoc *magno nomine* (cf. 21. 26.) et illi viderunt; neque in Ciceronem (quem ratio ſane logica requirit) quisquam hoc cogat. Et fac ad Ciceronem haec quocunque modo redeant; quomodo „Cicero ipſe reſponderit" illis, qui „nunc quoque" eum inceſſunt? Sed aridis illis omnium temporum pſeudo-Atticis reſpondiſſe dici poteſt. Reduxi igitur antiquam et omnium codicum ſcripturam, in qua ad *nunc quoque* mente repetendum eſt *Ciceronem inſequuntur.* Tum novo ſpiritu infit oratio: *Hi ſunt enim* etc. Verum ſic *obtendendi* et *deliteſcendi* verba ad unum eundemque modum redigenda erant: quod contra codices me feciſſe nemo vitio vertet; eo minus, quod conjunctivi (*obtendant*) poſt illa *hi ſunt* in tanta aſſeveratione plane nulla ſit ratio. Fieri quidem poteſt, ut in duabus hisce paragraphis ipſa Quintiliani manus nondum usquequaque ſit repraeſentata: ſed omnia tamen expuli quae nulla auctoritate nitebantur, et praeter indicativum *obtendunt*, non repoſui niſi quod libris legitime firmatur, imo ſolam editionis principis ſcripturam, a qua antiquiſſimi codices in levioribus tantum recedunt, reduxi.

16. *illa quidem* Goth. (tac. Geſn.) *Att. atque Aſ.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 2. Bodl. et edd. ante Gryph. (niſi quod Camp. *A. et A.*). Reliqui

15. *Cicero ipſe reſpondit.* c. 82 ſqq. Orat. c. 7 ſqq. Vid. Geſnero indicante Brut.

cum hi preſſi et integri, contra inflati illi et inanes haberentur; in his nihil ſuperflueret, illis judicium maxime ac modus deeſſet. Quod quidam, quorum et *Santra* eſt, hoc putant accidiſſe, quod, paulatim ſermone Graeco in proximas Aſiae civitates influente, nondum ſatis periti loquendi facundiam concupierint: ideoque ea, quae proprie ſignari poterant, circuitu coeperint enunciare, ac deinde perſeverarint. Mihi autem orationis 17
differentiam feciſſe et dicentium et audientium naturae videntur: quod Attici, limati quidam et emuncti, nihil inane aut redun-

Aſ. atque Att. ſcilicet ob ſequens *hi — illi*: cf. 11, 3, 30. *cum ii* Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) *in his.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Jenſ. et edd. ante Gryph. 1544. acc. Obr. Reliqui *et* praemittunt. *maximi* Turic. Flor. Guelf. *maximum* Jenſ. Locat. *modus ad denique quod* Turic. Flor. *m. denique q.* Alm. *ſtantra* Goth. *ſanctra* Jenſ. Ald. *ſancta* Flor. cum Kapp. Locat. Ven. *ſatira* Voſſ. 3. *concupierunt* Camp. *ſigna pot.* Turic. Flor. *deinde perſev.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. Reliqui inſerunt *in eo,* quod eſt ſcholium. *perſeveraverint* Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. ante Bad. acc. Baſil. *perſeverarent* Guelf. c. Voſſ. 3.

17. *differentia* Camp. *atti cliinati* Turic. *quidam.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.)

16. *Santra.* Nobilis Grammaticus, quem laudat auctor vitae Terentii, ſaepiusque Feſtus et alii.

perſeverarint. Hoc verbum haeret eidem, cui *coeperint,* infinitivo: cf. 6, 4, 19. *perſeverent adhibere,* it. 3, 8, 19. 7, 1, 30.

17. *quod Attici.* vid. 12, 9, 9.

limati quidam. Notus hic pronominis *quidam* uſus, quo additur vocabulis ſignificationis translatae, vel nimiae, vel

dans ferebant; Aſiana gens, tumidior alioqui atque jactantior, vaniore etiam dicendi
18 gloria inflata eſt. Tertium mox, qui haec dividebant, adjecerunt *genus Rhodium:* quod velut medium eſſe atque ex utroque mixtum volunt. Neque enim Attice preſſi, neque Aſiane ſunt abundantes: ut aliquid habere
19 videantur gentis, aliquid auctoris. *Aeſchi-*

et; noli dubitare, ſcripti omnes: nam Burmannus, qui nullum memorat, indiligentiae manifeſtus eſt. Edd. omnes inde a Jenſ. *quidem*, quod vel poſitione falſum ſe prodit, cum oppoſitio Aſianorum poſt nomen *Attici* locum illi aſſignaret. Sed ibi etiam facile eo caremus. Genuinum *quidam* ignoratio ſenſus oblitteravit. *enucti* Turic. *alioquin et jactantior* Jenſ. et edd. poſt. ante Bad. qui habet *alioqui et j.* cum edd. poſt. ante Burm. qui primus dedit noſtrum, unde ſumpſerit, ne verbo quidem monens: eſſe tamen in Spaldingianis certe mſſ. (excepto Guelf. qui habet *aliquid etiam jact.*) et in Camp. ſilentium in collationibus, quae factae ſunt ad edd. Burm. et Geſn., demonſtrat. Itaque formam *alioquin* ante vocalem ſpernere debui, idque eo confidentius, quod infra etiam §. 63. forma *alioqui* ante *et* optimis firmatur libris. Sed 2, 17, 31. ante *ubi* Flor. habet *alioquin,* Guelf. *alioquim.*

18. *ac ex utroque* e Goth. enotavit Spald., cum Geſn. poſuiſſet *velut* tanquam varietatem vocis *atque.* Mox verba *mixtum volunt —— ut aliquid* deſunt in Turic. Flor. et Alm. *aliquid ut habere* Camp. non male.

alia de cauſa excuſandae, et idem fere valet quod adverbia *quodammodo, quaſi,* quorum poſteriori ſaepe etiam jungitur. Cf. ſupra c. 3, 11. *leguleji quidam*, it. hic 19. et ſuperius 14.; et vid. Goerenz. ad Cic. Acad. 1, 5, 21. 1, 10, 38. Fin. 4, 7, 16. 5, 25, 74.

alioqui. „cf. 2, 15, 9. 12, 10, 63." SPALD.

19. *Aeſchines.* Scholam rhetoricam Rhodi aperuiſſe Aeſchinem, non contemnendi auctores narrant, Plutarchus

nes enim, qui hunc exilio delegerat locum, intulit eo ſtudia Athenarum: quae, velut ſata quaedam coëlo terraque degenerant, ſaporem illum Atticum peregrino miſcuerunt. Lenti ergo quidam ac remiſſi, non ſine pondere tamen, neque fontibus puris, neque torrentibus turbidis, ſed lenibus ſtagnis ſimiles habentur. Nemo igitur dubitaverit, 20 longe eſſe optimum genus Atticorum. In quo ut eſt aliquid inter ipſos commune, id eſt judicium acre terſumque: ita ingenio-

19. *delegerit* Turic. Flor. *ſtudio* iid. *velud* Turic. *ſita* Turic. Flor. *caelum terramque* iid. c. Alm. in quo accuſ. Burm. ablegat ad Heinſ. ad Ovid. Pont. 3, 1, 45. quem eo tantum fructu conferas, ut ſentias diverſiſſima eſſe, quae proſtant ibi exempla. *ſapore* Flor. ubi ſola apicis omiſſio ſtructuram nobis poeticam protulit. *peregrinum* Guelf. *quidam.* Sic, niſi quod Voſſianos et Alm. iterum ſilet Burm. (vid. 17.), mſſ. non modo omnes, Bernenſi etiam hic a collatore ſuo non neglecto, ſed editi etiam ante Bad.: ut dubium nemini eſſe poſſit, vulgatum *quidem* arbitrio ſive hujus ſive Vallae invectum eſſe. Quod quamvis hic ſine reprehenſione locum obtineret, conſenſui tamen librorum dandum erat, ut illud reponeremus, quod hic etiam legitima vi ſua fungitur. *hac remiſſi* Turic. *fontibus pluris* Flor. *ſ. impuris* (en correctorem!) Guelf. *levis ſtagnis* Camp. *lentibus ſt.* marg. Baſil. (err. Burm.)

20. *communes* Turic. Flor. *idem* pro *id eſt* Turic. *item ing.* Guelf.

in vit. Demoſth. p. 857. b. Philoſtr. de Vit. Sophiſt. 1, 18, 2. Phot. cod. 61 et 264. unde ludum litterarum fecerunt vulgares grammatici, memores patris ejus ludimagiſtri.

Lenti—quidam. Cf. 17. Mitigatur autem hic pronomine nomen, quod videri poſſit ni-

21 rum plurimae formae. Quapropter mihi falli multum videntur, qui ſolos eſſe Atticos credunt tenues, et lucidos, et ſignificantes, et quadam eloquentiae frugalitate contentos, ac ſemper manum intra pallium continentes. Nam quis erit hic Atticus? Sit *Lyſias*: hunc enim amplectuntur amatores

21. *falſum multum* Turic. *fallum m.* Flor. *videtur* Turic. Flor. Camp. *tenuis et* Camp. *tenuiſſet* Guelf. c. Voſſ. 3. *et quadam.* Sic Goth. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 2. *ſed q.* reliqui. Particula *ſed* locum hic non habet, cum ne a *lucido* quidem et *ſignificanti* ſermone recte tanquam diverſa ſecernatur *eloquentiae frugalitas*; cf. not. exeg. nunc ubi jam praeceſſit *tenuis*, ferri plane non poteſt particula adverſativa. Unice verum *et*, quo annectitur id, quod praegreſſa tria velut una cogitatione complectitur. Leviores autem auctores ſequi poteram, ubi vel conjectura agere licitum erat. Meurſium vero (Spicil. ad Theocr. p. 84.) proponentem *ſignificantes ſe — contentos*, nemo audiet. Cf. 9, 2, 44. *dilucida et ſignificans deſcriptio.* *fragilitate* Guelf. *inter pallium* Camp. c. Voſſ. 1. *amplectimur* Goth. Voſſ. 2.

miae vituperationis. Cf. 11, 3, 52.

21. *ſolos eſſe Atticos — tenues* etc. Cave in ſubjecto et praedicato erres. Subjectum eſt *tenues* et quae ſequuntur.

lucidos, et ſignificantes. Hae virtutes propriae ſunt generis tenuis et ſimplicis et eloquentiae illa frugalitate juvantur. Cf. 5, 14, 33. 10, 1, 74.

manum intra pallium. Vid. ad 11, 3, 138.

quis erit hic Atticus? Non pronomen *hic*, ſed adverbium accipio, ita explicandum „haec „ſi ita ſint"; ut in illo *Hic miramur* ap. Cic. Manil. 13. et alibi ſaepius.

hunc enim — modum. „Menſuram omnis ejus, quod Atticum vocari debeat, ajunt „eſſe Lyſiam." Geſner. Recte: ut *amatores* reſpiciat Lyſiam, et *nominis* pendeat a nomine *modum*: verbum autem *amplectuntur* et ad *Lyſiam* et ad *modum* referatur: „hunc tanquam modum et „menſuram Atticae orationis „venerantur."

istius nominis modum. Non igitur jam usque ad *Coccum* et *Andocidem* remittemur? Interrogare tamen velim, an *Isocrates* Attice dixerit. Nihil enim tam est *Lysiae* diversum. Negabunt. At ejus schola principes oratorum dedit. Quaeratur similius ali- 22

ad cocum Guelf. Kapp. *ad colum* Flor. *remittentur* Camp. c. Goth. Voss. 2.

22. *socrates* Turic. Flor. et edd. ante Ald. (err. Burm.) *est* ante *Lysiae* om. Turic. Guelf. *diversum alia negant* Turic. Flor. c. Ald. in qua scriptura vox *alia* nata est haud dubie ex sigla *al*, cum qua toties in his codd. variam lectionem, quae in textum migraverat, deprehendimus. Sed praestat *Negabunt* post illud *velim.* *aliqua imperidis* Tu-

Non igitur jam usque ad Coccum. „Coccus, Atheniensis, „Isocratis discipulus, teste Sui„da in v. Sed Quinctilianus „eum videtur antiquiorem sta„tuere non solum Isocrate, „sed etiam Lysia. Nisi forte „locum subobscurum de Coc„ci et Andocidis contemtu in„terpretari malis.“ Ruhnkenius in Hist. Oratt. Gr. p. 64. Similia Spaldingius in schedis, Ruhnkenii libro nondum inspecto. Sed idem, cum mox Pericles, illis etiam vetustior, inter indubitate Atticos recenseatur, vidit, de aetate hic non agi. Nimirum C. et A. hic ponuntur tanquam extremi tenuitatis fines, *ad quos* tamen nihil impediat quo minus *remittamur*, si Demosthenem jam et Isocratem relinquentes ad Lysiam nos contulerimus. *Non — remittemur?* i. non manifestum est, nos, quando Lysiae nos applicuerimus, ad C. etiam et A. remissum iri? Ita minime opus est Gesneriana correctione *Num.*

In seqq. jam hoc agit Qu., ut quos illi inter vere Atticos admittant, multum tamen inter se et a Lysia diversos, imo plerosque copia et figuris ad Asianum genus vergere demonstret; quos illi respuant, fontes tamen Atticae eloquentiae fuisse moneat. De singulis autem inspiciendum esse eundem illum Ruhnkenii libellum, vix est quod moneam.

22. *similius aliquid.* Perstat in neutro post illud *nihil tam diversum.*

quid. *Hyperides* Atticus? Certe. At plus indulſit voluptati. Transeo plurimos, *Lycurgum*, *Ariſtogitona*, et his priores, *Iſaeum*, *Antiphontem:* quos, ut homines, inter ſe
23 genere ſimiles differentes dixeris ſpecie. Quid 1091
ille, cujus modo fecimus mentionem, *Aeſchines?* nonne his latior, et audentior, et excelſior? Quid denique *Demoſthenes?* non cunctos illos tenues et circumſpectos, vi, ſublimitate, impetu, cultu, compoſitione ſu-

ric. Flor. *aliquid. Pericles* Camp. *certe plus,* omiſſo *At,* Turic. Flor. Camp. Goth. (tac. Geſn.) c. Alm. Voſſ. 2. *c. aut p.* Voſſ. 3. Bern. Receptam contra vetuſtos illos defendo: nam aliter non recte procedit diverbii ratio. *et iis priores* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Baſil. praeter Tarviſ. qui lepide *et diis p.* Mox *iſeneum antephoſita* Flor. (unde miror ex Turic. non enotatum *Antiphonta*). Sed *is eum* Guelf. verbis deinceps *Antiph. — ſimiles* omiſſis. *Iſcum* Goth. *quo ſunt hom.* Voſſ. 1. 3. *genere diſſimiles* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Bad. qui ex Vall. correxit. *dixerat* Turic. Flor.

23. *facimus* Guelf. *nonne his — Demoſthenes* om. Guelf. *iis* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. aliquot. *nonne cunctos* Jenſ. et edd. poſt. ante Gryph. exc. Bad. qui noſtrum ex Vall. *num c.* Camp. *teretes* pro *tenues* Camp. *ſublimitate vi* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *in ſubl.* Voſſ. 3. *culto*

ut homines. „Sicut homi„nes, quatenus homines ſunt, „genere ſimiles (e. g. Attici) „ſpecie tamen (facie, corpore, „ingenio, cet.) differunt; ita „illos, quatenus oratores ſunt „etc." Minime difficilem ſenſum non perſpexerunt tamen Badius et Gedoynus.

23. *latior.* Cf. 11, 3, 50. et Spaldingii not. crit. ad 5, 14, 33. Quanquam non ſatis perſpicio, qua mente ibi hunc noſtrum locum laudaverit. Nam quod illic pro *lato* ex Obrechti conj. repoſuit *laeto*, probo id quidem, ſicut eandem mutationem e codd. admiſimus ſupra 12, 9, 2: ſed neque hic propoſitam eam in ſche-

peravit? non infurgit locis? non figuris gaudet? non translationibus nitet? non oratione ficta dat tacentibus vocem? non illud 24

Turic. Flor. *non furgitio non f.* Turic. Flor. *n. furgit l. n. f.* Camp. *n. ingurgit l. nec f.* Guelf. *dat tacentibus vocem.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Goth. Bodl. Jenf. et edd. ante Vafcof. 1542. tefte Gefnero, acc. Gryph. 1544. Gibf. Obr. Roll. *datur* (fed *ur* per compend.) *dicentibus* Guelf. *dat carentibus* reliqui. Sed *tacentibus* effe etiam in mff. Burmanni, ex eo patet, quod tam mifere editos ille circumfpicit, qui dent *carentibus;* patetque fimul, quam nulla usquam fit filentio ejus de mff. fides. Non negarim tamen *carentibus* in mf. quodam, a Gallandio fortaffe, inventum. Sed immerito praelatam hanc fcripturam contendo. Nimirum capti funt viri docti elegantia quadam, quae illis videbatur, grammatica, qua verbum *carentibus* fine cafu fuo ante accufativum infertum eft: cum tamen majori etiam elegantia *tacendi* verbum de voce carentibus ufurparetur. Sed quid eft cur proprium fenfum hinc excludamus? Certe filentio hominum infacundorum, qui moefti aftant, filentio indignantium, mirantium callidus orator utitur tanquam loquentium voce.

dis a viro optimo neceffariam puto, neque in locis Ciceronis et Taciti, quos noftro in nota illa ad 5, 14, 35. adjunxit, de tali correctione cogitare potuit ipfe. Sane in loco quem hic in margine notavit Spald. e Dialogo de corr. eloq. c. 14. conjungitur *laeta et audentior oratio:* fed non minus commode *latior et audentior* hic; cum laetum opponatur *arido*, latum *angufto.*

locis. Cave hunc ablativum eodem modo quo fequentes, *figuris*, *translationibus*, accipias et de locis oratoriis intelligas, uti fecit Gedoynus. Sic enim plane non apparet, cur *infurgere* potiffimum *locis* dicatur orator. *Locis* dictum hic ut 9, 4, 85. de opportunitate. Demofthenes, orator alias minime tumidus, tamen, ubi opportunum eft, et res pofcit, infurgit. Fateor aliquanto negligentius Quintilianum hunc ablativum ceteris diverfiffimis mifcuiffe. Sed talem jam novimus noftrum: et hic tamen pofitus verborum, tenore juvandus, ambiguitatem tollit. „Non „*infurgit* locis? non *figuris* „gaudet?"

tacentibus. vid. not. crit.

jusjurandum per caesos in Marathone ac Salamine propugnatores reipublicae, satis manifesto docet, praeceptorem ejus *Platonem* fuisse? quem ipsum num Asianum appellabimus, plerumque instinctis divino spiritu vatibus comparandum? Quid *Periclea?* similemne credimus Lysiacae gracilitati, quem fulminibus et coelesti fragori comparant Comici, dum illi conviciantur?
25 Quid est igitur, cur in iis demum, qui tenui venula per calculos fluunt, Atticum saporem putent? ibi demum thymum redolere dicant? Quos ego existimo, si quod in his finibus uberius in-

24. *quem num*, omisso *ipsum*, Turic. Flor. Camp. Aegre tamen hoc adjecto caream. *appellavimus* Turic. Flor. —*amus* Camp. *Periclem* Guelf. Camp. *pericle afuisse nec credimus* Turic. Flor. Vix dubitari potest, in antiquioribus, unde haec fluxerunt, fuisse: *Quid Periclem? afuissene credimus a Lysiaca gracilitate?* enclitica *ne* nota figura pro *nonne* posita. Sed haec nolui lectoribus obtrudere, antequam de aliorum etiam codicum scriptura constaret. Nam Burmanno de omnibus suis hic tacenti fidem habere nequeo. In forma accusativi nominis *Pericles* cf. 11, 3, 178. 12, 2, 22. it. 10, 1, 80. et ibi Turic. *fragore* Flor. Guelf. *convicientur* Jens.

25. *Quod est* Turic. Camp. *quid enim* Guelf. Mox *quod in his* Camp. Basil. *his* etiam Guelf. Sed *quod in iis* Ald. et edd. plerique post. ante Stoer. *venulae* Guelf. *pro calc.* Camp. *per calsus* Turic. Flor. sed *callus* ex Alm. *putant* Guelf. *ubi dem* Turic. Flor. c. Alm. (nisi quod ex hoc junctim). *sibi demum* Voss. 1. *iis finibus* Tu-

24. *jusjurandum.* vid. ad 9, 2, 62. In enthusiasmo autem hujus Demosthenei loci, *Platonem* agnoscit Qu.

similemne. v. not. crit. *fulminibus.* vid. 2, 16, 19. 12, 2, 22. Conferatur etiam Cic. de Orat. 3, 34. unde, ut

venerint ſolum, fertilioremve ſegetem, negaturos Atticam eſſe, quod plus, quam acceperit, ſeminis reddat; quia hanc ejus terrae fidem Menander eludit. Ita nunc ſi quis 26
ad eas Demoſthenis virtutes, quas ille ſummus orator habuit, tamen quae defuiſſe ei,

ric. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Baſil. *fertiliorumve* Turic. Flor. *fertilitatem ve* Camp. *negaturis acticam* Guelf. *reddant* Turic. Flor. *hanc hujus ejus terrae* iid.

26. *Ita nunc ſi quis ad.* Sic Turic. Flor. Camp. Ald. *I. ſ. q. nunc ad* Alm. Voſſ. 1. 3. *I. nunc ſ. q. nunc ad* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Ald. (in Locat. err. Burm.) *Itaque nunc ſ. q. ad* Guelf. Obr. *Itaque nunc ſ. q. nunc ad* Bad. *Itaque ſ. q. nunc ad* reliqui. In illis *Ita* et *Itaque* v. Goerenz. ad Cic. Leg. 2, 2, 5. (p. 111.) In noſtro loco forma *Ita* indignationem adjuvat. Neque ignavum eſt anteverſum illud *nunc.* *tamen quae de ge-*

monet Spald. formam hujus obſervationis ſumpſit Qu.

25. *negaturos Atticam.* „Recte ſane illi," dicant tirones. Qui monendi ſunt verbum *negare* hic in duo ſua, ut plerumque, elementa reſolvendum eſſe „*Dicent* (nec ſine „contemptu illi), *non* tamen „eſſe hic Atticam."

hanc — fidem Menander. „*Fides certa ſegetis* ap. Hor. „Od. 3, 16, 30. non minus „quam *fundus mendax* apud „eundem Od. 3, 1, 30. nota „ſunt. Sed et Plinius Paneg. „32, 4. *fallacem unius anni* „*fidem* de ſterilitate Aegypti „dixit. Menander jocatus vi„detur in *fidem terrae Atti*„*cae,* quae depoſitum cum fi„de, licet non cum fenore, „reddat. Sterilem enim fuiſſe „et apibus quam vervecibus „aut bubus opimis commo„diorem, eaque de cauſa πενίας „non minus quam παιδείας „συντρόφους Atticos, pervul„gatum eſt." Geſner.

26. *Ita nunc.* v. not. crit.

tamen quae. Transponere interpretando poſſis has voces: ſed melius *tamen* ſollemni uſu accipias pro *certe, ſaltem.*

ſive ipſius natura, ſeu lege civitatis videntur, adjecerit, ut affectus concitatius moveat, audiam dicentem, *Non ſecit hoc De-* 1092
moſthenes? et ſi quid exierit numeris aptius; fortaſſe non poſſit; ſed tamen ſi quid exierit, non erit Atticum? Melius de hoc nomine ſentiant, credantque *Attice dicere eſſe*
27 *optime dicere.* Atque in hac tamen opinione

nere ſive Turic. Flor. c. Alm. Mira variatio: in qua quid lateat, ſive quomodo ex aptiſſima utique vulgata naſci potuerit, plane non aſſequor. Pro *ei* autem *et* Guelf. c. Voſſ. 3. *ſeu.* Sic Turic. Flor. Guelf. *ſive* reliqui. *viderent* Turic. Flor. c. Alm. *audeat* iid. *audiat* Camp. c. Voſſ. 2. *ſi quid numeris exierit* Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 1. 3. niſi quod hi *muneris.* Ob homoeoteleuton autem verba *aptius* — usque ad alterum *exierit* om. Guelf. c. Voſſ. 1. 3. Sed pro *exierit* bis *dixerit* Turic. Flor. c. Alm. quod quamvis ſtare poſſit, e mendo tamen natum judico, tum incredulus caeco caſui Perſii imitatori (vid. not. exeg.), tum variationem agnoſcens in bifaria relatione: *adjecerit* — *fecit* — de oratore; *exierit* — *erit* — de voce.

lege civitatis. vid. ad 2, 16, 4.

et ſi quid exierit. Non de nihilo eſt quod Badius monet, alludere noſtrum ad illud Perſii *Non ego cum ſcribo, ſi forte quid aptius exit: Quando haec rara avis eſt: ſi quid tamen aptius exit, Laudari metuam.* Nam quem poetam illo 10, 1, 94. elogio ornat, cujusque et verſus et verba toties in medium profert; quidni eleganti etiam alluſione loco ejus memoriter omnibus noto utatur? Add. not. crit.

Attice — optime dicere. Diſſimilis aliquanto, ut obſervat Valla, eſt Ciceronis ſententia Brut. 84. *ita fiet, ut non omnes qui Attice iidem bene, ſed ut omnes qui bene iidem etiam Attice dicant.* Sed Cicero priori loco ſiccos illos et jejunos Atticorum imitatores notat. Cf. totum caput, et de Opt. Gen. Orat. 4.

27. *in hac tamen.* Nos diceremus *in illa:* reſpicit enim

perſeverantes Graecos magis tulerim. *Latina* mihi *facundia*, ut inventione, diſpoſitione, conſilio, ceteris hujus generis artibus ſimilis Graecae, ac prorſus diſcipula ejus videtur; ita circa rationem eloquendi vix habere imitationis locum. Namque eſt ipſis ſtatim ſonis durior: quando et jucundiſſimas ex Grae-

27. *magis graecos* Goth. (tac. Geſn.) *disputatione conſilio* Guelf. *caeterisque* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Stoer. *diſciplina ejus* Guelf. Exc. Sant. Goth. Camp. *mutationis locum* Camp. c. Voſſ. 3. *eſt ipſis ſtatim ſonis.* Sic Turic. Et *ipſis* quidem eſt in omnibus et ſcriptis et edd. ante Obr. qui primus e conj. repoſuit *ipſi*, quod ratio ſane flagitabat; cum ſummo, praeter Turic., conſenſu omnes qui quidem diligenter inſpecti ſunt dent *ſonus;* et correctio *dulcior* pro *durior*, qua ad Graecos haec referuntur, mera ſit correctio. Hanc Badius primus, ſed tacitus, quod miror, invexit; ut ex Vallenſi codice, quem Valla correxerat, ſumpſiſſe videatur: eamque ſervarunt edd. ante Stoer. accedente Gibſ. Ita ferri quidem poterat ſermo; inconcinnior tamen in his „eſt *ipſis* — : „quando — non *habemus*". Turicenſis ſcripturae praeſtan-

nimiam illam tenuitatis laudem. Sic paulo ante *hanc fidem* non reſpiciebat proxime praecedens *plus — reddat*, ſed illud de terra Attica judicium, ob quod dixerat *negaturos* cet.

durior: quando et jucundiſſimas. Primaria forma cogitationis erat: „Latina facun„dia ſonis durior eſt: quan„doquidem *et* jucundiſſimas „Graecorum litteras non ha„bemus, *et* triſtes quasdam „habemus." Mox altera parte aliter conſtituta, prius illud *et* ἀνανταπόδοτον relictum eſt.

jucundiſſimas — litteras. Has eſſe υ et φ, non per exempla tantum (quae depravata hucusque lecta ſunt, v. not. crit.), ſed certius ex iis patet quae de littera F mox ita ſubjicit Qu. ut neceſſario cum his vinculo conjungantur. Certe illis qui de littera Z hic cogitabant, hoc etiam, ut recte monet Geſner., obſtabat, quod haec littera in latinam nullam, „qua Graecia careat", tranſit.

cis litteras non habemus, vocalem alteram, alteram confonantem, quibus nullae apud eos dulcius fpirant: quas mutuari folemus,
28 quoties illorum nominibus utimur. Quod cum contingit, nefcio quomodo hilarior protinus renidet oratio, ut in *Ephyris* et *Zephyris.* Quae fi noftris litteris fcribantur,

tiam demonftrare fuperfedeo. Illud adhuc moneo, in Goth. Jenf. (tac. Gefn.) hoc ordine fcriptum effe *ipfis eft ftatim;* et fic in omnibus meis ante Stoer. E fcriptis noftrum ordinem fervare Turic. Bern. diferte monemur: de ceteris non liquet. Florentini autem hic nulla omnino mentio, ut videri poffit dare *ipfi:* nifi verifimilius effet hoc minutum effugiffe magnam alias collatoris diligentiam. *literis* Goth. Ante *litteras* autem edd. aliquot ap. Burm. et Gefn. quibus adde Gryph. 1544. inferunt *υ et ζ* ex interpret. Mox *alteram* femel pofitum in Flor. Jenf. et aliquot poft. *dulcis fpirant* Flor.

28. *cum contigit* Turic. Flor. c. Alm. leviffimo inter apicem et punctum discrimine. Aptius autem praefens. Nam *dum pronunciantur* litterae, effectus ille fentitur. *neceffio* Turic. Flor. *quomodo hilarior.* Sic Turic. Flor. Goth. Camp. et edd. ante Gryph. *velut* inferunt reliqui. Pro *renidet* Goth. *re* cum vacuo fpatio, ut in Voff. 2.; fed in illo fpatium pro fyllabis *nidet* nimium. At verbum receptum tuentur optimi libri. *Ephyris et Zephyris. Quae.* Sic, nifi quod utrumque nomen per I, Turic. Flor. quorum pofterior voculam *quae* hac forma, *que,* alteri nomini annectit. *Zephyris zephirisque* ex Alm. Voff. 2. non referente Burmanno, an novum *quae* fequatur: credo tamen: nam fic in Goth. *Zephyris zephirisque*

nominibus. De propriis, non folis quidem, fed imprimis tamen cogitandum et hic et §. 33.

28. *Ephyris.* Populi nomen intelligo; quanquam nil impedit *Ephyras* etiam urbes cogitare.

Quae, litterae graecae. *noftris litteris,* V et F: ficut fit in *fue, mure, Cumis; fama, fure, ferendo etc.*

ſurdum quiddam et barbarum efficient, et velut in locum earum ſuccedent triſtes et horridae, quibus Graecia caret. Nam et illa, 29

quae (tac. Geſn.). *Zeph. Zophyris quae* Guelf. *Zephiris zophyrisque. Quae* Camp. Gryph. 1544. (ſed hic utrumque per Y). *Z. zopyrisque quae* Jenſ. et edd. poſt. ante Gryph. 1544. Ex Voſſ. 3. *Zephyri* affertur pro priori nomine, altero non memorato. *Zephyris et Zopyris*, *quae* reliqui, ex edd. meis inde a Stoer. Apparet nomen *Zopyris* fere nulla niti auctoritate, niſi in uno alterove forte eorum mſſ. qui ſilentur ita ſcriptum eſt. Fons autem corruptelae manifeſtus. Nam nomine *Ephyris* in repetitis illis Zephyris ſemel oblitterato, ſenſim inde enati ſunt *Zopyri*, juvante ſimul falſa opinione, alteram litteram eſſe Z. Quod cum e ſeqq. non ita eſſe appareat; nihil ineptius ſingi poteſt illis *Zopyris*, qui unam tantum ex illis litteris praebent et ſimilitudine tamen praecedentis nominis in errorem illum de littera Z lectorem inducunt. Eſt itaque hic unus e ſplendidioribus locis, ubi e ſolis optimis illis libris inſignis Quintiliano medela facta eſt. Spaldingius et ego, ante inſpectos illos, nobis perſuaſeramus, *Zephyros* ſolos hic a Qu. nominatos eſſe. *ſurdum quiddam et b. e. ſonum* Turic. Flor. c. Bodl. Voſſ. 2. Vall. Bad. Baſil. et aliquot ap. Burm. et Gibſ. acc. Camp. niſi quod hic dat *quidam,* unde Jenſ. et qui eum ſequuntur faciunt *quidem.* Primariam illam ſcripturam non male tuetur Bad. diſtinguendo poſt *quiddam,* et illud *et* interpretando *id eſt.* Inficeta tamen remanet compago: et longe rotundior ſermo eſt in recepta, quae bonis et ipſa nititur libris. Videtur itaque vox *ſonum* vetus eſſe interpretamentum. *et velud* Turic. *ſed v.* Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 2. *ſuccedere* Turic. Flor. c. Alm. *ſuccedunt* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. et poſt. ante Gryph. exc. Ald. *ex horride* Camp.

29. *Nam et illa.* Sic Turic. Flor. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Baſil. acc. Gryph. Gibſ. Obr. Reli-

29. *Nam et illa.* Conjunctio *et* reſpicere mihi videtur vocalem V, cujus ſurdum et triſtem ſonum cum extra omnem controverſiam poſitum cenſeret Qu., de ſola F

quae est sexta nostrarum, paene non humana voce, vel omnino non voce potius, inter discrimina dentium efflanda est: quae, etiam cum vocalem proxima accipit quassa quodammodo, utique quoties aliquam conso-

qui *et* omittunt. Cum tamen ratione hic non careat particula neque temere facile in optimos libros irrepere potuerit, reducendam putavi. *quae est sexta.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *q. s. e.* edd. inde a Jens. *non vocem* Flor. *afflanda* Turic. Flor. *deflat* Guelf. Exc. Sant. verbo *est* ad sequentia relato. *etiam cum non vocalem* Goth. (tac. Gesn.) *e. non v.* Guelf. *proxima.* Sic Turic. Flor. Voss. 3. Bern. et sic Gibs. (non Leid., err. Burm.) tacite, sed optimo judicio: reliquorum enim scriptura *proximam*, si recte attendis, sensu cassa est. *et utique* Camp. *consonantem.*

haec addit, *et illam* ingratissimam esse dicens. — Nimia autem haec vituperatio cum in hodiernam plurimarum gentium ejus litterae pronunciationem minime cadat, apparet aliquid peculiare fuisse in F Latinorum; et in eo solo fortasse quaerendum illud inter *Ph* et *F* discrimen, quod hodie non observamus.

vocalem proxima accipit — —, consonantem frangit. Frangi dictam litteram *r* in hoc ipso verbo *frangi* ex hoc loco et altero illo 1, 4, 11. liquido demonstrarunt Gesner. et ad illum locum Spaldingius. In eo autem errasse mihi videntur ambo, quod sonum nescio quem nobis incognitum, quique in quibusdam modo talibus juncturis accidat, hoc verbo indicatum putarunt. Veteres, ut ex grammaticorum lectione patet, nullam litteram integra sua vi et puram sonare censebant, nisi quae aut inciperet vocem aut proxime praemissam haberet *vocalem;* ut consonantes *r, t* in vocibus *re, te; ara, late.* Contra *consonans* quaeque litteram sequentem *accipere* credebatur, ita ut velut partem potestatis ejus in se reciperet, neque integra haec sonaret. *Impurae* itaque fiebant postpositae illis litterae, ut in vocalibus pervulgatum est: sed de consonantibus etiam dicebatur, eas vel καθαρεύειν vel non, hoc est vel ab alia consonante praecedi vel non.

nantem frangit, ut in hoc ipſo *frangit*,
1093 multo fit horridior. *Aeolicae* quoque lit-
terae, qua *ſervum cervum*que dicimus, et-
iamſi forma a nobis repudiata eſt, vis ta-
men nos ipſa perſequitur. Duras et illa 30
ſyllabas facit, quae ad conjungendas demum

Sic Turic. Camp. c. Alm. Voſſ. 2. Jenſ. et edd. ante Ald. acc. Bad. Baſil. Vidov. *conſonantium* reliqui. *frangit, u. i. h. i. frangit.* Pro his verbis ob homoeoteleuton unicum verbum *frangit* legitur in Turic. Flor. (niſi quod hi *fringit*) c. Alm. et edd. inde a Locat. fere omnibus, exceptis Vaſcoſan. 1542. Geſn. Bip. Vid. ad 1, 4, 11. *coelicae* Guelf. *ſi* pro *etiamſi* id. *vis tamen non ſonus ipſe perſequitur* Turic. c. Alm. it. Flor. Camp. niſi quod hi *proſeq.* et Camp. *vix* pro *vis.* Sed *vix tamen nos ipſa* Jenſ. Tarv. Locat. Ven. *vis t. ipſa nos* Guelf. *vix t. nos ſo-*

Hanc igitur a praecedente conſonante velut imminutam poteſtatem exprimit Quintilianeum illud *frangi:* franguntur que e. g. litterae *t* et *r* in vocabulis *ptera, pro, frango.* Hoc itaque dicit Qu. litteram F jam tum quaſſam quodammodo ſonare, cum vocalem *proxima accipit* i. proxime antecedit; ſed multo horridiorem fieri, quoties aliquam *conſonantem frangit* i. quoties inter eam et vocalem alia conſonans intercedit.

vis — perſequitur. Cf. not. crit. In re autem cf. 1, 4, 7. Diſplicuiſſe autem videtur Quintiliano V conſonantis ſonus nonniſi cum, ut in allatis exemplis, conſonans alia proxime praecederet.

30. *et illa.* Q litteram indicari exemplis patebat; addere opus non erat. Itaque obſequioſos nos non invenit imperium illud G. I. Voſſii de A. G. 1, 22. ipſam litteram loco pronominis *illa* reponere jubentis: ſatis pinguiter.

ad conjung. — al. ſupervacua. Littera Q ſua ipſius vi nil differt ab illa C: ſupervacua igitur foret, niſi indicio eſſet, ſubjectam ſibi V cum altera vocali conjungendam eſſe; ut in illis QVI et AQVAM; quae ſi C littera ſcribantur, diſtinctis vocalibus ſonent CVI; ACVAM.

ſubjectas ſibi vocales eſt utilis, alias ſupervacua; ut *equos* hac et *equum* ſcribimus; cum etiam ipſae hae vocales duae efficiant ſonum, qualis apud Graecos nullus eſt, ideo-
31 que ſcribi illorum litteris non poteſt. Quid? quod pleraque nos illa, quaſi mugiente, littera cludimus *M*, qua nullum Graece ver-

nus ipſe effecit Ald. quo ſenſu, neſcio. Videtur fuiſſe: *vis tamen nos et ſonus ipſe perſequitur.*

30. *utilitas alias* Turic. Guelf. c. Voſſ. 1. 3. Bern. Quod autem vocem *utilis* in vet. codice omitti notatur in marg. Baſ. ad voculam *ut* referendum videtur. Hanc enim omittunt Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. c. Voſſ. 1. 2. 3. ſed eſt in Bern. et fortaſſe in Alm. (vid. mox) neque carere ea poſſumus. *ut equos hac et equum.* Sic plene et diſerte ſcriptum affertur ex Bern. *equos h. e. ecum* Turic. (e Flor. *et equum* tantum enotatum, ſed ita ut incertum ſit, *ac* praecedat, necne). *equos hac ecum* Guelf. *e. haec et aecur* Voſſ. 1. 3. *e. aeque cum* Camp. *e. aeque cur* Goth. Voſſ. 2. *ut equos ac equum* reliqui; ſed nullus, opinor, mſ.: nam quod Alm. in omnibus his *ut — equum* plane ſiletur, Burmanni aut Almeloveni indiligentiae tribuo. Mendoſo autem illo *ac* ope nunc optimorum librorum levamur. Illud tamen incertum remanet, dederitne ut nos Qu., an *equos hac et aequum.* Sed cum diverſae tantum poſt *u* vocales oſtendi debuerint, quod in uno nomine *equus* fieri poterat, nihil quod non opus eſſet novare volui. *etiam ipſae.* Sic Turic. Flor. Camp. Guelf. Goth. (tac. Geſn.); inverſo ordine reliqui. *hecales due* Flor. *haec v. d.* Guelf. *vocales d.* omiſſo pronomine Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Stoer.

31. *quidquid* Turic. Flor. (uti et mox). *quod* Guelf. *quaſi ignorat vitam cludimus* Turic. Flor. c. Alm. *cudimus* Jenſ. et edd. ante Baſil. exc. Ald. *elidimus* Baſil. ex mala, ut videtur, emendatione. *in qua* (pro *M*, *qua*) Turic. Flor. Guelf. Goth. (a pr. m., err. Geſn.) Camp. cum Alm. Voſſ. 2. 3. Bern. Jenſ. et poſt. ante Bad. Noſtram praeter Goth. qui voci *in* ſuperſcriptum habet *ſ. m.* hoc

bum cadit: at illi *ny*, jucundam, et in fine praecipue quasi tinnientem illius loco ponunt, quae est apud nos rarissima in clausulis. Quid? quod syllabae nostrae in *B* lit- 52
teram et *D* innituntur adeo aspere, ut plerique non antiquissimorum quidem, sed tamen veterum, mollire tentaverint, non so-

est *sive M*, e scriptis solus dare videtur Voss. 1. *ny*. Sic Turic. *nr* Flor. *N*. *T*. ex Bern. *vv* Guelf. *enim* (natum ex male intellecto *n*) Camp. Ven. *n* vel *N* reliqui, praeter Jens. qui plane omittit (tac. Gesn.). Poterat videri utramque litteram non posuisse Qu. contentus illo mugitus et tinnitus indicio; qua ratione priori loco scribendum esset *in quam* (cf. 53.). Sed cum hunc accusativum nullus omnino liber praebeat, ablativus autem sine praepositione verbo *cadere* in hac terminandi significatione supra etiam 9, 3, 79. haereat: a libris omnino standum est. *illius colunt quae* Turic. Flor. c. Alm. *rarissimum clausulis* Turic. Flor.

52. *quid syllabae* Goth. *in B litteram et D innituntur*. Hanc receptam tuentur Turic. Flor. nisi quod ille dat *innii tuentur*, hic *innituentur*. Sed Guelf. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Ald. *in* omittunt, servatis ceteris (in Locat. err. Burm.): eadem porro praepositione omissa Voss. 2. *littera — immittuntur*, Goth. *litteram — immittuntur*. *antiquissimum* Turic. Flor. *antiquorum* Jens. et post. ante Bad. *molire* Flor. *molliore* Guelf. c. Voss.

52. *syllabae nostrae.* Hoc ne universe nimis dictum putes, observandum, ex ingenio linguae latinae ita etiam intelligi posse: „sunt nobis syllabae quae —".

ut plerique — — S subjiciendo. Haec scriptura, qua saniorem ex varietate librorum non expisceris, habet tamen in quo haeseris, haeseruntque revera viri docti: ut statim in eo, quod forma *aversus*, quae vulgaris est, videtur veteribus tribui. At ego hoc dicere nostrum existimo: antiquissimos quidem forma *abversus* usos esse; tamen jam veteres fuisse qui primi vocem illa ratione mollierint.

lum *averſa* pro *abverſis* dicendo, ſed et in praepoſitione *B* litterae abſonam et ipſam *S*
33 ſubjiciendo. Sed accentus quoque, cum ri-

1. 3. Bern. *averſa pro abverſis.* Hanc, quam in Leid. primum invenio, ſcripturam et ipſam tuentur Turic. Flor. *verſa pro abverſis* dantes, unam litteram omittentes, quam ratio ſupplet. Quin, ſi Burmanni (qui edd. hic tantum memorat) ſilentio fides, mſſ. ejus integram dant receptam; praeter Bern. ex quo *adverſis* affertur; et ſic (*averſa pro adverſis*) Camp. etiam et Ald. *adverſa pro adverſis* Guelf. Goth. 2. Jenſ. Tarv. Baſil. (Locat. Ven. per ſphalma om. *pro adv.*) *aſverſa pro abverſis* Bad. cum hac nota: „averſa pro adverſis ſic Aldus. Vallenſis autem pro abverſis: quod ſequar." Vides eum ex Vall. voluiſſe dare noſtram. *aſverſa pro adverſis* de meis Gryph. Stoer. Chouet. Ceteros vid. ap. Burm. et Geſn. *praepoſitionibus litterae* Turic. Flor. *adſonam* Goth. 2. *ipſam ſ ſubjiciendo* Flor. Guelf. cum Goth. 1. 2. Vall. Voſſ. 2. Bodl. Joann. Camp. et edd. ante Ald. acc. Baſil. et aliquot ap. Burm. *i. P ſ.* Kapp.

Poſterius porro exemplum cum nemo non de praepoſitione *abs* intellexerit, Geſner. miratur, quomodo ope *abſonae* litterae molliri poſſit ſyllaba, et cur abſona ſit S. Verum hoc eſt nodos quaerere, quanquam non fortaſſe in ſirpo. *Abſona* enim non per ſe dicitur S, ſed in hac cum B conjunctione; quam tamen non ita aſperam putarunt, ut aſperior ille in B exitus ea non molliretur. Quod autem dicit *in praepoſitione*, quaſi non etiam *a*, *ab*, ſit praepoſitio, hoc ita explico. In priori illo exemplo non cogitabat Qu. niſi de compoſitis, in poſteriori de ipſa dictione *abs*, hoc eſt, de praepoſitione. Nam grammaticis praepoſitio eſt pars orationis, non pars vocabuli. Porro varietatem *a*, *ab*, quatenus et ipſa eſt in parte orationis, non molliendi ſtudio natam ſed originariam, adjectionem autem litterae S acceſſoriam credidit noſter. Quod autem in compoſito *averſus* ſtudium molliendi agnovit, illud in cauſa erat, quod antiquiſſimos nonniſi *abverſus* dixiſſe aut ſciebat aut ſcire videbatur. Hanc certe loci noſtri explicationem conjecturis virorum doctorum quae apud Burmannum et Geſnerum viſuntur omnibus praefero.

33. *rigore.* Hunc in ipſa pronunciationis latinae, quam

gore quodam, tum ſimilitudine ipſa, minus
1094 ſuaves habemus; quia ultima ſyllaba nec acuta unquam excitatur, nec flexa circumducitur, ſed in gravem, vel duas graves cadit ſemper. Itaque tanto eſt ſermo Graecus Latino jucundior, ut noſtri poëtae, quoties dulce carmen eſſe voluerint, illorum id nominibus exornent. His illa potentiora, quod res plu- 34
rimae carent appellationibus, ut eas neceſſe ſit transferre, aut circumire: etiam in iis, quae denominata ſunt, ſumma paupertas in eadem nos frequentiſſime revolvit: at illis non verborum modo, ſed linguarum etiam inter ſe differentium copia eſt. Quare qui 35

33. *ſuaves* *at ab ejus* Turic. Flor. *integra* pro *in gravem* Guelf. *dulce tamen eſſe* Turic. Flor. c. Alm. *voluerint.* Sic Turic. Flor. Camp. *voluerunt* reliqui.

34. *potentia* Turic. Flor. c. Alm. *quod non res* Turic. Flor. c. Alm. (*an nobis?* cf. §. 38.) *quo res* Voſſ. 1. 3. *neceſſit* Flor. *in his quae* Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. aliq. *dominata* Turic. Flor. *damnata* Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Ald. *differentiam* Flor.

35. *quare aliqui lationis* Turic. Flor. c. Alm. *q. qui latinis* Vall. Apparet ſyllabas *ali* in vetuſtorum ſcriptura natas ex illo *at*, quibus remotis remanet ſcriptura fere Vallenſis, quam non ſequor tamen, licet exempla talis ſtruhodie non audimus, natura ſitum puto. De ceteris cf. 1, 5, 30. 31.

ſed in — cadit ſemper. An negligentius locutum Quintilianum dicamus? an *vox inferendo* poſt *graves* locum emendemus?

34. *quae denominata ſunt.* Cf. 8, 2, 4. Male Geſner. videtur intellexiſſe de adjectivis *a nomine deflexis.* Sed bona exempla poſuit ejus-

a Latinis exiget illam gratiam ſermonis Attici, det mihi in eloquendo eandem jucunditatem, et parem copiam. Quod ſi negatum eſt, ſententias aptabimus iis vocibus, quas habemus, nec rerum nimiam tenuitatem, ut non dicam pinguioribus, fortioribus certe verbis miſcebimus, ne virtus utra-
36 que pereat ipſa confuſione. Nam quo minus adjuvat ſermo, rerum inventione pugnan-

cturae lexica nobis offerant. *exigit* Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. *loquendo* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. ante Baſil. acc. Gryph. 1544. Infra §. 39. eandem varietatem praebent Flor. Guelf. Goth. Camp. c. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. acc. Bad. Colin. Sed *eloq.* verum utrobique, ſicut ſupra §. 27. et 8 Pro. 17. et aliis locis, ubi nulla varietas. *ſententiis* Turic. Flor. *aptavimus* Turic. *his* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *vocimus* Turic. *et non dicam* Turic. *fortioribus* om. Turic. Flor. c. Alm.

36. *adjutoriam ſermo* Turic. Flor. c. Alm. Vereor ne non temere ita varietur; nam *adjutoris* et *adjutorii* vocabulis ſaepius utitur Qu. Sed nihil exculpere poſſum quod receptae ſit praeferendum: ut ſi ne litterula quidem mutata ponerem: „Nam quo minus adjutor jam ſermo": niſi *adjutorem eſſe* melius forte facultatem adjuvandi exprimit, quam verbum ſolum. Sed iſtis non confido. *inventio* Flor. *inventione rerum* Camp. *minus* iterum, pro

modi copiae vocabulorum Latinis negatae e Xen. Mem. Socr. 3, 1, 6. et 3, 3, 9.

35. *nec rerum — — ipſa confuſione.* Latini penuria propriorum verborum translatis fere et fortioribus et tantum non pinguibus uti coguntur. His itaque ſi res et ſententiae nimium tenues proferantur, confuſio quaedam oriatur, qua utraque virtus, et proprietas ſermonis et pondus ſententiarum pereat.

36. *adjuvat ſermo.* vid. not. crit.

dum est. Sensus sublimes variique eruantur. Permovendi omnes affectus erunt, oratio translationum nitore illuminanda. Non possumus esse tam graciles: simus fortiores. Subtilitate vincimur: valeamus pondere. Proprietas penes illos est certior: copia vincamus.

rerum, ponit Guelf. Exc. Sant. *variique sens. subl. er.* Bern. *s. s. varii e.* Locat. Ven. Obr. perperam. *illum. est* Goth. Jens. (de hoc tac. Gesn.) c. edd. ante Bad. acc. Basil. *tamen graciles* Turic. Flor. *vincamur* iid. *valemus* Guelf. c. Voss. 1. 5. *proprietates* Flor. *proprietatis* Guelf. Alm. Jens. c. edd. post. (exc. Ald.) ante Stoer. in quibus totus locus, arrepta scriptura *ingenio,* (quae tamen non est in Guelf.) ita constituitur: *proprietatis — certior copia: vincamus ingenio. Graecorum etiam minora suos portus habent* etc. Hanc scripturam nostrae ideo praefert Badius, quod *copiam* paulo ante ejuraverit Quintilianus ipse. Sed quid? Graecosne a Romanis vinci ingenio dixerit idem? idque subabsurde in forma imperativa? Ut taceam de hac ceterorum verborum explicatione: „Graecorum etiam minora sc. opera, dicta aut inventa:

Proprietas—vincamus. Proprietas cum in laude oratoris ponitur, alia esse nequit nisi facultas utendi verbis cujusque rei propriis; cf. 8, 2. init. Illa *certior* est, quando rarius destituimur ejusmodi verbis. *copia vincamus,* idem est ac si dixisset „sit nobis „certior copia." cf. 10, 6, 6. Quod ideo monemus, ne cui videatur e codicum vestigiis reponendum *certior: certiore —.* Ita enim vel hoc ipsum *certiore* vel illud *vincere* supervacuum esset, quod maximum est in ejusmodi antithetis vitium. *Copia* autem cum absolute in oratore nominatur, est *copia dicendi,* non copia verborum: nam paulo ante §. 55. ubi *copia* de copia verborum dictum erat, proxime praecesserat *in eloquendo,* quod ad verba spectat (cf. §. 27.), sicut *dicere* ad res. Quanquam solitam hic nostri scriptoris in talibus negligentiam non dissimulo. Cujus gratiam si feceris illi, aptissime utique *proprietas* et *copia* hic componuntur. Haec enim certiores facit, *quid,* illa, *quomodo* dicamus.

37 Ingenia Graecorum, etiam minora, ſuos por-
tus habent: nos plerumque majoribus velis
moveamur, validior ſpiritus noſtros ſinus
tendat. Non tamen alto ſemper feremur:
nam et litora interim ſequenda ſunt. Illis
facilis per quaelibet vada acceſſus: ego ali-
quid, non multo tamen, altius, in quo mea
38 cymba non ſidat, inveniam. Neque enim,

„hoc eſt, Graecos etiam tenuia dicta decent.“ *certiore* (jungendum voci *copia*) Vall. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. quod habet quo ſe tueatur: cf. not. exeg. ſed recepta ſcriptura fidejuſſores optimos habet Turic. Camp. Ald. niſi in Turic. forte mendum *proprietates* fugit diligentiam Ulrici.

37. *ingenio* ex Alm. et ita edd. multi: vid. paulo ante. *ſuos partas* Turic. *movemur* Turic. Guelf. Camp. Stoer. quo admiſſo periret neceſſaria in talibus concinnitas, tertia propoſitione inter duo antitheta inſerta. *noſtros ſi non tendat* Turic. *ſinus n. t.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Stoer. *feremus* Flor. *illi facilis* Turic. Flor. Guelf. c. Bern. *non dat* Camp. *non confidat* Jenſ. et poſt. ante Obr. exc. Ald. qui *confidat non inveniam?* e conjectura nimirum. *inveniat* Turic. Flor.

37. *ſuos portus habent:* non ubi tuta ſint, ut male Geſner.: nam ſic plane non appareret, quid ſibi velit illud *etiam* in minoribus navigiis: ſed portus hic ſunt emporia, ubi ob merces quas advehunt acceptae ſemper ſunt naves, et acceptiores quo majores et locupletiores. Eatenus igitur recte Geſner., quod de „gloria, certe gratia“ haec interpretatur, quae vel minoribus ingeniis non deſit. *moveamur.* cf. not. crit.

ego — inveniam. Romanis etiam licebit tenui illo orationis genere uti (litora ſequi); ita tamen ut ob illa linguae ſuae impedimenta majore circumſpectione et dexteritate utantur (non nimis prope accedant, paulo *altius* ad evitanda brevia et ſcopulos vehantur), quam neceſſe eſt naturali Atticorum gracilitati.

ſi tenuiora haec ac preſſiora Graeci melius, in eoque vincimur ſolo, et ideo in comoediis non contendimus, prorſus tamen omittenda pars haec orationis; ſed exigenda ut optime poſſumus: poſſumus autem rerum et modo et judicio eſſe ſimiles: verborum gratia, quam in ipſis non habemus, extrinſecus

38. *ſe tenuiora* Guelf. *eo quo* Goth. (tac. Geſn.) *non omittenda* ex Alm. et ita (emendante, ut ſibi videtur, Merula) Locat. Ven. Baſil. Gryph. et al. ap. Burm. Sed illud attendendum, quod Pithoeanus ille Dan. (v. ad 6, 2, 11.) hic ſuadet *nobis* pro *non* (cf. §. 34.), fortaſſe e mſ. cf. not. crit. ad 10, 1, 124. Mox alterum *poſſumus* om. Turic. c. Alm.: ſed *poſſimus* affertur pro altero (priori opinor) e Flor., pro ambobus e Voſſ. 2. *opus ſumus autem* Guelf. c. Voſſ. 3. *rerum modo et in jud.* Jenſ. et poſt. ante Bad. *r. modo et j.* Obr. *gratia* om. Turic. Flor. c. Alm. *qua in* Goth. (tac. Geſn.)

38. *prorſus tamen.* Particula *tamen* ad negationem referenda. „Nam, ſi Graeci melius, non tamen prorſus nobis omittenda —."

verborum gratia — condienda eſt. Senſus manifeſtus. Gratia, quae verbis ipſis non ineſt, extrinſecus, i. actione potiſſimum, illis conciliandа ſive compenſanda eſt. Hoc quam apte exprimatur *condiendi* verbo, ſponte patet; et ipſum jam Qu. ſupra 11, 3, 182. de actione verba juvante uſum eo vidimus. Haeſerunt tamen omnes hic in eo, quod ipſum condimentum hic videatur dici condiendum. Quare varie tentatus eſt locus: ſed fruſtra: nam certiſſima eſt loci explicatio, in quam digitum mihi intendit Boeckhius meus, gratiam hic ſibi videri dicens eſſe illud *quod efficitur condiendo.* Veriſſime. Eſt enim gratia neque cibus, neque condimentum, ſed ſapor. Jam *cibos* quidem *condire* dicitur coquus: ſed quis non ferat eundem etiam dicentem „ego tibi hodie hujus cibi „condiam ſaporem novum ju„cundiſſimum"?

39 condienda eſt. Annon in privatis et acutus, et non aſper, et non indiſtinctus, et non ſupra modum elatus M. Tullius? non in M. Calidio inſignis haec virtus? non Scipio, Laelius, Cato in eloquendo velut Attici Ro-

concidenda Guelf. Jenſ. Tarv. *condicenda* Locat. Ven. Bad.

39. *at non* Guelf. Jenſ. et poſt. ante Ald. *aut non* Bern. quod non diſplicet: eſſet enim redarguens illud *aut*, contra eos qui praecedentia negant: *non* autem ſolum, ut toties, interrogationem inchoaret. *ut acutus* Turic. Flor. (an fuit in iis quae mox in iisdem codd. interciderunt *ita non aſper?* Sic melius fortaſſe negativi ſenſus praecedentibus annecterentur.) *et acutis* Jenſ. et poſt. cum ipſo Ald. ante Bad. In ſeqq. proclivi errore varie omittitur in codd. *et non aſper et non indiſt.* om. Turic. Flor. c. Alm. *et non aſper* om. dicuntur Voſſ. 1. 5. (an 2? nam ex 3. ap. Burm. mox iterum affertur hoc: *acutus, indiſtinctus*). *non aſper et non* om. Guelf. c. Bern. (*acutus et indiſtinctus*). *ſuper modum* Flor. Guelf. *ſemper m.* Turic. *elevatus* Turic. Flor. c. Alm. *viſionis* pro *inſignis* Guelf. *cum Scipio* Voſſ. 1. *in eloquendo* vid. ad §. 35. *velud attico* Turic. *v. actio* Flor.

39. *Annon — et non — et non —*: vid. not. crit.

non indiſtinctus. Quid ſit oratio *diſtincta*, non petendum ex 11, 3, 35. ubi de pronunciatione tantum agitur, ſed ex 5, 14, 33. ubi ut praecipua argumentorum virtus ponitur „ſermo purus et dilucidus „et diſtinctus". et ex 4, 2, 36. ubi de narratione aperta et dilucida requiritur, ut ſit „di„ſtincta rebus, perſonis, tem„poribus" cet. Contra „*in„ordinata aut indiſtincta*" 8, 2, 23. in perſpicuitate ponuntur ut contraria dilucidis et apertis. Apparet igitur hujus virtutis locum in tenui potiſſimum genere eſſe, cujus ſunt cauſae privatae. Cum igitur in his *non indiſtinctum* Ciceronem praedicat Qu., non hoc dicit, *indiſtinctum* alias fuiſſe, qui Dial. de Orat. 18. hoc ipſo nomine ut *diſtinctus* Graccho et Craſſo opponitur; ſed in illis cauſis demonſtraſſe, ſe, quamvis Romana lingua et eloquentia utentem, non ideo

manorum fuerunt? Qui porro non ſatis eſt,
quo nihil eſſe melius poteſt? Ad hoc qui- 40
dam nullam eſſe naturalem putant eloquen-
1096 tiam, niſi quae ſit quotidiano ſermoni ſi-
millima, quo cum amicis, conjugibus, libe-
ris, ſervis loquamur, contento promere animi

fuerint Guelf. Bern. *cuin porro* Turic. *cui porro* Flor. et mox *quod nihil* uterque. *cui porro non ſatis eſſe, quo eſt melius nihil, poteſt* Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Ald. acc. Bad. *cui p. n. ſ. eſt, quo eſſe melius nihil p.* Ald. Baſil. item Gryph. niſi quod hic *melius eſſe.* Reliqui eodem quo nos ordine, ſed cum voce *cui*, quam Obrechtus ſolus mutavit in *qui.* Certe mira eſt interrogatio: *cui non ſatis eſt?* cum non ſatis ſit utique omnibus iis, qui hic refutantur. Huic incommodo aliquantum quidem ſed non omnino medetur ſcriptura Jenſoniana: verum haec manifeſta eſt correctionis, et multa praeterea ſcabritie laborat. Unde pedetentim in antiquam redierunt ſcripturam editores: et ego ſecutus eſſem, niſi admodum ſe mihi commendaſſet Obrechti ſcriptura, quam unice aptam ſenſui fere perſuaſum eſt mihi inveniſſe illum in cod. Argent. De ſollemni autem vocum *qui* et *cui* permutatione monere opus non eſt.

40. *adhuc quidam* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. c. Voſſ. 1. 2. Bern. Quis editorum primus habeat *ad hoc*, neſcio: e meis dant illud Gryph. 1544. tum Leid. et poſteriores omnes. Quos deſerere nolui, addicentibus etiam, ut videtur, Alm. et Voſſ. 3. Quanquam enim non ita liquida mihi quidem ubique videtur deciſio (cf. 7, 1, 56. cum 9, 3, 80. not. Sp.); hic tamen *ad hoc* unice aptum videtur. cf. 8, 5, 22. et Spald. ad 3, 6, 53. *quam cum* Camp. *loquimur* Goth. Camp. Jenſ. et edd. ante Stoer. acc. Gibſ. Obr. *contento.* Sic Flor. c. Voſſ. 3. *contemptio* Guelf. *contemtio* Exc.

eſſe indiſtinctum, immo, nam hic eſt ſenſus formae hujus negativae, quam maxime diſtinctum.

Qui porro. v. not. crit.

40. *Ad hoc.* v. not. crit.

voluntatem, nihilque arceſſiti et elaborati requirente: quidquid huc ſit adjectum, id eſſe affectationis, et ambitioſae in loquendo jactantiae, remotum a veritate, fictumque ipſorum gratia verborum, quibus ſolum natura ſit officium attributum, ſervire ſenſi-
41 bus: ſicut athletarum corpora etiamſi validiora fiant exercitatione, et lege quadam ciborum, non tamen eſſe naturalia, atque ab illa ſpecie, quae ſit conceſſa hominibus, abhorrere. Quid enim, inquiunt, attinet circuitu res oſtendere et translationibus, id eſt, aut pluribus aut alienis verbis, cum ſua

Sant. Major autem et certior conſenſus in altero ablativo *requirente*, quem dant Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. c. Voſſ. 1. 3. Reliqui *contenti* (*contempti* Goth.) — *requirentes*, praeter Obrechtum, qui ex Argent. ſuo haud dubie ablativos repoſuit: merito: nam a ſcriba eſſe non poſſunt. *nihilque et arcerti* Turic. Flor. Ex Alm. *arcerti* ſolum. *accerſiti elaborati* Camp. *qui quid* Turic. *adeſſe* Guelf. Exc. Sant. c. Voſſ. 1. 3. *adfectatio et* Turic. Flor. *affectionis et* Guelf. Jenſ. et poſt. ante Ald. *ambitioſae et* Flor. *jactore remotum* Turic. Flor. *gratia verborum* om. Guelf. c. Voſſ. 1. 3. Bern. *natura.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Bad. *a natura* reliqui, ſed editi tantum: nam Almelovenii diligentiae in tam minuta re non nimis fidendum. Non „a natura rerum" officium aliquod verbis aſſignatum; ſed „ſua ipſorum natura" attributum i. proprium eſt. Hic enim hujus participii uſus abſolutus vel e lexicis notus eſt, maxime e Cic. Inv. 1, 24. §. 34. *aut tributum* Guelf.

41. *corporum etiamſi* Turic. Flor. *inquit attinct* Jenſ. et poſt. ante Bad. *transl. idem aut pl. aut* Turic. *t. idem pl. et* Goth. *t. id eſt pl. aut* Camp.

attributum. v. not. crit.

cuique ſint aſſignata nomina? Denique an- 42
tiquiſſimum quemque maxime ſecundum naturam dixiſſe contendunt: mox poëtis ſimiliores extitiſſe, etiamſi parcius, ſimili tamen ratione, falſa et impropria virtutes ducentes. Qua in disputatione nonnihil veri eſt, ideoque non tam procul, quam fit a quibusdam, recedendum a propriis atque communibus.
Si quis tamen, ut in loco dixi compoſitio- 43
nis, ad neceſſaria, quibus nihil minus eſt, aliquid melius adjecerit, non erit hac calumnia reprehendendus. Nam mihi aliam quandam videtur habere naturam ſermo vulgaris, aliam viri eloquentis oratio: cui ſi res

42. *contendant* Turic. Flor. *nos* pro *mox* iid. cum aliqua ſpecie, ſed vana. *etiamſi parum cujus* Guelf. *virtute dicentis* Turic. *virtute ducentis* Flor. Guelf. *virtute dicentes* Camp. Goth. Jenſ. (de poſteriori verbo tac. Geſn.) c. edd. poſt. ante Ald. acc. Bad. E Voſſ. 1. 3. *virtute* tantum enotatur, ſed ex Bern. diſerte *virtute ducentes*. Ex omnibus autem hisce ſcripturis nil melius exculpo noſtra, quam Aldus primus recepit, quaeque eſt in Voſſ. 2. haec enim fides Burmanno 1. 3. memoranti. Cf. 1, 5, 19. *disputationis* Flor. — *ibus* Camp. *a quibus* Turic. *communiis* Turic. qui proxima omnia om. usque ad *compoſitionis* cum hoc ipſo verbo, ſocios habens in hac omiſſione Flor. et Alm.

43. *ut in illo loco* Camp. c. Goth. Voſſ. 2. Baſil. et edd. poſt. ante Gibſ. *comp. ſi ad te nec. a quibus* Guelf. c. Voſſ. 1. 3. *non enim hac* Turic. Flor. *vulgaribus* Turic. Flor. *viri periti ac eloquentis oratio* Baſil. interpolamentum ignotae plane originis, ſed ſuſpectum vel ſola forma *ac*. *cui*. Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Gibſ. acc. Obr. *qui* reliqui.

43. *in loco — compoſitionis*. 9, 4, 3 ſeqq.

modo indicare ſatis eſſet, nihil ultra verborum proprietatem elaboraret: ſed cum debeat delectare, movere, in plurimas animum audientis ſpecies impellere, utetur his quoque adjutoriis, quae ſunt ab eadem nobis conceſſa
44 natura. Nam et lacertos exercitatione conſtringere, et augere vires, et colorem trahere, naturale eſt. Ideoque in omnibus gentibus alius alio facundior habetur, et in loquendo dulcis magis. Quod ſi non eveniret, omnes 1097
pares eſſent, et idem omnes deceret: at lo-

modo indicare. Sic Turic. (niſi quod *judicare*) Flor. Guelf. *i. m.* reliqui. Sed *judicare* Jenſ. quoque cum aliquot poſterioribus. *nihil citra* Turic. Flor. Camp. *n. extra* Alm. Illud ferri poſſet, ſenſu particulae *ſine* noſtro familiari. Sed longe aptius hic *ultra* maxime poſt illud *ſatis.* *proprietate elabora ſed* Turic. In verbo *delectare* deſinunt codd. Voſſ. 1. 3. Bern. *moveri* Flor. *plurimis animam* Turic. Flor. *his.* Sic Turic. Guelf. Camp. (ſed hic *quoque his*). *iis* reliqui. *ſunt ab eadem.* Sic Turic.-Flor. Camp. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Ald. *a. e. ſ.* reliqui jam inde a Tarv. in quo per ſphalma mox *neceſſa natura.*

44. *et age vires* Flor. *aut a. v.* Camp. *colorem contrahere* Guelf. *calorem t.* Jenſ. et poſt. ante Ald. acc. Bad. *et loquendo* Turic. Flor. (niſi quod hi *loquenda*) Camp. Guelf. c. Alm. Goth. *in eloq.* Voſſ. 2. *et eloq.* edd. inde a Jenſ. Noſtrum e conjectura. *idem omines alter decere allocuntur* Turic. Flor. niſi quod hic *alter* per compendium *alt* cum lineola litterae *t* ſuperne adhaerente. *i. o. d. alloquuntur* Guelf. In recepta mirum videtur verbum *loquuntur* ita nude poſitum et cum ſequente copula ita ex-

44. *lacertos — — trahere.* Cf. 8 Pro. 19. *Corpora ſana et integri ſanguinis et exercitatione firmata — — et colorata et aſtricta et lacertis expreſſa ſunt:* ubi vid. not. Add. 8, 3, 10.

at loquuntur. vid. not. crit.

quuntur, et ſervant perſonarum discrimen. Ita quo quisque plus efficit dicendo, hoc magis ſecundum naturam eloquentiae dicit. Quapropter ne illis quidem nimium repu- 45

plicandum: *dum loquuntur* ſ. *in loquendo.* Haec conſideranti accepta fortaſſe veniat Obrechti ſcriptura *At aliter loquuntur.* Sed uſus vocis *aliter* pro *diverſimode* aliunde, quod ſciam, nondum probatus eſt. Exemplum enim quod ex ipſius noſtri loco, infra §. 70. peti poſſit, non admitto ex cauſis ibi exponendis. Neque illo *alter*, quod hic eſt in vetuſtis, tanquam veſtigio uti aliquis poſſit; hoc enim cum alieno loco poſitum ſit, vix dubito natum ex ſigla illa *at*, quae cum varietate lectionis *decere* in textum migraverit, quamque ſimiles plane turbas feciſſe vidimus ſupra §. 22. et 35. Integram igitur rem felicioribus relinquo. *ſalvant* Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Gryph. *ſalutant* Voſſ. 2. Receptum *ſervant* eſſe in Alm. vix crediderim: quis primus intulerit, et an inventum in codice, olim patebit. Nunc utique retinendum ob motam illam pridem contra verbum *ſalvare* ſerioris ſeu abjectioris Latiniſmi ſuſpicionem, de qua vid. Geſn. in Theſ. Quamvis enim aliis in locis, ubi manifeſta eſt *ſalvum faciendi* notio, dubitationi locus relictus eſt: hic tamen per ſenſum etiam aliena videtur altera forma: et conf. 2, 17, 6. ubi eſt „ut Antonii perſona ſervetur" ſine ulla varietate. *discriminum* Flor. c. Alm. *itaque quo* Goth. (tac. Geſn.)

naturam eloquentiae. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Bodl. Voſſ. 2. Goth. *naturae eloquentiam* edd. inde a Jenſ. omnes, praeter Ald. qui noſtrum. Vulgata quin ſit a correctore aliquo, dubitari vix poteſt: ita feci, quod facere voluit jam Geſn.

45. *quapropter te ne* Turic. Flor. *ne in illis* Camp.

ſecundum naturam eloquentiae. Illis qui naturam ſemper crepant obſervari debet, naturaliter agere eos, qui ſecundum *naturam cujusque rei.* Itaque, ſiquidem eſt aliquid eloquentia, *naturaliter* etiam *dicunt* nonniſi qui ſecundum *naturam eloquentiae.*

gno, qui dandum putant nonnihil etiam temporibus atque auribus nitidius aliquid atque effectius postulantibus. Itaque non solum ad priores Catone Gracchisque, sed ne ad hos quidem ipsos oratorem alligan-

nonnihil etiam. Sic Camp. *n. est* Turic. *n. esse* reliqui. Ex compendio *ēt* pro *etiam* nata erat scriptura *est*, et inde per correctionem vulgata. *nitidus* Turic. *effectius.* Sic Goth. *affectius* Guelf. Camp. c. Vall. Voss. 2. Obr. *affectibus.* Turic. Flor. Jens. et post. ante Ald. *affectatius* reliqui, ex Aldi, opinor, conjectura. Nostram Gesner. commendavit, recepit nemo. In seqq. vulgatum erat hucusque ita: *Itaque non solum ad priores Catonem Gracchosque sed ne ad hos quidem oratorem alligandum puto.* Quorum verborum loco in Turic. hae repetitione turbae: *i. n. s. ad priores cati me grachisque itaque sed ne ad hos q. o. a. puto atque affectibus postulantis itaque non solum ad prioribus catime grachisque sed ne ad hos quidem ipsis o. a. p.* In quibus imprimis attendendum *grachis* bis in ablativo, et pro Catonis mentione priori loco *cati me*, tum *catime*, post verba autem *ad hos quidem* altero loco additum *ipsis*. Ex Flor. nullae hujusmodi turbae, sed haec mendosa tantum afferuntur *catime grachis itaque sed ne ad hos quidem ipsis o. a. p.* In Guelf. est *Catoni me Gracchisque:* in Camp. *grachisque* tantum, cetera ut in vulgata, quam et habet Jens. sed ita interpolatam: *ad priores me Catonem* (tac. Gesn.) c. post. ante Ald. qui primus dedit vulgatum, ut posuimus supra et uti est in Goth. Voss. 2. Vall. Ex Alm. autem nil nisi *ipsos* post illa *ad hos quidem* enotatum; ut hic etiam in ceteris vulgatam habere videatur. Hanc igitur Gesner. ita explicabat, ut *hos* dictum putaret de illis „qui nuper fuere et nunc „sunt". Quod per se hic durissimum (nam quis interjectis nominibus pronomen *hos* tam nude, ne vocabulo quidem *oratores* adjecto, ita intelligat?) ob adjectum illud *qui*

45. *effectius.* magis curatum et elaboratum. vid. Gesn. in Thes. et supra 8, 3, 88. 10, 5, 23. cf. etiam 11, 3, 26. *nitida et curata vox.*

ad priores —— alligandum

dum puto. Atque id fecisse M. Tullium video, ut cum omnia utilitati, tum partem

nuper plane ferendum non est. Apparet enim, Gesnerum de Ciceronis potissimum aevo cogitasse: nam quis ad seriores illos „oratorem alligasse" putandus est? Aut, si hoc tantum est *alligare*, vetare ne quis nitidior et ornatior sit, reverane Quintilianus in hoc genere ultra sui etiam temporis declamatores procedere interim oratorem voluit? Et quomodo tandem his ita positis transitus per *Atque id* ad Ciceronem fieri potest? His saniora cum e vulgata effici non possint, Obrechtus solus hucusque reposuit *priores Catone Gracchisque*, sive diserte illud sive tam manifesta ejus, qualia in optimis nostris, vestigia in Arg. etiam codice invenit: eamque scripturam Spald. in schedis unice probavit. Cui nos in subjectis verbis pronomen illud *ipsos* addidimus, quod eo certius est, quo magis sensu caret in eorum, qui praebent illud, codicum scriptura. *omnium util.* scripti omnes et edd. ante Ald. acc. Basil. quod si e

puto. Catonem et Gracchos conjunctos ita habes etiam 2, 5, 21. Sed imprimis conferendus est locus 8, 5, 33. ubi nimiis illis vetustatis amatoribus dicitur: *Quomodo potest probare Ciceronem, qui nihil putet ex Catone Gracchisque mutandum? Sed ante hos simplicior adhuc ratio loquendi fuit.* Qui locus sinceritatem nostrae scripturae egregie probat. Vides enim ibi etiam *priores Catone Gracchisque* indicari cascos oratores, quos hic tanquam exemplaria illorum simplicitatis sectatorum quasi per ludibrium memorat. Magis autem seriis verbis et hic et illic cum iis agit, qui aliquod quidem in eloquendo studium admittebant, sed non ultra Catonem illud Gracchosque. Et ita demum ad Ciceronem, ut verum exemplar, hic pergit, a quo illic inverso argumentandi ordine inchoaverat.

cum — utilitati, tum — delectationi. Legitime hic per *cum, tum* diversa junguntur. Sequens autem *cum*, negligentius fortasse adjectum, cum verbis suis ita accipiendum ac si esset *et tum — dicebat, agebat —*. Tandem haec *ageret autem* explicant et augent illud *ipsam rem.* Paulo plenius: „et tum dicebat se sic „etiam ipsam rem agere; age„bat autem revera, et maxime „quidem rem litigatoris."

quandam delectationi daret: cum et ipſam ſe rem agere diceret, ageret autem maxime litigatoris. Nam hoc ipſo proderat, quod placebat.
46 Ad cujus voluptates nihil equidem quod addi poſſit invenio, niſi ut ſenſus nos quidem dicamus plures. Neque enim fieri

conj. correxit Ald. certiſſima illa fuit. *dare* Turic. Flor. *ageret autem.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. *agebat a.* reliqui, et quidem ita, ut inde ab Ald. verba *agebat autem maxime* parentheſi includerent et vocem *litig.* praecedentibus applicarent: male: nam qui dixit *rem ipſam,* omnia dixit. *agebat autem rem litig.* omiſſo *maxime* Goth. Voſſ. 2. *quod placet* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp.

46. *ne ſi ſenſus* marg. Baſil. *ſenſus non quidem* Turic. Flor. Exc. Sant. Camp. Leid. *ſ. ñ q.* Alm. Receptam tutantur, praeter ſenſum, Guelf. Goth. Voſſ. 2. *plu-*

46. *ſenſus — dicamus.* cf. 12, 10, 36. 9, 3, 74. In illo autem *nos quidem* excuſatio quaedam per tempora ineſſe videtur, cf. 45.

Neque enim —— offecerint. Hanc librorum omnium ſcripturam ſanam non eſſe, recte viderunt mali illi medici, de quibus vid. not. crit. Ex illis autem quae ſequuntur „Sed me hactenus cedentem „nemo inſequatur ultra," apparet, haec noſtra in defenſionem adhuc illius licentiae dici: verumque ſententiarum nexum agnoſces ſimulac pro illo *Neque* reponas *Hoc.* Neque tamen hanc tibi medicinam propono, ſed aliam, ut mihi quidem videtur, certiorem. Nimirum oblitterata hic fuit duplex negatio *Neque — non*, cujus uſus eſt, quoties non tam ipſi affirmare, quam aliorum negativam ſententiam negare volumus. Intelligebat Qu. ſeveriores judices ſibi objecturos „fieri hoc ſalva — „— non poſſe"; quibus reſpondere occupat his verbis: *Neque enim fieri non poteſt* cet. Ita Cicero ad Div. 6, 1, 5. *Nec enim is, qui in te adhuc injuſtior, non magna ſigna dedit animi erga te mitigati.* Corn. Nep. 9, 2, 3. *Neque vero non fuit apertum.* Sed haec pervulgata: vid. Turſell. v. *Neque.* Illud autem *et* ante *invicem* ſervari poſſe credo, at utrumque ver-

poteſt ſalva tractatione cauſae et dicendi auctoritate, ſi non crebra haec lumina et continua fuerint et invicem offecerint. Sed me 47
hactenus cedentem nemo inſequatur ultra: do tempori, ne hirta toga ſit; non ſerica:

ris Flor. Camp. *ſalve* Flor. *ſi non crebra* et mox *et invicem.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. c. Alm. (niſi quod hic iterum n̄ pro *non*) Vall. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. qui primus locum ita correxit, ut *non* ante *crebra* tolleret atque deleto *et* poneret ante *invicem*, ſubaudire jubens *ut*, quod ipſum mox inſeruerunt editores (de meis primus habet Gryph.) ita: *ut non invicem offecerint*, quod legitime ſane pendere videbatur ab illo *neque — fieri poteſt.* Sed nemo obſervavit ab eadem phraſi pendere jam illud *ſalva tractatione* cet. nullumque plane ſenſum ineſſe his verbis: „fieri non poteſt, ut haec lumina, ſalva tra„ctatione cauſae, ſibi invicem non offecerint.“ Ergo pereunte cauſa fieri poteſt, ut ſibi non offecerint; ſalva vero cauſa utique ſibi officient? Ut taceam de magno ſententiae hiatu inter illud *neque enim* et quae praecedunt; quem quomodo farcire ſtudeat Geſner., apud ipſum vide. Ita repudiata mera et vitioſa conjectura librorum ſcriptura reducenda erat, ut liberum cuique de loco ſit judicium. *effecerint* Guelf. Goth. Camp.

47. *tempori nihi rato gaſit ut non ſeriga* Turic. *t. nichira toga ſit non ut ſeriga* Flor. *ni hura toga ſit (non ſerica;* ſed haec ſilentur) Alm. *nigra toga ſitu non ſ.* Guelf. Exc. Saut. *ne nigra toga ſit non ſ.* Jenſ. Ald. *ne craſſa toga ſit ut non ſerica* Goth. Voſſ. 2. Camp. et ſic, ſed omiſſo *ut*, reliqui. Noſtrum eſt e certiſſima Burmanni conjectura, quae nunc noſtris codd. tantum non comprobatur, ſatis certa jam antea ex comparatione loci gemini in Dial. de Or. 26. (vid. not. exeg.) Recte autem *togas hirtas* Silio etiam (1, 613.) vindicat Burmannus contra *comas*

bum (*fuerint, offecerint*) pendeat ab una negatione.

47. *do tempori — — annulos comtum.* Dial. de Or. 26. *Ceterum ſi omiſſo optimo illo et perfectiſſimo genere eloquentiae eligenda ſit forma dicendi; malim hercule C. Grac-*

ne intonſum caput; non in gradus atque 1098
annulos comtum: cum eo quod, ſi non ad luxuriam ac libidinem referas, eadem ſpe-

aliorum librorum. *atque annulos comtum.* Sic Ald. et aliquot poſt. cum Obr. *atque annullus comtum* Turic. (ſed hic *an nullus*) Flor. *a. anulos coptum* Camp. *a. an nullus certum* Guelf. *a. a. totum comtum* Goth. Vall. Bad. et reliqui (praeter Jenſ. etc. quos vide mox) item Voſſ. 2. quem ſilet Burm. ſed dubito de Alm. Quam facile *totum* naſci potuerit e *cōtum*, nemo non videt; ſed moleſtum quoque hoc augmentum in re per ſe virum non decente. Quod tamen judicium non ſecutus eſſem, niſi graviſſimos auctores habuiſſem. *cum eo quod, ſi non — referas.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. cum Vall. Voſſ. 2. Alm. (quanquam ex hoc *referas* non affertur) Bad. item ante hunc Jenſ. et poſt. ante Ald. ſed cum prava interpunctione. *cum in eo, qui ſe non — referat* reliqui, praeeunte ſolo Camp. nullo vero ſenſu. Atque nunc tandem ponemus miram illam horum omnium depravationem, quae eſt in Jenſ. et poſt. ante Ald. *non ſmaragdus atque annuli centum ſint cum eo: quod ſi — referas:* quod nihil eſt niſi audaciſſima correctio ejus qui annulos in coma ignoraret.

chi impetum, aut L. Craſſi maturitatem, quam c a l a m i ſ t r o s Maecenatis, aut tinnitus Gallionis. Adeo melius eſt oratorem vel h i r t a t o g a induere, quam fucatis et meretriciis veſtibus inſignire. Neque enim oratorius iſte, immo hercule ne virilis quidem cultus eſt, quo plerique temporum noſtrorum actores — utuntur. In *gradibus* autem comarum cf. 1, 6, 44. — In his *non ſerica, non — comtum,* apparet deeſſe *ut*, quod mente repetendum eſt ex praegreſſo utrobique *ne.* Legitime hoc fieri poſſe non dubito: tamen ipſum *ut*, quod priori loco praebent codd., quanquam juſto nonniſi unus poſitu, recepiſſem, ne eo quidem offenſus, quod ſic priori loco poſita, poſteriori omiſſa eſſet poſitiva conjunctio; ni in talibus meo ſolius judicio agere vererer.

cum eo quod. vid. 2, 4, 30. 10, 7, 13. Senſus eſt: „quo „accedit, quod haec honeſtiora revera ſunt ſpecioſiora „quoque, ſiquidem non ad libidinem et luxuriam referas „pulchritudinem."

ciosiora quoque sint, quae honestiora. Ce- 48
terum hoc, quod vulgo *sententias* vocamus, quod veteribus, praecipueque Graecis in usu non fuit (apud Ciceronem enim invenio), dum rem contineant, et copia non redun-

48. *sententiis* Turic. Flor. Guelf. *quod veteribus.* Sic Turic. Flor. c. Alm. et ita haud dubie in Arg. reperit Obr. qui inde fecit *quodque.* Reliqui *quod* omittunt et, inde ab Ald., verba *veteribus — invenio* parenthesis loco habent. Paulo negligentior sane, sed minime insolens, junctura *quod — quod —.* *Ciceronem enim invenio.* Sic scripti et mei et Burmanni omnes, et edd. ante Bad. acc. Basil. Reliqui *enim* omittunt praeeunte Badio, qui in notis tamen posuit illud cum hac observatione „redundat enim". Verum non redundat, sed causam potius reddit, cur sententiarum usum non suo tantum aevo tribuat Qu. Sane Spaldingio etiam natum videbatur *enim* e vicinis utrinque litteris: sed tum consensum omnium librorum nondum viderat. *copia dum redundent* Turic. Flor. Camp. *copia redundent* Jens. et post. ante Bad. qui primus nostrum ex Vall. inventum deinde in reliquis etiam, certe in nostris.

48. *Ceterum hoc.* i. hoc ipsum, de quo agimus, *sensus.* Monemus hoc eorum causa, qui adverbio *ceterum* utuntur cum ad alia transeunt; cum tamen antiquis non ponatur nisi in aliqua ad superiora oppositione. Reprehenderat nimias sententiarum delicias: nunc pergit: „Cete„rum utiles esse — quis ne„gat?"

quod veteribus — — invenio. vid. not. crit.

rem contineant. *Rem* numero singulari vix est quin rem de qua agitur sive causam intelligas; atque sic noster 7, 1, 23. de principali in jure quaestione dicit, eam esse quae *causam* fere *contineat;* et propius etiam Cic. Brut. 29. senatoris alicujus „non pru„dentiam solum, sed, quod „maxime rem continebat, fi„dem" laudat. Sed quis a sententiis, quibus carere etiam possimus, hoc poscat, ut illud contineant in quo maxime cardo vertatur? Nam hoc fere esse *rem continere* exemplis illis patet. *Spectare* quidem ad rem, *accommodatae esse* ei debent: sed hoc non est *continere:* et si vel maxime ita intelligas, sentis,

dent, et ad victoriam ſpectent, quis utile neget? Feriunt animum, et uno ictu frequenter impellunt, et ipſa brevitate magis
49 haerent, et delectatione perſuadent. At ſunt qui haec excitatiora lumina, etiamſi dicere permittant, a componendis tamen orationibus excludenda arbitrentur. Quocirca mihi ne hic quidem locus intactus eſt omittendus,

Redundare ſemper eſt in vitio: cf. 9, 3, 74. *utilem negent* Turic. c. Alm. *utilem neget* Flor. et, neſcio quo errore, Ald. Malim *utiles:* nam diſplicet ſingularis inter haec ipſa *ſpectent, feriunt.* *freq. pellant* Flor. *delectatione.* Sic nos certa emendatione: cf. 52. it. 8 Pro. 7. *delectione* marg. Baſil. *deiectione* Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. *dictione* reliqui, manifeſta correctione, quam (niſi eſt in Voſſ. 2. quem ſilet Burm.) egregio illo Jenſonianae procuratori debemus, quem in ſmaragdis illis et centum annulis jam cognovimus.

49. *At ſunt.* Sic Camp. Bad. *Ac ſ.* reliqui. *omittendos* Turic. Flor. *om. a pluribus eruditorum* Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Mira varietas. An fuit in primo horum omnium autographo etiam *putari?* Sed hoc diſplice-

opinor; quam inconcinne dictum ſit debere eas „ad rem „ſpectare, non nimis copio„ſas eſſe, ad victoriam ſpe„ctare": ubi quod primo et ultimo loco poſitum eſt ad idem fere redit. Vix itaque aliud de ſententiis primo loco requiri poterat, niſi ut *aliquid*, non mera verba, contineant, quomodo et accepit Gedoynus. Sed hoccine, cum de ſententiis in univerſum loqueris, eſt *rem continere?* neque ſtatim quisque *rem* illo altero ſenſu dictam credet? Quare hic etiam *m* in *s* mutato (vid. not. crit. *utile*) *res contineant*, legendum cenſeo.

49. *excitatiora.* cf. 6, 1, 2. et, ne forte ſuſpiceris legendum *excitantiora*, 9, 3, 10. ubi ſchema quoddam Horatianum duabus communibus loquendi formis *excitatius* dicitur.

quod plures eruditorum aliam eſſe dicendi rationem, aliam ſcribendi putaverunt: ideoque in agendo clariſſimos quosdam nihil poſteritati manſurisque mox litteris reliquiſſe, ut *Periclem*, ut *Demaden:* rurſus alios ad componendum optimos, actionibus idoneos non fuiſſe, ut *Iſocratem:* praeterea in 50
agendo plus impetum poſſe plerumque, et

ret. *quo plures* Voſſ. 2. *manſuris quae* Camp. *ut Demaden.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. (niſi quod duo poſtremi — *em*). *et Demadem* reliqui. *optimis* Turic. Guelf.

50. *impetum poſſe plerumque.* Sic Camp. Obr. *impetum plerum* Turic. Guelf. *impetum plerumque* Flor. c. Alm. Voſſ. 2. Goth. Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. acc. Bad. *impetus pl.* Ald. Baſil. *impetus poſſe pl.* reliqui. Manu exaratorum qui quidem diſerte memorantur codicum ſcriptura a Badio explicatur ſubaudiendo verbo *facere:* qualis tamen omiſſio non ſapit noſtri ſtilum: Aldina manifeſta eſt correctionis, ut *impetus* ſit genitivus ſubaudiaturque *eſſe:* male profecto: ſed hinc apparet recentiorem ſcripturam, uti nunc quidem eſt, non eſſe e codice: nam verbum *poſſe* unde unde acceptum inſertum fuit in ſcripturam Aldinam ita ut *impetus* fieret pluralis. Reſtituendus itaque erat utique ſingularis, et ſic ambigi poterat, quod verbum et ubi inſerendum eſſet. Nam Spaldingius in ſua Campani collatione illud *poſſe* non diſerte poſuit, ſed poſito verbo *impetum* de omiſſione verbi *poſſe* nil monuit. Sed confidendum cenſui ejus diligentiae, qualem toties cognovi. Non igitur e Gallandii, ut forſitan ſuſpiceris, conjectura, ſed ex libris derivatum mihi quidem hoc

mox. Uncis incluſerat Geſner.; quod recte improbat in ſchedis Spald. illudque explicat per „*deinceps,* h. e. poſt„quam detonuerunt verba et „voces.“

Demaden. Vid. 2, 17, 13.

50. *impetum poſſe.* vid. not. crit.

petitas vel paulo licentius voluptates; commo-
vendos enim eſſe ducendosque animos imperi-
torum: át quod libris dedicatur, et in exemplum
editur, terſum ac limatum, et ad legem ac re-
gulam compoſitum eſſe oportere; quia ve-
niat in manus doctorum, et judices artis ha-
51 beat artifices. Quin illi ſubtiles, ut ſimiles 1099
ac multos perſuaſerunt magiſtri, παράδειγμα

verbum videtur. *vel petitas paulo* Camp. *volupta-tis* Guelf. *docendosque* libri omnes, praeter Voſſ. 2. qui *decendosque.* Noſtrum e conj. Burmanni, quae ſatis firmatur re ipſa, ut vix opus ſit exemplo infra 74. et quae attulit Burm. ad Ov. Met. 11, 2. *ad quis libris dedicator in exemplum edantur et terſum* Turic. *ad quis l. dedicatorum et i. e. edantur et t.* Flor. *ad quis libros dedicatorum i. e. dedantur et t.* Guelf. Reliqui noſtram, niſi quod pro *editur* Jenſ. *redditur* c. poſt. ante Ald. *et regulam* Goth. (tac. Geſn.) *venient* Flor. *judicis artis* Camp. *judicis artes* Goth. *judices artes* Jenſ. et poſt. ante Ald.

51. *ut ſimiles ac multos perſuaſerunt.* Haec eſt conſtans manu exaratorum omnium ſcriptura (niſi quod Goth., tac. Geſn., et alii fortaſſe, vid. Burm., *et*), quam ſervarunt Camp. et Ald. Reliqui omnes praeeunte Jenſ. dant *multi*, e conjectura, ut apparet, quae tamen ſatisfacere non poteſt. Ego ſanius nihil extundo illa Burmanni emendatione: *Quin illi ſubtiles (ut ſibi ac multis perſuaſerunt) magiſtri — tradiderunt,* quae aliquanto etiam probabilior fit Geſneriano additamento *ſibimet.* Tamen latinitatem hujus locutionis „ſubtilis (ut ſibi perſuaſit) magiſter" pro eo quod planius eſſet „ut ſibi videtur" praeſtare non auſim.

libris dedicatur. Fateor mihi non liquere de hac formula: in qua vel hoc ambigo, dativumne an ablativum illud *libris* accipiam. Sed neque ſcriptura certa eſt. Malim ſaltem *in libris;* ſicut *in templo* ſignum vel tabula dedicatur.

51. *ut ſimiles — magiſtri.* vid. not. crit.

παράδειγμα—ἐνθύμημα. vid. ad 5, 11, 2.

dicendo, ἐνθύμημα fcribendo effe aptius, tradiderunt. Mihi unum atque idem videtur *bene dicere*, ac *bene fcribere;* neque aliud effe oratio fcripta, quam monumentum actionis habitae. Itaque nullas non, ut opinor,

Rem integram itaque relinquo. *effe altius* fcripti et editi omnes ante Obr. nifi quod Jenf. folus praeclare *effe a tuis.* Recepta, qua certius nihil, in Leid. primum prolata eft cum figla Dan. (cf. §. 38.) Stribligines pro graecis afferre nil attinet. *ac idem* Goth. *et bene* Guelf. *itaque non illas modo ut opinor* Turic. Flor. (nifi quod hic *opinior)* Guelf. Camp. In Exc. Sant. *non illas* tantum notatum eft. *i. non illas ne u. o.* Alm. *i. non ullas non u. o.* Vall. *i. nullas non o.* Voff. 2. Cum fatis certa fit prima haec fententiae pars, fervavi vulgatam, ex qua facillime nata eft illa quae eft in Turic. confufione compendiorum *nō* et *mō*, et coalitione vocum *ū illas.*

Itaque nullas non — — non vitia. Impedita haec utique oratio et, ut videtur, corrupta (vid. not. crit.). Omnem autem ratiocinationis feriem reputanti hoc verofimillimum mihi videbatur, geminandam effe vocem *virtutes.* Quippe cum fubtiles illi abeffe quaedam voluerint ex oratione fcripta, quae tamen probarent in ipfa actione; Quintilianus unam eandemque effe ponens et fcriptam et actam, hinc infert, in fcripta omnia effe debere, quae vicerint ipfa actione. Nam *fi* vicerunt, *virtutes* illae erant, neque iis carere debet fcripta in exemplum oratio. Addit autem, fe probe fcire imperitis *vitia* quoque placere aliquando, ipfisque itaque vitiis vincere interdum oratorem. Tamen ideo non hoc fe dicere, vitia quoque inferenda effe illi actionis monumento. Cujus rei caufam mox reddit. Haec itaque, quae expofui, omnia contineri puto his verbis: *Itaque* (oratio fcripta) *nullas non, ut opinor, debet habere virtutes: virtutes dico, non vitia: nam imperitis placere aliquando quae vitiofa funt, fcio.* In qua fermonis forma *nam* caufam reddit, cur de *vitiis* vel cogitari hic a quoquam poffit. Nihilominus autem veniam daturus aliquibus etiam vitiis ejusmodi voluntariis, et in hoc discrimen aliquod tamen inter fcriptam orationem et habitam ponens,

debet habere virtutes dico, non vitia. Nam imperitis placere aliquando quae vitiofa funt,
52 fcio. Quo different igitur? Quodfi mihi des confilium judicum fapientum, perquam multa recidam ex orationibus non Ciceronis modo, fed etiam ejus, qui eft ftrictior multo, Demofthenis. Neque enim affectus omnino movendi erunt, nec aures delectatione mulcendae, cum etiam prooemia fupervacua effe apud tales Ariftoteles exiftimet: non enim trahentur his illi fapientes: proprie et fi-

virtutes dico, non vitia. Sic fcripti et editi omnes (parum diligente in Goth. et Jenf. Gefnero) ante invectum illud quod recentiores praeferunt, quodque ex ed. Rob. Steph. 1542. primum affert Gibfonus: *virtutes. non dico nulla vitia.* Sponte autem patet illud effe ex mero corrigentis arbitrio. Secundum quod haec effet mens Quintiliani. „Oratio fcripta, quae eadem eft ac habita, ob id „ipfum vitiis plane immunis effe non poteft; cum ad im„peritos directa effe potuerit, quibus placent aliquando vi„tiofa quoque." Atqui diferte vetat Qu. §. 55. talia relinquere in oratione fcripta, „ne videantur propofiti effe, non „temporis." Aliter igitur difficultas antiquae fcripturae, quam ideo reduxi, folvi debet. *vitiofa fint* Turic. Flor.

52. *different ergo* Guelf.* *qui fi mihi* Camp. *fi m.* Goth. Voff. 2. *mifericordes* pro *mihi des* Flor. fuaviter. *judicium fapientium* Turic. Flor. Guelf. *j. fapientium* Camp. *judicium f.* Jenf. (tac. Gefn.) *recitem* Guelf. *quis eft fictior* Turic. Flor. *fictior* Camp. etiam et Jenf. (tac. Gefn.) correctum jam in Tarv. *Demofthenes* Camp. *prophemiae fupervacuae* Flor. *prohemio fupervacuae* Camp. *prooemium fupervacuum* Jenf. cum poft. ante Bad. *Ariftoteles effe ex.* Guelf. *his illis abfentes* Guelf. c. Alm.

illo quafi per pudorem circuitu utitur, quem continent §§. 52—55.

52. *confilium—fapientum.* cf. 2, 17, 28. 3, 8, 2. 4, 1, 21. *Ariftoteles.* vid. 4, 1, 72.

gnificanter rem indicare, probationes colligere, satis est. Cum vero judex detur aut 53
populus, aut ex populo, laturique sententiam indocti saepius, atque interim rustici: omnia, quae ad obtinendum quod intendimus prodesse credemus, adhibenda sunt; eaque et cum dicimus promenda, et cum scribimus, ut doceamus quomodo dici oporteat. An *Demosthenes* male sic egisset ut 54

h. illi absentes e Flor. *iis i. s.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) *indignare* Flor. Guelf. *probationes.* Sic, sed per — *is,* Turic. Flor. Guelf. *probatione* reliqui. Sed quamvis in probatione formam fere indagandi et colligendi sequimur, tamen *probatione* rem non *colligimus,* sed perspicuam aliis reddimus; cf. 2, 20, 5. 10, 1, 84. Sed *colligere probationes* idem est quod 5, 7, 18. „sparsa colligere argumenta, quorum congregatione factum convincimus."

53. *vero alia judex* Turic. Flor. c. Alm. *alia* natum ex *at* (cf. §. 44.) videturque varietas aliqua hic olim fuisse pro *judex.* *decur* Flor. *aut exemplo* Turic. Flor. Guelf. c. Alm. *sentiam* Turic. *quae intendimus* Jens. c. aliq. post. *credimus* Goth. Voss. 2. Jens. et edd. ante Basil. acc. Stoer. et aliq. ap. Burm. *eaque et.* Sic Ald. *ea quae et* Jens. c. post. ante Ald. *eaque etiam* reliqui, mendo manifesto. *dicimus.* Sic omnes et scripti et edd. ante Leid. exc. Basil. qui *dicemus* cum reliquis. *scribimus.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. Voss. 2. et edd. inde a Jens. ante Leid. acc. Gibs. Obr. *scribemus* reliqui.

54. *An Demosthenes male sic egisset ut s. a. Cicero.* Sic Lugd. 1538. (male enim ap. Gesn. bis impressum 1528.) Obr. Gesn. Bip. et ita plane Turic. Flor. nisi quod *egisse* uterque. *a. D. m. s. e. vel scripsit aut Ciceronem* Voss. 2. Goth. nisi quod ex hoc Gesner. (tacens ille quidem de

probationes colligere. vid. not. crit.

ſcripſit, aut *Cicero?* aut eos praeſtantiſſimos
oratores alio quam ſcriptis cognoſcimus?
Melius egerunt igitur, an pejus? Nam ſi
pejus, ſic potius oportuit dici, ut ſcripſe-
runt: ſi melius, ſic oportuit ſcribi, ut di-
55 xerunt. Quid ergo? Semper ſic aget ora-
tor, ut ſcribet? Si licebit, ſemper. Quodſi
impediant brevitate tempora a judice data,
multum ex eo quod potuit dici, recidetur;
editio habebit omnia. Quae autem ſecundum
naturam judicantium dicta ſunt, non ita po-
ſteris tradentur, ne videantur propoſiti fuiſſe,
56 non temporis. Nam id quoque plurimum
refert, quomodo audire judex velit: atque

. voce *vel)* pro *male* affert *vellem*, non obloquente in collatione codicis Spald. *an Demoſthenem male — Ciceronem* Camp. *an Demoſthenem m. ſ. egiſſe — Ciceronem* Guelf. Exc. Sant. *an Demoſthenem malle ſit egiſſe — Ciceronem* Jenſ. et (ſed correcto *ſic* pro *ſit*) poſt. ante Ald. *an Demoſthenem mallem ſic egiſſe — Ciceronem* Vall. Ald. et reliqui mei omnes: de aliis cf. Geſn. *alia qua* Turic. Flor. Camp. *alia quam* Guelf. Exc. Sant. Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Gryph. exc. Ald. *egeruntur igitur* Flor. Camp. *ſi* ante *pejus* om. Guelf. *potius* ante alterum quoque *oportuit* inſerunt Turic. Flor.

55. *ſcribet.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Goth. probante Geſn. *ſcriberet* Guelf. *ſcribit* reliqui. *ſemper quae pediant* Turic. Flor. *ſ. quae imp.* Guelf. *ac judicè* Flor. *reciderunt* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp. et edd. ante Bad. cum ipſo Ald. ſed hic modo *multumque,* ut verbum pendeat ab illo *tempora:* male. *quaedam ſecundum* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp. c. Alm. *dici ſunt* Turic. Flor.

56. *audire judex.* Sic ſcripti omnes et Camp. Jenſ. *j. a.* reliqui. *velud* Turic. Flor.

55. *propoſiti.* Vid. 11, 1, 42.

ejus vultus ſaepe ipſe rector eſt dicentis, ut Cicero praecipit. Ideoque inſtandum iis, quae placere intellexeris, reſiliendum ab iis, quae non recipientur. Sermo ipſe, qui facile judicem doceat, optandus. Nec id mirum ſit, cum etiam teſtium perſonis aliqua mutentur.
Prudenter enim, qui cum interrogaſſet ruſti- 57
cum teſtem, *an Amphionem noſſet*, negante

ejus — rector eſt dicentis. Sic Obr. uſus haud dubio talibus in Cod. Arg. veſtigiis, qualia ſunt in noſtris haec: *ius vultus* Flor. *iis v.* Turic. Guelf. *rectos eſt docentes* Turic. Flor. *ei vultus — rectus e. d.* reliqui. *praecipit* om. Flor. *praecepit* Tarv. Locat. Ven. et al. ap. Burm. *inſtandum his* Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Baſil. *reſilendum* Jenſ. *re ſilentium* Flor. *ire* (Turic. *irae*) *ſilentium* Turic. Guelf. c. Alm. *ab his* Turic. Camp. Baſil.

57. *teſtem ad amphinionem negant et detraxit* Turic. Flor. et ſic Guelf. niſi quod *amphiona; t. ad amphinionem negantem d.* Camp. *t. ad Amphionem negant et detraxiſſet* Goth. (err. Geſn.) Voſſ. 2. *t. at Amphion negat et detraxit* Jenſ. *t. an Amphiona noſſet negat et detraxit* Tarv. Locat. Ven. Noſtram Aldus primus dedit, ſecutique ceteri omnes, niſi quod inde a Baſil. praetulerunt formam *Amphiona;* non bene, ut obſervat Badius (an in Ed. 1519? vid. Burm.), cum res acta ſit in foro Romano. Neceſſarium illud *an — noſſet* e mſ. quidem nondum allatum eſt: ſed in Tarv. nulla conjecturae ſuſpicio. Verba *negante eo* an ſint ex Aldi emendatione, neſcio. Dixeris eſſe eadem in

56. *Cicero praecipit.* Locum nondum quisquam indicavit.

optandus. „H. e. eligendus „et ſtudioſe conſectandus" Geſner. Cf. eund. in Theſ. Hoc quamvis in tali quidem ſententia rarum ejus ſignificationis exemplum nemo tamen cum mera, qualem eſſe puto, conjectura Obrechti *aptandus* mutaverit; praeſertim cum haec etiam inſolita ſit ſtructura „aptare ſermonem, qui „doceat."

57. *Amphionem.* Burman-

eo, detraxit aſpirationem, breviavitque ſecundam ejus nominis ſyllabam, et ille eum ſic optime norat. Hujusmodi caſus efficiunt, ut aliquando dicatur aliter quam ſcribitur; cum dicere, quomodo ſcribendum eſt, non
58 licet. Altera eſt diviſio, quae in tres partes et ipſa diſcedit, qua diſcerni poſſe etiam recte dicendi genera inter ſe videntur. Namque unum *ſubtile*, quod ἰσχνὸν vocant: alterum *grande* atque *robuſtum*, quod ἁδρὸν con-

Alm. cum ex hoc ap. Burm. nil notatum ſit niſi verbi *noſſet* defectus. *ſpiratione brevi aut que* (Turic. Guelf. Voſſ. 2. *quae*, Goth. *autque*) Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. *ſecundum* Flor. *ſecunda eſt e. n. ſillaba* Camp. *quam ſcribatur* et mox *ſcribendum ſit* Camp. *non licet* om. Guelf.

58. *deſcendit* Turic. Flor. Guelf. Camp. c. Goth. Voſſ. 2. *quod non vocant* Turic. Flor. Guelf. *quod ἰσχνὸν ἤλοιον voc.* Tarv. Locat. Ven. ἰσχνὸν ſolum eſt jam in Camp. *quod ἁδρὸν conſtituunt.* Sic Camp. *q. ad ponus conſtituunt.* cf. 9, 4, 54.

nus obſervat, hoc nomine Amphionis multos in lapidibus occurrere inter libertinos praecipue et vilioris ſortis homines.

58. *in tres partes et ipſa.* Reſpicit §. 16. 18. Eandem autem diviſionem in ἁδρὸν, ἰσχνὸν, μέσον habes apud Gellium 7, 14. Ex aliis alias generum dicendi ſive χαρακτήρων diviſiones profert Capperonnerius. In his eſt etiam *floridum* ap. Macrob. 5, 1. ἀνθηρὸν ap. Proclum in Chreſtom. (Phot. cod. 239.), cui adde auctorem Vit. Hom. ap. Galeum p. 315. Genuina itaque ſunt haud dubie graeca in noſtro contextu. Sed e codicum veſtigiis apparet τῷ ἰσχνῷ et τῷ ἁδρῷ addita fuiſſe per ἤ cognata quaedam vocabula, difficilia tamen illa conjectu. Nam λεπτὸν, quod Capper. proponit, de ſubtili maxime quidem eſt proprium, ſed nimium recedit a librorum ſcriptura; ut fortaſſe verius ſit λιτόν; cf. Dionyſ. Hal. de Demoſth. p. (Sylb.) 184, 28. τὴν λιτὴν καὶ ἰσχνὴν φράσιν.

ſtituunt: tertium alii *medium* ex duobus, alii *floridum* (namque id *ἀνθηρὸν* appellant) addiderunt. Quorum tamen ea fere ratio eſt, 59
ut primum *docendi*, ſecundum *movendi*, tertium illud utrocunque nomine *delectandi* ſive aliud *interconciliandi* praeſtare videatur offi-
1101 cium; in docendo autem *acumen*, in con-

dionter c. Turic. Flor. Guelf. *q. c.* ἀδρὸν reliqui. *id anae poenim app.* Turic. Flor. Guelf. (hic *anepoenim*). *i.* ἀνεπαίνην *a.* Camp. ἀνθηρὸν in Tarv. primum comparet. In Goth. ejus loco lacuna.

59. *ſec. amovendi* Turic. Flor. *ſ. admonendi* Guelf. Camp. *illud eſt ultrocumque* Turic. Flor. Guelf. Verbum *eſt* habet Camp. quoque. *videtur officium* Jenſ. quod mendum hinc omnes, praeter Badii, editiones inſedit ante Geſn. *in conciliando.* Sic Turic. Flor. c. Alm. Baſil. *interconciliando* Guelf. cum Goth. Jenſ. et edd. poſt. ante Bad. *interconciliandi* Camp. *in interconciliando* reliqui ex Badii

59. *ſive aliud interconciliandi.* Hoc verbum, quod nusquam praeterea occurrit, Geſnero eo tantum tutum videbatur, quod bis hic poſitum eſſet, lectum nimirum hucusque altero etiam poſt aliquot verba loco. Nunc itaque, ubi ope optimorum codicum manifeſtorumque in ceteris veſtigiorum ab altera tamen ſede deturbatum eſt, integra de eo redit quaeſtio. Jam cum Qu., qui ſupra etiam 3, 5, 10. *tria* poſuit, *quae praeſtare debeat orator, ut doceat, moveat, delectet*, poſtea 11, 1, 6. eandem diviſionem memorarit his verbis, *quid conciliando, docendo, movendo judici conveniat:* quis credat eum hic potiſſimum inſolito illo et ſesquipedali verbo uſum, cujus ne ratio quidem conſtat? Nam *interconciliare* quid eſſe poteſt, niſi alios conciliare inter ſe? Quantilla autem haec pars operis oratorii? Senſerunt haec alii etiam, et cum vox quoque *aliud* otioſa videretur, Heumannus propoſuit *auditores conciliare;* quae tamen ingenioſa alias conjectura eo maximo incommodo premitur, quod non apparet, cur huic potiſſimum verbo praemiſſum ſit quod eodem jure ad tria etiam cetera

ciliando *lenitas*, in movendo *gravitas* videa-
tur. Itaque illo ſubtili praecipue ratio nar-
randi probandique conſiſtet; ſed quod etiam
detractis ceteris virtutibus, ſuo genere ple-
60 num. Medius hic modus et translationibus
crebrior et figuris erit jucundior, egreſſioni-
bus amoenus, compoſitione aptus, ſententiis

aut Vallae correctione. *monendo* Camp. *gravitas* om. ſcripti et mei et Burmanni omnes cum Camp. ſed habet jam Jenſ. qui e cod. hauſiſſe putandus eſt, donec aut verius aut commodius aliud verbum inveniatur. Quod fortaſſe fuerit *vis*, ſubjecto verbo etiam alio in locum illius *videatur*, quod non ob ingratam ſolum repetitionem (quam non ſemper curat noſter) ſed ob ipſius inertiam plane non ferendum videbatur Spaldingio quoque. In Guelf. eſt *movendo moveatur.* *narrandi quae conſ.* Turic. Flor. Guelf. Totum hoc *probandique* omittere narratur Alm. *conſiſtet.* Sic Turic. Flor. Guelf. (a pr. m.) Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Leid. Conf. mox *erit jucundior,* et *feret cogetque.* *ſed quae id etiam* Turic. Flor. Guelf. *plenum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Gryph. *plenum ſit* reliqui.

60. *medius hic medius* Turic. Flor. Guelſ. *medius hic* omiſſa tertia voce Camp. c. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. qui noſtrum ex Vall. *medius his modus* Bip. ex neſcio cujus correctione, prava illa quidem, altero, quo referatur *his,* in hac quidem ſerie nondum poſito. *amoenis* Turic. Flor. Jenſ. et poſt. ante Ald. per ſe non male, ſed contra concinnitatem. *captus* Jenſ. c. poſt. ante Ald.

pertinet. Equidem ſervem illud *aliud,* quo diverſum ejusdem generis officium indicatur: et, ne nihil contulerim, criticorum judicio ſubmitto hoc: *delectandi, ſive aliud item conciliandi — officium.*

gravitas videatur. vid. not. crit.

ſed quod — plenum. Recte Geſner. ita haec interpretatur „totas etiam in hoc genere „orationes, pro materiae ni„mirum ratione, probabiles „eſſe poſſe, etiamſi nihil ne„que *floridum* habeant neque „*grande.*"

60. *Medius hic modus.* Pro-

dulcis, lenior tamen, ut amnis lucidus quidam et virentibus utrinque ſilvis inumbratus. At ille, qui ſaxa devolvat et *pontem indignetur* et ripas ſibi faciat, multus et torrens judicem vel nitentem contra feret, cogetque ire qua rapit. Hic orator et defunctos excitabit, ut *Appium Caecum:* apud hunc et patria ipſa exclamabit, aliquandoque *Ciceronem* in ora- 61

tamen nam nis et lucidis quidem (Turic. *quide*) *eſt virentibus* Turic. Flor. *t. nam vis et l. qui deeſt v.* Guelf. *t. et amnis lucidus quidam eſt et v.* Jenſ. in qua ſcriptura ſtatim Tarv. mutat *ut amnis,* et meorum primus Gryph. 1544. *eſt* omittit, quam noſtram invenit etiam in ſuis Merula, dantque Goth. certe et Camp. niſi quod hic *quidem;* cf. §. 17. 19. *utrimque ſibi ſz verberatus* Flor. *ſibi ſin* eſt etiam in Guelf.

61. *indignatur* Turic. Flor. Guelf. *mittentem* Flor. *cogitque ire quarta pite hic* Turic. (niſi quod *irae, pitae*) Flor. *rapit* om. Guelf. nimia lacuna relicta. *deſunctus* Camp. *excitavit* Turic. Flor. *exclamabit* Turic. *aliquando-*

nomen *hic* reſpondet ſuo *ille* in praecedentibus et ſubjectis: *illo ſubtili —; medius hic —; at ille qui ſaxa —.*

ut amnis. Pungunt me diverſae in optimis libris ſcripturae veſtigia, maxime illud *nam*, cujus prima littera ex proximo *tamen* adhaeſit. Hinc non mutata ſerie verborum et nonniſi neceſſariis mutationibus fit, *lenior tamen amnis et lucidus quidam et — inumbratus;* ut ipſe orator dicatur amnis, ſicut ἐναργέστερον longe mox tertius ille, eamque locutionis audaciam mitiget adjectum *quidam*. Vid. laudata ad §. 17.

61. *pontem indignetur.* Verba ſunt Virgilii 8, 728. „Nimirum praecepta hic ſimul „ſunt exempla", ut vere Geſner.

ripas ſibi faciat. Novas videlicet, non curans moles obſtantes.

Appium Caecum. vid. 3, 8, 54.

patria—exclamabit. Cic. Catil. 1, 7.

Ciceronem — alloquetur ib. 11. Mira tamen videri poteſt ratio hujus ſermonis:

tione *contra Catilinam* in ſenatu alloquetur.
62 Hic et amplificationibus extollet orationem, et in ſuperlationem quoque erigetur. *Quae Charybdis tam vorax?* et *Oceanus medius fidius ipſe.* Nota ſunt enim jam ſtudioſis haec lumina. Hic deos ipſos in congreſſum prope ſuum ſermonemque deducet. *Vos enim Albani tumuli atque luci: vos, inquam, Alba-*

que Ciceronem. Sic omnes et ſcripti (niſi quod Turic. Flor. Guelf. *quae* diremptim) et editi, mei quidem, ante Gryph. 1544. Ab illo autem inde lectum eſt *aliquemque ut apud Ciceronem*, niſi quod Obr. omiſit vocem *apud.* Quae omnia ut arbitrarias correctiones merito abjecit Geſner. antiquamque reſtituit. *aliquando Cic.* e ſolo Voſſ. 2. affertur. Mox *alloquantur* Turic. Flor. *alloquatur* Guelf. Exc. Sant.

62. *etiam ampl.* Camp. *et inſuper latiniorem quoque erigetur* Turic. Flor. *et inſuper latiniorem q. eriget* Guelf. *et in ſuperlationem q. eriget* Jenſ. et poſt. ante Bad. *et vi ſuperlationum q. e.* Camp. *et vi ſuperlationum q. eriget* reliqui. Noſtra eſt ipſa illa vetuſtiorum librorum cum neceſſaria e ceteris correctione. In vulgata hucusque putida certa erat ſermonis variatio, „orationem amplificationibus „extollet et vi ſuperlationum eriget.“ *ſunt enim etiam* Turic. Flor. Guelf. c. Alm. *ſunt etiam* Camp. *quoque* pro *prope* Guelf. Mox bis *nos* pro *vos* Camp.

„apud hunc oratorem (uni„verſe cogitatum) patria ali„quando Ciceronem alloque„tur“; cum mens ſcriptoris ſit „patria aliquando ipſum, „qui dicit, alloquetur.“ Sed ideo adjectum eſt hoc „in „oratione contra Catilinam“, quod alias dixeris eſſe ſcholion. Nunc perinde eſt ac ſi dixiſſet: „in hoc genere pa„tria aliquando Ciceronem in „ipſius Ciceronis oratione al„loquetur.“

62. *in ſuperlationem.* cf. 9, 2, 3.

Quae Charybdis —, *Oceanus* —. Cic. Phil. 2, 27. ubi vox *ipſe* non legitur. *Vos enim Albani* —. Haec etiam memoriter recitata ex Or. pro Mil. 31.

norum obrutae arae, ſacrorum populi Romani ſociae et aequales. Hic iram, hic miſericordiam inſpirabit: hic dicet, *Te vidit, et appellavit, et flevit:* et per omnes affectus tractatus hic itaque illuc ſequetur, nec doceri deſiderabit. Quare ſi ex tribus his generi- 63

inſpiravit Turic. Flor. *h.* (ſic, una litt.) *dicit* Turic. *hic dicit* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *hic dicunt* Flor. *dicet hic* Camp. *te vidit et appellavit et flevit.* Sic Camp. *te judet a. e. f.* Turic. *te videt a. e. f.* Flor. c. Goth. Voſſ. 2. *te vidit a. e. f.* Guelf. Bad. *t. v. et flevit et app.* reliqui praeeunte Jenſ. *tractatus.* Sic Turic. *tractatur* reliqui. *hic itaque.* Sic Turic. Flor. Guelf. Voſſ. 2. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Gryph. 1544. *hinc i.* reliqui praeeunte jam Camp. *ſequetur.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. omnes ante Burm. ut hujus ſuſpicer ſphalma merum *ſequitur*, quod Geſn. et Bip. repetierunt, Capper. non item. *doceri.* Sic omnes et ſcripti (niſi quod Goth. *deceri*, non *decere*, err. Geſn.) et editi, quos equidem viderim, praeter Burm. qui *docere;* quod tamen ſphalma typographi non eſt, cum *doceri* tanquam v. l. appictum ſit. Haec omnia cum manifeſto ſint corrupta, Obr. ita in textu ſuo poſuit: *et per omnes affectus auditor huc atque illuc ſequetur, nec doceri deſiderabit,* quod illum dediſſe e conjectura vel ſola vox *auditor* et neglectum *tractandi* verbum prodit. Burm. itaque conjiciebat *et ita per omnes affectus tractatus judex huc illuc*

hic dicet — — doceri deſiderabit. Haec cum nonniſi corrupta dare potuerim, poſui ut ſunt in vetuſtiſſimis, aliquot emendandi conatibus in not. crit. allatis. Sed haec etiam *Te vidit — flevit,* quae neque apud Ciceronem neque alibi hucusque inventa ſunt, ſuſpicione apud me quidem non carent: neque fortaſſe errem, ſi e Turicenſi — ſcriptura unica littera in ſimillimam mutata haec effecerim: *Te, judex, appellavit et flevit.* Quae ad miſerum aliquem et a potentioribus oppreſſum clientem relata, ſcriptor ipſe ita finxerit.

bus necessario sit eligendum unum, quis dubitet hoc praeferre omnibus, et validissimum alioqui, et maximis quibusque causis accom- 1102
64 modatissimum? Nam et Homerus *brevem* quidem cum *jucunditate*, et *propriam*, id enim est *non deerrare verbis*, et *carentem super-*

sequetur, nec d. d. in qua loci constitutione certe illud *tractatus* nunc ab optimo codice confirmatur. Utriusque autem conjecturae virtutes ita fortasse commodissime conjunxeris: *et per omnes affectus tractatus judex huc atque illuc sequetur n. d. d.* ut sola vox *judex* exciderit in vetusta scriptura et verba *huc atque* leviter sint corrupta; quam postremam emendationis partem certissimam judico; de oblitterato verbi *sequetur* subjecto aliorum judicia provocans. Add. et not. exeg.

63. *elig. sit* Goth. (tac. Gesn.) *qui dub.* Turic. Flor. *hunc praef.* Guelf. Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. *aliqui* Turic. Flor. Guelf. *aliquo* Camp. *alioquin* Jens. et post. ante Bad. *ex maximis* Turic. *quibus* abjecto *que* Turic. Flor. Guelf.

64. *cum jucunditate.* Sic Goth. Camp. (nisi quod in hoc *cum*) c. Alm. Voss. 2. *cum jocunditatem* Turic. Flor. *animi jocunditatem* Guelf. et sic (sed per *u*) Tarv. et post. ante Basil. ex quo sphalmate (confusis tantum compendiis *cū* et *aii*) Philander, quem sequitur Basil., fecit *amoris jucunditatem.* Reliqui utramque vocem conjunxerunt: *cum animi jucunditate,* quod patienter hucusque tulerunt viri docti. *enim non* Camp. *deerrare.* Sic Cod.

64. *Homerus.* Decantata haec de tribus dicendi generibus in tribus Homericis regibus. Vid. Gell. 7, 14. Clark. et Heyn. ad Il. γ, 213 sqq. Placet autem versus Homericos hic ponere, ut cum nostri scriptoris verbis comparentur. Ἤτοι μὲν Μενέλαος ἐπιτροχάδην ἀγόρευεν, Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπεὶ οὐ πολύμυθος Οὐδ' ἀφαμαρτοεπής. et de Ulysse v. 221. Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ὄπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος ἵει Καὶ ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν· Οὐκ ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆΐ γ' ἐρίσσειεν βροτὸς ἄλλος. et de Nestore Il. α, 249. Τοῦ καὶ

vacuis eloquentiam Menelao dedit, quae sunt virtutes generis illius primi; et *ex ore* Nestoris dixit *dulciorem melle profluere sermonem*, qua certe delectatione nihil fingi majus potest: sed summam aggressus in Ulixe facundiam, *magnitudinem* illi junxit; cui *orationem nivibus hibernis*, et copia verborum,

Palat. teste Gebh. in Crepund. 3, 18. *derrare* Turic. Flor. c. Alm. *errare* reliqui. *et* ante *ex* om. Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Bad. *dulciore — sermone* Flor. *qua cerit* id. *magis* Guelf. *Sed summa regressus est inutilae facundiam et magn. illi vicisset* Turic. Flor. Guelf. (nisi quod hic *inutile*). Et ita Goth. etiam (non satis accurate referente Gesn.), nisi quod habet *in Ulyze*, et ne ex Spaldingii quidem notatis appareat, an *ut* etiam post *est* ibi insertum sit, quod tamen credere me facit Voss. 2. (vid. mox) et monstra haec Jensoniana: *sed si in mare gressus esset ut in Ulixe fac. et magn. illi junxisset.* Sed Camp. ita: *sed ad summam regressus est in Ulixe fac. et magn. illi vicisse.* Recepta autem inde a Badio erat haec: *sed summam aggressus, ut in Ulysse facundiam, magn. illi junxit*, quam cum in Vall. et Ald. esse dicit Badius, in posteriori quidem eatenus errat, quod ibi non *ut* legitur, sed *est*, servato mox *et* ante *magn.* Ex Alm. nihil refertur nisi *inutile* (pro *ut in Ulixe*) et *jucisset*, ut, nisi indiligentissimus fuerit Almelovenus, in ceteris codex credendus sit receptam dare. Sed e Voss. 2. cum haec tantum proferat Burm. *sed summa regressus est ut in Ul.* (sic), vix mihi persuadeo in reliquis hunc a Goth. recedere. Sat bonis tamen auctoribus nititur recepta, et facile potuit in illam vetustorum scripturam corrumpi; ut statim verbum *iunxit* in codd. multum simile est illi *uicisset.* Quare cum sensus etiam receptae sit accommodatissimus rei, ut veram, certe verae proximam eam servavi, ejecto unico *ut*, quod alienissimum erat, cum praeter Ulyssem nemo tali laude apud Homerum mactetur. *cum orationi similibus et copia* Turic.

ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. *magnitudinem illi junxit.* Pronomen non respicit *dele-*

65 atque impetu *parem* tribuit. *Cum hoc* igitur *nemo mortalium contendet:* hunc ut deum homines intuebuntur. Hanc vim et celeritatem in Pericle miratur Eupolis, hanc fulminibus Aristophanes comparat: haec est vere
66 dicendi facultas. Sed neque his tribus quasi formis inclusa eloquentia est. Nam ut inter gracile validumque tertium aliquid constitutum est, ita horum intervalla sunt, atque inter haec ipsa mixtum quiddam ex duobus me-
67 dium est eorum. Nam et *subtili* plenius aliquid atque subtilius, et *vehementi* remissius

Flor. Guelf. *cum oratione simili nimbus et c.* Camp. *cum orationi n. h. e. c.* Goth. Qui silentur, Alm. et Voss. 2. receptae favere putandi sunt. *impetum* Camp.

65. *intuebantur* Flor. *fluminibus* id. *vere.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. c. Alm. (qui *u.* supra posito *e*) Goth. Jens. et edd. ante Bad. Reliqui *vera.* Sed illud fortius: neque metuendum, ne *vere dicendi* jungatur: nam *vere dicere,* non adjecto vel intellecto, quid dicatur, in usu esse non credo, sed *verum* sive *vera dicere;* ut in ambiguitatis vitium vulgata potius cadat.

66. *Sed* om. Camp. *iis* Jens. (tac. Gesn.) *eloquentiae est* Flor. *inter se vallida sunt* Flor. *inter se valla s.* Guelf. Exc. Sant. cum Alm. marg. Basil. Mira varietas, cujusmodi nihil tamen ex Turic. refertur. *medium est quorum nam* Turic. Flor. Guelf. et, omisso *nam,* Camp. c. Goth. Voss. 2.

67. *ut vehementi* Turic. Guelf. Exc. Sant. *vehementi re-*

ctationem, ut videbatur Heynio l. l. sed *facundiam,* *ὄπα μεγάλην.*

65. *in Pericle.* vid. ad 2, 16, 19. et 10, 1, 82.

vere. vid. not. crit.

66. *tertium aliquid.* Medium illud et lene.

atque vehementius invenitur; ut illud *lene* aut aſcendit ad fortiora, aut ad tenuiora ſummittitur. Ac ſic prope innumerabiles ſpecies reperiuntur, quae utique aliquo momento inter ſe differant; ſicut quatuor ventos generaliter a totidem mundi cardinibus accepimus flare, cum interim plurimi medii eorum, va-

miſſius omittere refertur Flor. (mirum ni *atque* etiam). *aſcendet* Turic. Flor. Guelf. *aut tenuiora* Turic. Flor. Guelf. c. Goth. Voſſ. 2. *ſumitur* Jenſ. (tac. Geſn.) *ac ſi propriae* Turic. *ac ſi p.* Flor. Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Bad. *generaliter ventos* Jenſ. et edd. poſt. ante Geſn. exc. Obr. Proximum autem *a* omittunt ſcripti omnes, et edd. ante Bad. *carminibus* Flor. *plurimum* Camp. *cum interim plures ſint intermedii*, ſic in lexicis v. *Interim*, et quidem, quantum reperire potui, in Rob. Stephani primum theſauro, locus hic citatur, noſtra tamen ſcriptura ſimul poſita. Nihilominus priorem non e codice, ſed ex alicujus memoriter laudantis obſervatione derivatam puto. *medii*

67. *interim.* Hoc ſenſu hanc particulam habuimus 4, 1, 64. De formula ipſa *cum interim* (pro *cum tamen*) v. Bud. ad Pand. lib. 22, 3. (de probationib.) l. 28. (Si arbiter), ubi locus allatus Ciceronis eſt pro Sull. 5, 16. Gronov. ad Liv. 4, 51. Quod autem huic formulae junximus indicativum *deprehenduntur*, factum auctoritate omnium librorum, cum conjunctivus editoribus tantum deberetur de grammatica ſollicitis. Atqui editoris eſt non utique regulas ſequi, ſed uſum antiquorum indagare, qui non ſemper illis aſtringitur. Ita haud rari ſunt loci, ubi uſus particulae *cum* cauſalis delabitur in alterum temporalem, nec apud poetis tantum, ut Hor. I. Od. 29. extr. *Quis neget etc. cum tu coëmtos — libros Panaeti — mutare loricis Iberis, pollicitus meliora, tendis;* ſed apud Ciceronem quoque, ut in loco quem C. mihi Schneider. indicavit, ad Div. 15, 12, 3. *Quam mihi facultatem cum hic — caſus eripuit, tamen — peto etc.* Quid igitur mirum, fieri illud noſtro etiam loco, ubi adjecto *interim* formam temporalem plane induit oratio (*während*).

varie — proprii. vid. not.

rie etiam regionum ac fluminum proprii, de- 1103
68 prehenduntur. Eademque muſicis ratio eſt, qui cum in cithara quinque conſtituerunt ſonos, plurima deinde varietate complent ſpatia illa nervorum, atque iis quos interpoſue-

et eorum varia etiam reg. Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. (niſi quod hic *et* pro *etiam*). *m. et eorum varietate r.* Jenſ. c. poſt. ante Ald. *medii eorum, varietate r.* reliqui impreſſi omnes. Sed cum non appareat, quid ſit „proprii varietate regionum" et valde verear, ne Jenſonianum illud *varietate* nullo ſcripto nitatur, codicum ſcripturam cum facillima Geſneri correctione, omiſſoque *et*, cujus nulla utique ratio eſt, repoſui. *regum* Turic. Guelf. Exc. Sant. cujus mendi fons deprehenditur in Flor. ubi *regiũm*. Alm. in his omnibus „turbare" tantum narratur. Mox *proprie* Jenſ. c. edd. poſt. ante Burm. exc. Ald. Nimirum oppoſita haec vox videbatur illi *generaliter;* ſed neque loco ſuo poſita, neque ſic etiam admodum latina, et nullo ſcripto nitens (nam ex Alm. etiam et Voſſ. diſerte *proprii* affertur) merito rejecta eſt. *deprehenduntur.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (err. Geſn.) Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. *deprehendantũr* reliqui.

68. *cum cithara* Flor. *conſtituerint* Camp. *atque his* Guelf. Camp. *atque his atque huc* Turic. Flor.

erit. Venti autem *fluminum proprii* intelligendi ſunt, qui proprietatem habere putantur a flumine aliquo regionis ejus, unde flant, derivatam.

68. *quinque—ſonos.* Sonos hoc numero primarios cum nusquam apud antiquos memoratos invenirem, Vitruvius autem et Boëthius, ad quos Badius nos remittit, quinque tetrachorda nominent, quorum hic nulla ratio; B o e c k h i u m adii, qui in uſum lectorum Quintiliani haec mecum communicavit. „Ut Quintilianus „ſonos muſicos (φθόγγους) il„luſtrandis dicendi generibus „adhibet, ita Dionyſ. Halic. „περὶ τ. Δημοσθ. δεινότ. c. 2. „genus grave et ſubtile cum „ὑπάτῃ et νήτῃ octavam (διὰ „πασῶν) complectentibus com„parat. Verba autem Quin„tiliani ad Sectionem Canonis „ſecundum ſyſtema perfectum „ex binis octavis conſiſtens, „quod inde ab Ariſtoxeneis

runt, inſerunt alios, ut pauci illi tranſitus
multos gradus habeant. Plures igitur etiam 69
eloquentiae facies, ſed ſtultiſſimum quaerere,
ad quam ſe recturus ſit orator: cum omnis
ſpecies, quae modo recta eſt, habeat uſum,
atque id ipſum omne ſit oratoris, quod vulgo

69. *ſe recturus ſit.* Sic Turic. Flor. Camp. *r. ſit* Guelf. *ſit ſe r.* Goth. (tac. Geſn.) *r. ſe ſit* reliqui. *id ipſum* „uſitatiſſimum erat, referenda „ſunt. In eo octo quidem „ſunt *ſoni immobiles,* qui ante „ceteros deſignantur, quippe „quinque tetrachordorum ter- „mini, iisque inſeruntur *mo- „biles,* quorum deſcriptio vul- „go καταπύκνωσις appellata eſt: „cujus loco Quintilianus ver- „bo utitur *complendi,* ut Plato „(Tim. p. 36. a.) dixit ξυνε- „πληρεῦτο τά τε διπλάσια καὶ „τριπλάσια διαστήματα. Sed ex „immobilibus illis *quinque „ſoni* totum ſyſtema in maxi- „ma intervalla dispeſcunt, νήτη „ὑπερβολαίων, μέση et προςλαμ- „βανόμενος, quibus chordis „binae conſtituuntur octavae, „ut apud nos ſonis c̄, c, C, „et νήτη διεζευγμένων atque „ὑπάτη μέσων, quae ſingulas „octavas in quartam et quin- „tam dividunt, ut nobis f̄ et „f. Hos itaque quinque ſo- „nos ut principes ſecrevit „Quintilianus; reliquosque „tres, quoniam illis minora „jam unius toni intervalla na- „ſcuntur, cum proxima κατα- „πυκνώσει, qua octo immobi- „lium intervalla, ſecundum „genus diatonicum, omnium „ſimpliciſſimum, tonis et he- „mitoniis complentur, his „verbis complexus eſt: *plu- „rima deinde varietate com- „plent ſpatia illa nervorum.* „Supereſt deſignatio minorum „intervallorum generi chro- „matico et enharmonio pro- „priorum, ex qua novi ori- „untur ſoni prioribus inter- „poſiti. Huc ſpectant verba: „*Atque his quos — alios;* at- „que ita ſonorum varietas ca- „dem reperitur, quam in di- „cendi generibus agnoſcit ſcri- „ptor §. 66. „ita horum — „„eſt eorum." Notitiam au- „tem ſonorum et intervallo- „rum veteris ſyſtematis cete- „raque huc ſpectantia pete in „commentatione mea de Con- „formatione animae munda- „nae in Platonis Timaeo, in- „ſerta Studiis a Daubio et „Creuzero editis T. III. P. I. „et in libro de Metris Pin- „dari III. cap. 7."

genus dicendi vocant. Utetur enim, ut res exiget, omnibus, nec pro cauſa modo, ſed
70 pro partibus cauſae. Nam ut non eodem modo pro reo capitis, et in certamine hereditatis, et de interdictis ac ſponſionibus, et de certa credita dicet; ſententiarum in ſenatu, et concionum, et privatorum conſiliorum ſervabit diſcrimina; multa ex differentia *perſonarum*, *locorum*, *temporumque* mutabit: ita in eadem oratione aliter conciliabit, non ex iisdem partibus iram et miſeri- 1104

non ſit Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Jenſ. et edd. ante Baſil. exc. Ald. Ita librorum antiquorum unus Camp. habet receptam. Neque tamen in hoc haerendum, recte monente Geſn. de confuſione notarum ō et ōē.

dic. genus Camp. *tutetur* Flor. *ſed pro.* Sic Turic. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. *et* inferunt reliqui.

70. *nam non ut* Turic. Flor. Guelf. Camp. *et de internis* Turic. Guelf. Camp. c. Goth. Voſſ. 2. *et de intm̄ſ.* Alm. *et internis* Flor. *certa credita.* Vid. certiſſimam criſin Spald. ad 4, 2, 61. 8, 3, 14. Addatur autem codicibus priori loco nominatis Flor. *ſententiam* Guelf. Exc. Sant. *ſententiarum quoque* Flor.

multa. Sic Obr. neque dubium mihi quidem, quin e cod. *vita* Turic. Flor. *vitam* reliqui, praeter Alm. qui *utram.* *conciliavit* Turic. *hisdem* Turic. *eis-*

69. *pro cauſa* i. ut cauſa exiget.

70. *de interd. ac ſponſ.* cf. 2, 10, 5. *de certa credita* v. 4, 2, 61.

aliter conciliabit. Plane meum facio judicium Rollini alterum membrum hic exciſſe cenſentis, ut ſcripſerit Quint. in hunc fere modum: „aliter inflammabit, aliter „conciliabit." Burmannus quidem ad defendendam vulgatam provocat ad Gronovii not. ad Liv. 3, 37. Tac. Ann. 1, 63. ſed ibi alieniſſima in-

cordiam petet: alias ad docendum, alias ad movendum adhibebit artes. Non unus color 71 prooemii, narrationis, argumentorum, egresſionis, perorationis ſervabitur. Dicet idem graviter, ſevere, acriter, vehementer, concitate, copioſe, amare, comiter, remiſſe, ſubtiliter, blande, leniter, dulciter, breviter, urbane: non ubique ſimilis, ſed ubique par

dem Leid. Burm. Geſn. Bip. Noſtra in omnibus mſſ. niſi quod Flor. et Voſſ. 2. in re minuta ſilentur. Sed loco verbi *partibus* in Turic. Flor. legitur *huaſtibus*, in Alm. *hic aſtibus*, et ſimile quid reperiſſe videtur Obr. in Arg. unde effecerit ſuum *eventibus*, quod ipſum tamen, ſi vel fuerit in codice, nemini probabitur; requiritur enim aliquid, quod in poteſtate et arte oratoris ſitum ſit. Ita quod ceteri codices praebent minime eſt incommodum: „ex iis„dem (artis ſuae) partibus", eoque acquieſcendum putavi, donec probabilius aliquid e ſtribliginibus illis excudatur.
Mox *alios* — *aliis* Turic. *aliis* e Flor. etiam, ſed incertum utro loco. *ad monendum* Camp. (ſed junctim) Jenſ. et poſt. ante Baſil. exc. Ald. *artis* hic raro conſenſu Flor. Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Ald. qui ſolus *arteis*.

71. 72. *non ubique ſimul ſed ubique par ſibi ſic fiet* venias. Agit enim Gronovius de voce *alius* ſemel tantum in altero membro poſita, ut in Liviano *virgis caedi, alii ſecuri ſubjici.* Hic autem unum *aliter* loco geminati cum uno eodemque verbo poſitum eſſet: ut ſit „aliter atque aliter, „i. e. diverſimode, concilia„bit." Cujus formae nullum exemplum affertur. Sed fac latinam eſſe, ſenſus tamen non admitteret. Tam minutae enim dicendi generis diverſitates, quae in una eademque parte, ut in conciliando, conſpiciantur, locum hic non habent, cum ſtatim diverſiſſimae *docendi* et *movendi* partes ſibi opponantur. Hoc itaque tantum dicit Qu., non modo diverſarum cauſarum diverſa eſſe dicendi genera; ſed in eadem oratione mutandum eſſe genus, cum in eadem judex ſit et docendus et movendus et conciliandus. Jam his tribus hic quidem abſolvi res poterat; nec male haec ipſa *aliter* — *alias* — *alias artes* inter ſe referrentur; niſi intercederet illud *non ex iiſ-*

72 ſibi. Sic fiet cum id, propter quod maxime repertus eſt uſus orationis, ut dicat utiliter et ad efficiendum quod intendit potenter: tum laudem quoque, nec doctorum modo, ſed
73 etiam vulgi conſequetur. Falluntur enim plu-

cum Alm. et, niſi quod *pars: ibi*, Guelf. *n. u. ſimul ſed ubicunque p. ſ. ſ. f. c.* Goth. Voſſ. 2. *n. u. ſimul ſed ubicunque par ſibi fiet. tum* Camp. Gryph. Gibſ. *n. u. ſimul ſed ubi pars ibi ſic fiet cum* Jenſ. (non plene ref. Geſn.) c. poſt. ante Ald. et ſic, niſi quod *par*, Bad. *n. u. ſimul ſed ubicunque par ſit: ſic fiet tum* Stoer. Chouet. Leid. Roll. Alios vid. ap. Burm. Noſtram Aldus primus, ſed prava diſtinctione (*par ſibi ſic fiet, cum*); tum recentiores inde a Burm. eamque nunc demum codd. firmant Turic. Flor. *ut dicat utiliter.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *ut et d. u.* Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Bad. *ut d. et u.* reliqui. *intendi* Flor. *non doctorum* Jenſ. et poſt. ante Bad. *conſequetur.* Sic Camp. Baſil. et poſt. ante Burm. *conſequatur* reliqui, praeter Tarv. Loc. (err. Burm.) Ven. qui mendoſe *conſequantur.* In codicum illa et a recentioribus adoptata ſcriptura ingrata erat, et praeter Quintiliani morem turbata oratio „fiet *cum* id, *ut*—dicat, *tum*—conſequatur." Aut igitur excidit in his alterum *ut* poſt *tum;* aut vera eſt Campani ſcriptura: in qua et ipſa quidem deceſſum eſt aliquantum a logica conſecutione, ſed longe gratiori modo. Naturalis enim forma erat „cum—dicet, tum conſequetur": haec in priori parte ob inferendum illud *propter quod* mutata eſt in „fiet cum id, ut—dicat—": neque tamen haec forma nunc nimis ſollicite continuanda erat, ſed in naturalem illam redire potuit ſcriptor. Reduxi igitur priorum, et in his illius qui inſtar ſcripti eſt, ſcripturam; idque eo confidentius, quod C. Schneider, neſcius illam extare, conjectura aſſecutus erat.

73. *falluntur enim plurimi* Jenſ. (niſi quod hic per

dem—petet, quod indicio eſt, diverſas jam in eo quod praecedit artes indicatas eſſe, quae reſponderent et irae et miſericordiae provocandae. Et profecto irae inflammatio, quamvis in adverſarium, non eſt pars conciliationis. Ita ſic etiam manifeſtum eſt, quod per ſe patet, bis poſitum a Qu. fuiſſe *aliter,* ſicuti mox bis *alias.*

72. *cum id—conſequetur.* vid. not. crit.

rimum, qui vitiofum et corruptum dicendi genus, quod aut verborum licentia exultat, aut puerilibus fententiolis lafcivit, aut immodico tumore turgefcit, aut inanibus locis bacchatur, aut cafuris, fi leviter excutiantur, flofculis nitet, aut praecipitia pro fublimibus habet, aut fpecie libertatis infanit, magis exiftimant populare atque plaufibile. Quod quidem placere multis nec in- 74
fitior, nec miror. Eft enim jucunda auri ac favorabilis qualiscunque eloquentia, et ducit animos naturali voluptate vox omnis:

fphalma *fallunt*) et poft. ante Bad. *exultat.* Sic nos ex Turic. Flor. in quibus tamen *exultet* fcriptum. *refultet* Guelf. Camp. *refultat* reliqui; cf. 9, 4, 28. *tumoretur geftit* Flor. *leniter — floribus* Camp. *avet* pro *habet* Jenf. (tac. Gefn.) et poft. ante Ald. *exiftiment* Goth. Voff. 2. Camp. Bad. *exiftimet* Turic. Flor. Guelf. Jenf. et poft. ante Bad. Vides indicativum nullo (nifi quod Alm. filetur) fcripto niti. Conjunctivum tamen neque exemplis deftitutus reponere, neque nimis feftinato judicio damnare aufim. Quid enim fi pro eo quod plenius effet „Falluntur, fi qui funt, qui exiftiment" Quintilianus preffius dicere potuit aut voluit „Falluntur, qui exiftiment"?

74. *infinitior* Flor. *jucundioris et favorabilis qualiscunque eloquentiae.* Haec eft conftans plerorumque librorum fcriptura cum hac tantum varietate: *jucundi oris* in Voff. 2. et in aliis Badio vifis divifim fcriptum; *favorabili* Flor. *favorabilioris* aliquot edd. ap. Burm. acc. Gryph. 1544. *eloquentia* Goth. Voff. 2. Mihi Gefneri conjectura ab longo inde tempore in notis proftans matura tandem videba-

73. *locis bacchatur.* Non displicet obfervatio Badii, alludi hic ad loca terrae, per quae Bacchae vagantur.

qui — exiftimant. vid. not. crit.

74. *jucunda auri.* vid. not. crit. *favorabile* autem effe cui

neque aliunde illi per fora atque aggerem circuli: quo minus mirum eſt, quod nulli
75 non agentium parata vulgi corona eſt. Ubi vero quid exquiſitius dictum accidit auribus imperitorum, qualecunque id, quod modo ſe ipſi poſſe deſperent, habet admirationem; neque immerito: nam ne illud quidem facile eſt. Sed evaneſcunt haec atque emoriuntur comparatione meliorum: *ut lana*

tur, quae in contextum reciperetur. *nec aliunde* Camp.

75. *exquiſitus dictu* Camp. *impeditorum* Flor. *neque merito* id. *nec imm.* Camp. *haec* om. Guelf. *atque moriuntur* Guelf. Camp. c. Goth. Voſſ. 2. et edd. meis ante

ſavetur, e lexicis notum; cf. 7, 1, 43. 11, 1, 42.

aggerem. Comparant VV. DD. verſum Juvenalis 6, 588. *Plebejum in circo poſitum eſt et in aggere fatum;* de plebe hariolos et agyrtas in illis locis conſultante. Utroque autem loco aggerem Tarquinii ſignificari Burmannus cenſet, quem merito Geſner. audiri vetat, donec oſtendatur, ibi quoque ejusmodi circulos fuiſſe. Ipſe tamen aggerem intelligens ſpinam circi, immo confidenter hoc in Theſ. Lat. proponens, hanc appellationem non magis probat: nam ex ipſo Juvenalis loco profecto hoc nemo efficiat. Reſtat ut eo redeamus, unde non minus abegit lectores Geſner., *viamque publicam* omnem intelligamus utroque loco. Cf. Hor. 1. Sat. 8, 15. *Aggere in aprico ſpatiari* (via publica in Esquiliis ſignificatur). Iuv. 5, 153. *Tu ſcabie frueris mali, quod in aggere rodit, Qui tegitur parma et galea etc.* (ſimia deſcribitur plebeculam per plateas oblectans). Quod autem Geſner. ait, *aggeres* potius dicturum fuiſſe hoc ſenſu noſtrum; primum, ſi ita reponere ſuadeam, non ita magnum facinus ſuadeam; dein ſingularis etiam numerus in talibus quae univerſe enuntiantur ratione carere non videtur: nam fora plura et ſingula, viae urbis continuatae et quaſi una.

75. *ut lana — — Ovidius ait.* Ovidiana haec eſſe Quintiliano credendum eſt: ſed

1105 *tincta fuco citra purpuras placet: at si contuleris etiam lacernae, conspectu melioris obruatur*, ut Ovidius ait. Si vero judicium his 76
corruptis acrius adhibeas, ut fucinis sulfura,

Gryph. 1544. *a. morantur* Turic. Flor. c. Alm. *fuco* Locat. Ven. *succo* Bad. Basil. *purpuras.* Sic omnes scripti (non mem. tamen Alm.) et edd. ante Gryph. acc. Obr. *ac si* Turic. Flor. Guelf. *aut Ov.* Flor.

76. *iis corr.* Goth. *is c.* Jens. *ut fucinus sulphura* Turic. Flor. c. Alm. (nisi quod hic *facinus*). *ut fuci-*

unde sumpta non facile est conjicere. E tragoedia esse volunt VV. DD. Et Heinsius quidem (non Colomesius, ut falso Gesner. ait) corrigendo quaedam senarium inde cum duobus phalaeciis efficit: quod metrum mirarentur sane sibi affixum tragici veteres. Sed neque argumentum ipsum lacernaeque mentio tragoediam sapit: nisi dixeris forte, nos tragicos quidem, sed Ovidium tragicum non nosse. Ita haec quidem relinquo. Correctiones autem quas tetigi Heinsii sunt vox *fuco* omissa, et *etiam* mutatum in *eam*. Quorum illud nemini sane persuadebit, ut ne Gesnero quidem, cui totum tamen conamen mire placebat. Alterum speciem non caret, cum vocis *etiam* locus esse nullus possit: sed *eam* nimis est pedestre, et rectius in corruptela *etiam* latere dicas appositum aliquod *lacernae.* Non enim audiendi sunt neque Ferrarius, qui, cum purpureae fere fuerint honestiorum lacernae, hic ipsam pro purpura positam esse putat; neque Gallaeus, qui mendum Vallensis libri, *lacenae,* arripiens, *Lacaenam* sic nude pro Laconica purpura (Hor. 2. Od. 18, 7.) ab Ovidio nominatam credit. Vix autem aptius quicquam excogitari posse puto eo quod Aldrovandus (de Testaceis 3, 5.) dudum proposuit *Tyriae lacernae:* nisi quod ille vocem *etiam* non eliminabat, quam equidem ex scriptura *tiriae* natam existimo; salvo tamen eo quod de metro hoc peritiores statuent.

ut fucinis sulfura. Quae horum loco hucusque lecta sunt, ex sola scripturae varietatum collatione tantum non manifesta fiunt aut corruptelae aut arbitrariae correctionis. Neque melius eadem procedebant re ipsa. Nam contra scripturam *ut buccino purpuram* recte hoc movit ex Pli-

jam illum, quo fefellerant, exuant mentitum colorem, et quadam vix enarrabili foeditate pallefcant. Luceat igitur haec citra folem,

nus fulphura Guelf. *ut fuccinis f.* Jenf. et poft. ante Gryph. *ut buccinis purpura* marg. Bafil. *ut buccinum purpura* Goth. Vall. *ut bucinum purpuram* Voff. 2. *ut buccinis purpuram* Gryph. et recentiores praeter Obr. Apparet, opinor, fcripturas *fucinus, fuccinis* eadem, quanquam in mff. corruptionis via proveniffe, qua in fuperioribus *fucum* et *fuccum; buccina* autem effe correctionem. Repraefentanda itaque erat vetuftorum librorum fcriptura, non tamen cum manifefto indocti librarii mendo — *us*, fed in ea, quam nexus fententiarum et comparatum illud *fuccinis* prius fuiffe docent, dativi forma *fucinis*. Quae vox an latina fit, an aliud quid verius, fic demum rite inveftigabitur. *jam illum, quo fefellerant, exuant — pallefcant.* Sic nos e certis codi-

nio Gefner., quod in pretiofiffimis erat buccinum et ad purpuras ipfum referebatur. Immerito tamen idem probavit Ferrarii conjecturam *ut buccini purpuram* i. e. „ut fi fuco „tinctis pretiofiffimam illam „buccini purpuram admo„veas"; quod per fe inficetum, corruit ea fola obfervatione, quae contra vulgatam illam etiam valet, quod illis Ovidianis de conferenda fuco purpura, non hoc ipfum iterum per *Si vero* fubjici potuit. Haec reputanti ftatim exploratum effe debuit, fcripturam *fulfura* alteram veritatis partem continere. Neque tamen *fuccinis* ideo, quae in aliquibus libris juncta illis erant, adhaerefcendum erat, cum ob illepidum in aliud genus digreffionem, tum ob rem ipfam; nam corruptum aliquid aut vile memoratum requirebatur, quale non eft fuccinum; neque pro mangonizato nefcio quo fuccino (vid. Gefn.) fuccinum ipfum nominaverit Quintilianus. Ita verum fenfum haud dubie unicus adhuc Obrechtus repraefentavit, qui conjectura rem affecutus pofuit *ut fuco tinctis fulfura.* Jam hoc ipfum alia forma hodie nobis praebent codices optimi leviffime tantum ope ceterorum librorum emendati, *fucina* neutro genere, ut in aliis coloribus faepe, e. g. in illo Martialis 2, 39. *Coccina famofae donas et ianthina moechae.* Quod autem non adhuc lectum eft aliis locis adjectivum *fucinus,*

ut quaedam exigua animalia igniculi videntur in tenebris. Denique mala multi probant, nemo improbat bona. Neque vero 77
omnia iſta, de quibus locuti ſumus, orator optime tantum, ſed etiam facillime faciet. Neque enim vis ſumma dicendi eſt admiratione digna, ſi infelix usque ad ultimum ſolicitudo perſequitur, ac oratorem

cum veſtigiis, cum antea fuiſſet *jam illud, quod feſellerat, exuat — palleſcat.* Nam *quo ſe fellerat* Turic. Flor. *quo feſellerat* Goth. Voſſ. 2. Vall. In Alm. pronomen omiſſum. *paleſcant* Turic. Flor. His adde Camp. qui omiſſis illis *ut fuc. ſulf.* ſic haec continuat: — *adhibeas, jam illum, quo fucus feſellerat,* ſervata tamen in ſequentibus quoque forma ſingulari; ubi veri veſtigiis correctio eſt immiſſa. Praeterea in Camp. eſt *enarrabilis,* in Turic. *feditante.* Mox *et ut quaedam* Turic. Flor. Guelf. Camp. Jenſ. (non Goth., err. Geſn.) et edd. ante Gryph. *ut et q.* Gryph. Stoer. Chouet. Gibſ. Obr.

77. *nec vero* Camp. *neque enim vim ſummam dicendi eos admirationem dignum infelix* Turic. Flor. Guelf. Eadem in Alm. niſi quod *eſt admirationem ſignum.* In recepta habent *eſſet* pro *eſt* Goth. Voſſ. 2. Jenſ. et edd. ante Gryph. *ſollitudo* Camp. *proſequitur* Guelf.
nec oratorem Turic. Flor. Guelf. cum Alm. quod certe legitimi *atque* veſtigium non eſt. Intactum itaque reliqui *ac,* indicium fortaſſe turbati ordinis; nam magis placeret *perſequitur ac macerat oratorem et coquit.* Remanet autem ſuſpicio, in corrupta vetuſtorum ſcriptura veſtigia

neque in Graecis φύκινος, hoc in talibus nullius fere eſt momenti. Qui enim dixerunt *coccinus, crocinus, faginus,* φήγινος, σύκινος, eosdem illo abſtinuiſſe neſcio qua religione ductos credis? Praeſertim cum alia adjectivi a fuco derivati forma huic uſui non exſtet: nam *fucata* proſa certe oratione aliud ſonant. Quod ſi cui minus probavero, illi ſane hoc unum relictum eſt, ut hoc ipſum *fucatis* e codicum ſcriptura, parum utique probabiliter, extundat.

macerat et coquit, aegre verba vertentem, et perpendendis coagmentandisque eis intabe-
78 ſcentem. Nitidus ille et ſublimis et locuples circumfluentibus undique eloquentiae copiis imperat. Deſinit enim in adverſa niti, qui pervenit in ſummum. Scandenti circa ima labor eſt: ceterum quantum proceſſeris, mol-
79 lior clivus ac laetius ſolum. Et ſi haec quoque jam lenius ſupina perſeverantibus ſtu-

eſſe antiquioris cujusdam, receptam autem nonniſi correctionibus natam. Spaldingius in ſchedas haec conjecerat: *Neque enim vim ſummam dicendi et admiratione dignam infelix — ſolicitudo perſequitur nec oratorem macerat* cet. Displicet tamen haec ſententiae inverſio „vim d. admiratione „dignam ſolicitudo non perſequitur" pro eo quod rectius eſt in recepta „ſi vim d. ſolicitudo perſequitur, non eſt „admiratione digna". *maceret* Alm. *et quo quid* Turic. Flor. c. Alm. *verbentem* Turic. Flor. *coaugetandisque* Flor. *coaugmentandisque* Guelf. Jenſ. et aliq. poſt.

78. *eloquentiae opus* Camp. *e. pompis* marg. Baſil. *enim adverſa niti* Turic. Camp. *e. adverſanti* Flor. *ſuadenti* Flor. Guelf. c. Alm. *laboret* Jenſ. Tarv. *labores* Locat. Ven. *mollier clives* Turic. Flor. *mollier dives* Alm. *mollitur dives* Guelf. *mollietur dives* reliqui ante Geſn. qui primus conjectura aſſecutus eſt, quod nunc manifeſtum e veſtigiis optimorum codicum *clivus* ſcribendum eſſe. Qui ſi minus feſtinanter haec procuraſſet, ex illo quod ex Alm. jam allatum erat *mollier* comparativum etiam extudiſſet; quo addito nunc demum locum integritati reſtituimus: nam duriſſima et vix latina erat compago: *mollietur clivus, et laetius ſolum* ſc. *fiet.* *ac laetius.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. *et l.* reliqui.

79. *quoque haec* Jenſ. et poſt. ante Bad. *lenius ſuprema* Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. *levius* vel *lae-*

77. *ac macerat.* vid. not. crit.

verba vertentem, i. e. ab omni parte conſiderantem, ut

1106 diis evaſeris, inde fructus illaborati offerunt ſeſe, et omnia ſponte proveniunt: quae tamen quotidie niſi decerpantur, areſcunt. Sed et copia habet modum; ſine quo nihil nec laudabile, nec ſalutare eſt; et nitor ille cultum virilem, et inventio judicium. Sic erunt 80 *magna*, non nimia; *ſublimia*, non abrupta; *fortia*, non temeraria; *ſevera*, non triſtia; *gravia*, non tarda; *laeta*, non luxurioſa; *jucunda*, non diſſoluta; *grandia*, non tumida.

vius ſuprema edd. reliqui ante Burm. qui primus noſtrum ex Alm. quod nunc firmatur etiam a Turic. Flor. Guelf. *eveſeris* Flor. *everteris* Guelf. marg. Baſil. *evaſerit* Jenſ. et poſt. ante Obr. *off. ſaepe* Turic. Flor. Guelf. *neque laud.* Guelf.

80. *nimium ſublimia* Jenſ. et poſt. ante Ald. *abruta* Guelf. *ſtriſticia* Flor. *jucunda non lux diſſoluta* Turic. Flor. Apparet ſcribam autographi horum codicum per errorem relapſum ad *luxurioſa*, inceptum jam verbum non deleviſſe. Hinc tamen natum *non luxu diſſoluta* in Guelf. (quod notatu dignum ad geneſin hujus codicis) Ald. Baſil. *grandia, non tumida.* Sic Goth. Voſſ. 2. *fortia n. t.* Turic. Flor. (niſi quod hic *tumidia*) Guelf. c. Alm. Jenſ. Bad. *fortia n. timida* Tarv. Locat. Ven. *plena non tumida* reliqui praeeunte Camp. Cum *fortia* neſcio quo corruptionis caſu huc venerit, apparet alterutrum certe eorum, quae ejus loco leguntur, correctione ſuffectum eſſe. Praetuli *grandia* non ideo ſolum quod eſſet e ſcriptis, ſed aliqua etiam rei ipſius ratione habita. Nam primum *tumidum* ſupra etiam 10, 2, 16. (ubi haec ſunt noſtro loco dicitur *vertere quaeſtionem*: et ſim.

80. *grandia, non tumida.* Cf. not. crit. Videntur autem *magna* quidem ad res ſpectare, *grandia* ad oratorem ipſum et ad verba animum patefacientia ſive, in tumido, oſtentantia. Cf. praeter loca in not. crit. laudata, 2, 11, 3. 10, 1, 65. 77. 12, 10, 58.

Similis in ceteris ratio eſt, ac tutiſſima fere per medium via, quia utriusque ultimum vitium eſt.

XI. His dicendi virtutibus uſus orator in judiciis, conſiliis, concionibus, ſenatu, in omni denique officio boni civis, finem quoque dignum et optimo viro et opere ſanctiſſimo faciet: non quia prodeſſe unquam ſa- 1107
tis ſit, et illa mente atque illa facultate praedito non conveniat operis pulcherrimi quam longiſſimum tempus: ſed quia decet hoc quoque proſpicere, ne quid pejus, quam fece-

congrua: *ſiunt pro grandibus tumidi, — fortibus temerarii, laetis corrupti —)* cum *grandi* ita compoſitum habuimus, et 8, 3, 18. cum *magnifico*, quod idem eſt. Contra *plenum*, quod 11, 1, 31. opponitur preſſo et 12, 10, 66. ſubtili, cognatum vitium Quintiliani certe ſermone non *tumorem* habet ſed *redundantiam*. Fateor non ſatis apparere, cur *grandia* a cognatis illis *magnis*, *ſublimibus* etc. tam longe distineantur: ſed valeret idem de omni verbo quod tumori recte adjungeres. Quare ſubnaſci poſſit contra utrumque verbum ſuſpicio, et non inepte proponas *mitia*, *non timida*, vel ſi quod aliud commodius timori adjungatur.

ratio, omiſſo *eſt*, Goth. Jenſ. et poſt. ante Baſil.

ac tutiſſima. Sic Alm. Camp. Obr. *accutiſſima* Turic. *acutiſſima* Flor. *tutiſſima* ſine *ac* reliqui. (In Aldinis turbae: *diſſoluta; non tumida. S. i. c. r. eſt plena ac tut.*)

quod utriusque Turic. Sed Camp. conjunctionem omittit.

Novi capitis in Flor. Guelf. nulla inſcriptio. *Concluſio* Turic. *Quae poſt finem ſtudia* Goth. Jenſ. et reliqui.

1. *ſenatu nomini* Flor. *offero boni cuius* Camp. Mox *ille* bis pro *illa* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. *prodito* Guelf. Pro illis autem *non conveniat* Turic. Flor. Guelf. *non quod eandem;* ex Alm. *Inq eandem*, mira varietate.

qua long. Turic. Flor. Guelf. *perſpicere* Guelf. *ne quid id* Jenſ. Tarv. *ne quis id* Locat. Ven. Valde pla-

1. *ne quid.* cf. not. crit.

rit, faciat. Neque enim ſcientia modo con- 2
ſtat orator, quae augetur annis, ſed voce,
latere, firmitate; quibus fractis aut immi-
nutis aetate ſeu valetudine, cavendum eſt,
ne quid in oratore ſummo deſideretur, ne
interſiſtat fatigatus, ne quae dicet, parum au-
diri ſentiat, ne ſe quaerat priorem. Vidi ego 3
longe omnium, quos mihi cognoſcere conti-
git, ſummum oratorem, *Domitium Afrum*
valde ſenem, quotidie aliquid ex ea, quam
meruerat, auctoritate perdentem: cum agente
illo, quem principem fuiſſe quondam fori
non erat dubium, alii, quod indignum vi-

ceret *ne qua id.* Mox *faciet* Flor.

2. *non interſtat* Turic. Flor. Guelf. (hic *inter ſtat*). In Exc. Sant. *interſtat* ſolum notatum. *non interſiſtat* Goth. et edd. ante Ald. acc. Bad. *neque dicet* Turic. Guelf. *nec quae d.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Ald. acc. Bad. *nec quae dicat* Camp. *aud. ſententia* Turic. Flor. Guelf. *nec ſe* Turic. Flor. Guelf. c. Bodl. Goth. et edd. ante Ald. acc. Bad. *queratur perire* Goth. Voſſ. 2. Jenſ. et poſt. ante Ald. acc. Bad. Obr. Rollin. *queratur pejorem* Ald. Colin. *quaeratur* (ſic) *priorem* Baſil. 1541. *queratur priorem* Gryph. (1544.) Stoer. Chouet. Leid. Gibſ.

3. *vide ego* Flor. *vidi eo* Camp. *afrae* Flor. *quod mer.* Flor. *aliquid indignum* Flor. *aliquod i.* Guelf. *alii i.* Camp. *videbatur* Ald. et poſt. ante Obr.

2. *ne ſe quaerat.* „Id eſt „deſideret, ſentiat ſe immuta„tum et plane alium. Illu„ſtrarunt hanc formulam lau„dati hic Burmanno Graevius „Lectt. Heſiod. c. 9. Broukh. „ad Tib. 2, 3, 26. Barth. ad „Stat. Achil. 2, 211. Ceterum“ [vid. nos ad 12, 10, 48.] „quod „ſuadet hic Fabius aliis, id ſe „feciſſe ipſum teſtatur 2, 12, „12.“ Geſner.

3. *quod indignum videatur.* Cf. 2, 16, 1. *quidam — invehi ſolent, et, quod ſit indigniſſimum, — utuntur.*

deatur, riderent, alii erubescerent: quae occasio fuit dicendi, *malle eum deficere, quam desinere.* Neque erant illa qualiacunque mala,
4 sed minora. Quare antequam in has aetatis veniat insidias, receptui canet, et in portum integra nave perveniet. Neque enim minores eum, cum id fecerit, studiorum fructus

occasio alio fuit Turic. *o. illo f.* Flor. c. Alm. *o. aliis f.* Camp. *o. illi f.* Guelf. c. Goth. Voss. 2. Jens. Tarv. Basil. *o. illis f.* reliqui (edd. tantum, duce Merula) praeter Obr. qui mediam vocem omisit. Eum autem nos secuti sumus; non quod nimium ei fideremus, sed propriis rationibus ducti. Nam cum vulgata, per se inepta (qui enim sunt *illi?* ridentes? erubescentes? utrique?) nullaque auctoritate nitens, abjicienda esset; nihil tamen porrigebant meliores libri, quod ejus locó suffici posset. Nam putidum esset, *aliis* scribendo tertium quasi genus addere duobus quae praecedunt. Neque ullo modo, si *illi* scribamus et mox cum Guelf. Exc. Sant. *enim* pro *eum*, credibile est, haec ipsum Afrum mira pertinacia dixisse, cum scilicet videret alios ridere, alios erubescere. Admodum autem probabile est ceteras scripturas omnes prodiisse ex una *alio*, quae mihi quidem videtur nata ex illo *al* appicto olim his *fuit dicendi* sive ob aliam quam nunc ignoramus scripturae varietatem (cf. 12, 10, 44.) sive ob illam quae est in Goth. *fuit dicendo.* Pro *malle* autem *male* Camp. Mox *quam de se venire* Turic. Flor. Guelf. c. Alm.

4. *canet in portui int.* Turic. Flor. Guelf. (nisi quod

malle — desinere. „Sen. „Controv. 1, 8. *Optimus vir-„tutis finis est, antequam de-„ficias desinere.*" Spald.

Neque—qualiacunque mala, sed minora. Mala hic sunt illae irrisiones et amicorum rubor. Quod non vidit Gedoynus. *Qualiacunque* autem hic notatu dignum. Nam cum alias imminuendi potestatem in hac formula agnoscere videmur (vid. 74. et 75.); hic intensionem manifestam habemus. Enimvero re vera neque minuit illa, neque auget: non enim quantitatis est, sed qualitatis: sed ubique in *de-*

prosequentur. Aut ille monumenta rerum posteris, aut, ut L. Crassus in libris Ciceronis destinat, jura quaerentibus tradet, aut elo-

portiu Flor. *portu* Guelf.) *prosequentur.* Sic Flor. Camp. Basil. Gryph. (1536. non 1544.) Obr. *persequentur* Turic. Guelf. c. Vall. Alm. Goth. Voss. 2. *sequentur* reliqui praeeunte Jens. Apta quidem simplex forma et Quintiliano familiaris de iis quae sponte proveniunt aut facile fiunt (vid. 10, 2, 26. 12, 9, 18.): hic tamen, ubi scriptus eam nullus firmat, retinere non debui. Neque *prosequi* male fructus dicuntur, qui e vita publica decedentem quasi comitantur nec in otio deserunt. Cf. 1, 1, 36. 1, 11, 19. 6, 2, 30. *aut* ante *ut* om. Voss. 2. Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Basil. qui *aut* habet, omisso *ut*.
grassus Flor. Tum novum *aut* Turic. Flor. inserunt ante *in libras;* nam sic iidem. *libros* Guelf. *destinatur a q.* Turic. Flor. Guelf. *destinat a. q.* Alm. *destinabat q.* reliqui praeter Obr. qui non dubium est quin eadem illa, quae in nostris sunt, in Arg. etiam repererit vestigia et inde effecerit *jura*, servato tamen imperfecto, quod nos iisdem indiciis freti Spaldingiique jussu mutavimus. *reddet* Tu-

terius vergit. Ita ad pessima etiam significanda adhibetur. Cic. in Pis. 12. *cum tamen ille, qualiscunque est, qui est ab uno te improbitate victus, collegit ipse se.* Tacit. Hist. 4, 8. *bonos imperatores voto expetere, qualescunque tolerare.* Quod autem ubique in deterius, id malo si affigitur, in pejus necessario vergit. Sensus itaque est: „*Neque tamen* „*quae Afer passus est ultima* „*erant illa malorum, sed quae* „*tolerari adhuc poterant. Lon-* „*ge itaque graviora illi, qui* „*est minore ingenio, evenire* „*possunt. Quare*" cet.

4. *prosequentur.* Vid. not. crit.

L. Crassus — destinat. i. facturum se dicit. Ita senties unice aptum esse hic praesens tempus. Nam quanquam memoriam aliquam secutus de Crasso ita tradiderit Cicero; addito tamen *in libris C.* ineptum esset tempus praeteritum. Locus autem Ciceronis esse creditur de Orat. 1, 42. §. 190. Quanquam ibi de componenda juris civilis arte loquitur Crassus: ut Quintilianus haec quoque memoria falsus aliquantum immutaverit.

jura — tradet. Spaldingio placebat illud *reddet* (v. not. crit.) notum sibi tunc e Guelferbytano tantum: qui non

quentiae componet artem, aut pulcherrimis 1108
5 vitae praeceptis dignum os dabit. Frequentabunt vero ejus domum optimi juvenes more veterum, et veram dicendi viam velut ex oraculo petent. Hos ille formabit quaſi eloquentiae parens, et ut vetus gubernator litora et portus, et quae tempeſtatum ſigna, quid ſecundis flatibus, quid adverſis ratis poſcat, docebit, non humanitatis ſolum communi ductus officio, ſed amore quodam
6 operis. Nemo enim minui velit id, in quo

ric. Flor. Guelf. Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Ald. acc. Bad. *arte* Flor. *artem componet* Camp. *hos dabit* Flor. c. Alm.

5. *more votorum* Flor. *vere dicendi* Turic. Flor. Guelf. *formavit* Turic. Flor. *quae* pro *quaſi* Turic. Flor. Guelf. *qua etate peſtatium* Flor. *quod adv.* Turic. *ratus* Turic. *ratum* marg. Baſil. *ratim* Guelf. *Nam hum.* Goth. (tac. Geſn.) *amoris* Camp.

offenſus eſt itaque ejusdem verbi ad ſuperiora *monumenta rerum poſteris* relatione. Sane „quaerentibus" jura „tradere" non ſatis congruum videtur; ſolentque ſcriptores, cum duo ſenſus ad unum verbum referunt, propiori illud magis accommodare quam remotiori. Ita zeugma hic, in verbo *reddere* (cf. 1, 10, 47. 8, 3, 51.), non adeo durum ſit: et equidem addicentibus nunc optimis codd. plane transeo in Spaldingii ſententiam.

5. *more veterum.* Vid. Cic. de Sen. 8. 9. et noſtrum 10, 5, 19.

quid — ratis poſcat. „Num „*rate* vehetur gubernator?" Spaldingius quaerebat; merito. Nam poëticum hujus vocis uſum de nave apud bonae notae ſcriptores non invenias: alterum proprium habes ſupra 10, 2, 7. *ratibus adhuc navigaretur:* adde 6, 3, 96. 5, 8, 23. Veriſſima itaque mihi quidem videtur ejusdem Spaldingii emendatio: *quid — ratio poſcat.*

maximus fuit. Quid porro eſt honeſtius, quam docere quod optime ſcias? Sic ad ſe Coelium deductum a patre Cicero profitetur: ſic Panſam, Hirtium, Dolabellam in morem praeceptoris exercuit quotidie dicens audiensque. Ac neſcio an eum tunc bea- 7
tiſſimum credi oporteat fore, cum jam ſecretus et conſecratus, liber invidia, procul contentionibus, famam in tuto collocarit, et ſentiet vivus eam, quae poſt fata praeſtari magis ſolet, venerationem, et quid apud poſteros futurus ſit, videbit. Conſcius ſum mihi, 8
quantum mediocritate valui, quaeque antea ſcierim, quaeque operis hujusce gratia potuerim inquirere, candide me atque ſimpliciter

6. *honeſtus* Flor. *vero* pro *Cicero* Turic. Flor. c. Alm. *do tabellam* Turic. Deinceps *in* om. Turic. Flor. Guelf. c. Alm.

7. *eum turbatiſſimum* Flor. Guelf. Exc. Sant. *fore* om. Jenſ. (non Goth. err. Geſn.) et poſt. ante Ald. *procul cont.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. Reliqui *a* inferunt. *fama* Turic. Jenſ. et poſt. ante Bad. *collocavit* e Jenſ. enotavit Geſn. ſed in meo ex. liquido legitur *r.* *et ſententia et viros* Turic. Flor. *et ſententiat vivas* Camp. *et ſententia vivus* Alm. *et ſentiat et vivus* Guelf. *et ſentiat v.* reliqui. Noſtra eſt e certa Geſneri emendatione. *ea quae* Flor. *facta* Turic. Flor. *ſolet et* Flor. Guelf. Camp. *videbat* Guelf.

8. *opere h. gratie* Camp. *ac ſimpl.* Guelf.

6. „De *Coelio* ad Ciceronem a patre deducto vid. Cic. „in Orat. pro eod. c. 4. De „*Hirtio*, *Panſa*, *Dolabella* diſcipulis ſuis ad Fam. 9, 16.“ [quanquam nihil ibi de Panſa] „et al.“ Geſner. Cf. de iisdem noſtrum 8, 3, 54. Suet.

in notitiam eorum, ſi qui forte cognoſcere voluiſſent, protuliſſe. Atque id viro bono
9 ſatis eſt, docuiſſe quod ſciret. Vereor tamen, ne aut magna nimium videar exigere, qui eundem virum bonum eſſe, et dicendi peritum velim; aut multa, qui tot artibus in pueritia diſcendis, morum quoque praecepta, et ſcientiam juris civilis, praeter ea quae de eloquentia tradebantur, adjecerim: quique haec operi noſtro neceſſaria eſſe crediderint, velut moram rei perhorreſcant, 1109

protuliſſent Flor. Guelf. *quod ſciret.* Sic Turic. Guelf. Camp. *ſcieret* ex Alm. *ſcierit* reliqui, quod legitimum non credo. Alia enim ratio eſt verbi *ſcierim* in praecedentibus, ubi ſermo finitus erat „docui et quae *an*-„*tea* ſcivi, et quae — potui". Hic autem ſermo finitus eſt „docuit quod ſciebat."

9. *exire* Flor. ſuperſcripto *e* ſolo. *quae eundem* Goth. (tac. Geſn.) *eſſe dicendi* Camp. *aut iecerim* Flor. *qui quae haec operi* Guelf. *quique operi* Jenſ. Tarv. *quaeque op.* Ald. Bad. Baſil. Gryph. *crediderint.* Sic liquido Turic. Ediderunt autem ita Obr. Bip. *crediderim* reliqui. *velut morum rei* Turic. (ſed ſuo more *velud*) Flor. *v. mox rei* ex Alm. littera *x* nata ex ſimili terminationis *rum* compendio. *v. pondus r.* reliqui praeter Obr. qui dedit *velut remoram perhorr.* ita ſine dubio e conjectura corrigens eandem in Arg. inventam ſcripturam, quam vetuſti noſtri exhibent, quamque nos ſimplicius multo emendare

do clar. rhet. non procul ab initio; Sen. Controv. I. Prooem.

8. *Atque.* „An *atqui?* Vid. „4, 2, 10. not. crit." Spald.

quod ſciret. v. not. crit.

9. *aut multa.* Repete *nimium.* Totam autem hanc paragraphum facilius mente capias ita ſenſus contrahendo: „Vereor, ne nimium videar „exigere, quique haec neceſ-„ſaria crediderint, deſperent."

moram rei. Sic *mora* paſſivo ſignificatu genitivo jungitur haud raro. Cic. Verr. 5, 64.

et desperent ante experimentum. Qui primum 10
renuncient sibi, quanta sit humani ingenii
vis, quam potens efficiendi quae velit: cum
maria transire, siderum cursus numerosque
cognoscere, mundum ipsum paene dimetiri,
minores sed difficiliores artes potuerint. Tum
cogitent, quantam rem petant, quamque nullus
sit hoc proposito praemio labor recusandus.
Quod si mente conceperint, huic 11

non dubitavimus. *et desperent.* Sic Turic. Flor. (sed hic *desperet*) Guelf. Camp. *ac d.* reliqui.

10. *experimentum. tum qui primum* Turic. Flor. (nisi quod hic *tu qui*) Guelf. Exc. Sant. Camp. *experimentum. hi pr.* Alm. *e. namque pr.* Goth. Voss. 2. *e. namque qui pr.* Jens. Tarv. *e. Sed hi pr.* ex emend. Merulae reliqui, exc. Obr. qui nostram, quam manifesto indicant libri optimi. *quantum* Flor. *humani generis* Alm. Jens. et edd. post. ante Stoer. acc. Gibs. *demetiri* Flor. Camp. *minores et d.* Guelf. Voss. 2. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Bad. *cogitant* Guelf. *quanquam* Guelf. c. Voss. 2.

§. 165. *crudelissimi taeterrimique judicii aliquam parvam moram — afferre.* 166. *si non effugium, ne moram quidem mortis.* pro Rab. perd. 3. §. 8. *cum ad judicii moram excusatio quaereretur.* Flor. 4, 9. *scopulus et nodus et mora securitatis publicae Antonius.*

10. *renuncient sibi.* „cogitent, considerent, ad animum revocent" sic Gesner. in Thes. non immerito observatu dignum hunc usum dicens, cujus simile aliunde nondum allatum est. Nam aliis quoque non *renunciatur* nisi quod nesciunt. Hinc neque illud satisfacit, quod annotavit Spaldingius, esse pro *respondeant.* Quare mihi quidem veritas hujus scripturae nondum in tuto est.

artes. Nescio quid acciderit Burmanno accusativum hic videnti et in formula *possum artes* haerenti. *Artes* aliae, *minores* illae dignitate nec tantum ingenium sibi poscentes, quanquam *difficiliores* percepta, *maria transire* cet. *potuerunt.*

quoque parti facilius accedent, ut ipſum iter neque impervium, neque ſaltem durum putent. Nam id, quod prius, quodque majus eſt, ut boni viri ſimus, voluntate maxime conſtat: quam qui vera fide induerit, facile easdem, quae virtutem docent, artes acci-
12 piet. Neque enim aut tam perplexa, aut tam numeroſa ſunt quae premunt, ut non paucorum admodum annorum intentione diſcantur. Longam enim facit operam, quod repugnamus: brevis eſt inſtitutio vitae honeſtae beataeque, ſi credas. Natura enim nos ad mentem optimam genuit: adeoque diſcere meliora volentibus promtum eſt, ut vere intuenti mirum ſit illud magis, malos

11. *accendent* Flor. *quod pejus* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. *viri ſimul* Flor. Guelf. *voluntatem* Turic. Guelf. *conſtant* Turic. Guelf. *artis* Flor.

12. *premuntur* Turic. *legem meam facit op.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. c. Alm. *inſtituto* Flor. *inſtituti* Guelf. Mox *intuendi* Flor. *magis* om. Camp.

11. *neque ſaltem.* vid. ad 1, 1, 24.

easdem. Plane nullam video hujus pronominis rationem: nam virtutes nondum memoratae ſunt, ſed homo. Quare ſcribendum puto *eas idem, quae.*

12. *quae premunt.* Corrupta utique ſcriptura. Neque tamen *petuntur*, quod Obrechtus repoſuit, ſatisfac : quanquam formam paſſivam codex optimus nunc praebet. Aptius ad ſenſum videtur *praecipiuntur*, ſicut 1, 10, 29. dictum eſt *praecipere ſtudium* aliquod.

ſi credas. Mirum, viros doctos apud Burmannum tantum deſudare in mutando verbo convenientiſſimo. An veriti ſunt, chriſtianam eſſe ſententiam? Sed certa eſt ſcriptura oppoſitione verbi *repugnamus:* apteque Geſner.

eſſe tam multos. Nam ut aqua piſcibus, ut 13
ſicca terrenis, circumfuſus nobis ſpiritus volucribus convenit: ita certe facilius eſſe oportebat, ſecundum naturam, quam contra eam vivere. Cetera vero, etiamſi aetatem noſtram non ſpatio ſenectutis, ſed tempore adoleſcentiae metiamur, abunde multos ad diſcendum annos habent. Omnia enim breviora reddet ordo, et ratio, et modus. Sed 14
culpa eſt in praeceptoribus prima, qui libenter detinent quos occupaverunt, partim cupiditate diutius exigendi mercedulas, partim ambitione, quo difficilius ſit quod pollicentur, partim etiam inſcientia tradendi,

13. *ut atque* Flor. *torrenis* id. *circumfuſum* Flor. Guelf. *cerit* pro *certe* Flor. *caetero* pro *cetera* Guelf. *etiam ſcietatem* Flor. *ſed corpore aduleſcentiam* Turic. Flor. (niſi quod ex hoc *corpore* tantum affertur) Guelf. marg. Baſil. *motiamur* Turic. *ad dicendum* Goth. (tac. Geſn.) *ratio et mundos* Flor. *r. e. mundus* Guelf.

14. *prima qui libenter detinent occupaverunt* Turic. Flor. Guelf. c. Alm. *prima libenter detinentes puerum* Voſſ. 2. *p. l. detinentibus puerum* Goth. Camp. et edd. ante Obr. acc. Capper. Noſtra in marg. Baſil. notata ab Obr. primo recepta eſt. *cupiditatem* Flor. *divitiis* Flor. Guelf. *mercedulam* Camp. *ambitio* Turic. Flor. Guelf. *quod diff.* Turic. Flor. *ſit* om. Turic. Flor. Guelf. *inſipientiam* Turic. Flor. *inſipientia* Guelf. *inſcitia* Goth. (tac. Geſn.) Camp. Ald. Baſil. et poſt. ante Obr. *tradenti*

affert illud Socraticum ap. Cic. de Orat. 1, 47. *quibus id perſuaſum eſſet, ut nihil mallent ſe eſſe quam bonos viros, iis reliquam facilem eſſe doctrinam.*

13. *Cetera.* Reſpicit ad *prius* illud et *majus* §. 11.

tempore adoleſcentiae. Tempus, cum opponitur quaſi ſpatio, τὸν καιρὸν ſignificare acute in ſchedis monet Spaldingius.

vel negligentia. Proxima in nobis, qui morari in eo quod novimus, quam discere
15 quae nondum scimus, melius putamus. Nam ut de nostris potissimum studiis dicam, quid attinet tam multis annis, quam in more est plurimorum (ut de his, a quibus magna in hoc pars aetatis absumitur, taceam) declamitare in schola, et tantum laboris in rebus falsis consumere, cum satis sit modico tempore imaginem veri discriminis, et dicendi
16 leges comperisse? Quod non dico, quia sit unquam omittenda dicendi exercitatio, sed quia non sit in una ejus specie consenescen-

Turic. per I). Camp. *vel neglegendi* Turic. Flor. Guelf. (sed hic *proximam in nobis* Turic. *proximam nobis in eo quod nobis discere* Turic. Flor. Guelf.

15. *nam et de* Guelf. *de iis a* Goth. Jens. (tac. Gesn.) Ald. Sed nostrum digitum intendere videtur in quosdam. *partis aetatis* Turic. Flor. *discrimine sed* Flor. Guelf. In Exc. Sant. *discrimine* tantum notatum.

16. *quae* pro *quod* Camp. *non dico qua* Turic. Flor. *discendi* Turic. *sed quia ima sit ejus specie consenescendum* Turic. item Flor. nisi quod hic *in ima.* Sed Guelf. *sed quia una ejus sp. c.* (nisi quod Spald. enotavit tantum usque ad vocem *una,* ut fere suspicer, fugisse illum verbum *sit* post vocem *una*). *sed quia non sit una ejus sp. c.* Camp. Colin. Vidov. *s. q. n. sit ejus specie c.* Goth. Voss. 2. Jens. et post. ante Basil. qui primus nostram, incertum e cod. an e conjectura. Ipsane Quintiliani verba habeamus, dubium: sed sensum, credo, habemus. Nam vocem *una* si omittas, *speciem dicendi* dictum sit pro *imagine dicendi.* Quod falsum. *Discriminis* quidem *imaginem* tantum

15. *de his.* cf. not. crit. *comperisse.* Ignotum mihi hac *addiscendi* potestate verbum. An fuit *combibisse?*

dum. Cognoſcere, et praecepta vivendi perdiſcere, et in foro nos experiri potuimus, dum ſcholaſtici ſumus. Diſcendi ratio talis, ut non multos annos poſcat. Quaelibet enim ex iis artibus, quarum habui mentionem, in paucos libros contrahi ſolet: adeo infinito ſpatio ac traditione opus non eſt. Reliqua

declamationes illae praebebant; ſed dicebatur revera. Ita vox *una*, quae latet etiam in mendo *ima*, recte adoptata eſt, ut ſenſu logico, ſicut toties, dicta ſit *ſpecies*: neque abjicienda vocula *in*, quam firmat Flor. *Cognoſcere et.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. acc. Bad. *enim* inſerunt reliqui, ex Aldi, ut videtur, correctione minime neceſſaria. *praecepti vivendi* Turic. Flor. *p. dicendi* Goth. quod alieniſſimum hinc probat tamen Geſn. *in forones ex periuri* Flor. *in forenſibus experiri* Camp. *poſſimus* id. *dicendi ratio* Locat. quod ſphalma transiit in poſteriores, exc. Ald. Veram omnium codd. ſcripturam primus reſtituit Geſn. *poſcat* om. Turic. Flor. Guelf. *quaelibet enim plus ex his partibus* Turic. Flor. *q. e. plus ex his artibus* Guelf. Camp. *quantumlibet e. plus ex his a.* Goth. (de *plus* tac. Geſn.) *q. e. plus ex iis a.* Voſſ. 2. Jenſ. (de *plus* tac. Geſn.) Tarv. *q. e. ex iis partibus* Bodl. Andr. Illud *plus* unde irrepſerit, non perſpicio, niſi natum forte e voce *prius* margini adſcripta; vid. mox: ſed inter *artibus* et *partibus* fluctuari poteſt. Praeſero tamen *artibus* vel ob relationem ad §. 9. *quarum habui.* Sic Turic. Flor. Guelf. c. Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. *prius* inſerunt reliqui. *contrahis ſ.* Flor. *non eſt*

16. *Cognoſcere.* Rollinus adjectum aliquid deſiderabat; cui Burmannus non dubitabat tradere ſequens *praecepta*: adeo nulla interdum viris illis doctis cura fuit vel ſimpliciſſimarum verba ordinandi legum. Verum bene *cognoſcere*, quod ſpectat *rerum* in vita *cognitionem* (§. 17.), abſolute primum poſitum eſt, quo efficacius opponatur uſui *declamitandi*, *exercendi*, et omni ſcholaſticae vitae.

adeo — opus non eſt. Cave *ideo* reponas, quod fecit Badius,

17 eſt, quae vires cito facit, conſuetudo. Rerum cognitio quotidie creſcit, et tamen quam

om. Turic. Flor. Guelf. c. Alm. Voſſ. 2. Goth. Jenſ. Sed Camp. Tarv. Ald. ſolum *non* omittunt. Goth. autem et Camp. modo *finito:* ſcilicet ſic ſenſui medentes. Equidem quo caſu duae voculae, quibus tamen ſenſus carere plane nequit, exciderint neſcio: niſi fuit forte olim *non opus eſt*, ſigla autem ō abſorpta eſt a voce *opus*. Mox pro *conſuetudo* Turic. Flor. *confetitur* c. Alm. *conficitur* Guelf.

17. *tamen multorum* omiſſo *quam* Goth. Voſſ. 2. Camp.

vel, quod pejus etiam, *adeo* pro *ideo* dictum exiſtimes, quod commiſſum eſt in indice Geſneriano non in hoc tantum loco, ſed in longe faciliori §. 12. *Adeo — eſt* in tali compoſitione valet *adeo certum eſt, — eſſe*. Cf. 1, 12, 7. *Adeo facilius eſt multa facere, quam diu.*

17. *Rerum cognitio* etc. Totus hic locus impeditus et valde incertae adhuc eſt ſcripturae. Apparet proxime ſuperiora reſpicienti, Quintilianum ea quae ſcholarum ſunt, diſciplinam et exercitationem, ſecernere ab iis quae ſunt inſequentis vitae, rerum cognitione, ſtudio, uſu. Scholaſtica non ita longi temporis eſſe praedicat; improbat diutinam illam exercitationem (§. 15. 16.); et ne quis objiciat, ipſas artium diſciplinas multum temporis abſumere, haec verba addit: *Diſcendi ratio* etc. Jam rerum cognitionem vel ſine ſtudio adipiſcimur uſu quotidiano: concedit tamen Qu. opus eſſe ſimul aſſidua lectione. Hic itaque ſtatim offendor illo *et tamen quam multorum —!* Sentis enim, hoc non eſſe ex ſermone quo reſpondeatur illi querelae. Fatentis et mox reſponſuri erat ſimplex *tamen.* Quare cum aliquot libri, minoris ſane illi auctoritatis, omittant voculam *quam;* vide an leviorem alteram *et*, poſt ſimilem vocis proximae exitum, itidem ejicere liceat. Mox „lectio librorum, *qui„bus* ab hiſtoricis et ab orato„ribus exempla petuntur" habet aliquid ſcabri; quod tamen non urgeo. Illud autem, quod „*rerum* cognitio" complecti dicitur „exempla *re„rum*" et „exempla *dicendi*", gravius videtur; ita tamen ut hoc etiam ſolitae noſtri in talibus negligentiae condones. *Res* enim priori loco *penum* omnium eorum ſignificant, quae poſt ipſam oratoris inſti-

multorum ad eam librorum neceſſaria lectio eſt, quibus aut rerum exempla ab hiſtoricis, aut dicendi ab oratoribus petuntur. Philoſophorum quoque conſultorumque opiniones, ſicuti alia, velimus legere neceſſarium eſt. Quae quidem poſſumus omnia: ſed breve nobis tempus nos facimus. Quantulum enim 18

et edd. ante Obr. *ad eam.* Sic Turic. Flor. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *ad earum* Guelf. *ad eas* reliqui. *neceſſario lectio* Flor. *hiſtoriis* Turic. Flor. Guelf. *hyſtoreis* Camp. *opinione* Flor. Guelf. *velimus legere ne quod quidem poteſt omnia* Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (err. Geſn.) *v. l. ne quidquod poteſt o.* Voſſ. 2. *v. l. non* (Alm. ii) *quod quidem poteſt o.* Flor. c. Alm. *v. l. neceſſarium eſt quod quidem poteſt o.* Camp. Tarv. Vulgata in Locat. primum comparet corrigente Merula. *fecimus* Turic. Flor. Alm. Guelf. Voſſ. 2. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Gryph. 1544. Receptam ſolus e vetuſtis Camp. habet.

tutionem hiſtorice, ut nos loquimur, diſcit idem, et in his etiam multifaria, quae apud oratores proſtant, *dicendi* exempla, quae per ſe *rebus* anguſtiori ſenſu recte opponuntur. Sed omnium impeditiſſima ſunt verba „Philoſo„phorum —— omnia", quae in ſcriptis, quos quidem novimus, libris non ita leguntur. Quare Obrechtus quidem e codicum ſcriptura ſolum *ne* vel *non* omittens ita repoſuit: *Philoſophorum — opiniones, ſicuti alia, velimus legere, quod quidem poteſt, omnia: ſed breve nobis tempus nos facimus.* Quae ratio quot titulis diſpliceat, ne longus ſim, exponere ſuperſedeo. In recepta quidem, ſi ab his „ſicuti alia, velimus" recedas, cetera tam bene congruunt, ut, quamvis verba *neceſſarium eſt* e ſcripto nullo allata ſint, et haec *quae — poſſumus* Merulae videantur deberi, tamen ex meris virorum non ſane doctiſſimorum conjecturis haec conflata credere non ſuſtineam. Enimvero ſolet leviſſimus ille homo, quoties manifeſta menda e notiſſimis exemplis corrigit, ita loqui, quaſi ex ingenio haec depromat. Quare e ſcriptis libris derivata haec omnia credo. In

ſtudiis impartimur? Alias horas vanus ſalutandi labor, alias datum fabulis otium, alias ſpectacula, alias convivia trahunt. Adjicemus tot genera ludendi, et inſanam corporis curam; trahat inde peregrinatio, rura, calcu-

18. *partimur* Turic. Flor. Goth. Camp. Locat. Ven. Ald. *patimur* Guelf. Jenſ. Tarv. *impertimur* Bad. Baſil. Obr. Noſtrum in Gryph. primum invenio, neque ſervare dubito, cum *a* ſit in ſcriptis omnibus, et aliunde quoque nota forma. *varius* Camp. *ſaltandi* Guelf. *adiciet ut* Turic. Flor. Guelf. (ſed hic per *ji*). *trajam per-*

reliquis autem emendandis a vero proxime, judice me, abeſt Geſner. proponens *ſi uti alias velimus*. In qua ratione una vox *alias* non recte adhibita videtur. Quare aut *aliquando* legendum aut plane delendum *alia*, quod eodem quo toties modo irrepſerit: cf. not. crit. ad §. 3. Neque hoc „opiniones legere" admodum placet. Quare ope optimorum codd. Flor. et Guelf. ita fortaſſe ſcribendum: *Philoſophorum quoque conſultorumque opinione ſi uti velimus, legere neceſſarium eſt. Quae* etc. In illis autem *ſed — nos facimus*, pronomen *nos* fortiter pronunciandum; eſt enim pro *ipſi*. Plane nullam rationem haberet hoc *nos*, ſi non vera eſſet in proximis ſcriptura *quae — poſſumus*.

18. *impartimur*. v. not. crit.

ſalutandi labor. Nota res de ſalutationibus Romanorum, quae mane fiebant in atriis potentiorum.

datum fabulis otium, praeſertim ante ſpectaculorum mentionem, de theatro intelligi nequit. Referri poſſit ad inanem nugalemque, qualis hodieque viget, lectionem, collato Cic. de Fin. 5, 19. *Quid, cum fictas fabulas, e quibus utilitas nulla duci poteſt, cum voluptate legimus.* Sed unice vera videtur de *confabulationibus* interpretatio. Petron. 39. init. *Interpellavit tam dulces fabulas Trimalchio.* Plin. Ep. 8, 18. *Habes fabulas urbis.*

trahat. Majores olim diſtinctiones ante hoc verbum et poſt vocem *animus* ponebantur. Sed *trahat* protaſin eſſe eorum quae ſequuntur *ne ea quidem* etc. Gedoynus recte, opinor, vidit. Equidem praecedentem quoque imperativum eidem protaſi incluſi.

rura. Negabat Burmannus

lorum anxiae ſollicitudines, multae cauſae libidinum, et vinum, et flagitioſus omni genere voluptatum animus: ne ea quidem tempora idonea, quae ſuperſunt. Quae ſi omnia 19
ſtudiis impenderentur, jam nobis longa aetas et abunde ſatis ad diſcendum ſpatia viderentur, vel diurna tantum computantibus tempora: et noctes, quarum bona pars omni ſo-

egrines rura Turic. Flor. *trajam peregrinatio jura* Guelf. *Trajani peregrinatio jura* Goth. (non plene Geſn.) Voſſ. 2. *terrarum peragratio rura* Camp. *jura* habent etiam Vall. Jenſ. et poſt. ante Ald. *anſia ſollicitudine* Turic. Flor. *eum* pro *cauſae* Turic. Flor. *cauſa* Voſſ. 2. *flagitiis omni* Turic. Flor. (niſi quod hic — *tus*) Guelf. Jenſ. *flagitioſis o.* Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 2. Camp. (qui tamen mox *animus*) Tarv. et poſt. ante Bad. *animis* Turic. Flor. Guelf. Goth. Voſſ. 2. Jenſ. et poſt. ante Bad. Noſtram (*flagitioſus — animus*) Badius primus e Vall.

19. *impedirentur* Guelf. *aetatis et* Flor. Camp. *dicendum* Jenſ. Tarv. *ut diuturna — tempora, ut noctes* Turic. *et diuturna — temporet ut n.* Flor. *ut diurna — t. at n.* Guelf. Camp. *ut d. — t. aut n.* Goth. *et d. — t. at n.* Jenſ. *et d. — t. et n.* reliqui inde a Tarv. E Voſſ. 2. *ut diurna* affertur tantum. Noſtrum e conjectura, cum toties *vel* et *ut* in codd. permutata ſint, vulgata autem ob continuatum illud ſenſu diverſo *et* ferenda non videatur. *computationibus* Goth. Voſſ. 2. *una pars*

ſtudium ruris honeſtiſſimum inter occupationes vanas et inutiles poni potuiſſe. Quaſi non plurimi Romanorum ſolius voluptatis deſidiaeque cauſa rus ſeceſſiſſent.

calculorum — ſollicitudines: cura peculii, fenus etc.

ne — ſuperſunt. „Propter „habitus malos deſidiamque „nihil agendo contractam, et „perturbationes animi, vel „negotia adeo orta ex his, „quae enumerata ſunt.“ Geſner.

19. *Quae — omnia.* Vix opus obſervare, haec non ad proxima illa „quae ſuperſunt „tempora“ referenda eſſe, ſed ad omnia quae praecedunt.

vel diurna. vid. not. crit.

mno longior eſt, adjuvarent. Nunc computamus annos, non quibus ſtuduimus, ſed qui-
20 bus viximus. Nec vero ſi Geometrae et Grammatici ceterarumque artium profeſſores omnem ſuam vitam, quamlibet longa fuerit, in ſingulis artibus conſumſerunt, ſequitur ut plures quasdam vitas ad plura diſcenda deſideremus. Neque illi didicerunt haec usque in ſenectutem, ſed ea ſola didiciſſe contenti fuerunt, ac tot annos in utendo, non in percipiendo ex-
21 hauſerunt. Ceterum ut de *Homero* taceam, in quo nullius non artis aut praecepta, aut certe non dubia veſtigia reperiuntur; ut *Eleum Hippiam* transeam, qui non liberalium

Goth. *eſt* om. Guelf. Goth.

20. *nec viros in geometre* Turic. Flor. *geometri* Guelf. *viam* Flor. *quantumlibet* Goth. (tac. Geſn.) *plura dicendi* Turic. *pluras dicendi* Flor. *in utendo* om. Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. de hoc Geſn.) Camp. et edd. ante Bad. qui tacite noſtram e Vall., ut videtur, repoſuit. *praccipiendo* Jenſ. et poſt. ante Ald.

21. *aut praecepta.* Sic Jenſ. et poſt. ante Ald. *aut perfecta* reliqui (*ut perf.* Flor.) cui ſcripturae quid praeter auctoritatem librorum faveat, plane non video. *Artem perfectam*, artis *perfectum exemplum* novi; ſed *perfecta veſtigia*, quae plus quidem ſint quam *non dubia veſtigia*, merae ſunt nugae. Manifeſtiſſimum itaque hic habemus exemplum optimae ſcripturae in antiquis illis editionibus ſervatae, cujus in noſtris codicibus nullum veſtigium. Nam *praecepta* tantum non omnium doctrinarum apud Homerum reperiri quis veterum non dixit? *aut certa* Turic. Flor. Guelf. *helium* Flor. Guelf. Exc. Sant. Voſſ. 2. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Ald. *Elium* Camp. *Aeleum* Ald. *qui non* om. Turic. Flor. Guelf.

20. *plures quasdam vitas.* Cf. 12, 11, 17. 60.

21. *Hippiam.* „Nemini „ignotum ex Cic. de Orat. 3,

modo diſciplinarum prae ſe ſcientiam tulit, ſed veſtem, et annulum, crepidasque, quae omnia manu ſua fecerat, in uſu habuit, atque ita ſe praeparavit, ne cujus alterius ope
1112 egeret ullius rei: *Gorgias* quoque ſummae

ſcientiam prae ſe Camp. *per ſe* Alm. Goth. Voſſ. 2. et aliq. edd. ap. Burm. *crepidas quoque omnia tullit manu* Turic. Flor. *crepidas quaeque o. tulit m.* Guelf. *crepidasque quae o. tulit m.* Goth. *crepidasque quaeque o. m.* Camp. *crepidas quoque o. tulit m.* Jenſ. *crepidasque quaeque o. tulit m.* Tarv. Locat. Ven. Sed Voſſ. 2. haec omnia *ſed — omnia* omittit; nimirum per homoeoteleuton, cum in ejus quoque autographo verbum *tulit* bis legeretur. Noſtra in Ald. primum comparet. Non displiceret autem *crepidas quoque, quae — fecerat:* abjectiores enim crepidae. Sed quo caſu alterum *tulit* irrepſerit, divinare nequeo.

in uſa Flor. *atqui* Camp. *ad quae* Goth. marg. Baſil. *alteris* Flor. *opere geret* Turic. c. Alm. *ope regeret* Flor. *opere e.* Camp. *ullius rei.* Sic Voſſ. 2. Camp. Ald. *nullius rei* Goth. Jenſ. et poſt. ante Ald. *inluſire* Turic. Flor. Guelf. *neve ullius rei* reliqui, tacite praeeunte Badio. Quae ſcriptura falſum ſenſum praebet: nam non id egit Hippias, ut nullius rei ope egeret; quod ne intelligi quidem recte poteſt; ſed ut in omni re ſibi ipſe ſufficeret. Ita ſimpliciſſimum foret reponere *in ulla re:* hoc tamen cum nimium recedere videretur ab illo vetuſtorum codicum *inluſire;* revocavi principis editionis ſcripturam, luxatam orationem praeferens et ſtribligini in vetuſtis et ſenſui non ſenſui in vulgatis. Proxime poſt illud *inluſire* in Turic. legitur *tot quod ſumma ſenectutis,* in Flor. Guelf. *totque ſumma ſ.* in quibus latet ignotum

„32. luxurie Africana deſcriptum ab Apulejo Florid. „p. 546. Elmenh.“ Geſner.

crepidasque. cf. not. crit.

ullius rei. vid. not. crit.

Gorgias — jubebat. Sincera nos Quintiliani verba in hisce non habere, patet tum ex mira lectionis varietate, tum ex ipſo ſententiarum nexu. „Ut „de Homero taceam —; ut „Hippiam transeam —: Gor„gias quoque — “. Quaenam quaeſo in Gorgia tanta gravi-

ſenectutis quaerere auditores, de quo quisque vellet, jubebat.
22 Quae tandem ars digna litteris *Platoni* defuit? Quot ſeculis *Ariſtoteles* didicit, ut non ſolum quae ad philoſophos atque oratores pertinent, ſcientia complecteretur, ſed animalium ſatorumque naturas omnes perquireret? Illis enim haec invenienda fuerunt, nobis cognoſcenda ſunt.

ſcribis nomen. *ſenectutis quaerere auditores.* Sic Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 2. Camp. Ald. Bad. Obr. *ſenectutis habet quod quere auditoris* Turic. *ſen.* (vacuum hic ſpatium) *quere auditoris* Flor. *ſ. habetque quaerere a.* Guelf. *ſ. quaerere audituros* Alm. et aliq. edd. ap. Burm. *ſ. hic quaerere auditores* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. *ſ. id q. a.* reliqui inde a Baſil. *quisque disputari vellet* Camp. Ald. *jubeat* Flor. *videbat* Camp.

22. *platonis* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *fuit* Guelf. *quot ſcilicet* Guelf. marg. Baſil. *quod ſaeculis* Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *didicit ait ait non* Turic. Flor. *aut ad oratores* Camp. *onus perquireret* Flor. *omnis perquirerent* Guelf. *enim* om. Turic. Flor. *illi enim inv.* Camp.

tas, ut illos praeteriens in hunc quaſi impetum faciat Qu.? Apparet itaque locum ita conſtituendum eſſe, ut Homerum et ſophiſtas transeuntes, in Platonem et Ariſtotelem deveniamus. Ita ex parte quidem veram videar Quintiliani manum reſtituere, ſi veſtigia codicum ſequens ita ſcribam: *ut Gorgiam* (ſc. transeam), *qui ſummae ſenectutis — jubebat: quae tandem — Platoni defuit? quot ſeculis Ariſtoteles* cet. Sed remanent male ſarta quaedam. Nam hoc „quaerere, de quo quis„que vellet" nimis breviter dictum videtur: neque tamen verbum *disputari*, quod princeps editio inſerit, adoptarim: ſed illud *habetque* ſ. *habet quod*, quod in vetuſtis libris conſpicitur ante verbum *quaerere*, indicio eſt, aliter plane haec olim lecta eſſe; quorum cauſa ad meliores libros aut ad feliciora ingenia provoco.

22. *Illis enim.* Conjunctio

Tot nos praeceptoribus, tot exemplis inſtruxit antiquitas, ut poſſit videri nulla ſorte naſcendi aetas felicior, quam noſtra, cui docendae priores elaboraverunt. *M. Cenſorius* 23
Cato, idem orator, idem hiſtoriae conditor, idem juris, idem rerum ruſticarum peritiſſimus, inter tot operas militiae, tantas domi contentiones, rudi ſeculo, litteras Graecas aetate jam declinata didicit, ut eſſet hominibus documento, ea quoque percipi poſſe, quae ſenes concupiſſent. Quam multa, immo paene 24
omnia tradidit *Varro?* Quod inſtrumentum dicendi *M. Tullio* defuit? Quid plura? cum

forte Flor. c. Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Gryph. *elaborarunt* Guelf.

23. *Menſe igitur Cato* Turic. Flor. Praenomen integrum ſcriptum in edd. inde a Stoer. *oratorum* Camp. *peritiſſimus fuit* libri mei omnes et ſcripti, et edd. ante Stoer. acc. Gibſ. Burm. Revocare verbum non ſuſtineo. Sed vide an fuerit olim *fuit, interque.* Mox *operis* Turic. Flor. Guelf. *opera* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *conventionis* Flor. Camp. *Graecas* om. Turic. Flor. c. Alm. *ut eſſe* Flor. *omnibus* Camp. *praecipi* Jenſ. et poſt. ante Ald. *poſſunt* Turic. Flor.

24. *immo* om. ſcripti et mei et Burm. omnes, et edd. ante Gryph. Carere tamen voce non poſſum. *bene omnia* Flor. *varra* id. *inſtrumenta* Turic. Flor. Guelf. Goth. *didicimus tullio* Turic. Flor. Guelf. Goth.

cauſam indicat, cur tam immenſa ſibi videantur, quae praeſtiterint illi.

ſorte naſcendi. i. non omni ſorte, ſed ea qua naſcimur.

23. *contentiones.* „*Accuſa-* „*tor aſſiduus malorum Galbam* „*octogenarius accuſavit: ipſe* „*quadragies quater accuſatus,* „*glorioſe abſolutus.* Aur. Vict. „Vir. ill. 47. Eadem Plut. in „vita et Plinius 7, 27.“ Geſner.

litteras Graecas. „Vid. Cic.

etiam *Cornelius Celsus*, mediocri vir ingenio, non solum de his omnibus conscripserit artibus, sed amplius rei militaris, et rusticae etiam, et medicinae praecepta reliquerit? dignus vel ipso proposito, ut eum scisse omnia
25 illa credamus. At perficere tantum opus, arduum; et nemo perfecit. Ante omnia sufficit ad exhortationem studiorum, non ca-

(non monente Gesnero de omisso M.). In Camp. mira scriptura haec: *quod quo instrumento in Tullio defuit.* Mox *quis multa* Guelf. *quod m.* Camp. *quam etiam* Guelf. *de iis* Jens. et post. ante Basil. *circumscripserit* Camp. *regi* Turic. *militari sed* Turic. Flor. *sed* est etiam in Guelf. *rustice et praecepta* Turic. Flor. *rustice etiam p.* Guelf. c. Alm. *rustice p.* Camp. Dixeris *medicinae* mentionem a recentiori homine intrusam. Sed plene omnia leguntur in Goth. certe.

25. *ad perf.* Guelf. *arduum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. *est* addunt reliqui. *perficit* Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *ad exorcitationem* Turic. *ad exercitationem* Guelf. *ad hortationem* Camp. et, junctim, Goth. *studiorum, non cadere in rerum.* Sic Bad. tacite; inventum, ut videtur, in Vall. et sic Gryph. Gibs. et alii ap. Burm. *st. capere id r.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. c. Alm. (nisi quod ex hoc *caperid id*) Basil. *st. non cupere r.* Goth. (tac. Gesn.) Voss. 2. (ut suspicor; v. Burm.) Camp. *st. non capere r.* Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Bad. *st. non capere id r.* reliqui. Cf. mox 26. *id* pro *in* in Turic. *Non capere* non videtur referri posse nisi ad res nimium magnas, quod hinc alienum; nostram formam habes etiam 2, 17, 34. *hoc quoque in naturam rerum cadit, ut duos sapientes aliquando justae causae in di-*

„Acad. 2, 2. (§. 5.) et Hieron. „Epist. select. 2, 12." Almelovenus.

24. *Celsus.* Cf. 10, 1, 124.

25. *At — — perfecit.* Objectio. *Ante omnia* etc. Responsio. *non cadere in.* cf. not. crit.

dere in rerum naturam, ut quidquid non eſt factum, ne fieri quidem poſſit; tum omnia, quae magna ſunt atque admirabilia, tempus
1113 aliquod quo primum efficerentur, habuiſſe.
Quantum enim poëſis ab Homero et Virgilio, 26
tantum faſtigium accepit eloquentia a Demoſthene atque Cicerone. Denique quidquid eſt optimum, ante non fuerat. Verum etiamſi quis ſumma deſperet, (quod cur faciat, cui ingenium, valetudo, facultas, praeceptores non deerunt?) tamen eſt, ut Cicero ait, pulchrum *in ſecundis tertiisque conſiſtere.* Ne- 27
que enim ſi quis Achillis gloriam in bellicis

verſum trahant. *eo quicquid* pro *ut q.* Turic. Flor. Guelf. *nec fieri* Camp. Obr. *quod* pro *quidem* Guelf. *tum — — habuiſſe.* Sic Camp. *cum — habuiſſe* Turic. Flor. Guelf. c. Alm. *quin — habuiſſe* Obr. *cum — haberint* reliqui, niſi quod *habuerunt* Goth. Voſſ. 2. *aliqua quo* Turic. *a. quod* Guelf.

26. *nam et poetas ab homero* Turic. (niſi quod *omero*) Flor. et in raſura Guelf. c. Alm. *nam et poeſis ab H.* Camp. *Nam quantum poeſis ab H.* Guelf. (a man. ſec.) *vaſtidium* Flor. *accipit* Goth. Jenſ. et poſt. ante Baſil. *a* om. Turic. Flor. Camp. c. Alm. *qui ſumma* Turic. Flor. Guelf. (a pr. m.) *quod* in Guelf. a ſec. m. lacunae inſcriptum. *praeceptores.* Sic Flor. quanquam per E, cui ſuperſcriptum S. *praeceptore* Turic. *praeceptor* reliqui. *eſt* om. Camp. *pulchrum id ſecundis* Turic. *p. eſt ſaeculis* Camp. *certisque* Turic. Flor.

27. *enim* om. Flor. ſpatio relicto. *inbecillis* Flor. et (per M) Guelf. Camp. c. Voſſ. 2. Jenſ. *imbellis* Tarv.

26. *ut Cicero ait.* Orat. 1. §. 4. *Prima enim ſequentem honeſtum eſt in ſecundis tertiisque conſiſtere.*

conſequi non poteſt, Ajacis aut Diomedis laudem aſpernabitur: neque qui Homeri non, Tyrtaei. Quin immo ſi hanc cogitationem homines habuiſſent, ut nemo ſe meliorem fore eo, qui optimus fuiſſet, arbitraretur: hi ipſi, qui ſunt optimi, non fuiſſent; neque poſt Lucretium ac Macrum Virgilius, nec poſt Craſſum et Hortenſium Cicero, ſed nec alii

Ven. Ald. *non poſſit* Camp. *neque qui homeri non fuerunt quin* Turic. Flor. Guelf. Goth. c. Alm. Voſſ. 2. unde per meram, ut apparet, conjecturam Camp. *neque Heſiodi et Theocriti qui Homeri non fuerint. quin* cum Ald. et aliq. ap. Burm. Veram ſcripturam Jenſ. primus exhibet, niſi quod *Tyrrei;* veram autem diſtinctionem Bad.: ut mireris Burmannum alia tentantem. *qui nimio* Guelf. *hominem* Flor. *eoque* Turic. *fuiſſe* Turic. Flor. Guelf. *hi ipſi.* Sic Turic. Guelf. Camp. *ii ipſi* reliqui praeter Jenſ. et poſt. ante Ald. qui dant *ii qui ipſi ſunt.* Sed *que ſunt* Flor. *ſunt* om. Guelf. *lucretio* Flor. *aut Macrum* Guelf. *ac Marcum* Camp. c. Voſſ. 2. *nec poſt.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Gryph. *neque poſt* reliqui. *ciceronem ſed* Turic. Flor. *ſed nec illi*

27. *ſed nec alii poſtea vicerint.* Haec corrupta eſſe mirum tot viros doctos non vidiſſe, certe non dixiſſe. Nam ſi verbum *vicerint* commune eſt praecedentibus etiam; quid? vicerintne revera, judice Quintiliano, aliqui Virgilium et Ciceronem? Sed ne recte quidem haec junguntur „non fuiſſent, neque — „vicerint.“ Quare hoc, opinor, certum eſt, ſententiam abſolutam eſſe in nomine *Cicero*, menteque repetendum *optimus non fuiſſet.* Ita verba *ſed — vicerint* futurum tempus ſpectent. At hic ſenſus ſuperioribus per *ſed* nullo modo annecti poterat. Solum *nec* locum haberet; et cum haec ex parte eſſent concedentis, ita fere dixiſſet Quintilianus: „et ſic ſane neque alii „poſtea vicerint.“ Veriora itaque e ſcripturae varietate exculpenda: quod mihi tamen non ſucceſſit. Niſi ob-

postea vicerint. Verum ut transeundi spes 28 non sit, magna tamen est dignitas subsequendi. An Pollio et Messala, qui jam Cicerone arcem tenente eloquentiae, agere coeperunt, parum in vita dignitatis habuerunt, parum ad posteros gloriae tradiderunt? Alioqui pessime de rebus humanis perductae in summum artes mererentur, si, quod optimum fuisset, defuisset. Adde quod magnos modica quo- 29 que eloquentia parit fructus, ac, si quis haec studia utilitate sola metiatur, paene illi perfectae par est. Neque erat difficile, vel ve-

post eos vicerunt Turic. Flor. Guelf. c. Alm. (nisi quod ex hoc pro *post* affertur *p* cum lineola inferius transversa, quod alias est *per*). *s. n. alii post eos vicerunt* Bodl. Camp. Andr. Ald. *s. n. a. postea vicerunt* Goth. Voss. 2. Camp. et edd. ante Ald.

28. *ut* om. Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. c. Voss. 2. *ciceronem* Guelf. *tenentem* Flor. Guelf. *alioquin* Flor. Jens. Tarv. Ald. *si quid* Camp. Ald. *defuisset* om. scripti omnes cum Camp.

29. *at si quis* Goth. *haec* om. Flor. spatio relicto,

jectionis forte loco hanc aliquot librorum scripturam admittas: *Sed nec alii post eos vicerunt:* aut, quod haud dissimile vero Boeckhius suadet, *postea hos.* Cui objectioni respondeatur his verbis *Verum ut* etc. Sed neque illa objectio, neque haec responsio mihi quidem satisfaciunt. Quare viderint acutiores.

28. *si, quod optimum fuisset, defuisset.* Haec mendosa esse omnes agnoverunt. Sed neque Obrechti scriptura *effecissent*, neque Rollini Gesnerique conjectura *defecisset* sensum aptum praebent. Immo opera omnis perdita in hoc verbo emendando, quod e sola nescio cujus conjectura in Jensonianam venit. Hoc itaque ejecto facile me persuasurum intelligentibus spero legendum *si, quod optimum, idem ultimum fuisset.*

teribus vel novis exemplis palam facere, non aliunde majores opes, honores, amicitias, laudem praesentem, futuram, hominibus contigisse: si tamen dignum litteris esset, ab opere pulcherrimo, cujus tractatus atque ipsa possessio plenissimam studiis gratiam refert, hanc minorem exigere mercedem, more eorum, qui 114
a se non virtutes, sed voluptatem, quae fit ex virtutibus, peti dicunt. Ipsam igitur orandi majestatem, qua nihil dii immortales melius homini dederunt, et qua remota muta sunt omnia, et luce praesenti ac memoria poste-

nobis Turic. Flor. Guelf. *opes, honores.* Sic Camp. *opus h* Turic. Flor. *h. o.* reliqui. *futurum* Turic. Flor. *conticessent sint d.* Turic. Flor. Guelf. *litteres essent* Flor. *litterescent* Guelf. *passio* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *voluntatem* Turic. Flor. Guelf. *quae sit* Flor. *virtutimus* Flor. *virtute* Camp. quod placet, correcto in superioribus *virtutem.* *petus dicunt* Flor. *speties d.* Guelf. *p. dicuntur* (non *dicantur,* err. Gesn.) Jens.

30. *dii mortales* Flor. *dum mortales* Turic. correctum ita *di imm.* a man. sec. quod unum fere (praeter exigui quaedam momenti in seqq.) secundae manus in libris posterioribus vestigium, nisi quod paulo aute eadem manus vitiosum *exigege* (quod est etiam in Flor.) correxit *exigere.* *muta sunt* om. Turic. cum Alm. Goth. Voss. 2. (non Locat. certe non in meo exemplo: vid. Burm.) *sunt* solum om. Flor. Guelf. Camp. *lucent pr.* Turic. Flor. *ac mem.* Sic Turic. Flor. Guelf. *et m.*

29. *virtutes — virtutibus.* vid. not. crit. — Ascripsit Gesner. Ciceronis locum Off. 3, 33. *Ab Aristippo Cyrenaici atque Annicerii philosophi nominati omne bonum in voluptate posuerunt, virtutemque censuerunt ob eam rem esse laudandam, quod efficiens esset voluptatis. Quibus obsoletis floret Epicurus ejusdem fere adjutor auctorque sententiae.*

ritatis carent, toto animo petamus, nitamurque ſemper ad optima: quod facientes, aut evademus in ſummum, aut certe multos infra nos videbimus.

Haec erant, Marcelle Victori, quibus praecepta dicendi pro virili parte adjuvari poſſe per nos videbantur: quorum cognitio ſtudioſis juvenibus ſi non magnam utilitatem afferet, at certe, quod magis petimus, bonam voluntatem. 31

reliqui. *tota* Flor. *autem vademus* Flor. *aut vademus* Guelf. *autem ev.* Camp. *multa* Guelf.

31. *Haec meus vitori* Turic. ſed a m. ſec. correctum *habes.* Sed in Flor. ita: *Haec erat mſ vitori.* Reliqui *Habes M. V.* Noſtra e manifeſtis codicum veſtigiis. Pro *Marcelle* autem Guelf. in raſa charta ſolum M. a manu recentiori. *mi Victori* Camp.

ADDENDA.

Ad 10, 1, 7. Recepta ante Spaldingium ſcriptura erat haec: *Equidem ſcio quosdam collecta quae idem ſignificarent vocabula ſolitos ediſcere*, quam hic repeto, quoniam mea etiam culpa aliquid obſcuritatis in Spaldingii notis relictum erat. Turicenſis loco horum omnium haec dabat *Et quae idem ſignificarentur ſolitos ediſcere.* In his mendoſum erat paſſivum, cujus loco ceteri plerique activum exhibent. Sed deerat verbum finitum. Jam cum *ſolitos ediſcere* perperam in nonnullis ita diſtinctum eſſet *ſolito ſe diſcere*, hoc tandem anſam dedit inſerendo verbo *ſcio*, quod hoc quidem loco in ſcripto nullo comparet. Sic nata Badii ſcriptura *Et quae idem ſignificarent ſolitos ſcio diſcere.* Hanc itaque Spaldingius, niſi quod ex Turic. *ediſcere* reſtituendum ſibi eſſe cenſeret, praepoſuit ſubſequentium editionum ſcripturae pleniori, quam ſupra poſui. Neque quisquam profecto damnet religionem viri, repetere verentis, quae unde fluxerint nemo dixerit. Quod autem e Philandri illa eſſe conjectura ſuſpicaretur, animum non advertit vir optimus ad notam marginalem Baſileenſis (1541; an antiquioris etiam 1529, neſcio) hanc: „Longe aliter „legit hanc periodum vetuſtus codex" [e Polonia ad Sichardum miſſus] „et ipſe Aldus; unde non dubitamus quin „a neoterico hic locus ſit converſus". Hinc apparet, Baſileenſem editorem hanc ſcripturam non tanquam Philandri, cujus caſtigationes in fronte libri promittit, emendationem adoptaſſe, ſed in editis jam reperiſſe: quaerendumque adhuc, in quonam primo compareat illa. In breviori autem illa ſcriptura valde me offendit particula *et* in fronte, quae, cum pro *etiam* eſſe per ſenſum non poſſit, pro copula tantum eſt habenda. Atqui rationem ſtatim ſibi repudiandam monitis ſuis per *et* ſubjungere, me judice, non potuit Quintilianus. Neque placet *ſolitos*, ſuppreſſo ſubjecto *quosdam.* Sed quantumvis recte his offendar, nequaquam ta-

men ſunt ejusmodi, ut ab antiquioribus illis criticis emendationem provocare potuerint, et omnium minime tam operoſam et amplam. Contra ſi longiorem hanc primariam ponis ſcripturam, fàcile apparet, oculum aberrantem ab illo *equidem* ad inſequentia *quae idem* anſam dediſſe ſcripturae illi, ex qua Turicenſis et reliquorum omnium manavit, omiſſa tantum voce *vocabula* quoque, qua carere poterat ſenſus. Ita equidem ad recentiorum editionum ſcripturam redeo, non minus tamen circa fontem ejus curioſus.

Ad 10, 1, 53. not. exeg. *ſecundus — ſecundum.* Spaldingianam hujus loci interpretationem hoc maxime premit, quod, ſi eam ſequaris, Quintilianus diverſo ſenſu commiſerit has voces *ſecundas* et *ſecundum*, neque tamen talis differentiae, quam per acumen aliquod quaeſierit, indicium dederit ullum. Quare non dubito veram pronuntiare Schellenbergii rationem. Nimirum non recte, ſi quid video, uſi ſunt viri alias ſagaciſſimi illis poëtarum locis; in quorum utroque manifeſtum eſt acumen poeticum. Horatius enim ſermone pedeſtri hoc fere dixiſſet: primum eſſe dignitate Jovem; ſecundam, quanquam magno intervallo, Minervam. Jam ſentis, quam magnifice hoc extollat negando uſurpari poſſe vocem *ſecundus* reſpectu Jovis, qui *unus* ſit ſemper et *ſolus* majeſtate ſibi propria. In voce porro *proximus* diſtinguendus eſt ſuperlativus comparationis a ſuperlativo intenſionis, qui in omni voce perquam familiaris erat veteribus. Ita vocem etiam *proximus* ſic nude uſurpare non poterant niſi de eo qui revera *prope admodum* abeſſet. Per acumen itaque Virgilius quoque dixit „longo ſed proximus intervallo". Superlativum enim vult intelligi comparationis (proximus inter ceteros), qui nonniſi oppoſitione ſe manifeſtat hic et apud Horatium. Apud Quintilianum contra tali uſui locus non eſt, qui abſolute adhibet illud *proximum eſſe*, quod aliter accipi nequit quam *valde prope accedere*, ſicut *ſecundum eſſe* nihil aliud eſt quam *priorem eſſe tertio et reliquis.* Plane ſic in eadem re auctor epigrammatis in Anthol. Burm. I. p. 355. „Maeo„nio vati qui *par aut proximus* eſſet, Conſultus Paean ri„ſit" etc. ubi *proximus* tantum non *par* eſt. Alterum autem epigramma, quod ibidem legitur, ut indefinitam fortaſſe hanc quidem vocem relinquit, ita firmat noſtram de altera ſententiam:

De numero vatum ſi quis ſeponat Homerum,
Proximus a primo tum Maro primus erit.

Et ſi poſt primum Maro ſeponatur Homerum,
Longe erit a primo quisque *ſecundus* erit.

Hoc poſterius epigramma in margine ſuo indicarat Spaldingius per primum otium inſpecturus: quo facto in eandem, ut confido, quam hic expoſui ſententiam ipſe quoque transiturus erat.

Ad 10, 1, 63. not. crit. Dum extrema haec Spaldingii verba (p. 52.) lego, mirari ſubit, cur loco illorum *ſed et Teïus ſit*, quibus tantopere ipſe diffidit, non propoſuerit *ſed et levis ſit*, quod a codicis ſcriptura *ſed et eius ſit* tam prope abeſt. Nam ab adoptanda codicum aliquot ſcriptura *ſed et luſit* vel ſola perfecti forma, quae ceteris non bene coit, deterrere debet.

Ad 10, 1, 94. not. exeg. *Lucilius*. Haec ad uſum commentarii ſui praeparaverat Spaldingius, cum mecum et cum Heindorſio, quos in contraria inveniebat opinione, multa disputaret. Memini autem eum, quo erat candore, et ſolius veritatis amantem in noſtram tandem transiiſſe ſententiam. Sed cum ante ultimam, quam notatis ſuis admovere volebat, manum a fatis abreptus ſit, factum ut antiquata illa intacta tamen hic invenirem. Interim immutata relinquere nunc eadem malui, et meas rationes quam breviſſimis poſſem ſubjicere. Maximam autem earum in ipſa imaginis veritate videbam. Nam ſi totus eſt lutulentus rivus, quomodo dici poteſt „eſſe in eo" (recte, opinor, Quintilianus inſerit „aliquid") „quod improbes"? Omne illud lutum *demptum* fortaſſe velis, *abeſſe* velis, non ipſe illud *auferre* et *tollere*, qui verbi activi infinitivus ineptam hic faceret orationem. Immo de *tollendo*, hoc quidem ſenſu, quicquid illud ſit, cogitari plane non poteſt in flumine aquae perennis. Mutatam ejus naturam optare tantum potes. Accedit quod in altero loco, ubi haec ſua dicta defendit Horatius (1 Serm. 10, 50.) ita repetat ea „At dixi fluere hunc lutulentum ſaepe ferentem Plura „quidem tollenda relinquendis." Vides hic eum aliqua ad mentem ſuam melius declarandam addere. Dixerit autem fortaſſe aliquis, conſulto eum hic duris verbis onerare orationem, ut vel haec ſe defendere poſſe oſtendat. Parum illud quidem probabile. Sed fac ita eſſe: quomodo his verbis ſubjicere poteſt illa „age quaeſo, Tu nihil in magno „doctus reprendis Homero"? Sentire quemvis puto, minime haec valere ad excuſandum judicium, quo *majorem*

partem libri alicujus vituperaris. Contra optime omnia procedunt in contraria ratione. Imago desumpta a flumine violento, qui lutum, ligna, lapides, et in his haud pauca quae usui inservire possunt, quin est qui aurum quoque, secum rapit. Dictum autem priori loco non sine stomacho, ob nimios Lucilii laudatores, in hunc fere sensum: „in tam lu„tulento flumine mirum sane non est reperiri etiam bona „et utilia quaedam". Quod autem posteriori loco addit „plura quidem relinquendis", illud, fateor, non satis est ex prima imagine. Sed apparet, haec nunc demum ad minuendam prioris dicti invidiam addi, ipsisque illis verbis, ut taedium operosae correctionis et explanationis vitetur, inferi. Atque sic tandem recte subjici potuit illud „tu nihil „in magno." Jam ad Quintilianum nostrum nos convertentibus obscurum esse vix potest, plane eodem modo, quo nos et antiqui Horatii interpretes, nostrorum scholiastarum decessores, illum etiam verba haec accepisse. Nam cum dicit „ab Horatio dissentio, qui Lucilium fluere lutulentum „*et* esse aliquid quod tollere possis, putat", vides, eum particula *et* duas assertiones tanquam pariter iniquas jungere et ab utraque dissentire. Jam qui potuit obloqui judicio, quo *esse* dicerentur *nonnulla in Lucilii carminibus quae minus placerent?* Sed si bono sensu intellexit verbum *tollere*, parcam illam laudem reprehendit, apparetque, hanc fuisse causam, cur vocem *aliquid*, quae in Horatii verbis latet, diserte addiderit. Haec scripsi nondum viso Heindorfii in Horatii Satiras commentario, quem avide expectant studiosa juventus et senectus: cujus de hac re disputationem, sive in antiqua sententia permanserit, sive in alteram tot ingeniosis viris probatam transierit, non sine delectatione et fructu legam.

Ad 10, 1, 104. Non temere Spaldingius ejus, qui emendare hunc locum vellet, animum intendit in illud librorum *uti* et in variationem *ei*, *vel*, *illa*. Mihi quidem tria haec pariter insititia videntur, et illud *uti* natum e dativo *cui*. „Habet amatores, nec imitatores; cui libertas „quanquam circumcisis quae dixisset nocuerit", h. e. „cum „— ei nocuerit." — Tacitum autem quo minus hic agnoscam, tum illa faciunt, quae Spaldingii quoque fiduciam infregerunt, tum alia, in quibus non infimum locum occupat illud „Superest adhuc"; quibus verbis hominem juniorem, suum fortasse discipulum, futuris temporibus nuntiare non potuit Qu. Quis vero fuerit, in eo non multum

desudabis, si timidam nostri naturam reputaveris: qui quamvis satis manifestum fecerat, vivorum neminem sibi attingi; tamen non potuit, quin satiricos non solum sed lyricos etiam sui temporis, non nominatos illos, tanta laude mactaret (§. 94. 96.). Qua cum ne unum quidem dignum nominare possimus, quid mirum si illum quoque ignoramus, quem longe alia, quam quae praetenditur, causa hic indigitatum esse, ipsa elogii forma, quod sensit etiam Spaldingius, demonstrat.

Ad 10, 1, 130. not. exeg. Equidem de sententiae repetitae crimine, quod suae ipse rationi Spaldingius objicit, sollicitus non sim; cum non haec modo, sed omnia quae quadruplici illo *si* introducuntur, nonnisi leviter variatam eandem sententiam exhibeant; ita tamen ut quidam per gradus ascensus existat, quem hac sermonis forma manifestiorem reddam. „Seneca levia etiam et vero oratore indigna „lenocinia *non* semper *contempsit;* imo *concupiscebat* illa, at„que, ut verbo dicam, *omnia sua amabat:* quo factum, ut re„rum pondera *minutissimis sententiis frangeret.*" Sed durus est ille vocis *parum* usus, quem Sp. fingit. Mihi illud exploratum est, excidisse post illam vocabulum sensus boni, a cujus primis litteris facilis aberratio esset ad similia quae sequuntur, in hunc modum „si parum *concupiscenda* non con„cupisset" vel „si parum *convenientia* non concupisset." Cf. Cic. Famil. 15, 6. *honos non nimis concupiscendus.* Noster infra 11, 3, 180. *parum conveniens personae risus.*

Ad 11, 1, 73. Verissimum est Spaldingii judicium, codicum scripturam *verum et justa sic faciendo,* quorum verborum sensum recte exponit, indubitatam esse Quintiliani manum. Sed accuratius ea intuenti hoc etiam mihi manifestum fit, ante haec ipsa verba excidisse quaedam non tam brevis spatii, quam visum est eidem. Nimirum excidit ante omnia verbum unde pendebant haec *non se — esse sollicitum:* hae autem particulae *verum et* indicio sunt, excidisse alia praeterea, quae ab eodem verbo penderent. Hoc porro verbum non sermonem aliquem Ciceronis indicasse puto, sed fuisse *ostendendi* sensu. Ita eorum quae hic interciderunt non quidem ipsam sententiam, nedum ipsa verba, sed schema tamen exhibere conabor ita. „Dixit C. pro Gabinio et P. „Vatinio, inimicissimis antea sibi hominibus, et in quos ora„tiones etiam scripserat. *Ostendit itaque, pro illis nunc di„cendo, non adeo malos fuisse illos, quam videri poterant ex*

„*illis quae contra eos ſcripſerat;* verum et, juſta ſic faciendo, „non ſe de ingenii fama, ſed de fide eſſe ſollicitum." Poterat enim nunc etiam contra illos dicere, et malam adverſariorum cauſam ingenioſe defendere.

Ad 11, 3, 40. not. crit. *toto — organo inſtructa.* Satis mirari virum optimum hic nequeo antiquiſſimos ſuos deſerentem; et vellem rationes hujus judicii addidiſſet. Mihi certe optima videtur Flor. ſcriptura; et in levi Turicenſis aberratione ſemina habes interpolationis, quae eſt in vulgata. *Organa* pluraliter fere ubique leguntur apud alios et noſtrum §. 16. 20. 1, 2, 30. ubi v. not. Unicus autem §. 169. locus contra non valet: quem hoc noſtro illuſtrari quidem, non huc reſpicere cenſeo.

Ad 11, 3, 44. (not. crit. p. 363. 364.) Nimium mihi de hoc loco ſollicitus videtur fuiſſe vir optimus. Nam quod ad ſenſum vocis *μονοειδής* per oculos explanatum attinet, obſervandum, genus hoc vitii non ſtatim diſerte ad orationem ejusque actionem hic referri, ſed in univerſum proponi, ut ipſa etiam illa *inaequalitas, varietas* cet. Recte autem vox, quae a primitivo *εἶδος* formata eſt, explicatur notione *aſpectus;* quod tamen in hac ſenſuum ſerie non facit Qu. niſi addita particula *quaſi.* Quod autem timide prorſus, ob codicum conſenſum, et ne conjecturae quidem inſtar proponit Sp. „quod dicitur *μονοειδές*", illud optimum equidem judico et veram ſcriptoris noſtri manum. Nam poni hic debuit, quod differret ab illa, quae ſequitur, *μονοτονία* ut genus a ſpecie. Retineri porro debet utique illud *Ars*, quod neſcio cur alio vocabulo mutatum optabat Sp., quodque nonniſi in uno alterove quamvis antiquiſſimo codice facillimo lapſu deeſt. Illud denique *ne quis — putet* loco ſimplicis diſſuaſionis habere non idoneis de cauſis detrectare mihi videtur Sp. Nam quod ait, dicturum fuiſſe Qu. *Nec quisquam — putet*, illud non concedo: nusquam enim vox *nec* vel *neque* ita adhibetur, ut reſolvenda ſit in *et ne:* quarum particularum loco in copulandis quidem ſententiis uſurpatur *neve* vel *neu*; in transitu autem, qualis hic eſt, aliter variari nequeunt illae niſi hoc ipſo, quod hic legitur, *Ac ne.*

Ad 11, 3, 111. *crebeſcet:* Operam perdidit olim elegantiſſimus ille ſimul et eruditiſſimus Paulus Manutius, cum ad Cic. Famil. 7, 20. e manifeſtiſſima verborum *ruber, rube-*

ſco analogia doceret homines, unice veram eſſe eandem in verbo *crebeſco* a *creber* formando rationem. Abripuit enim denuo ſemperque abripiet viros praeſtantiſſimos etiam inſanum illud etyma ubique repraeſentandi ſtudium. Tamen illo exemplo non absterreor, ſi forte aliquos tamen ad ſaniora reducam. A nominibus in *er* duae ſunt cetera derivandi legitimae viae, quarum altera preſſius hanc ipſam formam ſequitur, ut in illis *nigreſco, nigredo* a *niger, macreſco* a *macer*, altera haud minus etymologica ipſi radici ſe applicat, ut in illo *macies:* cujus loco nemini, quod ſciam, in mentem venit *macries* nobis obtrudere. Sic itaque in illo etiam *ruber* vides contrariam illi in voce *niger* viam ſervari: conſtanter enim *rubeſco, rubedo, rubor* etc. Neque cauſa hic latet. Iteratio cavebatur litterae caninae. Quod ſi in his vocibus fiebat, omnium minime negligendum erat in illo *crebreſcere*, ubi ingratior longe erat haec iteratio: niſi forte ſunt qui perfecto etiam *percrebruit* delectantur. Fieri ſane poteſt, ut apud antiquos etiam duplex hic uſus obtinuerit: et abuti aliquis poſſit codicum conſenſu in hoc quamvis unico in his libris loco, ut perverſam rationem Quintiliano uſitatam fuiſſe contendat. Sed in minutiſſimis hisce, in quibus nulla librorum auctoritas, dudum hoc apud viros doctos invaluit, ut quod certa, neque philoſophica illa, ſed ex ipſa antiquitate deducta ratio ſuaderet, in emendandis veterum monumentis, illo quidem periculo, conſtanter reſtitueretur.

Ad 11, 3, 119. not. exeg. Indubitatam huic loco medelam afferre non ſpondeam: ſed hoc ut certum dare audeo, illud *uncis digitis* a ſequentibus eſſe diſtinendum, ut per ſe vitium exhibeat. Hoc autem poſito *manus* utique eſt ſubjectum. Nam Spaldingii rationi vel hoc ſolum me alienum redderet, quod illa ἀπὸ κοινοῦ *actionis* repetitio, in his femininis, quae omnia *manus* admonent lectorem, duriſſima eſt, neque alioqui tolerabilior illâ, quam in §. 112. ipſe Sp. rejecit. Neque ſi *geſtum* recte alicunde *repetere, dejicere* dicas, protinus etiam *actionem*. Quare vide an ſervato *manus* ſubjecto, ipſo tamen hoc vocabulo poſt vocem *eadem* deleto, ope particulae *ut* poſt prius *aut* inſertae, propior ſaltem verae quae olim fuit exeat ſcriptura haec: *Solet eſſe et pigra, et trepida, et ſecanti ſimilis: etiam uncis digitis: aut ut capite dejiciatur, aut eadem ſupinata in ſuperiora jactetur.*

Ad 11, 3, 138. 139. not. exeg. Hanc etiam annotationem non abſolutam inveneram in Spaldingii commenta-

tiis (cf. p. 425. a.). Quare cum in ſententia ejus paucula eſſent, quae ut viris doctis ſatis probari poſſent vererer, haeſi aliquantum, an ea premerem et quae veriora viderentur ſubſtituerem. Mox, ut lecturis ipſis eligendi facultatem relinquerem, cautius viſum eſt, ad illius mentem omnia illic exponere quantumque fieri poſſet firmare, hic vero de iis quae ſecus mihi viderentur monere. Sunt autem illa nequaquam in re ipſa ſita. Nam bini illi Quintiliani et Suetonii loci, ſi naturalem utriusque ſenſum intueris, tam belle inter ſe conſpirant, ut temerarium ſit ſolius Macrobii cauſa vexare utrumque. Videamus autem, an in Macrobio quoque ſatisfacere nobis poſſimus. Nam illa *togae* in *tunicam* mutatio hic vel ideo displicere debet, quod inſolite prorſus dictum foret *praecingi tunica* pro *in tunica* vel etiam *praecingere, incingere tunicam:* quod longe aliter eſt in toga, quae, ſi vera eſt Graevii aliorumque ſententia, ipſa praecincturae inſervit, dum pars ejus ita aſtringitur, ut cetera ea contineantur. Quamvis enim in eo minime aſſentiar Graevio, quod verbum *praecingere* de ſola ſemper toga intelligendum eſſe contendit; hoc tamen negari non debet, de toga quoque et illud et *cingendi, incingendi* verbum uſurpari poſſe: quod imprimis manifeſtum illo apud eundem Macrobium (2, 9.) de Hortenſio loco, qui dicitur in *praecinctu* poſuiſſe *omnem* decorem, quod ſtatim amplius exponitur in cura ejus togam ſtruendi. Imo ille ipſe *cinctus Gabinus,* qui fuit in toga, demonſtrare videtur, alium etiam fuiſſe incingendi eam modum; et cum in illo pars togae fuerit inſtar *cinguli*, in communi autem inſtar *baltei;* ſane non apparet, cur non utrumque et *cinctum* vocemus et *praecincturam.* Illud etiam Graevius contra Macrobiani loci emendatores monuit, *laciniam,* quam traxiſſe dicitur Caeſar, in tunica nullam eſſe potuiſſe: recte ſane; uti nec in noſtris ſive induſiis, ſive palliis et lacernis, ſive quocunque veſtimento ſubtus rotundato. Quid igitur? ipſum Macrobium haec confudiſſe dicamus? Sed quis credat, poſt tam pauca ſaecula, ſtanteque adhuc vetere Roma, doctiſſimos etiam homines omnem togae rationem amiſiſſe? Quin potius eam viam ingredimur, quam omnis ubique nobis hiſtoria monſtrat? Varie, ut fieri ſolet in talibus, narrabatur de Caeſaris in veſtitu negligentia, dictumque Sullae alii ad tunicam, alii ad togam referebant; quod eo tutius faciebant utrique, cum in utroque veſtimento induendo pariter haud dubie peccare ſolebat ille.

Reſtat ut moneam, virum eruditiſſimum, qui Suetonium Erneſtianum auctiorem procuravit, in notula ad locum ſupra laudatum feſtinantius ſcripta in errorem incidiſſe, quem in ſtudioſorum gratiam vel ideo tangere debeo, quod tanta merito eſt viri illius apud omnes ut apud me ipſum auctoritas. Nam cum ait ſolitos eſſe plerosque „magis *infra* latum clavum" cingi, „quo conſpectior eſſet „clavi *latitudo*", Caeſarem contra ita feciſſe, ut clavus tunicae prope *tegeretur;* manifeſtum eſt accidiſſe ei, ut de clavo *in transverſum eunte* cogitaret: quod ſecus fuiſſe, profecto non ego doctior doceo, ſed longe doctiorem moneo.

Ad 11, 3, 175. Commiſſum hic eſt a me, ut textui non recte reſpondeant notae Spaldingii. Nam cum tres eſſent ſcripturae, quarum ratio habenda eſſet, vulgata *haec — dicenda ſunt*, codicum *haec — dicendum eſt*, Spaldingiique conjectura *hoc — dicendum eſt*, ipſe Spaldingius hanc quidem textui deſtinaverat. Mihi tamen tutius videbatur relinquere vulgatam et de reliquis in notis monere, quas vulgatae, ut vides, adaptavi. Neſcio itaque qui factum ſit, ut codicum ſcripturam textui immitterem. Nunc, poſtquam de eo monui, non adeo malum eſt. Quare de re ipſa jam videbimus. Nempe ante nos haec verba „miſel„lus et pauperculus" ut et haec „fortis et vehemens et la„tro" ita litteris diſtinguebantur, ut copulae quoque *et — et — et* eodem quo nomina charactere expreſſae eſſent. Neque quicquam contra monet Sp. Omnes itaque unam verborum complexionem tum in illis *m. et p.* tum in his *f. et v. et l.* agnoverunt. Quod ſecus eſſe ipſa res docet, cum ſingula verba etiam ſuam habere pronuntiationem docere velit Qu. immo tria poſteriora verba ne coëant quidem bene. Haec conſideranti ſingulare *hoc* parum probabitur; quod ſic ſoli voci *miſellus* applicandum et quinquies mente repetendum eſſet. Hoc itaque ſine libris admittere veritus ſum. Interim quis contra libros optimos et tantum non omnes ſervari velit vulgatum *dicenda ſunt?* Ita peritioribus cogitandum relinquo, annon in hac ſcriptura agnoſcenda ſit rarior illa utique in latinis ſtructura, qua accuſativum regit verbale neutrum in *dum*. Cf. Heuſing. et Gernh. ad Cic. Off. 1, 31. §. 112. qui tamen non recte utuntur exemplo Famil. 5, 17. extr. ubi verum eſt gerundium (*ad levandum*), cujus diverſa eſt ratio. Conferatur etiam notus Ciceronis locus Sen. 2. *viam longam,*

quam nobis quoque ingrediendum sit, ubi nolim temere corrigas *qua:* hoc enim an „longa fenectutis via ingrediendum nobis fit“ ignoramus, „ingredi eam“ dici poteft quicunque in limine eft.

Ad 12, 1, 1. Veriffimam hujus loci, quem priores certatim obfcuraverant, fcripturam e libris reftituit Spaldingius. Cui fi fecundis curis relegere verba haec Quintiliani datum fuiffet, hoc etiam vidiffet, nihil jam iis ineffe quod a confueta loquendi forma recedat, neque anacoluthon, fed interruptum tantum aliquatenus effe fermonem. Quippe legitimo plane vinculo cohaerent haec *Id non eo tantum* — cum illis §. 3. *Longius tendit hoc judicium meum.* Illa autem, quibus hi fenfus distinentur, *Quid de nobis loquor? Rerum ipfa natura* cet. prius dicta continuant, hoc fere fenfu: „Hoc non ideo tantum dico, quod „perniciofa alias hominibus fit eloquentia, nosque qui eam „tradimus, peffime de rebus humanis mereamur; quodque „ipfa natura in dono vocis noverca fuerit: longius tendit „hoc judicium meum: nam ne *poffe* quidem oratorem „fieri nifi virum bonum contendo.“ Haec tam manifefta funt, ut ratio formulae *Id non eo tantum, quod — fit* per fe pateat. Videtur autem mihi fubaudiendum effe follemne in hoc fenfu verbum *valet;* quo fi *confilium* aliquod indicatur, fequi fane debet *ut;* hic, ubi *caufa* et vera mens definitionis datae verbis illis introducitur, folum idoneum erat *quod.*

Ad 12, 1, 25. Verba *non inutilem fane* adjectum requirunt nomen rei proprium; quare optime eatenus decurrit vulgata, in hunc fenfum: „nec, quanquam haec „utilis eft alioquin perfona, advocatum in litibus, caufidi„cum denique.“ Sed fi non recte jungitur *advocatus litium*, ipfique *advocato*, quem vetufti codices ignorant, diffidimus: indicio codicis Alm. ejiciam illud *litium* quoque; ut haec fcriptura exiftat: *nec — —, non inutilem fane, quem denique caufidicum vulgo dicunt.* Ita vox *denique* refpicit generaliora illa duo, iisque vocabulum proprium follemni ufu fubnectit; nam *denique* illud ipfum valet „ut „fine ambagibus rem ipfam nominem“. Neque commodiorem voci locum invenias quam ante ipfum nomen. Sed vide an nimis morofi fint VV. DD. in illo *litium advocato;* quo relicto fateor longe commodius pofitam effe vocem *denique.*

Ad 12, 2, 17. Certiſſima eſt haec quam Spaldingius inſtituit ſententiarum diſtinctio. Illud tamen obſervo, eos qui *ſentiet* hucusque legebant, et ipſos claudere ibi ſubjectum potuiſſe, cum futurum (in quod tempus verbum quoque *perceperit* trahi poterat) non minus legitimum ſit in tali ſenſu, et Quintiliano perquam familiare. Sed ob perſpicuitatem et librorum auctoritatem merito hic praelata eſt forma conjunctivi. In altero vero orationis membro mihi praecedentia diligenter retractanti omnia, ut nunc leguntur, ſana videntur. Agitur enim in hoc capite de philoſophorum doctrina potiſſimum et arte, quam oratoris propriam eſſe contendit noſter: quod poſtquam hic quidem in ſingulis ethices quaeſtionibus demonſtravit, digreditur in ſuperius illud de probitate caput, obiter quaſi monens, virum bonum non nota tantum et in memoria habere haec omnia, ſed ſuperſedere etiam poſſe in actione cogitandi labore; cum propria ſibi ſint eadem et inſita. Habes hic illud *etiam,* quod cum negatione coaluit in particulam *nec,* quae recte nunc alterum orationis membrum orditur. Non deerunt etiam fortaſſe qui Gothanam illam ſcripturam *in agendo cogitando* abjicere nolent; nam hoc urgeri potiſſimum debuit, *in ipſa actione cogitando laborare* illos, qui non revera ſint viri boni. Sed dictionis ſuae adeo negligentem Quintilianum ſingere mihi non poſſum, ut eandem gerundii formam diverſo ſenſu copularit; quare ſi ratio eſt habenda illius ſcripturae, aut *inter agendum* corrigatur, aut ſaltem verba transponantur ita: *nec in agendo laborabit cogitando.*

E r r a t a.

Pag. 9. not. crit. v. 8. *inter* l. *iter.*
— 21. — — v. 2. l. Flor. cum Bern. *callidi.*
— 48. — — v. 12. *gratia* l. *grata.*
— 59. — — v. 14. ferre l. ferri.
— 138. not. exeg. *a.* v. ult. fortaſte l. fortaſſe.
— 177. not. crit. v. 8. marg. l. margg.
— 199. — — v. 15. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. l. Goth. 1. 2. Voſſ. 3.
— 203. not. crit. v. 13. *em̄* l. *cm̄.*
— 243. — — v. 7. dele punctum poſt litteram *d.*
— 244. text. v. 5. pro (?) pone punctum.
— 354. not. crit. v. 12. quod l. quos.
— 394. text. v. 4. Non l. Nam.
— 409. not. crit. v. 6. displicit l. displicet.
— 437. text. v. paenult. Idemque l. Itemque.
— 441. not. exeg. *a.* v. paenult. his l. hic.
— 480. — — *b.* v. 4. aliqui l. alibi.
— 533. — — *b.* v. 9. poteſt l. poſſit.
— 544. — — *b.* v. 1. ille l. hoc.
— 571. not. crit. v. 4. poſt *quotisque* inſ. pro *quousque.*
— 585. — — v. 6. *eam* l. *eum.*

Errata.

Pag. 9. not. crit. v. 8. *inter* l. *iter.*
— 21. — — v. 2. l. Flor. cum Bern. *callidi.*
— 48. — — v. 12. *gratia* l. *grata.*
— 59. — — v. 14. ferre l. ferri.
— 138. not. exeg. *a.* v. ult. fortafte l. fortaffe.
— 177. not. crit. v. 8. marg. l. margg.
— 199. — — v. 15. Goth. Voff. 1. 2. 3. l. Goth. 1. 2. Voff. 3.
— 203. not. crit. v. 13. *ēm* l. *c̄m.*
— 243. — — v. 7. dele punctum poft litteram *d.*
— 244. text. v. 5. pro (?) pone punctum.
— 354. not. crit. v. 12. quod l. quos.
— 394. text. v. 4. Non l. Nam.
— 409. not. crit. v. 6. displicit l. displicet.
— 437. text. v. paenult. Idemque l. Itemque.
— 441. not. exeg. *a.* v. paenult. his l. hic.
— 480. — — *b.* v. 4. aliqui l. alibi.
— 533. — — *b.* v. 9. poteft l. poffit.
— 544. — — *b.* v. 1. ille l. hoc.
— 551. not. crit. v. 16. Carol. l. Conrad.
— 555. not. exeg. *a.* v. 23. Carolus l. Conradus.
— 571. not. crit. v. 4. poft *quotisque* inf. pro *quousque.*
— 582. — — v. 18. monftrent l. monftrant.
— 585. — — v. 6. *eam* l. *eum.*
— 586. not. exeg. *b.* v. 1. Ex l. En.
— 603. — — *b.* v. 11. hic l. his.
— 627. not. crit. v. 9. correctio l. fcriptura.
— 663. — — v. ult. *exclamabit* l. *exclamavit.*
— 667. — — v. 8. appareat l. apparet.

LIPSIAE,

IMPRESSIT FRID. CHRIST. GUIL. VOGELII.

